

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Болонський процес і перебудова навчальної роботи.
Методологічний і психологічний ресурс простору вищої
освіти. Педагогічні науки. Духовність студентської
особистості: методологія, теорія і практика. Інноваційні
технології у навчанні. Дистанційна освіта. Самостійна
робота студентів. Окремі методики проведення
навчальних занять. Сучасні інформаційні технології в
техніці, економіці та методи ефективного менеджменту

Луганськ 2008

Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції **"Університет і регіон" 29 – 30 жовтня 2008 року**). Болонський процес і перебудова навчальної роботи. Методологічний і психологічний ресурс простору вищої освіти. Педагогічні науки. Духовність студентської особистості: методологія, теорія і практика. Інноваційні технології у навчанні. Дистанційна освіта. Самостійна робота студентів. Окремі методики проведення навчальних занять. Сучасні інформаційні технології в техніці, економіці та методи ефективного менеджменту. За заг. ред. проф. **О.Л. Голубенка**. – Луганськ: вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2008 р. – 348 с.

XIV міжнародна науково-практична конференція "Університет і регіон" відбулася у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля за сприянням Міністерства освіти і науки України.

У збірнику висвітлено питання розвитку вищої освіти, інформатики, безпеки життєдіяльності, економіки регіону в сучасних умовах. Розраховано на практичних працівників та науковців.

Матеріали конференції друкуються мовою оригіналу.

Друкується відповідно до рішення Вченої ради СНУ ім. В. Даля.

Голова редакційної колегії: ректор університету, доктор техн. наук, профе-сор **О.Л. Голубенко**.

Укладачі: проректор з наукової роботи, докт. техн. наук, проф. **Ю.І. Осенін** – **координатор конференції**, начальник департаменту навчально-методичної роботи к.т.н., доц. **А.О. Андрющук**, начальник науково-методичного відділу к.т.н., доц. **О.І. Серебряков**, провідний фахівець науково-методичного відділу **Л.П. Лисих**.

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС І ПЕРЕБУДОВА НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

СТОСОВНО ЄДИНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Голубенко О.Л., Смирний М.Ф.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

На жаль, в Україні відсутня єдина система оцінок, що призводить до певної плутанини як серед студентів, викладачів, так і серед керівників різних інституцій, у тому числі й на державному рівні. Наочний приклад: частка студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації водночас вивчає дисципліни за програмами повної загальної середньої школи, оцінки за які виставляються за 12-бальною шкалою, і фахові дисципліни за програмами молодших спеціалістів, що оцінюються за 5-бальною шкалою. У багатьох університетах використовується в різних варіантах 100-бальна шкала. У СХУ ім. В.Даля ще з 2004 року запроваджена 12-бальна шкали оцінок, жодних проблем до якої з точки зору зручності, чутливості, точності, об'єктивності, легкості трансферу не було [1].

Оскільки в 2010 році за участі України має бути побудовано Європейський простір вищої освіти та буде видаватися додаток до диплома міжнародного зразка з оцінками за шкалою ECTS, доцільно визначитися з єдиною національною системою оцінок знань студентів.

Пропонуємо запровадити єдину **національну 12-бальну шкалу**, яка була б прийнятною для всіх вищих навчальних закладів країни (табл. 1).

Таблиця 1

Існуюча національна 5-бальна шкала	Запропонована національна 12-бальна шкала	Шкала ECTS	100-бальна шкала
5 відмінно	12	A відмінно	91...100
	11		
	10		
4 добре	9	B дуже добре	81...90
	8		
	7		
3 задовільно	6	C добре	71...80
	5		
	4		
2 незадовільно	3	D задовільно	61...70
	2		
	1		
	0	E достатньо	51...60
		FX незадовільно 1	21...50
		F незадовільно 0	0...20

Зазначимо, що існуюча національна 5-бальна шкала оцінювання знань студентів має чотири поділки, в тому числі три поділки позитивних оцінок (3, 4, 5); 100-бальна шкала має 100 поділок, найчастіше 50 з яких (51...100) – позитивні оцінки; шкала ECTS має сім поділок, п'ять з яких (E, C, D, B, A) – позитивні оцінки; запропонована національна 12-бальна шкала має 13 поділок, дев'ять з яких (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12) – позитивні оцінки.

Порівняємо зазначені шкали стосовно відносних діапазонів позитивних оцінок, добрих та відмінних оцінок разом, а також відмінних оцінок (табл. 2). При формуванні діапазонів урахувалися приблизно половини поділок шкал.

Таблиця 2

	Існуюча національна 5-бальна шкала	Запропонована національна 12-бальна шкала	Шкала ECTS	100-бальна шкала
Відносний діапазон позитивних оцінок	$\frac{2,49}{4} 100\% = 62,2\%$	$\frac{8,49}{13} 100\% = 65,3\%$	$\frac{4,49}{7} 100\% = 64,1\%$	$\frac{50}{100} 100\% = 50,0\%$
Відносний діапазон добрих та відмінних оцінок	$\frac{1,49}{4} 100\% = 37,2\%$	$\frac{5,49}{13} 100\% = 42,2\%$	$\frac{2,49}{7} 100\% = 35,6\%$	$\frac{30}{100} 100\% = 30,0\%$
Відносний діапазон відмінних оцінок	$\frac{0,49}{4} 100\% = 12,3\%$	$\frac{1,49}{13} 100\% = 11,5\%$	$\frac{0,49}{7} 100\% = 7,0\%$	$\frac{10}{100} 100\% = 10,0\%$

Як видно з табл. 2, щільно корелюють між собою існуюча національна 5-бальна шкала, шкала ECTS та запропонована національна 12-бальна шкала. На підставі цього доцільно вилучити існуючу національну 5-бальну шкалу та залишити тільки запропоновану єдину національну 12-бальну шкалу оцінювання знань студентів, яка, крім того, використовується для оцінки знань учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Студенту, який отримав підсумкові оцінки 12, 11 (A) не менше як із 45% та отримав підсумкові оцінки 10, 9, (B) не менше як із 30% усіх навчальних дисциплін та індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом, а з інших навчальних дисциплін та індивідуальних завдань – оцінки 8, 7 (C), склав державні екзамени з оцінками 12, 11 (A), захистив дипломний проект (роботу) з оцінкою 12 або 11 (A), а також виявив себе в науковій (творчій) роботі, що підтверджується рекомендацією кафедри (предметної або циклової комісії), видається диплом про освіту з відзнакою.

Зазначимо також, що поряд із національною 5-бальною шкалою «Порядком призначення і виплати стипендій», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2004 р. №882 (пп. 12, 13), при нарахуванні стипендій визначено використання також і 12-бальної системи оцінок.

Література

1. Смирний М.Ф. Щодо системи оцінювання при кредитно-модульній організації навчального процесу. Збірник наукових праць СНУ ім. В.Даля. X Міжнародна науково-практична конференція «Університет і регіон», Луганськ, – 2004. – С. 13-15.

ДО НОВОЇ ПАРАДИГМИ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Щедрова Г.П.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Визначення нової парадигми виховання студентської молоді у ВНЗ IV рівня акредитації зумовлене сучасними змінами соціополітичного і економічного характеру, що відбуваються в Україні, загальнопланетарним піднесенням ролі освіти у забезпеченні соціального прогресу, перетворенням її в рушійну силу переходу до ноосферного етапу розвитку людства, посиленням участі України в міжнародному співробітництві у галузі освіти, приєднанням нашої держави до Болонського процесу та її інтеграції у Європейське освітнє середовище. У зв'язку з цим перед сучасною вищою школою висувається завдання підготувати не тільки висококласного, конкурентноспроможного фахівця, але й виховати гармонійну людину, здатну до повноцінного функціонування в суспільстві.

Методологічною засадою нових теоретичних поглядів на виховання студентів у ВНЗ України слугують урядові матеріали і документи, насамперед, Закон України „Про вищу освіту”, Державна програма „Розвиток освіти в Україні на 2006 – 2010 рр.”, Указ Президента України від 08.02.2001 № 78 „Про програму роботи з обдарованою молоддю на 2001 – 2005рр.”, Концепції педагогічної освіти в Україні, Концепція виховання дітей та молоді, прийняті у 1994 р., Державна програма „Вчитель” та ін., а також роботи провідних вчених України, принаймні, В. Кременя, В. Андрущенко, І. Беха, М. Євтуха та ін.

Ядром (смысловим центром) сучасного підходу до виховання студентської молоді має бути зміна парадигми навчального процесу, оскільки, навчаючи, викладач не тільки передає й закріплює нові знання, а й одночасно виховує студента. Нині існуюча практика проведення занять у формі лекцій і семінарів або практичних занять уже недостатня. Вищий навчальний заклад, а особливо університетського рівня, має концентрувати навчально-виховний процес навколо наукової діяльності, ефективних досліджень, що значно підвищує соціальну значущість навчальної роботи, формує культуру інтелектуального труда, поважливого ставлення до нього, до своїх колег, з якими молода людина тісно співпрацює. Прищепленню студентам моральної культури сприяє закладений безпосередньо в процес і результат пошуково-дослідної роботи моральний імператив, який не припускає будь-яких руйнівних наслідків для людини і природи, формує у майбутнього фахівця почуття відповідальності за прийняті рішення.

Питання якості вищої освіти і відповідності випускника вищої школи моральним критеріям, що пред'являються до представника інтелектуальної праці та інтелегентної людини в цілому, набули надзвичайної актуальності. На сьогоднішній день залишається невирішеним і питання підготовки інтелектуальної еліти. Міністерство освіти і науки України приділяє особливу увагу реалізації Концепції Державної програми з обдарованою молоддю на 2006-2010рр., залучення її до науково-дослідних досліджень та стимулювання творчої праці студентів. Задоволення інтелектуальних запитів студентської молоді, виховання у них потреби до самореалізації в творчій діяльності становить надзвичайно важливу проблему сьогодення у ВНЗ.

У сучасному глобалізованому світі пріоритетного значення набуває гуманітарний зміст етичних чинників, моральних відносин, культурних цінностей. До них відносять такі якості особистості, як духовність, гуманізм, толерантність, повага до людини, відповідальність, громадянськість, патріотизм, національна ідентичність і полікультурність, естетична розвиненість. Тлумачення цих понять загальновідоме, але вони становлять важливу складову моральної зрілості майбутнього фахівця, інтелектуальної еліти у недалекому майбутньому. У зв'язку з цим актуалізується формування у студентів планетарного мислення в дусі миру, розв'язання екологічних проблем, боротьби зі СНІДом, наркоманією та іншими шкідливими для здоров'я людини явищами, пріоритету духовного чинника в усіх сферах людської життєдіяльності.

Важливим компонентом виховного процесу у ВНЗ є при звичаєння студентів до демократичних цінностей, прищеплення їм навичок активної участі в органах самоврядування. Доцільно відроджувати традицію неформальної, а дійсної участі студентів у суспільному житті, делегування їм частини адміністративних повноважень, як-от контроль за успішністю, відвідуванням занять, культурою поведінки в університеті, дотримання здорово-

го способу життя, слідування за санітарним станом навколишніх територій та внутрішніх помешкань університету тощо. Засвоєння нових цінностей покликана забезпечити фундаменталізація освіти, котра розуміється як процес передачі студентам знань і досвіду, що інтеріоризуються кожною особистістю, стаючи невід'ємною часткою її культури.

Важливий вплив на розвиток особистості має здійснювати гуманізація і гуманітаризація освіти. Гуманізація, як парадигма освіти, орієнтована на особистість. Гуманітарні цінності є сутнісною ознакою соціальності, людяності, цивілізованості. Вища школа має створити умови для формування гармонійної, всебічно розвиненої, самодостатньої особистості з розвиненим почуттям і волею, здатної жити і працювати у світі постійних змін.

Особливого значення в умовах полікультурного середовища, яким є сучасний класичний університет, набуває виховання студентів у дусі толерантного ставлення до протилежних думок, вірувань, звичаїв, традицій представників інших народів, їхніх культурних надбань та способу життя. Виховання толерантних якостей може бути реалізоване в контексті сучасної структури знань різних навчальних дисциплін, передбачених навчальним планом вищої школи IV рівня акредитації. Важливу роль у вихованні толерантності в студентській молоді відіграє іноземна мова, яка забезпечує реальне порозуміння між народами і державами, сприяє дійсній реалізації передбаченою Болонською декларацією співпраці між університетами в загальноєвропейському вимірі, надає можливість студентам навчатися за кордоном, полегшує адаптацію до нового соціального і культурного середовища. У процесі опанування іноземною мовою студенти набувають когнітивні, культурологічні, поведінкові уміння та навички, оволодівають культурою діалогового спілкування, як важливої складової толерантної особистості.

Таким чином нова парадигма виховання студентської молоді має спиратися на сучасні досягнення педагогіки вищої школи, вивчати і конструктивно застосовувати кращий вітчизняний і зарубіжний досвід в цій галузі педагогічної науки і практики.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Андрющук А.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Проблема якості підготовки фахівців для системи освіти будь-якої країни була, є і буде постійною актуальною проблемою, вирішення якої, мабуть, не закінчиться ніколи. Особливо ця проблема загострюється у теперішній час, коли зростає конкуренція між вищими навчальними закладами на ринку освітніх послуг, кількість місць для прийому абітурієнтів на перший курс перевищує кількість випускників середньої школи, фактично ліквідоване державне працевлаштування випускників, знижується престиж деяких спеціальностей тощо. При цьому діяльність кожного вищого навчального закладу, так само й нашого університету, здійснюється з обмеженнями, які встановлені державою до освітньої діяльності, тобто:

1. недостатнє фінансування всіх видів діяльності вищого навчального закладу;
2. встановлена законом України "Про вищу освіту", але реально відсутня, автономія вищого навчального закладу, наприклад, щодо самостійності визначати форми навчання, форми та види організації навчального процесу;
3. обмежені права ректора університету щодо самостійного прийняття рішень, зокрема, по фінансовому та матеріально-технічному забезпеченню діяльності університету;
4. встановлені нормативи чисельності студентів денної форми навчання на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації державної форми власності (постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1134);
5. здійснюється групова (а не індивідуальна) форма навчання (Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161);
6. державою встановлені нижні межі оцінювання знань, умінь та навичок студентів у процесі навчальної роботи ("задовільно" у чотирьох бальній системі та чотири

бали у 12-бальній системі), які дозволяють студентів продовжувати навчання у вищому навчальному закладі і, врешті-решт, отримати такий же, як у всіх, диплом про вищу освіту. Ці нижні граничні оцінки трактується так “студент не знає значної частини програмного матеріалу, при цьому припускає принципові помилки в доказах, трактовці понять та категорій, виявляє низьку культуру оформлення знань, не володіє основними вміннями та навичками при виконанні практичних задач”;

7. законом України “Про вищу освіту” та відповідними стандарти вищої освіти встановлені терміни навчання: на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра – 4 роки, на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра – 1 рік.

Які б проблеми не виникали у системі вищої освіти – головним пріоритетом виступає якість освіти то й слід термінологічно означити такі поняття як: “якість”, “освіта” та “якість освіти”.

Якість як філософська категорія¹ таке означення дає Великий тлумачний словник сучасної української мови: **внутрішня визначеність предмета, яка становить специфіку, що відрізняють його від усіх інших**. Також цей словник дає й інші означення якості:

- це ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням;
- та чи інша характерна ознака, властивість, риса кого-небудь, чого-небудь;
- це сукупність характеристик продукції або послуг щодо її здатності задовольняти встановлені та передбачені потреби.

Якщо звернутися до категорії “освіта”, то XX сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО прийнято таке її тлумачення: **“освіта – це процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання**.

Український педагогічний словник² надає близьке до вказаного тлумачення поняття “освіта”, а саме: “освіта – духовне обличчя людини, яке складається під впливом моральних і духовних цінностей, що є надбанням її культурного кола, а також процес виховання, самовиховання, впливу, шліфування, тобто процес формування обличчя людини. При цьому головним не є обсяг знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, вмінням самостійно розпоряджатися своїми знаннями”.

При об’єднанні понять “якість” та “освіта” більшість вчених і фахівців, які досліджували поняття “якість освіти”, наближаються до вказаних вище означень. Та й законодавчо³ визначено, що **“якість вищої освіти - сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства”**. Окрім того, цим же законом визначено, що “якість освітньої діяльності – це сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені і передбачені потреби окремої особи або(та) суспільства”.

Таким чином, маємо всі термінологічні та законодавчі підстави щодо визначення концептуальних принципів, за якими слід будувати систему управління якістю освіти вищого навчального закладу, а саме нашого університету. При цьому зовнішній вплив на якість освіти не розглядаємо, але знаємо, що він суттєвий.

Майже рік тому (6 грудня 2007 року), Вченою радою університету схвалено “Концепцію забезпечення якості освіти в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля”, власне, на яку й необхідно спиратися при побудові системи управління якістю освіти. Нагадаю, що місія університету – формування конкурентоспроможних фахівців-професіоналів і патріотів України – чітко визначає цілі, реалізація яких і забезпечить високий рівень якості підготовки випускників університету.

З нашої точки зору, *систему управління якістю освіти* слід поділити на три підсистеми.

¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред.. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”. 2003. – 1440 с.

² Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

Перша – це потенціал університету, який включає такі складові:

- науково-педагогічні кадри;
- навчально-допоміжний персонал;
- абітурієнти;
- структура напрямів та спеціальностей;
- наукова діяльність професорсько-викладацького складу;
- навчально-методичне забезпечення;
- інформаційне забезпечення;
- фінансове забезпечення;
- матеріально-технічна база.

Друга підсистема – це культурно-виховне середовище, яке формує особистість у процесі навчальної діяльності та у позанавчальний час, і складається з:

- кадрів;
- фінансового забезпечення;
- матеріально-технічної бази;
- інформаційної підтримки.

Третя підсистема – це професійно-практичне середовище, в якому формуються взаємозв'язки випускових кафедр та роботодавців – замовників професійних кадрів відповідних напрямів та спеціальностей.

Тож ґрунтуючись на виокремлених складових сформулюємо такі **концептуальні принципи управління якістю освіти університету**:

Перше. Це здійснення управління створенням та підтримкою на рівні вимог держави (вимоги до акредитації спеціальностей) потенціалу університету.

Друге. Це здійснення управління створенням культурно-виховного середовища університету.

Третє. Це здійснення управління спільно з роботодавцями створенням професійно-практичного середовища університету.

У подальшому потребує розробка процедур механізму всіх складових системи якості освіти з кожної спеціальності.

Підсумовуючи, слід зазначити, якість підготовки випускників університету. Їх конкурентоспроможність на ринку праці у повній мірі залежить від кожного управлінця, викладача, співробітника, від нашої повсякденної наполегливої праці.

ВІТЧИЗНЯНА ВИЩА ОСВІТА: ЧАС ЗМІН

Сафонова Н.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

З набуттям Україною незалежності вітчизняна система вищої освіти зазнала значних перетворень. Законодавчі основи реформування системи вищої школи формувалися поетапно. Можна виділити три етапи цього процесу. Перший датується з моменту прийняття Декларації про державний суверенітет України (липень 1990 р.) до прийняття Конституції України (червень 1996 р.). Другий охоплює період від прийняття Конституції України (червень 1996 р.) до прийняття Верховною Радою України Закону України „Про вищу освіту” (січень 2002 р.). Нарешті, третій етап розпочався з часу прийняття Верховною Радою України Закону України „Про вищу освіту” та охоплює період, коли нові державні стандарти функціонування вищих навчальних закладів утвердилися, відбуваються випуски спеціалістів, які навчалися в умовах багатоступеневої системи підготовки фахівців; протягом цього етапу спостерігається впровадження у вищу освіту України принципів Болонської системи.

В своїх оцінках щодо вступу у Болонський клуб погляди представників української освіти розділилися. Ідеологи першої пов'язують з цією подією швидкі пільги для вітчизняної вищої школи (мобільність студентів, викладачів, дослідників; академічне та

³ Закон України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 року № 2984-III.

професійне визнання вітчизняних дипломів на всьому європейському ринку праці; активне працевлаштування наших випускників у будь-якій країні тощо). Навпаки, прибічники іншої точки зору не поділяють райдужних сподівань на таке швидке та прогресивне перетворення вітчизняної вищої школи внаслідок болонських перетворень, попереджують про неминучість зниження традиційно високих якісних параметрів освіти та втрату її головної переваги – фундаментальності, про послаблення конкурентоздатності вітчизняних вищих навчальних закладів на європейському та світовому освітніх ринках; висловлюються застереження відносно сліпого копіювання закордонного досвіду. Перевагу має думка, котра поряд з визнанням безумовних позитивних якостей вітчизняної освіти усвідомлює необхідність значної інтеграції України з Європою, важливість створення спільного освітнього простору, в чому й полягає сутність Болонського процесу.

Йдеться про синхронні перетворення, які мають бути в цілому завершені до 2010 року з метою перетворення Європи в динамічний та найбільш розвинутий континент з найсильнішою у світі соціальною політикою та розвинутими людськими ресурсами, з одного боку, а з іншого – зробити європейську вищу освіту найбільш конкурентоздатною у змаганні за “розум”, “гроші” й “престиж”[1;15].

За умов приєднання України до Болонського процесу визначимося щодо основних тенденцій його розвитку у вітчизняному контексті.

По-перше, зазначимо цілісний характер Болонських реформ, що виходять на інституціональний рівень, тобто рівень конкретних вищих навчальних закладів. Комплексність реформ полягає у визнанні взаємозалежності зв'язків між створенням дворівневої системи ступенів, запровадженням накопичувально-переводної системи кредитних одиниць (ECTS) та стратегічною настановою “освіта крізь все життя”. Ідеологічний постулат залишається незмінним – основу освіти визначають знання, сенс, цінності.

По-друге. Системність Болонських реформ виявляється в тому, що вони стосуються не лише викладання, а й актуалізують завдання створення “м'яких” інфраструктур в навчальному закладі: служб підтримки студентів, їх консультування та професійного орієнтування, управління кар'єрою майбутніх випускників. Слід додати, що це знов-таки можливо лише за умов достатнього фінансування. Болонські реформи передбачають початкові інвестиції та збільшення поточних витрат на їх реалізацію, у іншому разі це позначиться на інших ключових функціях навчальних закладів, про що кажуть спеціалісти та дослідники [2;15].

По-третє. Суперечливий характер освітніх реформ не повинен призвести до зменшення багатства та різноманітності європейської освітньої системи, маючи на увазі “упорядковане різноманіття”.

І, нарешті, четверте. Особлива увага надається зближенню систем забезпечення якості, акредитації і оцінювання. Посилюючи європейський акцент оцінювання і контролю якості, Болонський процес бере курс на зближення стандартів і процедур оцінювання, визначаючи якість освіти ключовою умовою успіху Болонських реформ.

Але, мабуть, потрібно пам'ятати: світ значно ширший за Європу. І тому місія Європи у новому тисячолітті – не нав'язувати лише свій досвід і своє бачення освітнього процесу. Співвідношення понять уніфікації та упорядкування потребує особливої уваги. Уніфікація систем вищої освіти не повинна руйнувати національну унікальність її складових, що забезпечують результат навчання.

Література

1. Байденко В.И. Болонские реформы: некоторые уроки Европы // Высшее образование сегодня. – 2004. – №2. – с.14-19.
2. Там само. – с.15.

ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Слащов В.А.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сам Болонський процес започатковувався і реалізується як колективна система щодо значного підвищення рівня підготовки фахівців з вищою освітою у межах Європи, відповідності їх вимогам сучасного і перспективного стану суспільства. Успішна інтеграція України взагалі і зокрема студентів нашого університету до Європейського освітнього простору нагально ставлять у голову проблему якості навчання. Відверто кажучи, рівень підготовки більшості наших студентів бажає кращого, особливо теоретичної, фундаментальної. Напрямок у бік комп'ютеризації навчального процесу сам по собі лише спрощує або інтенсифікує деякі його технологічні задачі: прискорює і полегшує виконання розрахунків (часто за готовими, хоча бувають складними програмами) та оформлення одержаних результатів, виконання креслень, контроль засвоєння тощо.

Ще стародавні греки декларували: учень – не судина, яку треба наповнити знаннями, а факел, який потрібно запалити. Тобто кажучи мовою сучасності: рівень підготовки і фундаментальність знань фахівця повинні забезпечувати йому широкий простір стосовно різноманітних конкретних практичних прикладень. Потрібно фахівця спорядити на тільки певною сумою знань і навичок у визначеній галузі суспільної діяльності, але й поставити його на міцний фундамент досягнень сучасної науки для подальшої продуктивної, творчої роботи.

Отже, потрібна фундаменталізація навчання фахівців з вищою освітою. Які шляхи тут є? По-перше, треба не вважати самовпевнено, що наша система освіти краща за всіх, а більш активно залучати досвід зарубіжжя. Ось свіжий приклад: один студент нашої кафедри протягом останнього навчального року навчався у магістратурі в Чехії. Виявилось, що програма і навчально-методичні матеріали, наприклад, з дисципліни "Динаміка руху складу залізниць", яка викладається нашим магістрам, з точки зору їх уявлення є дуже практично спрямованою і з порівняно малою часткою теоретичної фундаментальності.

Міністр освіти і науки України І.О.Вакарчук нещодавно в одному з виступів на телебаченні сказав, що у Європі, користуючись можливостями Болонського процесу, деякі студенти одержують диплом, пройшовши навчання у двох чи трьох університетах, і забажав: от би і нам таке. А що заважає?

Щоб було таке, треба здійснювати підготовку фахівців за однотипними з європейськими навчальними планами і програмами якщо не для кожної конкретної спеціальності, то принаймні для визначеного напрямку. Таких програм і планів МОН навіть у формі проєктів або пропозицій нам для обговорення чи для виконання не подає, хоча розмови про вступ до Європейського освітнього простору точаться на усіх рівнях не один рік. У такому разі для наших студентів ECTS (Європейська кредитно-трансферна система) втрачає сенс.

По-друге, треба ретельно переглянути навчальні плани, за якими у нашому університеті готуються фахівці. Вражає сам обсяг переліку дисциплін, що вивчаються. Найчастіше не менше 60-ти, а подекуди і значно більше тільки на підготовку бакалавра! Велика подрібненість дисциплін навіть у споріднених за тематикою. Візьмемо, наприклад, близький мені навчальний план напряму підготовки "Залізнична та залізнична техніка": 58 дисциплін загальним обсягом 7506 годин, 35 екзаменів та 39 заліків. У Європі, куди ми прямуємо чи маємо намір, аналогічні плани мають майже удвічі меншу кількість дисциплін. Там відсутня така форма вихідного контролю, як "залік", – тільки екзамен. До речі, залік колись був лише формою підтвердження виконання студентом практичної частини навчальної дисципліни перед екзаменом. На сьогодні у нас він перетворився у самостійну форму підсумкового контролю, особливо для дисциплін малих за обсягом.

Візьмемо таку дисципліну, як "Філософія". Вона чомусь поділена на чотири окремих, які, до того ж, викладаються кожна у своєму семестрі (у 1, 3, 4 та 5-му). Причому, екзамен передбачено тільки у 3-му семестрі з світової філософії, з інших дисциплін – за-

лік. Питання: які фундаментальні знання винесуть студенти, якщо усім відоме їх відношення до дисциплін, де тільки залік?

Беремо далі, наприклад, групу дисциплін, що відносяться до безпеки життєдіяльності та праці людини. Сюди входять "Безпека життєдіяльності", "Основи охорони праці", "Основи екології" та "Промислова екологія". Причому, деякі з цих складових при викладанні на 60-70% дублюють за змістом одна одну. Чому б їх не об'єднати у одну з ухилом щодо фундаментальності?

У навчальному плані є ще багато малих за обсягом дисциплін, таких як: "Культурологія", "Історія світової цивілізації", "Українська та зарубіжна культура", "Політологія", "Соціологія", "Психологія", "Педагогіка", "Українська мова (за професійним спрямуванням)". У силу своєї обмеженості за обсягом вони можуть надати студентам лише інформаційний мінімум знань зі своєї сфери. Забезпечити потрібну фундаментальність навряд. З цієї точки зору доцільно було б споріднені дисципліни звести у одну або взагалі позбавитись від деяких.

По-третє, не чекаючи змін навчальних планів, можна пошукати власні резерви. Вони тут бачаться у принциповій переробці методик побудови і реалізації лекційних курсів навчальних дисциплін. Якщо передати на самостійну роботу студентів частину нескладних до опанування тем, можна за той же час додатково розглянути актуальні фундаментальні проблеми за тематикою дисципліни, що вивчається. Рівень підготовки фахівців при цьому буде суттєво підвищено.

Нарешті, у зв'язку з тим, що підготовку бакалаврів тепер передбачається здійснювати не за спеціальностями, як було, а за напрямками, з навчальних планів має випасти блок вузькоспеціальних дисциплін "За переліком програми". За рахунок годин, що звільняються, можна збільшити обсяг деяких основних дисциплін з метою підвищення фундаментальності їх викладання.

Реалізацією лише пропозицій, що тут обговорені, зрозуміло, проблему фундаменталізації навчання фахівців з вищою освітою не вирішити. Це – велика і копітка робота усіх працівників вищої школи України від керівників до викладачів і студентів. Але треба з чого-сь терміново починати.

БОЛОНСКИЙ ПРОЦЕСС И ПРОБЛЕМЫ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Алексеев Р.В.,

ВНУ им. В. Даля

Болонский процесс в Украине официально начался 19 мая 2005 года с подписанием декларации на Бергенской конференции. На сегодня 45 европейских стран, включительно с Украиной, подписали Болонскую декларацию.

Социально-экономические и политические изменения в обществе, укрепление государственности, вхождение Украины в мировое сообщество невозможны без структурной реформы национальной системы высшего образования. Приоритетной задачей является модернизация высшего образования в соответствии с современными требованиями.

На сегодня назрела реальная необходимость реформирования системы высшего образования в Украине. Во-первых, хотелось бы указать, что преподавание учебных дисциплин в высшей школе должно, безусловно, ставить целью подготовку специалиста, знания и умения которого полностью отвечали бы условиям современного информационного общества. Но сразу возникает вопрос: можно ли этого достичь, используя старые еще "дедовские" подходы и методы?

В XX столетии произошли существенные изменения в характере накопления знаний во всех областях. Прогресс продвигается очень быстро, а значит и систему накопления знаний нужно совершенствовать.

Поэтому возникает необходимость изменений в системе образования: надо научить студента самостоятельно решать типичные и нетипичные задачи, вести поиск информации, постоянно овладевать новыми знаниями. А для этого необходимы совсем другие подходы, чем те, что использовались раньше в высшей школе.

На сегодняшний день студент, окончивший высшую школу, не может найти работу из-за недостатка опыта в данной сфере. Всем нужны квалифицированные и опытные специалисты. Поэтому часто можно встретить ситуацию, когда дипломированный специалист, недавно получивший диплом, не может найти свое применение по специальности. Это во многом обусловлено именно качеством обучения, уровнем усвоенных знаний, недостатком практических навыков и т.д.

Из вышеприведенного вытекает и такая очень важная на сегодня проблема, как признание отечественных дипломов за границей, возможность трудоустройства и дальнейшего обучения выпускников ВУЗов в других странах.

Именно с целью решения всех этих, а также других важных задач и должно проводиться сейчас реформирование системы высшего образования соответственно требованиям Болонского процесса, главной целью которого является построение единого образовательного пространства. Учащиеся смогут, пребывая в другой стране, которая имеет Болонскую систему образования, сдать экзамены.

Согласно Болонской системе образования диплом бакалавра будет считаться на европейском рынке труда достаточным уровнем квалификации. Согласно двухуровневой системе образования в дальнейшем можно получить диплом магистра. Но проблема заключается в преобразовании обучения по программе специалиста на систему бакалавр-магистр. Наиболее частыми проблемами, которые при этом возникают, - преобразование целостной программы обучения по двухуровневой структуре сделано механическим способом. Таким образом, осталось без внимания введение существенных программных изменений.

Бывший министр Украины Николаенко в свое время также определил круг проблем, которые тормозят вхождение отечественной науки в европейское научно-образовательное пространство. В частности, он высказал замечание к ректорам университетов относительно подготовки научно-педагогических кадров: "С 2000 года мы имеем положительную динамику численности молодых научных кадров - с 13000 человек до 17600 в 2006 году. Возрастает и количество защищенных диссертаций: в 2000 году - 9%, а по предварительным данным, в 2006 году эта цифра составляет 25%. Кроме того, в среднем выпускается больше трех тысяч аспирантов и 150 докторантов. Но возникает вопрос - почему тогда средний возраст кандидатов и докторов наук составляет 50-60 лет?"

Естественно, что любая система образования, какой бы совершенной она ни была, все равно будет иметь определенные недостатки. Например, тесты, на мой взгляд, намного хуже обычных экзаменов, так как, например, при сдаче экзамена по истории не возможно показать логику мышления посредством тестов.

Болонская система образования предлагает также дистанционную и корреспондентскую формы обучения. Но, дают ли они необходимые знания?

Но существуют и другие проблемы, которые имеют место в Украине. Например, в передовых странах 50- 60% обеспечения образования берет на себя государство, а остальное – дело частного сектора. Структура расходов на образование должна быть такой: 6-8% от ВВП – на образование, 2-3% – на науку. Нынешний бюджет Украины составляет до 1% от ВВП – на образование, и 0,2-0,3 % – на науку. Реально исполнения бюджетных обязательств расходов на образование и науку было уменьшено на 30-50%.

Раньше, когда Украина была в составе СССР, работа научно-исследовательских институтов была направлена на оборону страны. Соответственно финансирование поступало из государственной казны. Но сейчас ситуация круто поменялась – исчезли прежние источники финансирования. Это, пожалуй, одна из главных проблем модернизации системы высшего образования.

Таким образом, несмотря на то, что переход на Болонскую систему продолжительный и сложный процесс, ее внедрение уже сейчас дает положительные результаты.

ПРИМЕНЕНИЕ КОЛИЧЕСТВЕННЫХ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ И СЕРТИФИКАЦИИ ПРОЕКТНЫХ МЕНЕДЖЕРОВ

Бирюков О.В.,

ВНУ им. В. Даля кафедра «УП и ПС»

Сегодня оценка профессиональной подготовки специалистов по управлению проектами проводится в рамках компетентностного подхода это отражено в национальных стандартах NCB. Существующая система оценки компетентности предусматривает сертификационный экзамен по трем основным и одной дополнительной компетенциям, которые разбиты на 52 элемента. Однако при этом не реализуется сущность понятия «компетентность» как проявленного действия. В условиях ограниченности времени сертификационного экзамена отсутствуют практические методы и подходы которые могли бы это реализовать. Учитывая, что любая деятельность связана с принятием решений, целесообразно в процесс сертификации ввести элементы процесса принятия решений.

На кафедре «Управление проектами и прикладной статистики» разработан программный продукт, который позволяет оценить уровень компетентности на основании оценивания соотношения уровня теоретических знаний с уровнем безошибочности неоднократного выполнения действий по растравлению приоритетов и ранжированию критериев в моделируемой проблемной ситуации. Результатом прохождения тестирования является интегрированная оценка в виде ранга, которая с учетом таксономии элементов компетентности может выражаться в баллах на основании которых можно судить об уровне профессионально компетентности личности сдающей сертификационный экзамен. Программный продукт фиксирует так же время потраченное на выполнение заданий и уровень допущенных ошибок, что позволяет рассматривать эти показатели как показатели эффективности и результативности компетентности конкретной личности. При этом следует заметить, что программный продукт учитывает личностные особенности кандидатов проходящих тестирование. Это происходит с помощью определения базового времени, потраченного на ранжирование критериев из бытовой сферы, в которой личность считает себя наиболее компетентной. Таким образом соотнося время потраченное на выполнение задач в профессиональной сфере к базовому времени, и с учетом правильности логики выполнения действий на ранжирование, которые оцениваются с помощью рангов, можно говорить о количественной оценке уровня компетентности. Так же возможно исследование количества правильных ответов и степени допущенных ошибок (методика оценки: 1 ранг – правильный ответ; 2 ранг – несущественные ошибки; 3 ранг – существенные ошибки; 4 – значительные ошибки, отсутствие логики в ответе), по всем 52 элементам компетенций. Это позволяет с учетом базового времени ввести понятие асимметрии компетентности.

ЗДІЙСНЕННЯ ПРИНЦИПУ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ - ВАЖЛИВА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Блащук В.І.,

Краснодонський факультет інженерії і менеджменту

Для успішного будівництва демократичної, правової і цивілізованої Української держави необхідно, щоб молодь мала високий професійний рівень, національну свідомість і самосвідомість. З погляду на майбутнє надія і особлива відповідальність покладається на педагогічні кадри, котрі працюють і зусилля мозку будуть присвячувати формуванню висококваліфікованих фахівців незалежної України, оскільки, як зазначив О.Вишневський: «...незалежно від історично сформованих виховних поглядів у найближчому майбутньому нам потрібен буде... практичний ініціативний діяч, господар...»

Система навчання у вищій школі - багатогранний процес, який складається з цілого ряду взаємопов'язаних елементів. Серед них важливе місце посідає контроль знань, тобто організація зворотного зв'язку як засобу управління навчально-виховним процесом. Ця

проблема особливо актуальна у наш час у зв'язку з тим, що вся система вищої освіти в Україні підлягає повній організаційній перебудові. На нашу думку вирішення цієї проблеми полягає у посиленні уваги до здійснення контролю за навчальною роботою студентів під час опанування знань, умінь і навичок відповідно до сучасних вимог навчально-виховного процесу вищої школи. Головна мета контролю як дидактичного засобу управління навчанням — забезпечення його ефективності приведенням до системи знань, умінь, навичок учнів, самостійного застосування здобутих знань на практиці, стимулювання навчальної діяльності студентів, формування у них прагнення до самоосвіти.

Загально відомо, що перевірка і оцінка знань виконують, принаймні, шість функцій: контрольну, навчальну, виховну, організаторську, розвиваючу і методичну, які знаходяться завжди у тісному взаємозв'язку і являють собою важливу складову для удосконалення всебічного розвитку студента під час оволодіння теоретичним і практичним матеріалом з будь-якої дисципліни. Під час нашого дослідження ми переконалися в тім, що перевірка і оцінка знань студентів за правильної їх організації слугують не тільки цілям контролю, але і цілям навчання і завжди певною мірою залежать від педагогічної майстерності викладача. Так, діючи на моральний стан студента, правильно поставлена перевірка і оцінка є потужним засобом виробки суспільних цінних якостей особистості: чесного ставлення до праці, почуття відповідальності, дисципліну, волю, характер. Таким чином, виконуючи контрольну і освітню функції, перевірка і оцінка знань одночасно є найважливішим засобом виховання, а також є важливим засобом організації систематичної повсякденної роботи студентів щодо засвоєння знань.

Цікаво зауважити, що набуті у процесі вивчення того чи іншого предмета знання студентів можуть здаватися правильними і досить повними, хоча насправді, об'єктивно, вони далеко не відповідають вимогам вищої школи. І тільки внаслідок перевірки і оцінки студент визнає, що він знає і чого не знає, або знає недостатньо і що йому треба зробити для покращання якості знань, що неминуче підводить студента до самостійних висновків про необхідність ретельного ставлення до освоєння більш раціональних прийомів навчальної праці. На цій підставі студент за допомогою викладача вирішує, якою за змістом і методикою має бути його подальша навчальна робота, на що потрібно звертати більше уваги, що дуже суттєво впливає на подальше ставлення студента до навчального процесу. З цього приводу треба зазначити, що саме процес перевірки і оцінки знань студентів містить в собі багаті можливості розвитку особистості студента, формування у нього пізнавальних здібностей і засвоєння прийомів розумової діяльності. Доцільно зауважити, результати контролю дуже важливі для самого викладача, для його подальшої роботи, оскільки у процесі контролю викладач одночасно оцінює не тільки інформаційний рівень студента, а й свою методику викладання та ефективність змісту лекцій, семінарів, практичних занять тощо.

Особливо слід підкреслити, що викладач, керуючи процесом навчання, повинен не тільки повідомляти студентам певну інформацію або організовувати сприйняття цієї інформації з інших джерел, але і повинен одночасно мати вичерпні відомості про те, як виконується ця робота, яка кількість і якість засвоюваних знань. І чим повніше будуть ці відомості, тим більше студентів буде охоплено ними; чим достатніший і своєчасний контроль, тим кваліфікованіше викладач зможе керувати процесом засвоєння, тим більше буде можливостей зробити навчання керованим. Таким чином, здійснення принципу зворотного зв'язку є важливою умовою підвищення якості підготовки фахівців.

Останнім часом у вищій школі став широко застосовуватись стандартизований контроль знань протягом усього періоду вивчення навчальних дисциплін, який передбачає широке застосування тестової методики з альтернативним вибором відповідей (ставляться запитання і одночасно пропонуються варіанти відповідей, правильність яких потрібно оцінити).

З метою з'ясування ступіні ефективності вищезазначеного методу контролю, під час нашого дослідження, аналізуючи результати опитування (як студентів так і викладачів) було доведено, що перевага цього методу полягає у тому, що за допомогою найпростіших засобів (бланків, матриць та ін.) можна отримати відповідь практично на будь-яке запитання, а недоліком є можливість вгадування правильної відповіді, що спричиняє присутності елементів необ'єктивності при оцінюванні знань студентів.

Взагалі система тестового контролю включає декілька етапів, основними з яких є:

- визначення завдань контролю у суворій відповідності до мети навчання;

- вибір способів і технічних засобів контролю;
- складання контрольних завдань;
- обмірковування їх змісту і методики застосування;
- рецензування контрольних завдань;
- експериментальна перевірка контрольних завдань у навчальному процесі;
- удосконалення змісту і методики застосування контрольних завдань, а також технічних засобів з обліком досвіду їх використання у навчальному процесі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури (Бабанський Ю. К., Виготський Л. С., Рубінштейн, С. Л., Крутецький, В. А., Канн-Калік В.А., Тализіна М.Ф., Чайка В. та ін.) показав, що тільки комплексний підхід щодо застосування вищезазначених заходів сприятиме ефективності і результативності стандартизованого контролю. При цьому викладачам вищої школи під час складання контрольних завдань доцільно дотримуватись ряду вимог:

- укладачі завдань мають чітко уявляти мету контролю як частини усього навчального процесу, враховувати вікові і психофізичні особливості тих, хто навчається. Контрольні завдання мають стимулювати пізнавальну активність студентів, викликати у них інтерес до предмета навчання;
- контрольні завдання в усіх випадках мають забезпечувати реалізацію навчаючої функції контролю, а не тільки контролюючої;
- складаючи контрольні завдання, потрібно враховувати, що інформація, яка міститься у них, потрібна не стільки для оцінки знань студентів, скільки для того, щоб своєчасно виявити помилки і скоригувати навчальний процес;
- під час розробки контрольних завдань слід передбачити способи і засоби (у тому числі і технічні), які можна буде застосовувати при реалізації тестів, що розробляються;
- потрібно уникати шаблону і формулювань, які повторюють відомі істини.

Таким чином, результати успішності, будучи важливим показником навчальної роботи не лише студента, а й усього вузу в цілому, залежать від суб'єктивного підходу викладачів до оцінки знань студентів. Оскільки процес навчання у вищій школі спрямований на вирішення навчально-виховних завдань, кожне з них повинно характеризуватися дидактичною завершеністю. В. Сухомлинський вважав, що оцінка - це «...найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння і культури.»

Література

1. Алексюк А. М. Методи навчання і методи учіння. - К.:Знання, 1980. - 48 с.
2. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. Просвещение, 1985. - 208 с.
3. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. - М., 1981. - 184 с.
4. Педагогіка: Навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. -Вінниця: РВВ ВАН "Віноблдрукарня", 2001. - 200 с.
5. Подласый И. П. Педагогика. Новий курс: Учебник для студ. пед. вузов: В 2 кн. - М.:Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. - Кн. 1: Общие основы. Процесе обучения. – 576 С.
6. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. - М., 1979.
7. Чайка В. Педагогіка (тестові завдання). Навчальний посібник для студ. вищих пед. закладів освіти. - Тернопіль: ТДПУ, 2000. - 168 с.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ В КОНТЕКСТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ОТЕЧЕСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Болдырев К.А.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

С переходом экономики Украины на мировой уровень своего рыночного развития объективно возрастают конкурентные требования к отечественным субъектам хозяйствования всех форм собственности, что обусловлено их выходом на международный эконо-

мический рынок. Актуализация проблемы повышения конкурентоспособности всех рыночных структур экономики Украины вполне закономерна в связи со вступлением нашей страны в ВТО, что во многом нивелирует административную поддержку государством отечественных хозяйствующих субъектов.

Вместе с тем следует отметить, что действующее конкурентное законодательство Украины не содержит четкого юридического определения конкурентоспособности. В то же время, правовое определение понятия конкурентоспособности является важной составляющей правовой политики ее регулирования на микро-, мезо- и особенно макроуровне, а именно: повышения конкурентоспособности украинской экономики в целом и ее субъектов в частности в условиях интеграции в мировое рыночное хозяйство.

Основанием данной проблемы является, по всей видимости, отсутствие единого экономического определения конкурентоспособности. По мнению З.А. Васильевой, данная проблема возникла вследствие модификации экономического понятия конкурентоспособности от целей и задач исследователей, требований субъектов рыночных отношений и масштабов рынков деятельности [1]. Следует также отметить, что в современной экономической науке, дефиниция данного рыночного явления существенно дифференцирована в зависимости от носителя данного свойства, сферы функционирования этого носителя и т.д., а именно: «конкурентоспособность предприятия», «конкурентоспособность товара», «конкурентоспособность отрасли», «конкурентоспособность экономики» и т.п.

По всей видимости, причиной данной дифференциации является некая однобокость исследования как конкурентоспособности, так и конкуренции в целом в работах по исследованию современного рынка. Данная однобокость заключается в преимущественно описательном подходе к исследованию отношений конкуренции как на микро-, так и на макроуровнях посредством, прежде всего, применения математических методов исследования. Эта ситуация усугубляется также тем, что крайне непросто выявить начальную, глубинную сущность таких комплексных, сложных понятий, как «конкуренция», «конкурентоспособность».

Все это не позволяет дать максимально четкого юридического определения конкурентоспособности в частности и конкуренции в целом, как внутренних свойств любого рыночного субъекта с целью решения таких важных правовых задач как: правовое обеспечение антимонопольной политики государства, совершенствование налогового законодательства, института банкротства и т.д.

Между тем крайне трудно осуществлять экономический анализ и давать оценку состоянию конкурентоспособности субъекта хозяйственной деятельности без юридического понимания сущности этого экономического свойства.

В работах ученых определению конкурентоспособности уделено достаточно много внимания. В трудах таких исследователей как: С.И. Ожегова, М.И. Кныш, Р.А. Фатхутдинова, П.В. Забелина, Н.К. Моисеевой и др. [2, 3, 5, 6, 8] содержатся различные трактования конкурентоспособности. Анализируя их, следует отметить, что все они безусловно являются верными и достаточно четко отражают внешнее содержание этого экономического явления. Однако, по нашему мнению, попытка дать определение конкурентоспособности в частности и конкуренции в целом должна опираться на исследование внутренней объективно-субъективной их сущности. Здесь нельзя не согласиться с высказыванием В. Петрова о том, что: «конкурентоспособность (КСП) – внутреннее (имманентное) свойство субъекта рыночных отношений, выявляемое в процессе конкуренции и позволяющее занять свою нишу в рыночном хозяйстве капиталистического типа для расширенного воспроизводства, что предполагает покрытие всех издержек производства и получение прибыли от легальной хозяйственной деятельности» [7, С. 4].

В контексте вышеизложенного представляется возможным сделать следующие общие выводы:

Первое. В условиях интеграции экономики Украины в мировое и в первую очередь европейское рыночное хозяйство, повышение конкурентоспособности украинских хозяйствующих субъектов на различных экономических уровнях становится одной из приоритетных государственных задач.

Второе. Конкурентоспособность хозяйствующих субъектов необходимо исследовать с точки зрения таких ее двух сущностных элементов как рыночная конкурентность и коммерческая предприимчивость. В рамках данного подхода свойство конкурентоспособности предстает не только как способность хозяйствующего субъекта к активной конкурентной борьбе на том или ином рынке, но и способность данного субъекта к взаимовы-

годной кооперации с другими субъектами, не ради занятия господствующего положения на том или ином рынке, но максимальной реализации своей миссии.

Третье. Введение в отечественное законодательство нормы, дающей юридическое определение конкурентоспособности будет способствовать более четкому выявлению методик расчета уровня конкурентоспособности хозяйствующего субъекта, что в свою очередь поможет предотвращать такие негативные явления сегодняшней отечественной экономической и правовой среды как искусственное банкротство предприятий, их рейдерские захваты и т.д.

Литература

1. Васильева З.А. Иерархия понятий конкурентоспособности субъектов рынка/ З.А. Васильева // Маркетинг в России и за рубежом. - №2. – 2006. – С. 83-90.
2. Забелин П.В., Моисеева Н.К. Основы стратегического управления.: - М.: Информационно-внедренческий центр "Маркетинг", 1997. – 195 с.
3. Кныш М.И. Конкурентные стратегии: - СПб, 2000. – 284 с.
4. Макконнел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. В 2 т.: Пер. с англ. – М.: Республика, 1992. – 799 с.
5. Моисеева Н., Пискунова Н., Костин Г. Маркетинг и конкурентоспособность образовательного учреждения (ВУЗА) / Н. Моисеева, Н. Пискунова, Г. Костин // Маркетинг. - №5. – 1999 г. – С. 77-89.
6. Ожегов С.И. и Шведкова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: -М.: Азбуковник, 1999. – 944 стр.
7. Петров В. Конкурентоспособность // Ресурсы. Информация. Снабжение. Конкуренция. – 1999 № 4 С. 4-6.
8. Фатхутдинов Р.А. Кокурентоспособность: экономика, стратегия, управление. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 312 с.

L 'ENSEIGNEMENT SUPERIEUR ET SA REFORME EN FRANCE

Vozniyk M.,

ВНУ

L'état actuel des choses .

Il y a en France trois types d'enseignement supérieur:

- a) Universités,
- b) Instituts universitaires de technologie,
- c) Grandes Ecoles.

Les Universités sont des établissements publics destinés à former les professeurs, les chercheurs et les praticiens. Pour y être admis il faut être titulaire du baccalauréat.

On compte 76 universités (parmi lesquelles 13 sont dans la région parisienne).

A la place de la traditionnelle Sorbonne, autrefois une seule université à Paris, aujourd'hui il y a 13 universités.

L'organisation des études universitaires est très complexe, étant donné le nombre et le niveau des spécialités enseignées. L'enseignement est organisé en trois cycles d'études successifs, chacun d'eux étant sanctionné par un ou plusieurs diplômes nationaux:

- le premier cycle (deux ans) est un cycle de formation générale et d'orientation qui comporte de très nombreuses options;
- le deuxième cycle (un an ou deux) est un cycle d'approfondissement et de spécialisation qui offre des formations fondamentales;
- le troisième cycle (de un à cinq ans) est un cycle de haute spécialisation et de formation à la recherche. Il sanctionne des formations à finalité professionnelle: diplôme d'études supérieures spécialisées (D.E.S.S.) diplôme de docteur-ingénieur; doctorat du troisième cycle, doctorat d'Etat.

Les instituts universitaires de technologie (I.U.T.) sont destinés à préparer en deux ans d'études les techniciens supérieurs ou les cadres moyens des entreprises et de l'administration. Ils doivent posséder une formation technique et spéciale plus précise et plus approfondie que celle des ingénieurs. L'entrée dans les I.U.T. n'est pas automatique. Elle est

décidée par un jury au vu du dossier présenté par le candidat qui doit être titulaire du baccalauréat.

Parmi les établissements d'enseignement supérieur, les Grandes Ecoles ont acquis une place privilégiée. Elles sont destinées à former les cadres supérieurs de l'administration, de l'économie, de l'armée, de l'enseignement, de l'industrie, du commerce.

Les Grandes Ecoles offrent une voie très recherchée. Passer par ces écoles signifie entrer dans l'élite administrative ou technocratique. C'est pourquoi on y accède par concours (généralement très difficile). Ce concours exige des connaissances sérieuses d'un niveau supérieur à celui du baccalauréat.

La durée des études dans les Grandes Ecoles est de 3 à 4 ans.

La réforme et ses objectifs.

Le nouveau gouvernement français a conçu une réforme des universités. L'objectif de cette réforme est de recentrer le système de recherches sur les universités. Actuellement, la qualité de la recherche en France doit beaucoup au CNRS (Centre national des recherches scientifiques), qui est le moteur des laboratoires mixtes université- CNRS .Les universités, absorbées par leurs nombreux problèmes et appauvries ne sont que faiblement engagées dans la politique scientifique de ces labos mixtes. Les enseignants- chercheurs , trop chargés d'enseignement et de tâches diverses, ont bien du mal à rester dans la course, notamment dans des domaines de haute technologie qui exige un investissement en temps considérable. Les projets du gouvernement sont liés à l'idée d'universités autonomes qui devraient être capables d'avoir une politique scientifique forte et d'intervenir au côté du CNRS dans le copilotage des laboratoires mixtes. On peut espérer que certaines universités sauront s'organiser pour arriver à ce résultat . Il faudra qu'elles sachent définir leurs axes forts en recherche et enseignement , qu'elles sachent aussi moduler les services des enseignants – chercheurs selon qu'ils s'investissent plus fortement en recherche ou dans d'autres tâches, et , en outre, il faudra des universités plus riches.

Il faut tirer la sonnette d'alarme sur un point : des élèves parmi les plus brillants ne veulent plus être professeurs d'université en France, c'est également vrai en Allemagne, en Italie ou aux Pays- Bas . Ils partent massivement aux Etats-Unis. Certains font leur thèse en France, mais vont ensuite là-bas, ce qui signifie que la France finance des formations dont elle ne tire pas bénéfice. Il faut donc payer davantage les enseignants du supérieur. Est-il normal qu'après douze ans d'études, dont deux aux Etats-Unis, ils ne gagnent que 1 500 euros par mois ? Cela conduit d'ailleurs à une féminisation du métier car les femmes se contentent plus facilement de ces faibles rémunérations.

La deuxième cause de cette attitude est philosophique : en France se développe une méfiance envers la science, dont le refus des OGM est le symbole. Il faut combattre ce sentiment antiscience.

Il faut que les universités françaises soient plus libres dans leur gestion, leur organisation, leur pédagogie, leur stratégie. Il faut pour cela un vrai patron aux universités, avec un salaire à la hauteur et un rôle qui n'en fasse pas l'otage de certains groupes de pression : il ne doit pas être le représentant des seuls professeurs, mais aussi celui du monde de la recherche, de l'économie. L'université ne doit pas être la propriété des professeurs, il faut une citoyenneté dans l'université et de la diversité aussi. La diversité doit être partout. Les professeurs n'ont pas à avoir le même nombre d'heures de cours, le même salaire, selon la discipline qu'ils enseignent. Il faut en finir avec le débat théologique entre partisans d'un enseignement entièrement consacré à la culture générale d'un côté, à la professionnalisation de l'autre : il faut les deux, tout simplement .

Les lycéens doivent avoir la possibilité d'effectuer un choix plus serein. En janvier, un élève de terminale dirait son choix et serait informé des possibilités professionnelles de la filière qu'il vise. Il recevrait aussi une formation personnelle l'aidant à s'orienter vers ce parcours. L'autre idée, c'est de rendre la première année universitaire plus générale qu'aujourd'hui, le bac restant comme clef d'entrée à l'université (c'est un monument de la culture française!) . Mais il faut organiser la première année universitaire autrement, pour que l'orientation se décide à la fin et non au début de cette année-là. Il s'agit de répondre à la démotivation des élèves. D'où la nécessité d'éviter la spécialisation précoce. L'université française pourrait rapidement être

remise sur les rails, car elle a de vrais atouts. Mais elle peut aussi chuter. Elle est à la croisée des chemins.

Si l'on retourne à la politique de la recherche c'est au gouvernement d'établir des priorités de la recherche, par exemple, le traitement de la maladie d'Alzheimer ou l'étude des problèmes liés au réchauffement climatique, et de fixer les budgets globaux. D'autre part, c'est la communauté qui peut définir la politique scientifique pour arriver à ces objectifs. C'est ce qui fonctionne dans tous les grands pays par l'intermédiaire d'institutions qui rassemblent les compétences nécessaires. Par exemple, en France le CNRS a montré ses capacités à faire remonter les idées pertinentes des laboratoires, à penser une stratégie de recherche, à coordonner et à équilibrer la distribution des moyens, à structurer les laboratoires, à organiser des réseaux nationaux et internationaux. La réforme prévoit la création de l'Agence nationale de la recherche (ANR) qui aura la fonction complémentaire de financer des projets ponctuels sur les thèmes prioritaires, ce qui dynamise le système. Par ailleurs, il y a bien sûr une part d'imprévisibilité dans toute activité de recherche, et il y a des axes exploratoires hors des modes du jour qui doivent être financés par le CNRS ou par l'ANP.

Du reste, la réorganisation du CNRS en instituts séparés paraît très intéressante. Cette réorganisation (par exemple, l'institut des matières et des nanosciences, l'institut de la chimie, l'institut des sciences de l'Univers, etc) pourrait être une bonne chose pour séparer les problèmes. Il n'est pas si simple de trouver les règles identiques d'organisation et d'évaluation en sciences humaines, où un sujet de recherche peut parfois impliquer un seul chercheur, et dans un domaine de haute technologie nécessitant un travail d'équipe.

La réforme a-t-elle les chances pour réussir ?

Le gouvernement vient d'annoncer qu'il reprenait à son compte la réforme de l'université lancée en son temps par Claude Allègre et qu'il voulait même la pousser plus loin en généralisant la simplification des diplômes nationaux en trois niveaux

(licence, master et doctorat) et en donnant plus de pouvoirs aux présidents d'université. Ces mesures sont bienvenues, mais elles sont vouées à l'échec si ce gouvernement, comme ceux qui l'ont précédé, n'a pas le courage de reconnaître que les universités ne sont pas égales et qu'il faut choisir entre prendre acte de ces différences ou se donner les moyens de les réduire.

Si l'on considère comme inévitables ces écarts entre les universités, on laissera jouer la concurrence et le marché les classera. Les meilleures filières rassembleront les meilleurs professeurs, les meilleurs étudiants et les financements les plus abondants. Les diplômes n'auront alors plus de valeur nationale et chaque université sera maîtresse des siens. Si l'on veut au contraire maintenir l'unité nationale des diplômes, il faut avoir le courage d'évaluer les départements universitaires, puis de réduire les écarts entre eux.

Il existe des embryons de telles évaluations, telles celles qu'ont réalisées certains magazines, comme «L'EXPRESS», ou encore l'université Jiaotong de Shanghai, qui mesure, elle, la valeur pédagogique des universités au vu des récompenses reçues par les professeurs des publications dans les revues de qualité. Selon cette méthode, les 100 premières universités du monde sont presque toutes américaines, sauf quelques anglaises (Cambridge-2ème et Oxford-10ème) quelques japonaises et trois françaises, dont la première, Paris VI, est classée 45ème.

Si l'on veut consilier les avantages du service public et ceux de la concurrence, il faudrait aller beaucoup plus loin et charger une agence nationale d'évaluation, dotée de moyens importants, de réaliser des évaluations publiques régulières des enseignants, des équipements pédagogiques, des débouchés et des salaires des diplômés cinq ans après leur sortie. Cette agence irait même –sacrilège suprême- jusqu'à demander aux étudiants leur avis sur les professeurs! L'Etat et les régions attribueraient des ressources supplémentaires aux universités les plus prometteuses et sanctionneraient les dirigeants des universités les plus décevantes. Oseront-ils?

Дорош Т.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У 20-х рр. XX ст. молода радянська держава поставила собі за мету «виховати» не просто нове покоління фахівців сільського господарства, вона прагнула створити «радянську» інтелігенцію – ідеологічно лояльну, соціально «чисту», безвідмовно слухняну. Актуальність вивчення специфіки такого «виховання» не викликає сумніву, а з огляду налагодження конструктивних взаємин між різними соціальними верствами сучасного українського суспільства має науково-практичне значення.

Під час громадянської війни випуск спеціалістів вищої кваліфікації такого ґатунку значно скоротився: у 1920 р. ВНЗ республіки дали всього 240 агрономів. Тому з переходом країни до мирного будівництва Комуністична партія та уряд України значну увагу приділяли становленню і розвитку вищої сільськогосподарської освіти. Вже за 1921 р. було відкрито п'ять нових ВНЗ, які готували кадри для всіх галузей сільського господарства. Така підготовка ґрунтувалася на тісному зв'язку навчання з виробництвом і вимагала міцної навчально-матеріальної бази ВНЗ. Вирішенню саме цього завдання приділялася значна увага протягом 1921-1922 рр. РНК УСРР видавав декрети, які передбачали передачу відповідним сільськогосподарським закладам певні лісові угіддя, боярські дачі, цукровий завод, навчально-дослідні господарства тощо. Таким чином, сільськогосподарські навчальні заклади не тільки готували спеціалістів для сільського господарства, а й ставали осередками організації різних показових суспільно-політичних заходів для населення (дослідні поля і т. ін.).

На кінець відбудовного періоду (1925 р.) в УСРР діяли вже сім сільськогосподарських інститутів, що склалися з 18 факультетів, на яких навчалося 3820 студентів. В той же час відбувалася реорганізація агрономічних шкіл та створення на їх основі технікумів. У 1921 р. на Україні діяло 30 сільськогосподарських технікумів, а в 1922 р. – вже 61. До 1922 р. за рішенням Укрголовпрофосу технікуми вважалися середніми навчальними закладами, однак після перегляду відповідного положення найбільші з них були віднесені до розряду ВНЗ, покликаних готувати республіці працівників вищої кваліфікації – інженерів-практиків, агрономів, господарників певної вузької галузі народного господарства і державного будівництва. В результаті кількість сільськогосподарських технікумів скоротилася до 22, а на кінець 1925 р. в них навчалося 3372 студенти.

Перебудова мережі сільськогосподарської освіти, створення навчально-матеріальних умов для її існування – це тільки частина важкої та складної боротьби за «виховання» «нової», радянської генерації спеціалістів сільського господарства з робітників і селян. Більшовицьке керівництво повинно було вирішити не менш важливе завдання – політично та ідеологічно завоювати вихованців таких навчальних закладів.

Отож, у 20-х рр. XX ст. Комуністична партія України проголосила курс на прискорену і масову підготовку нових спеціалістів сільського господарства, діяльність яких не суперечила б ідеологічному курсу та загальнодержавним цілям. В той же час об'єктивних передумов для цього не було: «дорадянські» аграрії, так звана «стара» сільськогосподарська інтелігенція, мали усі необхідні агрономічні знання, володіли землеробською культурою і технікою та врешті-решт ефективно працювали. Однак держава «робітників і селян», що активно розбудовувалася в цей період, не могла дозволити існування ідеологічно й класово ворожих інтелектуально освічених фахівців, які могли становити загрозу новому режиму, тим більше у такій стратегічній галузі нашої країни, як сільське господарство.

Тим не менше, потреба у спеціалістах аграрного сектора економіки держави на кінець 20-х рр. не тільки не відпала, а навпаки, в деяких районах навіть загострилася. Та й там, де їх начебто вистачало, адміністративні органи радянської влади не поспішали користуватися їхніми послугами та виконувати їх професійні поради. Для політичного керівництва того часу ідеологічно рафінована інтелігенція повинна була стати основою у ході зміцнення режиму, однак курс на масову й прискорену підготовку фахівців сільського господарства призвів до пріоритету кількості над якістю. Тим не менш, низький професійний та загальний культурний рівень більшості представників «нової» радянської інтелігенції цілком задовольняв владу з низки конкретних причин. По перше, такий освітньо-

культурний рівень сільськогосподарської інтелігенції дозволяв їй виконувати всі першочергові функції і покладені на неї завдання радянської влади не лише у професійній сфері, а й на рівні повсякденного життя. По друге, існування високоосвічених і висококваліфікованих спеціалістів аграрного та гуманітарного профілю в державі, на чолі якої стояли люди у більшості своїй із середньою чи початковою освітою, створювало б ситуацію, не вигідну та навіть небезпечну для самих представників влади. І, по третє, керувати людьми з обмеженим рівнем знань набагато легше, ніж людьми, здатними критично мислити й співставляти інформацію з різних наукових галузей, які в будь-який час можуть створити альтернативу існуючій владі.

Більшовицькі ідеологи, моделюючи бажаний образ «нової» інтелігенції, акцентували увагу на ідейно-політичному вихованні майбутніх спеціалістів аграрної сфери як активних і свідомих учасників соціалістичного будівництва на селі. Вони не врахували повністю вплив таких факторів, як економічні проблеми та перетворення у соціально-політичній сфері, що призвели до негативних змін у психологічному стані сільськогосподарської інтелігенції, трансформації її світоглядної позиції і, відповідно, до неоднозначного, внутрішньо негативного, при зовнішній здавалося б лояльності, ставлення до радянської влади та її політики. В результаті штучно створений тип «нової» аграрної інтелігенції не відповідав тому образу, який був запланований.

Таким чином, аналізуючи досвід 20-х рр., можна стверджувати, що забезпечити високу якість сільськогосподарської вищої освіти на сучасному етапі неможливо без поліпшення матеріально-технічної бази ВНЗ, надходження коштів від надання платних освітніх послуг, розвитку наукових досліджень, розширення взаємодії університетів з роботодавцями.

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ І РОЛЬ СТУДЕНТІВ В ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Жданов С. О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Ступінь повноцінної участі громадськості у виробленні і реалізації державної політики є одним із головних критеріїв її оцінки в країнах ЄС. Для України, яка зробила «європейський вибір» своїм зовнішньополітичним пріоритетом, демократизація вищої школи проголошена одним із головних напрямків її реформування, який, втім, вдається реалізовувати не без складнощів⁴. Зокрема потребує приведення у відповідність із кращими європейськими практиками державна політика у сфері вищої освіти щодо залучення студентства до її вироблення та реалізації.

У світі цей процес відбувається насамперед на двох рівнях: національному (парламентській та урядовій структури) та базовому (рівень ВНЗ).

В Україні до 2005 року не існувало з цього приводу дорадчих/консультаційних органів. Влада скоріше імітувала відкритість, аніж справді прагнула врахувати думку студентської спільноти.

Вагомим позитивним імпульсом для розвитку системи ОСС стало приєднання України до Болонського процесу. Країнами-учасницями цієї європейської ініціативи була вироблена спільна офіційна позиція. Суть її полягає у визнанні того, що студенти «мають брати участь і впливати на організацію і зміст освіти в університетах та інших ВНЗ»⁵. Принциповим є визнання «фундаментальної ролі... студентських організацій у розвитку загальноєвропейського простору вищої освіти» та необхідності «збільшення реального залучення

⁴ Підвищення ефективності вищої освіти - визначальний чинник зростання соціально-економічного потенціалу держави. Матеріали до доповіді міністра освіти та науки на підсумковій колегії Міністерства освіти та науки України (23 лютого 2006 року, м. Київ) // Освіта України. - № 13 (706). - 17 лютого 2006 р. - С. 2-9.

⁵ «До зони європейської вищої освіти» (Комюніке зустрічі європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, м. Прага, 19 травня 2001 року) // «Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін)» / Упорядники: Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубіно В. В., Бабин І. І. - Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003.

студентів у процес керування вищою освітою»⁶. Україна мала визнати це та здійснити заходи щодо їх запровадження. Відносно результативними виявились дії МОН спрямовані на розвиток ОСС на рівні ВНЗ.

В той же час ситуація в країні в цілому потребувала суттєвого покращення.

Після політичних змін 2004 р. владою (КМУ та МОН) було прийнято низку підзаконних актів, що створювали додаткові можливості для такої участі. При МОН з'явилися консультативно-дорадчі органи (громадська колегія та громадська рада з питань вищої освіти, Всеукраїнська студентська рада). Окрім того, два важливих законопроекти, присвячених розвитку ОСС, знаходяться на розгляді ВРУ.

Але державна політика щодо залучення студентства до процесу її вироблення і здійснення лишається нерезультативною і потребує вдосконалення.

Закон України "Про вищу освіту" (№ 2984-Ш від 17.01. 2002 р.) взагалі не передбачає жодної участі ОСС в системі громадського самоврядування ВНЗ. Подані ж на розгляд ВРУ законопроекти про внесення змін до означеного Закону потребують суттєвого вдосконалення, тому, що фактично підпорядковують ОСС адміністраціям ВНЗ.

Проблема є достатньо масштабною (вона охоплює цілу систему вищої освіти країни) і щонайменше безпосередньо 3 млн. українських студентів, які навчаються у понад 340 ВНЗ України. Для кожного з них актуальним є питання захисту його прав та представлення інтересів.

Вдосконалити систему, залучити студентів до вироблення та реалізації державної політики у сфері вищої освіти пропонується таким шляхом:

1. Прийняти нові чи/та внести доповнення до існуючих законодавчих документів.

Надати ОСС статус юридичної особи; закріпити схему обов'язкового фінансування ОСС за рахунок коштів бюджету ВНЗ; проводити прозорі та демократичні вибори в ОСС, створивши таким чином сприятливі умови розвитку ОСС.

2. Надати ОСС які представляють студентські інтереси повноваження, які дозволяють *результативно* представляти права та інтереси студентів, брати участь у виробленні і реалізації державної політики у сфері вищої освіти (норми представництва студентів у державних дорадчих колегіальних органах та органах врядування ВНЗ повинні відповідати кращим європейським практикам (15% від складу колегіального органу).

3. Запровадити модель взаємодії студентських ОГС та органів державної влади/адміністрацій ВНЗ, яка забезпечить залучення до процесу вироблення та реалізації державної політики представників *всіх* основних форм студентських об'єднань - НУО, профспілок та ОСС.

НЕОБХОДИМОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА

Истомин. Л.Ф., Кулишова Е.И., Белоусов Я.И.,

Восточноукраинский национальный университет имени В. Даля

В данный момент не вызывает сомнений тот факт, что именно инновационная деятельность является основным источником общественного прогресса и главным стратегическим ориентиром экономической политики государства. Ориентация на инновационный путь развития экономики требует в своей реализации четко аргументированной направленности инвестиций в приоритетные отрасли, которые способны обеспечить рост продуктивности труда и организовать выпуск конкурентной продукции, соответствующей мировым стандартам. Это обуславливает переход к качественно новому технологическому способу производства, который базируется на знаниях, информационных ресурсах и технологиях.

По последним данным восприимчивость к инновациям в регионе значительно варьирует по отраслям промышленности. В производстве кокса и продуктов нефтепереработки нововведения осуществляют 33,3% промышленных предприятий целлюлозно-

⁶ «Створення загальноєвропейського простору вищої освіти» (Комюніке конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту (19-20 вересня 2003 року. м. Берлін)) // Так само.

бумажной, полиграфической промышленности; издательском деле – 16,7% предприятий химической и нефтехимической промышленности, производстве стройматериалов, стеклоизделий – по 10,0%, машиностроении – 9,3%, пищевой промышленности – 8,3%.

Среди регионов большей, чем в среднем по области, есть часть предприятий, которые осуществляют инновации в городах: Рубежное (15,0%), Лисичанске (13,9%), Луганске (10,1%), Краснодаре (9,4%), Северодонецке (7,5%), Свердловске (6,9%) и Меловском (100,0%), Беловодском (33,3%), Лутугинском (9,1%) районах.

Государство призвано формировать цели и принципы инновационной политики и собственные приоритеты в этой области. Целями, как правило, являются увеличение вклада науки и техники в развитие экономики страны; обеспечение прогрессивных преобразований в сфере материального производства; экологической обстановки; сохранение и развитие сложившихся научных школ. Среди наиболее важных функций государственных органов по регулированию инноваций можно выделить следующие:

- 1) Аккумуляция средств на научные исследования и инновации.
- 2) Координация инновационной деятельности.
- 3) Стимулирование инноваций.
- 4) Создание правовой базы инновационных процессов.
- 5) Кадровое обеспечение инноваций.
- 6) Формирование научно-инновационной инфраструктуры
- 7) Институциональное обеспечение инновационных процессов.
- 8) Регулирование социальной и экологической направленности инноваций.
- 9) Повышение общественного статуса инновационной деятельности.
- 10) Региональное регулирование инновационных процессов.
- 11) Регулирование международных аспектов инновационных процессов.

Инструментами государственной инновационной политики, кроме целевых инновационных программ, должны стать: программы технологического развития, формируемые для решения задач отраслей и способствующие выявлению точек экономического роста, технологическому перевооружению тех производств, которые способны дать максимальный эффект для экономики в целом; отдельные инновационные проекты высокой степени коммерциализации, обеспечивающие экономически значимый эффект на конкретных производствах. В перспективе широкое применение найдут технологии двойного назначения, включая технологии получения новых материалов, микроэлектронику (в том числе нано- и оптоэлектронику), информационные технологии, биотехнологии, технологии высокоэффективных тепловых двигателей, высокопроизводительное промышленное оборудование, оборудование для защиты окружающей среды, уникальные технологии экспериментальной отработки и испытания сложных систем, технологии и химические материалы новых поколений для обеспечения развития ведущих отраслей экономики. Интеграция научных исследований и образовательного процесса должна способствовать поддержке структур постоянного формирования высококвалифицированных кадров. Для вовлечения в хозяйственный оборот интеллектуальной собственности необходимо провести комплекс мероприятий по созданию механизма эффективности защиты прав на интеллектуальную собственность, инвентаризации этой собственности, разработке оперативного управления интеллектуальной собственностью, созданной с участием государства, развитию необходимой инфраструктуры.

При условии постоянного повышения инвестиционного спроса и расширения посредством финансово-кредитной системы сбережений и инвестирования вскоре возможен переход к структурно-инновационной модернизации народного хозяйства. Научные методы принятия управленческих решений будут способствовать формированию национальной геополитики, прогнозированию и выбору путей экономического развития, обоснованию законодательно-правовых актов и повышению эффективности организационных мер в звеньях вертикальной и горизонтальной систем государственной власти. Для стабильности и надежности механизма управления необходимы методические рекомендации по инвестированию на макро-, мезо-, микроуровнях и законодательно-правовые документы по регулированию данного процесса.

Но необходимо также осознавать, что инновации всегда связаны с большими рисками. Чтобы сгладить эти риски хотя бы частично, необходимы разработка и осуществление специальной государственной политики в области поддержки научно-технической деятельности, инновационного предпринимательства. Это — тактическая задача. Страте-

гической же целью государственной политики является осуществление прорыва в базовых инновациях, формирующих структуру постиндустриального технологического способа производства, что должно обеспечить устойчивое экономическое развитие.

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Кальницька Н.Д.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Однією з головних ознак сьогоденного світу є глобалізація, яка поєднує і економіку, і політику країн, створює єдиний фінансовий, інформаційний, технологічний простір. Інтеграційні процеси, безперечно, залишають свій відбиток і на освітній сфері сучасного суспільства.

Згідно з Болонською декларацією (1999 р.), «Європа знань» є загально визнаний пріоритетний чинник соціального та людського розвитку, що надає можливість підняти інтелектуальний рівень європейців відповідно до вимог нового тисячоліття, усвідомлюючи спільні цінності й належність до єдиної соціо-культурної сфери [1; 17]. Слід визнати, що європростір фіксує цивілізаційний рівень освіти, а також – гуманістичні принципи західної цивілізації.

Згідно з «Національною доктриною розвитку освіти» (2002 р.), створення національної системи освіти України має відповідати європейським стандартам. Головними рисами європейської освіти є багаторівненість, безперевність, доступність, ефективність та якість. У національному освітньому просторі представлений світоглядний поворот до особи – тепер освіта перестає бути лише підготовкою до майбутнього. Це є у повній мірі повноцінна форма буття її учасників.

Головною ознакою у сучасному процесі виховання є поєднання цивілізаційних норм із збереженням своїх національних витоків. Необхідно сформулювати таку особистість, яка «усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється» [2; 180]. Тому однією з проблем у процесі виховання сучасної молоді є збереження рівноваги між європейськими здобутками та національними джерелами. Принцип національної самототожності освітніх систем є характерним для євроінтеграційних процесів в освіті. А створення національного освітнього простору являє собою необхідну умову інтеграції освіти.

Слід визнати, що характерною рисою освіти України, її метою є створення ідеального образу майбутнього результату діяльності. Тому національна система освіти України сьогодення залишається авторитарною. У результаті формується людина-конформіст, яка не спроможна до самостійної та відповідальної поведінки на основі свідомого ставлення до дійсності [3; 25 - 28]. Постає необхідність теоретичної реконструкції педагогічних практик.

У цілому ідея гуманізму сучасності ґрунтується на освіченності людини, її компетентності, саморозвитку та реалізації таланту. Модерний проект освіти базується на людиноцентризмі, проте існування будь-якого центрального вресі-решт призводить до антигуманізму. Отже, проблема створення найбільш гнучкої моделі системи освіти залишається. Неостанню роль у вирішенні цієї проблеми відіграє комунікативний компонент навчання, оскільки освітній процес представляє собою мережу людських взаємин, а його учасники є відкритими для взаємодії. Саме мережа людських стосунків є тим контекстом, який зумовлює варіативність розвитку особистості, а комунікативність дії зумовлюють гуманізацію освіти [4; 14 -15]. Збереження поваги учасників освітнього процесу один до одного може стати запорукою ефективності навчання.

Таким чином, збереження балансу між національним вихованням та цивілізаційним, гуманізація освіти, зменшення проявів авторитаризму – все це головні проблеми, вирішити які необхідно у процесі реформування національної системи освіти України.

Література

1. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ «Видавництво Політехніка», 2003. – 195 с.
2. Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
3. Там само.
4. Камінська О.В. Проблеми сучасної освіти на шляху до формування європейського освітнього простору // Актуальні проблеми соціогуманітарних і фундаментальних технологій. – Луганськ, 2007. – 65 с.

ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА – ОСНОВА ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ВЫСОКОРАЗВИТОГО ОБЩЕСТВА

Качурин С.Г.,

Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля

В отличие от индустриальной эпохи, когда акцент делался на становление и развитие промышленного производства, постиндустриальный этап характерен прорывом высоких технологий и технологического обновления производства и сферы услуг на базе информационно-коммуникационных технологий, электронной техники, ресурсосберегающих технологий и новых систем управления. Это требует кардинальной перестройки инвестиционного процесса и ведет к существенным изменениям всей структуры хозяйства. Основу такой экономики составляют наукоемкие отрасли, производящие продукцию с высокой интеллектуальной емкостью.

Движущей силой этого процесса являются информационные технологии в сфере коммуникаций, области управления, финансов, вооружения, производства и сбыта. По мнению И.Л. Гапоненко: «Экономика, основанная на знаниях, - это экономика, в которой большая часть валового внутреннего продукта (ВВП) обеспечивается деятельностью по производству, обработке, хранению и распространению информации и знаний [1, с.78].

Страны, экономика которых не будет основана на знаниях, в самое ближайшее время не смогут сохранить стабильность и экономическую самостоятельность, поскольку не будут обладать новой отраслью экономики, обеспечивающей конкурентоспособность на мировом рынке.

Таким образом, основным ресурсом современного общества становятся знания, а главной его особенностью – формирование новой хозяйственной системы – экономики основанной на знаниях. Основной характеристикой такого общества является скорость перехода: знания – информационный ресурс – товар – деньги – знания – и т.д.

Знания как товар, созданный однажды, потребляются без уменьшения своих запасов, они увеличиваются, если они передаются, тиражируются и используются, и наоборот, если знания не используются, то они обесцениваются.

В современном обществе человек должен не только генерировать новые знания, но и умело ими пользоваться, эффективно их внедрять. Это ставит перед вузами принципиально новые задачи – не просто передавать своим студентам имеющийся объем знаний, пусть самых современных и востребованных, не только выпускать специалистов в той или иной области знаний, но и учить их самостоятельно извлекать эти знания из необъятных их источников и на основе их формировать свои собственные.

В этой связи необходимо больше уделять внимания интегрированию учебной и научной составляющей подготовки студентов, стимулирование их интереса к науке и творчеству, развитие способностей. Именно информационно-коммуникационные технологии и создают для такой подготовки специалистов неограниченные возможности.

Выпускники вузов, как специалисты, должны уметь превращать новые знания (новшества) в инновации, создавая свой личный контент, умея пользоваться логическими и экспертными системами, иметь понятие о логических языках и других системах, способствующих созданию новых информационных ресурсов. Инновации приобретают все

большее значение для устойчивого экономического развития, как на микро-, так и на макроэкономическом уровнях.

По мнению В.П. Тихомирова: «Одной из основных технологий в управлении знаниями является технология цифровых репозитариев» [2, с.6]. Цифровой репозитарий представляет собой базу данных, позволяющую хранить знания в электронном виде, структурированные в соответствии с принципами объектного описания метаданными. Объекты знаний, загруженные в репозитарий, могут быть использованы повторно, а также реализованы как коммерческий продукт. Цифровые репозитарии позволяют выстраивать взаимосвязи между объектами знаний, что дает возможность контекстного поиска и использования.

Технология управления компетенциями сотрудников, как правило, является частью информационной системы управления знаниями. Это позволяет составлять «рабочий портрет» сотрудников и подбирать участников проекта по заданным требованиям [2, С.7]. Технологии управления компетенциями также позволяют сотрудникам бюро по управлению персоналом проводить анализ потребности в обучении и развивать знания и навыки сотрудников в заданном направлении.

В современных условиях, новые научные открытия, технологические инновации, рост качества интеллектуального капитала, динамичное развитие информационно-компьютерных технологий, электронной коммерции, средств мобильной связи, расширение бизнес-пространства – все это становится важнейшими факторами экономического роста. В этой связи, эти факторы и должны учитываться и определять специфику разработки новых учебных программ, учебных стандартов нового поколения.

ВЫВОДЫ:

Подводя итоги, можно сделать вывод о том, что перед высшей школой стоит ряд задач по подготовке специалистов нового поколения. Это:

- подготовка кадров, способных к инновационному мышлению и создавать интеллектуальные продукты;
- решение проблемы всеобщей компьютеризации грамотности;
- разработка, внедрение и сопровождение электронного обучения;
- масштабное использование мировых информационных ресурсов и вхождение в единое мировое информационно-образовательное пространство;
- укрепление и развитие национальных образовательных традиций;
- разработка новой нормативной базы для современной экономики;
- создание условий для научной деятельности молодых специалистов, исключая «утечку мозгов»;
- организация и развитие различных типов мобильности интеллектуальных ресурсов и др.

Литература

1. Экономика, основанная на познаниях / Под ред. Гапоненко А.Л. – М.: РАГС, 2006. – 352с.
2. Тихомиров В.П. Качественное образование для всех как основа формирования общества знаний // Информационное общество. – 2005. - Вып. 4.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Клеймьонова О.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Останнім часом спостерігається підвищення інтересу до проблеми розвитку системи вищої освіти та її відповідності сучасним вимогам ринку праці. Розширення мережі навчальних закладів потребує розробки конкретних рекомендацій щодо поліпшення якості вищої освіти в Україні.

Дослідженню стану вищої освіти в сучасних умовах присвячені праці Т.Калюжної, Л.Герасіної, В.Огаренка. Теоретичні і практичні аспекти забезпечення якості професійної освіти в країнах Європи розглядають, зокрема, Г.Степенко, К.Корсак та ін.

Формування державної стратегії управління навчальним процесом неможливе без аналізу світового досвіду. В свою чергу, слід враховувати національні особливості, стан економіки, традиції освітньої системи країни. Важливим уявляється також дослідження специфіки розвитку вищої освіти з позиції інтеграції у єдиний загальноосвітній простір.

Загальною тенденцією є відповідність освіти мінливим і зростаючим потребам суспільства: "Інерційність виявляється у тому, що неможливо швидко "зростити" кадри освіти, здатні повноцінно вести навчання" [1]. У зв'язку із глобалізацією ринків і процесом загострення конкуренції, проблема контролю якості вищої освіти набуває особливої актуальності.

Забезпечення контролю якості навчання здійснюється в різних формах, як-то: акредитація, оцінка, академічний контроль. Інший шлях – фінансування певних галузей і комп'ютеризація навчального процесу відповідно до світових вимог.

Аналіз системи вищої освіти провідних держав світу може сприяти підвищенню конкурентоспроможності вищої освіти України.

Цікавий з цього погляду досвід Австралії. Австралійська система середньої освіти, що передбачає кількарічне поглиблене вивчення невеликої групи предметів за профілем майбутньої вищої освіти, забезпечує прийнятний рівень підготовки абітурієнтів як в Австралії і Великій Британії, так і в інших країнах з англо-саксонською моделлю середньої школи [2].

Проблема незадовільного функціонування централізованої оцінки якості у Франції була вирішена шляхом утворення в 1985 р. Національного комітету з оцінювання вищої освіти (CNE). Ця урядова установа підпорядковувалась президенту, чим забезпечувалась об'єктивність її діяльності [3].

В останні двадцять років в усіх регіонах світу спостерігається збільшення розходів на вищу освіту. В США вони зросли в 3 рази, в Західній Європі – в 3,4 р.; В Китаї – в 2 р.; в країнах Східної Азії – в 4 р. [4].

На сучасному етапі розвитку вищої школи індустріально розвинених країн відмічають наступні тенденції: демократизація вищої освіти; фундаменталізація освіти; гуманітаризація та гуманізація освіти; комп'ютеризація; тенденція переходу до масової вищої освіти; підсилення тенденцій до автономізації в європейських університетах; збільшення вимог до професіоналізму викладачів.

Динаміка розвитку університетів протягом останніх років вказує на співробітництво країн у галузі підвищення рівня надання освітніх послуг. Завдання, процедури, механізми забезпечення якості знаходяться сьогодні в прогресивному ядрі реформування і модернізації політики у сфері вищої освіти [5].

На перших етапах реформування системи вищої освіти України слід впровадити такі засоби: розробити систему якості відповідно до вимог міжнародних стандартів, провести ознайомлювальну кампанію для розповсюдження інформації з питань якості, організувати незалежні комісії гарантування якості освіти.

Пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти України є її інтеграція у світовий та європейський освітній простір. Важливим є досягнення прозорості в оцінці якості освіти як на державному, так і міжнародному рівнях. У подальшому дослідженні проблеми слід звернути увагу на проблему управління якістю підготовки фахівців ВНЗ.

Література

1. Кратт О.А. Ринок послуг вищої освіти: методологічні основи дослідження кон'юнктури: Монографія. – Донецьк: Юго-Восток Лтд, 2003. – С. 89.
2. Корсак К. Стан і перспективи розвитку європейського простору вищої освіти // Психологія і суспільство. – 2004. – №1. – С. 67.
3. Гуменна З. Контроль якості вищої освіти в різних країнах світу // Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 1999. – №4. – С.302.
4. Борисов И. Университетские комплексы и университетское образование // Вестник высшей школы. – 2002. – №11. – С.3.
5. Байденко В.И. Болонский процесс: Курс лекций. – М.: Логос, 2004. – С. 34 – 35.

ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО СТАТУСА РАБОТНИКА КАК СУБЪЕКТА ТРУДОВОГО ПРАВА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Котова Л.В.,

ВНУ им. В.Даля

Необходимость и исключительная важность исследования вопроса о работнике как субъекте трудового права обуславливается некоторыми причинами. Во-первых, трудовое право представляет собой единство объективного и субъективного права. Субъективное право невозможно исследовать, не обращаясь к его носителю, участнику – субъекту трудового права. Во-вторых, произвольное толкование термина «работник» снижает уровень правовой защищенности некоторых категорий граждан, поскольку использование наемного труда возможно, а в современных условиях часто практикуется без заключения трудового договора. В-третьих, факторы объективного характера (развитие рыночной экономики, смещение акцентов от государственного к договорному регулированию и другие) повлияли на содержание прав, гарантий, обязанностей, ответственности работника и обусловили необходимость законодательного закрепления основных элементов правового статуса работника как субъекта трудового права в процессе принятия нового Трудового кодекса Украины.

Существенный вклад в рассмотрение проблем правового статуса субъектов трудового права внесли такие ученые, как Н.Г. Александров, М.И. Бару, Б.К. Бегичев, Н.П. Черноморченко и др. [1]. Современные ученые-трудовики В.С. Венедиктов, В.В. Жернаков, С.И. Иванов, Л.И. Лазор, С.П. Маврин, Ф.Д. Пилипенко, Е.Б. Хохлов, Г.И. Чанышева, О. Ярошенко и др. освещали правовое положение работника как субъекта трудового права.

Вместе с тем остается еще много нерешенных принципиальных вопросов закрепления правового статуса работника, особенно актуальных в процессе разработки и принятия нового Трудового кодекса Украины.

Целью настоящей работы является анализ правовых категорий «работник», «наемный работник», выделение характерных черт, присущих работнику как субъекту трудового права, и обоснование целесообразности закрепления правового статуса работника в процессе принятия нового Трудового кодекса Украины.

Законом Украины №871- XII от – 20.03.1991г. в КЗоТ Украины был введен термин «работник» (заменивший термин «рабочие и служащие»), который до сих пор легально не определен, не выделены характерные черты, присущие статусу работника. Представляется, что это иногда служит поводом для разногласия как ученых, так и практиков.

Некоторые ученые (О.Ярошенко) [2, с.9] считают необходимым вернуться от термина «работник» к термину «рабочие и служащие»; другие (Д.Карпенко, Н.Хуторян) [3, с.41] считают, что термин «работник» отвечал бы практическому и теоретическому назначению, если бы имелось уточнение «работник (рабочий и служащий)». Мы полагаем, что понятие «работник» является общим базовым понятием и нет необходимости дифференциации внутри правового статуса работника. Считаем, что есть необходимость определения понятия «работник» как общего базового понятия в трудовом законодательстве.

Считаем, что в Трудовом кодексе Украины должно быть определено понятие «работник», изложенное следующим образом: «Работник – это физическое лицо, обладающее трудовой правосубъектностью, которое заключило с работодателем (собственником или уполномоченным им органом или физическим лицом) трудовой договор об использовании своей способности к труду на предприятии, в учреждении или организации».

Также следует уделить внимание вопросу соотношения понятий «работник» и «наемный работник», исследовав проблему сферы действия трудового права.

Изначально в науке трудового права появились два направления в определении сферы правового регулирования трудовых отношений: а) действия трудового права только на рабочих и служащих государственных предприятий; б) распространение норм трудового права как на работников государственных предприятий, так и на колхозников. Первое направление получило название «узкой» сферы регулирования трудовых отношений, второе – «широкой».

В последние годы в литературе западных стран все чаще высказывается мысль о том, что узкая сфера действия трудового права, т.е. труд наемный, зависимый и коллек-

тивный, характеризует трудовое право традиционного типа и не соответствует современным реалиям. Нам представляется, что мысль о широкой сфере действия трудового права является прогрессивной и для Украины.

Киселев И.Я. считает, что субъектом трудового правоотношения становятся все чаще физические лица, отличающиеся от традиционных работников. Эти новые субъекты трудового права получили название «лица, подобные работникам» (employee-like persons) [4, с.49].

Независимые работники, ставшие стороной трудового правоотношения, также получили в англосаксонской и германской литературе наименование «лица, подобные работникам» (employee-like persons). В ФРГ «лица, подобные работникам» имеют легальное определение. Согласно германскому закону «О коллективных договорах» 1974г. (ст.12а) к такой категории относятся лица, которые, выполняя работу по трудовому договору или договору подряда, экономически зависят от своего работодателя (заказчика) и нуждаются в такой же социальной защите как и обычные наемные работники. При этом они должны выполнять свои договорные обязанности сами, не прибегая к помощи других работников; большая часть их работы должна выполняться для одного лица или организации, которые им выплачивают более половины их вознаграждения за труд [5, с.55].

В итальянской литературе данная категория работников называется - «квазизависимые работники» (lavoratori parasubordinati). Их иногда называют «независимые зависимые» или «зависимые независимые» работники. При всей специфике, по мнению И.Я. Киселева, эти работники имеют все же черты, сближающие их с традиционными субъектами трудового права, т.к. и те, и другие лично работают на определенного и, как правило, единственного работодателя (заказчика) за вознаграждение [5, с.55].

На основании вышеизложенного, можно сделать вывод о том, что в современных условиях как в Украине, так и за рубежом действует широкая сфера действия трудового права. То есть, понятие «работник» шире, чем понятие «наемный работник», так как включает в себя и «работников, подобных наемным» или, как их называют, «независимых зависимых работников», что должно найти отражение в новом Трудовом кодексе Украины.

Литература

1. Александров Н.Г. Трудовое правоотношение. – М., 1948.; Бару М. Створимо новий Трудовий кодекс // Право України. – 1992. - №10; Бару М. На шляху до нового Трудового кодексу // Право України. – 1995. - №5-6; Бегичев Б.К. Гражданская правоспособность советских граждан. – М.: Юр.лит., 1972; Черноморченко Н.П. Субъекты советского трудового права: Автореф. дис...канд.юр.наук. – Саратов, 1968.
2. Ярошенко О. Правовий статус сторін трудових правовідносин: Автореф. Канд. юр.наук – Харків, 1999. – 16с.
3. Карпенко Д., Хуторян Н. Правові проблеми Загальної частини проекту Кодексу України про працю // Право України. – 1998. - №3. – С.41- 44.
4. Киселев И. Новый облик трудового права в странах запада: прорыв в постиндустриальное общество // Трудовое право. – 2002. - №4. – С.48-55.
5. Киселев И. Новый облик трудового права стран запада (прорыв в постиндустриальное общество) // Трудовое право. – 2003. - №2. – С.49-55.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ДЛЯ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

Крупський К.Л.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Вдосконалення системи управління є одним з найважливіших завдань, що стоять перед суб'єктом верхнього рівня управління [1]. В роботах Д. Новікова та Н. Готової досить ретельно розглянуті моделі та механізми управління освітніми мережами та комплексами [2]. В роботі значну увагу приділено саме механізмам управління мережами, однак

моделі прийняття рішення в узагальненому вигляді для суб'єкта управління верхнього рівня не запропоновано. Крім того, не розглянуто можливість використання інформаційних систем в сфері освіти, що дають змогу реалізовувати динамічну управлінську стратегію при проведенні розподіленого в просторі освітнього процесу [3]. Взагалі в науковій літературі має місце як розширене, так і вузьке розуміння ролі прийняття рішень в управлінні освітнім закладом як суб'єктом економічної діяльності. В розширеному розумінні прийняття рішень ототожнюється з усім процесом управління [4]. У вузькому розумінні, що зустрічається в першу чергу в літературі формально-математичного напрямку, прийняття рішень має на увазі вибір найкращого рішення з множини альтернативних варіантів. Досить правомірні думки деякого з авторів, що подібного роду трактовки не можуть бути визнані прийнятними [5].

На рис. 1 проілюстровано місце прийняття рішень в процесі управління. Прийняттю рішень як складанню плану дій у думках протиставлено реальне виконання прийнятого рішення. Рівні прийняття рішень та реальних виконавчих дій пов'язуються через систему забезпечення реалізації прийнятих рішень, які передаються виконавцям у вигляді інформації. Реальні умови господарчого механізму, організація планування та регулювання, обґрунтованість системи мотивації впливають на дії виконавців, створюють управлінські імпульси, що сприяють або чинять перепони виконанню даного рішення. В процесі контролю виявляються вагомі відхилення, причини яких ретельно досліджуються, а отримана інформація стає основою для вдосконалення процесу прийняття рішень.

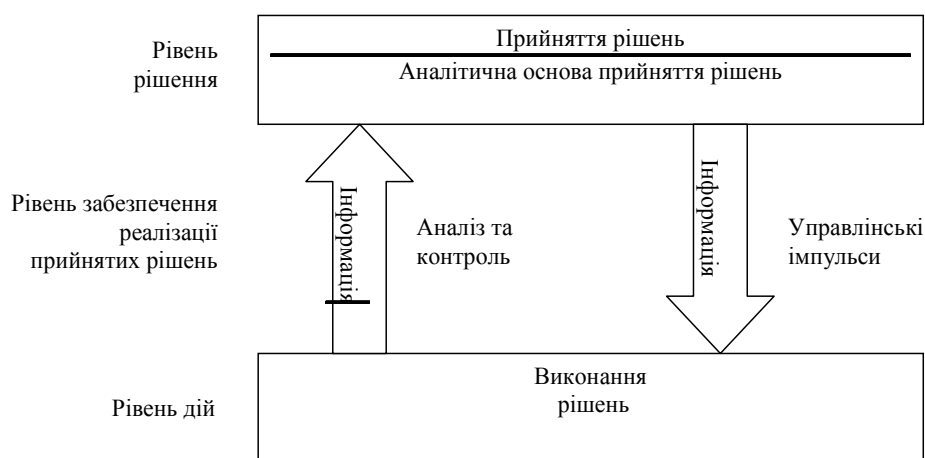

Рис. 1. Місце прийняття рішення в процесі управління

В [6] запропоновано модель, яку можна використати для реалізації системи підтримки прийняття управлінських рішень у регіональній системі освіти, що враховує особливості процесу прийняття управлінських рішень в освітніх закладах. Використання моделі має на меті надати змогу керівництву як вузів, так і обласних управлінь освіти приймати більш обґрунтовані рішення за рахунок прогнозу результатів, що будуть отримані при прийнятті того чи іншого рішення. Функції корисності задають залежності результатів від ресурсів та керованих і некерованих факторів, що необхідно враховувати під час процесу прийняття рішення.

Література

1. Угольницький Г., Усов А. Структурные особенности систем управления и методы управления // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – №2. – С. 33-39.
2. Новиков Д.А., Глотова Н.П. Модели и механизмы управления образовательными сетями и комплексами. – М.: ИУО РАО-ИПУ РАН, 2004. – 142 с.
3. Валявский А., Бочков В., Иванов М. Управление сетевыми учреждениями на основе моделирования деятельности в распределенной среде // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – №1. – С. 53-62.

4. Янг С. Системное управление организацией: Пер. с англ. – М., 1972. – 455 с.
5. Евланов Л.Г. Теория и практика принятия решений. – М.: Экономика, 1985 – 175 с.
6. Крупський К.Л. Модель прийняття управлінських рішень регіональної системи освіти // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Вип. 18 (II) – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2007, – С. 39-44.

ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВХОДЖЕННЯ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Кузнєцов О.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Процеси європейської інтеграції в Україні охоплюють усе більшу сферу життєдіяльності. Не є виключенням сфера освіти, особливо вища школа. У системі вищої освіти в нашій країні взагалі й у процесах розвитку демократичної, правової держави зокрема, особливе значення має і ще тривалий час буде мати юридична освіта. Відзначимо, що професія юриста традиційно не лише в Україні, але й у більшості розвинених країн, надає найкращі можливості для заняття посад у державній службі.

Говорячи про підготовку юристів в освітніх закладах країни можна виділити наступні аспекти цієї проблеми. По-перше, це цивільно-правовий аспект, пов'язаний з необхідністю формування в суспільстві престижності роботи не тільки у системі правоохоронних органів. По-друге, розглядувана проблема має економічне значення. В умовах ринкової економіки необхідність реформування системи юридичної освіти обумовлена як формуванням ринку праці, що неминуче веде до зміни принципів комплектування, так і значним зростанням кількості навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців в галузі юриспруденції. З одного боку – це збільшення потоку випускників, а з іншого – не завжди якісна їх підготовка надають ще більшого значення розглядуваній проблемі. По-третє, варто виділити власне педагогічне значення реформи юридичної освіти. Мова йде не лише про необхідність здійснення висококласної професійної підготовки фахівців в галузі юриспруденції, але й формування у випускників юридичних навчальних закладів широкого кругозору й професійної ерудиції.

Сучасна правова освіта в контексті приєднання України до Болонського процесу передбачає універсалізацію вищої освіти. Уявляється, що для досягнення кінцевої мети Болонського процесу – побудови єдиного простору освіти – недостатньо формального впровадження його принципів. Необхідна готовність навчального закладу надавати якісні освітні послуги. А це може бути досягнуте через наступні складові:

1. Відбір абітурієнтів для навчання в юридичних навчальних закладах. Існуюча система вступних іспитів у юридичні заклади потребує реформування, недостатньо забезпечує прозорість і об'єктивність оцінки знань, професійної придатності абітурієнтів. Необхідно розробити та ввести альтернативні механізми письмових іспитів (найкращий варіант – тестування і співбесіда).

2. Відносно реформи правової освіти в Україні можна запропонувати наступну схему:

а) перший рівень – 1-річний загальношкільний (або поглиблений для профільних класів середньої загальноосвітньої школи) навчальний курс "Основи правознавства";

б) другий рівень – 3-4-річний курс навчання в юридичних коледжах, які здійснюють підготовку за програмою "бакалавр права";

в) третій рівень – 2-річний університетський курс за програмою "магістр права";

г) четвертий рівень – перепідготовка і/або підвищення кваліфікації практикуючих юристів і вчених (викладачів) з можливістю навчання в аспірантурі для підготовки й захисту дисертацій.

Варто підкреслити, що вища юридична освіта, як і вища освіта взагалі, з її проблемами організаційної, навчально-методичної перебудови та фінансування мають бути визнані політичним і соціальним пріоритетом розвитку нашого суспільства та держави.

ОРГАНИЗАЦИЯ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ В СВЯЗИ С ИНТЕГРАЦИЕЙ В БОЛОНСКИЙ ПРОЦЕСС

Лазор Л.И.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

1. Трансформация украинского общества в информационное сопровождается существенными изменениями в общественном развитии, поскольку определяющим фактором развития сегодня является теоретическое знание с университетом в качестве места, где оно производится и сосредотачивается. Более того, Украина активно интегрируется в Европейское образовательное пространство, что, безусловно, предполагает достаточно серьезное изменение организации научной деятельности в украинских ВУЗах.

2. Научная и научно-техническая деятельность в высшей школе сегодня осуществляется в соответствии с приоритетными направлениями развития науки и техники, определенными Законом Украины «О приоритетных направлениях науки и техники» и Законом Украины «О приоритетных направлениях инновационной деятельности в Украине». Приоритетные направления развития науки и техники формируются на пять лет на основании прогноза развития науки и техники и являются составной частью прогноза социально-экономического развития Украины на среднесрочный период.

3. В настоящее время приоритетными являются такие направления: фундаментальные исследования по наиболее важным проблемам естественных, общественных и гуманитарных наук; проблемы демографической политики, развития человеческого потенциала и формирования гражданского общества; охрана окружающей природной среды и устойчивое развитие; новые биотехнологии, диагностика и методы лечения наиболее распространенных заболеваний; новые компьютерные средства и технологии информатизации общества; новейшие технологии и ресурсосберегающие технологии в энергетике, промышленности и агропромышленном комплексе; новые вещества и материалы.

4. Реализация приоритетных направлений развития науки и техники, в основном, осуществляется через систему государственных научных и научно-технических программ. Формирование перечня государственных научных и научно-технических программ обеспечивается Министерством образования и науки Украины на основе целевых проектов и разработок, отобранных на конкурсных началах. МОН Украины проводит мониторинг по таким структурным направлениям научных работ: государственные научные и научно-технические программы, госзаказ, научно-исследовательские и научно-конструкторские работы высших учебных заведений и подведомственных организаций, фундаментальные исследования Государственного фонда фундаментальных исследований.

5. Несмотря на достаточно развитую систему государственных институций, обеспечивающих научные исследования в Украине, сегодня нельзя сказать, что научный потенциал реализуется в достаточной степени. И тому есть множество причин. Хотелось бы предложить некоторые направления реформирования, которые могли бы изменить существующее положение.

6. Необходима интеграция учебного процесса и научных исследований: активное привлечение студентов к научным исследованиям (знания через научные исследования) поскольку научные исследования являются движущей силой Европейского высшего образования и важным определяющим фактором международной привлекательности и конкурентоспособности в Европе.

7. Научное обеспечение качества высшего образования как краеугольный камень формирования межгосударственного доверия, доверия работодателей, мобильности специалистов. Ответственная государственная и общественная поддержка научных проектов и программ, связанных с проектированием инновационного развивающегося и развивающегося образования в Украине. Здесь важно, чтобы результаты исследовательской работы становились научным основанием для грамотно выстроенных и реализуемых образовательных проектов, а результаты проектных разработок оказывались источником новых научных идей и новых направлений исследования. В этом подлинный смысл современной мировой практико-ориентированной науки.

8. Как основные рычаги в решении современных проблем можно предложить активное использование корпоративных учебных заведений (КНЗ) - учебно-

производственных комплексов, которые создаются на основе договоров об интеграции учебного, производственного, научного и коммерческого интереса ВНЗ и работодателей.

РОЛЬ НАУКОВО – ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

Литвиненко В.Ф.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Викладач є центральною фігурою організації навчально-виховного процесу вищого закладу освіти, який самостійно ставить освітні цілі, обирає засоби своєї діяльності, виховує і розвиває інтерес до науки і майбутньої професії. Як і будь-яка інша діяльність, педагогічна визначається певним рівнем здібностей. До невід'ємних здібностей педагога як специфічні інтегральні якості належать дидактичні, науково-педагогічні, авторитарні, комунікативні, організаторські, конструктивні тощо. Тому дуже важливо, щоб крім здібностей кожний викладач мав ґрунтовні професійні знання, уміння та навички, на основі яких він приймає власне рішення. Набутий нами досвід практичної роботи дає підстави дійти висновку, що співвідношення необхідних педагогічних здібностей, умінь і психологічних якостей викладача – важлива педагогічна умова формування активності студентів в оволодінні знаннями. Варто вказати, що професійна педагогічна компетентність – це поінформованість викладача про знання й уміння та їх нормативні ознаки, які необхідні для виконання цієї праці; володіння психологічними якостями, бажаними для її виконання; реальна професійна діяльність відповідно до еталонів і норм. Проведені дослідження та результати вивчення практичного досвіду дозволяють до провідних умінь викладача віднести наступне: використання знань сучасної психолого-педагогічної науки, визначення та впровадження технологій, які сприяють ефективному формуванню навчально-пізнавальної активності студентів; оволодіння високими еталонами педагогічної праці, використання творчого підходу до організації навчально-виховного процесу; аналіз та узагальнення передового педагогічного досвіду; виділення головної ідеї навчального предмета, оволодіння високою методологічною культурою; урахування мотивації навчання студентів при плануванні навчально-виховного процесу; усвідомлення ролі викладача саме як помічника, посередника, координатора і консультанта студента; будування взаємостосунків зі студентами на довірі, повазі, уникнення судійства, виявлення терпимості до помилок студентів; зайняття конструктивної позиції в педагогічному спілкуванні; уміння вислухати студента, впливаючи на нього не прямо, опосередковано, створення умови для його розвитку. При підготовці фахівця, важливо прагнути, щоб при оволодінні зазначеними вміннями у педагога розвивались ряд психологічних якостей, які також характеризують його компетентність. Це, в першу чергу, педагогічна ерудиція – глибокий запас сучасних знань, які викладач застосовує при вирішенні конкретних завдань. Цілком зрозуміло, що донести такі знання до студентів може лише викладач, який ґрунтовно обізнаний із сучасними досягненнями вітчизняної та світової науки і, що не менш важливо, самостійно виконує наукові дослідження.

Піклуючись про підвищення професійної компетентності викладачів, кафедри цілком логічно великого значення надають формуванню у них педагогічного мислення. Під цим розуміється здатність педагога аналізувати педагогічні ситуації, виявляти їх ознаки і особливості, тісно пов'язані з педагогічною інтуїцією, імпровізацією, уявою. спостережливістю тощо. До того ж слід враховувати умови педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі. Адже вона відрізняється від інших професій типу "людина - людина" високою нервово-емоційною напруженістю, яка постійно підвищується із зростанням потоку інформації, індивідуалізацією і диференціацією роботи зі студентами. Педагогічне навантаження як інтегральна характеристика діяльнісного стану виражається показниками зайнятості, енергозатрат і нервового напруження. Викладач виконує такі види робіт: викладання-виховання; наукові дослідження; науково-методична робота; пропагування наукових знань; підготовка підручників, навчальних і наочних посібників, тощо. Це при тому, що протягом навчального року викладач має 700 – 800 годин навантаження.

У підготовці фахівців важливо, щоб постійно поліпшувались умови праці викладачів. Адже на них впливає монотонність праці, яка обумовлена об'єктивними і

суб'єктивними умовами. До об'єктивних слід віднести: 1) циклічність педагогічного процесу; 2) незмінність навчальних програм та інформацій; 3) консервативність класичних методів і форм навчання; 4) нерівномірне денне навантаження; 5) нерациональний розклад академічних занять (особливо проведення лекцій на останніх "парах"); 6) недостатнє використання ТЗН та наочності; 7) велика частота повторення одних і тих же дій; 8) перевага розумових дій над кількістю фізичних елементів праці; 9) відсутність комфорту на робочих місцях (освітленість, шумові перешкоди, незвичний мікроклімат) тощо. На діяльності викладача позначаються й суб'єктивні умови: 1) недостатня наукова кваліфікація, яка обумовлює спрощення змісту навчального процесу; 2) невідповідність педагогічного процесу рівню педагогічної майстерності; 3) невміле користування голосовим апаратом; 4) невідповідність мотивів вибору професії цілям і завданням педагогічної діяльності; 5) відсутність творчості і новаторства; 6) невідповідність вимог підготовки студентів до навчання у вищому навчальному закладі; 7) невміння активізувати студентів на заняттях; 8) індивідуальні психологічні особливості викладача та ін.

Наведені умови діють неоднозначно та мають різний вияв. Аналіз цього аспекту педагогічної діяльності дозволяє запропонувати напрями активізації діяльності викладача на основні зменшення її монотонності: це насамперед інтенсифікація всіх видів діяльності на всіх рівнях і етапах навчального процесу; активізація навчально-пізнавальної діяльності шляхом почергового формування репродуктивних, продуктивних та творчих рівнів активності студентів; забезпечення комфорту на робочих місцях, естетизація навчальних приміщень і зон відпочинку. Накопичений досвід свідчить, що підвищення якісного складу викладачів позитивно впливає на формування кваліфікованого фахівця, а, отже, і на його послідовну трудову активність. На нашу думку, у цій справі має бути системність, яка б спиралася на нормативну основу, визначену вищим навчальним закладом. Тоді суто ініціативна практика набуде обов'язкового характеру для кожного викладача, а цим підсилиться їх роль у підготовці фахівця.

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Лобовікова О.О.,

Краснодонський факультет інженерії та менеджменту

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку цивілізації багатьма дослідниками кваліфікується як початковий етап становлення глобального інформаційного суспільства. Засоби інформатики, нові інформаційні і комп'ютерні технології проникають сьогодні практично в усі сфери життєдіяльності людей, змінюють умови їхньої праці і побуту, становляться атрибутами *нової інформаційної культури*.

Зв'язок проблеми з важливими завданнями. Отже виникає глобальна проблема - вчасно підготувати людей до нових умов життя і професійної діяльності у високоавтоматизованому інформаційному середовищі, навчити їх самостійно діяти в ньому, ефективно використовувати можливості та захищатися від негативних впливів. Проблема формування інформаційної культури особистості й організація інформаційної освіти в цих умовах набувають особливого значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми. Різні аспекти інформаційної культури в інформаційному суспільстві досліджуються в роботах західних вчених Д.Белла, З.Баумана, З.Бжезінського, Ж.Бодрійяра, І.Валлерстайна, Ю.Габермаса, Е.Гіденса, П.Дракера, Д.Рісмана, Г.Кана, Р.Катца, М.Кастельса, Н.Лумана, М.Маклюена, Й.Масуди, М.Пората, Е.Тоффлера та ін. Концепція формування інформаційної культури викладена в програмі курсу «Інформаційна соціологія», розробленого українським вченим Б.Головком, а також досліджена Н. Гендіною, К.Коліним та іншими.

Формування цілей. Необхідність вироблення системного представлення інформаційних знань й розробки концепції підготовки людини до життя в інформаційному суспільстві сприяє дослідженню інформаційної культури суспільства.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інформаційна культура характеризує здатність суспільства ефективно використовувати інформаційні ресурси й засоби інформаційних комунікацій та застосовувати передові досягнення в області розвитку засобів інформатизації і інформаційних технологій. Інформаційна культура особистості – одна зі складових загальної культури людини: це сукупність інформаційного світогляду, інформаційної грамотності та системи знань та умінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність по оптимальному задоволенню інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій. Наявність спеціальної інформаційної підготовки, необхідний рівень інформаційної культури особистості важливі в такому ж ступені, як наявність комп'ютерів й каналів зв'язку, неодмінних атрибутів інформаційного суспільства.

Український ринок персональних комп'ютерів демонструє найвищі темпи розвитку в Європі, також збільшується й обсяг інформаційно-комунікаційних послуг населенню. Але перспективи розвитку комп'ютерної мережі в Україні до щільності користувачів Інтернету в 70-80% виглядають доки досить умовними. Якщо прогнозувати розвиток Мережі в Україні, ґрунтуючись на екстраполяції існуючої її щільності, динаміці розвитку мереж фіксованого й мобільного зв'язку (та прогнозованому зростанню ВВП), то до 2015 року варто очікувати щільності мережі Інтернет не більше 25%-це низький рівень у порівнянні із прогнозованими 90% у розвинених країнах. Не зважаючи на високі темпи зростання телекомунікацій, український Інтернет-ринок пропонує масовому користувачеві обмежений спектр сервісів: окрім послуг доступу, додатковими послугами, які надають більшість провайдерів, є web-дизайн і хостинг. За обсягом вироблених у нашій країні компакт-дисків кілька минулих років ми були на одному з перших місць у світі й «витіснили» експортом дисків виробників не тільки Східної Європи, зокрема Болгарію, але й Китай.

Якісно новий рівень інформаційних технологій надає можливості сформувати сучасну інформаційну культуру, що дозволить намітити найбільш перспективні напрямки виходу з нестабільної ситуації, характерної для трансформаційного стану українського суспільства. Однак у силу розрізненості зусиль, відсутності цілеспрямовано організованого процесу інформаційного навчання рівень інформаційної культури українського суспільства продовжує залишатися низьким. Це висновок є принципово важливим, тому що саме він повинний стати концептуальною основою для нового погляду на роль інформаційної культури в розвитку сучасного суспільства. Інакше кажучи, для того, щоб випускник освітньої установи (середньої школи, ліцею, коледжу, ВНЗу) не почував себе «людиною другого гатунку» в інформаційному суспільстві, а добре в ньому орієнтувався й мав би досить високі шанси знайти задовільно оплачувану роботу, він повинен в процесі неперервної освіти одержувати високу *інформаційну компетентність*. Інформаційна компетентність стає сьогодні необхідною умовою успішної соціалізації особистості в новому інформаційному середовищі; раніше цю умову потрібно було відносити не до всіх членів суспільства, а лише до тих з них, хто готував себе до професійної діяльності саме в інформаційній сфері.

Ні комп'ютерна грамотність, ні культура читання, ні бібліотечно-бібліографічна грамотність самі собою, не дають можливості людині впевнено почувати себе в сучасному інформаційному суспільстві. Необхідний синтез усіх цих знань, у сукупності утворюючих інформаційну культуру особистості, що складає основу концепції формування інформаційної культури особистості.

Монополія на переважний доступ до інформації призводить до посилення соціальної нерівності, виникає інформаційна нерівність. Спостережуване в суспільстві нерівномірне розподілення інформації, її неоднакова доступність призводять до того, що одні індивідууми отримують інформаційну перевагу перед іншими, яка поступово трансформується в соціальну, економічну, гендерну, освітню або політичну переваги. Тому важливо усвідомлювати необхідність здобуття знань, навиків самостійного пошуку інформації, умінь її ефективного збору, систематизації, обміну з іншими користувачами. Боротьба з інформаційною бідністю стає однією з глобальних проблем світового співтовариства в XXI ст., рішення цієї проблеми бачиться на шляху розвитку системи освіти, насамперед його випереджальної інформатизації. Головним підсумком розвитку процесу інформатизації освіти, з погляду соціальних наслідків для суспільства, повинне стати підвищення якості життя населення. Наші дослідження показують, що проблема інформаційної нерівності не є інструментально-технологічною та не повинна зводитися до проблеми «цифро-

вого розриву», суть якого складається в нерівності доступу до інформаційних технологій. Ця проблема набагато ширша, вона тісно пов'язана з інформаційною культурою особистості. Отже, діяльність щодо подолання інформаційної нерівності і процес формування інформаційної культури знаходяться в прямому кореляційному зв'язку.

Здатність суспільства досить швидко сприймати й практично використати в інтересах забезпечення своєї життєдіяльності нові знання, технології, технічні засоби й інформаційні ресурси створюють нову інформаційну культуру суспільства. Рівень розвитку цієї культури, на нашу думку, може бути важливим інтегральним показником рівня розвитку суспільства в інформаційну епоху.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ РЕГІОНАЛЬНИМИ РИНКАМИ

Максимова Т.С., Мовлян О.О, Белоусова К.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сучасні системи управління регіональними ринками потребують більш активного залучення комп'ютерних та інформаційних технологій, більш широкого використання методів генетичних алгоритмів у процесі відтворення адаптованих до зовнішнього середовища інформаційних систем. За останні роки дана галузь у наслідок швидкого розвитку теоретичних та прикладних аспектів стала набувати нових сфер впровадження на підставі набору специфічних інструментальних засобів. Це перш за все нейромережеві технології, моніторингові системи та генетичні алгоритми.

Інформаційні технології комплексного дослідження ринку слід розглядати як сукупність методів, що сприяють визначенню стану ринку та місце підприємства у його середовищі. За допомогою цих методів забезпечується чітка організація процесу управління розвитком регіональних ринків. Економічний аналіз регіональних ринків ґрунтується на системі кількісних та якісних показників. Прогноз розвитку регіональних ринків здійснюється на підставі наступних показників: обсяг і динаміка платоспроможного попиту та пропозиції; обсяги експорту та імпорту; рівень і динаміка цін; обсяг виробництва даного товару на даному цільовому ринку; ступінь і інтенсивність конкуренції; цілі і мотиви покупок даного товару; вимога до якості і технічного рівня товару; обсяг і характер послуг, необхідних споживачам щодо проданого товару; орієнтований розмір ціни на ринку; обсяг споживання; обсяг очікуваних продажів; розрахункова ринкова частка підприємства; прийнята на ринку система реалізації; очікуване число покупців, клієнтів; прийняті на ринку форми і методи продажів; середній розмір однієї покупки; основні тенденції розвитку даного сегмента ринку, стабільність або нестабільність його розвитку й ін.

В основі створення аналітичних систем розрахункового характеру покладено принцип чіткого уявлення цілей прийняття рішень. Ціль управління регіональними ринками, трансформована у дерево цілей, накладається на дерево економічних показників. На підставі такого підходу отримують синтезоване дерево «ціль – показник», здатне забезпечити розрахунок необхідних для досягнення цілей ресурсів та резервів. Математичний апарат, який використовують у даному випадку, нагадує операції вирішення задач зворотної інтерполяції функції з багатьма змінними або задачу зворотного факторного аналізу. Системи такого класу знайшли широке застосування в процесі вирішення аудиторських проблем. З розвитком ринкових відносин та підприємництва гостро виникла потреба у створенні розрахунково-діагностичних систем. Зараз наступив період, коли теорія аналізу регіональних процесів, яка використовує останні досягнення інформаційних технологій, повинна повною мірою впливати на зміст управлінських рішень.

Аналітичний інструментарій, який необхідно використовувати для дослідження стану регіональних ринків, умовно можна розділити на дві групи методів, що доповнюють одна одну: методи регіонального економічного аналізу і математичні моделі регіональної економіки. Вони дозволяють визначити, як функціонують регіональні ринки, як погоджуються між собою відтворювальні процеси та процеси наближення ринків до стану рівноваги. Цей підхід важливий для виділення основних об'єктів і аспектів аналізу.

Кожна із системних характеристик стану регіональних ринків повинна бути представлена у чотирьох вимірах: статичному, динамічному, прогнозованому і контрольному.

Статичний вимір – кількісний опис системних характеристик за визначений період чи на визначений момент часу.

Динамічний вимір – кількісний опис змін у часі окремих системних характеристик та їхніх співвідношень.

Прогнозний вимір – опис очікуваних значень у майбутньому окремих системних характеристик та їхніх співвідношень.

Контрольний вимір – опис точно встановлених значень (індикативних, нормативних, еталонних) системних характеристик, порівняння з якими дає оцінку ходу протікання досліджуваного процесу розвитку регіонального ринку.

Рівні аналізу відрізняються глибиною, кількістю аналізованих показників, детальністю, необхідним часом, конкретністю висновків.

У цілому всі рівні аналізу можна розділити на дві групи: експрес-аналіз стану розвитку регіональних ринків і деталізований аналіз.

У дослідженні і моделюванні розвитку регіональних ринків необхідно виділяти три рівні використання кількісних методів: вимір, математичне моделювання і прийняття рішень. Рівень виміру — це кількісне представлення перемінних і кількісних закономірностей. Математичне моделювання — пошук результатів виміру математичними залежностями (побудова математичних моделей). Прийняття рішень — пошук значень перемінних, що оптимізують розвиток об'єкту в заданому напрямку.

Усі три рівні взаємно обумовлюють і доповнюють один одного. При цьому кожен рівень має свою специфіку. Однак у широкому плані будь-який процес виміру може бути представлений як процес моделювання.

Дослідники, що займаються проблемами економічного виміру, моделювання й аналізу, наводять великий перелік найрізноманітніших вимог: найзагальніших і дуже конкретних, формальних і змістовних, стосовних до різних елементів економічного аналізу, окремих показників і їх систем. Відповідно до виділення синтаксичного, семантичного і прагматичного аспекту в розгляді інформації можна розділити усі вимоги, які пред'являються до аналітичної моделі, на формальні, змістовні і цільові. Крім цього, вимоги до вимірника можна поділити на наступні: вимоги до окремих параметрів (індикаторів), вимоги до їх сукупності (для формування ознакового простору) та вимоги до конструкції моделі з індикаторів.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» У КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІЙ СИСТЕМІ НАВЧАННЯ

Мальоткін В.М., Медяник В.О., Сало В.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Аналіз стану питання. Проблема захисту людини від небезпек стояла перед людством протягом усієї історії розвитку цивілізації. Статистика свідчить про те, що рівень смертності, травматизму, аварій і катастроф в Україні набагато перевищує аналогічні показники розвинутих країн. Тому в умовах значної щорічної кількості надзвичайних ситуацій природного і техногенного походження (тільки у липні 2008 року в результаті найсильніших грозливих злив в Західній Україні підтоплено більше 40 тис. будівель, 33 тис. гектарів угідь, зруйновано 680 км автомобільних доріг, степові пожежі в Харківській області наприкінці серпня призвели до вибуху складів боєприпасів у районі н.п. Лозова) проблема підвищення якості навчання фахівців у закладах освіти по безпеці життєдіяльності, цивільному захисту і охороні праці стає ще більш нагальною.

До того ж навколишнє середовище перебування людини постійно поповнюється новими джерелами небезпек, характерних як для України, так і для її оточення (корупція, наркоманія, злочини на соціальному ґрунті, рейдерські захоплення приватних підприємств та ін.), які вимагають їхнього вивчення, нових підходів у формуванні культури безпеки, що практично неможливо в рамках існуючого стандарту навчання.

У той же час скорочення кількості годин аудиторних занять на вивчення дисципліни веде до неможливості повної реалізації змістовного модуля ОКХ діючого стандарту.

Постановка завдання. Завданням даної роботи є обґрунтування підвищення якості навчання дисципліні БЖД як складової частини культури безпеки на основі впровадження в навчальний процес Європейських норм і стандартів навчання.

Основний матеріал. У світлі вимог загальноєвропейських рекомендацій кредитно-модульної системи навчання структура дисципліни БЖД передбачає вивчення 4-х розділів.

У першому розділі «Теоретичні основи БЖД» основна увага приділена вивченню ролі системного підходу та системного аналізу, принципів забезпечення безпеки, основних видів природних, техногенних, соціальних небезпек, характерних для сучасного розвитку України, кількісній їх оцінці.

Другий розділ розглядає людину як елемент системи «людина - життєве середовище» і присвячений вивченню фізіологічних та психофізіологічних особливостей людини з погляду взаємодії її з природними небезпеками життєвого середовища та як їх наслідок небезпечними і шкідливими чинниками, відповідальності людини за грубе втручання в природні процеси.

Причини виникнення техногенних і антропогенних небезпек, їх кількісна оцінка без детального аналізу заходів та засобів захисту від них розглядаються у 3-му розділі «Небезпеки техногенного (виробничого, побутового і урбанізованого) середовища».

У 4-му розділі «Небезпеки, що ведуть до надзвичайних ситуацій (НС)» розглядаються причини виникнення НС техногенного, природного і соціально-політичного характеру, вивчаються сучасні методи прогнозування можливих великомасштабних аварій в Україні, регіоні, області, населеному пункті.

На думку авторів, у цьому ж розділі необхідно розглядати і нові види небезпек (рейдерство, біологічний тероризм, дії фанатів на трибунах під час футбольних матчів та ін.).

Викладання дисципліни БЖД у світлі вимог кредитно-модульної системи навчання передбачає використання наступних форм організації проведення занять: аудиторної роботи (лекційних, практичних занять); поза аудиторної роботи (самостійного вивчення програмних питань), модульного контролю. Застосування активних форм та видів занять: лекція-демонстрація, лекція-діалог; ситуаційні завдання на практичних заняттях з моделюванням та складанням прогнозу оцінки небезпек, які характерні для регіону проживання.

Перед початком вивчення дисципліни рекомендується ознайомити студентів зі змістом і стратегією вивчення дисципліни, тематикою всіх видів занять, критеріями оцінки кожного виду діяльності.

Кредитно-модульний процес навчання дає можливість підсилити контроль якості засвоєння, як аудиторного так і поза аудиторного модульного програмного навчального матеріалу. Доцільні наступні види контролю знань і вмінь студентів: поточний (у результаті особистого спілкування, тестовий експрес-контроль на протязі 5-7 хв.) в процесі спілкування в аудиторії; самостійне виконання ситуаційних завдань; модульний контроль.

Висновки:

1. Для повної реалізації змісту інформаційного модуля ОКХ діючого стандарту для якісного вивчення дисципліни БЖД необхідне збільшення часу аудиторних занять мінімум до 36 годин.

2. Необхідний єдиний підхід до викладання курсу БЖД в Україні.

3. Актуальною стає необхідність розробки і видання нового стандарту інформаційного модуля за викладеною проблемою.

Література

1. Є.П. Желібо, В.В. Зацарний «Безпека життєдіяльності»: Підручник. – К.: Каравела – 208 с.
2. Безпека життєдіяльності – освіта, наука, практика: матеріали сьомої Міжнародної науково-методичної конференції. – Миколаїв: НУК, 2008. – 292 с.
3. Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для студентів усіх спеціальностей всіх форм навчання. / Укл. Г.І. Коваленко, Е.М. Матицин, О.В. Северинов, О.Г. Балюк. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2006. – 76 с.

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ, КАК УРОВЕНЬ РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕКА

Матвеева Н. Г., Домская А. С.

ВНУ им. В. Даля, КраФИМ,

В третьем тысячелетии человечество столкнулось с целым рядом глобальных экологических проблем, приводящих к ухудшению качества жизни и здоровья людей, ставящих под вопрос возможность существования жизни на Земле. Экологическое образование, экологизация общественного сознания играют все большую роль в обеспечении экологической безопасности, формировании условий для перехода страны к устойчивому развитию. Поэтому необходимо научить людей жить и работать в согласии с окружающей средой. Этого можно достичь посредством качественного преобразования сложившихся норм экологического образования и воспитания.

На данный момент самым острым вопросом экологического сознания является противоречие: почему, сознавая, что ресурсы биосферы имеют тенденцию к исчерпанию, экологическая емкость природных систем ограничена, активное перемещение сырья и веществ в биосфере грозит экологическими кризисами, а войны – наиболее опасный способ решения конфликтов, человечество не может остановиться, и не смотря ни на что, ускоряя темп, уверенно движется к глобальной катастрофе.

Глобальный экологический кризис, свидетелями пика которого мы являемся — это не результат какой-то единичной ошибки, неправильно выбранной стратегии технического и социального развития. Это глубокий кризис культуры как отдельно взятого человека, так и общества в целом. Он охватывает все виды взаимодействий людей друг с другом, с обществом и природой. Выход из кризиса видится в осознании ценности новых отношений, позволяющих преодолеть отчуждение человека от природы, выработать экологическое мировоззрение, экологические нормы взаимодействия общества и природы. Необходима смена приоритетов, определяющих характер осуществления человеческой деятельности по отношению к природе.

Существующее ныне экологическое образование, как в Украине, так и в большинстве других стран, основано на аналитических знаниях о природе, оно прагматически и потребительски ориентированно. Это означает, что человек по отношению к природе всего лишь потребитель, не имеющий перед ней никакой ответственности, никаких обязательств. И если в школах и ВУЗах Украины в настоящее время осуществляется лишь преподавание знаний о законах природы и законах общества, то преподавание знаний о законах совместимости, взаимодействия общества и природы как целостной системы фактически отсутствует.

Для того чтобы систематизировать знания людей в области проблем окружающей среды, законов существования и гармоничного развития человека в биосфере, необходима, прежде всего, эффективная система образования и просвещения.

Для развития системы экологического образования необходимо учесть следующие факторы:

- заинтересованность общества в сохранении экологически чистой среды существования;
- потребность общества в экологически грамотных гражданах;
- состояние и достижения экологической науки;
- общее состояние и тенденции развития образования и общества в целом.

Проанализировав все вышеприведенное можно наметить ряд путей развития и совершенствования экологического образования:

- повышение роли экологического образования в решении современных экологических проблем, а также в процессе формирования личности экологически грамотного человека третьего тысячелетия;
- активизация международного сотрудничества в области окружающей природной среды с целью обмена опытом и основными достижениями в сфере экологического воспитания молодежи и образования ;
- обеспечение взаимосвязи и единства обучения, внеклассной воспитательной работы и общественно-полезной деятельности по исследованию и охране окружающей природной среды;

- використання в процесі екологічного формування елементів системного підходу і новітніх методів навчання з урахуванням розвитку сучасної науки і техніки;
- посилення мотивації і ціннісних аспектів змісту екологічного формування;
- введення екологічних аспектів в зміст предметів гуманітарного і естезнауного циклів;

Таким образом для формирования экологически грамотной и природоохранны ориентированной личности необходим комплексный системный подход не только к процессу образования, но и к воспитанию ученика начиная с младшей школы и заканчивая высшими учебными заведениями. Это имеет большое значение для гармоничного развития современной личности и общества в целом и может стать одним из путей выхода из экологического кризиса.

Литература

1. Зверев И.Д., Салеева Л.Т. Компоненты экологического образования. М., 1991 г.
2. Каропа Г.Н. Теоретические основы экологического образования школьников. – Мн.: НМО, 1999 г.
3. Дербко С.Д., Ясвин В.А. Экологическая педагогика и психология. – Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1996 г.

СУТНІСТЬ ЕТАПІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Михайлюк В.П., Кравець Ю.А.

24 квітня 2003 р. колегія Міністерства освіти і науки України прийняла рішення «Про проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації». В ньому акцентовано, що «однією з передумов входження України до єдиного Європейського та Світового освітнього простору є запровадження у систему вищої освіти Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS), що функціонує на інституціональному, регіональному, національному та Європейському рівнях, і є ключовою вимогою Болонської декларації 1998 року» [1].

Система ECTS базується на трьох основних елементах:

- інформації (програма навчання);
- спільних угодах (між партнерами, інститутами і студентами);
- використанні кредитів ECTS (для визначення ступеня навантаження студента).

Для забезпечення дієвості цих трьох елементів розробляються основні документи: Інформаційний пакет, який є письмовим описом структури навчальної програми, окремих курсів і організації процесу навчання; форми заявок і договорів на навчання, в яких наводиться програма навчання на визначений період з визначенням ECTS кредитів, які привласнюються за кожний навчальний курс, що гарантує студенту визнання його навчання за кордоном як складову частину всього курсу [2].

Колегія, позитивно оцінюючи певні напрацювання в окремих вищих навчальних закладах щодо впровадження елементів ECTS, зокрема з модульно-рейтингової системи оцінювання знань студентів, визнала нагальною потребою розширення впровадження елементів ECTS за рахунок введення кредитної системи формування програм навчання; посилення ролі самостійної роботи студентів, використання новітніх педагогічних та сучасних інформаційних технологій навчання [3].

Водночас колегія схвалила «Перелік необхідних умов та план заходів з підготовки до проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у навчальних закладах III-IV рівнів акредитації».

Встановлено, що необхідними умовами запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації є:

- наявність структурно-логічних схем підготовки фахівців за усіма напрямками та спеціальностями;
- запровадження модульної системи організації навчального процесу, системи тестування та рейтингового оцінювання студентів;
- організація навчального процесу на базі програм навчання, які формуються як набір залікових кредитів, що передбачає відхід від традиційної системи «навчальний семестр - навчальний рік - навчальний курс»;
- введення граничного терміну навчання за програмою навчання, включаючи граничний термін бюджетного фінансування;
- розроблення індивідуальних графіків навчального процесу з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи організації навчального процесу;
- формування програм навчання усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів на основі освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників та освітньо-професійних програм підготовки, які передбачають можливість зміни співвідношення обсягів кредитів освітньої та кваліфікаційної складових підготовки.

Планом заходів передбачалось: створення робочої групи з розроблення програми проведення педагогічного експерименту та координаційної ради Міністерства освіти і науки України для супроводу та узагальнення результатів педагогічного експерименту. До 1 червня 2003 р. треба було визначити склад учасників педагогічного експерименту та провести розподіл напрямів підготовки за галузевими групами вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Рекомендувалось створити відповідні робочі групи у вищих навчальних закладах. До серпня 2003 р. треба було розробити програму проведення педагогічного експерименту, а до грудня 2003 р. - нормативну базу для забезпечення його реалізації [4].

23 січня 2004 р. наказом Міністерства освіти і науки України затверджено програму, тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців та план заходів щодо їх реалізації, у перелік вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, що заявили про участь в експерименті щодо її запровадження.

Програмою передбачено, що впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації відбуватиметься у два етапи. Протягом першого етапу (2003-2004 рр.) передбачалось розробити навчально-методичні матеріали, визначити зміст освіти і форми організації навчального процесу, провести їх апробацію в експериментальних групах, визначити напрями підготовки фахівців за певними спеціальностями.

В межах другого етапу (2005-2008 рр.) передбачено внесення коректив до експериментальних матеріалів та їх апробацію на більшому масиві учасників експерименту.

Очікуваними соціальними, економічними та іншими наслідками впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу можуть бути:

- інтенсифікація навчального процесу та підвищення якості підготовки фахівців;
- систематичність засвоєння навчального матеріалу;
- встановлення зворотного зв'язку з кожним студентом на визначених етапах навчання, контроль та своєчасне коригування навчально-виховного процесу;
- підвищення мотивації учасників навчально-виховного процесу, зменшення пропусків навчальних занять;
- психологічне розвантаження студентів в кінці семестру; підвищення відповідальності студентів за результати навчальної діяльності, максимальне забезпечення потреб особи у виборі освітнього рівня та кваліфікації; підвищення рівня адаптації особи до зміни вимог ринку праці;
- скорочення непродуктивного навчального часу за рахунок ліквідації екзаменаційних сесій.

Література

1. Болонський процес: нормативно-правові документи. - К.: Вид-во Європейського університету, 2004. - С. 34.
2. Бойцун М.Є. Узгодження навчальних програм як основа інтеграційних процесів в галузі вищої освіти // Інтеграція вищої освіти України в європейську систему. - Дніпропетровськ, 2005. - С. 10-11.
3. Болонський процес: нормативно-правові документи. - С. 34-35.
4. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. - № 11, червень 2006 р.

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ КОНКУРЕНЦИИ НА РЫНКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

Михайлюк В.П., Кравець Ю.А.,

СНУ ім. В. Даля,

Петренко Т.В.,

*Восточноукраинский национальный университет им. Владимира Даля, Краснодонский
факультет инженерии и менеджмента*

Рынок, как механизм взаимодействия между спросом и предложением, сопровождается конкуренцией, борьбой между производителями, предприятиями за наиболее выгодные условия производства и сбыта. Рыночные механизмы действуют, пусть с определенными особенностями, и в сфере образовательных услуг.

Образовательная услуга есть результат деятельности учебной, управленческой и финансово-хозяйственной деятельности учебного заведения, направленный на удовлетворение спроса на подготовку, переподготовку и повышение квалификации рабочей силы и спроса индивидов на получение профессии или квалификации, переквалификации.

Несмотря на сходство рынка образовательных услуг с товарным рынком, рынок образовательных услуг имеет, естественно, свою специфику.

Особенностью образовательных услуг является то, что потребитель активно участвует в процессе предоставления услуги. Учебные заведения выходят на рынок, с одной стороны – как производитель образовательных услуг, ноу-хау, товарно-материальных ценностей, а с другой стороны, – как потребители рабочей силы в лице управленческого персонала и педагогических кадров.

Обучающиеся, являясь субъектами рынка – потребителями образовательных услуг, выступают также в роли объекта – продукта образовательного процесса.

Учебные заведения как субъекты рынка вступают в рыночные отношения с другими субъектами на предмет купли-продажи образовательных услуг. Товаром на этом рынке является образовательная услуга учебного заведения, овеществленная в учебных программах, обеспеченная личными и материально-вещественными факторами квалифицированной рабочей силы.

Кроме того, рынок образовательных услуг формируется на основе свободы выбора потребителем профиля и типа учебного заведения и права всех граждан на получение профессионального образования, а также переобучения и повышения квалификации по инициативе работодателей, служб занятости и по собственной инициативе.

Конкуренция на рынке образовательных услуг в сфере профессионального образования возникает, поскольку сходные услуги предлагают различные субъекты (образовательные учреждения) и потребляют различные субъекты (работодатели). Сложившиеся на рынке спрос и предложение формируют конкурентную рыночную образовательную среду.

Таким образом, в настоящее время именно рост конкуренции в борьбе за потенциальных студентов обуславливает необходимость расширения образовательного пространства университетов. Восточноукраинский национальный университет имени В. Даля является крупным региональным университетом Украины и имеет обширную сеть филиалов. Одним из таких подразделений является Краснодонский факультет инженерии и менеджмента.

Рынок образовательных услуг Краснодонского района насчитывает в настоящее время три подразделения различных вузов: Краснодонский факультет инженерии и менеджмента Восточноукраинского национального университета имени В. Даля; Краснодонское представительство Межрегиональной академии управления персоналом; Краснодонский филиал Донецкого государственного технического университета.

Одна из тенденций на рынке образовательных услуг Краснодонского района в последние годы – снижение количества потенциальных абитуриентов. Так, по количеству выпускников среднеобразовательных городских и районных школ Краснодона наблюдается динамика спада (см. табл. 1.)

Таблиця 1

Учебный год	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Городские школы	870	758	630	598
Районные школы	160	196	140	97
Итого	1030	954	770	695

Основной деятельностью вузов, действующих в Краснодонском районе, является оказание образовательных услуг. Эти услуги отличаются как по качеству, так и по содержанию. В зависимости от этого и различается спрос на услуги данных вузов.

Имеются различные специфические приемы повышения рейтинга (а значит и спроса на предоставляемые образовательные услуги) Краснодонского факультета инженерии и менеджмента. Однако даже посещение грамотным профессионалом (с точки зрения обширного знания специфики своего учебного заведения, маркетинга и психологии) школы или предприятия, умело спланированные и проведенные беседы с руководством, учащимися и работниками дают значительно больший эффект, чем большие средства, направленные на рекламные, стимулирующие и некоторые PR-акции. При этом в свете современной теории индивидуализированного маркетинга все эти процедуры должны быть спланированы с учетом специфики конкретных аудиторий (школьников, их родителей, работников предприятий и т.д.) и отдельных лиц. Таким образом, наиболее эффективными становятся те маркетинговые механизмы, которые генерируют передачу основной информации старейшим способом «из уст в уста».

Учебное заведение даже после вручения дипломов не должно прощаться со своими выпускниками, предвидя, что на смену им обязательно придут их дети, родственники, знакомые и знакомые знакомых. Таким образом, выпускник может и должен оставаться «кормильцем» и своего рода уважаемым агентом вуза и после его окончания.

КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ СИСТЕМАМИ

Плахута О.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Функціонування господарських суб'єктів в умовах товарно-грошових відносин визначає необхідність постійного моніторингу ринку й розробки заходів щодо забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності підприємств у тривалій перспективі. Основою якісного виконання даного завдання є обґрунтування й вибір концепцій управління мікро-, мезо- і макроекономічними системами на ринках різного рівня й типу.

У останній час у ряді країн розроблене й впроваджено в практичну діяльність господарюючих суб'єктів значна кількість концепцій управління як простими так і складними системами, основу яких становить логістичний підхід до організації руху й переробки ресурсів.

Широке різноманіття концепцій управління логістичними системами визначає необхідність їхньої класифікації, що представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація концепцій управління логістичними системами

№ п/п	Класифікаційні ознаки	Види концепцій управління логістичними системами
1.	Джерело генерування логістичних потоків	Що виштовхують, витягають
2.	Характер переробки об'єктів логістичного потоку	Виробничі, сервісні (комерційні)
3.	Ступінь охоплення операцій	Глобальні, локальні

№ п/п	Класифікаційні ознаки	Види концепцій управління логістичними системами
	господарського процесу	
4.	Усунення вузьких місць у господарських процесах	Концепція реактивного й проактивного реагування
5.	Підхід до організації господарської діяльності	Управлінські, функціональні
6.	Напрямок розвитку	Галузеві, територіальні
7.	Складова комплексу маркетингу «товар»	Якісні, кількісні
8.	Тип функціональних стратегій	Операційні, логістичні
9.	Пріоритетні сфери використання концепції	Концепції, реалізовані в сферах менеджменту, маркетингу й логістики
10.	Стадія формування й розвитку логістики	Концепції, реалізовані на стадіях формування й розвитку логістики руху матеріальних ресурсів, логістики руху ресурсів, логістики як науково-практичного напрямку
11.	Складовою комплексу логістики	Концепції, об'єктами яких є кількість, якість продукції й послуг, витрати й час, концентрація й розподіл
12.	Тип використовуваної логістичної системи	Концепції, реалізовані в системах: концентраційної, розподільної, концентраційно-розподільної
13.	Основні логістичні активності	Концепції, реалізовані на стадіях закупівель, виробництва й збуту
14.	Функціональні області логістики	Концепції, реалізовані в сферах транспорту, складського господарства, запасів, інформації, фінансів, передпродажного й післяпродажного сервісу
15.	Тип активів підприємства	Концепції, спрямовані на вдосконалювання управління основними фондами й оборотними коштами
16.	Тип виробництва продукції	Концепції, реалізовані в умовах одиничного, серійного й масового виробництва
17.	Тип поточного виробництва	Концепції, реалізовані на предметно-замкнутих ділянках, автоматичних поточних лініях, у робототизированих комплексах, ГПС
18.	Стабільність попиту на продукцію й послуги	Концепції, реалізовані в умовах детермінованого й стохастичного попиту
19.	Стадії життєвого циклу продукції й послуг	Концепції, реалізовані на стадіях виведення продукції й послуг на ринок, росту

НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Плахута Г.А.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Україна будує соціально-орієнтовану ринкову економіку, розвиває демократичні суспільні відносини, інтегрується у європейську й світову спільність народів. Сучасне суспільство виставляє нові вимоги до освіти і засобів її надання. Тому вимоги щодо якості підготовки та кваліфікації кадрів формуються з урахуванням Європейських стандартів та у відповідності до законодавчої бази України в сфері освіти.

У системі безперервного навчання велика роль відводиться післядипломній освіті.

Післядипломна освіта сприяє задоволенню інтересів громадян у постійному підвищенні професійного рівня, запобігає втратам продуктивних сил засобами оновлення і корекції професійної підготовленості фахівців до змінюваних умов духовно-інтелектуального та матеріального виробництва, кон'юнктури ринку праці, виступає одним із засобів їх соціального захисту та забезпечує потреби суспільства і держави у висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівцях.

Серед головних завдань в освітній діяльності велика увага приділяється «навчанню впродовж життя». Виконання цього завдання в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля полягає на Інститут післядипломної освіти і дистанційного навчання, який спеціалізується на перепідготовці спеціалістів та підвищенні кваліфікації. До

складу Інституту входять два відділення: Стахановське, Северодонецьке та Центр з перепідготовки управлінських кадрів для сфери підприємництва.

Аналіз свідчить про значний зріст популярності навчання в системі післядипломної освіти університету – 672 слухачів у 2007 році до 1192 слухачів у 2008 році, тобто на 78% більше. Перепідготовка спеціалістів проводиться за 12 спеціальностями акредитованими в університеті, кількість слухачів магістратури ІПОДН за звітний період збільшилось на 17%, пройшли підвищення кваліфікації 288 фахівців, що приблизно на 50% більше ніж у 2006/2007 навчальному році.

Як зазначено у Положенні про післядипломну освіту, „підвищення кваліфікації це систематичне оновлення та поглиблення професійних знань, умінь та навичок за спеціальністю, професією, підвищення інтелектуального і культурного рівня”. Саме це визначення покладене в основу організації підвищення кваліфікації в Інституті.

Стрімкий розвиток технічного прогресу та інформатизації в Україні зумовив формування попиту на робітників, які мають теоретичні знання й практичні навички роботи на офісній та комп'ютерній техніці.

Так у співробітництві з Луганським обласним та міським центрами зайнятості були проведені курси підвищення кваліфікації за такими програмами: Сучасні комп'ютерні технології в бухгалтерії, Вивчення сучасних комп'ютерних технологій. До складу програми входять дисципліни з вивчення комп'ютерної графіки та відео монтажу, комп'ютерного моделювання та редагування, основ роботи з Інтернет .

У зв'язку з ситуацією, що створилася в системі освіти, обумовленою демографічним спадом, враховуючи напрямки діяльності і розвитку університету, Інститут післядипломної освіти і дистанційного навчання поставив своєю метою розширення і поглиблення діяльності по формуванню контингенту слухачів перепідготовки та курсів підвищення кваліфікації.

Слід зазначити, якщо діяльність з перепідготовки обмежується конкретним переліком спеціальностей в ліцензії (43), то послуги з підвищення кваліфікації ми можемо надавати виходячи з повного переліку спеціальностей університету, тобто по всіх акредитованих спеціальностях

Кон'юнктура ринку праці сьогодні дуже мінлива, тому навчання продовж життя це не просто лозунг, а потреби сучасності.

СИСТЕМА БАГАТОРІВНЕВОГО ТЕСТУВАННЯ ПРИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Поляченко О.Ю.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Майбутній фахівець технічного напрямку (застаріле – інженер, тобто керівник технічних служб виробничих підприємств) повинен уміти приймати рішення в ситуаціях невідомості, технологізувати власну діяльність (не засвоювати технології, а вчитися розробляти і використовувати їх для успішної і ефективної професійної діяльності). У рішенні цієї проблеми визначальне значення надається інформатизації освіти.

Важливим елементом такої інформатизації є оцінні і діагностичні тести. Пропонується трирівнева система тестування (рис. 1):

- Тести першого рівня складаються з тестових завдань, що дозволяють оцінювати засвоєння студентом базових знань (основних понять, аксіом, теорем, принципів, методів і т.п.).
- Тести другого рівня складаються з тестових завдань, що дозволяють оцінювати ступінь розуміння студентом базових знань, умінь доводити істинність основних положень і умінь обґрунтувати нові конкретні знання на основі загальних базових знань.
- Тести третього рівня складаються з тестових завдань, що дозволяють оцінювати умінь студентом застосовувати засвоєні знання для вирішення конкретних професійних завдань.

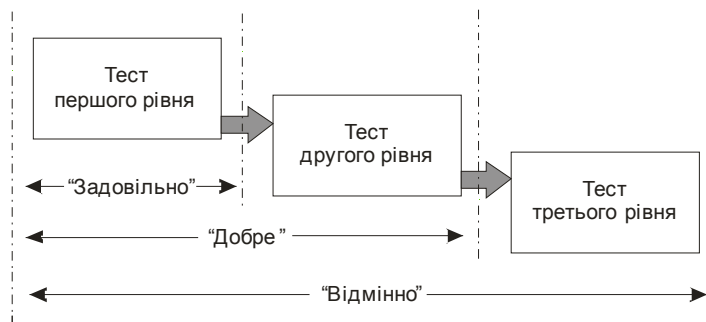

Рис. 1. Система багаторівневого тестування

Тести першого рівня будуються класичними методами найчастіше у формі «питання – безліч альтернативних формулювань відповідей, з яких необхідно вибрати одну або декілька. Підвищити надійність такого тестування можна шляхом збільшення числа альтернатив. Успішне подолання порогу, що встановлюється викладачем, забезпечує студентові гарантоване «задовільно». Існуючі методики визначення такого порогу дозволяють достатньо адекватно оцінювати перший, базовий рівень знань студента.

Тести другого рівня будуються у вигляді дерева питань і альтернативних формулювань відповідей. У корінь дерева ставиться питання типу «Як?» (наприклад, «як поводитиметься об'єкт?»), при правильній відповіді слідує ланцюжок питань типу «Чому?». Цей ланцюжок уривається при отриманні неправильної відповіді. Про рівень розуміння студентом суті процесів в об'єкті, що вивчається, свідчить відстань, що пройшла їм від кореневого питання. Задаючи поріг для такої відстані, викладач може успішно його подолання розцінювати ступінь розуміння студента базових знань «добре». До тесту другого рівня допускаються всі студенти, що успішно пройшли тест першого рівня.

Тести третього рівня будуються у формі завдання проектування об'єкту з наочної області, що вивчається. Завдання вирішується шляхом виконання ряду етапів. Програма, що реалізовує такий тест, формує завдання, надає необхідний довідковий матеріал, оцінює якість виконання кожного етапу, у разі помилкового виконання етапу, повідомляє про це студента, указує правильний варіант, після чого відкриває доступ до виконання наступного етапу, і у результаті оцінює якість виконання такого мініпроекту. Можливі також завдання дослідницького плану. Основним є багата етапність (5-10) їх рішення, і орієнтованість на перевірку умінь студента застосовувати отримані знання для вирішення конкретних професійних завдань. Безліч можливих альтернатив при цьому обмежується довідковим матеріалом, підтримки рішення задачі, що надається модулем. Підсумок роботи студента оцінюється сумою набраних балів, а академічна оцінка «відмінно» визначається відповідним порогом, встановленим викладачем. Допускаються до тесту третього рівня студенти, що успішно пройшли тест другого рівня.

Деяка складність підготовки таких тестів окупається об'єктивністю отримуваних оцінок і можливістю використання такої системи для проведення державних іспитів за фахом або за проф. придатністю.

ПРОБЛЕМИ НЕЗАЛЕЖНОГО ТЕСТУВАННЯ В ПІДСУМКАХ ПРИЙМАЛЬНОЇ КАМПАНІЇ 2008 РОКУ

Поляченко О.Ю.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Міністерство освіти та науки України стверджує, що зовнішнє незалежне оцінювання має цілий ряд переваг:

- випускники шкіл отримали унікальну можливість за власним бажанням зараховувати отримані результати зовнішнього оцінювання як державну підсумкову атестацію і як результат вступного випробування до вищих навчальних закладів;
- зовнішнє оцінювання є більш прозоре і об'єктивне, ніж традиційні екзамени;

- ставить всіх школярів у рівні умови;
- стимулює учнів краще вчитися, а не сподіватися на чийсь допомогу;
- усуває невідповідність між вимогами загальноосвітніх та вищих навчальних закладів тощо.

Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО) оголосив підсумки державної атестації тільки першої сесії (дати тестування: 29.04.2008 р. – математика, 22.04.2008 р. – українська мова та література), які приведені у табл. 1 та 2. Друга сесія відбулася в липні 2008 р., але її підсумки досі невідомі.

Таблиця 1

Результати зовнішнього оцінювання з математики за шкалою від 100 до 200 балів (інформація УЦОЯО)

Результат	Кількість учасників зовнішнього оцінювання, які виявили результати в межах цих показників	Відсоток від загальної кількості учасників
від 100 до 123 балів	10363	4,58
від 124 до 135 балів	31680	14,01
від 136 до 150 балів	66179	29,27
від 151 до 161 балів	51703	22,87
від 162 до 172 балів	33155	14,66
від 173 до 183 балів	20876	9,23
від 184 до 190 балів	7450	3,30
від 191 до 195 балів	2872	1,27
від 196 до 199 балів	1579	0,70
200 балів	227	0,10
ВСЬОГО	226084	100,0

Таблиця 2

Результати зовнішнього оцінювання з української мови та літератури за шкалою від 100 до 200 балів (інформація УЦОЯО)

Результат	Кількість учасників зовнішнього оцінювання, які виявили результати в межах цих показників	Відсоток від загальної кількості учасників
від 100 до 123 балів	40655	8,81
від 124 до 135 балів	69709	15,11
від 136 до 150 балів	117093	25,39
від 151 до 161 балів	96138	20,84
від 162 до 172 балів	70273	15,24
від 173 до 183 балів	41349	8,97
від 184 до 190 балів	15023	3,26
від 191 до 195 балів	6946	1,51
від 196 до 199 балів	3802	0,82
200 балів	222	0,05
ВСЬОГО	461210	100,00

Результати тестування оприлюднені у розрізі областей, районів і навіть окремих навчальних закладів. Це стало підставою для визначення "кращих" чи "гірших" закладів освіти.

Пізнiш УЦОЯО так прокоментував цi показники:

Метою зовнiшнього оцiнювання було визначити рiвень навчальних досягнень тих, хто вирiшив стати студентом, а не якiсть освiтньої системи окремої школи чи всiх навчальних закладiв адмiнiстративного району. Це перша причина, яка дозволяє стверджувати, що порiвнювати результати тестування не можна.

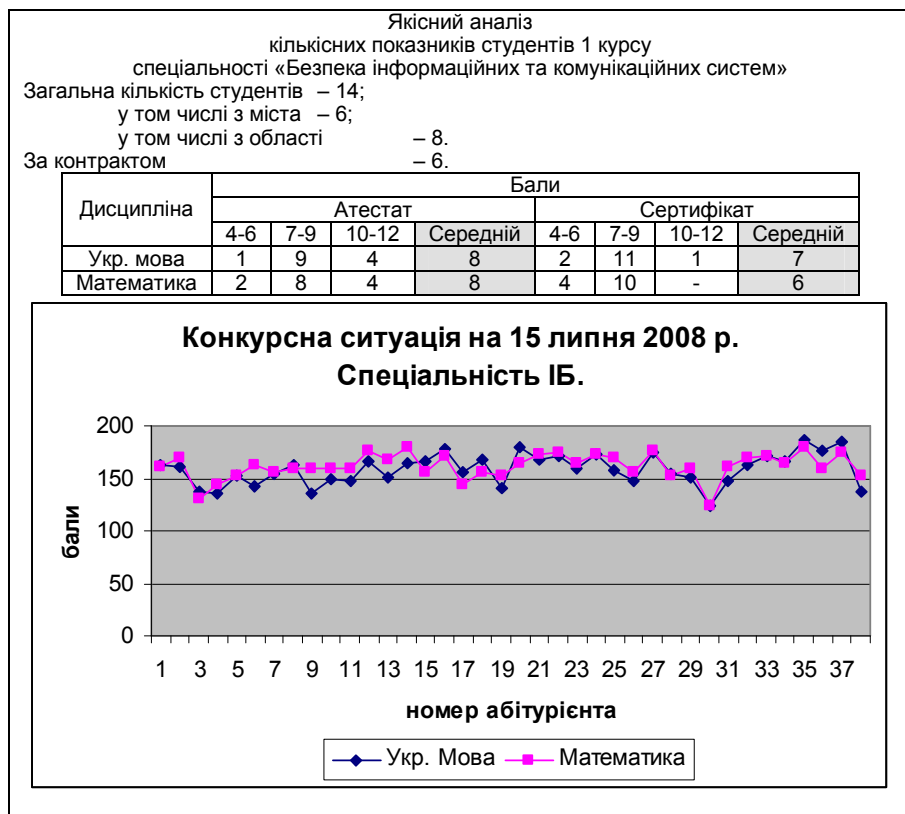
Друга полягає в тому, що рiвень знань конкретного учня залежить не тiльки вiд школи, в якiй вiн навчався. А якщо учень займався з репетитором, тому що у школi, наприклад, учителя математики не було? А якщо вчитель не зміг знайти пiдхiд до учня i той працював самостiйно? А якщо основну пiдготовку майбутнiй студент отримав на пiдготовчих курсах? Таких "якщо" можна навести ще багато. Як же, враховуючи все це, порiвнювати результати рiзних навчальних закладiв?

Третя причина. Зовнiшнє оцiнювання проходили не всi випускники шкiл, а тiльки тi, хто вирiшив стати студентом. В одних школах брало участь 95 % вiд загальної кiлькостi учнiв, в iнших - 40 %, а в деяких не було жодного учасника тестування. Як же можна скласти якiсь рейтинги?

Четверта причина. Як вiдомо, лицей або гiмназiя вiдрiзняється вiд звичайної школи. В усякому випадку так повинно бути. Як тодi порiвнювати результати, одержанi випускниками кожного з цих навчальних закладiв. Чи винен випускник сiльської школи в тому, що вiн не мав можливостi навчатися у престижному мiському лицей?

П'ята причина. Визначення результатiв зовнiшнього оцiнювання проводилося за рейтинговою системою. Суть цiєї системи в тому, що порiвнюються результати, якi одержав кожен учасник тестування. Отже, визначається рейтинг кожного учасника, i це вiдображено у шкалi вiд 100 до 200 балiв.

Пiдсумки приймальної кампанії 2008 року на факультетi математики та iнформатики Схiдноукраїнського нацiонального унiверситету iменi Володимира Даля наведенi далi.

Якісний аналіз кількісних показників студентів 1 курсу спеціальності «Комп'ютерні системи та мережі» Загальна кількість студентів – 48; у том числі з міста – 23; у том числі з області – 25. За контрактом – 13.								
Дисципліна	Бали							
	Атестат				Сертифікат			
	4-6	7-9	10-12	Середній	4-6	7-9	10-12	Середній
Укр. мова	11	26	10	7,89	17	19	11	7,55
Математика	8	27	12	8,17	17	25	2	6,91

ВИСНОВКИ:

1. Введення зовнішнього тестування сприяє централізації талановитої молоді у навчальних закладах Києва та обласних центрів України, тим самим веде до закриття філій та невеликих вузів на периферії.
2. Можливість участі за підсумками державного тестування у конкурсі в декілька навчальних закладів ускладнює проведення приймальної кампанії конкретного навчального закладу тому, що абітурієнт має час для вирішення де він бажає навчатися.
3. Сільська молодь не має можливості вступати до центральних навчальних закладів за вимог гіршої підготовки, чим школярі міст.
4. Оприлюднення узагальнених даних державного тестування в мережі Інтернет в розрізі кожного навчального закладу системи загальної середньої освіти сприяло рейтинговому розколу середньої освіти та її навчальних закладів.
5. Умови проведення зовнішнього тестування не відповідають Правам людини.
6. Декілька часове тестування вирішає судьбу людини: може він бути студентом чи ні.

ПРОПОЗИЦІЇ:

1. Проведення зовнішнього тестування у декілька сесій, для можливості поліпшити підсумки державної атестації.
2. Запропонувати комп'ютерне зовнішнє тестування за допомогою мережі Інтернет та отриманням підсумку одночасно.
3. Розробити багаторівневе тестування:
 - Перший етап - оцінювати базових знань (основних понять, аксіом, теорем, принципів, методів і т.п.);
 - Другий етап - оцінювати ступінь розуміння базових знань, уміння доводити істинність основних положень і уміння обґрунтувати їх;
 - Третій етап - оцінювати уміння застосовувати засвоєні знання для вирішення конкретних завдань.

СИСТЕМА КОМПЕТЕНЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ З ПРАВЛІННЯ

Рач В.А.,

СНУ ім.В.Далія

Ускладнення соціально економічних процесів в умовах глобалізації та переходу до економіки знань роблять все більш цінними не локальні предметні знання та навички, а знання і навички інваріантного характеру. Враховуючи, що реальна практика складається з реальних дій, а не гарних висловлень, знання і навички потребують перетворення в дії з позиції особистості, яка їх реалізує. А це є компетентність особистості в певній галузі діяльності.

Існуючи підходи до виявлення і формалізації компетенцій базуються більш на схоластичному уявленні про майбутню діяльність. Це в першу чергу відноситься до спеціальних видів діяльності, таких як управління. При цьому уявлення про управління має багатогранний характер. Це підтверджується наявністю великої кількості різноманітних менеджментів, як наукової бази управління (менеджмент організацій, оперативний менеджмент, стратегічний менеджмент, менеджмент персоналу, тайм-менеджмент і т.п.). Системний погляд на цю ситуацію дозволяє стверджувати про потрібність її спрощення. Сьогодні це можливо зробити на основі застосування діяльнісного підходу як процесу реалізації шести головних функцій. Це наступні функції: інформаційна, планування, технологічна, персоналу, організаційна і управління. Особистість цього підходу полягає в тому, що при реалізації вищезазначених функцій необхідно також реалізувати аналогічний набір функцій, тільки для інших цілей – досягнення мети кожної з головних функцій. Застосування терміну «управління» для позначення однієї з головних функцій потребує зміни назви діяльності по їх реалізації. Цю діяльність доцільно позначити як «правління». За змістом цей термін позначає «робити правильні речі правильно». Він широко використовується у позначенні правління державою, правління акціонерним товариством тощо. Сьогодні в кваліфікаційному довідникові професій в Україні введена професія «управитель» яка ідентична за змістом (а не на ментальному рівні) західній професії «менеджер».

У самому спрощеному варіанті діяльність з правління представляє реалізацію 36 функцій. Слід пам'ятати, що правління, це діяльність паралельна діяльності по створенню продукту, або послуги або виконанню робіт. Останні споживаються конкретними споживачами. А це передбачає розгляд виконання функцій з позиції задоволеності споживача.

Розглянутий погляд на правління визначає можливість формування переліку та змістовного навантаження до спеціалізованих компетенцій, володіння якими визначає рівень професіоналізму фахівця. Ці компетенції за назвою співпадають з назвою головних функцій діяльності. За змістом правління формування цих компетенцій повинно відбуватися в тій послідовності, в якій ці функції перераховані вище. Це пов'язано з тим, що зміна послідовності реалізації функцій приводить до збою в процесі правління.

Якщо розглянути більш детально реалізацію кожної з функцій, то можна також виділити інваріантні дії по відношенню до них. Це дії, які пов'язані з моделюванням та прийняттям рішень. Моделювання це обов'язкова частина будь-якої цілі направленої діяльності. Воно має певні закони і інструменти реалізації. Це відноситься і до прийняття рішень. Останнє використовує результати моделювання. Ці процеси також логічно пов'язані між собою. Реалізація кожного з цих процесів потребує від виконавця наявності у нього відповідних компетенцій.

Важливим фактом є те, що формування вищезазначених восьми компетенцій може відбуватись на будь-якій предметній основі. Ці компетенції є універсальними і інваріантними. Якщо побудувати відповідну матрицю компетенцій (6-2, компетенції виконання головних функцій – компетенції моделювання та прийняття рішень), і використовувати її для організації навчального процесу, то можливо значно скоротити тривалість навчання і підвищити якість формування компетенцій. Час, який буде висвободжено, потрібно використовувати для закріплення сформованих компетенцій. Тобто студенти повинні проявляти через конкретні дії засвоєні компетенції в ситуаціях, які не розглядались при їх формуванні. І тільки за результатами проявлених дій можливо робити оцінку сформованості конкретних компетенцій.

АЛГОРИТМ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РИНКАХ ОСВІТИ І ПРАЦІ

Салогубова В.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

З метою стратегічного планування діяльності та прийняття відповідних маркетингових рішень кожний вищий навчальний заклад має знати свій рівень конкурентоспроможності. Важливим для сучасної практики є розробка методики визначення рівня конкурентоспроможності ВНЗ на регіональному ринку освітніх послуг, що має слугувати підставою для подальшого вдосконалення освітньої діяльності ВНЗ, реалізації його маркетингової стратегії, оперативного корегування пріоритетних напрямків функціонування та отримання конкурентних переваг.

Алгоритм оцінювання рівня конкурентоспроможності ВНЗ складається зі значної кількості послідовних кроків. На першому основному етапі необхідно здійснити дослідження кон'юнктури ринку вищої освіти і ринку праці відповідно до трьох головних напрямків. До процедур, що складають коло досліджень, відносяться: по-перше, збір та аналіз даних щодо привабливості регіонального ринку освітніх послуг; по-друге, визначення конкурентів на регіональному ринку, в галузевій групі та в країні в цілому; по-третє, в межах дослідження тенденцій на освітньому ринку вивчення стану сприйняття випускників ВНЗ ринком праці.

На наступному етапі формується оптимальний набір показників із кожного напрямку. Цей набір покладено в основу розробки ієрархічної структури, котрий передбачає такі різновиди показників, як узагальнені, інтегровані, групові та одиничні.

Як відомо, конкурентоспроможність визначається не лише високими характеристиками об'єкта, але і його привабливістю. У даному випадку важливим є надання оцінки привабливості ринку освітніх послуг регіону. Це можливо зробити на підставі великої кількості індексів та показників, головними з яких є: вікова структура та концентрація населення; доступ до освітніх послуг; пріоритетність витрат на освіту; економічна активність регіонального ринку; попит на освітні послуги і т.і.

Наступним етапом оцінки конкурентоспроможності є визначення узагальненого рейтингу вищого навчального закладу. Для цього пропонується враховувати рейтинги ВНЗ в регіоні, в галузевій групі та в країні. Рейтингова оцінка ВНЗ в регіоні розраховується на підставі компактної системи групових та одиничних показників, що є найбільш впливовими саме на кінцевий результат функціонування університетів. До групових показників віднесено: доступність ВНЗ, репутацію ВНЗ, різноманіття освітніх послуг; соціальну підтримку та інше. При цьому одиничними показниками слугують: кількість поданих заяв на денну форму навчання за програмами початкового циклу; кількість найменувань акредитованих напрямів підготовки бакалаврів; чисельність студентів, які проживають у гуртожитках, відносно всіх потребуючих; кількість докторів наук, професорів відносно загальної кількості викладачів; видатки на утримання студентів тощо. За кожним із перелічених показників визначається вищий навчальний заклад, що має найвищу величину. Ця величина оцінюється 100 балами, а оцінки інших ВНЗ обчислюються як відсоток від максимальної оцінки.

Сприйняття випускників ВНЗ ринком праці доцільно характеризувати часткою працевлаштованих студентів відносно загальної кількості випускників, які закінчили даний вищий навчальний заклад.

Величини вагових коефіцієнтів зазначених показників прийнято згідно з рекомендаціями, наведеними в літературних джерелах, а також на підставі експертних оцінок фахівців.

На основі розрахунків кількісної оцінки привабливості ринку освітніх послуг, загальної рейтингової оцінки ВНЗ та оцінки сприйняття випускників ринком праці визначаються відповідно рівень привабливості ринку освітніх послуг, узагальнений рейтинг ВНЗ та рівень сприйняття випускників ринком праці. На заключному етапі визначається рівень конкурентоспроможності вищого навчального закладу.

Для спрощення визначення рівня конкурентоспроможності ВНЗ окрім алгоритму розроблено спеціальну комп'ютерну програму, яка дає можливість здійснювати розрахунки в автоматизованому режимі.

**ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК ОСВІТИ У ДОНБАСІ
(СЕРЕДИНА 50-Х – СЕРЕДИНА 60-Х РР. ХХ СТ.)**

Сергієнко Г.С.,

Спроба частково реформувати тоталітарну радянську систему, перетворити її в більш життєздатний суспільний організм, атмосфера змін, новизни, які мали місце після ХХ з'їзду КПРС, відзначилась і на системі освіти як всієї України, так і зокрема у Донбасі.

Плодом демократизації, на думку керівництва, мала стати освітня реформа, проведена наприкінці 50-х років. В перших опублікованих тезах про реформу освіти містилось положення про те, щоб батьки самі обирали, якою мовою мають вчитися їх діти. І хоча реформа не знайшла підтримки навіть у керівництва УРСР, на території Донбасу з'явилося чимало бажаючих навчатися російською мовою.

Окрім мовного питання в розвитку освіти зазначеного періоду, мали місце певні зрушення. І приклад саме Донецького регіону стає найбільш яскравим, особливо при аналізі реформування освіти у пункті її зв'язку з виробництвом.

Розвиток одержує система вищої освіти. Так, в Донецьку Індустріальний інститут перейменовується в Політехнічний, пізніше відкривається Краматорський філіал Політехнічного інституту.

В області відкриті два нові вузи — інститут радянської торгівлі і філіал Харківського інституту мистецтв. Донецький педагогічний інститут перейменований в університет.

1956 р. в Луганську почав працювати медичний інститут, через рік — горно-металургійний інститут в місті Алчевск. К початку 60-х рр. ХХ ст. кількість студентів в вищих навчальних закладах зросла на 50%, а кількість наукових робітників більш ніж у 7 разів.

В системі загальної освіти відбулись більш значні зміни. Так, характерною стала її структурна перебудова. У школах було введено загальну восьмирічну освіту, 10-річні середні школи реформовані в 11-річні і введено одинадцятирічне навчання.

З цього ж періоду розпочався процес політехнізації школи. З метою укріплення її зв'язку з виробництвом вводилось виробниче навчання на підприємствах, в колгоспах і радгоспах. Отримала розповсюдження практика створення навчальних виробничих бригад різноманітного профілю.

Однак негативно вплинули на ці процеси в регіоні русифікація, яка проводилась під лозунгами «інтернаціоналізму», «зближення націй», а також один з основних постулатів нової програми КПСС — «формування нової людини».

Вже на початку 60-х рр. в шкільному курсі з'явились нові предмети: «Суспільство-знавство», «Основи радянської держави і права». В цей же період незалежно від бажання і здібностей кожний громадянин зобов'язаний був отримати середню освіту.

Однак акцент на трудовому вихованні учнів, жорсткі кількісні критерії оцінки роботи учбових закладів при низькій заробітній платі вчителів призвели до знецінення знань тих, хто навчається.

Як висновок зазначимо, що для освіти Донбасу у період «відлиги» характерні жорстка політизація, введення обов'язкової середньої освіти, високі темпи розвитку системи професійно-технічної освіти. Крім того, у зазначений період відзначається масове закриття навчальних і восьмирічних шкіл, які були не укомплектовані, перехід на навчання дітей з шестирічного віку. У той же час, треба відзначити, що негативний вплив на розвиток молоді в регіоні мало зниження використання української мови в учбовому процесі.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Стрижиченко Н.О., Максименко Р.Г.,

*Краснодонський факультет інженерії та менеджмента Східноукраїнського
національного університету ім.В.Даля*

У зв'язку з тим, що вищий навчальний заклад є товаровиробником і зацікавлений у високодоходній діяльності на ринку освітніх послуг (ОП), проблема формування ефективної політики відносно освітніх послуг вельми актуальна для нього. В завдання товарної політики ВНЗу у сфері освіти входять виробка та реалізація заходів щодо підвищення якості ОП, формування нових ОП, оптимізація номенклатури ОП та їх життєвого циклу. Причому слід зазначити, що розробка товарної політики державного ВНЗу, під якою розуміється сукупність принципів і стратегій в області освітніх послуг, що забезпечують стабільний обсяг продажів і зростаючий сегмент ринку ОП, має свої істотні особливості в порівнянні з іншими товаровиробниками, що пояснюється самою специфікою його діяльності:

ВНЗ є виробником особливого виду продукції - освітніх послуг і програм;

освіта через відомі причини повинна носити випереджаючий характер порівняно з іншими галузями народного господарства.

Практика показує, що в даний час більшість освітніх установ при формуванні своєї товарної політики використовують емпіричні підходи, засновані на власному досвіді та досвіді конкурентів, а також інтуїції осіб, що ухвалюють рішення. Тим часом є необхідною розробка деякої системи принципів, які можуть використовуватися будь-яким ВНЗом при визначенні власної товарної політики. Враховуючи вищевикладене формування товарної політики вузу повинне здійснюватися на основі наступних концептуальних принципів.

Принцип безперервних інновацій. В діяльності освітньої установи слід розрізняти продуктові, організаційні і технологічні інновації. Продуктові інновації пов'язані з розвитком нового вигляду ОП - освітніх програм, напрямів і спеціальностей, послуг у сфері додаткової освіти. Організаційні інновації в учбовому процесі припускають створення нових форм його реалізації. За останні роки в діяльності ВНЗів з'явився цілий комплекс подібних нововведень. Це й екстернат, і система паралельної освіти, і прискорена вища освіта для осіб, що мають середню професійну освіту відповідного профілю, і трансферна освіта, і система другої вищої освіти. Технологічні інновації включають використання нових методів і технологій навчання. Слід зазначити, що найбільший інтерес, поза сумнівом, представляє діяльність освітньої установи у сфері продуктових інновацій, оскільки саме тут можна забезпечити «відрив» від конкурентів, отримати тимчасову або постійну локальну монополію, збільшити частку відповідного ринку ОП.

Принцип диверсифікації. Диверсифікація припускає одночасне впровадження декілька або багатьох не взаємозв'язаних продуктів. Диверсифікація в освіті може здійснюватися в двох формах: горизонтальній - одночасна пропозиція освітніх послуг по багатьом учбовим напрямам, спеціальностям і спеціалізаціям та вертикальній - розвиток різних видів ОП, що більшою мірою характерний для сфери додаткової освіти.

Принцип синергії. В світлі сучасних уявлень синергізм - це ефект підвищення результативності за рахунок використання взаємозв'язку і взаимоусилення різних видів діяльності. У освітній діяльності ВНЗу синергетичні ефекти можуть виявлятися в тому, що об'єднання різних видів ОП приводить до нової якості, що не спостерігається у окремих компонентів. Це відноситься як до поєднання спеціальностей (наприклад, «економіст-юрист», «юрист-математик» та ін.), так й до об'єднання різних рівнів навчання, що дозволяють реалізувати концепцію безперервної освіти.

Принцип безперервності освіти. Головний сенс ідеї безперервної освіти - постійне творче оновлення, розвиток та удосконалення кожної людини впродовж всього життя.

Принцип просування ОП. Неодмінною умовою товарної політики у сфері освіти є забезпечення максимального можливого доступу потенційним споживачам до ОП. Таким чином даний принцип полягає в наблизненні освітньої послуги до її потенційного споживача й може реалізовуватися шляхом організації філій і представництв ВНЗів в місцях можливого попиту, створення філій кафедр ВНЗу на підприємствах та в організаціях, розвитку системи дистанційного навчання.

Принцип тотального управління якістю. Даний принцип базується на концепції TQM («Total Quality Management»), що сформувалася до середини 80-х років. Товарну політику вузу слід орієнтувати на заходи щодо забезпечення якості, включаючи: підготовку і залучення висококваліфікованих викладацьких кадрів; застосування новітніх методів і технологій навчання; широку інформатизацію учбового процесу; використання сучасного учбово-лабораторного устаткування; використання ефективних процедур тестування і відбору потенційних студентів і слухачів з маси претендентів; застосування сучасних і надійних систем контролю і оцінки якості знань, отриманих студентами.

Принцип формування портфеля на основі стратегічного аналізу ОП. Він реалізується на основі застосування широко відомої матриці Мак Кінзі та дозволяє класифікувати ОП за обсягом продажів та перспективам зростання.

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНСЬКИХ ВУЗАХ

Тітова Т.І., Чиж В.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В умовах сучасного економічного розвитку України вимоги до підготовки спеціалістів у вищій школі набувають більшого значення і постійно підвищуються. Вони повинні змінюватися з урахуванням сучасного стану вищих навчальних закладів. Це вимагає посилення координації освітньої, наукової діяльності з метою подальшого удосконалення державного регулювання в діяльності вищої школи і нераціонального використання наукового потенціалу. Значно зросли вимоги до спеціальної підготовки, що передбачає знання психології споживачів, до уміння працювати в колективі і до творчого підходу і; роботі. Вказані вимоги повною мірою відносяться і до підготовки економістів.

При підготовці економістів існують два способи організації навчання. Перший спосіб застосовується у більшості зарубіжних країн. Вибір спеціальності здійснюється на другому курсі. На першому курсі студенти вивчають загальноосвітні дисципліни, знайомляться зі спеціальностями і спеціалізацією напрямків навчання. При отриманні диплома бакалавра вони можуть уточнити свою спеціальність і спеціалізацію.

Другий спосіб застосовується в Україні. Під час вступу до вузу студенти вибирають майбутню спеціальність і спеціалізацію. Після отримання диплома бакалавра вони можуть уточнити свою спеціальність і спеціалізацію. З 2008 року студенти вибирають тільки спеціалізацію навчання, а спеціальність будуть вибирати на інших курсах.

Ринкові умови є найбільш різноманітними і це викликає особливі проблеми у підготовці спеціалістів. На нашу думку, сьогодні в системі освіти в Україні існують як мінімум чотири проблеми.

Перша проблема. В Україні діє трирівнева підготовка фахівців (бакалавр – спеціаліст – магістр), а в зарубіжних вузах дворівнева (бакалавр – магістр). Освітній рівень бакалавра цілком достатній для заняття рядових посад, а освітній рівень магістра дозволяє посідати посади провідних фахівців і посади керівників. Наш кваліфікаційний рівень «спеціаліст» за кордоном не признається і подальше навчання в зарубіжних вузах можливо тільки для осіб, що мають кваліфікаційний рівень «магістр».

Друга проблема. Робочий учбовий план в вузах України включає обов'язкові дисципліни і дисципліни за вибором. Обов'язкові дисципліни вивчаються п'ять з восьми семестрів, тобто студент починає вивчати спеціальні дисципліни тільки на четвертому курсі. У зарубіжних вузах спеціальні дисципліни студенти починають вивчати з другого курсу і велика частина дисциплін по професійній підготовці включена в бакалаврську програму. А так само в цих вузах відсутнє ділення дисциплін на обов'язкові та за вибором. Немає єдиних програм, а перелік дисциплін, що вивчаються, може істотно відрізнятися в різних вузах. Програми дисциплін розробляють кафедри і тому дисципліни з однаковими назвами можуть мати різний зміст. Підручники, як такі, практично відсутні, але видається багато індивідуальних і колективних монографій, проблема з учбовою літературою відсутня. Учбовий процес орієнтований на студентів, які готові вчитися самостійно. Так, лекції носять консультативно-ознайомлювальний характер. Лектор розглядає лише вузлові і найбільш складні питання з вказівкою джерел, по яких студенти самостійно можуть вивчити дане

питання детальніше: у бібліотеці, вдома, за допомогою INTERNET. Студенти працюють самостійно вже з першого курсу. Практичні заняття призначені для консультування студента і отримання поглиблених знань по окремих розділах тем. Опитування відбувається на колоквіумах, де здійснюється фронтальна перевірка рівня знань з використанням тестів. Дві позитивні оцінки є допуском до іспиту, який носить традиційне усне опитування, письмовий або комп'ютерний тест. Участь нашого вузу в експерименті про організацію та втілення Булонської системи навчання вже в деякій мірі відповідає ним вимогам.

Система модульного контролю охоплює ефективну перевірку засвоєння всіх сторін навчального матеріалу, який треба опанувати при вивченні конкретних розділів дисципліни і виключає суб'єктивний підхід викладача до оцінювання знань студентів. Один із варіантів це тестування, у тому числі з використанням комп'ютерної техніки.

При визначенні оцінки під час модульного контролю враховуються результати поточного контролю з практичних та семінарських занять, результати захисту індивідуальних завдань, передбачених з конкретної навчальної дисципліни.

Третя проблема. Підготовка і написання дипломних робіт. У деяких зарубіжних вузах спочатку проводяться заняття (магістерські семінари). Студенти вивчають техніку наукової роботи: збір і обробку літератури, здійснення статистичних спостережень, обробку матеріалів, їх аналіз, обґрунтування пропозицій і т.д.

Вирішення всіх цих напрямків в нашому вузі включає дисципліна НДРС, яка вивчається два семестри. Тому написання курсової роботи по даній дисципліні має бути обов'язковим. Це дозволяє студентам придбати навички на майбутнє написання дипломної роботи. Студенти обирають самостійно тему дослідження. Разом з тим на кафедрі є і розроблена тематика запропонованих тем з курсової роботи.

На практичних заняттях студенти по черзі докладають про результати досліджень по кожній темі. Інші учасники грають роль опонентів, ставлять питання, піддають критиці, підтримують або заперечують проти пропозицій студента. В кінці занять відбувається підсумкове підведення результатів. Доповіді студентів, фактично можна вважали підготовкою до захисту майбутньої дипломної роботи.

Четверта проблема. Важливим способом закріплення теоретичних знань і джерелом отримання практичних навиків є виробнича практика студентів. В українських вузах таких практик переважно три: економічна па третьому курсі, виробнича на четвертому курсі і переддипломна на п'ятому курсі. Програма практик охоплює основні теми дисциплін, що вивчаються. За наслідками практики студенти готують звіт, який захищають на кафедрі. У зарубіжних країнах проводиться лише одна практика тривалістю один місяць у останньому семестрі. Її проходження є факультативним, тобто необов'язковим.

Студент сам має знайти базу практики й домовитись з нею. Звіт за її результатами не виконується.

Для якісного виконання службових обов'язків молодими фахівцями дуже важливо, щоб всі практики проходили в одній і тій же установі. За період практик повинен відбутися процес взаємного знайомства і зближення майбутнього спеціаліста з колективом установи. До певної міри повинна відбутися адаптація молодого спеціаліста до майбутнього місця роботи. Студенти можуть мати хороші теоретичні знання, але без практичних навичок вони не будуть мати результативну діяльність. Тому установи повинні підтримувати тісні зв'язки з учбовими закладами і брати активну участь в проведенні практики майбутніх спеціалістів. Для цього необхідно складати угоди з установами на проходження практики студентів.

Таким чином учбовий процес повинен бути менш адміністративний, він має бути направлений на самостійну роботу та формування особистої відповідальності і самоконтроль студента. Українські студенти, навчаючись за межами України, приблизно півроку адаптуються до нього. Вони не завжди уміють використовувати велику кількість вільного часу і самостійно працювати над літературними і іншими джерелами.

Сьогодні в системі вищої освіти чітко не визначені пріоритетні напрями досліджень проблем і перспектив розвитку фінансового ринку. Недостатньо упроваджуються в практику результати наукових розробок, а так саме не повною мірою реалізується прогностична функція науки.

Також невирішені питання з кадрової політики у сфері науковою забезпечення. Вони повинні базуватися на принципах правового і соціального захисту науковців, цілісності

системи кадрового забезпечення, стимулювання наукової діяльності з метою збереження наукових кадрів і залучення талановитої молоді схильної до наукової діяльності.

У зв'язку з цим доцільним бачиться широке використання глобальної мережі INTERNET з метою апробації наукових досліджень.

Використання сучасних інформаційних технологій повинне прямувати, перш за все, на забезпечення взаємозв'язку між наукою, освітою і практикою.

Література

1. mon.gov.ua
Вища освіта. Нормативна база. Розвиток освіти.
2. Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців. Рекомендовано Методичною радою СНУ ім. В.Далі від 24.03.2004р.

СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Ткач В.Н.,

Восточноукраинский национальный университет им. Владимира Даля

В эпоху экономики знаний информация приобретает решающее значение в принятии управленческих решений. В условиях нарастающей нестабильности в Украине предприятия все больше направляют свои усилия на адаптацию к изменениям во внешней среде, к увеличению приспособляемости к нестабильности.

Вопросам адаптации посвящено множество работ зарубежных и отечественных ученых. Адаптация в высших учебных заведениях включает в себя ряд различных аспектов деятельности: финансовый, аспект качества образования и ряд других, рассматриваемых в работах [3,4]. Адаптация как процесс, является приспособлением, изменением объекта, его свойств, характеристик, структуры, связей между ее элементами в ответ на внешние воздействия. Для эффективного управления адаптацией субъекта хозяйствования (СХ), необходимо иметь экономико-математическую модель функционирования СХ, которая позволит повысить эффективность управления. Высшее учебное заведение является одним из наиболее подверженных внешним воздействиям СХ, поскольку в настоящее время высшая школа претерпевает существенные институциональные изменения: новая система поступления в ВУЗ, переход многих вузов на кредитно-модульную систему оценивания, вступление в Болонский процесс и т.д.

В связи с данными изменениями появляется необходимость в построении модели деятельности высшего учебного заведения с целью проверки верности управленческих решений при адаптации вуза к внешним воздействиям.

При построении структурной модели использован системный подход, основанный на функциональной зависимости между элементами системы. В системе ВУЗ можно выделить ряд элементов: приемная комиссия, студент (проходящий фазы от абитуриента до выпускника-специалиста), преподаватель, капитал (в более широком смысле – богатство), рынок труда (предъявляющий свои требования к специалистам).

Так, например, схематически процесс приема абитуриентов может быть изображен, как показано на рисунке 1.

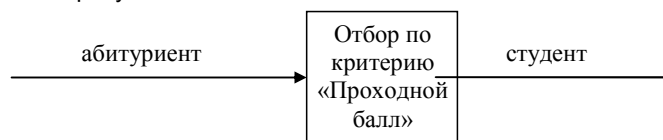

Рис. 1. Схема работы приемной комиссии

Приемная комиссия обеспечивает отбор абитуриентов согласно некоторым заданным критериям – например, проходной балл. В связи с некоторыми изменениями в правилах поступления, основным критерием теперь является балл сертификата. Вне зави-

симости от способа прохождения приемной комиссии, абитуриент должен обладать некоторыми свойствами, главное из которых – его объем знаний, выраженный в некоторой оценке, внешней или внутренней (внешнее тестирование или вступительные экзамены).

Студент, как элемент системы образования должен обладать некоторыми характеристиками и свойствами, которые могут претерпевать изменения в процессе обучения. К ним относятся: уровень знаний, форма обучения, шифр специальности и т.д.

Схема взаимодействия основных структурных элементов системы вуз изображена на рисунке 2.

Рис. 2. Схема взаимодействия основных структурных элементов системы ВУЗ

Такая схема позволит более наглядно показать процессы, проходящие в процессе деятельности вуза, с целью более глубокого их изучения и адаптации к внешним воздействиям.

Литература

1. Модель финансового управления учебным процессом вуза. В.Л.Нестеров. Университетское управление. 2004. № 3(31). С. 68-76.
2. Интернет: <http://orel3.rsl.ru/dissert/Maicakov.pdf>

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЩОДО СТВОРЕННЯ ЇХНІХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА РИНКУ ПРАЦІ

Федорова Ю.К., Журавльова О.А.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Розвиток ринкових відносин в Україні обумовлює досить серйозні перетворення в економіці та суспільстві, які відобразилися на питаннях, що пов'язані з працевлаштуванням громадян. Ринок праці в країні характеризується високим рівнем конкуренції, зумовленою зростанням вимог роботодавців та значною пропозицією з боку навчальних закладів молодих високоосвічених кадрів. Забезпечити авторитет та високу якість трудового потенціалу України здатна система вищої освіти, якій повинна приділятися значна увага викладачів та науковців з точки зору її вдосконалення відповідно до реалій сьогодення. Тобто існує потреба формування сучасної системи підготовки студентів вищих навчальних закладів з метою створення їхніх конкурентних переваг на ринку праці.

Система освітньої підготовки повинна спонукати громадян навчатися постійно. Сьогодні навчання впродовж життя – безперервна освіта – є запорукою втримання конкуренції як для окремої людини, так і для держави в цілому. Сучасна ситуація на ринку праці в Україні вимагає здатності працівників працювати у різних сферах і вміння екстраполювати ідеї з однієї професійної галузі в іншу. Як показує практика, найбільшим попитом користуються ті фахівці, які крім своєї основної освіти дістали іншу, здебільшого економічну або юридичну. Отримання економічної освіти є досить престижним, оскільки дає знання, необхідні для розуміння економічної ситуації у світі та змін у національній економіці.

В умовах сучасної економічної ситуації назріла необхідність включати в зміст професійної освіти молоді знання й уміння просування себе на ринку праці, оскільки найчастіше у випускників вищого навчального закладу практично не сформовані способи ефективного поведінки на ринку праці, спрямовані на самостійний пошук роботи або форм зайнятості.

Бурхливий розвиток економіки та людських взаємин поступово призводить до того, що обставини вимагають появи такої дисципліни, яка б могла бути помічником людині у будіванні своєї кар'єри, а також у досягненні успіху у житті та плануванні своєї діяльності. Молода людина в ринкових умовах виступає як продавець своєї робочої сили, а тому необхідно застосувати певні основи маркетингу до власної особи.

Самомаркетинг – це взаємозалежний комплекс дій з оцінки своїх знань і умінь, ділових якостей і психологічних особливостей у певній обстановці і стосовно до конкретного робочого місця.

Використання самомаркетингу допоможе людині знайти себе та своє «місце під сонцем». Для цього необхідно грамотно використовувати інструменти самомаркетингу. Інструменти цієї науки цілком відповідають інструментам класичного маркетингу. Головною відмінною рисою є те, що замість товару у самомаркетингу головним об'єктом вивчення та уваги є особистість людини. Всі закони, всі методи, усі принципи маркетингу, можливо використати стосовно людини. Це ж відноситься і до просування, розподілу, формування та використання рекламних засобів, створення ефективної стратегії та плану майбутніх дій. Усі ці інструменти слід використовувати з оглядом на стан та положення конкретної особи, а також з оглядом на зовнішні фактори. Все це зумовлено тим, що дисципліна самомаркетинг, окрім власне маркетингу, включає у себе елементи таких наук, як менеджмент, психологія, філософія та соціологія. Тому, вміло поєднуючи методи та інструменти маркетингу, а також окремі прийоми менеджменту та психології, стає можливим досягнення людиною будь-якої мети, що зумовлює, насамперед, її успішність та необхідність на ринку праці.

Для того, щоб випускник вищого навчального закладу міг себе гідно представити на ринку праці, необхідно надати йому певну освітню послугу на високому якісному рівні. Для викладачів це можливо шляхом впровадження новітніх форм, методів та технологій підготовки фахівців для різних сфер господарювання. Одним з важливих елементів підвищення якості й ефективності процесу навчання є постійне поліпшення методичного рівня. Вибір найбільш адекватних для даних умов методів навчання дозволить підготувати високопрофесійних, компетентних і високоморальних фахівців, здатних діяти в складній нестандартній обстановці, нових соціально-економічних умовах.

Формування сучасної системи підготовки студентів вищих навчальних закладів може бути досягнуто тільки в умовах управління навчальним процесом з використанням активних методів навчання та впровадженням інновацій у навчанні як з боку керівників навчальних закладів, так і з боку викладачів. Отже, виховання професійної свідомості молоді покладається на навчальний процес завдяки новітнім педагогічним технологіям та високої кваліфікації викладачів. Успіх країни у досягненні конкурентоспроможності на світовому ринку залежить від її спроможності якомога швидко адаптувати свій потенціал у сфері створення, використання та розповсюдження знань до потреб світової економіки.

О РЕФОРМЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Фомин А. И.,

Восточноукраинского национального университета им. В. Даля

1. Включение украинских вузов в Болонский процесс предполагает модернизацию всех сторон деятельности высшей школы. Речь идет о реформе всей системы высшего образования. Залогом ее успешного осуществления является максимально бережное отношение к педагогическому опыту прошлого, сохранение традиций национальной школы, сформированных многими поколениями просвещенцев.

2. К сожалению, далеко не все реформаторские «новации», инициированные Министерством образования и науки, считаются с опытом прошлого. Примером тому служит введение Министерством тотально-обязательного внешнего тестирования. Если изначально в 2003 г. внешнее тестирование задумывалось как средство повышения качества знаний учащихся, как одна из возможных альтернативных форм итоговой оценки знаний, то при практическом осуществлении внешнего тестирования в 2008 г. его педагогическая суть была подменена криминальной – борьбой с коррупцией.

3. Внешнее тестирование в том виде в каком оно было проведено в 2008 г. низвело роль вузов при наборе студентов до уровня технического статиста. А провозглашение в качестве его цели «борьбы с коррупцией» поставило под сомнение традицию доверия общества к педагогу, признания его нравственного авторитета.

4. Не отрицая положительного потенциала внешнего тестирования следует критически оценить его итоги, усилить педагогическую составляющую и привести в соответствие с Конституцией и законодательством Украины. Необходимо также теоретически изучить опыт его осуществления в зарубежных странах. Не лишне будет обратить внимание на то, что некоторые страны отказались от его проведения.

К числу таких стран относится Франция. Здесь первая попытка внедрить внешнее тестирование была предпринята в конце 60-х годов XX века. Однако этот эксперимент обернулся отрицательными последствиями для системы образования вообще и высшего, в частности. И уже в конце 70-х годов французы отказались от использования результатов тестирования как главного критерия зачисления в вузы.

5. Реформирование высшей школы предполагает не только оптимизацию способов приема студентов в вузы, но и совершенствование организации учебного процесса.

Введение модульного контроля за знаниями студентов высветило не только положительные, но и отрицательные моменты. К числу последних относятся: подмена целостного представления об учебной дисциплине фрагментарным, удвоение психологической нагрузки на студентов.

В этой связи задача состоит в том, чтобы органично соединить модульный контроль (как новация) с экзаменационным контролем (как традиция).

6. Болонский процесс предполагает динамизацию учебного процесса. Речь идет о сокращении пребывания студентов в аудитории. Как свидетельствует опыт многих вузов эффективным в этом плане является отказ от традиционных «пар».

ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ

Чутчева О.Г.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

1. Ніколи ще проблема якості освіти в Україні не мала такого важливого ідеологічного, соціального, економічного і технічного значення, як сьогодні. Висунення цієї проблеми на перший план визначається цілою низкою об'єктивних факторів: - по-перше, від якості людських ресурсів залежить рівень розвитку України і її глобальної економічної конкурентоспроможності; - по-друге, якість освіти набуває все більше значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників вищої школи на ринку праці; - по-третє, специфіка

управління якістю освіти полягає в тому, що управління діяльністю людини, яка є об'єктом педагогічного впливу, здійснюється через його психічну діяльність, унаслідок чого навчання несе певний елемент невизначеності; - по-четверте, якість професійної підготовки фахівців - невід'ємна вимога до вітчизняної вищої освіти, якщо ми прагнемо інтегруватися в Європейський освітній простір, приєднатися до Болонського процесу.

2. Якість фахівців з права характеризується наступними складовими: 1) знаннями, які визначаються освітньо-кваліфікаційними характеристиками і освітньо-професійними програмами підготовки фахівців і представляють сукупність відомостей з будь-якої галузі господарства, придбані в процесі навчання; 2) професійною компетентністю, яка є наявністю достатніх знань (хорошу обізнаність) з конкретних проблем конкретного виробництва; 3) уміннями, які представляють отримані на основі досвіду, практичної діяльності здатності, належним чином виконувати типові завдання діяльності, передбачені галузевими стандартами; 4) освітньою компетентністю - умінням отримувати знання самостійним навчанням поза учбовим закладом; 5) автономністю, яка передбачає здібності і навички до самостійного, незалежного рішення питань відповідного рівня компетентності і відповідальності; 6) соціальною адаптивністю, яка визначається здатністю узгодження індивідуального поведіння з соціальними нормами трудового колективу; 7) професійною адаптивністю, яка характеризується зберіганням працездатності фахівця при введенні нових технологій, устаткування, ухваленні нових нормативно-правових актів.

3. При цьому, кажучи про якість фахівців-юристів необхідно враховувати особливості їх майбутньої сфери діяльності, які формують додаткові вимоги: процеси постійної трансформації національної системи права, дерегулювання у всіх сферах життєдіяльності, інтеграція України в світову спільноту; лібералізація і глобалізація, які характеризують сьогоденні державно-правову дійсність.

4. Приведені особливості визначають пріоритети якісних характеристик фахівця-юриста: на перше місце слід поставити базову спеціальну підготовку, професійну адаптивність і освітню компетентність. При підготовці фахівців-юристів необхідно, перш за все, враховувати швидкоплинність змін правових норм, які впливають на ринок роботи по всіх юридичних спеціальностях, а також швидко змінні потреби правового регулювання. Ці чинники визначають структуру змісту підготовки фахівців-юристів: на останній період навчання слід планувати практичну підготовку і дисципліни спеціалізації, які відповідають першому робочому місцю.

5. Для вирішення поставлених завдань необхідно у вищій школі вже сьогодні провести деякі заходи, що дозволяють, з одного боку запропонувати ринку праці високоякісного фахівця-юриста, а з іншого боку, забезпечити його затребуваність на довгі роки. А саме: 1) ухвалення освітньо-кваліфікаційних характеристик і освітньо-професійних програм підготовки юристів, впровадження професійно-орієнтованих програм вищої освіти по напрямку підготовки «право», а також відповідне коректування учбових планів, 2) узгодження змісту базової вищої юридичної освіти у всіх Вузах, що готують юристів, і підготовка структури учбових планів з окремих бакалаврських програм, 3) узгодження змісту програм професійного напрямку з працедавцями, 4) законодавче регулювання і методичне забезпечення юридичної освіти впродовж всього життя; 5) працевлаштування юристів-випускників ВНЗ, які вчаться по державному замовленню на підприємствах недержавної форми власності, 6) узгодження модулів програм добакалаврського навчання із змістом відповідних модулів бакалаврської підготовки, 7) підвищення кваліфікації, яке забезпечить створення умов для навчання впродовж всього життя, 8) введення розподілу на роботу студентів за рік до закінчення навчання з організацією переддипломної практики на майбутньому місці роботи і виконанням дипломного проекту за узгодженням з працедавцями, 9) формування пропозицій щодо змін в класифікаторі професій, зміни в законодавчій базі державного замовлення і працевлаштування.

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ І ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ВПЛИВ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ УПРАВЛІНЦЯ НА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ – СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

В.В. Третьяченко,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Продуктивність групового впливу підвищується, коли індивідуальні інтереси поєднуються з притаманним кожному учаснику стилем мислення в процесі розв'язання завдань. Показниками креативності в процесі групового розв'язання завдань є: кількість асоціацій, свобода мислення; експресивність, уміння переключатися з одного об'єкта на інший; адаптаційна гнучкість і оригінальність.

Творчість є важливою психологічною ознакою. Вона характеризує вияв здібностей, уміння особистості створювати щось нове, інноваційність поведінки. Формування психологічної готовності до певного виду діяльності, творчого вияву, індивідуальних здібностей має суттєве практичне значення, що в більшості залежить від управлінця чи того, хто організовує діяльність людини. Адже непрофесіоналізм, закостенілість форм і методів діяльності спричиняють значні втрати у всіх сферах життєдіяльності особистості, породжують міжособистісну напругу, конфлікти і психологічний дискомфорт, унеможливають досягнення професійних, життєвих вершин.

Саме тому з поняттям "високий професіоналізм людини" пов'язують не тільки глибокі й широкі знання, ділові навички, уміння технологічно діяти у найскладніших ситуаціях, а й яскравий розвиток здібностей, здатність нестандартно мислити, пошукова активність, що є запорукою творчого вирішення проблем.

Цієї точки зору дотримувався і психолог Л.С. Виготський, де у зв'язку з роз'ясненням своєї позиції з цього питання, писав що творчою діяльністю ми називаємо всяку таку діяльність людини, що створює щось нове, усе рівно, чи буде це створене творчою діяльністю якою-небудь річчю зовнішнього чи світу відомою побудовою чи розуму почуття, що живе і виявляється тільки в самій людині.

Та такі автори, як, наприклад, Я.А. Пономарьов, на наш погляд, надзвичайно широко трактує це поняття і навіть ототожнює його з поняттям "розвиток". Загальний критерій творчості виступає як критерій розвитку, пише Я.А. Пономарьов у книзі "Психологія творчості і педагогіка". Поняття "творчість" в останні роки було предметом аналізу багатьох наук. У філософській науці (за А.Г. Спіркіним) знаходимо поняття "творчість", де розумова і практична діяльність, результатом якої є творення оригінальних, неповторних цінностей, установлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального чи світу духовної культури...

При цьому, варто підкреслити, що новизна об'єктивна і соціально значима, якщо результат дійсно новий у контексті історії культури, якщо ж він новий лише для його автора, то новизна суб'єктивна і не має суспільного значення, хоча усіляка діяльність в суспільстві впливає на його стан. А тому є соціальною.

У цьому визначенні, на наш погляд, для психолого-педагогічного дослідження є виняткова цінність те, що ознака новизни, та й сам процес творчості може мати як об'єктивну, так і суб'єктивну новизну і значимість. Помітимо, що визначення узяті з передмови А.Г. Спіркіна до книги болгарського філософа Г. Гиргинова "Наука і творчість". М. Гиргинов, аналізуючи поняття "творчість", правомірно, на наш погляд, акцентує увагу на його різні рівні і види. Ми ж можемо додати до цього ще й те, що останнім часом урізноманітнюються й форми активізації творчої діяльності, тобто самої творчості, що теж є соціальним і значимим.

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ – ВАЖЛИВЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАВДАННЯ

О.Ом. Левченко, Тіхонова Ю.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Введення в школах України незалежного тестування вплинуло неабияк на модернізацію професійної освіти, що на сучасному етапі передбачає не лише засвоєння учнями певної суми знань, умінь і навичок, а й розвиток пізнавальних і творчих здібностей, оригінального мислення, притаманних особистості.

Та як зазначає С. О. Сисоєва, осмислення особистістю шляхів її розвитку і перетворення на теренах світової і національної культури (особистості вихованця як людини, котра самостійно, вільно і відповідально визначає свій життєвий шлях, є активною, здатною до осмислення свого життя і його перетворення, особистості, яка позитивно ставиться до праці, обирає стратегію особистого життя, віддану гуманістичним ідеалам) є найважливішим підґрунтям освітнього процесу, його вихідним пунктом, своєрідною точкою відліку. Бо вже в ранній юності людина самоспостерігає себе, у неї інтенсивно розвивається самосвідомість — важливий елемент самопізнання. Прийняття себе, задоволеність собою як особистістю — це наслідок високої самооцінки своїх якостей.

У своїх дослідженнях В. М. Максимова зазначає, що старшокласник прагнучи бути незалежним, обирає внутрішні мотиви поведінки та значущі для себе цінності. Формування світогляду і «Я-концепції» особистості починається у підлітковому віці, а в юнацькому стає найактивнішим під впливом механізмів рефлексії і соціального підкріплення. Саме у старшому шкільному віці відбувається нелегкий процес соціалізації особистості, який, на думку П. І. Підкасистого, є об'єктивним явищем, присутній у житті кожної людини, коли вона стає на шлях самостійного поступу в суспільстві. Тому одне з важливих педагогічних завдань у роботі з старшокласниками — створити умови для мобілізації і реалізації потенційних можливостей особистості відповідно до її реальних домагань, допомогти їй соціально самовизначитися на майбутнє.

У становленні зрілої особистості, на думку Н. Н. Сухової, Ю. М. Орлова, В. Ш. Сабірова, особливе місце посідає професійне самовизначення, оскільки в основі його — усвідомлена соціальна позиція особистості, закладена всім комплексом виховних і освітніх впливів.

«Професійне самовизначення — як тлумачить «Український педагогічний словник» — процес прийняття рішення особистістю щодо вибору майбутньої трудової діяльності. Професійне самовизначення полягає в усвідомленні особистістю себе як суб'єкта конкретної професійної діяльності і передбачає самооцінку людиною індивідуально-психологічних якостей та зіставлення своїх можливостей з психологічними вимогами професії до спеціаліста».

Але справжнє самовизначення відбувається в юнацькому віці, коли стає можливим самоствердження — важливий компонент самовизначення. Звідси основне завдання цього періоду, його призначення і психологічний зміст — особистість має самовизначитися, знайти своє місце в суспільстві.

ГУМАНИТАРИЗАЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СОВРЕМЕННОГО СТУДЕНТА

Акуленко Я.Г.,

ВНУ

В последнее время с появлением новых тенденций в развитии общества и приходом нового поколения молодых людей понятие «гуманитаризация» приобретает более широкий смысл и становится отражением стремления не просто расширить кругозор будущего специалиста, но и дать ему такое профессиональное образование, которое он мог бы применить во всех сферах своей жизни, чем бы он в дальнейшем ни занимался, т.е. помочь ему расширить границы возможностей применения своих знаний, умений и навыков. Данной проблеме посвящены многочисленные публикации (Б.В Кондагов, К.С. Пигров, А.С. Кравцов и др.), в которых просматривается понимание новых тенденций, необходимости гуманитаризацией очеловечить сам процесс обучения и помочь человеку стать на новый более осмысленный путь развития. Авторы не дают четких определений, как это сделать и почему данный процесс гуманитаризации в настоящее время претерпевает такие существенные изменения.

Цель данной работы – показать необходимость переосмысления принципов и подходов гуманитаризации профессионального образования путем реформирования структуры взаимосвязи предметов, преподаваемых в высшем учебном заведении и путем взаимодействия всех обучающих подразделений высшего учебного заведения. При этом необходимо раскрыть взаимосвязь характера современного студента и изменений, происходящих в современном образовании.

В последнее время общество в своих стремлениях повысить уровень жизни, качественно улучшить его, фактически стало забывать о самом субъекте своей деятельности – о человеке, о его стремлениях и желаниях. Иногда кажется, что общество не хочет замечать изменений, которые произошли в самом человеке. Тем не менее современная молодежь в определенных отношениях отличается от тех, для кого была создана современная образовательная система: уровнем развития, информированностью, осознанием своего места в обществе и огромным творческим потенциалом. Однако, наряду с этим, современные люди, обладают и такими общими специфическими, характерными для их времени чертами, как избирательность, эгоистичность, требовательность во всем, что лично их касается, а также желанием получить то, что они хотят, наиболее легким путем. Поэтому часто старые, привычные, проверенные методы обучения не оказывают на них должного воздействия, а, напротив, вызывают неожиданные и нежелательные реакции, свидетелем которых является практически каждый преподаватель. Нельзя игнорировать их модель поведения, так как это может привести к психической неустойчивости и расстройству мышления и у самих студентов и у преподавателей. Чтобы общение с современными молодыми людьми было успешным, преподавателям следует изменить свой подход к ним, методы и принципы преподнесения информации.

Мир, в котором мы живем, стремительно изменяется в своем поступательном развитии. Успеть за этими изменениями, идти с ними в ногу – удел не каждого человека. Но новое поколение студенчества в большинстве своем чувствует эти изменения и пытается влиться в поток новой жизни. Молодые люди осознают, что для того чтобы быть в состоянии это сделать, они должны получить качественное образование, которое поможет им адаптироваться к реалиям современной жизни. Многим молодым людям непонятны традиционные понятия гуманитаризации, приобщения к гуманитарной культуре через философию, религию, этику и другие предметы гуманитарного цикла. Для них это просто предметы, которые они обязаны изучать в вузе для получения высшего образования. Их понимание окружающего мира и происходящих в нем изменений более четкие и гибкие, они живут в мире информации, приходят в институт с большим запасом знаний, поэтому их требования к качеству получаемых знаний и их содержанию намного выше. Информация, которую они получают в курсе гуманитарных наук, для них часто не представляет интереса, поскольку они в силу своих особых качеств предпочитают получать то, что в дальнейшем может быть использовано в реализации их жизненных планов, в профессиональной деятельности и ничего лишнего. На данном этапе дисциплины гуманитарного

цикла для многих молодых людей представляют собой лишь набор предметов, не связанных единой последовательной структурной нитью, в котором не заложено ясного плана, как данные знания применить в профессиональной деятельности и в личной жизни. Кроме того, нужно отметить, что зачастую отсутствует взаимосвязь и преемственность между кафедрами, осуществляющими профессиональную подготовку.

Целью гуманитаризации профессиональной подготовки должно быть формирование специалиста, гармонично сочетающего в себе современный уровень профессиональных знаний и навыков с гуманистическими жизненными ориентирами, развитию у специалистов качеств творческой личности и способности самостоятельно принимать решения. Сегодня, к сожалению, молодые люди не проявляют должной активности в своей познавательной деятельности и по-прежнему пассивно воспринимают знания, не стремятся самостоятельно решать вопросы, а требуют решения от преподавателей, они словно требуют дать ключи от этого мира, приложив при этом минимум своих собственных усилий. Один из этих ключей это последовательная преемственность и взаимосвязь профессионального и гуманитарного курсов. Необходимы новые принципы и подходы гуманитаризации, охватывающие одновременно весь курс обучения так, чтобы они осуществлялись путем взаимосвязанной деятельности кафедр гуманитарного и специального циклов, студентов и преподавателей, объединенных единой целью – помочь студенту стать востребованным обществом специалистом и счастливым, здоровым, обладающим всеми самыми лучшими человеческими качествами гражданином общества.

ПІДВИЩЕННЯ ДІЄВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ КЕРІВНИКА ШКОЛИ

Андріанова Л.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Розширення професійних знань, навіть за умови повної профпридатності директора школи, “зависає” без відчутних наслідків для наступної практичної діяльності, не впливаючи на її ефективність, якщо воно (розширення) не співвіднесене з індивідуально-психологічним підґрунтям навчання, а саме – з мотиваційним компонентом цього процесу. Будь-які спроби підняти його ефективність лише шляхом удосконалення програм і організації занять не дають очікуваного результату, що неодноразово зазначалося у публікаціях з відповідних питань.

Актуальність і недостатня наукова розробленість проблеми зумовили вибір теми дослідження.

Об’єкт дослідження – мотиваційна сфера особистості директора школи.

Предмет дослідження – мотивація до підвищення дієвості праці керівника як головного чинника удосконалення управлінської діяльності директора школи.

Як відомо з теорії систем, серед різних факторів, які впливають на певне явище як систему є один найголовніший, тобто системоутворюючий. Визначення цього фактору має найбільшу значущість зокрема для розуміння психологічних механізмів мотивації особистості до тієї чи іншої діяльності. Саме тому мета дослідження – визначити системоутворюючі чинники мотивації управлінської діяльності та розробити і експериментально перевірити відповідну модель мотивації суб’єкта управління до підвищення дієвості праці директора школи.

Гіпотеза дослідження – мотивацію директора школи до підвищення дієвості праці керівника обумовлює сукупність взаємопов’язаних особистісних і ситуаційних чинників, які актуалізуються як певні інтегративні утворення спонукальної дії. Визначення специфіки цих процесуально-динамічних мотиваційних детермінант дозволить обґрунтувати відповідний розподіл директорів шкіл за типами мотивації і запровадити диференційований підхід до підвищення кваліфікації суб’єктів управління.

Мотивація – це процес спонукування кожного співробітника і всіх членів його колективу до активної діяльності для задоволення своїх потреб і для досягнення цілей організації.

Основні задачі мотивації:

- формування в кожного співробітника розуміння сутності і значення мотивації в процесі праці;
- навчання персоналу і керівного складу психологічним основам внутрішньофірмового спілкування;
- формування в кожного керівника демократичних підходів до керування персоналом із використанням сучасних методів мотивації.

Однак, для рішення цих задач необхідний аналіз явищ:

1. процесу мотивації в організаціях;
2. індивідуальної і групової мотивації, якщо така є в залежності між ними змін, що відбуваються в мотивації діяльності людини при переході до ринкових відносин.

У роботі розглянуто:

- відображення мотивації управління змістової та процесуальної специфіки педагогічного менеджменту;
- зв'язок професійно-пізнавальної активності директора школи з мотивацією управлінської діяльності.
- організацію і методику емпіричного вивчення мотивації директорів шкіл до підвищення кваліфікації.

Зроблено пропозиції для підвищення мотивації праці керівника, та виявлено фактори, які заважають керівнику якісно керувати роботою закладу.

МОДЕЛЬ ПРОЯВУ КОМПЕТЕНЦІЙ У РІЗНИХ ВИДАХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Антонян О.А., Осік О.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Оскільки інтеграційні процеси у Європі продовжують становити перед Україною нові виклики, кожний громадянин має оволодіти широким колом компетенцій для адаптування до світу, що швидко змінюється.

Освіта у її подвійній ролі: як соціальній так і економічній, відіграє провідну роль у забезпеченні оволодіння громадянами України ключовими компетенціями, що необхідні для гнучкого адаптування до таких змін.

У цьому контексті стає актуальним розглядання навчального процесу з точки зору компетентнісного підходу, який є розумним, прагматичним підходом до програми змін в освіті.

Компетентнісний підхід в сучасній вищій школі надає широкі потенційні можливості для підвищення якості підготовки майбутніх фахівців для різних галузей економіки та невиробничої сфери. Такий підхід відображає більш змістовно уявлення про складові та інтегральні характеристики навчання, має ширше тлумачення і, окрім традиційних знань, умінь та навичок за окремими курсами і дисциплінами передбачає використання гуманістичних, духовних, естетичних, культурологічних, мотиваційних та інших детермінант, спрямованих на досягнення вищого рівня знань у генетичній структурі – знань трансформації і творчої діяльності.

Сьогодні вже з'явилися не лише публікації але й крупні науково-теоретичні та науково-методичні праці, в яких аналізується сутність компетентнісного підходу та проблеми формування ключових компетентностей [1-5].

Навчальний процес у вищих навчальних закладах регулюється Законом України «Про вищу освіту». Згідно зі статтею 43 цього закону основними видами навчальних занять є:

- лекція;
- лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття;
- консультація.

Також вищий навчальний заклад може встановлювати інші види навчальних занять: польове дослідження, стажування, інтерактивне дистанційне навчання та ін.

Метою дослідження є побудова моделі прояву компетенцій у різних видах навчальних занять.

В роботі [6] запропоновано три етапи розвитку компетенції: формування, застосування, розвиток. В ході практичного застосування в навчальному процесі ці етапи було розвинено та уточнено, що дало змогу сформулювати п'ять етапів життєдіяльності компетенції: формування; закріплення; поліпшення; підвищення; розвиток.

Етапи життєдіяльності компетенції проявляються протягом навчального процесу та не обмежуються однією дисципліною, тобто простежуються впродовж усієї програми підготовки фахівців.

Проявлення компетенції у різних видах навчальних занять впродовж програми підготовки представлено на рис. 1.

Реалізація запропонованої моделі на практиці дозволить забезпечити логічність процесу підготовки фахівців щодо сформованого на кожному виді навчальних занять рівня компетенції.

Рис. 1. Модель прояву компетенції у різних видах навчальних занять

Література

1. Доклад международной комиссии по образованию, представленной ЮНЕСКО «Образование: сокрытое сокровище». – М.: ЮНЕСКО, 1997.
2. Бутенко Я. Компетенции персонала как их определить // Отдел кадров.- 2005- №3 (138). - С. 18-22.
3. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня, 2003. №5. С. 34-42.
4. Уиддет С., Холлифор С. Руководство по компетенциям. The competencies handbook. Пер.с англ. -М.: НІРРО, 2003. - 224с.
5. Хуторской А.В. Дидактическая эвристика: Теория и технология креативного обучения. – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.
6. Антонян О.А. Процес формування, застосування та розвитку компетенцій у студентів ВНЗ // Тези доповідей міжн. конф. «Управління проектами в умовах глобалізації знань». – К.: Вид-во КНУБА. – 2007. – С. 129-130.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ СНУ ІМ. В.ДАЛЯ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА ОРГАНАХ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Бєльдюгін В.А.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Головною метою сучасної української освіти є створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, формування покоління, здатного навчатися впродовж життя, створення і розвиток цінностей громадянського суспільства, сприяння консолідації української нації, інтеграції України в європейський і світовий простір як конкурентоспроможної й процвітаючої держави.

В Україні, в умовах становлення громадянського суспільства, дуже важливим є розвиток громадських організацій, особливо молодіжних, як важливого інституту громадянського суспільства, оскільки молодь з її ще нереалізованим духовно-творчим потенціалом є і завжди буде найперспективнішою, найенергійнішою частиною суспільства.

Студенти далівського університету беруть активну участь у роботі органів студентського самоврядування, молодіжних організаціях, що функціонують у регіоні. Не можна не зауважити, що рівень активності деяких молодіжних громадських організацій, об'єднань, різноманітних фондів, ініціативних груп, інноваційних проектів є ще недостатнім.

Кризові явища в державі впливають і на соціальне становище студентської молоді. Аналіз студентського життя дає можливість виявити фактори, які визначають занепокоєння студентської молоді щодо свого майбутнього, розташовані за своєю значністю:

1 – питання працевлаштування; 2 – перспектива створення сім'ї; 3 – проблема житла; 4 – відносини з родиною, батьками; 5 – взаємини з друзями; 6-матеріальне забезпечення; 7 – немає перспективи працювати за фахом; 8 – жорстоке ставлення людей одне до одного; 9 – ніщо не викликає занепокоєння; 10 – усі перелічені фактори; 11 – важко відповісти.

Отже, у становленні особистості формувальну роль відіграють не лише суб'єктивні, а й об'єктивні чинники: як-от рівень суспільного розвитку, ціннісні пріоритети соціуму, ступінь соціальної захищеності молоді.

Сучасний стан і тенденції розвитку громадських молодіжних і студентських об'єднань університету сприяють самореалізації студентської молоді, розвитку професійних якостей майбутніх спеціалістів.

У співпраці органів державної влади і молодіжних організацій окреслилися і добре себе зарекомендували форми роботи, які надають можливість більшості використовувати організаційний потенціал молодіжних організацій. Це, зокрема:

сприяння щодо створення різних координаційних структур із метою узгодження молодіжного руху, концентрації зусиль на необхідних напрямках роботи;
методична підтримка молодіжних організацій;
сприяння навчанню лідерів і активістів молодіжного руху;
зустрічі керівників області з представниками молодіжних організацій;
включення представників молодіжних організацій до складу дорадчих органів при органах державної влади на місцях;
виступи молодіжних лідерів, активістів у засобах масової інформації;
участь керівників областей, районів, міст у заходах, що проводяться молодіжними організаціями, тощо.

Саме від здатності сучасних випускників бути активною, дієздатною та творчою силою залежать перспективи державотворчого процесу в Україні. самореалізація студентської молоді в організованих структурах молодіжного руху є фактором професійного формування в межах реалізації державної молодіжної політики.

Аналіз діяльності професійно орієнтованих молодіжних громадських організацій, які функціонують в університеті, та результатів, що були досягнуті їхнім активом (керівниками, їхніми заступниками, найбільш дієвими членами організацій) засвідчив, що: за останні роки суттєво підвищилась соціальна активність молоді;

сучасний стан і тенденції розвитку громадських об'єднань сприяють самореалізації студентської молоді;

студенти, що беруть активну участь у роботі професійно і соціально орієнтованих громадських організацій, отримують широкі можливості для розвитку своїх професійних навичок, лідерських якостей та організаційних здібностей. Це створює сприятливі умови для подальшого працевлаштування їх за фахом;

лідери організацій у короткий термін після закінчення навчального закладу досягають професійного успіху;

доцільним є подальший розвиток цілеспрямованої, методичної співпраці навчальних закладів та органів державної влади з молодіжними громадськими організаціями для реалізації завдань, пов'язаних із професійним становленням молоді, формуванням її соціальної і громадянської свідомості, працевлаштуванням, а також розвитку умов самореалізації студентів і випускників навчальних закладів;

професійно орієнтовані технології державної молодіжної політики регіонального рівня успішно реалізуються в професійно орієнтованих громадських організаціях, котрі виступають перспективними засобами формування професійно-громадянських якостей студентства в позанавчальний час. Цьому сприяють зміст, форми та методи формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста засобами позанавчальної роботи з урахуванням конкретних умов і потреб регіону.

Отже, діяльність професійно орієнтованих громадських організацій сприяє становленню майбутнього спеціаліста. Її можна розглядати як новий напрямок студентського самоврядування. Участь молодих громадян у діяльності своїх організацій підвищує їхню суспільну і громадянську активність, прискорює соціальне становлення і професійний розвиток.

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ПЕРШОКУРСНИКІВ

Бохонкова Ю.О., Лисих Л.П.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Проблема адаптації першокурсників широко обговорюється в системі вищої освіти, і це не випадково: від успішності цього процесу багато в чому залежить подальша професійна кар'єра і особистісний розвиток майбутнього спеціаліста. Традиційно адаптація передбачає активне пристосування індивіда до умов середовища як фізичного, так і соціального. Здатність до такого пристосування визначається як адаптивність/не адаптивність. Перші кроки вчорашнього школяра на тернистій стежці вищої школи вимагають від нього не тільки старання та загальної підготовки, але й значних якісних змін. Той, хто не готовий до них, нерідко втрачає навіть бажання здобувати вищу освіту. Тому період адаптації, який ніколи не був простим, набуває важливого сенсу.

Увага дослідників, які вивчають проблему адаптації першокурсників, зосереджується на організаційних та соціально-психологічних проблемах. Серед організаційних виділяються труднощі навчального характеру, які виникають у першокурсників через різницю в особливостях учбового процесу школи і ВНЗ. Насамперед, це брак вмінь: самостійно працювати, конспектувати, розподіляти час, увагу, тощо. Іншою групою проблем були проблеми психологічного характеру. Перш за все, це стресовий, чи, навіть, кризовий стан, першокурсника. Це його емоційні переживання і спроби зняти тягар емоцій в спілкуванні чи самостійно. Вагомим залишається вплив рівня мотивації до навчання в цьому ВНЗ і за обраним фахом. Саме це є поштовхом до переходу від навичок шкільного навчання до культури студентської праці.

Прийнято розрізняти три форми адаптації студентів-першокурсників до навчання у вузі:

- **формальна**, яка торкається пізнавально-інформаційного пристосування до нового оточення, структури вищої школи, змісту навчання в ній, її традицій, своїх обов'язків. Абітурієнт — це вчорашній школяр. Таким він залишається від початку здачі випускних екзаменів (тестів) у школі до останнього екзамену (модульного контролю) першої сесії. Стан маргінальності між уже не школярем, але й ще

не студентом, характерний для першокурсників. Саме цим пояснюються розтягнені строки адаптації студентів-першокурсників до нової системи навчання, до нового способу життя, утворення нового динамічного стереотипу, і є однією із причин низької успішності студентів першого курсу під час зимової сесії;

- **соціально-психологічна (суспільна)** адаптація відображає процес внутрішньої інтеграції групи студентів-першокурсників та інтеграцію цієї групи зі студентським оточенням в цілому. У цьому контексті основною функцією адаптації є прийняття індивідуумом норм і цінностей нового соціального середовища, форм соціальної взаємодії, які в ньому склалися, формальних і неформальних зв'язків, а також форм учбової діяльності;
- **дидактична** форма адаптації торкається проблеми підготовки до нових форм і методів учбової роботи у вузі і відображає, в першу чергу, інтелектуальні можливості студентів-першокурсників.

Крім того, прийнято розрізняти активну і пасивну форми адаптації, а також дезадаптацію, які відображають певну особистісну позицію першокурсників стосовно навчання у вузі. Активна адаптація, перш за все, сприяє успішній соціалізації в цілому. Індивід не тільки приймає норми і цінності нового соціального середовища, але й будує свою діяльність, відносини з людьми на їх основі. При цьому у такої людини нерідко формуються все нові і нові різноманітні цілі, причому найголовнішою із них стає певна власна реалізація в новому соціальному середовищі. Коло спілкування та інтересів у людини з активною адаптацією ширше. Пасивна адаптація притаманна індивіду, який приймає норми і цінності, але за принципом «Я — як усі», і не прагне будь-що змінювати, навіть якщо це в його силах. Пасивна адаптація проявляється у наявності простих цілей і нескладних видів діяльності, проте коло спілкування і вирішуваних проблем ширше порівняно з рівнем дезадаптації.

Між системами шкільної і вищої освіти існують значні відмінності. Ці відмінності вимагають від першокурсників якісної перебудови системи звичок і психологічних вмінь, які складають основу культури навчальної праці.

Серед емоцій, характерних для періоду адаптації, біля третини першокурсників відмічає внутрішню напругу, невпевненість у власних силах та емоційну насиченість подіями. Спостерігаються труднощі зосередженості, підвищена тривожність та порушення сну. Відбувається перегляд власної самооцінки. В цей період майже 60% студентів хвилюються про оцінки. Кожен п'ятий порівнює себе з іншими, один з шести усвідомлює необхідність взяти відповідальність на себе, а кожен четвертий думає, що „якось все владнається”. Це свідчить, що якісних змін у звичках із вступом до ВНЗ не відбулося.

Дезадаптація характеризується недиференційованістю цілей і видів діяльності людини, звуженням кола її спілкування і вирішуваних проблем, і, що особливо важливо, — неприйняттям норм і цінностей нового соціального середовища, а в окремих випадках і протидією цим нормам і цінностям. Тут у більшій мірі виявляються особистісні характеристики та індивідуально-типологічні особливості.

Які ж можливі шляхи вирішення проблем адаптації першокурсників? Звичайно, перше — це виявлення студентів, які переживають труднощі адаптаційного процесу, з'ясування специфіки цих труднощів і відповідна робота щодо максимального їх подолання. Подібна робота може бути організована по-різному, але найосновніше, чим вона повинна керуватися, — це стимулювання внутрішньої активності студентів, яке б допомагало вирішувати проблему реалізації своїх можливостей, застосування своїх знань, умінь, навичок у відповідності до норм і цінностей студентського життя. Потреба адаптуватися до умов навчання у вузі — одна з актуальніших для студентської молоді. Щоб ця потреба реалізовувалась не стихійно і ситуативно, а була ефективною і цілеспрямованою, під час роботи зі студентами 1-го курсу особливу увагу потрібно звернути на ряд чинників і умов, які зумовлюють активну (успішну) адаптацію вчорашніх школярів до вузівського життя:

- знання студентів про структуру навчання у вузі, знання своїх прав і обов'язків;
- зміна умов навчання до збільшення питомої ваги практичних занять і самостійної роботи;
- консультативна допомога психолога;
- допомога кураторів в організації академічної групи в цілому;
- допомога викладачів, старшокурсників у плануванні учбової, громадської і науково-дослідної роботи студентів 1-го курсу;

- пошук і вироблення індивідуальних стратегій оволодіння знаннями через організацію і реалізацію відповідних тренінгових занять, а також через використання активних методів навчання (ділові ігри, моделювання ситуацій майбутньої професії та ін.).

Проблема адаптації студентів першого курсу, в новій системі економічних взаємовідносин між замовником і постачальником навчальних послуг перестає бути латентною функцією навчального закладу, як соціального інституту. Вона переходить до розряду реальних, і вимагає практичного вирішення. Цілеспрямоване формування мотиваційної, когнітивної, вольової сфер першокурсників з врахуванням зазначеного вище сприятиме оптимізації адаптаційних процесів у вузі. Між шкільною і вищою освітою не існує певної структури, яка б виконувала функцію підготовки школяра до ефективної діяльності в ролі студента. В нових економічних умовах, таку функцію має виконувати ВНЗ. Форма підготовки першокурсників до навчання в системі вищої освіти залежить від особливостей і можливостей навчального закладу. Але в функції структури, яка буде вирішувати цю проблему варто внести, крім навчання основам студентської праці ще й надання соціально-психологічної підтримки, індивідуальне та групове консультування. Варто звернути увагу на роль куратора групи, як чинника в процесі адаптації студентів. З цією метою доцільно забезпечити його методичними матеріалами з основ самостійної роботи, та інших елементів, що складають культуру навчальної діяльності студента, ознайомити з основними засадами психологічної підтримки в стресових ситуаціях. Необхідно та бажано звернути увагу на вплив мотиваційного аспекту, рівня бажання вчитися саме в цьому ВНЗ і за цією спеціальністю. Варто розробити систему заходів по формуванню такої культури навчального закладу, яка б створювала б у студента уявлення про місце навчання як доброзичливе середовище, в якому він зможе реалізувати більшість своїх потреб.

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО-ЧУТТЄВИХ ПЕРЕЖИВАНЬ В МІЖОСОБИСТІСНОМУ СПІЛКУВАННІ

Бугайова Н.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність. Проблема ролі емоційних відносин у житті та спілкуванні людини дуже актуальна для психологічної науки. Як відзначав О.М. Леонтьєв, класичні теорії емоцій розглядають їхню трансформацію в людини як інволюцію, що і породжує помилковий ідеал виховання, який зводиться до вимоги „підкорити почуття холодному розуму”. У дійсності ж, на думку О.М. Леонтьєва, „емоційні процеси і стани мають у людини свій власний позитивний розвиток”. На думку С.Л. Рубінштейна, поведінковий акт суб'єкта стає вчинком - дією, що будується з урахуванням відносини до нього іншої людини.

Емоції – реакція людини на впливи зовнішніх і внутрішніх подразників, що мають яскраво виражені суб'єктивні забарвлення, які охоплюють усі види чутливості і переживань і пов'язані з задоволенням чи незадоволенням різних потреб організму. Під почуттями розуміють такі переживання, що виникають у людини у відповідь на вплив якихось важливих, наприклад виробничих або міжособистісних стосунків.

Об'єктом дослідження є емоційно-чуттєві переживання.

Предметом дослідження є особливості емоційно-чуттєвих переживань в міжособистісному спілкуванні.

Людське життя неможливе без переживань. Все, з чим стикається людина у своєму житті, викликає в неї ті чи інші емоції, ті чи інші почуття. Необхідно визначати, чим відрізняються емоційно-чуттєві переживання, які виникають в міжособистісному спілкуванні, від емоцій та почуттів які викликані якимись подіями, предметами, явищами довкілля тощо.

Можна виділити основні характеристики емоційно-чуттєвих переживань:

- визначений рівень збудження (загальна зміна швидкості та інтенсивності протікання психічних, моторних та вегетативних процесів);
- знак (яке значення – позитивне чи негативне – має для суб'єкта подія, предмет, людина);
- предметність (спрямованість на щось чи когось, адресність відношення);

- модальність, чи зміст і якість емоції та почуття (здивованість, радість, смута тощо).

За допомогою емоцій людина виділяє небезпечне та безпечне, приємне та неприємне, робить вибір моделі поведінки, який відповідає його актуальним потребам, а у міжособистісних стосунках – вибір партнерів, засобів та способів взаємодії з ними.

Існує три важливих моменти щодо емоційно-чуттєвих переживань у процесі міжособистісного спілкування, які необхідно зазначити:

1. Емоційна реакція учасників спілкування має двобічний характер. Якщо поведінка і манери людини, з якою приходить безпосередньо спілкуватись, викликають відразу, то, як відомо, приховати це почуття повністю неможливо, воно починає визначати характер поведінки у відношенні до цієї людини та, таким чином, не може залишатися непомітним, викликаючи відповідні реакції.

У міжособистісних стосунках частіше має місце не просто реакція одного партнера на почуття іншого, а так звані двобічні почуття. Відношення до почуттів, які люди викликають одне у одного, варіюється в залежності від особистості. Сором'язливість та нерішучість можуть викликати зарозумілість з боку одних та доброзичливість з боку інших. Агресивні дії звичайно викликають ворожість, але є люди, які відповідають на них упокорюванням та слухняністю. Товариськість, делікатність та чуйність, як правило, викликають приємні відгуки з боку більшості людей, але деякі розглядають доброту як ознаку слабкості та стають зарозумілими.

Таким чином, чи будуть реакції з одного боку достатніми для продовження взаємовідношень, залежить від особистості з іншого боку. Але в кожному випадку неможливо собі уявити, щоб люди могли взаємодіяти, залишаючись байдужими одне до одного. Навіть в самих мимовільних взаємодіях мають місце свого роду міжособистісні реакції.

2. Являючись за своєю природою індивідуальними переживаннями, в міжособистісному спілкуванні емоції і почуття набувають характер посилення іншому, тобто стають знаками, зміст яких ще треба зрозуміти. Таким чином, можливі перекручення, неточність чи навіть повне нерозуміння емоційних повідомлень, які передаються одне одному. В залежності від того, хто її інтерпретує, емоція виступає як знак для себе і для іншої людини. Іноді одна й та ж емоція може бути інтерпретована цілком різними способами.

3. Формуючись в процесі соціалізації, емоції та почуття підлягають жорсткому соціальному контролю. У відношенні несоціальних об'єктів почуття практично не підлягають обмеженню. Однак, як тільки справа торкається соціальних стосунків, починають діяти визначені санкції, які накладають обмеження на те, що людина повинна чи не повинна робити. Емоційно-чуттєва сфера життєдіяльності людини підлягає строгому контролю з боку суспільства, до якого вона належить.

Можна спостерігати, що коли людей питають про їх ставлення до оточуючих, вони звичайно називають почуття, які санкціоновано даною групою чи культурою. Деякі соціальні норми, які стосуються прояву почуттів, так глибоко укоренилися, що люди не можуть дозволити їх порушувати навіть самим собі. Співвідношення справжніх і так званих конвенційних (які відповідають культурним нормам) почуттів легко виявляються у критичних ситуаціях.

ПРОБЛЕМА ІНДИВІДУАЛІЗМУ ТА КОЛЕКТИВІЗМУ В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ СУСПІЛЬСТВА, ЩО ТРАНСФОРМУЄТЬСЯ

Верхотуров Р.І. ,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Дослідження наукових основ проблеми дало можливість дійти сучасного тлумачення індивідуалізму, як морального принципу, відповідно якому інтереси окремої особистості, індивідууму ставляться вище за інтересів суспільства, колективу та усремління в поведінці поставити себе вище за колектив.

В протилежність першому тлумаченню, колективізм є властивістю особистості, що відбиває рівень соціального розвитку людини і виявляється в особистій відповідальності за колектив, у постійних діях на користь колективу. Колективізм, як

принцип організації та спільної діяльності людей, полягає в усвідомленому узгодженні особистих і суспільних інтересів, у товариській праці, у готовності до взаємодії і взаємодопомоги, доброзичливості й тактовності.

Останнє дещо дескредитувало себе пов'язаністю з певним типом соціального устрою і певною ідеологією – ідеологією суспільства, що трансформується.

Торкаючись методологічного ґрунту проблеми, то тут треба звернути увагу на спрямування пошуків науковців, які по-більшості дійшли дослідження особливостей нервової системи, властивостей темпераменту особистості в роботах М.Смирнова, 1989; Л.Мищенко, 1993; Т.Корнілова, 1995; І.Яковлева, 1991. Вказані роботи розглядають будь-який окремий аспект проблеми через підготовку фахівця у вищому навчальному закладі.

З точки зору інтегральної індивідуальності структурний аналіз виконується поелементно: окремі властивості однієї підсистеми зіставлялися з окремими властивостями іншої. Частина робіт виконана досить давно і не відбиває тих змін, що відбулися останнім часом та у зв'язку з тим, що вищий навчальний заклад працює сьогодні в умовах суспільства, яке трансформується. Та сама трансформація спрямовується до європейського культурно-освітнього простору (за Болонською угодою).

У проблемі розвитку інтегральної індивідуальності звертають на себе увагу результати ряду досліджень, що показують відносність як удосконалювання діяльності (у тому числі і професійної), так і вікового плану. В них відбувається зниження ролі властивостей нейро- і психодинамічних рівнів і зростає роль властивостей вищевказаних рівнів інтегральної індивідуальності (особистості, статусів у суспільстві, досвіду).

Однак при розгляді даної проблеми важливо враховувати особливості діяльності. Якщо вона висуває підвищені вимоги до нейро- і психодинамічних властивостей, то тут не приходить гадати про зниження їхньої ролі в міру удосконалювання самої діяльності.

У відношенні впливу діяльності на зміну структури особистісних властивостей, інтегральної індивідуальності і характеру зв'язків між ними свідчать дані, отримані Т.Поповою при вивченні процесу професійного становлення практичних психологів. Ці дані дозволяють вважати, що процес освоєння спеціальностей гуманітарного напрямку підготовки проходить ефективніше в тих колективах, де є особистості з професійно вираженими особистісними якостями і високою мотиваційною готовністю до прийняття психологічного знання. Але ж головними чинниками, що впливають на особистість студентів за умов трансформації суспільства є:

1. Сучасне світорозуміння, складність завдань, що постають перед особистістю і колективом у вищій школі. Тому необхідність трансформації цієї системи освіти актуалізують комплекс питань розробки та впровадження новітніх педагогічних технологій, які є засобом підвищення ефективності суб'єктів діяльності, що виконують ряд важливих функцій, таких як: добування психологічних знань; аналіз психологічної реальності; надання майбутнім фахівцям моделей міжособистісної взаємодії; способів формування певних професійних навичок і вмінь організаційно- управлінської діяльності.

2. Новітні психолого-педагогічні технології сприяють підвищенню ефективності діяльності вищих навчальних закладів за умов володіння педагогами активними методами навчання, позитивною мотивацією до підвищення професіоналізму студентів, активного навчання, яке засноване на принципі безпосереднього розширення психологічного поля, динамічних процесів та оволодінні інформацією в культурно-освітньому середовищі.

3. Професійна підготовка студентів у вищому навчальному закладі залежить від рівня розвитку пізнавальних властивостей, особистісних якостей: інтернальності, наполегливості, самовладання, емоційної стійкості.

Помітний вплив на розвиток колективізму та професійну підготовку студентів у вищих навчальних закладах роблять професійна спрямованість студентів, значимість навчальної задачі і власна активність, яка спрямована на колективотворення – стадію групоутворення, що позначає перехід до вищого рівня розвитку, зрештою до колективу. Ці процеси можна спостерігати у навчальних групах, де використовуються колективотворні форми навчання (у навчанні іноземних мов інтенсивним методом, соціально-психологічного тренінгу, імітаційні ігри тощо).

ПРОБЛЕМЫ МОТИВАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВРАЧА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

М.В. Воронов, С.Г. Петрова,

Луганский государственный университет внутренних дел им. Э.А. Дидоренко,

Луганский государственный медицинский университет

Реформирование социально-экономических и политических отношений 90-х годов XX и начала XXI века привели к системному кризису, который в наибольшей мере затронул социальную сферу. Отрицательные последствия проводимых реформ проявились в значительном расслоении по имущественному статусу; ухудшении демографических данных и показателей здоровья; росте алкоголизма, наркомании, преступности; снижении социального и психологического самочувствия людей (социальный пессимизм, чувство нестабильности и неуверенности в будущем).

Изменения, происходящие в настоящее время в отечественном здравоохранении, ориентированы на достижение уровня адекватного потребностям, качества и эффективности медицинской помощи. Его можно достичь только при проведении комплексной реформы здравоохранения, направленной на обеспечение конституционных гарантий граждан, структурных и организационных преобразований в лечебно-профилактических учреждениях (ЛПУ), изменении их структуры. На данном этапе реформирование по существу даже не осуществляется, продолжается разрушение системы здравоохранения, а фактический переход на платные медицинские услуги делает их все более недоступными для подавляющего большинства населения страны.

В этих условиях огромная социальная и нравственная ответственность ложится на плечи медицинских работников и, прежде всего, врачей, государственная система оплаты труда которых не соответствует ни уровню квалификационных требований, ни интенсивности, ни социальной значимости труда, порождая ощущение социальной несправедливости. Все это приводит к оттоку из здравоохранения огромного количества специалистов, а следовательно, государство несет соответствующие материальные потери. Показательно, что конкурс в медицинские университеты – чуть более 1 человека на место; не менее 25% выпускников медицинских вузов бросают медицину в первые 2-3 года начала работы; в Украине развился дефицит медперсонала, составляющий 16,8 тыс. врачей, из них 5 тыс. (почти половина от необходимого количества) – в сельской местности, 14,19 тыс. медсестер. Ежегодно страна теряет до 4 тыс. врачей, что уже не покрывается ежегодными выпусками медицинских вузов. Причем наиболее уязвимой стала педиатрическая служба – дефицит педиатров и неонатологов составляет соответственно 3,5 тыс. и 500 специалистов, при том, что среди работающих – четверть пенсионеры. Уже сегодня обеспеченность врачами в Украине составляет 26,8 на 10 тыс. населения, что ниже средневропейского уровня (33 на 10 тыс. населения). При этом, согласно долгосрочным прогнозам, данный показатель имеет стойкую тенденцию к дальнейшему снижению. А ведь еще 15-20 лет назад обеспеченность врачами в нашей стране была одной из самых высоких в мире.

Снизить остроту существующих в системе здравоохранения проблем, на наш взгляд, в определенной степени можно путем использования всех способов мотивации профессиональной деятельности, направленной на повышение производительности труда и рациональное использование производственных ресурсов. Однако, научно обоснованная система мотивации труда медицинских работников и, прежде всего, врачей, в нашей стране имеет довольно низкий уровень развития. Решение этой задачи усугубляется разрушением в здравоохранении системы стимулов к труду, что обусловлено прежде всего кардинальным изменением ценностных ориентиров в украинском обществе. В связи с этим проблема мотивации профессиональной деятельности медицинских работников является крайне актуальным направлением в здравоохранении.

Целью работы было проанализировать факторы, влияющие на мотивацию профессиональной деятельности врача на основании результатов социально-психологического исследования врачей ЛПУ стационарного типа.

Было установлено, что основными жизненными ценностями, определяющими трудовое поведение и потребностями, удовлетворяемыми в ходе профессиональной деятельности для врачей являются: семья, работа, стабильность, в процессе работы они обеспечивают как витальные потребности (25,3%), так и потребности в самореализации (54,4%). В большинстве случаев врачи довольны своей работой (55,7%), считают ее интересной (80,2%), необходимой (72,3%), специфической (58,4%). Однако, они не удовлетворены условиями своего труда (59,7%), не всегда могут реализовать свои способности (43,2%), называя основной причиной мешающей этому, отсутствие материальной заинтересованности (44,5%). Действительно, заработная плата – один из главных факторов мотивации трудовой деятельности, так как она является средством для обеспечения и поддержания жизнедеятельности, восстановления сил, а также показателем социального статуса человека. Зарботная плата – мощный стимул к труду, но профессиональная деятельность медицинского работника имеет много аспектов, в том числе и духовно-нравственный. Профессия требует от него проявления высоких нравственных и духовных качеств (гуманизма, чувства сострадания и милосердия, желания помочь, облегчить страдания людей и т.п.). Поэтому попытка объяснить мотивацию трудовой деятельности врача только заработной платой несостоятельна.

Основными мотивирующими факторами труда врачей являются потребности высшего уровня – ощущение полезности и важности работы, чувство морального удовлетворения, самоуважение, а демотивирующими – низкая заработная плата и неблагоприятные условия труда.

Врачи считают, что необходимо как материальное, так и нематериальное стимулирование их труда. Наиболее предпочтительными видами материального стимулирования являются различного рода премии, надбавки, финансирование обучения и повышения квалификации за счет ЛПУ. Врачи уверены в необходимости наличия связи между качеством выполнения работы и размером заработной платы (62,4%). Не считают оплату своего труда справедливой (72,3%), но утверждают, что при увеличении заработной платы производительность их труда не изменится (60,8%). Большой мотивационный эффект на врачей оказывает похвала руководителя (76,9%) и постановка врача больницы в пример коллегам (79,6%). Большинство респондентов (88,2%) высказывается за целесообразность создания творческих групп для решения различных научных проблем.

Таким образом, можем констатировать, что мотивация профессиональной деятельности имеет сложную многоуровневую структуру, включающую перечень материальных и нематериальных способов стимулирования, а также их комбинации в виде социальных гарантий. Внедрение в практику работы врачей комплекса мероприятий мотивационного воздействия поможет активизировать их на более производительный труд, повысить удовлетворенность своей профессиональной деятельностью и тем самым способствовать повышению качества медицинской помощи.

ДЕТЕРМІНАЦІЙНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-НОРМАТИВНОГО КОНФОРМІЗМУ ОСОБИСТОСТІ

Гарькавець С.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Проблема детермінації соціально-нормативного існування людини, як на нашу думку, не потребує додаткової аргументації в частині висвітлення своєї актуальності. Вона була і залишається найбільш важливою та складною, оскільки складає основу життєдіяльності людей.

Відомо, що в психології існують кілька основних підходів, на підставі яких науковці визначають детермінаційні аспекти правоіснування особистості. Це психоаналітичний підхід (З. Фрейд, А. Адлер, Дж. Боулбі, В.Гловер, А. Олдріч та ін.), біхевіористський (Дж. Уотсон, Б.Ф. Скіннер, Ц.Джеффри, Дж. Берджес, Р. Екерт та ін.), когнітивістський (Ж. Піаже, Л.Колберг), гуманістичний (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл та ін.) та соціально-психологічний (Н. Смелзер, К. Мертон, Т. Хірші та ін.).

Психоаналітичний підхід основними детермінаційними аспектами соціально-нормативної поведінки вважає інтерналізацію індивідом норм суспільства у період раннього дитинства (формування Супер-Я), стосунки між людиною коли вона була дитиною та її батьками, безсвідомі конфлікти, які виникають з порушень стосунків у родині на різних етапах розвитку, особливо едиповій стадії.

Біхевіористичний та необіхевіористичний підходи до тлумачення поведінки людини збігається у тому, що поведінка людини і тварини підкорена одним і тим же природним законам. Різниця полягає тільки у ступені їхнього розвитку. Отже, для людини властиві більш складні форми прояву цієї поведінки, але вони можуть бути поділені на прості елементи – редукціонізовані на прості складові або ланцюгові зв'язки «стимулу-реакції». Відтак соціально-нормативна поведінка людини якісно залежить від культури, суспільства та середовища. Її поведінка буде вважатися гарною або поганою у залежності від того, як вирішуватиме суспільство. Поведінка, яка визнається «гарною» в одному суспільстві або культурі, може бути «поганою» в іншому.

Разом із цим, Г. Айзенк виокремлює і внутрішні детермінаційні диспозиції індивіда: інтроверсія-екстраверсія, нейротизм та рівень психотизму.

Представники гуманістичного напрямку вважають, що основними детермінантами розвитку особистості є задоволення потреб. Так, А. Маслоу стверджує, що чим вище людина може піднятися в ієрархії потреб, тим більшу індивідуальність, людські якості і психічне здоров'я вона продемонструє. При цьому, тільки задоволення фізіологічних потреб, потреби у безпеці та захисті не може відповідати просоціальному виміру. Для людини, яка існує в певному соціумі важливим є перехід на інші ступені – задоволення потреби у належності та любові, самоповазі та актуалізації. На думку вченого, саме вони виступають принциповими моментами в організації мотивації людини. Якщо ці потреби не задовольняються, у людини виникають апатія, цинізм і відчуження, що робить її антисоціальною і небезпечною для оточуючих.

Представники когнітивістського напрямку розглядають моральну (просоціальну) поведінку як таку, що мотивована когнітивними потребами у самосвідомості людини і необхідна для розуміння соціальної реальності.

Згідно соціально-психологічним підходам основними чинниками детермінації соціально-нормативної поведінки визначаються культурні цінності. Саме вони визначають, що є просоціальним відносно того соціокультурного простору, у якому знаходиться індивід.

Також виокремлюються конформізм і нонконформізм, коли людина змушена поступатися перед соціально-правовими нормами суспільства завдяки подоланню так званого стану аномії або продукувати прихильність до інших у формі сумління, прихильності до традиційних цілей і т. ін.

Серед вітчизняних учених поширена думка про те, що процес соціалізації є процесом соціального розвитку людини, засвоєння нею соціального досвіду, входження у соціальне середовище, у систему суспільних відносин. Соціалізація відбувається у якості адаптації до соціального середовища, входження в нього як одного із соціальних елементів. Відтак, виокремлюються такі детермінаційні аспекти, як вплив соціальних норм (Ю.В. Кудрявцев, М.І. Бобньова), засвоєння (інтерналізація) індивідом правових та моральних приписів суспільства (О.Р. Ратінов, Г.Х.Єфремова), засоби задоволення основних потреб особистості (О.М.Яковлев).

Перелічені підходи до проблеми детермінації соціально-нормативної поведінки особистості не відбивають усього різномаяття наукових думок. Проте, вони дають підстави вважати, що більшість вчених зазначають змушеність індивіда підкорятися впливу зовнішніх аспектів (норм) і діяти у відповідності з ними. А, оскільки конформізм – це пристосування, пасивне прийняття існуючого порядку речей, пануючої думки і т. ін., соціально-нормативну поведінку треба розглядати як певний прояв конформізму індивіда. При цьому треба враховувати не тільки тиск зовнішніх чинників (культура, традиції, цінності і т. ін.), а й тиск внутрішніх диспозицій індивіда (раніше інтерналізовані атрибуції, інтроверсія-екстраверсія, нейротизм, психотизму і т. ін.).

Процес детермінації соціально-нормативної поведінки особистості є складною системою взаємовідносин індивіда та соціального середовища. І тому, взаємодія внутрішнього і зовнішнього векторів тиску, як на нашу думку, є вирішальним у сенсі визначення людини у соціально-нормативному вимірі.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Гончарова І.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сорочан Н.Ю.,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Ті трансформації, які відбулися в суспільстві на шляхах його модернізації, а також політичні, соціальні, екологічні, технологічні результати індустріальних революцій, катаклізми новітнього часу зажадали нових, більш оперативних способів пристосування окремих членів суспільства до їхніх соціальних наслідків.

Дійсно, зміни середовища перебування, у зв'язку із господарською діяльністю людини, усвідомлювалися суспільством досить давно, але з середини ХХ в. привели до постійно зростаючого почуття тривоги й стурбованості людей. Негативні ефекти інтенсивного промислового виробництва на всіх континентах, високі темпи «переробки» природних ресурсів, незліченні аварії на виробництвах, випробування у природному середовищі зброї поставили в порядок денний проблеми фізичного виживання людства.

До цього часу стали накопичуватися й соціальні наслідки макроекономічних змін: зростання народонаселення, скупчене проживання людей у мегаполісах, збільшення дитячої смертності в країнах з низьким життєвим рівнем, психологічні стреси людей, збільшення числа інвалідів, безпритульних дітей як результат воєнних дій, які, здається, в ХХ в. не припинялися на планеті ні на один день, роль «фактора людини» у техногенних катастрофах, якісно більш часте звернення людей до таких небезпечних способів досягнення психофізіологічного комфорту, як алкоголь і наркотики, і т.д. і т.п.

Звичайно, жодна з відзначених нами вище форм суспільної свідомості не залишилася осторонь від цього принципово нового стану людської цивілізації. Означені проблеми привернули увагу економістів й політологів в рамках їхніх наук, міжнародної охорони здоров'я, суспільних гуманітарних фондів, представників мистецтва, церкви, яка просвіщає людей у рамках своєї безпосередньої діяльності, преси.

У результаті цього з'явився феномен – соціальна реклама. Організаційно оформилася специфічна діяльність по створенню текстів, що формують образ соціально схвалюваного й соціально несхвалюваної дії або думки (емоції). Мається на увазі, що надзадача такого звертання до мас – це участь людей (участь, як дія й участь, як співучасть, співпереживання) у рішенні позначеної проблеми.

Соціальна реклама – вид некомерційної реклами. Відповідно до закону України "Про рекламу" соціальна реклама – інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку.

Соціальна реклама – шляхетна справа (як і благодійність), з одного боку, і чудова можливість для втілення мистецьких задумів (що складніше зробити в комерційній рекламі) – іншого. Однією з причин участі в створенні соціальної реклами є гарантія відомості (для початківців), бо її використовують у загальнонаціональних ЗМІ. Кошти на неї надають:

- держава (у дуже обмеженій кількості);
- зацікавлені організації;
- ЗМІ (у межах 5% законодавчої вимоги та в період міжсезоння).

Часто точний бюджет соціальної (як і будь-якої іншої) реклами невідомий, і ЗМІ неохоче її підтримують.

Оскільки соціальна реклама є ефективним інструментом потужного впливу на громадян, держава повинна її підтримувати (створювати податкові й тарифні пільги на законодавчому рівні; підтримувати організації, які замовляють, виготовляють і розміщують соціальну рекламу) і контролювати виконання законодавчих норм; перевіряти якість реклами для захисту від підробок. Для цього в державних органах влади всіх рівнів мають бути відповідальні за зміст і якість соціальної реклами.

Найвідомішою соціальною рекламою є:

1. «Зупинимо СНІД» (ролики по телебаченню у кожному рекламному боці, білборди та інші види печатної реклами);
2. «Споживачі – захистимо свої права» (білборди та статті у періодичних виданнях);
3. «Чужих дітей не буває» (ролики по телебаченню, білборди).

З всього вищенаведеного висновок один: соціальна реклама це ефективний інструмент викликання емоцій у сучасних умовах у громадян, який повинен набувати подальшого розвитку.

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЦІННІСНОГО ВІДНОШЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я

Григор'єва В.О., Єрмолаєва Т.М., Додонова О.А.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

На сучасному етапі, враховуючи погіршення екологічних умов, зниження рівня життя населення, скорочення медичних і соціальних державних програм, на перший план висувається проблема фізичного здоров'я населення взагалі та підростаючого покоління зокрема.

Зростання потреби суспільства в формуванні здорового і фізично активного покоління знайшло відображення в учбових планах та програмах, діючих у ВНЗ: обов'язковими стали курси валеології, велику увагу приділяють екологічній і санітарно-гігієнічній освіті студентів, до базової навчальної програми включено складний комплекс завдань щодо сприяння різнобічному розвитку майбутніх фахівців, дисципліні „Фізичне виховання” відводиться найбільша кількість годин. Але ж треба зауважити, що освітні заклади не приділяють уваги і не займаються належним чином вихованням потреби здоров'я і, як наслідок цього, не формують у студентів наукового розуміння його суті.

Питання вивчення ціннісних орієнтацій студентської молоді, проблеми цінності здоров'я, формування у студентів ціннісного ставлення до здоров'я, фізичної культури та здорового способу життя висвітлюються в працях українських і зарубіжних авторів: Антипова Ю.С., Гореленка О.С., Волкової С.С., Жданової Ю.В., Лісчишина Г.В., Науменка Ю.В., Ярошенка П.В. та ін.

Ціллю нашого дослідження є з'ясування відношення студентів до здоров'я як цінності та виявлення факторів, які впливають на формування відношення студентів до свого здоров'я.

При вивченні проблеми відношення молоді до свого здоров'я доречно звернутися до педагогічної аксіології, як наукового напрямку, в основі якого полягає утвердження цінностей людського життя, цінностей виховання і навчання, цінностей педагогічної діяльності і освіти взагалі.

В ході дослідження було проведено опитування, у якому приймали участь 120 першокурсників університету (80 дівчат і 40 юнаків). Для дослідження використовували методику вивчення ціннісних орієнтацій М.Рокіча, завдяки якій визначається змістова направленість особистості, з'ясовується відношення до оточуючого світу, до інших людей, до себе, визначається основа життєвої концепції і „філософії життя”.

Вивчаючи термінальні цінності (цінності - цілі) першокурсників, ми розподілили 18 цінностей на п'ять груп: фізичні, етичні, професійно-мотиваційні, філософські та матеріальні. Переважна кількість студентів (35% від кількості опитаних) визначали фізичні цінності, до яких належать: „здоров'я” (фізичне та психічне), „впевненість в собі” (внутрішня гармонія, свобода від внутрішніх суперечностей), „активна життєва позиція” (повнота та емоційна насиченість життя) та „продуктивне життя” (максимально повне використання своїх можливостей, сил, здібностей), як найбільш значущі в житті. В групі фізичних цінностей цінність „здоров'я”, як найважливішу, визначили 59% студентів, „впевненість в собі” – 17%, „активну життєву позицію” – 14%, „продуктивне життя” – 10%.

Аналізуючи одержані дані можна зробити висновок, що студенти розуміють важливість наявності хорошого здоров'я, віддають значну перевагу цій життєвій цінності. Але ж виникає питання: чому у сучасних студентів розповсюджені шкідливі звички, низький рі-

вень фізичного здоров'я, слабкий фізичний розвиток та рухова активність, велика кількість хронічних захворювань?

Більшість опитаних студентів (60%) визнають, що вживають нікотин, 16% пробували наркотики, 40% одержували пропозиції спробувати, 57% вважають алкоголь важливим атрибутом дозвілля. Крім занять з фізичного виховання, передбачених навчальним планом, лише 7% першокурсників регулярно відвідують спортивні секції, 25% займаються спортом час від часу.

Таким чином, більшість студентської молоді визнає важливість здоров'я, проте лише невелика кількість опитаних докладає зусиль до зміцнення та покращення свого фізичного стану.

Формування відношення молоді до свого здоров'я відбувається під впливом складного комплексу факторів: мікро- та макро- середовище, культурні, історичні і моральні цінності суспільства, важливу роль має фактор безпосереднього оточення, тобто студентського середовища, навчально - виховний процес, що відбувається у ВНЗ, власний приклад педагогів.

Вирішити проблеми виховання ціннісного відношення до здоров'я можливо поєднуючи духовний і фізичний розвиток молоді, підвищуючи рівень загальної культури, орієнтуючи студентів на кращі моральні та культурні цінності людства, формуючи високі морально-етичні ідеали. В навчально-виховному процесі необхідно враховувати визначені фактори впливу на формування ціннісного відношення до здоров'я і сприяти вихованню фізично, психічно і соціально здорового члена суспільства. Пріоритетними повинні стати освітні програми, направлені на збереження і зміцнення здоров'я студентів, на формування активної мотивації до турботи про власне здоров'я і здоров'я оточуючих.

Література

1. Антіпов Ю.С., Лісчишин Г.В. та інш. Ставлення студентської молоді до фізичної культури та здорового способу життя // Фізичне виховання – здоров'я студентів: Матеріали науково-метод. конф. – Донецьк: „Наука і освіта”. – 2003. – С.20-22.
2. Волкова С.С. Методика формування мотивації здорового образу життя // Матеріали Міжнародного конгресу валеологів і третьої всеросійської наук. – практич. конф. «Педагогічні проблеми валеології». – 1999. – С.51-53.
3. Научитель Е.Д. Ценностные ориентации молодежи // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. - №3. - С.36-39.

ОСОБЛИВОСТІ КРЕАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА ТА ПЕДАГОГА

Даник О.Л., Пузанкова Н.М.,

Краснодонський факультет інженерії та менеджменту

Область креативності складна для досліджень та викликає чималу кількість суперечок. Поняття креативності набуло розповсюдження в 50-ті роки XX століття завдяки дослідженням Дж.Гілфорда, який першим звернув увагу на різницю між креативністю та інтелектом. Основна кількість праць, що стосуються даного питання, пов'язана з прізвищами таких західних психологів, як Ф.Баррон, Дж.Гілфорд, Е.П.Торренс, С.Медник, К.Роджерс, Дж.Рензуллі, Р.Стернберг та інші.

У вітчизняній психології поняття креативності розглядається як синонім поняття творчості. Чималий внесок в дослідження даного напрямку було зроблено завдяки фундаментальним працям Д.Б.Богоявленської, О.М.Матюшкіна, Я.О.Пономарьова, В.М.Дружиніна, Н.В.Хазратової, О.Л.Яковлевої, В.О.Моляко, А.Б.Коваленко, В.В.Рибалка, М.О.Холодної. На їх думку, у творчій особистості часто інтуїтивно (спонтанно, раптово, неусвідомлено) виникає задум, гіпотеза, нова ідея.

Загальна мета організації нашого пошуку полягає у визначенні основних підходів до проблеми формування креативності особистості, виявити типи креативної педагогічної діяльності, з'ясувати особливості взаємодії цих типів.

Вчені виділяють декілька підходів щодо розуміння креативності.

1. Містичний. Вивчення креативності завжди супроводжувалось виникненням асоціацій з чимось таємничим, божественним. Творчу особистість уявляли пустою посудиною, яку божество наповнювало ідеями. Багато людей вважає, що творчість, як і кохання, не піддається науковому вивченню.

2. Прагматичний (комерційний). Типовим представником є Едуард де Боно, який основну увагу зосередив на практиці, а не на теорії. Осборн запропонував техніку "безглузвих ідей", щоб зацікавити учнів для розв'язання проблем творчо. Адамс Фон Ек стверджує, що людина почне творчо мислити, якщо знайде і ліквідує мисленнєву перешкоду у вигляді тільки однієї правильної відповіді. Він вважав, що для розвитку творчої думки потрібно вміти "перевтілюватися" в художника, воїна, суддю чи навіть неживий предмет (двері, шкільна дошка, косметика).

3. Психодинамічний підхід. Представники його вважають, що джерелом творчості є підсвідомий стан особистості.

4. Психометричний підхід ґрунтується на дослідженнях креативності за допомогою психометричних тестів. Наприклад, тест Гілфорда "Незвичайне використання предметів", тести Торренса для діагностики творчого мислення.

5. Пізнавальний підхід. Творчість включалась у вивчення інтелекту, але зараз більшість вчених не ототожнюють ці поняття. Творчість, як будь-який пізнавальний процес, відкриває принципові механізми пізнання.

6. Міждисциплінарний підхід. Процес творчості є предметом вивчення багатьох дисциплін. Творчих людей часто характеризують певні особистісні риси: самостійність суджень, впевненість у собі, уміння знаходити приємне в труднощах, ризик.

7. Інвестиційна теорія креативності Стенберга і Любарта, згідно з якою, творчими людьми є особистості, здатні "купляти ідеї за дешеву ціну, а продавати - за високу". "Купляти" - значить розвивати ідеї невідомі, які не користуються популярністю, але мають потенційну цінність.

Аналізуючи праці різних вчених-психологів про творчість, ми виділили такі якості творчої особистості: перцептивні (надзвичайна концентрація та напруженість уваги, величезна вразливість та сприйнятливості); інтелектуальні (фантазія, видумка, дар передбачення, упередженість, гнучкість мислення, самостійність суджень); характерологічні (відхід від шаблону, оригінальність, ініціативність, допитливість, настирливість, самоорганізованість, велика працездатність, стійке прагнення до творчої діяльності, задоволення від процесу творчості, естетична орієнтація тощо).

У психології накопичено чималу кількість експериментальних даних щодо факторів, котрі впливають на формування та розвиток креативності. Зокрема, наявні ґрунтовні дослідження стосовно ролі та впливу середовища в ході розвитку креативності.

Е.П. Торренс наголошує, що спадковий потенціал не є головним показником майбутньої творчої продуктивності особистості. В якій мірі творчі імпульси дитини перетворюються в творчий характер переважно залежить від батьків та наставників.

М. Воллах та Н. Коган встановили, що на розвиток креативності позитивно впливають наступні фактори: відсутність критики, відсутність ситуації оцінювання та відсутність стресів.

На думку Д.Б. Богоявленської, саме установка на результат знижує рівень прагнення до пошукової активності, формує такі якості, як конформність, відсутність самокритичності, ригідність та несамостійність тощо. Результати психологічних досліджень В.М.Козленко доводять, що близько 70% випадків нерозуміння та конфліктних ситуацій педагогів зі студентами відбувається за участю креативних дітей. У навчальних закладах, особливо шкільних, відбувається "дискримінація" висококреативних учнів.

Е.П.Торранс виділив певні фактори поведінки педагога, котрі позитивно впливають на розвиток креативності учнів. До них відносять: визнання цінності креативного мислення; заохочення самоповаги; вільне маніпулювання об'єктами та ідеями; нівелювання почуття страху перед оцінкою; вміння надавати конструктивну інформацію про креативний процес; вміння розвивати конструктивну критику. Серед факторів, що здійснюють негативний вплив на креативність учнів автор виділяє: авторитарні установки та авторитарне оточення; ригідність вчителя; примушування до конформізму; жорстке оцінювання; прояв сарказму; жорстку орієнтацію на успіх; ворожість до особистості з розвиненим дивергентним мисленням.

Педагогічна креативність має свою специфіку. Вона спресована в часі, адже педагог не може чекати, він повинен діяти негайно. Педагогічна креативність завжди є співтворчістю і реалізується за вселюдних обставин. Вона включає не лише педагогічні, а й акторські здібності. Рівні педагогічної креативності проявляються у відкритті, у винаходах, у вдосконаленні (модернізації, адаптації).

ПЕРЕДБАЧЕННЯ І ПРОТИДІЯ МАСОВИМ ДЕСТРУКТИВНИМ ПРОЦЕСАМ (ТИПУ ПАНІКИ, АЖІОТАЖУ) НА ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

В.М. Даніч,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Широке коло економічних та соціальних процесів: валютні й біржові паніки, ажіотажний попит на товари, масові заворушення певних соціальних груп (етнічного, релігійного характеру тощо), передвиборчий ажіотаж, - мають відмітну рису, що поєднує їх в один клас. Такою рисою є лавиноподібний, по типу ланцюгової реакції, характер розвитку. Відмічена особливість дозволяє об'єднати подібного роду процеси в один клас за назвою "лавиноподібні". У соціально-економічних системах ці процеси, як правило, масові, визначаються взаємодією великої кількості суб'єктів: фізичних або юридичних осіб. У цій масі – соціумі – і відбувається взаємодія по типу ланцюгової реакції.

Процеси зазначеного типу серйозно впливають на соціально-економічну і політичну безпеку держави й суспільства, особливо в умовах нестабільності, широкого поширення інформаційно-телекомунікаційних технологій і дії фактора глобалізації.

Дотепер не існує надійних методів прогнозування й управління лавиноподібними соціально-економічними процесами (ЛСЕП). Причини криються в обмеженому знанні економічних, політичних і соціально-психологічних механізмів їх виникнення й розвитку, самому характері цих механізмів, обмеженості формальних моделей як процесів, так і систем, у яких вони розвиваються. Недостатньо розвинуті методи й інструменти експериментального спостереження за виникненням і розвитком ЛСЕП, обмежено відомі ключові характеристики середовища та механізмів їхнього поширення. Потребують подальшого розвитку інформаційні технології, системи моделювання й прогнозування ЛСЕП.

Найбільш послідовний і повний розгляд подібних процесів, як об'єктів передбачення і управління, проведено в [1]. Там надане визначення ЛСЕП, запропонована методологія їх моделювання, побудовані математичні та імітаційні моделі розвитку і розповсюдження ЛСЕП, проведено дослідження реальних лавиноподібних процесів (насамперед, валютної паніки).

Згідно [1], визначення вибраного класу процесів буде наступним. Лавиноподібним соціально-економічним процесом будемо називати процес поширення деякої властивості чи стану в середовищі суб'єктів соціальних чи соціально-економічних відносин по соціально-психологічним механізмам зараження, наслідування, навіювання, що приводить до різкої зміни соціальної чи економічної ситуації або середовища. Зазначені процеси є одними з найшвидших. Градація швидкостей – різна, найбільше широко застосовують терміни: стурбованість, ажіотаж, паніка.

Найважливішими загальними рисами паніки є масовість, соціально-економічна сутність, основою якої виступає взаємодія попиту та пропозиції, наявність соціально-психологічних ефектів: зараження, навіювання, наслідування, лавиноподібність й обумовлена нею відносна швидкість процесів, інформаційний, переважно, характер взаємодії, фундаментальна роль інформаційних технологій, систем, засобів масової інформації в розвитку феномена; помітна роль глобальних факторів: політичних, економічних, фінансових. Ці риси визначають вибір підходів до вивчення, опису, прогнозування даних явищ, управління ЛСЕП.

Процеси в соціально-економічних системах являють собою тісно переплетений клубок об'єктивних і суб'єктивних причин, зв'язків і наслідків. Найважливішим фактором виникнення й розвитку лавиноподібних процесів є взаємодія попиту, пропозиції й ціни. Дисбаланс попиту та пропозиції є основною рушійною силою зміни ціни, а її зміна, у свою чергу, впливає на попит та пропозицію. Цей дисбаланс може мати як об'єктивні, так і су-

б'єктивні причини. До об'єктивних причин відносяться: зміна обсягу товарної маси, доходів споживачів, цін на дані й сполучені товари, товари-замінники, ресурси, зміна кількостей покупців і виробників. Дані зміни можуть бути викликані іншими причинами й факторами, найбільше сильно - системоутворюючими - трансформацією економічної системи, зміною структури економічних зв'язків або їхнього наповнення, облікової ставки національного банку, системи оподаткування й соціального страхування. До найважливіших об'єктивних факторів відносяться: стан національної економіки (фаза її розвитку), обсяг ВВП, рівень безробіття, емісійна політика національного банку, стан платіжного балансу, політична ситуація, що складається в країні й світі, і багато чого іншого.

До суб'єктивних причин відносяться смаки, бажання, очікування як споживачів, так і виробників. Вони можуть бути як усвідомленими, більше того, планованими (біржова, валютна спекуляція), так і підсвідомими, часто навіяними (рекламою або організаторами спекуляції) або викликаними наслідуванням (моді). Важливо підкреслити, що суб'єктивні причини, особливо з боку споживача, приводять у багатьох випадках до однотипних, масових поведінкових реакцій. Перетворюючись у масове явище, такі реакції суб'єктів стають найбільш динамічним фактором соціально-економічних процесів.

Важливий методологічний принцип дійсної роботи - первісний поділ, декомпозиція об'єктивних і суб'єктивних факторів, побудова моделей економічної динаміки насамперед у рамках дії об'єктивних факторів і причин, з наступним об'єднанням, синтезом взаємодії як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів.

Одним з найважливіших факторів, які визначають ефективність даного дослідження, є можливість спостереження реальних ринкових чи соціальних панік, відстежування їх просторової і часової динаміки (що дозволяє перевіряти запропоновані та продукувати нові моделі й методи). На жаль, вона вкрай обмежена. Не існує робіт, які відстежують і документально відтворюють широкомасштабну (в межах держави) ринкову паніку, характерну для постколективістських суспільств з нестійкою, в значній мірі егоїстичною економікою й ослабленою системою соціального захисту.

Ця робота має на меті дослідження просторової і часової динаміки соляної паніки в Росії в лютому 2006 року, як одного з найбільш яскравих прикладів ЛСЕП, широко відображених у засобах масової інформації, до того ж спровокованих "газовою війною" між Росією і Україною.

В основу дослідження покладено виявлення і аналіз зафіксованих у Інтернет-архівах повідомлень ЗМІ, які містять у чіткій чи нечіткій формі інформацію про початок, завершення, тривалість соляної паніки, зростання чи падіння попиту, державних і ринкових цін по усім регіонам (областям) Росії. В табличному вигляді відтворена інформація про характерні дати, середні величини і стандартні відхилення характерних часів (у днях): загальної тривалості, виходу на максимальні значення цін (розгону), тривалості цього максимуму і спаду.

Згідно дат початку і завершення паніки побудована карта розповсюдження паніки на теренах Росії. Здійснена візуалізація цього розповсюдження (по дням) у вигляді слайдів PowerPoint. Затим часові й просторові дані були відтворені за допомогою системи імітаційного моделювання [1]. Найбільш близькі до реальних результати були одержані за умови, що паніка розвивається згідно механізмів контактного зараження з слабким за величиною, але постійно присутнім ефектом зараження від засобів масової інформації. Найбільш суттєвим фактором зараження виявились дії панікуючого населення, тобто закупівля товару. Паніка в регіоні розпочиналась після навали в магазини панікуючих із сусідніх областей.

Результати цієї роботи дають можливість прогнозувати розвиток аналогічних процесів, попереджувати та знешкоджувати їх у країнах зі схожою ментальністю населення (в Україні, зокрема).

Література

Данич В.Н. Моделирование быстрых социально-экономических процессов: Монография. – Луганск: Изд-во ВНУ им. В. Даля, 2004. – 304 с.

ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ

Денисенко Г.А.,

Восточноукраинского национального университета им. В. Даля

Перед сферой образования, в том числе и юридического как наиболее востребованного, жизнь ставит множество новых задач. Одна из них профессиональное развитие личности будущего специалиста-правоведа.

Методологические вопросы и прикладные задачи профессионально-личностного развития составляют одну из центральных проблем психологической науки. В методологии исследуются единицы анализа психологической реальности личности профессионала как активной саморазвивающейся, самоактуализирующейся в профессиональной сфере.

В отечественной психологии методологической основой изучения вопросов развития личности профессионала стали системный и субъектно-деятельностный подходы, развиваемые в работах Б.Г. Ананьева, В. Н. Мясищева, А. Н. Леонтьева, Б. Ф. Ломова, К. А. Абульхановой-Славской, А. В. Брушлинского, В. Д. Шадринова и др. Успешное развитие профессионала, обеспечивающее эффективность профессиональной деятельности, рассматривается как часть общего развития личности. Общепсихологическая сущность этой проблемы сводится к двум положениям: развитие личности происходит в деятельности; личность проявляется в профессии.

Становление человека как профессионала неотделимо от его развития, как личности (личность и профессионал находятся в диалогической взаимосвязи, обусловленной взаимодействием личности и деятельности).

Влияние личности на профессиональное развитие может расцениваться как позитивное (выбор профессии, обеспечение профессиональной адаптации, стимуляция профессионального творчества и развитие профессионального мастерства) и в то же время как негативное, препятствующее становлению личности профессионала (отсутствие позитивной мотивации деятельности, наличие личностных качеств, препятствующих профессиональной деятельности).

С другой стороны, профессиональная деятельность так же влияет на личность, заставляя ее приспосабливать те или иные личностные компоненты к разнообразным условиям профессиональной деятельности, требованиям профессии. Результат этого влияния также может быть позитивным (успехи в профессиональной деятельности «окрыляют» личность, стимулируют ее развитие, расширяют границы ее профессиональных возможностей), так и негативным (профессиональная деформация личности).

Так, профессиональная деятельность может задавать содержание развития взрослой личности. Ряд исследователей (Е.М. Борисова, 1981; И.С. Кон, 1987; Е.А. Климов, 1983) экспериментально доказывают влияние определенного вида профессии на формирование типовых личностных характеристик, например, похожих интересов, привычек, установок, манер поведения, традиций, черт личности (эффект интеграции с профессией, отражение ее признаков).

Развитие личности профессионала предполагает определенную динамику свойств и качеств, представленных в виде «приращений» личности.

Динамика личности, детерминированная профессиональной деятельностью, - один из самых сложных, многоаспектных вопросов. И здесь действуют известные закономерности - любому процессу развития присуща внутренняя динамика приобретений и потерь, ни один процесс развития не состоит исключительно из роста и совершенствования. Известно, что в профессиональной деятельности изменения личности происходят особенно интенсивно, поскольку она концентрирует в себе основную активность субъекта. Изменения могут происходить в различных психологических сферах личности, целемотивационной, когнитивной, эмоционально-волевой, поведенческой, проявляться в различных элементах структуры личности.

Эти изменения неоднородны и гетерохронны. Наиболее стабильными считаются психофизиологические свойства и качества: характеристики темперамента, экстраинтроверсия, нейротизм, эмоциональная реактивность (И.С. Кон, 1987). Собственно личностные качества демонстрируют большую изменчивость (например, самооценка).

Динамика личности в процессе профессионально-личностного развития может зависеть так же от профессионализации субъекта деятельности и от его возраста. Необходимо учитывать, что отдельные возрастные периоды особенно сензитивны к овладению определенными видами профессиональной деятельности. Ряд исследователей отмечают, что с возрастом усиливаются тенденции пластичности, компенсаторности в ходе развития профессионализма.

Фундаментальным условием профессионального развития личности является переход на более высокий уровень профессионального самосознания, которое многими авторами считается важнейшей (системообразующей) психологической подструктурой личности специалиста и ведущим условием его профессионального развития.

Под самосознанием многие исследователи понимают сознание человеком себя как личности, процесс самопознания и самоотношения. Для обозначения самосознания в литературе часто используется «Я – образ» и «Я – концепция» (А.Н. Крылов, Ф. Патаки, А.Р. Петрулите, В.В. Столин и др.).

Профессиональное самосознание можно определить как сложное личностное образование, формирующееся под влиянием профессиональной среды и активного преобразования себя как субъекта профессиональной деятельности.

Основным источником развития профессионального самосознания личности является его собственная профессиональная деятельность и профессиональное общение.

В качестве движущих сил профессионального развития личности выступает процесс разрешения противоречий. По мнению многих авторов, на разных стадиях становления профессионала профессионально-личностное развитие детерминировано противоречиями, разными по уровню, содержанию и результату их влияния на личность (Э.Ф.Зеер, Т.В.Мальцева, Л.М.Яштина и др.).

Таким образом, на начальных стадиях профессионального становления его движущими силами выступают противоречия между внешними и внутренними факторами, на последующих стадиях – внутренние противоречия личности специалиста, профессионала.

ГЕНДЕРНА АСИМЕТРІЯ ЧИ ГЕНДЕРНИЙ ПАРИТЕТ В УКРАЇНСЬКОМУ СТУДЕНСТВІ

Довлад Л.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Освіта — найважливіший інститут соціалізації взагалі і гендерної соціалізації зокрема. У освітніх установах учні одержують різноманітні уроки гендерних відносин. «У школах і університетах ми дізнаємося, хто важливий для суспільства, а хто — немає, хто вплинув на хід історії, на розвиток науки, мистецтва, літератури, які можливості і яка відповідальність існує для різних людей в суспільстві. Освітні установи разом з рештою агентів гендерної соціалізації визначають наші можливості особистого, цивільного і професійного вибору. Нарешті, школи учать нас на власному прикладі. Сама організація освіти, як і пануючі тут гендерні ролі вбудовують в нас модель "нормального" життя і диктують нам жіночі і чоловічі статусні позиції».

Особливу роль в процесі гендерної соціалізації грає сама організація учбових закладів — це не тільки колектив і приміщення, це ще і система правил, по яких люди взаємодіють між собою, той порядок, який дозволяє їм працювати. Соціальний порядок можна вважати основним способом, за допомогою якого цінності культури передаються індивідам. Коли ми беремо участь в житті якихось інститутів і організацій, що утілюють певний соціальний пристрій, нам здається існуючий там порядок природним, і ми прагнемо відтворювати його в своїй ідентичності і в своїх діях.

Конституція України забезпечує рівні громадянські права і свободи чоловіків та жінок. Правове поле України ґрунтується на дотриманні принципу рівноправ'я статей у здобутті освіти, професії, охороні здоров'я тощо. Запровадження політики гендерної рівності стає в Україні однією із важливих передумов розбудови громадянського суспільства. Важливим показником гендерної політики є індекс гендерного розвитку. Якщо гендерний вимір розвитку в країні невисокий, це означає, що в ній існує низка проблем щодо рівноправ'я

статей. Гендерний індекс людського розвитку (ГІЛР) часто зіставляють з індексом людського розвитку (ІЛР), який враховує рівень освіченості населення, питому вагу студентства в навчальних закладах I, II і III рівнів акредитації, матеріальний дохід, середню тривалість життя.

З точки зору ГІЛР, Україна має достатньо високий рейтинг за одними параметрами і низький за іншими. Поетапний його розрахунок дає змогу виявити «слабкі» ланки, усунення яких сприяло б наближенню до показників індексу людського розвитку, зрозуміти специфіку гендерної ситуації в Україні порівняно з іншими країнами. Гендерні особливості функціонування українського суспільства значною мірою визначаються кількісним співвідношенням статей.

Освітній компонент є наступним етапом у розрахунку ГІЛР. Він складається з індексу грамотності серед дорослого населення та сукупної частки учнів у навчально-освітніх установах (СЧУ). Україна має високі показники за обома позиціями. Показник грамотності серед дорослих (15 років і старших) стабільно високий і сягає 98,8 % як для жінок, так і чоловіків.

Загалом, за освіченістю статей Україна має високий показник гендерної рівності, про що свідчить частка жінок як у системі середньої освіти, так і в динаміці частки жінок серед студентів вищих навчальних закладів I—IV рівнів акредитації.

Розподіл статей у різних за профілем навчальних закладах засвідчує певний дисбаланс у цій сфері. Гендерна асиметрія спостерігається в «маскулінізації» та «фемінізації» студентського контингенту серед певних видів середніх спеціалізованих і вищих навчальних закладів та відповідного профілю спеціалістів у структурі професійної зайнятості чоловіків і жінок. Наприклад, освітні заклади гуманітарного, медичного, соціально-культурного та педагогічного спрямування є привабливими для жінок, а військової справи, національної безпеки, державного управління, транспортного, інженерного, економічного та юридичного — для чоловіків. Таку гендерну диспропорцію можна пояснити однобічністю гендерної соціалізації, а також психологічним тиском навіюваних соціумом статевих стереотипів.

Таким чином, українське законодавство відповідає міжнародним правовим стандартам і системам, прийнятим міжнародним конституційним правом в сфері захисту прав жінок. Гендерний паритет є важливим критерієм рівноправ'я статей у здобутті освіти, професійній зайнятості. Гендерний індекс людського розвитку (ГІЛР) враховує тривалість життя чоловіків і жінок, співвідношення їх економічного статусу, освіти. Україна має достатньо високий показник ГІЛР. Гендерно орієнтована соціальна політика полягає в забезпеченні рівного доступу та можливостей статей до освітніх, виробничих, культурних, медичних ресурсів. Гендерна асиметрія спостерігається при диспропорції статистичних показників, що характеризують ступінь представленості статей. Порівняльний аналіз статусу чоловіків і жінок на рівні освіти виявляє їх відмінності. Соціальний статус жіноцтва більш обмежений.

ДЕРЖАВНІ ПРІОРИТЕТИ В ЧАСТИНІ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЧИННИКІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Додонова О.А., Єрмолаєва Т.М., Григор'єва В.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми. Із розвитком на Україні ринкових відносин на початку 90-х років ХХ століття на теренах нашої держави відбулися негативні процеси, що, з одного боку — зруйнували плановий розвиток фізичного виховання на основі масового спорту (або «спорту для всіх»), а з іншого, призвели до виникнення дефіцитності утримання фізкультурної, оздоровчої, лікувальної та освітньої інфраструктури. Поруч із цим в усвідомленні молоді порушилися процеси формування духовних цінностей, при яких набули розвитку такі негативні тенденції, як пристосування до алкоголю, наркоманії, проституції тощо. Як наслідок, лише за 2000 — 2007рр. в Україні відбулися наступні негативні процеси: у сфері охорони здоров'я — кількість хворих із розладом психіки внаслідок вжиття алкоголю

зросла на 13,9%, наркотиків на 20,9%, захворюваність на активний туберкульоз збільшилась на 24,5%, на ВІЛ-інфікованих у 2,8 рази, хворих на СНІД у 6,6 рази [1, с.217-221]; у сфері освіти – на 13,5% скоротилась кількість осіб, що навчалися у навчальних закладах та, при цьому у вищих – на 19,7% [1, с.211].

Зв'язок з важливими завданнями. Усвідомлення необхідності формування здорового способу життя (ФЗСЖ) міжнародною спільнотою призвело до ініціювання Всесвітньою Організацією Охорони Здоров'я у 1977 році компанії «Здоров'я для всіх», підсумком проведення якої стала прийнята 21 листопада 1986 року Оттавська хартія (Канада), що визначила сучасне наукове уявлення про саме поняття «здоров'я», його складові та стратегії позитивного впливу з точки зору його зміцнення [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. ФЗСЖ – як об'єкт наукових досліджень всебічно висвітлено з педагогічної точки зору такими українськими вченими, як Андрощук Н., Біліченко Т., Власик Г., Дубогай О., Закопейло С., Кириченко Т., Плехтій П., Полулях А., Приступа Є. та ін. [3-5].

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. В той же час, за необхідним є поглиблення стратегічних підходів до вирішення проблем ФЗСЖ засобами фізичної культури в системі навчальних закладів на державному рівні.

Формування цілей. Таким чином, на наш погляд, за необхідним є дослідити процес ФЗСЖ з точки зору стратегічного управління в системі освіти на основі програмно-нормативних документів в Україні.

Викладання основного матеріалу дослідження. У законодавчому полі ця проблематика виокремлено в Законі України «Про фізичну культуру і спорт», Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту в Україні (1994 р.), Концепції фізичного виховання в системі освіти України (1998 р.), Національній доктрині розвитку освіти від 2002 року тощо. У лютому 2004 року Верховною Радою України (далі ВРУ) були проведені парламентські слухання «Формування здорового способу життя української молоді: стан, проблеми та перспективи», на яких відмічено, що в деяких аспектах стан ФЗСЖ молоді та, зокрема – студентської, є вкрай не задовільним. Для вирішення цих проблем ВРУ було прийнято рекомендації щодо вдосконалення роботи виконавчих органів влади, які враховують й педагогічні аспекти [6].

На наш погляд, досягнення визначених пріоритетів державної політики в сфері ФЗСЖ можливо за умови дотримання принципів стратегічного управління розвитком здоров'я та належного фінансування закладів освіти, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту виконавчими органами.

При цьому орієнтиром можуть бути Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2008 року «Про затвердження Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації на період до 2015 року» та Галузева програма Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту «Формування здорового способу життя серед дітей та молоді», в яких, зокрема визначено: обов'язки органів місцевої влади щодо ФЗСЖ, права та обов'язки цих органів у частині розробки освітніх програм зміцнення здоров'я; механізм координації взаємодії Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту зі структурами системи освіти обласних, місцевих та районних рад під час реалізації державних програм щодо ФЗСЖ. При розробці стратегічних напрямів державного рівня за необхідним є виконання таких вимог, як: оптимізація мережі спортивних шкіл, стовідсоткова оснащеність спортивних і навчальних закладів необхідним інвентарем, розвиток різних видів спорту та пропаганда здорового способу життя. На наш погляд на таких основах вирішення проблем ФЗСЖ у студентській молоді можливо у площині вживання дійсно ефективних заходів стратегічного управління, які забезпечують зміцнення здоров'я та розвиток держави.

Література

1. Україна у цифрах 2007. Статистичний збірник. – Київ: Держкомстат України, вид-во «Консультант», 2008. – 259 с.
2. Ottawa Charter for Health Promotion. First International Conference on Health Promotion. Ottawa, Canada, 17 – 21 November, 1986.
3. Андрощук Н., Андрощук М. Основи здоров'я і фізична культура (теоретичні відомості). – Тернопіль: підруч. і посіб., 2006. – 160 с.

4. Балбенко С. Основи здоров'я та фізичної культури: метод. посіб. для вчителів. – Х.: Скорпіон, 2004. – 96 с.
5. Плахтій П. Мікроорганізми, харчування і здоров'я людини: навч. пос. – Кам'янець-Поділь.; 2006. – 192 с.
6. Постанова ВРУ від 03.02.2004 р. № 1425 – IV «Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні «Формування здорового способу життя української молоді: стан, проблеми та перспективи» / Відомості Верховної Ради, 2004, № 16, стаття 243.

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Г. М. Заваріка,

Східноукраїнський Національний Університет імені Володимира Даля Коледж

Постановка проблеми. Характерною рисою соціально-географічної стратегії переважної більшості країн наприкінці ХХ ст. стало посилення значущості соціальних пріоритетів, усвідомлення того, що інвестиції в людський капітал є найбільш ефективними, а соціальна стабільність і підтримка населення є запорукою успішності обраної стратегії. У цьому контексті ця тема є надзвичайно важливою і актуальною.

Аналіз останніх публікацій. Вивченню питань трансформації вчені виділяють достатньо уваги. Але роботи по дослідженню трансформації розселення Луганської області практично відсутні.

Постановка завдання. Метою даної статті є виявлення соціально – економічних проблем трансформації розселення населення.

Виклад основного матеріалу. До основних соціально – географічних проблем розселення населення Луганської області відносяться:

1. Подолання бідності. Проблема бідності в Луганській області є на сьогодні однією з найбільш актуальних проблем соціально-економічного життя. З'явившись внаслідок кризових історичних трансформацій, зумовлених переходом до економіки ринкового типу, проблема бідності залишається актуальною і зараз, навіть за наявності позитивних зрушень в економіці країни. Найбільш бідними в Луганській області є північні поселення (Кремінна, Рубіжне, Старобільськ, Сватове, Кіровськ, Стаханов, Брянка), деякі з яких потерпіли від закриття шахт. Найнижчим показник бідності є у поселеннях південно-східної Луганщини (Суходільськ, Молодогвардійськ, Краснодон, Червонопартизанськ, Свердловськ), де знаходяться найбільш потужні й стабільно працюючі вугільні підприємства. Поширення бідності в Луганській області обумовлює негативні демографічні тенденції, низький рівень народжуваності, масовий міграційний відплив економічно активного населення за межі країни. У свою чергу низький платоспроможний попит населення обмежує ємність внутрішнього ринку, гальмує розвиток галузей кінцевого споживання. Тому подолання бідності розглядається як основа досягнення усіх стратегічних цілей.

2. Забезпечення якісної освіти. Прискорення глобалізаційних процесів наприкінці ХХ сторіччя стало каталізатором появи нового типу економічного середовища – економіки, що базується на знаннях. Забезпечення якісної освіти впродовж життя має важливе значення для подальшого розвитку регіону. Досвід розвинених країн доводить, що стара філософія освіти себе вичерпала – сьогодні освіта вже є не підготовкою до життя, як було 40-50 років тому, а власне і є способом життя. Людина повинна постійно вчитися, і саме навчання протягом життя стає формою захисту особистості проти невизначеності та непередбачуваності у сучасному світі. Стратегічними напрямками розвитку освіти повинні бути:

1. Модернізація системи освіти, спрямована на забезпечення її якості у відповідності до найновіших досягнень вітчизняної і світової науки, культури і вітчизняної практики.
2. Задоволення певних освітніх потреб людини впродовж її життя.
3. Забезпечення конституційного права громадян на доступність і безоплатність освіти.
4. Соціальне забезпечення і захист учасників освітнього процесу.

5. Утвердження державно-громадської системи управління, яка враховує тенденції децентралізації управління, регіоналізації освітніх програм, появи конкурентності освітніх послуг.
6. Впровадження сучасних інформаційних технологій, які забезпечують доступ до високоякісних баз знань, розширюють можливості до сприйняття складної інформації, застосування у широкому масштабі педагогічних технологій.
7. Створення сучасної моделі фінансового забезпечення освіти на основі розробки маркетингових стратегій і формування багатоканальних систем надходження коштів.

3. Рішення проблеми зайнятості та формування ринку праці.

Функціонування ринку праці, зокрема наявність сприятливих умов для професійного розвитку працівників, можливість вільного вибору щодо застосування своєї праці – це найважливіші індикатори соціально-економічного розвитку поселень в умовах перехідного періоду. Від можливостей працевлаштування, стабільної та вільної зайнятості, безпеки умов праці та гарантійного отримання певного мінімального доходу безпосередньо залежить рівень життя громадян, поповнення бюджетів, економічна кон'юнктура та підприємницька ініціатива, привабливість поселення та його перспективи. Формування ринку праці поселень Луганської області відбувається під впливом низки факторів:

- структурні зрушення в економіці, що супроводжуються об'єктивним скороченням індустрії засобів виробництва на користь галузей, орієнтованих на задоволення потреб населення;
- закриття нерентабельних та збиткових підприємств (шахт, машинобудівних заводів), підприємств ВПК у рамках конверсії, що призводить до вивільнення працівників з цих та суміжних виробництв, установ відомчої соціальної сфери;
- активізація інвестиційної діяльності, спрямованої на створення робочих місць та технічне оновлення виробництва, впровадження нових технологій;
- розвиток підприємництва, малого та середнього бізнесу, ринкової інфраструктури (супроводжується збільшенням кількості робочих місць) [1].

4. Подолання демографічної кризи .Специфічні особливості сучасного демографічного потенціалу Луганської області значною мірою обумовлені екстенсивним характером господарювання, наслідками соціально-економічної кризи, а також високою урбанізованістю території. Це спричинило неухильне скорочення кількості населення , яке, починаючи з 1990 р., зменшилося на 9,2%. Скорочення населення яке розпочалося в області з 1993 р. триває, за період 1993-2006 рр. область втратила 504,1 тис жителів, - більше , ніж сучасна чисельність обласного центру. Проте слід відмітити позитивні зміни у цьому процесі в останні п'ять років, коли чисельність населення стала зменшуватися більш повільними темпами. Демографічний фактор має стратегічне значення для майбутнього розвитку України. Тому у практику державного управління необхідно запровадити принципи орієнтації розвитку країни, передусім, на інтереси населення та сім'ї, на забезпечення умов їх всебічного розвитку і реалізації.

5. Формування суспільної свідомості населення .Важливим напрямом дій має стати втілення національної ідеї, яка забезпечить консолідацію суспільства, формування поваги до своєї держави та її посадових осіб, бажання підтримувати власне виробництво і шанувати державний прапор, суспільну протидію шахрайству всіх видів (від несплати податків та інших обов'язкових платежів до хабарів і корупції). Сьогодні не тільки на Луганщині , а і в цілому по країні не приділяється уваги формуванню цієї свідомості, або тільки на папері. Особливе значення це має в умовах здійснення перехідних, трансформаційних процесів, коли відбувається зміна суспільної свідомості, формується індивідуальне ставлення до нових соціально-економічних та політичних реалій. Зрештою, фактор ментальності враховується в сукупності загальних передумов економічного розвитку.

Висновки. Соціально орієнтована модель передбачає високий ступінь соціального захисту населення, дотримання принципів соціальної справедливості, поступове підвищення рівня життя широких верств суспільства. Такий шлях, крім суто гуманітарних позитивних наслідків, дає і інші: передусім соціальну стабільність , відсутність котрої може просто зламати будь-яку концепцію розбудови держави.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Іваньшина Н.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Головна мета української системи освіти- створити умови для розвитку та самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатних навчатися впродовж всього життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства.

Формування і розвиток людини як особистості, а також використання її як головної виробничої сили суспільства, повинні стояти на першому місці в розв'язанні проблем управління системою освіти в Україні.

Розвиток нашого суспільства на гуманістичних і демократичних засадах, коли людина визначається найвищою соціальною цінністю, і це закріплено Конституцією України, зумовлює необхідність врахування психологічних аспектів у всіх галузях життя і праці. Особливу роль відіграє психологія в соціоекономічних професіях, де предметом діяльності є людина. Оптимізація роботи всіх закладів та установ освіти, всієї системи освіти потребує вдосконалення керівництва на всіх ланках у напрямі його гуманізації та демократизації. Одним з істотних важелів покращення особистісних якостей керівника є забезпечення високого рівня психологічної компетентності керівних кадрів освіти. Керівник освіти повинен використовувати психологічні резерви, закладені в його особистості, які неодмінно допоможуть йому успішно виконувати посадові управлінські функції.

Ми знаємо, що Світ, який оточує нас сьогодні, змінюється інтенсивніше.

Звичайно, ідеальних навчальних закладів практично немає, але є особливі керівники, які використовують новітні підходи до навчання. Тому постає важлива педагогічна питання, формування особистісних якостей керівника

А.Д. Дьюї (американський філософ) вважав, що найглибшим спонуканням людської природи є "бажання стати значною особистістю". Якби наші предки не володіли цією полум'яною пристрастю У понятті "індивід" виражена родова приналежність людини, це гіпотетичне утворення - набір спадкоємних, індивідуальних рис. З'являючись на світло людина стає особистістю.

"Особистість" - поняття соціальне, на яку великий вплив має середовище; та ж людина, але розглянута як суспільна істота.

Введення в психологію поняття особистості означає, насамперед, що в поясненні психічних явищ виходять з реального буття людини як реальної істоти, у його взаєминах з матеріальним світом, до суспільного оточення, до інших людей.

Ці відносини реалізуються в діяльності людей, у тій реальній діяльності, за допомогою якої люди пізнають світ і змінюють його. Ніяк не можна зовсім відокремити особистість від тієї реальної ролі, що вона грає в житті.

Формування людини як особистості і його діяльність завжди здійснюється в соціальних структурах, у зв'язку з чим особливого значення набувають соціальні форми керування: економічні, політичні, педагогічні, правові (юридичні), правоохоронні, морально-ідеологічні (норми моральності, релігійні заповіді), культурологічні й ін.

Керування, здійснюване в соціальних структурах, має свої специфічні особливості і припускає використання різноманітних знань, гнучкості людського розуму, пам'яті, вольових якостей. Для ефективного керування в складних соціальних утвореннях необхідно чітко визначити кінцеву мету, намітити можливі шляхи досягнення, передбачати (прогнозувати) поведінку керованої системи при різних керуючих впливах і змінах зовнішніх ситуацій.

Людина не народжується з готовими здібностями, інтересами, характером і т.п. Ці властивості формуються при житті людини. На скільки ефективно розвиваються ці якості, настільки буде визначена його дорога в житті, одні стають керуючими, інші - керованими.

Потреба в керуванні виникає в повсякденному нашому житті, абсолютно не важливо в якій ситуації це відбувається: домовляючись про місце зустрічі чи будуючи будинок. Тобто коли хоча б два чоловіки поєднують свої зусилля для досягнення якої-небудь загальної мети, виникає задача координації їхніх спільних дій, рішення якої хто-небудь з них бере на себе. При цьому один стає керівником, що керує, а інший - його підлеглим, виконавцем.

Психологією лідерства цікавляться давно. Лідер - насамперед людина, на поведіння якого орієнтовані члени групи; саме він задає тон і деякий стандарт поведіння, визначаючи мети і задачі групи. Саме він має психологічне право примусити членів групи виконувати поставлені перед ним задачі. Іншими словами, лідер має владу, володіє високим професіоналізмом, компетентністю, умінням порівнювати свою діяльність з існуючими законами. І, нарешті, саме головне - лідер приймає на себе відповідальність за групу людей і за її дії. У результаті з'являються ті, хто спеціально займається управлінською діяльністю, а успішність керівника його управлінською діяльністю залежить від особистості керівника та його особистісних якостей. Отже особистість керівника та його особистісні якості є важливий фактор, що робить багатобічний вплив на результати навчального закладу.

Одним із завдань керівника освітнього закладу, як і будь-якого керівника, є досягнення якомога вищого рівня ефективності роботи, на що, в першу чергу, впливають особисті якості.

Тобто, формування особистісних якостей має важливе значення для професійної діяльності керівника освітнього закладу.

Література

1. Абрамова А.И. Подготовка менеджеров. – К., 2000.
2. Боришевський М.Й. Духовні цінності в становленні особистості громадянина // Педагогіка і психологія. – 2006. - № 1.
3. Корольчук О.П. Студентство: виховання духовності і культури, спроба окреслити проблеми та перспективи // Освіта. – 2007. - № 2.
4. Лимонов Ю.С. Практика эффективной работы руководителя. – Л., 2006.
5. Лимонов Ю.С. Практика эффективной работы руководителя. – Л., 2007.
6. www.monax.ru
7. <http://psi.lib.ru>

ДИНАМІКА ТА МОТИВАЦІЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ЗАНЯТТЯХ З РИТМІЧНОЇ ГІМНАСТИКИ

Ігнатова Т.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність. Актуальність ритмічної гімнастики достатньо велике і багатобічне. За допомогою її засобів розв'язуються задачі оздоровчого, освітнього, виховного характеру. Ритмічна гімнастика сприяє зміцненню здоров'я, вдосконаленню рухових умінь і навичок, розвитку фізичних і духовних якостей.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших завдань, яке ставиться перед системою фізичного виховання в Україні, є укріплення здоров'я нашої молоді, і понад усе студентів.

У процесі аналізу ми з'ясували мотивацію студентів до занять з ритмічної гімнастики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В проведених нами дослідженнях на 234 студентках СХУ ім. В.Далі тестованих за програмою Кабінету Міністрів, вихідний рівень мотивації фізичної підготовленості становить 2,2 бали – «нижче середнього».

Основною методикою. Основними мотивами для РГ є бажання: бути атестованим з предмету «Фізичне виховання» - 33,2%, бути привабливим для осіб протилежної статі - 13,5%, домогтися визнання оточуючих, підняти свій авторитет – 12,6%, оптимізувати вагу - 10,3%, поліпшити поставу, ходу – 8,2%, підвищити свою фізичну підготовленість – 6,9%, продовжити активне довголіття – 4,7%, набути життєво необхідних вмінь і навичок - 3,3%, виховати силу волі – 3,2%, використати можливість відпочити, відволіктися від повсякденних справ – 2,3%, брати участь у спортивних заходах – 1,8%. Таким чином, провідним мотивом на заняттях РГ залишається атестація з предмету, а не самовдосконалення у фізичному розвитку.

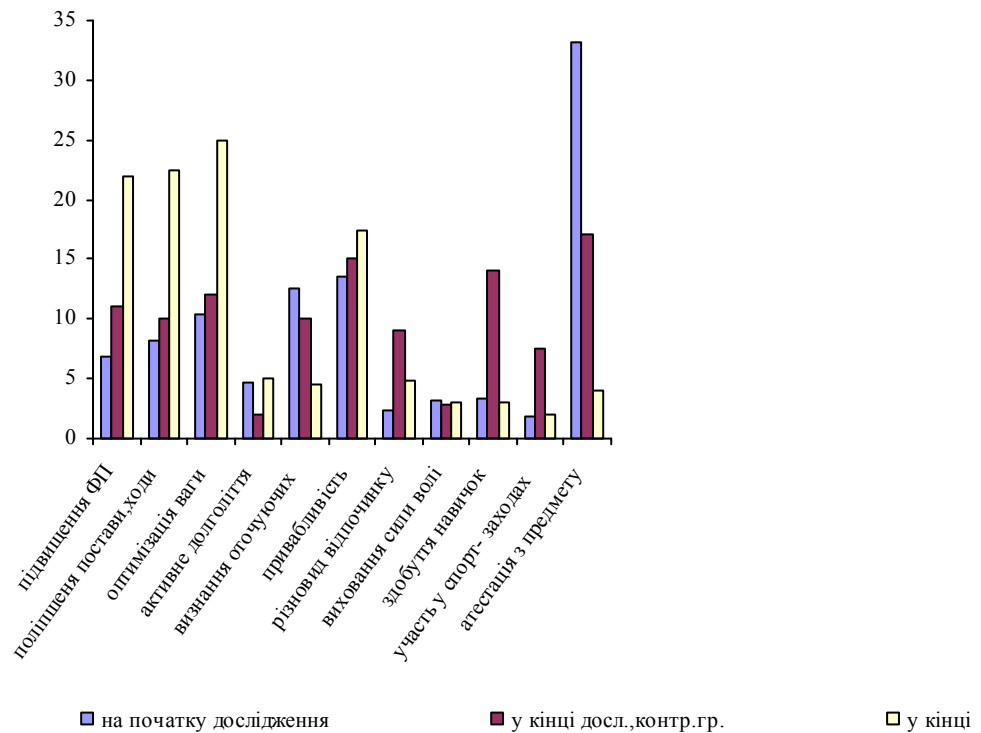

Рис. 1. Динаміка мотивів занять ритмічною гімнастикою в процесі експерименту.

Організація досліджень. Перед початком дослідження в контрольній (КГ) і експериментальній (ЕГ) групах було проведено тестування з метою визначення мотивації студенток. Порівняльний аналіз рівня фізичної підготовленості студенток свідчить про незначні й у більшості випадків статично недостовірні розходження порівнюваних груп і дозволяє забезпечити проведення об'єктивного педагогічного експерименту. Запропонована структура комплексів: перша група – комплексні вправи з нижче середнього і низького рівня координаційної тяжкості, кількість вправ у комплексі – не більше 30, друга група – комплексні вправи із середнім рівнем координаційної тяжкості, кількість вправ – не більше 40, третя група – комплекс вправ з вищим рівнем координаційної тяжкості, кількість вправ – не більше 50.

Результати дослідження і їхнє обговорення. У кінці експерименту, співвідношення мотивацій стало таким: знизилось бажання бути атестованим з предмету фізичного виховання з 33,2% до 4%, збільшилась оптимізація ваги з 10,3% до 25%, збільшилось бажання поліпшити поставу та ходу з 8,2% до 23%.

Основні висновки. На закінчення необхідно припустити, що оптимальне сполучення фізичних вправ і комплексу оздоровчих засобів, сприяє підвищенню рівня саморегуляції, самоконтролю й самоаналізу підвищує рівень активності студентів і свідомого керування своїм функціональним станом, у результаті чого зростають працездатність, рівень фізичної підготовленості, загальний оздоровчий ефект.

Література

1. Андрющенко Л.Б. Физическое воспитание студентов на основе интеграции спортивных и оздоровительных технологий. - Волгоград: ВГСХА, 2001.- 164 с.

2. Ігнатова Т.О. Засоби і методи гармонійного фізичного розвитку студенток вищої школи на заняттях з ритмічної гімнастики//Олимпизм и молодая спортивная наука Украины: Материалы 4-й региональной научно- практической конференции. - Луганськ, 2006. - С.181-184.
3. Ігнатова Т.О., Санжарова Г.К., Авакова В.М., ЛобкоА.А. Ритмічна гімнастика в процесі фізичного виховання студентів вузу//Олимпизм и молодая спортивная наука Украины: Материалы 5-й региональной научно-практической конференции. - Луганськ, 2007. - С. 229-232.
4. Бальсевич В.К. Перспективы развития общей теории и технологий спортивной подготовки и физического воспитания (методологический аспект) // Теория и практика физ. культуры. - 1999. - № 4. - С. 21.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ ГІПЕРТОНІЧНОЇ ХВОРОБИ У ЛЮДИНИ В ЗРІЛОМУ ВІЦІ

Кирпенко Т.М.,

Років тридцять тому есенціальна гіпертонія у віці 25-35 років, вважалась випадком унікальним, проте сьогодні такий діагноз нікого не дивує. Гіпертонічна хвороба – це клінічний синдром, що характеризується хронічно підвищеним рівнем кров'яного тиску при відсутності явної органічної причини. Цей синдром має прогресивну течію та пов'язаний з подальшим ураженням судин та нирок. Діаметр судин регулюється нервовою системою, яка тісно пов'язана з нашими емоціями. Психічна напруга може призводити до скорочення гладкої мускулатури судин, таким чином впливаючи на підвищення артеріального тиску. Під впливом страху або гніву відбувається активація симпатичної нервової системи та виділення адреналіну мозковою речовиною наднирків, що створює фізіологічні зміни в серцево-судинній та інших системах, та насамперед – підвищує кров'яний тиск людини. При певних довготривалих конфліктах та відповідній схильності це може призводити до захворювання.

Багато уваги приділив цій проблемі Ф.Александр зі своїми співробітниками, які в Чикагському інституті психоаналізу займалися проблемою психосоматичних розладів та їх психотерапевтичного лікування. По даним Ф.Александера центральним пунктом психодинаміки хворого гіпертонією є постійна боротьба зі зловливно-агресивним почуттям. Ті люди, які не можуть відповідним чином відреагувати на травмуючу ситуацію, найбільше ризикують захворіти психосоматичним захворюванням.

Характерний динамічний паттерн при гіпертонічній хворобі:

Агресивні конкурентні тенденції → страх через невдачу або помсту → посилення залежних бажань → почуття неповноцінності → реактивація агресивного суперництва → тривога та придушення агресивних ворожих імпульсів → артеріальна гіпертонія.

Було проведене експериментально-психологічне дослідження з метою вивчення психологічних чинників виникнення гіпертонічної хвороби у людини в зрілому віці. В дослідженні взяли участь 30 осіб, середній вік яких 35 років. Серед них: 15 чоловіків – 11 з вищою освітою, 4 з середньою освітою; 15 жінок - 11 з вищою освітою, 4 з середньою освітою. Було проведене опитування за такими методиками: клінічне інтерв'ю, тест Люшера, опитування за методикою «Невротичні риси особистості», опитувальник для хворих на гіпертонію Малкіної-Пих. За результатами дослідження чоловік-гіпертонік прагне розширювати свій вплив; хоче справляти приємне враження, тому весь час тримає себе напоготові; дратівливий та вразливий, прикладає багато зусиль щоб подобатись людям; емоційна незадоволеність призводить до стресу та хвилювань; жінка-гіпертонік прагне розширити сферу впливу; бажає всім подобатись та прикладає для цього багато зусиль; товариська але не постійна в своїх прихильностях; має високі емоційні зазіхання; чутлива та вразлива, в емоційному відношенні схильна лишатись байдужою; емоційна незадоволеність призводить до хвилювань та імпульсивності; фрустроване бажання незалежності.

По мірі прогресування хвороби, гіпертонік стає пригніченим, скарги приймають монотонний характер. Хворий все більше фіксується на негативних емоціях, зростає фізичне та інтелектуальне виснаження, погіршується пам'ять на фоні прогресуючих судинних змін поступово стирається здатність до суб'єктивної оцінки свого стану. Серед особливостей особистості: високий рівень проблем, які бачаться крізь незадоволеність та песимістич-

ність власних перспектив, фрустрація зі схильністю до депресивних реакцій, стоп-реакції на стрес, висока чутливість, більша спрямованість особистості на відповідність нормам, придушення спонтанності, стримування самореалізації, гіперсоціальна спрямованість інтересів. Профілі особистості чоловіків та жінок хворих на гіпертонію схожі. Узагальнюючи можна сказати, що чим виразніші маскуліні риси у людини, тим більша схильність до гіпертонії.

Дослідження здорових людей показало, що більшість з них також знаходяться в стані стресу, проте з ним справляються. Підвищенню рівня психоемоційної напруги (ПЕН) сприяють різкі політичні та економічні зміни, тривога, незадоволеність життям, невпевненість у майбутньому. ПЕН та соціально-стресові фактори впливають на людину, на її організм та особистість та можуть формувати розлади, як на психічному рівні, так і на соматичному. Це вказує на те, що майже всі люди мають ризик захворіти на будь-яке психосоматичне захворювання.

Особистість повинна сама прийняти на себе відповідальність за свій вибір, за своє життя, та реалізовувати його кожен раз, актуалізуючи щохвилини всі можливості. Психологічних шляхів підвищення своєї самоцінності багато, але всі вони пов'язані з роботою людини над собою, особистісним самопізнанням та розвитком. Реалізація можливостей індивідуальної та соціальної суб'єктності є однією з важливих складових психологічного здоров'я особистості.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В НЕОБХІДНОСТІ ВКЛЮЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СФЕРУ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.А. Коломійцев,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Практика роботи існуючих служб вищої школи надає матеріали, що особливої уваги, насамперед, професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів освіти потребує студентська молодь, яка через кілька років становитиме "ядро" української національної інтелігенції. Та й майбутнє народу України залежить від змісту цінностей, що закладаються у світоглядні орієнтації молодих людей та від того, якою мірою моральна свідомість стане основою їхнього життя за нових соціальних умов, що є сьогодні актуальним. Бо ступінь вивченості проблеми на сьогодні є недостатньою. А тому, формування моральної свідомості не можна розглядати окремо від соціальної поведінки, реальної діяльності, впродовж якої формуються не лише моральні поняття, а й почуття, звички та інші неусвідомлювані компоненти морального обличчя особистості. Характерний для особистості спосіб розв'язання моральних проблем, як система цінностей, складовими якої вони є, формуються, перш за все, у практичній діяльності людини і її спілкування з оточуючими. Поведінка особистості залежить не тільки від того, як вона розуміє наявну проблему, а й від її практичної готовності до тієї чи іншої дії.

Сучасний стан і розвиток асоціальної поведінки учнівської та студентської молоді, її детермінанти можна досягнути лише на основі психолого-педагогічного підходу й аналізу її виникнення та розвитку. Джерела асоціальної поведінки, їх соціологічний, морально-правовий, соціально-психологічний діапазон надто широкий - від ствердження провідної ролі вродженості, спадковості як основної детермінанти асоціальної поведінки будь-якої людини (Ч. Ломброзо, XIX ст.) до негативної ролі сім'ї (П. Лесгафт), недоцільної побудови навчально-виховного процесу, теорії ряду авторів про домінуючу роль соціальних факторів у цьому негативному явищі (О. Герд, О. Сікорський).

готовність дотримуватись у житті морально-етичних норм поведінки.

Значний інтерес, з цього приводу представляють, сьогодні положення А. Макаренка про "олюднення" (у сьогоднішньому розумінні – гуманізацію, прим. – Авт.) конфлікту. Він відзначав, що при даному розумінні "конфлікт стає тоншим, глибшим, ніжнішим, він відображає сокровенніші глибини людської особи". На нашу думку - досвід А. Макаренка і сьогодні є вчасним дороговказом до вивчення психології поведінки сучасної молоді, а "Педагогічна поема" - його художньо-образним втіленням.

Звичка ж правильної поведінки, за нашим визначенням, передбачає ефективну результативність засвоєння морально-правових знань, усвідомлену впевненість у об'єктивній необхідності їх дотримання, що детермінує вибір мотивів, цілей, вчинків, а також входить як її дійова, практична реалізація в правомірній поведінці учнівської та студентської молоді.

Соціально-педагогічний аспект у рамках даної проблеми нами досліджується на основі філософського вчення про те, що характер домінуючої соціальної поведінки в умовах відповідної суспільно-економічної формації ускладнює процес соціальної адаптації і породжує відповідний тип соціальної поведінки, що асоціальна поведінка є не лише те, що існує суб'єктивно, а й те, що існує об'єктивно, у суб'єктивній формі відображає це об'єктивне і детермінується конкретно історичним, соціально-економічним станом суспільства.

ИГРОВАЯ И КОМПЬЮТЕРНАЯ ЗАВИСИМОСТИ, НЕЙРОФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ КОРРЕЛЯТЫ ДЕВИАНТНЫХ ФОРМ ПОВЕДЕНИЯ

Корчиков С.Д., Кратина И.П., Мечетный Ю.Н., Найденов С.И.,

ВНУ им. В. Даля, НКЦ «Кедр» г. Луганск

Современная материальная культура подарила человеку компьютер, а вместе с ним – игровую и интернет; мобильный телефон и SMS зависимости; а также самый жесткий вариант азартного поведения – казино и игровые автоматы. Гемблинг – сверхценное увлечение азартными играми, сначала как досуг или исследование, затем становится зависимостью и уводит человека от любой разумной деятельности, делая азарт самоцелью через выбранную техническую реализацию, быстро приводя к болезни и, зачастую, к гибели. Определенные черты личности и состояния ЦНС, способствующие формированию болезни, могут быть выявлены у подростка при профилактическом подходе (психологическое тестирование, электрофизиологическое обследование).

Проведены исследования биоэлектрической активности - ЭЭГ, качества наполнения микроциркуляторного русла регионов мозга – РЭГ в группе 74 пациентов, обратившихся за помощью по поводу выраженных патологических форм игровой зависимости. Исходно задача исследования состояла в выявлении патологии мозга органического, либо функционального характера для целей формирования курса сопутствующей медикаментозной поддержки в комплексе лечения и реабилитации больного. Результаты обследований обнаружили ряд общих для всей группы показателей:

1. Признаков органических поражений не выявлено. Напротив, в покое при отсутствии нагрузок характерна ярко выраженная в основном частотном диапазоне активность мозга с признаками повышенной активации со стороны диэнцефальных структур и усилением подкорковых таламо-кортикальных влияний. Такой тип активности является вариантом нормы и встречается достаточно часто (до 50%). Характерен для ярких, творческих, художественных личностей, склонных испытывать в подростковом возрасте свои возможности в различных видах деятельности: игровой, занятиях спортом (80% в группе) и т. д.

2. В покое, без нагрузок наблюдаются короткие фрагменты заостренных волн основного альфа ритма, указывающие на общую невротизацию, истощение, вероятно, стрессорного типа. В этих случаях повышенная активация диэнцефальных структур часто сопровождается вегетативной нестабильностью, прежде всего в обеспечении процессов метаболизма. Нарушения динамики наполнения микроциркуляторного русла (по данным РЭГ) наблюдаются более чем у 80% относительно здоровых и 100% в группе) в данном случае могут создавать дополнительную метаболическую нагрузку в отдельных регионах мозга.

3. При предъявлении функциональных нагрузок в группе наблюдаются ярко выраженные патологические изменения функционального характера. На фоне фотостимуляции – существенное усиление заостренности волн, появление одиночных и групп низкоамплитудных пиков, острых волн. Особенно выражены изменения на фоне, и после пробы с гипервентиляцией, которая как раз и создает повышенную напряженность процессов метаболического обеспечения. Уже на ранних этапах пробы (10-20 секунд для 80% группы, до 1-2 минут для остальных) появляются одиночные и группы заостренных тета-волн,

низкоамплитудных пиков, всплеск высокочастотных колебаний преимущественно во фронтальных отделах (лобно-височные отведения), сохраняясь от 5 до 20 минут после прекращения нагрузки. Эти изменения указывают на существенное снижение адаптационных возможностей мозга к перенесению нагрузок, усиление эмоциональной напряженности и уровня подкорковых влияний со стороны лимбической системы, снижение возможностей волевого контроля поведения (фронтальные области мозга), что соответствует картине утери самоконтроля при азартной игре на фоне усталости в конце рабочего дня, употребления алкоголя. Следует отметить наблюдаемую в группе связь отмены занятий спортом, оздоровительной физкультурой в предыдущие 2-4 года и, связанного с этим снижением адаптационного потенциала, общего самочувствия, и формированием патологических форм игровой зависимости. Таким образом, можно утверждать, что игровая зависимость – это болезнь адаптации, не только социальной и психологической. Профилактика, лечение и реабилитация заболевания не эффективны без мер повышения неспецифических адаптационных возможностей, антистрессорной защиты организма. Ввиду общности механизмов, те же выводы можно расширить на решение проблем формирования психоэмоционального статуса детей и подростков.

Наши исследования показали, что наряду с психологической помощью, мерами социальной адаптации больных и в профилактике игровой зависимости, существенную роль должны занимать методы:

- нейрофизиологической, психологической диагностики для выявления групп риска, выбора тактики и контроля эффективности помощи больным;
- обучения приемам повышения неспецифического адаптационного потенциала организма и антистрессорной защиты в рамках преподавания курса Валеология;
- исправления нарушений осанки, для нормализации напряженности мышечного корсета;
- индивидуального подбора дозированных, регулярных физических нагрузок и других мер для восстановления и поддержания общего адаптационного потенциала организма.

ВПРОВАДЖЕННЯ КОЛЕКТИВНОГО СТИЛЮ В УПРАВЛІННІ НА ПРИКЛАДІ УПРАВЛІНСЬКИХ КОМАНД

К.С. Котилевська, Бєлоусов Я. І.,

Ринкова система господарювання потребує радикальних змін системи управління економікою. Це обумовлено тим, що кожний об'єкт управління має свою специфіку, яка вимагає адекватної системи управління. Як об'єкт товарно-грошових відносин сучасна організація володіє економічною самостійністю і повністю відповідає за результати своєї господарської діяльності. При цьому вона повинна сформулювати таку систему управління, яка була б ефективною в її конкурентній боротьбі на ринку.

Так, сутність роботи керівника полягає в її ефективності. Чим би він ні займався – бізнесом або роботою в лікарні, в урядовій установі або профспілковому комітеті, університеті або банку, – від нього вимагається правильне виконання завдань, причому виконання якісне, тобто ефективне.

Ефективність управлінської діяльності багато в чому залежить від керівника, від обраного ним стилю управління. Ефективність управління – у широкому розумінні – це співвідношення результатів діяльності організацій, підприємств і витрат на управління або повних витрат організацій, підприємств; у вузькому – співвідношення результатів діяльності органів, підрозділів, працівників управління (кількості ухвалених рішень, розрахунків) і витрат на їх досягнення.

На сьогодні все більше дослідників схилиються до думки, що найрезультативнішим в умовах ринкової економіки є колективний стиль управлінської діяльності. Оскільки колективний стиль дозволяє ухвалити найбільш об'єктивне рішення, враховує думки кожного члена команди і тим самим створює комфортні соціально-психологічні умови праці в результаті цього підвищується ефективність тобто продуктивність праці.

Для більш глибокого розкриття теми потрібно більш детально зупинитися на такому специфічному виді спільної діяльності, як управлінська колективна діяльність. За твердженням Пітера Друкера, використання колективного (командного) принципу роботи є реальністю будь-якого успішно діючого підприємства у різних сферах діяльності, особливо в управлінській. Тобто "колективна робота вимагає більшої внутрішньої організованості, співробітництва і більшої визначеності індивідуального призначення, ніж індивідуальний принцип роботи.

Управлінський колектив постає у першу чергу як об'єкт управління, оскільки високий ступінь розподілу функцій в управлінні призводить до необхідності "обміну діяльностями". З точки зору соціальної психології цей "обмін" виявляється у формі взаємодії залежності та взаємодії індивідів у процесі спільної цілеспрямованої діяльності

Управлінську спільну діяльність характеризують такі ознаки:

- наявність спільної мети;
- наявність органів управління та організації праці;
- просторова та часова присутність учасників взаємодії, яка створює можливість особистого контакту (обмін діями, інформацією та спостереженнями);
- чіткий розподіл індивідуальних діяльностей (дій) між учасниками спільної діяльності;
- поєднання розподілених індивідуальних діяльностей, тобто чітка послідовність їх виконання за певною програмою, яка враховує діяльність кожного учасника;
- узгодження індивідуальних діяльностей у процесі постійної взаємодії учасників спільної діяльності

Таким чином, ми з'ясували, що для більшої ефективності в управлінській діяльності управлінці кооперуються в управлінські колективи або управлінські команди.

В. Третяченко розглядає такі структурні характеристики КСУ як групи:

- кількість членів групи. Чисельність КСУ залежить від структурно-функціональних особливостей організації, до якої він належить. При цьому доведено, що оптимальним варіантом для КСУ є кількість від 5 до 12 осіб;
- канал комунікацій. Формування мереж комунікативних структур безпосередньо залежить від інформаційного та ділового обміну у групі;
- композиція – індивідуально-психологічний склад групи. Склад КСУ може бути як гетерогенним, так і гомогенним. При цьому мають враховуватися критерії, за якими вони розрізняються;
- ієрархія статусів. Статус особистості у групі визначається старшинством у посадовій ієрархії, назвою посади, освітою, набутим досвідом;
- особливості групового завдання. Вплив завдання на групову ефективність;
- стиль лідерства. Рівень розвитку та організованості групи знаходиться у тісному взаємозв'язку з проблемою лідерства. Лідерство також є психологічним підґрунтям самоорганізації та саморозвитку групи. Дослідження Л. Уманського довели, що коли перший керівник виправдовує своє призначення організатора, тобто справляється з виконанням функцій лідерства в різних проявах спільної діяльності, то він є лідером-організатором. За умов підвищення рівня розвитку КСУ роль лідера-організатора стає дедалі непомітною;
- мотивація групової колективної діяльності. Сутність мотивації природи групи полягає не у появі яких-небудь групових мотивів, а у зміні мотивації поведінки індивідів, в узгодженні, гармонізації їхніх дій, намірів та мотивів. Динаміка мотиваційних процесів як окремої людини, так і КСУ, на думку В. Казміренка, залежить від певних чинників: адаптації, влади, підпорядкування та патерналізму;
- розподіл ролей у групі. Ефективність діяльності управлінської групи характеризується поведінкою кожного її члена, яка у свою чергу визначається виконуваними ролями;
- міжособистісні відносини в групі. При дослідженні впливу кооперативних та конкурентних взаємовідносин на групову ефективність, помічено, що групи, організовані на кооперативних засідках працюють з більш високою якістю, ніж групи, які функціонують за умов конкуренції. Кооперативний характер взаємовідносин у процесі спільної управлінської діяльності передбачає рівноправність кожного члена КСУ;

- групові норми. Зміст власне групових норм і цінностей значною мірою зумовлений змістом індивідуальних нормативних установок і ціннісних орієнтацій членів КСУ. Натомість, КСУ також впливає на поведінку кожного його члена. В ідеалі КСУ та його члени повинні досягти певної відповідальності один за одного: перший удосконалює людей, а люди удосконалюють його організаційну структуру. Все це досягається лише за умови дотримання групових норм;
- продуктивність та задоволеність від приналежності до групи. Ці змінні є головними показниками ефективності КСУ.

Відповідно до особливостей складу команди й напрямку її діяльності виділяють такі типи команд:

5. Функціональна команда – створюється на основі чіткої системи організаційного керівництва й підпорядкування. Команда складається з фахівців, які повинні максимально ефективно вирішувати завдання, поставлені керівництвом. Команда може пропонувати керівництву інноваційні методи розв'язання проблем, але право визначення мети й ухвалення рішення залишається за керівництвом організації. Діяльність цього типу команди більш ефективна в традиційній ієрархічній організації, що функціонує в умовах стабільного, малодинамічного й передбачуваного ринку.
6. Мультидисциплінарна команда – поєднує фахівців (частіше провідних) з ряду організаційних підрозділів або партнерських організацій, чия компетентність дозволяє знайти й реалізувати найбільш оптимальний спосіб вирішення складної і важкої проблеми. Об'єднання здібностей і можливостей кожного із членів команди, які взаємно доповнюють один одного, створює синергійний ефект, що визначає високий потенціал мультидисциплінарної команди. Команда такого типу, як правило, найбільш легко пристосовується до мінливого середовища.
7. Самокерівна команда – складається з фахівців, які володіють високим рівнем професіоналізму в деяких сферах, взаємно доповнюючи один одного. Цей тип команди характеризується високим ступенем свободи у прийнятті й реалізації рішень. Діяльність цього типу команди більш ефективна за умов становлення нової справи, створення нової організації або структури.

Також необхідно зупинитись на типології колективних суб'єктів управління, які характеризуються не тільки складною організацією, але й соціально-психологічною культурою.

- Будь-яку відповідально організовану діяльність очолює група людей нагорі піраміди, кожний з яких і всі вони разом становлять вище керівництво (корпоративний рівень). Більшу частину часу всі ці люди віддають розробці загальної стратегії управління, яка визначає головну діяльність і порядок її виконання. Вони відповідають за основний капітал компанії (фірми, підприємства), за її фінансове благополуччя. Вони повинні вирішувати, які продукти та послуги фірма повинна надавати, щоб отримати прибуток, їм належить останнє слово, яке визначає різновид цих послуг та товарів. Той, хто бере участь у діяльності організації на корпоративному рівні, має обов'язки, що вимагають найвищої міри координації та кооперації.
- Наступною є група людей, які відповідають за більш вузьку сферу, ніж загальне управління, але за більш широку, ніж конкретні виробничі проблеми керівного рівня.
- Керівники середньої ланки очолюють колективи працівників або "групи". Рамки їхньої діяльності зазвичай обмежені виробництвом "продукту", за який вони несуть відповідальність, оскільки безпосередньо відповідають за виробництво та виконання завдань. Що саме має вироблятися, вони рідко вирішують. Хоча і з ними інколи радяться керівники вищих рівнів, їхній головний обов'язок – організувати роботу групи підлеглих, які під їхнім керівництвом та наглядом вироблятимуть відповідну продукцію з мінімальними втратами, помилками, браком, тривалими конфліктами тощо.

Тож зупинимось на особливостях ефективної роботи управлінської команди. Ефективність командної роботи оцінюється за трьома показниками:

1. ступенем ефективності кожного із членів команди у виконанні закріплених за ним функцій і соціальних ролей. Ефективність пов'язана також зі здатністю

індивіда працювати над собою, розвиваючи необхідні для команди якості. Ефективний член команди демонструє гнучкість у виборі моделей поведінки та адаптивності до мінливого середовища;

2. ступенем ефективності команди як сукупності індивідів. Ефективність діяльності команди обумовлена її здатністю використовувати сукупний потенціал своїх членів, перетворювати його на щось більше, ніж просто сума потенціалів;
3. ступенем ефективності взаємодії команди із зовнішнім середовищем. Ця ефективність пов'язана зі здатністю команди створювати, підтримувати й використовувати потенціал співробітництва із зовнішніми щодо команди індивідами та структурами для оптимального досягнення цілей командної діяльності

Ефективна команда має особливі риси, що визначають продуктивність діяльності та відчуття повного задоволення командними процесами й результатами діяльності.

Наведемо характеристики ефективної команди:

- високий ступінь злагодженості й довіри між членами команди;
- чітка самоідентифікація індивідів з командою;
- спільне бачення місії команди і її цілей;
- професійна компетентність і висока мотивація членів команди;
- взаємозалежність та взаємодоповнюваність членів команди;
- невелика кількість членів команди;
- високий ступінь участі та задоволення від членства в команді.

Команди зазнають невдачі, коли не володіють необхідними якостями ефективної команди. Показником ефективності командної роботи можна вважати позитивний підсумок спільної діяльності з реалізації поставлених завдань.

Висновки. Підбиваючи підсумки, необхідно зазначити, що результатом переходу на нові форми господарювання в Україні повинне стати створення багаторівневої економіки, відмова від державного монополізму на власність і створення умов для рівноправного існування різних форм власності. Необхідно розвинути приватну і колективну форми власності. В сучасному світі вивчення управлінської спільної діяльності, створення ефективного суб'єкта управління або управлінської команди стало викликом часу тією ланкою, яка допомагає економіці стати більш ефективною і конкурентноспроможною та перейти її на новий рівень розвитку.

ВИЩА ОСВІТА ЖІНОК У 20-30-І РОКИ ХХ СТ. В УКРАЇНІ: КОНСТРУЮВАННЯ НОВИХ НОРМ ПОВЕДІНКИ У РАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Кривуля О.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Намагаючись створити «нову» (радянську) жінку протягом 20-30-х років ХХ ст., лідерами країни Рад було розроблено та впроваджено у життя механізми впливу комуністичної ідеології на зміну свідомості жінок. Спеціально винайдені методи тиску та впливу на народ мали на меті створити у кожній людині особливе світорозуміння та світовідчуття, котрі б призвели до «необхідної» зміни відносин між різними соціальними групами, «вигідних» для побудови «світлого майбутнього великої комуністичної держави». Виходячи із зазначеного, головним завданням партійної верхівки стало встановлення тотального контролю за населенням у всіх сферах його життя, зокрема, й у галузі освіти.

Найбільш високою формою професійної підготовки були денні та вечірні робочі факультети, створені на початку 20-х років, кількість яких постійно зростала. Важливу роль у створенні можливості навчатися жінкам на них, а також у інших вищах, відіграли декілька центральних документів, які встановлювали норми бронювання місць на навчання для дівчат (від 10 до 20 %). Отже, жінки отримали більш широкі можливості у вищих навчальних закладах і, відповідно, подальшого професійного зросту, службової кар'єри тощо. Але, як і в інших сферах життя, у навчально-виховному процесі більшовики почали формувати особливу політичну культуру, підпорядковану реалізації ідей побудови соціалізму, боротьби з його ворогами та утвердженню марксизму-ленізму. Можна погодитися із висновком О.Долженкова, що, «починаючи з середини 20-х рр., політичне керівництво УСРР

переходить від чинної до того практики контролю за культурними закладами без брутального адміністративного втручання в самий творчий процес до активного обмеження свободи самовиявлення». Тоталітарний режим 30-х років поставив за мету обмеження й підпорядкування своєму впливу усього суспільного життя народу. Тепер повністю контролювався і культурно-освітній рівень жінок.

Агітаційно-пропагандистський контроль за життям і навчанням студенток було встановлено в усіх навчальних закладах країни, у тому числі і у вишах. На перший план висувалася вимога якомога більшої суспільно-політичної активності жінок, переважна більшість яких перебували у лавах комсомолу, а вже на другому – безпосередньо навчання і отримання кваліфікаційно-освітнього рівня. У численних протоколах засідань студентського активу та зборів викладачів нерідко зазначалося, що не приділяється необхідної уваги власне процесу навчання; аспіранти та викладачі завантажені адміністративною роботою; студентів часто посилають на радгоспні та колгоспні роботи, що значно знижує якість навчання. Найбільше не встигали за програмами навчання студентки-комуністки, які, виконуючи завдання партії з виховання та перевиховання студентства, часто не відвідували завдань. Становище із навчання ускладнювалося й нестачею відповідної навчальної літератури. Вилучивши підручники, які вважалися «ідеологічно невитриманими» радянська влада не встигала швидко замінити їх у достатній кількості, що спричиняло величезні черги за книгами у бібліотеках. Все це призвело до випадків небажання студентками складати заліки та іспити на сесії і їх відраховували з навчальних закладів.

Крім того матеріально-побутове становище студенток також не відповідало елементарним потребам. Місць у гуртожитках не вистачало, але навіть якщо і отримували дівчата кімнату, в ній не було ані постільної білизни, ані ковдр, а іноді відсутні ліжка та столи. У гуртожитках часто навіть не було відхожих місць. Харчування також було незадовільним: щоб отримати обід, який до того ж був і неякісним, жінки до трьох годин стояли у черзі. Взагалі їдальні існували не при всіх вищих навчальних закладах. Щоб отримати медичну допомогу, дівчата займали чергу за три доби. Тому невинновато, що іноді вони навіть народжували не у лікарнях, а за місцем проживання.

Все це породжувало суперечливі норми поведінки жінок: з одного боку, вони іноді намагалися протестувати, виловлюючись проти такого стану речей, а з іншого – захоплені патріотичними почуттями, мріючи про краще майбутнє, продовжували пропагувати ідеї лідерів комунізму, усіляко підтримуючи дії влади.

Таким чином, у радянській Україні протягом 20-30-х років ХХ ст. цілеспрямовано, «зверху», насаджувалися певні, вигідні владі, норми поведінки радянських жінок. Так, найбільш схвалювалися самовідданість справі, безкорисливість. Але паралельно знівелювалися християнські цінності, спотворювалося розуміння про «гідну» поведінку жінки у суспільстві. Рівень моралі знижувався. Падіння моральних устоїв та зростання жорстокості співіснували поряд. Але, знаходячись у важких умовах життя, жінки навчалися і працювали, з року в рік примножуючи економічну могутність держави.

ДО ПІДГРУНТЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА

О. Курчанов,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Формування у студента творчого та естетичного становлення до явищ дійсності у всіх сферах життя суспільства: соціально-економічній, соціально-політичній, духовній, побутовій, вироблення у студентській молоді естетичної свідомості як системи психосоціальних утворень, здібності та потреби перетворювати світ за законами краси, стверджувати естетичний ідеал у повсякденній діяльності – основа майбутнього професіоналізму.

Ця перспективна мета повинна бути реалізована за час навчання студента у вузі, тобто це та довгострокова мета, досягнення якої зумовлено рішенням так званих середньострокових підцілей, які у практиці виховної роботи найчастіше називаються задачами.

Та аналіз планів виховної роботи у вузах країни вказує на те, що у справі планування мають місце недоліки як методологічного так і методичного характеру. Найпоширеніший із них — невідповідність змістовної сторони існуючій реальності.

Так, у багатьох комплексних планах творчого виховання майже не передбачені міри по керівництву самовихованням студентів, творчим та естетичним самовихованням. У результаті - саме управління вихованням не доходить до регулювання процесу самовиховання. У практиці планування є такий недолік, як недооцінка принципів комплексності, системності, з яких необхідно виходити при складанні всіх без винятку планів виховної роботи у вузі. А щоб змінити становище на краще, то за основу прийняти принципи вирішення цієї проблеми - комплексність та системність, що передбачають:

- взаємозв'язок, взаємообумовленість усіх видів виховної діяльності — інтелектуального, морального, естетичного, трудового, фізичного виховання;
- урахування виховних можливостей основних форм організації праці, побуту, вільного часу студентів, єдності навчального процесу, навчально-дослідницької роботи, виробничої та суспільної практики;
- цілеспрямованість виховної роботи, яка повинна служити реалізації мети і задач виховання, зумовлених програмою, забезпечувати їх вирішення;
- спадкоємність, безперервність, послідовність, особливо у визначенні задач, виявленні організаційних форм, заходів та методів кожного виду виховання, у тому числі естетичного, в єдиній системі виховання молоді;
- рівномірність розвитку знань, свідомості, формування активної громадської позиції;
- урахування особливостей студентів як специфічної соціальної групи:

а) соціально-психологічних особливостей, б) особливостей праці, навчання та побуту, в) особливостей профорієнтації, специфіки професійної спеціалізації у вузі, г) особливостей двох періодів соціалізації: адаптації колишніх абітурієнтів до умов вузу та підготовки до виконання обов'язків майбутніх спеціалістів.

Комплексний та системний підходи у плануванні і розв'язанні задач естетико-виховної роботи — необхідна умова підвищення ефективності творчого та естетичного виховання. В організації системи управління формуванням творчих здібностей та естетичної культури студента важливе значення має принцип урахування об'єктивної достовірної всебічної і своєчасної інформації про всю структуру об'єктивних умов та суб'єктивних факторів, які впливають на особистість студента, про тенденції зміни творчих, естетичних цінностей студентської молоді.

ТЕХНІЧНА ТВОРЧІСТЬ – ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ПРАЦІ

Латкова А.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Коледж

У наш час, коли науково-технічний прогрес стає головним фактором розвитку економіки й культури, підготувати й виховати кваліфікованих фахівців середньої ланки, здатних творчо вирішувати професійні завдання, просто неможливо без активного включення студентів коледжів в експериментальну, дослідницьку, творчу роботу. Одним з її напрямків є організація технічної творчості, що впливає на якість знань студентів, виробляє в них уміння сполучати розумову працю із працею фізичним, погоджувати теорію із практикою, отримані знання із самостійною діяльністю.

Істотним у змісті й цілях технічної творчості стає визначення й вибір тих принципів, опираючись на які можна реалізувати його розвиваючі можливості. Діяльність фахівців середньої ланки, що працюють висококваліфікованими працівниками, досить різноманітна. Формулювання виробничо-технічного завдання не містить у достатній мірі необхідних для його рішення даних і не вказують шляхів і способів досягнення наміченої мети. Тому цей процес припускає на самому початку активну пізнавально-пошукову діяльність студентів по виявленню, вивченню й аналізу виробничо-технічної обстановки, багатотипній політехнічним змістом. Потім студенти неминує стикаються з необхідністю рішення цілого ряду проблемних ситуацій виконавчого й творчого характеру. На цьому етапі їхня діяльність

розвивається вже як пошуково-евристична, настільки необхідна в процесі спільної теоретичної й практичної роботи, комплексного застосування на практиці системи природничо-наукових, загально технічних, спеціальних знань. Сучасний фахівець повинен відшукати «вузьке» місце, що стримує прогрес виробництва, і не тільки в межах своєї сфери діяльності, але й в інших, суміжних з нею, поставити перед собою творче завдання. Здатність аналізувати виробничо-технічну обстановку, виділяти проблему, рішення якої забезпечить досягнення наміченої мети, визначати умови й засоби, необхідні для цього - неоціненні якості фахівця. Сучасному фахівцеві потрібні широкі й узагальнені знання про основи сучасного виробництва, принципах процесів і конструкцій типових об'єктів техніки й технології, теоретичні знання й практичні вміння в області творчого висококваліфікованого рішення нестандартних виробничих завдань.

Корисним напрямком гурткової роботи є проведення досліджень. Так студентам кружка, які їдуть на практику на ОЦ Луганській області й м. Луганська дається завдання привезти види звітних зведень і програми по деяких ділянках обліку. Потім на заняттях студенти самостійно по видах звітних зведень становлять програми й порівнюють їх із програмами, що діють на ОЦ, після чого робиться аналіз програм ОЦ. Студенти знаходять нераціональні ділянки в програмах і намагаються їх поліпшити. Разом з керівником кружка вони роблять повний аналіз діючих програм, ці знання студенти використовують при захисті курсових проектів. Деякі студенти під час виконання курсового проекту роблять повний аналіз програм по своїй темі й пропонують більше нове оригінальне рішення.

Творчість і відповідальність у роботі й навчанні, любов до професії - запорука успіху в підвищенні якості підготовки фахівців.

З метою підвищення активності й масштабів творчої діяльності студентів можна використати метод вільного пошуку й вибору напрямків своєї творчої роботи. Технічною творчістю я займаюся давно. Підбираю матеріал для різних приладів з журналів «Радіо», «Юний технік», «Наука й життя» і ін. Коли буваю на виставках технічної творчості, то беру собі на вооруження ідеї інших навчальних закладів, наприклад, як шахта заповнюється водою, і пристосовую їх до роботи обчислювальної техніки як заповнюється інформацією обчислювальна машина й інші. Свої прилади й стенди я представляла на виставках різного рівня: міських, обласних і регіональних, за що маю почесні грамоти й бронзову медаль ВДНГ за представлену лабораторію по обчислювальній техніці.

На заняттях свого кружка я постійно розвиваю інтерес у студентів до технічної творчості. У нас навіть було 7 електрифікованих стендів, куди введена вся електрична схема машини і дуже цікаво було студентам спостерігати за роботою всіх вузлів машини, відповідно до складених ними програм. Природно в студентів з'являвся великий інтерес до навчання. Цю роботу виконували студенти під керівництвом викладача. Спочатку я показую їм діючі прилади, макети, стенди, називаю імена виконавців, потім пояснюю принцип роботи цих приладів, показую їх у дії. Зараз на уроках я показую як здійснюється переклад з десятикової системи числення у двійкову, як інформація надходить у реєстри.

Нашій країні потрібні висококваліфіковані фахівці, тому ми у своїй комісії «Програмування й комп'ютерні системи» порушуємо питання про цілеспрямовану організацію дослідницьких робіт студентів. І це буде педагогічним резерв-використання, яких забезпечить досягнення більше високих результатів у рішенні вартих перед нами завдань по навчанню й вихованню фахівців середньої ланки й підготовки їх до високоефективної праці.

Нам подвійно приємно, коли з підприємств приходять відмінні відгуки про наших випускників, яких ми привчили копітко трудитися не тільки на навчальних заняттях, але й на заняттях кружків. У мене маса прикладів, коли мої студенти показали на виробництві рівень своїх знань, отриманих на заняттях кружка.

У цей час у зв'язку з подорожчанням мікросхем і інших радіоелектронних деталей, виконувати різні радіоелектронні пристрої немає можливості. Тому студенти більшою мірою зараз займаються дослідницько-пошуковою роботою, підбирають матеріал по різних цікавих темах, становлять математичну модель, алгоритм рішення поставленого завдання, а потім становлять програми на різних алгоритмічних мовах і роблять їхній аналіз.

Так за останнім часом були пророблено дослідницькі роботи, які торкнулися такі теми:

- рішення транспортних завдань різними методами, було взято 4 складних методи, складені програми мовою 3 ++ і зроблений аналіз по цих програмах і висновки по роботі;

- використання у виробництві методу можливих напрямків Зойтендейка;
- рішення транспортних завдань методами диференціальних рент і потенціалів, і аналіз програм;
- історія розвитку нелінійного програмування й рішення виробничих завдань методом штрафних функцій;
- застосування розкрою матеріалу на підприємствах Луганської області (з більшою кількістю барвистих прикладів);
- аналіз завдань на чутливість;
- складання навчальних програм по всіх темах дисципліни «Моделювання виробничих та економічних процесів» із шістьма типами питань і відповідей;
- застосування методів целочисельного програмування для рішення завдань у ХК «Лугансктепловоз»;
- аналіз статистичних детермінованих моделей без дефіциту й з дефіцитом керування запасами.

У цьому навчальному році мої студенти готовлять 2 роботи з такої тематики: використання угорського методу для рішення виробничих завдань на мовах Дельфи й 3++ з відповідним аналізом;

застосування теорії графів до рішення виробничих завдань (максимальний потік у мережі).

У комісії всі викладачі готовлять зі студентами 2-х, 3-х, 4-х курсів різні наукові праці. Щорічно в травні місяці в нас проходять наукові студентські конференції й кращі роботи представляються на обласному й регіональному рівні.

МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДҐРУНТЯ ФАСИЛІТАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

О.О. Левченко,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Науковий аналіз управлінської діяльності, а в вищій школі – це і управління навчально-виховним процесом, яке досліджувалося у Східноукраїнському національному університеті ім. Володимира Даля (м. Луганськ) засвідчує, що окремі керівники та педагоги відчують значні труднощі в моделюванні самої педагогічної системи чи побудові системи занять високого рівня розвитку, бо самі не є фахівцями, які набули рівня фасилітативної компетентності. Важливим у вирішенні цієї проблеми є створення програми науково обґрунтованої системи компетентісно орієнтованого навчання; впровадження самодостатньої моделі студента-випускника, фахівця - психолога для гуманітарної галузі, як життєспроможної особистості та фахівця-професіонала - фасилітатора, здатного до творчої самореалізації та саморозвитку, а також допомоги в цьому іншій людині.

Але є й інше, що підтверджено нашим дослідженням (2006-2007). З'ясувалося, що у 27-31% керівників та педагогів вищої школи регіону (вибірка складала 270 педагогів) на низькому рівні сформована фасилітативна компетентність. Бо вони не в змозі були обрати тип освітньої практики, створити модель своєї освітньої практики, забезпечити (скласти програму) апробацію свого досвіду чи свого закладу за участю науковців тощо).

Актуальність дослідження проблеми виходить з розуміння того, що новий час і "його технологія спрямовуватиметься не так на використання, як на зміцнення людей і природи. Він вивільнятиме креативність, даватиме індивідам змогу відчути свою міць, свої можливості, свою свободу" (за К.Роджерсом). В дослідженні підґрунтя формування фасилітативної компетентності за основу було взято праці з проблем управлінської діяльності, на основі системного підходу, що визначають функції управління (Л.Орбан-Лембрик, Л.Романкова, В.Шукшунов, Г.Щедровицький), з проблем фасилітативної компетентності - В.Кремень, Т.Сорочан, психологічних особливостей особистості та професійної орієнтації, професійної кваліфікації і діяльності керівника - Г.Селевко, І.Цимбалюк. Хоча Г.Селевко, Т.Волобуєва зауважують на те, що поняття "компетентність" у психолого-педагогічній літературі остаточно не визначене і в більшості випадків уживається інтуїтивно.

Сама проблема досліджена ще недостатньо і тому існує мішанина в тлумаченні поняття компетенція та компетентність. За психолого-педагогічною літературою компетентність визначається як здатність особистості використовувати свої знання та вміння у повсякденному житті для досягнення успіху. Та Т.Сорочан компетентність визначає як наявність управлінських умінь, так і здатність до вирішення управлінських ситуацій, допомоги педагогам у різних професійних ситуаціях. Іншими словами - компетентність є інтегрованою професійною якістю керівника, поєднанням його досвіду, знань, умінь і навичок, де дослідження останніх з позицій гуманітаризації професійної освіти та фасилітативної компетентності в ній набуває актуальності.

Метою ж нашого дослідження є розкриття інтенцій в формуванні креативних студентів на підставах компетентісно орієнтованого підходу до професійного навчання з визначенням ключових компетентностей та ефективних технологій розвитку фасилітативних навичок в процесі професійної підготовки майбутніх психологів.

ПСИХИЧЕСКОЕ ЗДОРОВЬЕ – ОБЩАЯ ПРОБЛЕМА ЧЕЛОВЕЧЕСТВА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Луценко Г.В.,

Восточноукраинский национальный университет им. В.Даля

Здоровье человека – это жизненная энергия, возможность творчески, умственно и физически трудиться, отдыхать, радостно жить, быть уверенным в себе и в своем будущем.

Самое ценное у человека - это жизнь, самое ценное в жизни - это здоровье. Человек удостоен самого пристального внимания, а его здоровье является величайшей социальной ценностью, т.е. не только медико-биологической, но и социальной категорией. Здоровье человека – самый драгоценный дар природы. В природе есть все необходимое для его поддержания, но для этого человеку необходимо жить по ее законам, так как природа не навязывает нам болезни. Для поддержания здоровья, защиты от болезней человеку необходимо побуждение и активизация механизмов саморегуляции организма, развитие и подключение его резервных сил, т.е. естественный метод самооздоровления. Здоровье- залог человеческого счастья, одно из величайших условий свободного и гармонического развития личности, ее самоутверждения и творческой активности.

Психическое здоровье – особое биологическое, психофизиологическое и социальное достояние человека как личности и всего человеческого общества.

Психическое здоровье предполагает не только гигиену тела, и психогигиену, самовоспитание духовной сферы, нравственную жизненную позицию, чистоту помыслов. Путь к психическому здоровью – это путь к интегральной личности, не разрываемой изнутри конфликтами мотивов, сомнениями, неуверенностью. Психическое здоровье надо понимать как результат здоровых самотопсихических и психосамотических, индивидуально-личностных и природно-социальных взаимоотношений.

Психическое здоровье – основа гармоничного развития человека, начало начал самосовершенствования. Именно в этом как никогда ранее, заинтересовано общество. Но измененная окружающая среда . измененные отношения между техникой и человеком в процессе труда, измененный темп жизни в течении обозримого промежутка времени – это серьезное испытание человека на прочность .Современному человеку приходится гораздо чаще, чем раньше, переносить повышенные эмоциональные перегрузки. Средства массовой информации делают каждого из нас участником многих событий, которые часто являются причинами выраженных эмоциональных переживаний и в отдельных случаях могут даже послужить поводом к развитию болезненных состояний. В последнее время у многих людей усложнились психофизические нагрузки при решении бытовых вопросов. Можно сказать, что сегодняшнее новое качество жизни ставит перед человеком качественно иной подход к проблеме его психического здоровья. Очень редко можно встретить человека, у которого когда-нибудь что-нибудь не болело бы. Около 80 % всех заболеваний современного человека порождены цивилизацией. Большинство из них воз-

никают из-за недостатка двигательной активности, первичных перегрузок. Обычно это временное нездоровье практически здорового человека.

Сегодняшний человек не имеет права – в такие условия он поставлен – считать себя образованным, не освоив культуры психического здоровья. Культура здоровья определяет прежде всего умение жить, не вредя своему организму, а принося ему пользу.

Наше благополучие в полной мере зависит от душевного и телесного здоровья. Безусловно, каждый из нас должен контролировать свои эмоции, рационально питаться, физически и умственно трудиться, уметь бороться со стрессом, участвовать в общественной жизни, не употреблять наркотики, не злоупотреблять алкоголем, не курить. Целостный подход к этим проблемам – личная ответственность каждого человека за свое здоровье и благополучие. Очень важно, чтобы жизнь человека за свое здоровье имела духовную основу, что придает смысл жизни.

К ведущим признакам психического здоровья относятся: уважение к себе, умение переживать неудачи, независимость, забота о других людях, и качественные взаимоотношения, эффективная борьба со стрессом.

Правильнее воспитывать в себе такие ценностные ориентации, нравственные позиции, которые опираются на проверенные веками моральные принципы. Помогают человеку защититься от бытовых и профессиональных коллизий – уверенность в себе, самоуважение, адекватная самооценка, умение управлять своей психикой.

Жить, возможно, дольше, оставаясь практически здоровым, – достижимая цель, она должна стать нормой истинно культурного человека.

Никакие пожелания, приказы, наказания не могут заставить человека вести здоровый образ жизни, охранять и укреплять собственное здоровье, если он сам не будет сознательно вырабатывать собственный стиль здорового поведения. Недаром говорят, дай ученику 100 учителей, они не заставят его сделать то, чего он не захочет сделать сам.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧО ОБДАРОВАНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

О. М. Мазаненко,

Віокремлення та дослідження багатьох видів обдарованості служить важливою метою – привернути увагу до більш широкого спектру здібностей, які можуть отримати визнання та можливості для розвитку. Саме творча обдарованість як системна властивість психіки, що визначає можливість досягнення людиною більш високих, незвичних результатів у різних видах діяльності порівняно з іншими людьми, забезпечує продукування, висування нових, оригінальних ідей, здібність винаходити або ж блискуче виконувати, відтворювати те, що вже створено.

Особливо важливим в цьому контексті є дослідження творчої обдарованості студентської молоді, адже саме ця категорія є елітою нашої держави, саме від неї залежить розбудова майбутнього України.

Незважаючи на достатню увагу психологів до проблем розвитку творчості на різних вікових етапах, проблема психології творчої обдарованості студентської молоді не є вирішеною на сьогодні, зокрема актуальним є питання залежності творчої обдарованості студентства від їх особистісної ідентифікації та суб'єктної життєвої позиції.

Особистісна ідентифікація за Е.Еріксоном виступає як центральне новоутворення в юнацькому віці. Під ідентифікацією ми розуміємо засвоєння характерних особливостей інших осіб та використання їх моделей поведінки. Тому, на наш погляд, дуже важливими чинниками, які обумовлюють розвиток творчих здібностей, є особливості власної ідентифікації та суб'єктні якості творчої особистості.

Під час з'ясування зазначеної проблеми було проаналізовано основні напрями діяльності сучасної студентської молоді, узагальнено незалежні експертні оцінки творчої обдарованості студентів, з'ясовано особливості впливу власної ідентифікації та суб'єктних якостей на творчу діяльність студентів. Автором використано комплекс теоретичних (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, систематизація) та експериментальних (психодіа-

гностична самооціночна методика „Хто я?"; авторський опитувальник „Життєва спрямованість"; експертна оцінка, спостереження) методів дослідження.

В ході дослідження обстежено 240 студентів, причому 120 з них демонструють обдарованість у різних видах діяльності, та були відібрані за результатами обласного конкурсу „Студент року", переможцями якого стають найкращі студенти, які демонструють високі досягнення у таких видах діяльності: наукова робота, соціальна робота, спортивна діяльність, перемога в олімпіадах, студентське самоврядування, професійна майстерність, оригінальні та творчі винаходи у різних видах мистецтва, активна участь у студентських будівельних загонах.

Порівняння результатів всіх частин дослідження вказує на відсутність протиріч та дозволяють стверджувати, що обдаровані студенти більш успішно ідентифікують свою особистість із статусом „студента", прагнуть до освоєння обраної спеціальності, зорієнтовані на спілкування зі студентами. По закінченню вищого навчального закладу ця група студентів прагне до більшої самостійності, відчуває потребу у створенні власної сім'ї, взагалі усвідомлює власну спроможність.

У свідомості студентів, які не виявили творчої обдарованості протягом навчання у вищому навчальному закладі, дещо зміщені пріоритетні цілі – організація власного дозвілля, налагоджування гармонійних відносин з коханою людиною, можливо створення сім'ї, пошук роботи (або декілька робочих місць). Можна сказати, що вступ до вищого навчального закладу ними оцінюється як стрибок у доросле життя та бажання відразу своє життя будувати за такими канонами, які в уявленні студентів співвідносяться з життям дорослих. На старших курсах приходить розуміння своєї ідентифікації зі студентським статусом, студенти усвідомлюють, що навчання у вищому навчальному закладі є важливим етапом життя, який проходить недостатньо ефективно. Тому виникає потреба більш тісного спілкування з одногруппниками, які досягли більших результатів, з педагогами. Але на старших курсах, розуміючи, що подальший крок життя пов'язаний з працевлаштуванням та відчуваючи власну некомпетентність, студенти прагнуть більшого спілкування з батьками, сподіваючись на їх підтримку.

Отримані висновки збігаються з думками деяких провідних вчених. Так, В. Моляко підкреслює, що кожен з видів обдарованості координує, регулює, стимулює творчу діяльність, сприяє знаходженню таких рішень, які дають можливість краще пристосовуватися до світу, оточення, інших людей і самої себе. З іншого боку, творча обдарованість є особливою формою адаптації, пов'язаної з домінуванням суб'єктної, а не ситуативно обумовленої активності (О. Музика).

Таким чином, можна констатувати, що творча обдарованість пов'язана з особистісною ідентифікацією та суб'єктною зрілістю особистості – характером активності студентів та рівнем її керованості в певному виді діяльності, який визначається свідомо обраною метою, вмінням співвідносити свої суб'єктивні бажання та об'єктивні вимоги діяльності, цілеспрямованим, відповідальним, зацікавленим ставленням до неї, вмінням пристосовуватися та створювати такі умови діяльності, в яких потенціал всіх сторін взаємодії отримує найбільші можливості для розвитку.

Категорія студентів, для яких провідною є самоідентифікації зі статусом студента на перших курсах навчання, більш схильні до творчих проявів у різноманітних напрямках студентського життя. Формування такої самоідентифікації необхідно починаючи ще у шкільному віці, зокрема під час профорієнтаційної роботи.

ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА

Мелконова В.Л.,

ЛГМБ № 8

В настоящее время ЭВМ все шире охватывает разные сферы нашей жизни. Бытуют противоречивые мнения о безопасности воздействия ЭВМ на организм человека. В момент включения всех устройств ЭВМ в районе рабочего места формируется электромагнитное поле. Результаты многочисленных научных исследований показали, что

монитор ПК является источником электростатического поля, электромагнитного излучения в низкочастотном и высокочастотном диапазонах (2Гц-400кГц), рентгеновского, ультрафиолетового, инфракрасного излучения. Специалисты в области безопасности электронного оборудования утверждают, что нахождение в поле положительно заряженных ионов, несомненно, связано с вредом для здоровья человека. Положительное электрическое поле на электронно-лучевой трубке компьютера «поглощает» из пространства между пользователем и экраном компьютерного монитора все отрицательные ионы, что приводит к насыщению данной области положительными ионами воздуха, пыли и дыма. Такая ситуация наносит вред слизистой оболочке глаз, носоглотки, а также коже рук, что приводит такой патологии как: а) синдром сухого глаза, б) аллергическое воспаление кожи и верхних дыхательных путей. Выходом из сложившейся ситуации может послужить установка заземленного защитного фильтра на экран электронно-лучевой трубки, который позволит снять указанное поле. Один из более распространенных синдромов, вызываемых компьютерным излучением – это компьютерный зрительный синдром. Зрение человека абсолютно не адаптировано к компьютерному экрану, людям привычно видеть цвета и предметы в отраженном свете, экранное изображение самосветящееся, имеет значительно меньший контраст, состоит из дискретных точек - пикселей. Утомление глаз вызывает мерцание экрана, блики, неоптимальное сочетание цветов в поле зрения. Более 90 % пользователей ЭВМ жалуются на жжение или боль в области глаз, чувство песка под веками, затуманивание зрения. В результате длительной работы за ПК появляется риск прогресса уже имеющейся близорукости.

Патология, связанная с мышцами и суставами занимает второе место среди заболеваний, вызываемых при работе с компьютером. Неподвижная, напряженная поза пользователя в течение длительного времени приводит к усталости и возникновению боли в позвоночнике, шее, плечевых суставах, а также развивается мышечная слабость и происходит деформация позвоночника. Интенсивная работа с клавиатурой вызывает болевые ощущения в локтевых суставах, предплечьях, запястьях и в пальцах рук. Часто присутствуют жалобы на онемение шеи, боль в пояснице и покалывание в ногах. Существует множество профилактических средств, помогающих избежать появления данных симптомов, среди них:

1. Ношение анти компьютерных очков. Данные очки защищают от излучения монитора компьютера, повышают отчетливость восприятия, улучшают цветопередачу, снижают зрительное утомление;

2. Выполнение комплекса упражнений для глаз и мышц тела;
3. Продолжительность работы на компьютере не более двух часов подряд;
4. Продолжительность работы на клавиатуре не более получаса;
5. Изменение характера работы в течение рабочего дня;
6. Соблюдение режима труда и отдыха;
7. Соблюдение правил эргономики рабочего места;
8. Выдерживание правильной рабочей позы;
9. При возникновении жалоб немедленное обращение к врачу.

Любой прогресс в науке или в технике, наряду с ярко выраженными безусловно положительными явлениями, неизбежно влечет за собой и отрицательные стороны. Исследуя проблему влияния компьютера на здоровье человека, становится очевидным, что средства современных информационных технологий влияют на организм пользователя и работа за компьютером требует жесткой регламентации рабочего времени и разработки санитарно-гигиенических мероприятий по уменьшению и профилактике такого рода воздействий.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ВІЛ/СНІДУ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

Мечетний Ю.М., Яковлєва К.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В Україні останнім часом намітилась невтішна тенденція до збільшення проявів негативної поведінки серед студентської молоді. За результатами анонімного анкетування

студентів гуманітарних факультетів декількох університетів міста, проведеного нами у березні 2008 року (500 опитаних, середній вік 20 ± 2 роки), виявлено, що майже 90% респондентів вживають алкоголь, 21,5% вживали наркотики один раз, 4% вживають деякі наркотичні препарати інколи й зараз (здебільшого маріхуану).

Переважним способом уживання психотропних речовин серед наркозалежної молоді України є парентеральне введення наркотиків, що досягає 60-65%, а це сприяє розповсюдженню серед даної категорії осіб ВІЛ-інфікованості й захворюванню на СНІД. Превалює парентеральний шлях передачі інфекції (під час введення внутрішньовенне наркотичної речовини, інфікованої ВІЛ), переважна більшість ВІЛ-інфікованих – особи 20-39 років. На статевий шлях передачі приходить 29,5% (2% - студенти вищих навчальних закладів). За даними обласної СЕС і центру профілактики СНІДу Луганської області серед контингенту ВІЛ-інфікованих ін'єкційний спосіб зараження займає до 60% (7% - студенти вищих навчальних закладів міста та області).

Просвітницька робота серед молоді щодо здорового способу життя є мало ефективною. У зв'язку з формальністю, епізодичністю та незначним урахуванням об'єктивних тенденцій у молодіжному середовищі (нав'язування засобами ЗМІ позитивного образу вживаючої наркотики молоді людини, послаблення мотивації до здорового способу життя і віддаленість позитивних здобутків від його реалізації, низький рівень первинних знань, навичок, вмінь і т. д.).

Метою проводимої нами на заняттях роботи є сприяння зміні небезпечної щодо себе і суспільства поведінки студентства на безпечну, надання необхідних знань зі шляхів передачі ВІЛ/СНІДу.

Завданнями проводимої нами роботи ми ставимо:

надання необхідних знань зі шляхів передачі ВІЛ/СНІДу та способів запобігання передачі ВІЛ-інфекції серед студентства на заняттях з курсу «Основи валеології»;

зміну негативних настанов, зцілення психотравм, трансформацію психологічних комплексів, життєвих сценаріїв та програм із негативних на позитивні, життєстверджуючі;

активну участь у семінарах, проведення тренінгів з профілактики ВІЛ/СНІДу на запланованих заняттях;

видання буклетів з безпечної статевої поведінки для студентства в ході занять з даної теми.

У запланованій роботі ми спираємось на оперативну оцінку ситуації, поведінкові дослідження серед ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД, вивчення їх життєвих потреб, моніторинги та оцінки ефективності заходів та програм, що проводяться у їх середовищі, а також ми беремо участь у проведенні навчальних курсів, семінарів та практичних тренінгів із загальної психологічної підготовки інших працівників та волонтерів.

Система допомоги та профілактики розподілена на декілька основних етапів:

моніторинг, анкетування та аналіз рівня знань з означеного питання у студентської молоді;

лекційна робота в групах згідно плану, затвердженого засіданням кафедри;

організація та проведення тренінгової роботи на заняттях;

запрошення та організація лекцій наркологів, гінекологів, санологів;

конкурси стіннівок, статей в університетську газету щодо переваг здорового способу життя.

Розроблені нами методики апробовані та введені в роботу Луганським обласним центром профілактики та боротьби зі СНІД, громадською благодійною організацією «Анти-СНІД», Луганським обласним наркологічним диспансером, Регіональним інформаційним та правозахисним центром «Наш Мир».

Вважаємо, що обраний науково-практичний алгоритм роботи з профілактики ВІЛ/СНІДу серед студентської молоді на заняттях з предмету «Валеологія» викладачами кафедри проблем людини та філософії здоров'я є правильним та може бути рекомендованим для впровадження в роботу установ, які контактують за характером діяльності з означеною категорією осіб по всій території України, а особливо у СНУ ім В. Даля.

ДО ПИТАННЯ ПРО ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Омельченко А.А.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В даний час формування позитивного іміджу стає актуальною проблемою не тільки в політичній і діловій сферах, але і в діяльності викладачів вищої школи, завдання яких готувати висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців. Вивчення практики педагогічної діяльності дозволило виділити низку протиріч, головне з яких полягає в тому, що в сучасному, такому, що втратив багато колишніх орієнтирів українському суспільстві професія викладача вищої школи втратила минулі висоти і необхідність її реабілітації не викликає сумніву.

Поняття "імідж" від (лат. *imago* - образ, від англ. *image* - образ) отримало широке використання і додаток в самих різних областях знання: соціології, психології, політології, антропології, культурології. За об'ємом та змістом воно стало міждисциплінарним, формувалося в категоріальному полі багатьох наук і інтерпретувалося відповідно до їх особливостей, цілей та завдань. При цьому в свідомості сучасної людини все більш закріплюється уявлення про імідж як про певну цінність, від наявності і якості якої залежить життєвий успіх і успішність будь-якої діяльності.

З боку представників психологічної науки посилюється інтерес до такого явища, як імідж, про що свідчить різке збільшення останніми роками числа наукових публікацій на теми, пов'язані з іміджем, або що зачіпають ті або інші його сторони і аспекти. (Р.Ф. Ромашкіна, П.С. Гуревич, В.Д. Попов, Б.Г. Ушиков, В.М. Шепель, Г.Г. Почепцов та ін.)

Безпосереднє відношення до дослідження явищ іміджу мають результати розробки таких напрямів досліджень, як вивчення образу (Б.Г. Ананьєв, П.К. Анохин, Л.В. Запорожець, Л.В. Лібін, І.С. Кон і ін.); теорії діяльності (Л.С. Виготський, Л.ІІ. Леонтьєв, Л.Р. Лурія, В.Н. Мясшцев, С.Л. Рубінштейн і ін.); дослідження спілкування (Б.Г.Ананьєв, Г.М.Андрєєва, Л.А.Бодалєв, В.Л.Кан-Калік, В.Н.Куніцина, А.А.Леонтьєв, Л.В.Петровський, В.Л.Петровський, Л.Л.Петровська і ін.); дослідження проблем соціального сприйняття і соціального пізнання (В.С. Агєєв, Г.М. Андрєєва, Н.Н. Богомолєва, І.С. Кон і др.).

Не дивлячись на те, що багато учених (В.М. Шепель, В.В. Третьяченко, І.П. Чертикова, Є.Б. Карпов, Л.М. Мітіна та ін..) підкреслюють необхідність вивчення і формування іміджу педагога, проте, ґрунтовних робіт, присвячених специфіці іміджу педагога і особливо викладача вищої школи, його функціям, структурі і особливостей формування в даний час немає.

Викладач вузу – особистість, яка за змістом своєї професійної діяльності повинна володіти сукупністю універсальних якостей. Він повинен володіти здібностями організатора, промовця, аналітика, психолога, володіти строгою логікою педагогічного процесу і виховання, усною і письмовою мовою, бути висококомпетентним фахівцем в своїй області і ерудитом в інших галузях знань. Такої багатопланової, розгорненої кваліфікаційної характеристики не має, мабуть, жодна інша професія. Від викладача потрібні не лише природні здібності, а бажано і талант, величезні розумові, фізичні, тимчасові і емоційно-вольові затрати.

Таким чином позитивний імідж викладача – це гармонійна сукупність зовнішніх і внутрішніх особистих, особових, індивідуальних і професійних якостей педагога, покликаних продемонструвати його бажання, готовність і здібність до суб'єкт-суб'єктному спілкуванню з учасниками освітнього процесу.

Багаточисельні дослідження з питання специфічних особливостей професійної діяльності викладача показують, що найбільший інтерес представляє комунікативна складова діяльності викладача, оскільки саме комунікативні уміння є часткою іміджу вузівського педагога.

Відзначимо, що комунікативні уміння викладача передбачають:

1. Побудова взаємодії і взаємин із студентами залежно від цілей, змісту, форм організації і методів навчання.
2. Встановлення з навченими соціально-психологічного контакту.
3. Формування довірчих і доброзичливих стосунків із студентами в міжособовому спілкуванні.

4. Індивідуально-орієнтована комунікативна взаємодія з студентами в учбовому процесі і поза ним.

5. Наявність позитивного і стійкого контакту між викладачем і студентом по професійних і інших питанням.

6. Підтримка широких, активних і різноманітних творчих контактів по питаннях своєї наукової і педагогічної діяльності.

Отже можна виділити спільні функції, які виконують формування іміджу викладача: когнітивна (взаємний обмін інформацією і пізнання людей друг іншому), афектна (формування міжособових взаємин), регулятивна (регуляція, управління кожним учасником спілкування власної поведінки і поведінки інших, організація спільної діяльності). Всі ці функції завжди виступають в єдності.

Звичайно, учбовий процес - це, перш за все ділове спілкування викладача із студентами, де повинна створюватися атмосфера спільного пошуку і роботи. Та інтерес до предмету (і це переконливо підтверджують матеріали досліджень, що проводяться) починається все же таки з інтересу до особи викладача. Спочатку студент дивиться на того, хто стоїть за кафедрою, а тільки потім звертає увагу на те, що він викладає.

Можна зробити висновок, що професійний імідж викладача - це образ професійної ролі, яка конструється самим викладачем і доповнюється індивідуальним іміджем в процесі взаємодії із студентами, колегами, адміністрацією і суспільством. Контролюється як самим викладачем, так і громадськістю відповідно до вимог професії. Індивідуальний імідж – імідж, характерний для кожного викладача окремо як особистості. У нього входять індивідуально-особові характеристики, фізичні дані, установки викладача, самооцінка, зовнішній вигляд. До вмісту індивідуального іміджу педагога виявляються деякі стійкі комунікативні установки, очікування і вимоги суспільства, властиві колективній свідомості, як до партнера по спілкуванню в освітній взаємодії.

Визначаючи, яким має бути імідж викладача вищої школи, здібного реалізувати завдання розвитку сучасної і конкурентоспроможної особистості, відзначимо, враховуючи сказане вище, що це має бути людина гідна, гуманіст, що і повинне виявлятися в його фізичній зовнішності, промовах, в умінні будувати суб'єкт-суб'єктивні стосунки із студентами, в професійній діяльності; його внутрішній зміст повинен відповідати зовнішньому і навпаки; крім того він повинен перебувати в гармонійних стосунках з середовищем. Формування позитивного іміджу викладача вищої школи, що зважає на специфіку педагогічної праці, – це один з шляхів гуманізації освіти і підвищення ефективності педагогічної діяльності.

Імідж сучасного викладача вимагає мобілізації пам'яті, мислення, великого словарного запасу, багатства духовної сфери, високої моральності і психологічної стійкості. Формуючи конкурентоспроможну особистість нового віку, він повинен сам, як провідний суб'єкт освітнього процесу, відповідати його гуманістичним спрямуванням. Його імідж - професіонала, гуманіста, вихователя - застосування ефективності роботи вищої школи.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОГО ВІДЧУТТЯ САМОТНОСТІ У ЗРІЛОМУ ВІЦІ

Платонова С.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність проблеми. Питання, пов'язані з особливостями статі людини та її психологічними відмінностями, останнім часом часто входять до числа проблем, що найактивніше обговорюються та вивчаються на науковому рівні. Самотність не можна назвати однією з тих тем, які є найбільш вивченими та поширеними. Слід зауважити, що ця проблема не є достатньо розробленою, але велика кількість досліджень так чи інакше торкаються цієї проблеми.

Об'єкт дослідження – самотність у зрілому віці.

Предмет дослідження – гендерні особливості суб'єктивного відчуття самотності у зрілому віці.

Самотність – це переживання, що викликає комплексне і гостре відчуття, яке виражає певну форму самосвідомості, та показує розкол основної реальної мережі відносин і зв'язків внутрішнього світу особистості. Розлад, який викликає дане переживання, часто

спонукає людину до енергійного пошуку засобів протистояння цієї хвороб, бо самотність діє проти основних очікувань і надій людини і, таким чином, сприймається як небажане відчуття.

Взагалі, самотність сприймається як гостро суб'єктивне, суто індивідуальне і часто унікальне переживання, що має певні психологічні особливості, зважаючи на такі важливі аспекти як стать та вік.

На відміну від статевовікового аналізу, що відштовхується від аналізу біологічних особливостей, за якими чоловіки та жінки відрізняються, гендерний аналіз самотності дозволяє, не обмежуючись традиційними уявленнями про гормональні відмінності і різне фізіологічне призначення, побачити джерела відмінностей в сприйнятті самотності у чоловіків та жінок у зрілому віці.

Впродовж життєвого шляху матеріалом для формування гендеру служить вся система того, що в даній культурі зв'язується з мужністю і жіночністю. Отже, у зрілому віці гендер людини вже повністю сконструйований. Це означає, що людина повністю усвідомлює, яку гендерну роль вона виконує, і вона має власні думки щодо цього.

Щодо вікового аспекту даної проблематики, то зрілий вік часто пов'язують із кризою середнього віку. Такі рані кризи (у 20-30 років) зустрічаються у чоловіків, кожен 10 з яких вказує на те, що він відчуває тривогу, занепокоєння, самотність. Таким чоловікам притаманне сприйняття життя як боротьби та неможливості бути нікому потрібними без матеріального статку.

Для чоловіків період зрілості – є часом досягнень та перемог. Якщо чоловік не досяг певної мети, то він може відчувати себе самотнім, особливо, якщо інші чоловіки з його оточення (друзі, рідні) досягли більшого.

На погляд багатьох психологів, жінки болісніше, ніж чоловіки, переживають стан самотності. Парадокс у тому, що маючи більше соціальних ролей і міжособистісних контактів, ніж чоловіки, жінки значно частіше скаржаться на самотність. Дослідники самотності Ю. Швалб і О. Данчева вказують, що «безсімейна самотність має жіночу і чоловічу форми. Частіше за все жіноча форма — відчуженість, що доходить до розпачу, а чоловіча — відокремлення, аж до смакування свого «незалежного» становища».

Самотні жінки відрізняються специфічним сприйняттям навколишнього світу, соціальних зв'язків, відношень і самих себе.

Для самотніх жінок зрілого віку характерна дисгармонійність, що проявляється у одночасному прояві депресивних тенденцій і афективної ригідності. Самотнім жінкам необхідна діяльність, що потребує соціальних контактів із різними людьми, тому що витіснення зменшує або виключає вплив на них можливих негативних сигналів оточення, забезпечуючи в такий спосіб високий ступінь свободи поведінки. Саме тому часто жінки зрілого віку занурюються у роботу, створюючи ілюзорну «заповненість» свого життя. Вони як би виправдовуються перед собою: «Я самотня, бо мені ніколи когось шукати», «Я зайнята ділова жінка, в мене мало часу».

З одного боку, самооцінка самотніх жінок занижена, оскільки самотність інтерпретується як потужний сигнал про свою жіночу неспроможність. З іншого боку, вона здається компенсаційно завищеною, виступаючи як своєрідний психологічний захист.

Виникаючий страх самотності справляє згубний вплив на психологічне здоров'я жінки. Страх самотності не тільки спотворює ставлення жінки до свого життя, але й створює відчуття безпросвітності в житті, власної непотрібності, тотального смутку та печалі. Як правило, як і будь-яка людина, своє життя жінка проживає по-різному: сумує і радіє, буває одна і з друзями, сидить вдома і подорожує. Проте пам'ять про те, що вона самотня, фіксує тільки сумні події і концентрує її увага на тому, що вона самотня, а значить – нещасна.

Здавалося б, жінка боїться самотності і прагне його уникати, а потрапляє в русло саме самотнього життя, причому, самотнього і тоді, коли вона заміжня, і тоді, коли вона незаміжня.

Чоловіки і жінки володіють рівною емоційністю, але виражають свої емоції з різним ступенем інтенсивності. Так, емоційна жорсткість, вважається однією з найважливіших описових характеристик «справжнього чоловіка».

Дорослі жінки більше виражають почуття спрямовані на оточуючих (прояв інтересу до відчуттів інших, їх потреб, бажань). Чоловіки ж навпаки проявляють більше егоцентричних відчуттів (потреб, бажань, власних інтересів).

Чоловіча самотність у зрілому віці також має свої специфічні особливості.

Чоловіки намагаються не проявляти своїх емоцій щодо власної самотності. Якщо самотня жінка зрілого віку може розраховувати на співчуття з боку своїх подруг, рідних, вона може визнати: «Так, я така самотня, і мені так важко», то для чоловіка така модель поведінки неприйнятна, адже це протиречить його саморозумянню мужності.

Самотні чоловіки зрілого віку часто мають безліч статевих стосунків, за допомогою яких намагаються заповнити вакуум всередині себе, вони як би намагаються сказати: «Я не самотній, адже оточують жінки, я повноцінний чоловік!».

Крім чисельних статевих контактів, якими чоловіки намагаються заповнити свою самотність, вони також можуть зловживати алкоголем, який створює ілюзорне відчуття розслабленості, впевненості у собі.

Ймовірно, чоловіки також бояться самотності, але вони цього часто не визнають навіть перед собою.

Криза зрілого віку – екзистенціальна криза, яка притаманна як чоловікам, так й жінкам. Застосовуючи гендерний аналіз можливо виділити певні особливості переживання самотності на цьому етапі життя (які були визначені вище).

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОТИДІЇ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН НА ПІДПРИЄМСТВІ

Плужник Я.А.,

В сучасному діловому світі життя організацій та підприємств характеризується трансформаційними змінами, які мають інтенсивний і всебічний характер. Саме організаційний розвиток забезпечує конкурентоздатність підприємства на ринку. Але при здійсненні організаційних змін часто виникає протидія персоналу цим змінам.

Теоретичний аналіз літератури свідчить про різні підходи в розумінні протидії організаційним змінам.

С точки зору Ансоффа протидія є проявом ірраціональної поведінки організації, відмова прийняти нові риси реальності, мислити логічно. Явище протидії викликає непередбачені відстрочки, додаткові витрати та нестабільність процесу перетворень.

Шермерорн під протидією змінам розуміє установку або поведінку, що демонструють небажання проводити чи підтримувати зміни. Дослідник в цьому явищі виокремлює протидію стратегії змін та протидію агенту змін. Так, людина, що намагається здійснити зміни за допомогою стратегії сили примушення, може викликати протидію людей, що не бажають підкорятися командному стилю керівництва або не згодні з застосуванням загрози покарання. Персонал підприємства може протидіяти стратегії раціонального переконання, якщо факти здається підозрілими. Вони можуть протидіяти стратегії розподілення влади, яка здається маніпулятивною.

Протидія агенту змін направлена проти особи, що запроваджує ці зміни на підприємстві. Часто це пов'язано з ізолюваністю агента від робітників та ситуації змін, його відмінністю від інших за особистісними, статевими, віковими, соціально-економічними характеристиками.

При аналізі причин протидії організаційним змінам Коттер і Шлезингер пропонують наступну класифікацію:

1. Власний інтерес – бажання не втратити щось цінне: положення, владу, матеріальну вигоду, комфорт, звичні умови, неформальні зв'язки.
2. Нерозуміння та недостатня довіра. Часто це виникає тоді, коли не було покладено достатньо зусиль та витрачено часу на встановлення взаємодії з тими, кого стосуються зміни, або якщо ці зміни не були адекватно пояснені та аргументовані.
3. Низька терпимість змінам. Люди значно відрізняються готовністю к змінам. Для одним навіть незначні порушення звичних зв'язків означає кризи, для других необхідно багато енергії для відновлення контролю та пристосування до нових умов.

4. Різна оцінка ситуації. Люди не можуть зрозуміти вигоду, пов'язану зі змінами, або бачать більше втрат, ніж переваг, не тільки для себе, але й для організації. Індивідуальна протидія звичайно виражається в:
 1. Невідповідність кваліфікації співробітників новим вимогам, коли робітник намагається робити по старому або виконує завдання повільно, неякісно, що не дає можливості впроваджувати організаційні зміни.
 2. Страх перед новим, невідомим, коли людям не достає готовності відмовитися від старого, звичного та зробити крок в нове, непізнане.
 3. Страх втрати робочого місця, який може бути пов'язаний з власною некомпетентністю або з слухами про кризу, проблеми на підприємстві.
 4. Страх втратити звичні соціальні контакти, тому що організаційні зміни зумовлюють зміну схем взаємодії, звільнення деяких працівників.

Страхи, емоційне напруження, ірраціональність мислення можуть викликати у робітників стресові розлади, які посилюють протидію організаційним змінам, погіршують соціально-психологічний клімат в організації, підвищують конфліктність в колективі, призводять до невротичних та психосоматичних захворювань, зниження продуктивності й трудової мотивації, плинності кадрів, збільшення числа нещасних випадків на виробництві.

Організаційні стреси є найбільш вагомими причинами зниження працездатності, незадоволеності роботою, професійних й особистісних деструкцій, абстентизму.

Організаційний стрес - психічна напруга, пов'язана з подоланням недосконалості організаційних умов праці, з високими навантаженнями при виконанні професійних обов'язків на робочому місці в конкретній організаційній структурі (в організації або в її підрозділі, фірмі, корпорації), а також з пошуком нових неординарних рішень при форс-мажорних обставинах. До організаційних стресів відносяться також рольові конфлікти, високі професійні вимоги, екстремальні умови діяльності для певних професій.

Загальною ознакою та головною причиною організаційного стресу виступає внутрішній конфлікт між вимогами з боку організації, привабливістю роботи в ній, очікуваннями та реальними можливостями працівника.

Дослідження соціально-психологічних факторів протидії організаційним змінам, організаційного стресу на виробництві допоможуть розробити програми профілактики та корекції несприятливих функціональних станів робітників з метою підвищення продуктивності роботи, оптимізації професійної діяльності та ефективного впровадження інновацій на підприємствах.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Л.А.Пономаренко,

Сучасний абітурієнт, який вступає до вищого навчального закладу, повинен не тільки адаптуватися до навчального процесу, але й орієнтуватися в умовах зміни звичного для нього соціального середовища. Змінюється його соціальний статус, відношення до нього батьків, однолітків, на нього впливають особливості проживання в гуртожитку, і, в першу чергу, змінюється характер спілкування з оточуючими, він розв'язує більш складні питання взаємодії з викладачами й студентами, засвоює певні норми й правила поведінки. Саме в цих умовах велике значення на формування особистості студента має вплив педагога.

В сучасних умовах виявляється тенденція зміни функціональної структури впливу педагога на тих, кого він навчає. Якщо протягом всієї історії людства в ній помітно переважав інформаційний аспект, то зараз у зв'язку з бурхливим розвитком засобів масової комунікації педагог втрачає лідерну позицію як джерело нової інформації. Це виявляється в тому, що у школі починає помітно переважати інший зміст ролі педагога – бути провідником у світі знань, «учити жити» у нашому складному світі. У вищих навчальних закладах інформаційна функція викладача поки ще зберігається на досить високому рівні, що пов'язано з бурхливим оновленням навчальних дисциплін і суттєвою нестачею навчальної ін-

формації з них. Однак з появою нових поколінь підручників, використанням комп'ютерних технологій навчання роль спілкування з викладачем також буде змінюватися. Активізується процес передавання тим, хто навчається, функцій самоконтролю, самоорганізації, самооцінки. Від викладача студент зможе діставати допомогу в життєвому і професійному самовизначенні, у пошуку власного стилю діяльності, у подоланні бар'єрів пізнання й особистісних проблем.

Спілкування викладача, яке реалізується в рамках рольової професійної позиції, завжди цілеспрямовано. При цьому сам педагог ніби перебуває в декількох «площинах»: він безпосередньо взаємодіє з партнером, спостерігає за собою і своїми діями з позицій їхньої «професійної відповідності» (рефлексивний контекст спілкування), утримує під контролем свідомості спочатку прийняту ціль і одночасно оцінює доцільність її збереження чи зміни на нову (раціональний контекст спілкування). Таким чином, нерідко педагогічне спілкування є засобом вирішення власне навчальних чи виховних задач, ініціатором, організатором і головною керівною ланкою якого є викладач.

У психології вже стало аксіомою, що успіх педагогічної діяльності великою мірою визначається вмінням викладача правильно спілкуватися з учнями і колегами. Висока техніка педагогічного спілкування – не тільки один з компонентів, але й провідна складова педагогічної майстерності.

Опанувати спілкуванням здатен кожен викладач. Для цього необхідна тривала, цілеспрямована, систематична робота над собою. Для оволодіння спілкуванням потрібні певні знання і психологічний тренінг. Головний шлях оволодіння спілкуванням – самоосвіта.

Педагогічне спілкування визначається в психології як взаємодія суб'єктів педагогічного процесу, здійснювана знаковими засобами і спрямована на значимі зміни властивостей, ставів, поведінки й індивідуально-значеннєвих утворень партнерів.

Педагогічне спілкування є основною формою здійснення педагогічного процесу. Його продуктивність визначається, насамперед, цілями і цінностями спілкування, що повинні бути прийняті всіма суб'єктами педагогічного процесу як імператив їхньої індивідуальної поведінки.

Ціль педагогічного спілкування полягає як у передачі суспільного і професійного досвіду (знань, умінь, навичок) від педагога учням, так і в обміні особистісними характеристиками, пов'язаними з досліджуваними об'єктами і життям у цілому. У спілкуванні відбувається становлення (тобто виникнення нових властивостей і якостей) індивідуальності як учнів, так і педагогів.

Таким чином, повноцінне педагогічне спілкування є не лише багатограним, а й поліфункціональним. Воно забезпечує обмін інформацією і співпереживання, пізнання особистості і самоутвердження, продуктивну організацію взаємодії. Обмін інформацією і ставленнями реалізує комунікативний бік спілкування, й знання особистості і самоутвердження – перцептивний, а організація взаємодії – інтерактивний.

Спілкування педагога з тими, хто навчається, є специфічним тому, що за статусом вони виступають з різних позицій: викладач організовує взаємодію, а студент сприймає її і включається в неї. Треба допомогти студенту стати активним співучасником педагогічного процесу, забезпечити умови для реалізації його потенційних можливостей, тобто забезпечити суб'єкт-суб'єктний характер педагогічних стосунків, що особливо актуально в сучасних умовах навчання.

Суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного спілкування – принцип його ефективної організації, що полягає у рівності психологічних позицій, взаємній гуманістичній настанові, активності педагога та учнів, взаємопроникненні їх у світ почуттів та переживань, готовності сприйняти співрозмовника, взаємодіяти з ним.

Педагогічне спілкування створює умови для реалізації потенційних сутнісних сил суб'єктів педагогічного процесу. Щоб осмислити процеси педагогічного спілкування, необхідно визначити їхні ціннісні орієнтири. Вища цінність педагогічного спілкування – індивідуальність педагога й учня. Власна гідність і честь педагога, гідність і честь учнів – найважливіша цінність педагогічного спілкування.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСІБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКІЙ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ОСВІТИ

Ратніков В.Ю.,

Сьогодні все очевидніше стає неможливість забезпечення подальшого прогреса системи освіти та приведення її у відповідність до завдань реформування вищої школи без звернення до сучасних засобів наукового пізнання: визначення нових підходів, ідей, теорій та концепцій.

Вагомим значенням набуває функція формування і зміцнення здоров'я..

Серед новітніх освітніх технологій особливе місце займають тренінгові методики навчання, які забезпечують ефективне формування у студентів свідомих мотивацій, ставлення умінь та навичок, корисних, життєво необхідних компетенцій.

Тренінг виник у XIX ст. у людини як методика проведення психотерапевтичної роботи. У XX столітті він набуває поширення в професійній освіті як форма навчання, та в практичній психології як ефективна технологія розвитку особистості.

Останнім часом тренінгові технології впроваджуються в процесі навчання у вищих навчальних закладах.

Особливо активно тренінгові методики використовуються в тих випадках, коли процес навчання спрямований не на накопичення наукової інформації, а на формування життєвих навичок і компетенцій.

На сьогоднішній день не існує загальновизнаного визначення тренінгу.

Тренінг – це навчання, що базується на досвіді людини і дає можливість, крім отримання нової інформації, одразу використати її на практиці, випробуючи нові навички.

Отже тренінг – це організаційна форма навчально-виховної роботи, яка спираючись на досвід і знання її учасників забезпечує ефективне використання різних педагогічних методів, зокрема, активних, за рахунок створення позитивної емоційної атмосфери в групі, та спрямовується на отримання сформованих навичок і життєвих компетенцій.

Тренінг, формування здорового способу життя засобами освіти

Мета: Ознайомитися з сучасними підходами до організації навчання і технологіями формування позитивної мотивації до здорового способу життя та профілактики девіантної поведінки дітей та молоді шляхом розвитку життєвих навичок.

Вправа “Колесо життя”

(самостійна робота з наступним обговоренням результатів).

Тренерський виступ.

Загальноприйнятим для світової спільноти є визнання здоров'я, визначення здоров'я, сформульоване у преамбулі статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) у 1948 році.

“Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад”.

Давайте проведемо суб'єктивну експрес-оцінку стану вашого здоров'я.

Виберіть одну з трьох відповідей до наступного тестового запитання (загальні результати тестування тренер записує на дошці):

- Як ви оцінюєте стан свого здоров'я?

- а) як хороше;
- б) як задовільне;
- в) як незадовільне.

Результати такого експрес-тестування значною мірою залежать від віку аудиторії та попередньої інформації, яку аудиторія отримала.

Студенти (70 %) оцінюють як задовільне..

Матеріали: шаблони “колесо життя” для кожного учасника, опитаного.

Завдання: відмітити на кожній з восьми спиць рівень складових стану свого здоров'я і з'єднати їх між собою.

Оцініти фігуру, яка у вас вийшла на предмет відповідності поняттю “колесо”.

Питання для обговорення

- Як ви оцінюєте свій рівень гармонійного розвитку?
- Чи співпадають результати цієї оцінки з результатами тестування на початку вправи?
- Чи виникає у вас бажання зміцнити стан свого “колеса життя” на кращій після оцінювання?
- У якій мірі, на ваш погляд лікарі можуть допомогти подолати проблеми вашого здоров'я?
- Чи вважаєте ви, що перспектива поліпшення вашого здоров'я пов'язана зі змінами способу життя?
- Чи володієте ви достатньою інформацією для розробки індивідуальної оздоровчої системи?

Загальний висновок полягає у тому, що практично кожна людина потребує корекції стану свого здоров'я, але не має достатньої інформації для розробки індивідуальної оздоровчої системи. Тому вдосконалення просвітницької роботи з питань здоров'я, її науково-методичне забезпечення, підготовка викладачів для здійснення цієї роботи; проведення відповідних наукових досліджень та постійного моніторингу стану здоров'я населення, особливо студентської молоді, вдосконалення роботи засобів масової інформації з метою спрямування їх на проблеми формування культури здоров'я тощо є актуальними питаннями розвитку української держави.

МІСЦЕ ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛУБУ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ УСПІШНОГО ІНЖЕНЕРА–ПРОФЕСІОНАЛА

Скляр П.П.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Аналіз різноманітних даних соціологічних та психологічних досліджень дозволяє стверджувати, що за останні півтора десятиріччя відбулися значні зміни в психологічному портреті студентської молоді. Однак цей чинник у реальному навчальному процесі вищої школи враховується недостатньо, що збіднює потенційні можливості розвитку особистості студента. Особливо гостро ця проблема стоїть саме в інженерно-технічних ВНЗ унаслідок традиційної жорсткої технократичної орієнтації як змісту, так і методів навчання. На необхідність діяльності психологічних служб вказує 92% викладачів технічних ВНЗ, а 85,2% вважають, що відсутність практичних психологів у них призводить до неможливості уникнення несприятливого психологічного клімату, який є наслідком практицизму у ставленні до життя (а й звідти до навчання), зниженні моральності, виникненню проявів агресивності, фетишизму грошей, зростанню кількості захворювань (психічних, нервових, соматичних тощо), тривожності, занепокоєння, загальмованості творчих процесів, страхів студентів.

Важливість соціальних показників значущості цієї проблеми підкреслює низка законодавчих актів і заходів з боку держави, спрямованих на її вирішення та з боку науковців запропоновано та апробовано декілька моделей організації та функціонування психологічних служб ВНЗ. Основу їх діяльності складає психодіагностика, що має визначити основні проблемні зони особистості першокурсника; тренінг загальнопсихологічної готовності; допомогу в професійному самовизначенні та адаптації (правильність вибору ВНЗ, професії); розвиток професійно важливих якостей студента; “фінішна” психодіагностика – складанням психологічного портрету студента на «виході». Перевагою такого підходу є масовість (практично 100%) охоплення студентів психодіагностичними процедурами, що дає можливість отримувати значну інформацію про якість і рівень розвитку особистості студентів, їх ставлення до навчання, психічного стану тощо. Однак

більш дієвими вони можуть бути при врахуванні як зазначеного вище, так і при усуненні ще деяких вад, які притаманні і цьому, і іншому подібним проектам, адже вони лише частково віддзеркалюють психологічні проблеми вищої технічної школи та завдання її психологічної служби (не враховано, наприклад, проблеми технократичної орієнтації вищої технічної освіти, відповідний супротив її гуманістичній перебудові, феномен несприйняття новачків, проблеми мотивації сучасного вибору молоддю навчального закладу та навчання в ньому, проблеми емоційного забарвлення навчального процесу тощо), що ще раз підтверджує обмежену уяву суб'єктів навчально-виховного процесу про дійсний стан глибини цих проблем, які він містить, та можливостей психологічної науки їх вирішувати..

Другою провідною організаційною формою гуманізації вищої освіти є підхід, заснований на використанні психологічних тренінгів у навчальному процесі. Безсумнівно перевагою використання тренінгових технологій є їх орієнтація на принцип розвитку студента як суб'єкта професійної діяльності та життєдіяльності як такої – формування компетентності, узгодженого розвитку ціннісно-мотиваційної сфери особистості, структури професійних і життєвих цілей та операційних компонентів діяльності.

Однак і цей підхід не є позбавленим недоліків, які пов'язані перш за все з неможливістю приділити достатньо уваги особистісним проблемам студента, що виникають у процесі навчання. Проблема полягає й в тому, що під час навчання у студентів, незалежно від обраного напрямку фахової підготовки, виникають певні потреби професійно-особистісного характеру, які не задовольняються самим учбовим процесом, навіть якщо він будується за новітніми, у тому числі, й тренінговими технологіями. Вочевидь, що такого роду проблеми не можуть вирішуватися й психологічною службою ВНЗ, бо виходять далеко за межі її завдань. Проте вирішувати ці проблеми конче необхідно, бо вони значною мірою визначають протікання ранніх етапів зростання особистості, у т.ч. її професіогенезу.

Тобто можна констатувати, що впровадження існуючих сьогодні засобів психологічного забезпечення простору підготовки до майбутньої інженерної діяльності має відчутні позитивні наслідки, але лише частково вирішує нагальні проблеми, серед яких особистісні проблеми студента, брак комунікативного простору для вільного, але професійно орієнтованого його спілкування тощо. Таким чином, потрібно утворити ще й таку організаційну структуру, яка б стала вільною від обмежень, що створюють рамки учбового процесу та відповідних явищ, породжених у процесі професіогенезу студентів, та забезпечувала розгортання переважно професійно орієнтованих комунікативних процесів, надання оперативної психологічної допомоги, консультативних послуг і т.і..

На нашу думку таким утворенням може стати Студентський професійно-орієнтований психологічний клуб, який має на меті розкриття й підтримку розвитку потенціалу студентів на початкових етапах професіогенезу шляхом створення простору можливостей задоволення специфічних особистісно-професійних потреб.

РОЗКРИТТЯ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА КОМУНІКАЦІЙ»

Сорочан Д.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,

Сорочан Н.Ю.,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Серед загальної кількості визначень поняття «креатив та креативність» можна виділити наступні.

Креативність (від лат. creatio - творення, створення) - рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, що становить відносно стійку характеристику особистості. Спочатку креативність розглядалася як функція інтелекту, і рівень розвитку інтелекту ототожнював-

ся з рівнем креативності. Згодом з'ясувалося, що рівень інтелекту корелює із креативністю до певної межі, а занадто високий інтелект перешкоджає креативності.

Креатив (анг. creative) - творчий процес формування й втілення оригінальної ідеї. Креатив - це відносно унікальне сполучення виразних форм необхідне для досягнення певної мети, розраховане на сприйняття цільовою аудиторією, і, в окремих випадках, управління її поведінкою.

Креатив існує у двох видах: 1. Чистий креатив - це робота, наприклад, художників, де використовується незамутнений творчий потенціал однієї людини. 2. Командний "креатив" - це робота групи людей над проектом, де кожному доводиться адаптувати свої ідеї, думки до співвідношення зі строго поставленими вимогами. При цьому, згідно з поглядом психології, чистий креатив реалізує рівень особистої креативності, а командний - рівні соціальний та ситуативний.

У більшості випадків слово "креатив" зв'язують із рекламою. І не даремно, тому що половина успіху рекламної кампанії залежить від креатива. За допомогою креатива рекламна компанія повинна максимально точно виконати встановлені перед нею завдання. Це розробка ідей реалізації рекламної кампанії з метою повідомлення рекламного послання до цільової аудиторії.

Враховуючи розподіл студентів по академічних групах без урахування психологічних та творчих спрямованостей особистості, першочерговим завданням підготовки маркетологів стає надання можливості оцінки, аналізу та розвитку здатності студента до ефективного співпрацювання в межах професійно орієнтованих людей (групи студентів-маркетологів), з метою здобуття досвіду роботи в однорідному колективі (в майбутньому - відділ маркетингу на підприємстві).

Під час оволодіння студентами практичних навичок з розрахунків оптимальних рівнів цін, пошуку вигідних каналів розподілу, оцінки конкурентоспроможності товарів та ін., як правило, робота носить самостійний характер та оцінюється окремо. Вирішення проблеми відсутності досвіду співпрацювання з колективом та розкриття власних можливостей студента у творчому співробітництві можна використовувати практичну частину викладання дисципліни «Маркетингова політика комунікацій».

Для надання можливості розкриття креативного потенціалу кожного зі студентів необхідно вибрати конкретний напрямок для розробки рекламного звернення до споживачів, не обмежуючи при цьому студентів у виборі засобів поширення майбутнього звернення. Наприклад: зубна паста (як товар), туроператор (як послуга), СНІД або діти-сиріти (як соціальний аспект). Креативний потенціал виконаних рекламних звернень легко оцінити за рівнем схожості з існуючими зверненнями, за оригінальністю побудови сюжету звернення та розроблених слоганів та іншими.

Відносно отримання досвіду співпрацювання з колективом доречно використання «проектного» методу щодо планування та реалізації рекламної кампанії підприємства або організації. Загальна кількість студентів поділяється на групи, в межах яких кожен отримує відповідальність за певні розробки, функції або етапи кампанії. Групи отримують однакову тематику та конкурують між собою. Таким чином ефективність кампаній, що будуть презентовані, залежить від координованості дій учасників групи, та досягнення ними консенсусу щодо питань ідей, цілей, завдань, методики та інструментів поширення звернення.

ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНО ОБРАЗОВАННОЙ ЛИЧНОСТИ

Степковская С.А.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Сегодня в педагогике высшей школы выдвигаются ценности и принципы, необходимые для свободного развития личности. Речь идет о воспитании толерантно образованного студента. На данном этапе результатом обучения иностранному языку является не только коммуникативная компетенция, но и социальная и сам процесс обучения иностранному языку превращается в межкультурное обучение, в обучение пониманию чужого, направленное на преодоление существующих стереотипов и воспитание толерантности в отношении представителей других культур. Понимание чужой культуры осуществ-

ляется на основе собственного миропонимания и предполагает не столько совершенствование коммуникативных способностей обучаемых, сколько восприятие и рефлексии собственных ценностей и общественных связей. Расширенное определение толерантности, раскрывающее необходимость и позитивную сущность данного качества, содержится в Краткой философской энциклопедии: «Толерантность (от лат. *tolerantia* – терпение) – терпимость к иного рода взглядам, нравам, привычкам. Толерантность необходима по отношению к особенностям различных народов, наций и религий. Она является признаком уверенности в себе и сознания надежности своих собственных позиций, признаком открытого для всех идейного течения, которое не боится сравнения с другими точками зрения и не избегает духовной конкуренции».

Открыты и доступны для украинской молодежи достижения мировой культуры и техники, события общественной жизни. Из сообщений СМИ, ресурсов Интернет, личных поездок за рубеж студенты узнают много нового о поведении и образе жизни других народов. Возрастает интерес к общению с носителями языка и у участников мультязыкового Евроклуба «Сузір'я».

На его заседаниях студенты приобретают новые лингвострановедческие знания, навыки общения. Если недавно ими делались первые шаги в понимании чужой культуры, принятии этики и стратегии ненасилия, идеи терпимости к чужим и чуждым позициям, ценностям, культурам, идеи диалога и взаимопонимания, поиска взаимоприемлемых компромиссов, то в настоящее время для участников клуба этот фрагмент деятельности стал одним из основных. В Евроклубе студенты участвуют в творческих работах культуроведческого и коммуникативно-познавательного характера, получают информацию о Европейском союзе, его структуре и процессах, которые в нем происходят, разносторонне изучают страны Европейского союза, историю Украины как одну из ветвей Европейской цивилизации. Участники Евроклуба «Сузір'я», знакомятся с основами демократии, контактируют с молодежью Европейских стран, распространяя таким образом идеи новой Европы, дружбы между народами, мирного сосуществования. Во всем мире широко празднуется 16 ноября, объявленный Генеральной ассамблеей ООН и ЮНЕСКО Международным днем толерантности. В посвящение этому дню в период с 11 по 19 ноября в Евроклубе ежегодно проходят «Дни толерантности: единство в многообразии». Эта акция нацелена на продвижение идей толерантности и культуры мира, а также расширение знаний студенческой молодежи об этническом и культурном многообразии Украины и всего мира.

У студентов формируются такие личные качества как открытость, толерантность, коммуникабельность, **уважение, симпатия, доброта**, патриотизм и интернационализм, развивается коммуникативная и социокультурная компетенции, четкая гражданская позиция. Жизненное кредо участников Евроклуба - проявлять чувство добра и уважения друг к другу, положительное отношение к народу, говорящему на иностранном языке, его культуре, сохраняя уважение к своему народу, любовь к Родине и родному языку и веру в будущее своей страны.

Таким образом, признание другого мировоззрения как равноправного со своим собственным, осознание собственных границ, признание другой личности и культуры в качестве необходимого пути обогащения своего собственного существования в современном мире стало неотъемлемой частью развития свободной толерантно образованной личности.

Литература

1. Харламов И.Ф. Педагогика Минск 2001
2. Achim Mehlhorn Spiritus Rector Dresden 2002
3. Ресурсы Интернет <http://www.euroclubs.ru/>, <http://school1411.ru/Euroclub/euroclub.htm>, <http://fmd.org.ua/Mainnews/248/>

ВИКЛАДАЧ І КУЛЬТУРА

Теліс Л.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Студентські літа – це інтенсивна робота по формуванню своєї особистості, це час пошуку молодими людьми відповідей на різноманітні морально - етичні, естетичні, наукові, загальнокультурні, політичні і інші питання. Саме у вузі закладаються основи тих рис спеціаліста, з якими він вступає до нової для нього діяльності і в якій йде подальший розвиток його як особистості.

Значну і відповідальну роботу по формуванню особистості студента виконує викладач, який виступає координатором, коментатором, опонентом, своєрідним фільтром усіх виховних заходів у вузі. Але ці функції викладач може виконувати лише тоді, коли він сам буде різнобічно освіченою людиною.

Що привертає молоду людину в особистості викладача? На наш погляд, це гармонійне єднання ідеалів, принципів, переконань, поглядів, захоплень, симпатій, антипатій, морально – етичних принципів у словах і вчинках педагога. Тільки, коли в особистості педагога є це гармонійне єднання, розкривається виховна сила знань, бо все, що ми несемо студентам, проходить через нашу душу.

Неможливо представити себе місію викладача без його багатого життя у світі книг, театру, кіно, живопису. Великий український педагог Василій Олександрович Сухомлинський, 90-літній ювілей якого відмічається у 2008 році, приділяв багато уваги вихованню самого викладача, розвитку його духовної культури. В.О. Сухомлинський завжди творче відносився до своєї праці і вчив цьому викладачів, вміло використовував у вихованні молоді народні традиції, фольклор, мистецтво. Саме література, мистецтво, підкреслював великий майстер, дійсно формують світогляд і моральність, не дають змовкнути людському в людині.

Не кожен сьогодні викладач готовий і може навчити студентів розуміти, цінити твори мистецтва. Прилучати молодь до художньої творчості. Чи можна домогтися серйозних змін у вихованні студентства, якщо не піднімати рівень естетичної підготовки самих викладачів? Підняти рівень культури педагога – це значить ефективно впливати на зміст освіти та виховання в цілому.

Сьогодні в суспільстві начеб-то вичерпався інтелектуальний, культурний, моральний потенціал, вульгарність та бездуховність проникає в усі сфери нашого життя. Далеко не завжди красива зовнішність, поведінка і вміння спілкуватися з іншими людьми можуть сказати про наявність внутрішньої краси в самій людині. Проявити невитриманість, грубість, хамство, нецензурно висловитись стало майже звичним навіть у вищій школі. Справжній вихователь повинен досконало володіти засобами мудрого слова, тому що саме у слові акумулюються відношення між людьми, слово виражає ідею, культуру викладача.

Сьогодні час великих і наполегливих змін у системі освіти. Виховне значення наукових знань і природознавчих, і суспільних, і культурологічних полягає в тому, що за допомогою їх студенти розкривають об'єктивну естетичну картину світу, життя природи та суспільства. Викладач повинен володіти розвинутим естетичним почуттям, глибоко усвідомлювати місце свого предмету навчання і здобутого знання.

Зараз багатьом моральним поняттям ми намагаємось повернути первісний зміст. Треба прямувати, за словами чеського педагога Яна Амоса Каменського, до ґрунтового засвоєння моральності та благочинності. І пам'ятати, що результат праці викладача сьогодні – це наше суспільство завтра.

**ГУМАНІСТИЧНИЙ НАПРЯМОК У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБИСТОСТІ ЗА УМОВ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В
НЕПОВНИХ РОДИНАХ**

Третьяченко В.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

На шляху до розкриття проблеми ми дійшли історико-психологічного виміру, де найвагомішими, з огляду їх представлення у відповідній літературі, є позиції психодинамічного (класичний психоаналіз З. Фрейда, аналітична психологія К. Юнга, індивідуальна психологія А. Адлера, гуманістичний психоаналіз Е. Фрома) і поведінкового (біхевіорального) напрямків з відповідними для них техніками надання допомоги: пряме і опосередковане гіпнотичне навіювання, систематична десенсибілізація, релаксація, занурення, аверсивні техніки, символічна економія, гіперкорекція тощо.

Тому з огляду достатньої кількості психологічної літератури стає зрозумілим, що основний акцент за умов гендерної рівності в своїй більшості надається гуманістичному (екзистенційному) напрямку із його провідними установками на розвиткові самосвідомості, культивуванні свободи і відповідальності, унікальності та ідентичності особистості і адекватними наведеним настановам технікам: діалогу, досвіду, переживанню, автентичності, самоактуалізації, цінності, життєвому світі, події тощо.

В цьому напрямку аналогом слугують гештальттерапія (із її основними поняттями: тут і тепер, незавершена справа, уникання, енергія та блокування енергії, спрямовані на допомогу особистості у якнайповнішій реалізації її потенціалу), і центрована на клієнті концепція К. Роджерса з її основними поняттями (емпатія, турбота, конгруентність, психологічний клімат, замість), техніками і етапами (заблокованість внутрішньої комунікації, самовираження, саморозвиток, ставлення до свого світу як до свого, потреба бути собою, вільний вибір внутрішньої комунікації, стадія відкритості себе та світу). Саме в екзистенційному напрямку, як подає Бондаренко О.Ф. вперше з'явилося людське "Я" не як "его", а як особистісне буття.

Роджерс підсумовує, що формування особистості в цілому не може бути завданням психології, як і завданням будь-якої окремо взятої науки або її сукупностей. Хоча Категорія психологічної допомоги останнього часу віднайшла своє місце і у соціально-психологічному контексті, зокрема, при розв'язанні задач допомоги у організації соціальних відносин, що є дуже актуальним. Не вдаючись тут до детальнішого аналізу наявного досвіду і накопиченої останнього часу психотехнічної практики психологічної допомоги, що, поза сумнівом, виходить за межі нашого вивчення, обмежимося посиланням на сформульовані О.Ф. Бондаренком на підставі аналізу відповідних джерел основних принципів роботи практичного психолога, якими можна керуватися у конструюванні програми психологічної допомоги особистості з неповних родин, а саме, де автор описує принципи за допомогою яких можна змістовно наповнити саму програму.

Вчений І.С. Кон актуалізував необхідність аналізу цієї проблеми, сформулював теоретико-методологічні інтенції вивчення психології статевої диференціації і статевих відмінностей. "Психологічна наука не може, - наполягав вчений, - цілком ігнорувати таку фундаментальну біосоціальну властивість, як стать".

Із такої постановки проблеми цілком логічно випливає теза про необхідність вирішення питання про особливості і відмінності у виконанні чоловіками і жінками професійної діяльності, в тому разі і питання про особливості вибору ними відповідних варіантів (альтернатив) професіоналізації вже на ранньому етапі статевої соціалізації. На жаль, більшість із порушених авторкою свого часу питань, в першу чергу питання про особливості рольових очікувань представниками певних гендерних рис, і досі чекають на свого дослідника.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ВПЛИВОМ МУЗИКИ

Чшмарітян Г.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність дослідження. В останні роки інтерес до проблеми емоцій і почуттів, як фундаментальній сфері психічного розвитку людини, значно виріс. Безумовно, це пов'язано з великими змінами в житті нашого суспільства, зі змінами в науках про людину, активно відкриваючих закриті раніше проблеми: внутрішнього світу, свідомості, волі, духовності, творчості та ін. Однак варто підкреслити, що ці базисні категорії, до яких сьогодні активно звертаються психологи, педагоги, ще не одержали глибокого розкриття в самій психологічній науці. Лише останнім часом вони стають предметом серйозних теоретичних обговорень (В. П. Зінченко, А. Б. Орлів, С. Д. Смирнов, В. И. Слободчиков та ін.).

Об'єктом дослідження є прояв емоцій дітей дошкільного віку.

Предметом дослідження є соціально-психологічні особливості прояву емоцій дітей дошкільного віку під впливом музики.

Є ще й інший фактор, що змушує сьогодні більш уважно й шанобливо ставитися до емоційної сфери, - фактор численних емоційних порушень (або розладів) у поведінці дітей і підлітків, що проявляються у вигляді різних симптомів які не є складовими клінічних форм захворювань, а стосовних до непатологічних форм прикордонного характеру. Ці порушення проявляються у вигляді нестійкого настрою, як емоційного тла дитини (збудливий або депресивний настрій), у вигляді особливостей характеру (акцентуації по типу дратівливого, гнівливого або надзвичайно слащавого й догідливого поведінки), у вигляді деяких соціально неприйнятних потягів і залежностей (злодійство, наркозалежність та ін.). Емоційні порушення у дітей (а саме вони становлять найбільше число випадків за результатами звернень до психологічної консультації) можуть бути різного ступеня важкості. Вони можуть свідчити про захворювання, що починається (у вигляді неврозу, психопатії, шизофренії й тощо.), а можуть мати непатологічні форми, представляючи серйозні утруднення для виховання. Точна й глибока діагностика цих симптомів, корекція та прогноз розвитку дітей з такими симптомами мають величезне значення для здоров'я дитини, його життя, а також для життя всієї родини.

У системі навчання й виховання дошкільників активно використовуються дидактичні (навчальні) ігри, які розвивають спостережливість, уяву, пам'ять, мислення, мовлення, сенсорні орієнтації дітей у розмірах, формах, кольорах, максимально задіють інтелектуальний потенціал у пізнанні світу й себе. Основним стимулом, мотивом виконання дидактичного завдання є природне прагнення до гри, бажанням досягти ігрової мети - виграти, це спонукає виникнення й розвитку інтелектуальної сфери. Цьому також допомагає відповідно підібрані навчальні програми для кожної вікової групи, враховуючи пізнавальний зміст, ступінь складності ігрових завдань і дій.

Емоційні процеси, будучи потужним регулятором психіки й життєдіяльності дитини, виконують численні й різноманітні функції. У процесі онтогенезу ці функції послідовно розширюються й ускладнюються. При цьому специфіка регулюючої ролі емоцій й їхніх конкретних функцій на самих ранніх етапах розвитку значною мірою обумовлюються змістом і динамікою взаємодії дорослого з дитиною.

Говорячи про виховання дитини засобами музики, не можна забувати про те, що ми маємо справу зі зростаючим організмом. На музичних заняттях розвиваються спритність, координація й краса рухів дітей. Під впливом музики рухи стають більше точними, ритмічними. Поліпшуються якості ходьби, перегони, виробляється правильна постава. Динамічні й темпові зміни в музиці також викликають зміни в рухах, впливаючи на їхню швидкість, ступінь напруги.

Спів поліпшує вимова, розвиває координацію голосу й слуху, зміцнює дитячий голосовий апарат є своєрідним видом дихальної гімнастики. Музика викликає в дітей позитивні емоції, що благотворно діють на їхню нервову систему. Музика впливає не тільки на слуховий аналізатор, але й на загальний стан усього організму, підсилює, послабляє стан кровообігу завдяки реакціям, пов'язаним зі зміною подиху. Отже, музичне виховання сприяє фізичному розвитку дітей. І, нарешті, музика благотворно впливає на розумовий розви-

ток. У процесі оволодіння новими знаннями в дітей розвиваються мислення, пам'ять, складається система понять. Безпосередній і тісний зв'язок музики з навколишньою дійсністю дає можливість виховувати в дітей уміння порівнювати й зіставляти явища, а, отже, сприяє розвитку їхніх пізнавальних інтересів.

Музичний розвиток і виховання взаємозалежні й перебувають у взаємодії. Навчання сприяє розвитку, але й розвиток визначає успішність навчання.

Музичний розвиток - результат процесу музичного виховання й навчання, у свою чергу воно сприяє всебічному розвитку особистості, її естетичному, розумовому, моральному й фізичному вдосконалюванню. Варто підкреслити, що теорія й методика музичного виховання дітей розглядають відсоток музичного розвитку з позицій педагогіки й психології й в опорі на теоретичні основи естетики. Такими основами є положення, що визначають сутність музичного мистецтва і його роль у житті суспільства.

Єдині принципи художнього освоєння дійсності концентруються в змісті й методах музичного виховання дітей, обліку їхніх вікових особливостей. У процесі музичного виховання навчання й розвитку здійснюються основні завдання музичного виховання.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СПІЛКУВАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ

Шарапова Т.С.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність. У соціальній психології явище спілкування є одним з найважливіших, позаяк породжує такі феномени, як обмін інформацією, сприймання людьми один одного, керівництво й лідерство, згуртованість і конфліктність, симпатія і антипатія тощо. Вітчизняна психологічна наука має давні традиції щодо дослідження категорії «спілкування» та виявлення її специфічно-психологічного аспекту. Передусім принциповим є питання взаємозв'язку спілкування й діяльності.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі спілкування як соціально-психологічного феномену.

Основний зміст. Виходячи із ідеї єдності спілкування й діяльності (Б. Ананьев, О. Леонтьев, С. Рубінштейн та ін.), під спілкуванням розуміється реальність людських стосунків, яка передбачає будь-які форми спільної діяльності людей. Тобто будь-які форми спілкування належать до специфічних форм спільної діяльності. До того ж люди не просто спілкуються в ході виконання ними певних функцій, але вони завжди спілкуються під час відповідної діяльності. Отож спілкується завжди діяльна людина.

Г. Андреева вважає, що доцільним є найширше розуміння зв'язку діяльності і спілкування, коли спілкування розглядається і як аспект спільної діяльності. Іншими словами, спілкування доцільно розглядати у двох планах: як аспект спільної діяльності і як її продукт (В. Слободчиков, Є. Ісаєв). Водночас діяльність за допомогою спілкування не просто організовується, але й збагачується, в ній виникають нові зв'язки і стосунки між людьми. На думку Г. Андреевої, таке широке розуміння зв'язку спілкування й діяльності відповідає розумінню самого спілкування як важливої умови привласнення індивідом досягнень історичного розвитку людства, чи то на мікрорівні, у безпосередньому оточенні, чи на макрорівні, у всій системі соціальних зв'язків.

Стосовно іншої позиції, коли категорія «спілкування» може розглядатися як самостійна і зведена до діяльності (В. Знаков, А. Реан та ін.), процес спілкування стає для людини не лише засобом, а й метою. Таке розуміння спілкування дає змогу розглядати цю дефініцію як таку, що не обов'язково виникає внаслідок потреби у спільній діяльності; вона може виступати й у ролі самомотивованого процесу. Як приклад маємо фатичне (від лат. *fatuus* — дурний, пустий) спілкування, в діяльному аспекті беззмістовне, те, метою якого є підтримка самого процесу спілкування.

Ідею автономності й самоцінності спілкування А. Реан і Я. Коломінський обґрунтовують, по-перше, теоретичною концепцією про структуру фундаментальних потреб людини (А. Маслоу), в якій спілкування є однією з основних потреб (воно необхідне для того, щоб розділити з іншою людиною своє горе чи радість, щоб відчувати себе людиною); по-

друге, з позицій суб'єкт-суб'єктного підходу до спілкування (якщо діяльність пов'язана з формулою «суб'єкт — об'єкт», то в спілкуванні нікого з партнерів не можна розглядати як об'єкт, адже кожний з них є активним суб'єктом цього процесу). Отож спілкування як самостійне й зведене до діяльності поняття може бути визначене таким чином: це процес міжособистісної взаємодії, породжений широким спектром актуальних потреб партнерів, спрямований на задоволення цих потреб і опосередкований певними міжособистісними стосунками.

Із усього вищезазначеного неважко помітити, що поняття «спілкування» тлумачиться в психологічній літературі по-різному: як особливий вид діяльності; як специфічна соціальна форма інформаційного зв'язку; як форма взаємодії суб'єктів; як самостійна й зведена до діяльності категорія; як процес міжособистісної взаємодії; як обмін думками, почуттями й переживаннями; як суттєвий аспект людської діяльності; як реальність людських стосунків, що передбачає будь-які форми спільної діяльності людей; як універсальна реальність буття людини, що породжується й підтримується різними формами людських стосунків. Більшість дослідників схиляється до думки про те, що діяльність людини в усіх її модифікаціях і спілкування індивіда з іншими людьми переплетені в його житті найтіснішим чином і фактично жодна з них неможлива без іншої. З цього випливає, що будь-який різновид або форма людської діяльності (гра, керівництво, виховання) виявляються через спілкування й навпаки.

Суб'єкт-суб'єктний підхід до проблеми спілкування долає одностороннє розуміння спілкування як форми чи виду діяльності. У свій час Б. Ломов та його співробітники зробили висновок про необхідність формулювання нового методологічного принципу — принципу спілкування як суб'єкт-суб'єктної взаємодії, базуючись на якому, спілкування є особливою самостійною формою активності суб'єкта. В. Знаков у зв'язку з цим зазначає, що сучасна психологічна наука вивчає дві основні форми спілкування: в одному випадку — це засіб організації діяльності, в іншому — задоволення потреби людини в іншій людині, у живому контакті. Тобто в процесі спілкування здійснюється не лише взаємний обмін діяльністю, але й уявленнями, ідеями, почуттями людей. Спілкування, таким чином, тлумачиться як форма взаємодії суб'єктів, котра мотивується їхнім прагненням виявити психологічні якості один одного й у ході якої формуються міжособистісні стосунки між ними (прив'язаності, дружби чи неприязні). Водночас під спільною діяльністю розуміються ситуації, за яких міжособистісне спілкування людей підпорядковується загальній меті — вирішенню конкретного завдання. Ідею про самостійність і першочергову важливість категорії «спілкування» проводить М. Бобнева, зокрема зазначаючи: якщо раніше в психології передбачалося, що психіка формується передусім на основі предметної діяльності, а формування вищих функцій визначається в основному використанням знакових засобів і мови, то тепер стає очевидним той факт, що для людини вихідною є ситуація спілкування й у розвитку психіки вирішальна роль має належати спілкуванню і взаємодії людей.

Спілкування є явищем соціальним, природа якого виявляється в соціумі, в середовищі людей під час передавання соціального досвіду, норм поведінки, традицій та ін. Воно сприяє збагаченню знань, умінь і навичок учасників спільної діяльності, задовольняє потребу в психологічному контакті, є механізмом відтворення подій, настроїв, координує зусилля людей, допомагає об'єктивному виявленню особливостей поведінки партнерів, їхніх манер, рис характеру, емоцій но-вольової та мотиваційної сфери. Отже, специфіка спілкування полягає в тому, що в процесі взаємодії суб'єктивний світ одного індивіда розкривається для іншого, відбувається взаємний обмін думками, інформацією, інтересами, почуттями, діяльністю тощо. У результаті спілкування відбуваються певні контакти, міжособистісні стосунки, здійснюється об'єднання (чи розмежування) людей, виробляються правила й норми поведінки. Успішність будь-яких контактів залежить від налагодження взаєморозуміння між партнерами зі спілкування. В реальних міжособистісних контактах розкривається увесь спектр якостей особистості, її комунікативний потенціал, соціальна значущість, виявляються людські симпатії та антипатії, любов і дружба, сумісність і несумісність, привабливість і ворожнеча. У зв'язку з цим надзвичайно важливо знати про ті взаємини, які склалися між членами контактної групи, адже від них, зрештою, залежить уся система спілкування окремої особистості, розвиток її комунікативного потенціалу, засоби, що використовуються у процесі взаємодії.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УСПІХУ У ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК НЕОБХІДНОЇ УМОВИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Шевченко О.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність. Будь-яка діяльність окажется малоефективною або взагалі неефективною, якщо в працівника не буде зацікавленості у її реалізації. Ця зацікавленість виражається в умотивованості суб'єкта на відповідну діяльність. Мотивація виконує оцінну й компенсаційну роль. Формування діяльності починається з прийняття її особистістю. Виникає бажання виконати цю діяльність, що стимулює активність особистості у відповідному напрямку. Мотивація спонукає трудову активність і впливає на формування мети й шляхів її досягнення. Функція мотивування є необхідним структурним елементом загальної системи діяльності. Вона включає дві сторони: по-перше, активізує в діяльності всі потреби особистості, по-друге допомагає оцінити реальний внесок кожного працівника у результаті діяльності. Відношення до праці взагалі й до конкретної професійної діяльності зокрема, принципово визначають успішність діяльності.

Об'єктом дослідження є формування мотивації успіху, як необхідної умови професіоналізму.

Предметом дослідження є особливості мотивації у діяльності сітьового маркетолога, як необхідних умови формування його професіоналізму.

Мета дослідження полягала у структуруванні теоретичного і емпіричного матеріалу що до питання формування мотивації успіху, як необхідної умови професіоналізму у межах діяльності сітьового маркетолога. Завдання дослідження переслідували: 1) проведення теоретичного аналізу методологічних і методичних засад формування мотивації успіху, як необхідної умови професіоналізму; 2) обґрунтування основних засад формування мотивації успіху з позицій можливостей використання у діяльності сітьового маркетолога; 3) емпіричне дослідження з використанням методології та розробленої в цих рамках методики формування мотивації успіху при опрацюванні психологічних утруднень у професіональній діяльності.

Аналіз психологічної літератури свідчить про те, що проблема мотивації широко розкривається у дослідженнях зарубіжних вчених Адлера А., Гольдштейна К., Дарлі Д., Даффі й Хебба, Де Чармса Р. й Дісі Е., Дойча Г., Долларда й Міллера, Латане Б. й Пенне-ра Л., Макклелланда Д., Маслоу А., Франкла В., Фрейда З., Фрома Э., Хекхаузена Х., Хорні К., Шварца С. та ін.. Ідеї мотиваційного впливу на особистість розглядали, а також сприяли формуванню експериментальної бази що до цього питання втчизнянні вчені Бандура А., Берковітц Л., Занюк С., ЗейгарникБ., Левін К., Леонтьев О., Обухівський К., Олпорт, Павлов І., Славіна С., Юкнат Г. та ін., а також подальше розглядали ці питання Войскунський А.Е., Гончарова Е.Б., Ільїн Е.П., Леонтьев Д.А., Смирнова О.В..

Вивчення базових джерел дає можливість констатувати, що на сьогодні накопичений достатній досвід у розумінні питань мотивації, і її впливі на ефективність різних видів діяльності. Науково-технічний прогрес змінює соціум. Вимагають подальшого вивчення мотиваційні аспекти тих видів діяльності, які з'явилися відносно недавно. Велика кількість людей на більш-менш постійній основі бере участь у роботі однієї або декількох сітьових компаній. Для деяких з них заробіток у сітьовій індустрії є основним джерелом доходу. У цей час сітьовий маркетинг - це явище, що міцно ввійшло в наше життя, однак далеко не всі стають професіоналами в цієї області. Становить інтерес мотивація тих людей, які мають успіх у діяльності людини, і отже є професіоналами.

Успішність будь-якої діяльності залежить від трьох причин: здатностей до даного виду діяльності, мотивації досягнення, ситуативних факторів. Найбільш важливим фактором, у контексті даної теми, є мотивація досягнення - це прагнення до успіху (досягненню високих результатів) у даній діяльності. Мотив досягнення істотно впливає на активність у певній сфері діяльності. Однак, мають значення й інші фактори: складність завдання, імовірність досягнення успіху, цінність успіху для даного індивідуума. Наприклад, індивід з високою мотивацією успіху, може не мати успіху в даній діяльності, тому що цінність цієї діяльності для нього не важлива. Або індивід зі слабкою мотивацією також може не мати успіху, тому що завдання йому можуть здаватися занадто складними.

Усі люди по різному сприймають і пояснюють причини своїх дій, учинків, свого поведіння. По різному люди пояснюють свій неуспіх. Найбільш типовими причинами є: відсутність здатності; нестача зусиль; складність завдання; відсутність вдачі. Такі пояснення називаються причинними схемами. Висока мотивація досягнення, як правило, зв'язується із внутрішніми факторами (здатностями й зусиллями). Індивіди з низькою мотивацією досягнення зв'язують свій успіх із зовнішніми факторами (легкістю завдання, удачею). Тобто існує певна залежність між характером причинних схем і мотивацією досягнення.

Переживання особистісної причинності містить у собі: постановку перед собою реалістичної, але високої мети, розуміння своїх сильних і сторін, над якими треба працювати, віра в ефективність власної діяльності, визначення конкретної форми поведінки, що дозволила б досягти поставленої мети; прийняття на себе відповідальності за власні дії і їхні наслідки.

Нами була розроблена психокорекційна програма, та була поставлена основна **мета**: сформувати інтерес і підсилити мотивацію до процесу праці мережного маркетолога.

Були позначені також наступні основні **завдання**:

1. Сформувати в учасників психокорекційної програми внутрішню мотивацію до діяльності мережного маркетолога.
2. Усвідомлення учасниками можливості досягнення власних цілей, за допомогою діяльності мережного маркетолога.
3. Усвідомлення учасниками тренінгу внутрішніх причин неуспіху в їхній діяльності мережного маркетолога й формування мотивації успіху.
4. Підсилити почуття особистісної причинності й упевненості у собі.
5. Сформувати у учасників ефективні причинні схеми діяльності.
6. Підсилити мотивацію досягнення у учасників тренінгу.

Для рішення поставлених завдань у психокорекційній програмі використовуються й застосовуються вправи, що включають механізми розвитку мотивації: потенційні й знані мотиви, мотиваційне переміщення, мотиваційне переключення, мотиваційне обумовлювання й емоційну фіксацію.

Для психокорекційної роботи було відібрано 17 чоловік. Респонденти - у яких низькі показники шкал тестової методики мотивації в мережному маркетингу сполучалися з найгіршими мотиваційними комплексами за методикою дослідження професійної діяльності К.Замфир (у модифікації А.Реана), що свідчить про байдужий, а можливо й негативному відношенні до даного виду діяльності.

У результаті розробленого й проведеного групового мотиваційного тренінгу були отримані позитивні результати по формуванню й посиленню внутрішньої мотивації в осіб, відібраних для психокорекційної програми. Формуючий експеримент показав, що отримані відповідно до розробленої програми психокорекційні підходи, дали можливість одержати позитивні зміни в мотиваційній сфері учасників експериментальної групи.

Таким чином, розроблена нами психокорекційна програма може бути використовувана для формування мотивації успіху, як необхідній умові професіоналізму не тільки в сітьовому маркетингу, а також при опрацюванні психологічних утруднень у любых других видах професіональної діяльності.

Література

1. Занюк С. Психология мотивации. – К.: Эльга-Н; Ника-Центр, - 2001. – 345 с.
2. Немов Р.С. Общие основы психологии / Учеб. для студ.высш. пед. учеб. заведений. – М.: Владос, 2006. Т.1. – 687 с.
3. Сидоренко Е.В. Мотивационный тренинг. – СПб.: Речь, – 2000. – 145 с.
4. Фопель К. Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего: практическое пособие / Пер. с нем. 2-е изд. – М.: Генезис, – 2000. – 209 с.
5. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. – М.: Наука, 1986. – 596 с.

Шейко Е.П.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Психологічні засади організації процесу формування у майбутніх менеджерів здатності до спільної управлінської діяльності до цього часу не були предметом спеціального наукового дослідження, а необхідність впровадження у навчальний процес при підготовці фахівців з менеджменту сучасних соціально-психологічних технологій, знань психологічних засад функціонування управління організації є дуже гострою.

Вступаючи в управлінську взаємодію з іншими суб'єктами управління, людина проявляє свої особистісні якості, здібності, ступінь готовності до взаємодії з іншими людьми. Відповідно весь спектр цих проявів людини впливає на змістовну сторону управлінської взаємодії, що детально розроблена в дослідженнях Р.Акоффа, А.К.Анохіна, А.І.Берга, С.Біра, Н.Вінера, Д.М.Гвішиані, В.Н.Свенцицького, Б.С.Українцева, Ю.І.Черняка, Е.Ф.Емерн та ін.

В основу теоретичного аналізу проблеми здатності до спільної управлінської діяльності покладено підходи до вивчення основних індивідуально-психологічних якостей, якими повинні характеризуватися професійні керівники (М.Вудкок, Р.Катц, В.Ф.Пуртов, А.Файоль, Д.Френсіс): досвід управлінської діяльності; гарна риторика, виразність, швидка словесна реакція; переконливість, високий інтелект, почуття гумору, впевненість у собі; висока працездатність, життєва активність, витривалість; чарівність, популярність, привабливість; здатність до спільної управлінської діяльності, готовність прийняти на себе відповідальність; ділова та соціальна компетентність; впевненість у судженнях, оригінальність, творчий підхід; готовність до співпраці, пристосовування, гнучкості; цілеспрямованість; вміння керувати емоціями в стресових ситуаціях.

Досвідчений менеджер здатний швидко скласти точну психологічну характеристику підлеглого, дати влучну словесну, а іноді й мімічну "фотографію". У нього розвинута схильність до психологічного аналізу вчинків інших людей.

У доброго організатора добре розвинуте почуття господаря стосовно до людей. Він вміє визначити, на що здатна та чи інша людина, на якій ділянці виробництва ефективність її роботи і віддача будуть найбільшими. При групуванні людей для виконання спільної виробничої діяльності менеджер вміє оптимально враховувати особливості їх взаємовідносин і взаємозв'язків, групову сумісність та професійну придатність до того чи іншого виду роботи. Практично-психологічний розум проявляється в ситуаціях, що потребують практичного застосування знань психології людей – це розв'язання конфліктних ситуацій, також передбачає ефективну роботу менеджера з персоналом.

Актуальність вивчення проблеми спільної діяльності визначається низкою науково-практичних завдань. В сучасному суспільстві практично будь-яка трудова діяльність за змістом та формою організації об'єктивно стає дедалі більше спільною. У спільній діяльності можливе досягнення суспільних потреб, інтересів та цілей, здійснення яких дозволяє існувати й розвиватися будь-якій суспільній системі, в якій живе й існує конкретна людина. Через реалізацію суспільних потреб, інтересів та цілей людина здатна ширше реалізувати свої власні потреби, інтереси, цілі.

У професійній діяльності часто відбуваються ситуації, коли не окремо особистість, а група людей у цілому бере на себе відповідальність і, відповідно, приписування відповідальності адресовано не окремій особистості, а групі. У діяльності, у такому числі й управлінській, існують завдання, які посилені для однієї людини, проте, їх не можна поділяти на ряд дрібних, самостійних завдань. Вони мають назви колективних, і вирішувати їх потрібно колективом.

В умовах спільної діяльності відповідальність як характеристика активної життєвої позиції особистості виступає в особливій формі – як відносини відповідальної залежності і як один з мотивів участі в колективній діяльності. Розглянуті самі по собі відносини відповідальної залежності являють собою складну відносно самостійну систему відносин у колективі, одним з істотних проявів якого є взаємне покладання відповідальності за успіхи і невдачі в спільній діяльності. Під покладанням відповідальності в спільній діяльності розуміється "... акт віднесення можливих соціальних санкцій за успіх або невдачу в спільній діяльності до себе або до іншого".

Індивідуальна діяльність не існує сама по собі, а “вплетена” у діяльність суспільства, отже, будь-яка індивідуальна діяльність є складовою частиною діяльності спільної.

Методологічним та теоретичним обґрунтуванням феномена індивідуальної діяльності є праці Б.Г.Ананьєва, К.О.Абульханової-Славської, В.П.Зінченка, О.М.Леонтьєва, Б.Ф.Ломова, В.С.Мерліна та ін.

У тлумачному словнику російської мови С.І.Ожегова цілком це поняття не розкривається, але дається тлумачення понять “діяльність” – як заняття, праця та “спільний” – як здійснюваний разом з кимсь, сумісний.

Спільною діяльністю може бути названа й робота, виконувана раніше незнайомими людьми, але пов’язана з розв’язанням якогось спільного для них завдання. Проте у процесі будь-якої спільної діяльності завжди виникає й розвивається соціально-психологічна функція взаємопов’язаності її учасників, причому міра взаємопов’язаності визначається тим, який характер взаємодії (офіційний чи неофіційний) визначається чи встановлюється між ними, який тип форм організації спільної діяльності реалізується. Взаємопов’язаність є одним з головних чинників, які регулюють взаємодію.

Аналізуючи групову діяльність, дослідники стикалися з явищами, природа яких не пов’язана безпосередньо з проблемою групового завдання та ефективністю його розв’язання, але було відзначено, що їхній вплив на групову роботу є значним. За будь-яких умов групова діяльність завжди пронизана емоційними відносинами, конфліктами, часом групі доводиться розв’язувати завдання подвійного порядку – регуляції міжособистісних відносин та проблеми робочого-функціонального характеру. В аналізі результатів групової діяльності дослідники зустрілися з проблемою, яку можна охарактеризувати як “різну ціну успіху”, тобто в одних групах результат досягається легко і за мінімальної напруженості фізичних та духовних сил, натомість в інших цей процес за такого самого рівня успіху є важким і психологічно напруженим.

Висновок: Спільна діяльність значно багатша та змістовніша, ніж індивідуальна, що виявляється, на думку М.М.Обозова, в утворенні “сукупного фонду сукупного суб’єкта”. Спільна діяльність являє собою ускладнення організації індивідуальних діяльностей завдяки наявності спільної мети, яка детермінує взаємодію й підпорядкованість її учасників, які виявляються в ускладненні співвідношення мотивів та цілей діяльності сукупного суб’єкта.

Особливістю спільної діяльності є те, що вона постає як форма кооперації праці. При цьому за способом організації спільна діяльність органічно включає в себе своєрідність та взаємне зумовлення як спільної, так і індивідуальної діяльності. Це пов’язане з тим що член групи (через низку обставин) може розв’язувати завдання індивідуально, через обов’язкові умови його включеності в колективну діяльність. Це є реалізація спільної мети, тобто отримання спільного результату.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ. ДУХОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

ТЕНДЕНЦІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО РЕГІОНУ

Червонецький В.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

У країнах євроатлантичного регіону посилюється тенденція використання позашкільних закладів у підвищенні екологічної підготовки молодого покоління. Його залучення до еколого-освітньої діяльності забезпечує можливість повніше реалізувати принцип неперервності екологічної освіти, охопити якомога більшу кількість молоді екологічним вихованням. У позашкільній екологічній освіті активну участь беруть музеї, бібліотеки, ботанічні сади, національні парки, дендрарії, зоопарки, натуралістичні й туристсько-краєзнавчі станції, спортивно-оздоровчі установи, центри з вивчення навколишнього середовища, товариства охорони довкілля, організації Червоного Хреста, молодіжні організації й інші державні й громадські заклади, установи, товариства місцевого, національного й міжнародного рівнів. Запровадження екологічної освіти в них, як правило, здійснюється у тісному зв'язку із шкільними програмами й залученням учителів шкіл [9;10;11;12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

При висвітленні проблеми вдосконалення екологічної освіти школярів у країнах євроатлантичного регіону в позашкільний час важливе місце посідають роботи І. Зверєва, А. Захлебного, Г. Марченко, Я. Полякової, І. Рудьковської, Г. Пустовіта, Г. Тарасенко та ін. Виявленню тенденцій в галузі позашкільної екологічної освіти сприяли роботи Дж. Свана, В. Степпа, Д. Беннета (США), Р. Лоба (Німеччина), Б. Файє (Норвегія), П. Беррі (Велика Британія), З. Костової (Болгарія), Д. Кваснічкової (Чехія).

Мета статті полягає в тому, щоб висвітлити і узагальнити досвід оптимізації навчально-виховної роботи із захисту довкілля у позаурочний час в країнах євроатлантичного регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

У багатьох країнах євроатлантичного регіону функціонують станції юних біологів. Тут учні мають змогу під керівництвом учителів і досвідчених фахівців вивчати видовий склад флори і фауни своєї місцевості або країни в цілому і, навіть, екзотичні рослини, або екзотичних тварин; вести польові дослідження, проводити лабораторні експерименти тощо. Такі станції традиційно діють в Україні, Росії, Білорусії, де вони відомі під назвою станцій юних натуралістів. Центри з вивчення навколишнього середовища організовують курси з підготовки юних екологів, а також лідерів руху за охорону довкілля [7,с.27]. Активно займаються пропагуванням екологічних знань товариства охорони природи. Так, у

Сполучених Штатах Америки – це Аудюбоновське товариство, Сьєра клуб (заснований ще у 1892р.), організація Грінпіс, яка починаючи з 1970-х рр., набула міжнародного визнання, і на сьогоднішній день має свої відділення у багатьох країнах світу [6]. У Великій Британії – Асоціація з охорони навколишнього середовища, а також Рада з охорони навколишнього середовища, Рада з питань охорони англійської сільської місцевості, Королівське товариство охорони птахів з відділенням юних орнітологів; у Франції – Асоціація захисту природного довкілля і людини, Товариство "Друзі Землі". Однією з найстаріших в Європі є Польська ліга з охорони природи, яка була створена у 1920 році. До її складу входить понад 13 тисяч місцевих гуртків, у яких беруть участь понад 1 млн. 200 тисяч осіб. Поряд з наведеними вище видами поширення екологічних знань і екологічного виховання людей, Ліга значну увагу приділяє видавничій діяльності. Вона публікує щомісячник "Польська природа", а також видає за рік близько 35 публікацій тиражем 5 млн. примірників [2,с.104]. У Болгарії подібну діяльність розвиває Комітет захисту природи. Щорічно він оголошує конкурс серед учнів на кращий малюнок, оповідання або вірш, присвячений природі. У цьому конкурсі беруть участь десятки тисяч учнів [2,с.105]. Просвітницькою діяльністю в галузі навколишнього середовища займаються й інші громадські організації, зокрема, Червоний Хрест, мисливські організації, клуби захисників природи тощо. У багатьох країнах Євроатлантичного регіону досить активно сприяють екологічному вихованню молоді жіночі організації. Так, наприклад, у Чехії Спілка жінок вважає своїм обов'язком виховувати екологічно відповідального громадянина, який би вболівав за долю природи своєї батьківщини, захищав її, хотів і вмів працювати задля її збереження. Висловлена позиція є типовою для більшості жіночих організацій, програма діяльності яких містить еколого-педагогічний аспект. Основним завданням цих товариств є поширення екологічних знань, формування дбайливого ставлення й любові до природи, залучення до діяльності щодо збереження й поновлення природних багатств. Особлива увага в товариствах охорони природи приділяється роботі з молоддю шкільного віку. Для того, щоб товариства мали більш ефективний характер і здійснювалися більш активно, у школах створюють первинні осередки. Таким чином, позашкільна установа одержує можливість тісно співпрацювати із школою в галузі екологічного виховання учнів.

Однією з нових форм підвищення екологічної грамотності населення, в тому числі й школярів, стає створення Будинків природи, які виконують роль методичних центрів [2,с.101]. Просвітницькі центри такого типу набувають поширення в центральноєвропейських країнах. Вони здійснюють різноманітну роботу пропагандистського характеру: організовують лекції, бесіди, виставки, тематичні вечори, конкурси, вечори запитань і відповідей, зустрічі з фахівцями, провідними вченими, письменниками, діячами культури та мистецтва. Тут працюють кінолекторії, діють дослідницькі лабораторії й студії, організовуються екскурсії й подорожі в цікаві природні куточки та природні комплекси [2,с.101]. Учні, беручи участь у діяльності будинків природи, безперечно, значно поповнюють шкільні знання про природу й проблеми захисту навколишнього середовища, вдосконалюють досвід практичного розв'язання екологічних проблем.

Значне місце в екологічній освіті учнів у країнах Євроатлантичного регіону посідають молодіжні організації. Особливо активні у цьому відношенні організації скаутів. Як відомо, програма діяльності скаутів традиційно передбачає залучення учнівської молоді до природоохоронної справи. Вивчення природи і практична робота органічно поєднуються. Найбільш типові види практичної діяльності, у яких беруть участь школярі, – це озеленення підшефних територій, насадження дерев, патрулювання ділянок природи, що охороняються, створення навчальних екологічних стежок, підгодовування диких тварин і птахів у зимовий період, виготовлення гніздовищ для птахів, допомога диким тваринам під час повенів, рятування лісу від незаконних порубок, пожеж, моніторинг за якістю природного середовища у місці розташування школи або мікрорайону, в якому проживають учні. Скаути мають змогу брати участь у проведенні лекцій, бесід, організації конкурсів, олімпіад, виставок тощо. Підвищенню екологічної грамотності школярів сприяють екскурсії в природу, туристичні походи, виконання проектів дослідницького, пошукового або просвітницького характеру. Позитивно зарекомендували себе, за оцінками спеціалістів, семінари, літні школи скаутів, що організовуються й активно діють у більшості країн Європи та у країнах Північної Америки за підтримки Міжнародного бюро скаутів та Всесвітнього фонду охорони природи [3,с.186-187].

Залученню школярів до практичної діяльності із захисту довкілля сприяють й інші молодіжні організації, що набули поширення в багатьох країнах євроатлантичного регіону, наприклад, у Німеччині – це "Німецька юнацька спілка охорони природи", Франції й Скандинавських країнах – "Молодь і природа", "Бельгійська молодіжна спілка з дослідження природи та прогнозування стану навколишнього середовища" й ін. [4,с.78]. Учні старших класів беруть посильну участь у виконанні програми цих організацій з вивчення й практичного розв'язання проблем навколишнього середовища: дослідження сезонних міграцій птахів і фенологічних явищ життя рослин, загибелі амфібій під колесами автомобільного транспорту; виявлення ландшафтів, що знаходяться під загрозою руйнування; обстеження забруднених водоймищ; спостереження за дотриманням законів, що регулюють мисливство, відлов тварин, які занесені до Червоної книги, й торгівлю ними; проведення кампаній з економії електроенергії; організація протестів проти спорудження атомних електростанцій. Вони виступають проти комерційної експлуатації природних ресурсів у національних парках, проводять просвітницьку роботу серед населення (читання лекцій, організація виставок тощо). Участь школярів у молодіжному екологічному русі відзначається в матеріалах Міжнародного товариства з екологічної освіти (ISEE), сприяє накопиченню досвіду практичного розв'язання екологічних проблем, підвищенню відповідальності за стан навколишнього середовища у своїй країні та в масштабах планети [8].

У країнах євроатлантичного регіону в позашкільній екологічній освіті набула поширення тенденція створення екологічних таборів, де відпочинок учнів поєднується з підвищенням їх екологічної грамотності. Наприклад, Скандинавські країни мають значний досвід організації роботи екологічних таборів. Так, фінські педагоги, оцінюючи роль цієї форми екологічної підготовки школярів у позакласний час, відзначають, що "вона має важливе значення для ознайомлення учнів з природою та господарюванням, нагальними проблемами довкілля" [1,с.135]. Робота в екологічних таборах здійснюється з урахуванням вікових особливостей школярів. Узагальнюючою може стати програма навчання, підготовлена фінськими спеціалістами. Вона розрахована на учнів молодших (7-13 років) і старших (14-16 років) класів неповної середньої школи. Учні молодших класів мають ознайомитись з найбільш поширеними видами рослин і тварин та умовами їхнього життя. Значна увага приділяється опануванню назвами об'єктів природи, що вивчаються, спостереженню за ними, встановленню зв'язків між угрупованнями рослин і тварин. Поряд із натуралістичною роботою важливе значення приділяється емоційному розвитку учнів, умінню розуміти красу витворів природи, милуватися нею. Значна увага приділяється розвитку емоційно-почуттєвої сфери дітей та підлітків у процесі безпосереднього спілкування з природою. Основне місце в організації пізнавальної діяльності молодших школярів за програмою відводиться екскурсіям. Учні старших класів в ході екскурсії залучаються до проведення досліджень, пов'язаних з проблемами довкілля. Екскурсії для цієї вікової категорії школярів організовуються на промислові підприємства, де вони знайомляться із специфікою виробництва, асортиментом продукції, технологічними процесами, їхньою екологічною відповідністю тощо. Така екскурсія має, як правило, не тільки пізнавальний, але й дослідний характер. Учні проводять інтерв'ювання керівництва підприємств, працівників, а також спеціалістів, що відповідають за охорону навколишнього середовища на підприємствах. Це, на думку фінських педагогів, дає можливість учням встановлювати взаємозв'язки між господарською діяльністю та екологічною проблематикою [1,с.137]. Дослідницька діяльність пов'язується із вивченням якісного стану води, повітря, ґрунту. Учні збирають різні проби для аналізу. Результати досліджень оформляються у вигляді звітів, рефератів, доповідей. Головне призначення роботи, що проводиться, фінські педагоги вбачають у тому, щоб сприяти формуванню в учнів критичного ставлення до різних проявів природоперетворювальної діяльності людини й екологічної відповідальності [1, с.137].

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Отже в країнах євроатлантичного регіону здійснюються інтенсивні пошуки оптимізації екологічної освіти молоді шкільного віку в межах позашкільної її організації. Важливе місце у зв'язку з цим приділяється вдосконаленню форм побудови навчального процесу. Виявлено високу зацікавленість громадських організацій до підвищення

екологічної компетентності школярів, а також різноманітних просвітницьких центрів і закладів культури, які розробляють і пропонують власні програми екологічної освіти учнів.

Перспективними можуть бути подальші дослідження щодо методів і засобів екологічної освіти в країнах євроатлантичного регіону, що пропонуються неформальними організаціями і установами.

Література

1. Курнен Ю. Деятельность лагерной школы как метод обучения по охране окружающей среды // Социально-экономические, организационно-правовые и педагогические аспекты охраны окружающей среды: Информационный бюллетень. – Варшава, 1988. – № 1. – С. 135 – 140.
2. Митрюшкин К.П., Шапочников Л.К., Коровкина О.Г. и др. Природоохрнительное просвещение: Сборник. – М.: Знание, 1980. – 176с.
3. Тенденции в образовании по вопросам окружающей среды / Пер. с англ. – М.: ВИНТИ, 1979. – 272с.
4. Червонецкий В.В. Экологическое образование в школах развитых стран мира. – М.: Экология и образование, 1992. – 96с.
5. Червонецкий В.В. Екологічна освіта учнів у школах країн Східної та Центральної Європи. – Донецьк: Юго-Восток, 1998. – 284 с.
6. Greenpeace Environmental Trust // [http:// www.greenpeace.org.uk].
7. Guidelines for the Development of Non-Formal Environmental Education / Prepared by A.J. Young, M.J. MacElhone. – UNESCO, 1987. – 52 p.
8. International Society for Environmental Education (ISEE). School of Natural Resources. – Columbus (Ohio): The Ohio State University. – 1988. – 312 p.
9. Outdoor Environmental Education // [http:// www.lakecountryumca.org/ofs/outdoor.html].
10. Trant A. An Introduction to Environmental Education in European Community // Journal of Outdoor Education. – 1986. – Vol. 80. – N 4. – Pp. 16-29.
11. Trends in Environmental Education. – Paris: UNESCO, 1977. – 244 p.
12. Young People's Trust for the Environment and Nature Conservation // [http:// www.yptenc.org.uk].

ТВОРЧА ПОШУКОВА РОБОТА СТУДЕНТІВ: РОЗВИТОК НАВИЧОК АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

БадалянК.Р., СікіліндаО.В.,

Коледж СНУ ім. В. Даля

В умовах модернізації системи освіти України одним з основних завдань для вищих навчальних закладів є збереження та відновлення спадкоємності наукових поколінь шляхом залучення талановитої студентської молоді спочатку до пошуково-аналітичної діяльності а згодом-до наукової роботи. Актуальність цієї проблеми навряд чи може бути поставлена під сумнів в будь-які часи у будь-якому суспільстві. Талановита молодь є запорукою технічного та інформаційного розвитку суспільства його демократизації тощо.

Робота з обдарованою молоддю, перш за все, передбачає таку організацію діяльності студентів з боку викладачів, при якій за допомогою критичного мислення студентів здійснюється науковий аналіз як явищ професійної сфери діяльності, так і процесів в суспільстві. Завдяки цьому відбувається не тільки формування професійних пріоритетів студентів. Цей процес дозволяє зрозуміти взаємозв'язки між окремими явищами, їх причини та наслідки. Добір та аналіз інформації, презентація результатів пошуку є важливим аспектом соціалізації особистості.

Істотно підвищує ефективність підготовки студентів грамотна організація студентської науково-пошукової роботи. Важливу роль тут відіграє комплекс між предметних зв'язків. Наявність такого комплексу є результатом плідної творчої співпраці викладачів різних дисциплін, розробки спільної педагогічної мети на кожному етапі пошуково-аналітичної діяльності студентів. Необхідність корегування педагогічних зусиль відповідно до індивідуальних особливостей студентів є вагомим фактором організації студентської науково-пошукової роботи. Не менш важливим чинником є організація дій педагогів спрямована на реалізацію єдиної виховної мети роботи. За відсутності такого комплексу студентська науково – пошукова робота може йти включно у вузькопрофесійному руслі, що

не завжди дає студентам можливість оцінити її соціальне значення та вплив на особистість автора.

Необхідно підкреслити, що творча пошукова робота студентів є також одним з найважливіших аспектів мовної підготовки. Її тема, мета, об'єкт та предмет дослідження тощо повинні бути сформульовані мовними засобами. Її результати не можуть бути подані виключно у вигляді цифр та графіків. Тож в ході творчого пошуку студентам доводиться опановувати нову для них лексику-специфічну лексику наукової роботи, а також активно працювати з професійною термінологією. Оскільки процеси, що вивчаються, протікають у суспільстві і є значною часткою сьогодення, студенти також зіткнулися з необхідністю використання термінології, що належить до сфери соціології, суспільствознавства, інформаційних технологій тощо. Таким чином, процес творчого пошуку та оформлення його результатів мають одним з позитивних наслідків вдосконалення мовних навичок студентів.

В умовах глобалізації англійська мова стала вагомим засобом міжнародного спілкування. І той, хто хоче приймати активну участь в культурному житті, не може ігнорувати цей факт. Один з найнадійніших засобів розширити інформаційне поле особистості-вивчення та активне використання іноземних мов. З цієї точки зору презентація творчої роботи англійською може оцінюватися як крок у майбутнє.

Успішність виконання наукової роботи залежить не тільки від ґрунтовних знань, а й значною мірою від володіння методикою наукового дослідження, тобто вміння знаходити потрібну наукову літературу, планувати та організовувати дослідження, аналізувати фактичний матеріал. Незнання правил і прийомів наукової праці призводить до непродуктивних витрат сил, часу, отже, до зниження якості роботи.

Прикладом творчої співпраці може бути робота, що ведеться авторами статті. На першому етапі роботи студентів Коледжу СНУ ім. В. Даля Шуліки А.В. та Серебранської Д.С. керівництво здійснювала викладач економічних дисциплін Бадалян К.Р. Під її керівництвом студенти обрали напрямок творчої пошукової діяльності та теми робіт. За допомогою викладача студенти глибоко проаналізували теми робіт, їх актуальність для сьогодення України, і були проінструктовані що до вимог до їх виконання, форм роботи з проблематикою, методики роботи з джерелами інформації суттєвим моментом на цьому етапі роботи була вимога викладача постійно перевіряти отриману інформацію, багато разів підкреслювався вплив статистичних даних на формування громадської думки. Працюючи над текстом роботи, студенти набули уміння наукового пісенного мовлення, навчилися аналізувати наукову проблему, робити теоретичні висновки й узагальнення. Результатом такої співпраці викладача та студентів стали зайняті призові місця (II та III відповідно) в обласному турі Всеукраїнського молодіжного конкурсу «Новітній інтелект України 2008».

На другому етапі вищезазначеної науково-пошукової роботи студентів коледжу СНУ ім. В.Даля Шуліки А.В. та Серебранської Д.С. керівництво здійснювала викладач англійської мови Сікілінда О.В. Цей етап в свою чергу, складався з кількох ступенів підготовки:

- виділення та переклад базової лексики, що була використана при написанні звіту про результати роботи. (a tendency, the world economic system, the citizens, the consequences, the sociological term, the moral aspect etc.), розширення загальної лексичної бази студентів,

- виділення та переклад профільної лексики відповідно до тематики роботи (the labor resources, the labor migration, the competitive practice etc.); ознайомлення студентів з професійно орієнтованою лексикою та її закріплення в ході створення словника творчої роботи;

- формулювання теми, мети, предмету дослідження англійською мовою;

- виділення основних ідей роботи, закріплення професійно орієнтованої лексики в процесі складання та перекладу анотації до творчої роботи;

- опис методів роботи та обґрунтування доцільності їх використання з подальшим перекладом англійською, закріплення лексики та підготовка до захисту роботи методом організації діалогічного мовлення студентів. Тут треба підкреслити, що в ході творчого пошуку студенти використовували різні методи роботи-опитування, організація інтерв'ю, аналіз статистичних даних тощо;

- текстове переоформлення звіту про результати науково пошукової роботи студентів (рідною мовою) відповідно до вимог, що пред'являються до статті;

- трансформація частини текстового матеріалу у таблиці та схеми, закріплення професійно - орієнтованої лексики, (як рідною мовою, так і англійською) в ході пояснень до схем та таблиць.

Алгоритм цієї роботи може бути визначений як «текст - обговорення його основних ідей – графічне зображення – пояснення до графічного зображення, «монологічне мовлення – організація діалогічного мовлення – корегування подальшої частини тексту»;

- переклад статті англійською, її лексико - граматичний аналіз та корегування;
- підготовка повідомлення на основі статті, контроль сформованості фонетичних навичок студентів.

Таким чином, організація науково - пошукової роботи студентів забезпечувала розвиток навичок їх аналітичної діяльності - як в сфері соціально-економічних явищ так і з точки зору мовленнєвої діяльності.

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ АНГЛІЇ І США

С. М. Барилко,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Прагнення постійно оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових і вдосконалення використовуваних програм різних рівнів і різної цільової спрямованості. Подальший їх розвиток пов'язаний з орієнтацією на реалізацію сучасних концепцій освіти й виховання.

Наша програма – це сучасна педагогічна технологія, яка повинна гарантувати досягнення певного рівня навчання й виховання, бути ефективною за результатами, оптимальною щодо термінів впровадження, витрат сил і засобів.

Мета даної статті полягає у висвітленні основних компонентів педагогічної технології формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку.

Експериментальна робота проводилася у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля в процесі проведення занять із курсу “Сучасна література Англії і США”.

Для проведення експериментальної роботи з метою формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку (майбутніх перекладачів) засобами сучасної літератури Англії і США було розроблено технологію цього процесу, що включає навчально-методичний комплекс з дисципліни “Сучасна література Англії і США”.

Ця педагогічна технологія відбиває загальну логику та етапи процесу формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку (майбутніх перекладачів) засобами сучасної літератури Англії і США. Навчально-методичний комплекс, який складено із 2 частин: “Сучасна література Англії” (I частина), та “Сучасна література США” (II частина), містить лекції (14 годин), і практичні заняття (14 годин). Загальна кількість складає 108 годин. Як в аудиторії, так і поза її межами майбутні перекладачі виконують різноманітні творчі завдання, готуються до участі в наукових конференціях, та конкурсах наукових робіт. В майбутньому чимало дипломних робіт присвячено сучасній літературі англійомовних країн. Навчально-виховна робота зі студентами експериментальних груп проводилася протягом чотирьох років. У кінці семестра проводилось опитування студентів з теоретичних питань, а також ітогові творчі завдання. Головною метою занять було розширення й поглиблення творчої діяльності, емоційної особистісно-змістової сфери, комунікативної культури, інтелекту студентів засобами сучасної літератури Англії і США.

Дослідно-експериментальна робота з формування духовно-творчої особистості студентів в процесі вивчення сучасної літератури Англії і США проводилася з урахуванням окреслених умов за такими етапами:

- мотиваційно-цільовий;
- змістово-операційний;
- оцінно-контрольний.

Кожний етап є логічним продовженням попереднього, характеризується певною метою і завданнями, особливостями змісту навчально-виховної роботи, має відповідні форми та методи організації творчої діяльності студентів, що спрямовується на розвиток їхніх творчих можливостей при вивченні сучасної літератури Англії і США.

Дослідження засвідчило, що для ефективного формування духовно-творчої особистості студентів філологічного напрямку засобами сучасної літератури Англії і США важливим є підготовка студентами наукових робіт для участі у всеукраїнських й міжнародних конференціях та конкурсах. Тому під час формувального експерименту мали місце поїздки студентів до Києва, Донецька, а також до міста Нітра (Словаччина). 26 квітня 2006 року в університеті імені Філософа Костянтина відбувся міжнародний конкурс студентських наукових робіт. Семеро студентів нашого університету приймали участь у цьому заході. Мені пощастило бути у журі конкурсу із сучасної літератури англomовних країн. Наші студенти виступили дуже вдало й заняли 2 та 3 місця. Майбутні філологи розповідали емоційно, яскраво. Під час проведення формувального експерименту в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля була зроблена велика робота: майбутні філологи зібрали цікавий фактичний матеріал про сучасних англійських та американських поетів та прозаїків, переклали на рідну мову чимало їх літературних творів. Таким чином, під нашим керівництвом студенти експериментальної групи були залучені до роботи по підготовці до друку навчального-методичного комплексу "Сучасна література Англії і США" для студентів філологічного напрямку, та збірки перекладів літературних творів, зроблених майбутніми філологами.

РОЛЬ БЛАГОДІЙНОСТІ ТА МЕЦЕНАТСТВА У РОЗВИТКУ РІВНЯ ОСВІТИ НАСЕЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ XIX СТ.

Бондаренко О.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Роль благодійності в галузі освіти - яка протягом століть була важливою складовою суспільного життя на українських землях, сьогодні є актуальною як у науковому плані, так і в практичному застосуванні, що спонукає постійно звертатися до її історичного досвіду.

Відомо, що благодійність – це діяльність, завдяки якій громадські та приватні ресурси добровільно спрямовуються їхніми власниками для допомоги окремим соціально незахищеним групам людей, вирішення суспільних проблем, а також поліпшення умов громадського життя. Це явище знайоме в Україні здавна.

У XIX столітті добродійництво, або, як казали римляни, меценатство, набуло особливого поширення серед шанованих, багатих і не дуже, українців.

Швидкий розвиток промисловості на Україні у XVIII-XIX ст. призвів до об'єктивної необхідності виникнення нових видів благодійної діяльності та збільшення її ролі. Соціально-економічний та духовно-культурний розвиток вимагав підвищення загальноосвітнього рівня населення, та, особливо, створення мережі професійної освіти, допомоги незаможній учнівській та студентській молоді, підтримки закладів сфери соціальної допомоги – лікарень, дитячих притулків тощо, фінансування культурно-мистецьких закладів і окремих митців. Саме підтримка цих галузей була основним напрямком благодійної діяльності промисловців України.

Благодійництво і меценатство стають не лише соціально престижними, а що важливо – усвідомленою необхідністю. Відомий «цукровий король» і меценат І.Бродський наголошував: «Я даю не тому, що мені хочеться давати, а тому, що я розумію, що треба і необхідно давати».

Добродійність була особистою і організованою, з погляду сфер - світської і релігійної. Форми добродійних діянь були різні: створення закладів, разові пожертвування, видача допомоги, особиста участь в роботі установ філантропічної спрямованості.

Сучасні дослідники виділяють чотири групи добродійних установ за родом благодійності в освіті:

I – дитячі притулки, виховні будинки для бездомних дітей, ясла, навчальні та ремісничі заклади; землеробські колонії і ремісничі дитячі виправні притулки, добродійні гуртожитки;

II – нічліжні дома, безкоштовні й дешеві квартири та кімнати, будинки працелюбства, безкоштовні й дешеві їдальні, чайні, допоміжні та позикові каси для малозабезпечених учнів і студентів;

III – притулки для невиліковно хворих дітей і дорослих, санаторії, лікарні, установи глухонімих і сліпих, інших інвалідів; товариства милосердя;

IV – служби, комітети із вивчення питань надання допомоги учням, студентам і навчальним закладам.

Роль державних органів в питанні добродійності не була однозначною. Не зважаючи на те, що в діях влади не було продуманої політики стосовно визнання важливої ролі громадських ініціатив щодо вирішення загальних проблем суспільства, уряд робив певні кроки до ослаблення перешкод у заснуванні доброчинних організацій, визнав нові соціальні пріоритети й форми благодійної діяльності, надав деякі пільги й переваги тим, хто брав у ній участь, оскільки така активність полегшувала тягар державних витрат на допомогу бідним.

Серед найвідоміших меценатів того часу можна виділити: Тарновських, Ґалаґана, родину Симиренків, Чикаленка, батька й сина Рильських, братів Бродських, кілька поколінь Терещенків. Вони та інші чимало зробили для розвитку вітчизняної культури та освіти, поліпшення медичної справи тощо.

Так, наприклад, у 1857 р. П.Симиренко заснував приходське училище, яке відвідав Т.Шевченко під час свого перебування у Млієві. Про рівень підготовки свідчить той факт, що майже всі викладачі училища мали університетську освіту. П.Симиренко започаткував у Млієві також технічне училище для підготовки кваліфікованих робітників для Городищенського промислового комплексу та недільні школи для дорослих, ідею яких підказав йому Т.Шевченко.

Представники родини Терещенків надавали вагому фінансову підтримку системі середньої та професійної освіти. В Глухові вони заснували Міське училище ім. Федора Терещенка (1888) для дітей бідних батьків і сиріт та збудували для нього двоповерховий будинок з бібліотекою, фізкабінетом, навчальними посібниками. Багато було зроблено братами Терещенками для розвитку освітніх закладів у Києві. Опікувалися Терещенки й організацією професійної освіти. В Києві ними засновано приходське парафіяльне училище та міське (реальне) училище ім.М.Терещенка (нині Інститут театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого).

Незважаючи на наявність глибоких соціально-історичних традицій, культура добродійності і меценатства в сучасному українському суспільстві поки що не придбала належного розвитку. Таке відношення до добродійності не в останню чергу пов'язане з реаліями сьогоденного життя. Враховуючи існуючий історичний досвід, слід зазначити, що добродійність ефективно сприяє не тільки становленню і розвитку науки, культури і освіти, але також і взаємодії особи, суспільства і держави. Сьогодні одну з ключових позицій в здійсненні добродійної і меценатської діяльності грають представники так званої бізнес-структури. Але тепер визначальними мотивами прояву добродійності для українських меценатів є не релігійно-етичні, соціальні або культурні моменти, а лише можливість заявити про себе, підтвердити значущість власної ваги, одержати додаткову рекламу. Тому важливо, щоб у цій справі зазвучала і релігійно-етична, культурна складова, що споконвічно було властиво українському народу.

ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА НА НАЦІОНАЛЬНУ МУЗИЧНУ КУЛЬТУРУ

Данильченко К.В., Сушина І.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Є в нашій літературі поет, творчість якого майже вся стала якщо не піснею, то дже-релом опер, балетів, кантат, сюїт тощо. Читаючи поезії Шевченка, важко не помітити їх характерної риси: особливої мелодійності, виключної співучості.

З народними піснями Тарас Шевченко був знайомий з наймолодших літ, саме українські народні пісні залишили свій відбиток не тільки на поетичній мові Шевченка, але й на змісті та формі його поезій. Отже, народні пісні стали своєрідною тканиною, на якій поет мережив свої твори.

Ми знаємо, що поет надзвичайно любив пісні, які співала йому в дитинстві мати: «і, повиваючи, співала, свою нудьгу переливала в свою дитину...», сам гарно співав, мав чудовий голос, дуже любив слухати кобзарів. Під час поїздки на Україну сам записав 61 народну пісню. Джерелом поетичної наснаги для поета був фольклор.

А як заспівала Шевченкова щедра душа, коли він став вільним! Сучасники у своїх спогадах про поета свідчать, що він за роботою завжди тихесенько наспівував, причаровуючи цим товаришів і свого вчителя Карла Брюллова. Тарас Григорович не міг жити без того, щоб не співати, бо був не лише поетом, не лише художником, бо був - Кобзарем!

Видатний український письменник Пантелеймон Куліш, змальовуючи в «Хуторній поезії» своє весілля, згадує про спів Шевченка на цьому святі: «Ніхто ще не знав, що він предивний, може, найлуччий співак народних пісень на всій Україні обох дніпровських берегів, і сам я не думав, що почую в його піснях щось ще нечуте... Такого або рівного йому співу я не чув ні в Україні, ні по столицях. Пісню за піснею співав наш Шевченко, справді, мов у темному лузі, серед червоної калини, а не в зимному захисті серед народу. І, скоро вмовкав, зараз його благали ще заспівати, а він співав і співав людям на втіху, а собі самому ще й на більше...». І не з меншим захопленням висловлювалися про спів Шевченка також і прості, невчені слухачі. А відомий етнограф і музикознавець Дмитро Ревуцький, пишучи про свій побут у 1902 році в Качанівці, згадує розмову зі стареньким садівником, що показав Ревуцькому дуба, під яким сидів і співав Тарас Григорович, оточений юрбою селян: «...він співає, а люди плачуть...».

Співом Шевченко викликав сльози селян та захоплення освіченої публіки. Він співав українські народні пісні, особливо ті, сумовиті мелодії та сумовитий зміст яких найбільше підходили до настрою поета. Іншим родом улюблених Шевченком пісень були історичні пісні та думи, а також жартівливі пісні.

Побутових пісень Тарас Григорович знав, очевидно, безліч. У його поезіях та записках є згадки про пісні «Тече річка невеличка», «Ой гиля, гиля, сірі гуси», «Пливе шука з Кременчука», «Шумить-гуде дібровонька».

Безпосередні порівняння й аналогії зі своєю долею Шевченко знаходив у піснях булацьких, кріпацьких і рекрутських. Отже, не дивно, що така пісня, як «Та нема в світі гірш нікому, як сіромі молодому», була Шевченкові дуже рідною своєю меланхолійною, виразною мелодією. Не менше любив наш великий поет пісні «Та забілили сніги», «Тяжко-важко в світі жити», «Ой у полі могила з вітром говорила», «Гей, хто горя не знає» та інші.

Закоханий у героїчне минуле України, зокрема, в козаччину, Шевченко захоплювався народним епосом, який ці часи оспівував та ідеалізував думами й історичними піснями.

Так само дуже любив Шевченко народні жартівливі пісні й «вплітав» їх у свої твори. Такі його поезії, як «На городі коло броду» та «Утоптала стежечку», написані в незаперечно чистому народному стилі, і навіть такий знавець народної поезії, як Пантелеймон Куліш, не був упевнений щодо їх походження. У листі від 20 січня 1858 року він запитує Шевченка: «Пісні дуже гарні. Невже обидві ти сам скомпонував? «Дуда» мені наче знайома...».

У відповідь Шевченко пише:

«Заграй мені, дуднику, на дуду,
Нехай своє лишенько забуду...»

Оце тільки не моє, а то вся моя пісня...»

Помилково було б вважати, що музичні зацікавлення Шевченка зосереджувалися тільки на українській народній пісні. Обдарований добрим голосом і слухом, відчував музику, її красу всім серцем, Шевченко впродовж коротких тринадцяти років свого життя в Петербурзі познайомився з надбанням західноєвропейської та російської музики, особливо оперної. Він був особисто знайомий з такими великими композиторами, як Даргомижський і Мусоргський. Близько приятелюючи з передовими співаками петербурзької опери — між ними й з Семеном Гулаком-Артемовським, автором славнозвісної опери «Запорожець за Дунаєм», - Шевченко брав, очевидно, живу участь у дискусіях, обговореннях музичних тем.

У повістях Тараса Шевченка знаходимо чимало прикладів, які вказують на його живе зацікавлення класичною музикою та неабияке знання в цій царині. Наприклад, у повісті «Музикант» згадуються соната для віолончелі й фортепіано Людвіга ван Бетховена, сонати Вольфганга Амадея Моцарта та частини з його знаменитого «Реквієму».

Надзвичайно великий вплив на розвиток української музики мав «Кобзар» Шевченка. Цей вплив почався ще за життя поета і триває майже півтора століття від його смерті до сьогоднішнього дня. А «Кобзар» став своєрідним пісенником нашого народу, джерелом численних музичних творів. На вірші Шевченка писав музику найгеніальніший композитор – народ, а слідом за ним – композитори-професіонали.

Перші відомі спроби взяти Шевченкові поезії як текст для музики почалися ще в 1858 році. А після смерті Тараса Григоровича Шевченка його «Кобзар» стає невичерпним джерелом текстів до музичних – спершу вокальних – творів майже всіх українських композиторів. Музику на слова Шевченка пишуть одночасно на Наддніпрянській і на Наддністрянській Україні. Дослідники нараховують понад 2000 композицій на слова Тараса Шевченка, а весь «Кобзар» містить 227 назв творів.

Славетний український композитор Микола Лисенко написав геніальні музичні твори на поезії Тараса Шевченка. Першим значним музичним твором Лисенка на слова Тараса Шевченка був «Заповіт», написаний у Лейпцигу в 1868 році для Шевченківського свята в Києві. А починаючи з 1871 року, з'являються серії збірок музики до «Кобзаря» - всього 82 музичні твори.

Різноманітну музику до поезій Шевченка писав і Станіслав Людкевич. Ще в гімназійні роки він пише музику до «Гамалії»; згодом - «Закувала зозуленька» для чоловічого хору, «Наша дума, наша пісня» для мішаного хору й оркестру. Та найбільшим твором Людкевича є симфонічна ода в чотирьох частинах «Кавказ». Саме вона стала першим з низки музичних шевченкових творів, що були написані в XX столітті.

Також композитор Василь Барвінський написав один з найкращих «Заповітів» у оркестрово-хоровій формі. Його ровесник Левко Ревуцький створив велику хорово-оркестрову кантату-поему «Хустина», а Павло Печеніга-Углицький використав «Б'ють пороги» для своєї «Героїчної кантати». Композитор Борис Лятошинський написав на слова Шевченка «Заповіт» для хору й оркестру, один з усіх творів з такою ж назвою, побудований на відомій мелодії, що стала немовби українською всенародною піснею.

Одним з найцікавіших музичних творів є «Посланіє» Антіна Рудницького на поезію Шевченка «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє». «Посланіє» Рудницького написане в 1960 році за ініціативою Наукового Товариства імені Шевченка в Америці до століття від дня смерті поета. Ця симфонічна поема в чотирьох частинах відрізняється імітаційною технікою та засобами контрапункту (дві фуґи), а в симфонічних вступі - засобами сонатної форми.

Також сучасна українська естрада не обійшла увагою творчість Тараса Шевченка. Лауреатами Першого Всеукраїнського фестивалю «Червона рута», що відбувся в 1992 році в Чернівцях, стали гурти «Кому вниз» і «Зимовий сад». Гурт «Кому вниз» та його лідер Андрій Середя грають у стилі «hard rock» (важкий рок). Здавалося б на перший погляд, що неможливо поєднати поезію Тараса Шевченка та відверто чужий для нашого народу рок. Але талант Андрія Середи як композитора, аранжувальника, вокаліста й музики в одній особі зумів поєднати начебто несумісні речі. Особливо вражає сильний баритон Середи й надзвичайно емоційне виконання пісень «Суботів», «Розрита могила». Також виразно відчувається талант музикантів гурту «Зимовий сад», що теж грають у стилі рок. Музика лідера цього гурту Олександра Тищенка ґрунтується на українському фольклорі, для якого характерні ліричність, мелодійність, задушевність, тому й тенор Тищенко якнайкраще пасує до Шевченкових ліричних і ліро-епічних творів «Бандуристе, орле сий», «Сирота», «Доля» та інших.

Музичні твори на поезії Тараса Шевченка мають у своєму репертуарі й такі популярні сучасні українські виконавці, як Марічка Бурмака з Харкова, гурт «Мертвий півень» зі Львова, «Плач Єремії» з Київщини.

Отже, вплив творчості Тараса Шевченка на розвиток національної музичної культури неможливо переоцінити. І не помилився Тарас Григорович, коли пророкував, що його вірші знайдуть на Україні «щире серце і слово ласкаве». Вони знайшли не тільки щирі серця й слова ласкаві, а й вічну славу, бо доки буде жити український народ, доти серця

народні будуть співати думи й пісні Великого Кобзаря. Бо це наша національна гордість, наше національне багатство.

Література

1. Кудрявцев М. У фортеці Шевченкової творчості. // Дивослово, № 5. -2002. – с.4-6.
2. Фаріон І. // Дивослово, № 5. – 2002. – с.14.
3. Бовсунівська Т. Нездоланна сила людського духу. // Дивослово, № 7. – 2006. – с.12.
4. Степанішина Ю. Тарас Шевченко і національна музична культура. // Українська мова і література в школі, № 5. – 2000. – с.73-77.
5. Українські народні пісні /Уклад. О.В.Зав'язкін. – Донецьк, 2003. - 512с.

ЦЕРКВА І УКРАЇНСЬКИЙ РУХ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

І.В. Довжук,

Серед заходів, які пропонувалося вжити імперським урядом з метою протидії українському руху, значна увага приділялась і духовенству. Полтавський губернатор, зокрема, пропонував особливу увагу звернути на сільських пастирів, їхні політичні переконання, головами єпархій призначати виключно росіян, зобов'язавши їх справляти тиск на тих, хто виявляв українські симпатії. Він наголошував, що наглядачами за церковнопарафіяльними школами мають бути тільки росіяни, особливо слід наглядати за семінаріями і на чолі їх ставити виключно великоросів, так само як і педагогічний персонал комплектувати з великоросів.

Протистояти такій політиці можливо було лише за умов злагоджених дій духовенства разом з іншими представниками українського національного руху. Але такого єдиного фронту не створилося. Були лише спроби об'єднати зусилля всіх народів Російської імперії на боротьбу за національні права, та й то не тут, на місці, а шляхом звернення по допомогу ззовні.

Активні прагнення до церковної самостійності набули після Лютневої буржуазно-демократичної революції в Росії. У квітні 1917 р. був скликаний надзвичайний єпархіальний з'їзд Київської єпархії. Унаслідок порушення організаційних правил, митрополит Володимир відмовився визнати з'їзд повноправним і заявив, що рішення з'їзду «не можуть мати обов'язкової сили».

З'їзд, який назвав себе українським, виявив творчий підхід в одному лише питанні, яке дійсно звучало по-новому – «в автономній Україні має бути незалежна від синоду українська церква». Рішення з'їзду підлягали затвердженню синодом. Тому до обер-прокурора св. синоду була відправлена депутація для затвердження постанов з'їзду. Наслідком цього стало визначення синоду про те, що в життя можна ввести ті положення, які не суперечать циркулярному наказу від 8.05.1917 р., головним чином стосовно залучення обраної з'їздом єпархіальної ради до церковного управління.

Вимога автокефалії церкви гостро постала на єпархіальному з'їзді полтавського духовенства 3-6 травня 1917 р., де прозвучало, що «церква тоді тільки може наблизитися до ідеалу християнізації життя, коли вона спирається на національний ґрунт». Глибоко усвідомлюючи це, частина православного духовенства закликала інтелігенцію, пастирів стати на допомогу українському народові, промовляючи його мовою, враховуючи його природні особливості. Висловлювалися конкретні пропозиції, щоб у національно-територіально-автономній Україні була автокефальна церква, служба правилася б українською мовою. Виступаючи вимагали надання церковному будівництву національного архітектурного стилю, використання національних ознак у церковному малярстві та музиці, заснування національної духовної школи, переклад богословської літератури українською мовою.

Серед інших першорядних завдань ставилася вимога негайної українізації Київської духовної академії.

Прибічники церковної автокефалії намагалися налагодити стосунки з тогочасними державними структурами. Так, вони звернулися до Центральної Ради із заявою, в якій пропонували до першого складу Центральної Ради трьох представників духовенства, які й були прийняті з правом голосу.

Подальший розвиток визвольного руху в Україні, що відбувався більше у напрямку соціалістичному, ніж національному, призвів до послаблення уваги керівництва УНР до релігійно-національних змагань духовенства.

Церковно-православний рух у 1917 р. набрав національно-політичного характеру, коли загострилося протистояння української і патріаршої орієнтації духовенства. Січнева сесія Всеукраїнського Православного Церковного Собору 1918 р., перервана громадянською війною, продовжила роботу влітку того самого року. На ній було обрано митрополитом Київським і Галицьким Антонія Храповицького – прибічника централізаторської церковної політики.

Це не задовольняло українське духовенство, яке незабаром створило «Організаційний комітет» і «Братство воскресіння Христа», заклавши тим самим ґрунт для автокефальної церкви. 1 січня 1919 р. Директорія видала указ про створення Української автокефальної православної церкви (УАПЦ), а в травні 1920 р. Всеукраїнська православна церковна Рада проголосила автокефалію, оголосивши постанови Московського (1917 р.) і Київського (1918 р.) соборів недійсними. Остаточну автокефальну Українську православну церкву визнав Всеукраїнський Православний Церковний Собор (14-30 жовтня 1921 р.).

У підсумку можемо зазначити, що релігія і церква виступали важливим чинником у суспільному житті українців, оскільки поняття «церква» включає не лише служителів культу, а й величезний контингент віруючого населення. Неоднорідний склад духовенства за освітнім рівнем, розвитком національної самосвідомості заважав об'єднанню зусиль у боротьбі за релігійно-національну незалежність. Однак, незважаючи на несприятливі обставини, чимало служителів церкви були справжніми виразниками національних прагнень українців і не стали своєрідною зброєю самодержавного режиму у здійсненні централізаторської політики.

ЭСТЕТИЧЕСКАЯ РЕГУЛЯЦИЯ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Еремина Е.А.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Переоценка ценностей в современной Украине сопровождается, в первую очередь, кризисными явлениями в духовной жизни. Отказ от прежних традиций и ценностей, попытка воспитания нового украинского гражданина ведет к тому, что идеалы и ценности, формируемые в рамках образовательных учреждений в ходе учебно-воспитательной работы, оказываются менее, а порой и вовсе неэффективными, чем ценности и идеалы, формируемые внеобразовательной средой. Разрешения этого противоречия требует обращения к действенным механизмам регулирования социальной активности. Традиционно данная проблема являлась приоритетом психологов и философов (Б.Г. Ананьев, Ю.М. Бородай, Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, С.Л. Рубинштейн, Э. Фромм).

По мнению американского психолога К. Изарда «исключительно важным видом мотивации в развитии навыков, знаний, интеллекта» является интерес. Он называет его единственной мотивацией, «которая может поддерживать повседневную работу нормальным образом» [2, с. 187]. Отличительной чертой интереса является то, что он может возбуждаться воображением и памятью в отсутствие внешней стимуляции. Интересы осознаются в виде эмоций, переживаний, а «эмоции побуждают человека к действию, являются мощнейшими стимулами социальной активности» [1, с. 10]. Эмоциональность является неотъемлемой частью эстетического отношения к действительности. Все виды социальной активности невозможны вне эстетического оформления. Однако игнорирование эстетических компонентов регулятивных процессов приводит к определенным проблемам в современном воспитании, главной задачей которого является формирование интересов, адекватных запросам общества. Сегодня важное значение в обоснования эстетического

как сферы регулирования социального бытия имеют работы А.П. Воеводина, А.Ю. Гал-гаш.

Свойственная эстетической сфере способность гармонизации социального универсума обуславливает теоретические поиски рычагов влияния на личность, которые позволили бы в рамках институциональных форм формировать основные духовные ценности и идеалы. Современные теории эстетического воспитания разрабатывая основные эстетические категории, не учитывают тот факт, что эстетический опыт выходит за рамки образовательного процесса, а эстетические представления формируются не только в формальном воспитательном процессе, но и в среде повседневного существования человека. Игнорирование этого факта ведет к разрыву между, с одной стороны, теорией и практикой эстетического воспитания, которая проходит через образовательные институты, культурные учреждения и т.д., и, с другой стороны, энвироментальным фактором, влияние которого в эпоху медиатизации культуры неуклонно растет.

В том случае, когда процесс эстетического воспитания носит институциональный характер, происходит утверждение ценностей легитимной, доминантной культуры. Отбор образцов производится на основе авторитетной санкции, определяющей область официально одобренного, предназначенного для обязательного усвоения, создающей модели и образцы. Предлагаемый материал обладает фиксированным смыслом, который должен быть освоен. Отсюда однозначность моделей-образцов в различных программах по эстетическому воспитанию, соблюдение эталона, наделение смыслом, соответствующим состоявшимся эстетическим категориям. Даже в инновационных программах, рассчитанных на свободное творчество, целью является привести их к тем же самым эталонам, но не путем прямой индоктринации, а имплицитно, в форме самостоятельного усвоения.

Другой особенностью институциональной системы эстетического воспитания является ее универсалистский характер, основанный на вере в вечные культурные и эстетические ценности, которые должны составлять некий минимальный эстетический потенциал человека вне зависимости от его социального происхождения, положения, образа жизни. Эта идеализированная модель унифицированного объекта эстетического воспитания приводит к тому, что ее верхняя и нижняя граница находятся за пределами ее воздействия: с одной стороны, – социальные круги, которые имеют прямой доступ к культурным ценностям и используют свои возможности в семейном воспитании, для которых эстетическое воспитание в учебном заведении носит чисто пропедевтический характер, с другой – социальные круги, где образование не является ценностью, и усвоенное в учебном заведении совершенно не подтверждается жизненным опытом, в котором преобладает совершенно иная эстетика.

Поэтому перед современным педагогом стоит задача, научиться управлять эмоционально-чувственной сферой. Для этого необходимо сделать процесс обучения эстетичным, стремиться вызвать интерес к предмету. Этого можно достичь широко используя наглядность, создавая проблемные ситуации; интонационно излагая материал; использовать недосказанность, незавершенность, которая стимулировала бы поиск правильного ответ, связывая изучаемый материал с жизнью, формируя практическую потребность в знаниях.

Интерес – вот главная эмоция, которая должна возникать на занятиях. А это требует того, чтобы весь учебно-воспитательный процесс был **эстетическим**, то есть направленным на возникновение этой важной эмоции.

Литература

1. Воеводін О.П. Естетика – грамати́ка почуттів // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. Зб. наук. праць, випуск 11. – К.: Вид. центр КДЛУ, 2003. – С. 9-13.
2. Изард К. Эмоции человека: Пер. с англ. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 440 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Іванова Т.І., Курина Н.В.,

Краснодонський факультет інженерії та менеджменту Східноукраїнського національного університету ім. В.Далі

Про актуальність цієї проблеми свідчать певні зміни у країні за роки незалежності, які торкнулися суті соціального замовлення суспільства української освіти. Воно полягає у вихованні особистості, яка володіє не тільки певною сумою знань, умінь та навичок, але і має здатність активно включитися в демократичні процеси, що відбуваються в нашій країні.

Україна – європейська держава, якій повинні бути притаманні ознаки сучасної правової держави: взаємна відповідальність держави і громадянина, гарантування захисту прав і свобод громадян, в тому числі й право на управління державними справами, розвиток народовладдя. Виховання студентської молоді – майбутньої еліти нашого народу – набуває особливого, державного значення. Тому треба звернути найпильнішу увагу на виховання молоді, тоді ми врятуємо Україну. Але це неможливо зробити без залучення до навчання молоді цікавитися питанням громадсько-державного управління.

Кожна людина – це частина свого народу, нації. Патріотизм – це велика духовна сила, яка здатна зміцнити енергію кожної людини, об'єднати її зусилля з устремлінням всього народу, держави. Людина не народжується патріотом, її треба виховати. Тому все більшого значення набуває національне виховання, складовою частиною якого є патріотизм.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що основною задачею національно-патріотичного виховання є сформування та розвиток соціально активної, гуманістично спрямованої особистості з глибоко усвідомленою громадянською позицією, сформування та розвиток у молоді почуття приналежності до суспільства, в якому вони мешкають. Велику увагу цьому питанню приділяли Гасанов З.Т. «О психологии формирования общенациональных ценностей», Зубайраев А.Л. «Патриотическое воспитание: духовная сфера, опыт», Самцов С.К., Чорний Д.М. «Познай Родину, воспитай себя» та інші.

Національно – патріотичне виховання – важка і клопітна справа, але вкрай необхідна. Це невідкладне завдання всієї громадськості, а особливо навчального закладу, який мусить повернути кожну молоду людину до Добра, до Любові.

Метою роботи є формування молодої людини, здатної забезпечити розвиток національного життя держави, виявлення особливостей та створення умов для ефективного виховання студентів зі свідомою, активною громадянською позицією.

При вихованні громадянина своєї вітчизни необхідно робити акценти на:

- усвідомлення студентами як моральної цінності причетності до долі Вітчизни, теперішньому і майбутньому;
- збереження національної самобутності, підтримка почуття національної гідності, національного самопізнання разом з розумінням місця і ролі свого народу та країни в розвитку світової культури;
- знання, використання своїх громадянських прав та сумлінне виконання громадянських обов'язків;
- відповідальність за збереженість духовного, промислового, наукового, культурного потенціалу країни;
- формування усвідомленого відношення до політики держави.

Навчальним закладам необхідно багато уваги приділяти національному та громадсько-патріотичному вихованню. Національне виховання стає тим органічним компонентом системи освіти, в якому проголошуються ідеї демократії, свободи, національної та особистісної гідності, і тому поряд із традиційними заходами впроваджуємо нові форми впливу на студентів. Щоб сприяти набуттю студентами соціального досвіду, успадкування духовних надбань народу, формуванню особистісних рис громадян української держави потрібно бути досить обережним, щоб не зупинитися на авторитарних формах роботи, які нав'язувалися і не сприймалися молодими людьми.

Дуже важливим для молоді є заняття історією рідного краю, того місця, де народився, звідки пішов у життя; вони формують особистісне ставлення до нації, народу в ціло-

му. Без знань минулого і сьогодення, вимог нашої духовності не може бути мови про всебічно розвинену особистість. Неперебутні цінності рідного краю при вмілій пропаганді мають відігравати вирішальну роль виховання морально-етичних якостей підростаючого покоління. Екскурсії, лекторії, години-дослідження, ознайомлення з творчими людьми, відвідування музеїв, виставок, зустріч з поетами, вечори відпочинку, виставки народної творчості – це засоби реалізації такого виховання.

Все далі відходять від нас роки Великої Вітчизняної війни, але не забувається великий подвиг нашого народу. У зв'язку з цим, найголовніше завдання і викладача, і куратора – зробити все, щоб студенти ніколи не забували про тих, хто загинув за себе і за них, відвідували та нести теплі слова подяки ветеранам Великої Вітчизняної війни.

Національна свідомість і патріотизм починаються зі становлення до своєї мови. З метою формування патріотичних почуттів у студентів, підвищення їх загальнокультурного рівня, виховання національної свідомості, любові до рідної мови необхідно проводити такі виховні заклади, як свята рідної мови, літературні вечори, вечори поезії

Робота в цьому напрямку забезпечує узгодження та адаптацію цілей національно-патріотичного виховання, рушійним фактором якого є поєднання інтересів держави, суспільства і молоді в розбудові України.

ВИХОВНА РОБОТА У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Кузь К.В., Мальоткіна Л.Б.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Виховна робота у вищій школі - невід'ємна складова частина навчального процесу. Між тим, проблема виховання, без перебільшення, є найскладнішою проблемою сучасної вищої школи.

Сучасна педагогіка та психологія все частіше розглядає виховання не як цілеспрямоване формування особистості відповідно до обраного ідеалу (чи то християнські заповіді або загальнолюдські цінності), а як створення оптимальних умов для саморозвитку та самореалізації особистості

Проблема виховання студентів є однією з найбільш суперечних в педагогіці та психології вищої школи. За радянських часів склалася чітка система виховної роботи у вузах. З крахом соціально-економічної і політичної організації радянського суспільства і його ідеології виникла необхідність корінного перегляду напрямків і методів виховної роботи.

Проблеми організації виховної роботи у закладах освіти привертають увагу багатьох дослідників. Загальні аспекти виховної роботи розглядали А.М.Алексюк, М.І.Болдирєв, Ю.К.Бабанський, С.П.Баранов, Б.З.Вульфів, В.М.Галузинський, А.Й.Капська, Б.С.Кобзар, М.Ю.Красовицький, О.П.Кондратюк та інші. Наукові засади організації виховної роботи представлені в роботах А.М.Алексюка, Ю.К.Бабанського, С.П.Баранова, С.У.Гончаренка, А.Й.Капської, С.Г.Карпенчук, О.П.Кондратюк, В.А.Крутецького, Л.І.Рувінського, Т.І.Сущенко та інші);

До найбільш актуальних проблем організації виховної роботи із студентами у вищій школі можна віднести такі: теоретико-методологічні засади національного виховання (С.Г.Карпенчук, Б.М.Ступарик, М.Г.Стельмахович та інші), педагогічні умови організації позааудиторної виховної роботи у вищих закладах освіти (О.В.Винославська, Т.М.Куриленко, Н.Ф.Ніколаєвський, І.В.Смирнов, Т.В.Степура, І.Є.Тарапов), діяльність куратора академічної групи, що спрямована на формування особистості студента (В.Д.Базилевич, Н.І.Косарева, Л.В.Філінська та інші), організаційні форми виховного впливу на особистість (О.І.Киричук, В.Г.Кузь, В.Я.Портних та інші), аналіз виховної діяльності педагога (В.П.Безпалько, З.Л.Береговський, Я.І.Бурлака, О.А.Дубасенюк, В.С.Пікельна, С.О.Сисоєва, В.О.Сластьонін, Г.В.Троцько); соціологічне дослідження сучасного студентства як суб'єкта виховної роботи у вищому закладі освіти (В.І.Астахова, О.І.Вобик, О.М.Сахань, Т.Я.Старченко, О.М.Стоян, О.Г.Харчев, О.О.Якуба та інші).

Аналізу особливостей виховного процесу у вищих навчальних закладах присвятили свої роботи Л.Пелех, В.Тинний, А.Розенберг, Ю.Сухарников. Автори наголошують на впровадженні інноваційних форм і методів виховання, усуненні безособовості виховання, внесенні певних змін до його змісту та засобів реалізації.

Виховна робота, що проводиться вищою школою, проходить у специфічних умовах, тому що вона ведеться з молоддю, яка відчула виховний вплив родини, школи, можливо й трудового колективу, іншого соціального оточення. Суб'єктами виховної роботи у вузі є громадські організації факультетів, професорсько-викладацький состав різних кафедр, адміністрація. Вони продовжують виховувати студентів громадянами своєї країни, готують до практичної діяльності з обраної спеціальності, сприяють формуванню в них відповідних професійних та особистісних якостей.

Принципи виховання, якими керується вища школа – це вихідні положення, які визначають головні вимоги до виховання студентів що до його змісту, організації й методики. Кожен принцип відображає одну закономірність. У сумі вони складають взаємозв'язану систему, елементами якої є: виховання студентів в процесі освіти; зв'язок виховання студентів з повсякденною дійсністю; виховання в колективі через колектив, індивідуальний підхід до студентів; узгодження й спадковості у вихованні студентів.

Виховання – один з процесів соціалізації індивіда, який відбувається у житті індивіда в будь-якому суспільстві. В цих процесах індивід усвідомлює доцільність визначених моральних норм і відштовхує їх або включає в свою систему цінностей. В навчальному закладі соціалізація повинна стати спрямованою, але її результати не піддаються контролю і оцінюванню на іспитах і заліках: студент може знати моральні норми, але не визнавати їх частиною своїх переконань. Моральність індивіда виявляється у його вчинках, які здійснюються найчастіше за межами вузу. Тому у вузі необхідно створити умови для направлення соціалізації студента.

Згідно з Концепцією виховання дітей та молоді в національній системі освіти, затвердженій Міністерством освіти в 1996 році, що стала практичним документом для організації виховної роботи в навчальних закладах всіх рівнів – основною метою виховання має бути набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування в молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина України, духовності, художньо-естетичної, правової, екологічної, валеологічної, гендерної культури.

Навчально-виховний процес в вищих навчальних закладах базується на законодавчих документах: Конституції України, Декларації прав людини, Законах України „Про освіту” та „Про вищу освіту”, Указі Президента України „Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян”, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті тощо. На основі цих документів в вищих навчальних закладах розробляються Концепції навчальної та виховної роботи. Пріоритетними напрямками в реалізації Концепцій в вузі на сьогодення є формування особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, спрямована на втілення в життя української національної ідеї, виховання демократичного, антропологічного світогляду, яка поважає громадянські права і свободи, традиції народів і культур світу, а також національний, релігійний, мовний вибір кожної людини. Це дає підстави виокремити основні напрями виховання студентів в вищому навчальному закладі, а саме: навчально-професійне, патріотичне, правове, екологічне, економічне виховання; художньо-естетичне становлення особистості, утвердження загальнолюдських моральних цінностей, трудова активність, фізична досконалість та формування здорового способу життя, розвиток індивідуальних здібностей студентів, забезпечення відповідних умов для самореалізації.

Досягнення мети виховання можливе лише за умови комплексного підходу і залучення до цієї роботи всього професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів, адміністрації, органів студентського самоврядування та громадських об'єднань студентської молоді.

Виховна робота, що проводиться у вищому навчальному закладі за межами аудиторії, забезпечує актуалізацію теоретичних знань студентів, спрямовує їх у практичну площину, звертає увагу молоді на найгостріші соціальні проблеми сьогодення, формує їх соціальну зрілість.

Сучасний етап розвитку суспільства потребує особливої уваги до формування духовної сфери випускника вищої школи. Сьогодні як ніколи вимагається створення умов для прояву вільної, творчої і моральної особистості, яка володіє інтелігентністю у повному об'ємі її класичних якостей. Становлення такої особистості можливе тільки при збереженні і відродженні духовно-історичних цінностей своєї країни, пріоритетного розвитку культури, науки і освіти як необхідних джерел прогресу суспільства з гарантованим майбутнім.

К ВОПРОСУ О ПРЕСТИЖНОСТИ ЖУРНАЛИСТИКИ

Москалюк Б.А.,

ВНУ им. В. Даля

Очевидно пока нет никаких оснований для сомнений в том, что профессия – журналист в ряду наиболее популярных профессий. Пятнадцать лет назад, первым среди вузов востока Украины начал подготовку журналистских кадров, Восточный украинский тогда еще госуниверситет, нарушив в этом монополию Киевского и Львовского университетов. За этот период «Далевский университет» уже подготовил около тысячи специалистов масс-медиа, которые ныне работают на телевидении, радио, в прессе не только в пределах региона, но и в Киеве, других малых и крупных городах страны, за рубежом. Оправдывает себя и последний выпуск. Например, студенты группы МК-231 (редакторы) Анна Гралевская назначена и работает редактором популярного в г. Алчевске общественно-политического еженедельника «Рио-плюс» (кстати, это издание имеет объем – 8 печатных листов и тираж около 15 тысяч экз.), а ее сокурсница Наталия Троций – техническим редактором газеты «Ракурс-плюс». Практически весь выпуск журналистов и редакторов 2007-2008 учебного года трудоустроен по специальности. На чем держится, в сущности, неконъюнктурное превосходство данной профессии наших выпускников. Раскроем первый том бессмертного Толкового словаря Владимира Даля: «журналистика... срочная словесность». Право, не скажешь лучше, даже в век интернета и новых информационных технологий.

Действительно, каждый день, не зная ни отдыха, ни перерывов журналисты газет, радиовещания и телевидения воссоздают полную информационную картину мира. А главное – срочную и в этом качестве ничем другим незаменимую. Среди маститых мастеров «срочной словесности» есть те, кто получил высшее профессиональное образование во ВНУ им. В. Даля.

Но, речь идет не об этом. За указанный период новые центры подготовки журналистов возникли практически повсеместно, к примеру, в Тернополе и Черкассах, Каменец-Подольске и в Мариуполе и других бурно афишируемых «местных» вузах. Становится тесно на так называемой площадке подготовки журналистских кадров. У абитуриентов невольно возникает вопрос: кто есть кто в журналистском образовании? Да и не только у них, но и у потенциальных работодателей. Стоит повториться в том, что именно во ВНУ им. В. Даля сложилась, кстати, первая на Правобережье Украины классическая школа обучения и воспитания журналистов. Ни в Харькове, ни в Донецке или Днепре, а в Луганске... И было бы вопиющей несправедливостью утратить этот приоритет... К сожалению, мы пока не создали своего факультета. В этом смысле нас давно обошли университеты в ряде вышеуказанных университетов. Организация журфака в структуре ВНУ – назревавшая общественная потребность. Если даже не это, то создание в рамках факультета массовых коммуникаций нескольких новых кафедр – соответственно актуальным журналистским специальностям (электронная пресса, паблик рилейшинз, маркетинг и экономики СМИ и проч.) – уже давно стоит в повестке дня.

Например, в Луганском национальном университете имени Тараса Шевченко, в Луганском государственном институте культуры и искусств не так давно открыли ряд подобных кафедр принявшихся за подготовку кадров для масс-медиа (ведущих теле- и радио программ, операторов и т.п.). Следует отдать им должное почтение и пожелать своим коллегам-смежникам всяческих успехов. То, что есть конкуренция неплохо. Именно она мобилизует профессорско-преподавательский состав кафедры журналистики и факультета массовых коммуникаций на поиск новых форм и методов работы. Однако, повышая требования к уровню подготовки выпускника по специальности «Журналистика», мы кажется несколько перегрузили содержание образовательной программы этой специальности – 69 дисциплин?!

Несомненно, этот объем дисциплин и курсов надо несколько сократить. Было бы неплохо прислушаться в этом вопросе и к мнению студентов и выпускников университета. Общее дело от этого только выиграет.

ДО ПИТАНЬ РОЛІ РУСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У ДУХОВНОМУ РОЗВИТОКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У 20-Х РР. XX СТОЛІТТЯ

С.А.Підченко,

Револуція та громадянська війна змінили та вплинули на життя людей. З'явився новий ритм життя, побуту, відносин між людьми, звички, традиції. Соціалістична революція принесла українському народу атеїстичну культуру, руйнуючу та знищуючу православні духовні цінності, накопичені попередніми поколіннями, це сталося поступово через міцну ідеологічну машину, через інститути освіти, засоби масової інформації, кіно, літературу, мистецтво. Населення Донбасу, яке примусово чи вільно, входило в систему цінностей радянського модерну, насильно об'єднане класовою ідеєю єдності, мусило міняти побут, вивчати та погоджуватися з політичними гаслами, жити у новому економічному просторі.

ПЦ за століття свого існування наклала незгладний відбиток на людську свідомість та масову культуру, тому закони духовного розвитку людини не давали можливості зразу приєднатися до атеїстичного укладу життя. Для віруючих громадян значення церкви у особистому житті людини не змінилося і після прийняття радянських декретів та установ, для них церква перестала існувати, як соціальний інститут та залишилася, як установа важлива і потрібна для відповідальності за духовність.

Російський професор С.Н.Булгаков ще у листопаді 1917 р. виступаючи на засіданні Помісного собору передрікав, що «якщо церква жива і діє то вона своїм життям буде надихати і культуру і державність». У цьому він бачить задачу, традиційність та засіб діяльності ПЦ. Радянський уряд навпаки бачив справу церкви у піклуванні про души лише тих хто вірить в неї та їх спасіння.

Звуження, урядом, кола діяльності РПЦ у 20-ті рр. XX ст. вимагало від духовенства перенести увагу на сферу особистих стосунків прихожан та область побуту. Шлюб і сім'я були об'єктом особливої уваги з боку церкви. З давніх часів життя православних мешканців було пов'язане з церквою починаючи з народження коли немовля несли до храму хрестити, потім – вінчали, хрестили його дітей, після смерті людину відспівували. До церкви людина зверталася за благословенням коли будувала будинок, копала колодязь, йшли на проповідь священика, у якій все було звично, зрозуміло, на яку не заганяли людей, як на лекції різних агітаторів, просто для душі на приватну бесіду з священнослужителем. Він наставляє віруючих, забезпечує виконання головної церковної місії – пропагування загальнолюдських цінностей.

Церква завжди обмежувала свободи, вона не дозволяла брехати, грабувати, потребувала здержувати егоїстичні інстинкти і проповідувала пожертву у боротьбі зі злом. З появою у суспільстві нової вагової сили, більшовиків, які не признавали поруч з світською владою ніякої духовної влади та вважали, що в громадському житті можна обійтись без церкви і без Бога, а релігія – приватна справа кожного громадянина, до якої державі нема ніякого діла.

Релігійні громади, церковні братства, спілки були носіями релігійного світогляду, який вони несли в маси. У 20-х роках XX ст. вони належали до низки громадських та освітніх організацій, які формально були охоплені контролем з боку уряду, влада не бачила у цих організацій перспектив розвитку тому, що держава вона сама мріяла контролювати духовністю людини.

Важливе значення влада приділяла атеїстичному вихованню, особливо молоді. Молоді люди більш мобільні і відкриті до змін у пошуку свого місця у новому житті тому антирелігійна пропаганда була спрямована на підірив авторитету церкви. Щоб панувати у молодих душах, створювали піонерські організації, гуртки юних безвірників, комсомол.

ДУХОВНОЕ И НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Птушкина Т. Я.,

ВНУ им. Даля, колледж

Как у классного руководителя и преподавателя, серьезную тревогу вызывают вопросы духовного и нравственного воспитания студенческой молодежи, поскольку это затрагивает судьбы не только самих молодых людей, но и безопасность нашей страны. Постановка проблемы духовности молодежи предопределена разрушением традиционных форм воспитания, возможностью свободного выбора жизненного пути, определенным разрывом между поколениями, ростом индивидуальной ответственности за принятие решений. Духовный кризис оказывает негативное влияние на все без исключения сферы жизни общества – культуру, политику, образование, социальные отношения и прочее. Поиск путей выхода из духовного кризиса направлен на решение не только внутренних проблем человека, но и масштабных социальных проблем.

Для определения проблем духовно-нравственного развития молодежи, необходимо рассмотреть фон, на котором сегодня происходит ее формирование.

Роль семьи в воспитании и подготовке сегодняшней молодежи значительно снизилась. Наблюдается кризис семьи как явление мирового масштаба.

Общеобразовательная школа как социальный институт воспитания в настоящее время также находится в критической ситуации, которая проявляется в разрушении прежней структуры воспитания, особенно его идеологического, организационного и кадрового обеспечения. Материальные потребности школы финансируются государством недостаточно, что также обуславливает снижение воспитательного потенциала школы.

Происходит коммерциализация сфер молодежного досуга, туризма, спорта, которые все менее доступны для средне- и малообеспеченных молодых людей и молодых семей. Это сокращает возможности для освоения мира в форме игры, самостоятельного творчества, путешествий и прочее.

Серьезное влияние на молодых людей, на формирование их мнения, ценностных ориентаций оказывает коммерциализация средств массовой информации и особенно телевидения – наиболее влиятельного из них. К сожалению, эфир сегодня переполнен негативной информацией. Все это, несомненно, влияет на утрату молодыми людьми стремления к созидательной деятельности, к поиску и творчеству.

Проблемы духовного и нравственного развития молодежи не могут быть решены вне общего процесса духовного и нравственного развития Украины.

Сегодня очень важно воспитывать в молодом человеке гражданина, настоящего патриота своей страны, прививать любовь к Родине и объяснять значимость того вклада, который должен и может внести каждый человек в развитие своего общества.

Требуется серьезного пересмотра система развития молодежи, необходимо признание личности молодого человека ценностью, создание обществом условий для развития личности, приобщение к ценностям общечеловеческой и национальной культуры, создание в обществе атмосферы духовности. Нужна гуманизация межличностных отношений, на принципах уважения, сострадания, терпимости, милосердия, внимания и доброты.

Необходимо укрепить имеющиеся институты воспитательного воздействия, социальные службы, подростковые и молодежные центры, оздоровительные и образовательные учреждения, показавшие свою эффективность в подготовке молодежи к жизни в обществе, поощрять различные формы деятельности детских и молодежных объединений, способствующих нравственному и физическому воспитанию молодежи, стимулировать культурно-воспитательную и идеологическую деятельность общественных объединений.

Мы как преподаватели являемся неотъемлемым звеном учебного процесса и можем активно и действенно влиять на формирование духовных и нравственных ценностей у студенческой молодежи.

Преподаватель может непосредственно участвовать в воспитании духовности у молодежи, например, следующим образом:

- а) проведение классных часов на темы:
 - «Роль института семьи в жизни общества»;
 - «Я – гражданин Украины»;

- «Я могу изменить мир»;
- «Понятие Личности»;
- «Духовные и нравственные ценности человека» и т.д.

б) проведение различных ролевых игр, позволяющих студентам осознать важность полноценной семьи, наличия гражданского общества в государстве и т.д.

в) доклады студентов на соответствующую тематику с последующим обсуждением;

г) проведение дебатов с целью становления у студенческой молодежи тех качеств, которые необходимы ей независимо от характера будущей профессиональной деятельности.

Молодежь - это не только будущее, она живое настоящее, и важно понять, насколько уже сегодня молодое поколение определяет содержание и характер завтрашнего дня Украины, насколько несет в себе дух нового времени, нравственность и духовность.

Кто имеет влияние на молодежь – тот определяет будущее. Если мы не задумаемся сейчас, кто старается влиять на нашу молодежь – то можем остаться без будущего.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ СТУДЕНТІВ

Стьопіна О.Г.,

Краснодонський факультет інженерії і менеджменту

Актуальність теми патріотичного виховання сьогодні є незаперечною. Але єдиного визначення поняття «патріотизм», як і єдиної системи діагностування патріотичної вихованості студентів у сучасній педагогічній науці не існує. Багато дослідників теми патріотизму сходяться в тому, що процес патріотичного виховання студентської молоді найбільш ефективний, якщо здійснюється на основі спеціально розробленої педагогічної технології. Надійною основою формування у студентів патріотичних почуттів, полегшення їхньої етнічної та національної самоідентифікації, продовження духовно-моральних традицій свого народу є використання у виховних програмах кращих набутих історичного досвіду, національного мистецтва, застосування вищих досягнень світової культури, що сприяє поглибленню духовності студентської молоді, естетизації студентського середовища. Але що може бути конкретним результатом патріотичного виховання? Як діагностувати рівень підвищення патріотичної свідомості особистості?

Досить часто автори, що досліджують цю проблему, приводять чітку бальну шкалу розвитку патріотизму і з точністю до десятих визначають його рівень, використовуючи як критерії знання певних тем і правильність відповідей на питання до них або обмежуються перерахуванням проведених заходів. Рівень патріотичної вихованості також визначають, використовуючи узагальнені критерії вихованості, визначені М. Монаховим. Під вихованістю при цьому розуміють комплексну якість студента, яка характеризується наявністю і ступенем сформованості у студента суспільно значущих якостей, що відображають її всебічний розвиток.

Дослідниця О. Гевко, наприклад, основними критеріями національно-патріотичної вихованості студентської молоді вважає наступне:

- знання історії Батьківщини, сучасних важливих подій в країні, інтерес до її майбутнього, почуття гордості за свою Батьківщину, її видатних людей;
- громадянська ініціативність і активність, патріотична свідомість і громадянська відповідальність;
- добровільна участь в праці на загальну користь, готовність трудитися для розвитку Батьківщини, підносити її авторитет;
- шанобливе ставлення до історичного минулого українського народу, його мови та духовних цінностей;
- досконале знання державної мови, постійне піклування про піднесення її престижу й функціонування в усіх сферах суспільного життя й побуту на міжнародному рівні;

- глибокі знання свого родоводу, культури, історії, традицій, звичаїв, символіки та мистецтва, духовних надбань рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього, як представника, спадкоємця й наступника;
- бережливе ставлення до природи, народних досягнень, повага до батьків, старшого покоління;
- готовність захищати честь і гідність, свободу і незалежність свого народу.

Але у своїй суб'єктній сутності патріотизм – внутрішній стан, багато в чому обумовлений взаєминами особистості з зовнішнім середовищем і, в свою чергу, їх зумовлюючий. Для виховання значним є те, що патріотичний стан, якщо він в особистості є, живе в людині завжди, але виявляється самовідчуттям і усвідомлюється, оформлюючись в думках, планах, намірах, діях, – дискретно: актуалізується, коли виникає погроза агресії, або, навпаки, ситуації позитивні, світлі, радісні – тоді виникає задоволеність зробленим, його висока громадська оцінка, що закликає до нових патріотичних справ.

Останні дослідження академіка РАН Б. Вульфово вказують на ряд факторів, що ускладнюють діагностику патріотичної вихованості особистості і колективу:

По-перше, «патріотичне почуття інтимне навряд чи не більш, ніж інші моральні почуття. Любов до батьківщини – внутрішній стан, пережитий і не потребуючий слів, такий, що не терпить їх, як і прямого зовнішнього втручання навіть із самих благих намірів, особливо з боку дорослих, близьких і не дуже...

Такого роду закритість, відсутність однозначних зовнішніх проявів роблять даний стан важко фіксованим і по факту наявності і по можливій неоднозначності мотивації проявів». Адже навіть беручи участь у конкретних патріотичних справах юнак не думає, що виявляє патріотизм. Можливо, що йому просто цікаво, не виключена і користь: одержати подяку від викладачів, можливе і сугубо егоїстичне прагнення до лідерства – все це не можна вважати позитивним соціальним досвідом.

Ще одним утрудненням при фіксації результатів патріотичного виховання є емоційна складова: патріотичні почуття словами не виявляються, хоча і пережиті внутрішньо. Вони до пори і живуть внутрішньо, спочатку безформні, лише з роками і досвідом, часто стихійно оформляються в цінності, у свідоме ставлення юнаків до навколишнього і до себе. Але при цьому емоційний компонент залишається дієвим, значним і в позитивній або негативній самооцінці і як спонування до нових суспільно і особистісних значних учинків.

Наступний момент, ускладнюючий діагностику патріотичної вихованості – динамічність її змісту і якості в дітей, підлітків, юнацтва – від переважно наївного до усе більш свідомого, дієвого стану. Динаміка ця визначається способом життя, особливо появою і збагаченням досвіду по суті патріотичної поведінки, що народжує відчуття особистої причетності до тих чи інших патріотичних проявів, з реальною у них участю.

Ми згодні з Б. Вульфовим, що головним результатом у патріотичному вихованні виступає реалізоване позитивне ставлення до батьківщини, яке стимулюється участю в патріотичних діях, позитивним ставленням до них.

Дослідник В. Руденко пропонує судити про ефективність формування патріотизму за трьома блоками непрямих ознак. По-перше, за динамікою добровільної участі студентів у патріотично спрямованій діяльності; по-друге, за змістом їхніх суджень на суспільно-політичні, патріотичні теми; по-третє, за домінуючим типом самоідентифікації.

Спираючись на критерії патріотичної вихованості особистості, визначені В. Руденком і на останні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, ми визначили наступні напрямки діагностики ефективності патріотичного виховання студентської молоді:

1. динаміка особистісного патріотичного ставлення до батьківщини, що діагностується за змістом суджень та висловів студентів на патріотичні та духовно-моральні теми;
2. знання вітчизняної історії, культури, мистецтва, традиційних духовно-моральних устоїв та цінностей українського суспільства;
3. динаміка добровільної участі студентів у патріотично спрямованій діяльності, зорієнтованій на збереження та збагачення духовних і матеріальних надбань свого народу;
4. рівень самоідентифікації особистості (національно-етнічний, державний, особистісний).

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ВОСПИТАНИЕМ СТУДЕНТОВ

Харченко И.В.,

ВНУ им. В.Даля

Воспитание, наряду с обучением, является важной составляющей образовательного процесса, одним из основных видов деятельности университета. Управление воспитанием студентов представляет собой большой и сложный специальный комплекс согласованных и скоординированных действий и процедур, задача которых заключается, в конечном счете, в обеспечении достижения целей воспитания и подготовки высококвалифицированных специалистов.

Именно управление процессом воспитания, скоординированность и согласованность между собой всех отдельных многочисленных его составляющих или компонент, связывание в одно целое всех на первый взгляд кажущимися не имеющих между собой ничего общего мероприятий и делает воспитание системой, позволяя формировать и реализовывать те или иные стратегии. Это в свою очередь предусматривает наличие специальных организационно-управленческих структур, выполняющих конкретные определенные функции и также определенным образом связанных и скоординированных между собой.

Совокупность таких структур в теории организации обычно называют управляющей частью организации. Ей соответствуют административно-управленческий аппарат, в который применительно к высшему учебному заведению входят ректорат, начальники функциональных подразделений и служб, руководители факультетов и всех информационных подразделений, обеспечивающих работу управляющего звена. Именно здесь, на этом уровне на основе поступающей информации принимаются все основные управленческие решения по проблемам воспитания на основе соответствующего анализа, прогнозирования, обоснования и выбора альтернативы из возможных вариантов достижения конкретной поставленной цели или задачи воспитания.

Заметим здесь, однако, что высшее учебное заведение и, в частности, университет принципиально отличается по своей управленческо-организационной структуре и ее назначению от любой другой организации - предприятия, фирмы, учреждения и т.п., применительно к которым обычно даются рекомендации теорией управления и теорией организации и которые собственно и являются предметом изучения этих теорий.

Особенность эта заключается, прежде всего, в том, что в вузах и в первую очередь, в университетах в отличие от любых других организаций, независимо от принятых форм, схем и методов управления, имеет место сильно выраженная децентрализация в управлении по горизонтали, проявляющаяся в высоком уровне автономии отдельных факультетов, а отчасти и кафедр, из которых собственно и состоит вуз. Автономия эта проявляется, в частности, в формировании факультетами своей собственной, нередко весьма развитой организационной субкультуры, а в отдельных случаях и контркультуры, вступающей в противоречие с организационной культурой вуза и создающей тем самым реальные предпосылки для полной независимости подразделений, их обособленности в той или иной форме и даже распада единой вузовской структуры, выделения факультетов или кафедр в самостоятельные институты или какие-либо другие структурные образования.

Эта особенность - децентрализация в управлении по горизонтали не связана непосредственно с выбранной системой управления, а проистекает из самой сути вузовского и прежде всего университетского образования, даже точнее - из существа основной деятельности высшего учебного заведения. Скорее наоборот, именно эта суть определяет, и при этом достаточно жестко, а иногда и однозначно, схему управления.

Рассмотрим подробнее, в чем состоят особенности вузовской основной деятельности.

Во-первых, здесь осуществляется подготовка специалистов по очень широкому спектру специальностей и специализаций, нередко никак не связанных между собой, и в исключительно широком диапазоне ведутся научные, в т.ч. фундаментальные исследования. В некотором смысле можно даже сказать, что исследуется все или почти все.

Во-вторых, осуществление научных исследований и образовательного процесса в вузах требует особо высокой квалификации и преподавательского состава, и научных работников, что в свою очередь обязательно предполагает высокую степень академической свободы, возможность регулярных контактов и взаимодействий преподавателей и студентов с многочисленными отечественными и зарубежными коллегами, фирмами, предприятиями, научно-исследовательскими институтами; высокую степень мобильности, возможность регулярного участия в конференциях, симпозиумах, других научных форумах, работы в библиотеках и лабораториях, возможность создания творческих, в т.ч. межфакультетских и межвузовских или межорганизационных творческих коллективов, объединений, ассоциаций и т.п.

Уже только эти перечисленные особенности подтверждают, что организационно-управленческая структура вузов не может выбираться произвольно, а в значительной степени предопределена, например, тот или иной, но обязательный уровень горизонтальной децентрализации управления.

Все вышесказанное имеет прямое отношение к управлению воспитательной работой, которое также не может не быть децентрализованным по горизонтали, поскольку воспитание это только часть, только одна сторона образовательного процесса, управление которым, как было показано, является вынужденно децентрализованным.

Кроме того, студенты, собственно объект воспитания, также обладают достаточно высокой степенью свободы как в получении образования (различные специализации, параллельное обучение, дистанционное обучение и т.п.), так в общественной жизни. Это возможность создания разнообразных студенческих организаций, ассоциаций, клубов по интересам и других структур, в т.ч. межфакультетских, межвузовских и международных.

Отсюда, в частности, напрямую следует вывод о необходимости всестороннего поощрения и развития студенческого самоуправления, поддержке сложившихся студенческих организаций и помощи новым, формирующимся, которые способны в значительной степени помочь реализовать децентрализованные по горизонтали функции управления воспитательной работой.

Еще один вывод, следующий из всего вышесказанного, заключается в том, что вся общая схема организационно-управленческой структуры должна быть построена таким образом, чтобы она не только не препятствовала возможности децентрализации, а наоборот, способствовала бы этому.

Еще одно замечание относительно организационно-управленческой структуры воспитания заключается в том, что ее схема должна включать в себя две группы различных, но взаимодействующих составляющих: элементы и структуры, реализующие общеуниверситетские задачи управления, и вторая - элементы и структуры только сугубо специального назначения, касающиеся собственно воспитания.

КРАЄЗНАВЧИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ - ФІЛОЛОГІВ

Шумейко О.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Вивчати те, що пов'язане з рідним краєм, стає ціннісною, етичною й логічною необхідністю. Випускник-філолог повинен знати історію й традиції рідного краю.

В Україні розвиток краєзнавства пов'язаний з іменами М. Драгоманова, М. Грушевського, Д. Багалія, С. Русової, І.Огієнка, Д. Яворницького, Б. Грінченка, В. Сухомлинського та ін., Які обстоювали відродження національної культури, самосвідомості народу, присвятили все життя вивченню, пропаганді та використанню з виховною метою історичного минулого свого народу.

Методологічні засади вивчення культурософії рідного краю у вищих навчальних закладах визначені й обґрунтовані в роботах К. Глуховцевої, О. Горошкіної, В. Голобородька, О. Неживого, А. Нікітіної, Г. Онкович та ін. У досліджуваннях наголошується на вивченні того, що пов'язане з рідним краєм, стає ціннісною, етичною й логічною необхідністю, оскільки "рідний край є відбиттям « великого світу » у відносній мінімоделі. У нього є своя іс-

торія й праісторія. Він завжди характеризується цікавою сьогоденністю – соціальною, духовною, мистецькою, яка так чи інакше пов'язана з тенденціями «великого світу»

У сучасній школі й вищих навчальних закладів (ВНЗ) необхідно розробити методику широкого використання краєзнавчого матеріалу з урахуванням його високого виховного потенціалу. До цього часу як в навчанні, так і у виховній роботі шкіл і ВНЗ відсутня система пропаганда позитивних історико-культурних традицій рідного краю. Певною мірою це спричинено відсутністю належного науково - теоретичного та методичного обґрунтування й практичної розробки питання використання систематизованого краєзнавчого матеріалу як ефективного засобу підвищення мотивації навчання.

Робота з краєзнавчим матеріалом багатовекторна і своїм змістом охоплює різноманітні напрямки національно – виховного процесу, проте найбільшу результативність вона матиме тоді, коли зможе реалізувати функцію алгоритму в окресленні життєвого шляху студента. Тому дуже важливо охопити педагогічною увагою ті глибинні коріння, з яких проростає людина, з усією сукупністю притаманних їй людських цінностей. Це значною мірою сприяє формуванню соціокультурної компетенції студентів, під якою розуміємо один з базових компонентів, що забезпечує формування національно – мовної картини світу.

Невичерпним джерелом у формуванні стійкої систематичної потреби в удосконаленні філологічної підготовки є місцевий мовний матеріал. Робота з текстами про історію та культуру рідного краю пробуджує не тільки інтерес до історичних надбань народу, а й поглиблює зацікавленість питаннями з історії окремих мовних явищ.

Надзвичайно важливо пропонувати для аналізу тексти про красу, багатство, про необхідність дбайливого, шанобливого ставлення до слова. До таких належать вірші Г. Гайворонської, В. Голобородька, А. Листопад, І. Низового, Л. Стрельника та ін.

Найголовнішою проблемою є завдання підготовки вчителя – словесника, щоб він був не просто знавцем граматики, правопису, володів уміннями літературного аналізу твору. Необхідно, щоб учитель мав основоположні знання з філософії, мистецтвознавства, етики, народознавства, вірцево володів словом, був творчою особистістю й на власному прикладі вчив творчості своїх учнів, щоб він любив дітей й естетизував навчальний процес.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЇ-ПРЕЗЕНТАЦІЇ (СЛАЙД-ЛЕКЦІЇ)

Бранспіз Ю.А., Бранспіз О.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми. Взагалі лекція є передача інформації. В університеті – наукової інформації за означеною темою, як деякого знання. При цьому класична лекція в будь-якому навчальному закладі (університет, інститут, академія) є читанням лектором свого конспекту з метою донести знання-інформацію до слухачів у вигляді деякого повідомлення, або послідовності повідомлень, з використанням мови та знаків (записи, малюнки і таке інше на дошці). У такому вигляді класична лекція викликає певні труднощі як для лектора так і для студентів. Так, якщо здійснюється підготовка інженерних кадрів, небезпечним є «відрив» тих знань, що викладаються в лекційній аудиторії, від тих знань, які безпосередньо є потрібними в інженерній практиці. Такий «відрив» призводить до того, що викладання інженерних знань відокремлюється від практичного застосування цих знань в техніці і технологіях («гріх гордині» технічних наук). Форма (науковість інженерного знання) здебільшого превалює над змістом (адекватність для застосування). В інститутській освіті вказаний «відрив» можна корегувати змістом загально державної програми навчання, але в університетській освіті з її свободою у складанні навчальних програм, така корекція уже не можлива.

В останній час, з появою нової аудіовізуальної техніки є можливість, як здається, значно зменшити труднощі читання лекції та підвищити її ефективність за рахунок інтенсифікації передача інформації в лекційній аудиторії. Але це потребує відповідного методологічного дослідження, яке повинне відповідати загальному завданню сучасної освіти, зокрема, з підготовки спеціалістів за інженерними напрямками – підвищення її якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Проблема застосування технічних засобів в навчальному процесі достатньо давно привернула увагу науковців і практиків. Але щодо питання використання візуального ряду саме у лекційному процесі з метою якісної передачі інформації, то таке питання в наявних публікаціях не зустрічається.

Мета роботи. Враховуючи те, що університетська лекція є передачею певної інформації наукового змісту, а також, враховуючи труднощі такої передачі, метою даної роботи є

по-перше, аналіз вказаних труднощів;

по-друге, методологічне дослідження можливостей подолання цих труднощів за допомогою використання на лекції комп'ютерних презентацій, з відповідною інтенсифікацією навчального процесу.

Аналіз труднощів передачі певної інформації наукового змісту в лекції. Знання, як певна наукова інформація, може бути: загальноприйнятим усім науковим співтова-

риством; прийнятою деякою групою науковців; з „переднього краю” науки; наукових доробок лектора (старих та нових). Це обумовлює відповідні труднощі передачі знань в лекції.

По-перше, це труднощі «перекладу» професійної мови, на якій викладено знання-інформація, на зрозумілу для аудиторії мову (у тому ж порядку стоять і труднощі інтерпретації знань-інформації).

Згідно з сучасними уявленнями процес «перекладу» та інтерпретації «мови» знань (форма представлення інформації, що акумульована в знаннях) може розглядатися як процес функціонування і взаємодії штучних комунікативних мереж. Мова викладання знань (наукова мова) розглядається при цьому як деякий код. „Питання полягає не в тому, який код ми повинні використовувати, а в тому, який ми використовуємо” (Вінер). Тобто, не треба шукати нового «коду» для університетської лекції; потрібно розібратися з тим її «кодом», що є наявним (сучасна «мова» науки як певного процесу здобуття і збереження знань).

По-друге, під час передавання знань на лекції (як, втім, під час передачі будь-якої інформації будь-яким чином) відбувається втрата певної частини інформації (просочування інформації).

В зв'язку з цим відмітимо те, що, як зазначав Мандельброт, лекція повинна стати певною «грою» між лектором та слухачами против сил, що відповідають за «просочування інформації» і її втрату (як наприклад, можна вказати на ділову гру – один з видів активізації навчання).

Щодо можливостей подолання вказаних труднощів у слайд-лекції. Своєрідною грою, яка має метою збереження інформації під час її передачі, і є слайд-лекція – лекція, на якій певна інформація, що надається словесно, дублюється візуально з демонстрацією відповідних слайдів. При цьому гра йде з застосуванням сучасного «дизайну» освітнього простору (комп'ютерна техніка), що є привабливим для слухачів-гравців.

Першим правилом такої гри повинно прийняти умову: *комунікативна мова (повідомлення знання) не зустрічає протидії у слухача у вигляді сторонніх цілей і відповідних їм дій (уважне сприйняття лекції).*

Другим правилом такої гри повинно бути наступне: *надана інформація не може бути видозмінена, щоб не спотворити зміст та смисл інформації-знання (повідомлення повинно фіксуватися без зміни).*

В звичайній лекції всьому цьому сприяє допоміжне графічне відображення на дошці інформації, що повідомляється. В слайд-лекції відповідна графічна (візуальна) інформація не є вже допоміжною, а є тим основним «кодом», який потребує розшифровки, яка і відбувається вербальним чином (у слові). Тобто графічне зображення інформації, як її незмінна складова, повинна, якщо це необхідно, фіксуватися в конспекті без перетворення (при цьому, слухачу повинна бути дана можливість використання електронної версії слайдів).

Викладені правила стосуються слухача (учасника) слайд-лекції. Щодо лектора, то для нього правилом повинно бути наступне: *обов'язкове повідомлення слухачів про те, коли їм надається інформація-повідомлення, а коли має місце навізування точки зору, враховуючи особисту точку зору, яку слухачі, можливо, вже мають.*

При цьому, лекторові треба чітко відділяти ту інформацію, яка є безпосередньо інформацією, від інформації, відповідно до якої ми як людини маємо можливість до ефективних дій. Основним тут є врахування, відповідно до сучасних уявлень щодо процесу передавання інформації, того факту, що для діяльності важливе значення має не кількість інформації, що надана, а кількість інформації, яка може бути акумульована в достатній мірі для виконання необхідних дій.

Згідно вказаних правил з боку лектора маємо: необхідність попереднього ретельного створення слайдів, що містять основні дидактичні одиниці інформації-знань (з урахуванням можливого просочування інформації, яка надається словесно); виявлення можливих антитезисів щодо тезисів, які надаються як інформація (знання).

Згідно цих же правил з боку слухача (учасника) слайд-лекції маємо: *обов'язкову роботу поза лекцією з отриманою інформацією з метою її уточнення (поповнення) за допомогою використання допоміжних інформаційних засобів (книжки, статті, електронні ресурси).*

Така робота над конспектом є додатковим правилом, дотримування якого є основною умовою засвоєння знання, або обґрунтованого прийняття антитези йому (в обох ви-

падках маємо перетворення зовнішнього знання в особисте знання). Така робота над конспект є необхідною формою комунікативної поведінки слухача.

Ясно, що робота над конспектом може (повинна) мати місце і для слухачів звичайної лекції. Але у випадку слайд-лекції, ця робота більш стимульована більшої кількістю асоціацій (рівноправність звукового фонетичного і візуального представлення інформації). А саме асоціації ідей і є тим що складає зміст розуму (Дж. Локк) – в кінцевому підсумку враження від опиту індивіду. Причому, коли ці враження є частими і здійснюються одночасно або в певній послідовності (причинно-слідчий зв'язок), то вони (тобто супутні їм ідеї) будуть формувати складні ідеї, що мають звісною позитивною тенденцією к утриманню складових разом.

Висновок. Таким чином, слайд-лекція є робота з інформацією в комунікативній системі «лектор-слухачи», в якій повідомлення-знання мають обов'язково, крім фонетичного рівня і рівня семантичного відображення їх, третій рівень перекладу знань-повідомлень, який реалізує як лектор, так і слухач (під час роботи над конспектом). При цьому фонетичний та семантичний рівні відображення знань-повідомлень повністю є рівноправними (на відміну від звичайної лекції, де фонетичний рівень є головним), завдяки чому і може бути успішним «переклад» знань повідомлень у особисте знання.

ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА СОЗДАНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ПЛАНОВ СТУДЕНТОВ

Стоянченко С.С.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Постановка проблемы. В настоящее время в условиях перехода на кредитно-модульную систему обучения существенно возрастают требования к организации и широкому использованию единой интегрированной автоматизированной информационной системы по вертикали кафедра – факультет – ВУЗ – Министерство образования и науки Украины. Причем кафедра – основополагающая составляющая данной системы, управление которой является одним из приоритетных направлений в разработке интегрированной информационной системы. Многочисленные работы по созданию автоматизированных информационных систем кафедры отличаются разнородностью используемого программного обеспечения и не являются интегрированными. Они не охватывают все сферы деятельности кафедры. На современном этапе особую значимость приобретает лицензионная чистота инструментальных средств, используемых при создании программных комплексов.

Основная часть. В кредитно-модульной системе обучения учебная Работа каждого студента строится в соответствии с его индивидуальным планом . Индивидуальный план строится на основе информации из учебных планов обучения по специальности. Индивидуальный план содержит список изучаемых дисциплин в семестре с указанием вида конечного контроля. Проведено исследование информационных потоков, сопровождающих деятельность академической кафедры учебного заведения (рис.1).

Разработанная информационная система автоматизированного составления и контроля исполнения индивидуальных учебных планов студентов отличается существенной сложностью. Она содержит несколько десятков объектов, находящихся в тесной взаимосвязи между собой. Концептуальная диаграмма базы данных, лежащая в основе информационной системы показана на рис.2

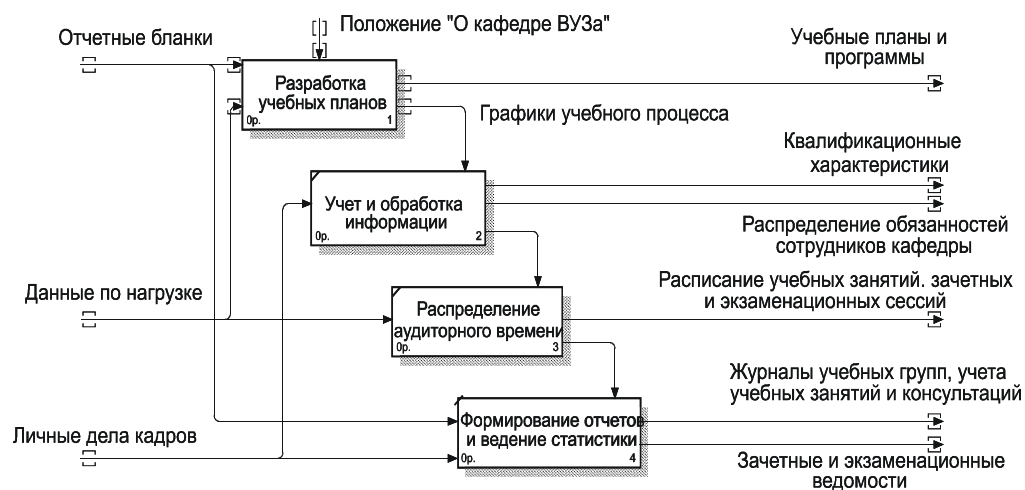

Рис.1. Схема информационных потоков

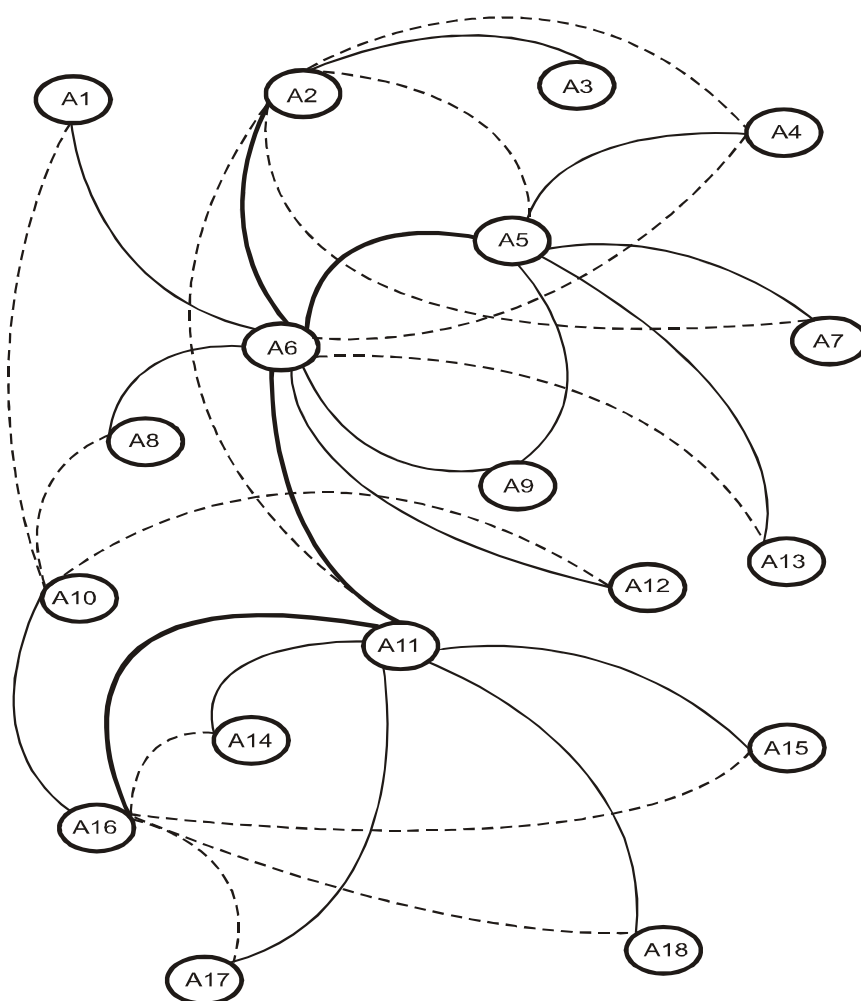

Рис.2. Концептуальная модель базы данных.

В системах подобного рода особенное значение приобретают вопросы эффективности. Разработана методика оптимизации запросов в информационной системе

Для нахождения оптимального плана реализации запроса следует отыскать такой путь из начальной вершины s в конечную вершину t графа, для которой стоимость прохождения единицы потока по этому пути минимальна. Математически эта задача сформулирована в терминах задачи линейного программирования:

минимизировать

$$\sum_i \sum_j c_{ij} f_{ij} \quad (1)$$

при условии, что

$$\sum_j f_{si} - \sum_j f_{js} = 1, \quad (2),$$

$$\sum_j f_{ij} - \sum_j f_{ji} = 0, \quad i \neq s, i \neq t \quad (3)$$

$$\sum_j f_{tj} - \sum_j f_{jt} = -1, \quad (4)$$

$$f_{ij} \geq 0. \quad (5)$$

Согласно ограничению (2) единица потока вытекает из источника. Второе ограничение (3) обеспечивает сохранение единицы потока при протекании по сети. Третье ограничение (4) обеспечивает втекание единицы потока в сток. В качестве оптимального плана генерации запроса следует принять такую последовательность дуг (i,j) для которых $f(i,j) = 1$.

Использование планов генерации запросов, полученных в соответствии с предлагаемой методикой, позволяет сократить время получения ответов на 73 %.

Выводы. Разработанная система создания индивидуальных планов студентов снабжена средствами аналитической обработки:

- обеспечивает выдачу большинства ответов пользователям в пределах приблизительно пяти секунд, при этом самые простые запросы обрабатываются в течение одной секунды и только некоторые - более 20-ти секунд;
- поддерживает логический и статистический анализ, характерный для департамента методического обеспечения и обеспечивает его сохранение в виде, доступном для конечного пользователя;
- осуществлять все требования защиты конфиденциальности и, если множественный доступ для записи необходим, обеспечивает блокировку модификаций на соответствующем уровне, но не во всех приложениях есть необходимость обратной записи данных.
- обеспечивает многомерное концептуальное представление данных, включая полную поддержку для иерархий и множественных иерархий, поскольку это определено наиболее логичный способ анализировать бизнес и организации.

Разработанная в рамках информационной системы многомерная модель данных предоставляет возможность более качественной и быстрой генерации итоговых сводных данных по выполнению индивидуальных планов с выводом их на печать в виде отчетов, разработанных для реляционной БД. Ускоряется процесс формирования отчета об итогах выполнения планов по всей кафедре (процентное изменение отклонений фактических планов от плановых показателей, за семестр и учебный год), что является весьма трудоемким процессом для формирования SQL-запроса. Данная функция позволяет выполнять важные статистические операции, связанные с обработкой данных, в единственном за-

просе в пределах процессора базы данных, когда прежде, необходимо было выполнить многократные запросы или выполнить их полностью вне процессора.

WWW-BASED COMMUNICATION ACTIVITIES

Krasnopol'sky V.E., Dyadichev V. V.,

East Ukrainian Volodymyr Dahl National University

Perhaps the aptest metaphor for the Internet is the jungle. The jungle provides an endless source of sustenance and delight to those who know their way in it. To those who do not, it is a dark and impenetrable maze, full of danger and unpredictable menace. In like manner, the Internet offers infinite resources to those who can navigate its limitless pathways. For those unfamiliar with it however, it can be a threatening presence, characterized by total lack of structure, full of potential predators.

In order to make best use of the Internet's resources, those teachers unfamiliar with it need reassurance. This reassurance may be in the form of what to do and where to go to find what they are looking for. They also need to be reassured that they, and their learners (especially young learners), will be safe from some of the less palatable dangers lurking in the Internet, and to know that they can harness it to their pedagogical purposes in ways appropriate to the age and level of their learners.

One of the great criticisms of traditional course books is their lack of authentic material. The Internet provides a solution. It is a treasure chest of information that can provide students with a first-hand glimpse into the lives and cultures of people around the world. But as much as this new information source teaches us about others, it also helps us reflect on ourselves. This notion of learning about ourselves by looking at others is at the heart of many of the activities in this section.

Web searching is a complex task and requires students to make sophisticated logical decisions. They must draw parallels and look for relationships in a very undefined information space. In this way they strengthen both their critical and creative thinking skills and thereby support their learning across the curriculum.

The given activity represents a web search activity which can be applied to the teaching of foreign languages.

Riding the metro

LEVEL Pre-intermediate and above

TIME 60 minutes

AIMS To read a map or timetable, and give directions. **Language:** Numbers, time phrases, present simple tense, questions, sequencing words.

PREPARATION Many countries have extensive rapid transit systems. On the web you can find sites with information on many of them, including maps and schedules. Prepare a handout of links and familiarize yourself with a website of your choosing.

MATERIALS IN CLASS Handout of transportation websites www.metropoliten.kiev.ua/, www.tfl.gov.uk/tube, www.subway.com.

Name of metro system _____

City _____

How many lines does the system have? _____

What colours are the lines? _____

Do the lines connect at a central station?

How many stations are there on the shortest line?

How many stations are there on the longest line?

Which station has the most lines going through it?

To get from _____ to _____ takes _____ minutes.

To get from _____ to _____ change trains at _____.

1. Ask the students if they can drive a car. They should (hopefully) all say no.
2. Ask them how they can get from one place to another (from university to the shop, or from home to the swimming pool) if nobody with a car drives them. There will be many different

answers depending on where the students live: bus, bicycle, tram, boat, perhaps even a plane in remote regions.

3. Explain that in many big cities people take trains to work. Explain that these city trains have many names. Give them some examples: Subway (New York), Underground or Tube (London), Metro (Paris and Washington D.C.), BART (San Francisco).
4. Distribute the handout of city rapid transit system websites. In small groups or individually let the children choose a transit system to investigate. If you have limited computer times, download the subway maps to a local disk or simply print them out.

Have the children complete the worksheet. The sheet includes questions such as:

- How many lines does the system have?
- What colours are the lines?
- Do the lines connect at a central station?
- Which line has the most stations?

1. Many subway sites also give information on riding times. Ask the students to find out the riding time from the two stations located farthest apart. Get them to record their findings on the worksheet.
2. Still in groups (or pairs), the students ask each other how to get from one station to another. Get them to record their findings on the worksheet.

Much has been made of the power of information technology in language education. This has occasionally led to a blind enthusiasm for technology without a corresponding concern for its appropriate use. This article views the Internet as a learning resource, to be used judiciously alongside other resources, rather than as a miracle-working solution to all learning problems.

КЛАССИФИКАЦИЯ ТЕХНИЧЕСКИХ УСТРОЙСТВ: ДИДАКТИЧЕСКИЙ, КОГНИТИВНЫЙ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ (НА ПРИМЕРЕ КЛАССИФИКАЦИИ ЭЛЕКТРОМАГНИТОВ)

Бранспиз М.Ю.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Постановка проблемы. Практическое применение технических устройств и их разнообразие обусловило необходимость структурно-системных исследований по классификации этих устройств. Обычно результаты такой классификации представлены в известной литературе как формальный методический прием в начале изложения узкоспециальных вопросов, имеющий лишь дидактическую направленность на систематизацию излагаемого материала. Однако, систематика, являясь начальным этапом осмысления множественности материала, подвергаемого исследованию, имеет и другие аспекты, важные для организации и проведения последующих научных исследований. Их осознание и использование порождают определенную проблемную ситуацию, требующую исследования. Анализ указанной проблемной ситуации и дается в данной работе на примере рассмотрения известных классификаций электромагнитов.

Анализ последних публикаций и исследований по проблеме. Первоначально, классификации электромагнитов служили целям систематизации излагаемого материала (дидактический аспект). Причем сами эти классификации основывались на функциональном принципе, который до сих пор используется в электрических аппаратах (заметим, что ввиду развития техники, при этом имеем изменение соответствующих классификаций со временем). Собственно функциональный подход дает и выделение в составе соответствующих электрических аппаратов электромагнитов по их назначению (функции) в электрическом аппарате, которая служит классификационным признаком, «облегчая изучение процессов, происходящих при их работе» (А.Г. Сливинская.).

Однако систематика электромагнитов, как и любая систематика, имеет и когнитивную направленность с целью «... создания новых (ранее неизвестных исследователю) знаний, или определенной совокупности информации, которая способствует получению таких знаний» (В.Ф. Шинкаренко). Именно такую направленность реализует Б.К. Буль полагая «в основу классификации ... характер образования и распределения магнитного потока в магнитопроводе», что «позволило значительное число цепей объединить в ряд

однородных групп и разработать для некоторых из них общие принципы расчета с учетом особенностей каждой». Когнитивную направленность имеет и классификация электромагнитных механизмов М.А. Любчика, имеющая целью наметить «общий подход к вопросам проектного расчета (синтеза)» электромагнитов.

Что же касается методологической направленности классификаций электромагнитов, то в явном виде она в известной литературе не рассматривается.

Цель работы. Выделить методологический аспект (уровень) в классификациях технических систем и установить его особенности при практической организации научных исследований на примере электромагнитов.

Результаты исследований. Уже в классификации электромагнитов по М.А. Любчику можно выделить методологический уровень, имеющийся там в неявной форме. Его можно обнаружить (также в неявной форме) и в формулировке когнитивного метода у В.Ф. Шинкаренко.

В целом можно утверждать, что любая классификация (классификационное исследование) имеет не только дидактическую и когнитивную направленность (уровни), но и методологическую направленность (уровень).

Соответствующие характеристики этих уровней можно вывести из того обобщения места и значения классификационных исследований в современной науке, которое дано В.Ф. Шинкаренко в списке общих аспектов таких исследований (см. [Шинкаренко В. Ф. Основы теорії еволюції електромеханічних систем. – К.: Наукова думка, 2002.– 288 с.]). Это позволяет для каждого из названных уровней (аспектов) сформулировать следующее его содержание.

Дидактический уровень

1. *Способ преподнесения знаний (структуры теории), обеспечивающий их наглядность, логичность и достоверность.*

2. *Методологическая основа для рационального построения образования.*

Когнитивный уровень

1. *Способ организации исследований, обусловленный возможностью перенесения знаний об одних объектах некоторого класса на произвольные объекты того же класса*

2. *Функция обобщенных моделей относительно множества объектов исследования.*

3. *Функция формирования мировоззрения и научных ориентиров (для проверенных временем классификаций)*

Методологический уровень

1. *Методическая основа прогнозирования.*

2. *Способ организации упорядоченной информации, которая создает возможность построения на ее основе информационных баз данных и баз знаний.*

3. *Уточнение существующей терминологии*

4. *Методологическая основа осуществления междисциплинарных связей*

Здесь же в качестве примера методологического значения классификации укажем на расширение определения электрических аппаратов на класс электротехнических устройств, осуществляющих коммутацию механических нагрузок, под которой понимается изменение параметров и характеристик механического движения элементов конструкции таких аппаратов или внешних тел (до этого обычно под электрическими аппаратами понимались устройства для управления электрическим током). Это позволило рассматривать в качестве электрических аппаратов магнитные и электромагнитные сепараторы, с соответствующей постановкой задач исследования этого вида электротехнического оборудования, общей для электромагнитных механизмов и систем.

Вывод. Явное осознание наличия методологического уровня в любом классификационном исследовании позволяет указать соответствующую направленность таких исследований на: прогнозирование, упорядочение информации для создания баз (данных) знаний, уточнение терминологии, установление междисциплинарных связей.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ МАРКЕТИНГОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Велігура А.В., Дюбанов О.С.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Маркетингова інформаційна система (МІС) — представляє собою систему, що дозволяє постійно збирати необхідну для прийняття рішень інформацію з різних зовнішніх та внутрішніх джерел, накопичувати її, переробляти й передавати зацікавленим особам. Метою МІС є інтеграція маркетингових даних (даних внутрішньої звітності, звітів продавців, даних маркетингових служб, результатів маркетингових досліджень і т.д.) в єдиний інформаційний потік, який сприяє ухваленню управлінських рішень. Роль маркетингової інформаційної системи полягає в ретельному вивченні інформаційних потреб, розробці інформаційної системи (яка відповідає цим потребам), централізації наявної інформації і організації її розподілу в компанії. Такий підхід дозволяє використовувати МІС, як основний інструмент управління компанією.

Існує певна концепція маркетингової інформаційної системи (рис. 1) – МІС активно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Її структура включає зазвичай такі підсистеми: збір, обробку, аналіз та дослідження інформації. Усі блоки системи пов'язані через прийняття рішень і комунікацію. Потоки інформації, що надходять до менеджера з маркетингу, допомагають йому в плануванні, реалізації всіх маркетингових заходів, у виконанні функцій контролю за здійсненням маркетингових планів. Зворотні потоки в напрямку ринку складаються з маркетингових заходів та інших комунікацій.

Здебільшого стандартними є чотири підсистеми маркетингової інформаційної системи:

1. **Система внутрішньої звітності** підприємства дає змогу стежити за показниками, що відображають рівень поточного збуту, суми витрат, обсяги матеріальних запасів, рух готівки, дані про дебіторську та кредиторську заборгованість, інші показники внутрішньої звітності. Ця система акумулює дані про фінансовий стан і результати діяльності підприємства.
2. **Система збору поточної маркетингової інформації** – це комплекс джерел і процедур, які застосовують для отримання щоденної інформації про різні події, що відбуваються на ринку. Джерелами отримання поточної зовнішньої інформації є книжки, газети, журнали, спеціальні публікації, бесіди з покупцями, постачальниками, посередниками, співробітниками самого підприємства чи його конкурентів. Необхідні повідомлення можна також придбати у спеціалізованих фірм-постачальників зовнішньої поточної інформації.
3. **Система маркетингових досліджень** дає змогу оперувати інформацією, отримання якої потребує проведення окремого дослідження. Ця система включає безперервний процес планування, збір, аналіз і представлення даних, необхідних у зв'язку з поточною та майбутньою маркетинговою ситуацією. Функціонування цієї системи забезпечується застосуванням методів збору первинної інформації та відбору вторинної інформації.
4. **Аналітична система маркетингу** охоплює прогресивні засоби для аналізу даних і проблемних ситуацій. До цієї підсистеми маркетингової інформаційної системи зазвичай входить наступний інструментарій, який дозволяє обробляти отриману інформацію, забезпечуючи тим самим її придатність для використання при прийнятті управлінських рішень.

Чотири основні підсистеми МІС, працюючи злагоджено, дозволяють освітити всі процеси і події, що відбуваються як всередині, так і зовні компанії, і служать незамінною основою для розробки її стратегії. Таким чином, маркетингова інформаційна система:

1. Дозволяє керівникам і менеджерам ухвалювати більш обґрунтовані рішення і знижує вірогідність виникнення помилок за рахунок забезпечення необхідною інформацією всіх потребуючих в ній осіб.
2. Дозволяє компанії своєчасно відстежувати всі зміни, що відбуваються на ринку, і оперативно реагувати на них.
3. Дисциплінує співробітників, вчить їх відстежувати події, що відбуваються, і бачити, як вони можуть вплинути на розвиток їх компанії.

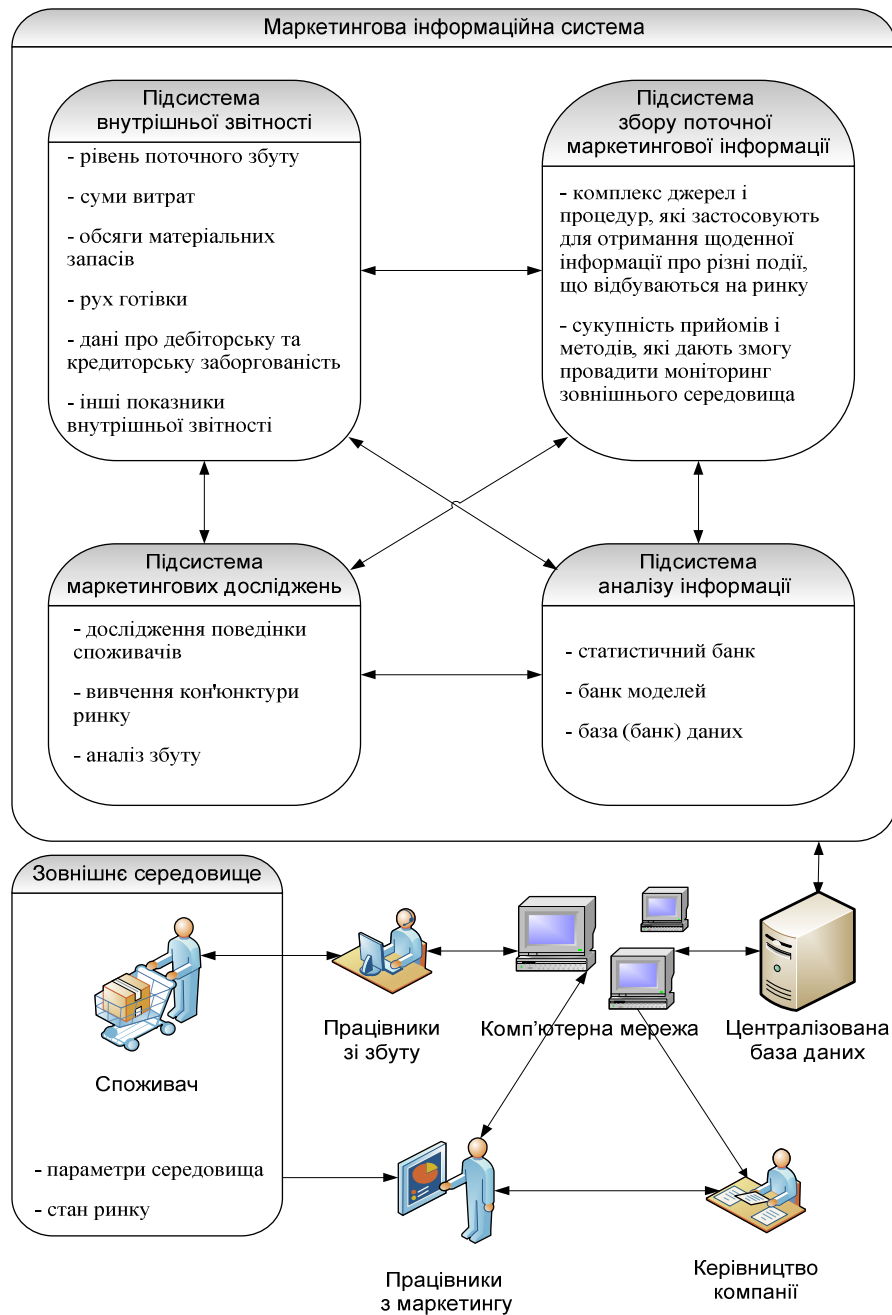

Рис. 1. Структура МІС

Кажучи про роль МІС в інформаційній системі компанії в цілому, слід зазначити декілька аспектів:

1. МІС є невід'ємною ланкою будь-якої сучасної інформаційної системи підприємства;
2. «забезпечує» інформаційну систему корисною інформацією для ухвалення різноманітних управлінських рішень;

3. Її функціональність і оперативність роботи безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємства та фінансовий успіх;
4. Інформаційна система, як така, а також зовнішнє середовище підприємства, є джерелами отримання інформації для МІС.

Література

1. Автоматизированные информационные технологии в экономике: учеб. / под ред. проф. Г.А. Титоренко. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 335 с. - ISBN 5-238-00154-1
2. Актуальные проблемы развития маркетинга в Украине: материалы второй международной научно-практической конференции «Маркетинг: теория и практика» / А. Ф. Павленко, А.В. Войчак. – К.: КНЕУ, 1998. – с. 45-47.
3. Амстронг, Г. Введение в маркетинг: учеб. / Г. Амстронг, Ф. Котлер. – М., СПб., К.: Вильямс, 2000. – 614 с.
4. Беляевский, И. К. Маркетинговое исследование: Информация, анализ, прогноз: учеб. пос. / И.К. Беляевский – М.: Финансы и статистика, 2001. – 320 с.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КЛАРКА-РАЙТА ДЛЯ СКЛАДАННЯ ОПТИМАЛЬНОГО МАРШРУТУ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПРЕДСТАВНИКА

Велігура А.В, Овсянко Ю. С.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Складання оптимального маршруту є основою продуктивної роботи підприємства–дистриб'ютора. Маршрут на підприємстві формується самими елементарними методами, на інтуїтивному рівні, часто не підкріплений не одним з математичних методів. Проблема полягає в тому, що на підприємстві не існує достовірного методу визначення маршруту. В результаті втрачається значна кількість часу і матеріальних ресурсів, що негативно позначається на діяльності підприємства.

Задача складання оптимального маршруту зводиться до вирішення збалансованої задачі про k комівояжерів (задачі багатьох комівояжерів, ЗБК). В даний час методи пошуку точних і наближених рішень ЗК вивчалися багатьма дослідниками і запропонована безліч алгоритмів, що дозволяють знайти такі рішення. У загальному випадку, вартість переїзду з міста i в місто j задається матрицею, де потрібне значення зберігатиметься на перетині i -того рядка та j -того стовпця. Обмежимося варіантом, коли така матриця завжди симетрична.

Метод Кларка-Райта належить до наближених, ітераційних методів і призначається для комп'ютерного вирішення задачі про розвезення. Погрішність рішення не перевершує в середньому 5-10%. Перевагами методу є його простота, надійність і гнучкість, що дозволяє враховувати цілий ряд додаткових чинників, які впливають на кінцеве рішення задачі.

Суть методу полягає в тому, щоб, відштовхуючись від початкової схеми розвезення, по кроках перейти до оптимальної схеми з кільцевими маршрутами. З цією метою вводиться таке поняття, як кілометровий виграш. Звернемося до рис.1:

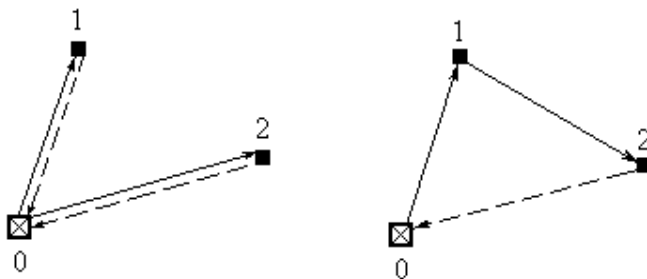

Рис. 1 А і В

На рис.1 зображено дві схеми розвезень. Схема А (зліва) забезпечує обхід пунктів 1 і 2 по радіальних маршрутах. В цьому випадку сумарна відстань дорівнює:

$$LA = d_{01} + d_{10} + d_{02} + d_{20} = 2d_{01} + 2d_{02}$$

Схема розвезень В припускає обхід пунктів 1 і 2 по кільцевому маршруту. Тоді сумарна відстань складає:

$$LB = d_{01} + d_{12} + d_{02}$$

Схема В по показнику пробігу дає, зазвичай, кращий результат, ніж схема А. І тому при переході від схеми А до схеми В отримуємо наступний кілометровий виграш:

$$s_{12} = LA - LB = d_{01} + d_{02} - d_{12}$$

У загальному випадку ми маємо кілометровий виграш:

$$s_{ij} = d_{0i} + d_{0j} - d_{ij}$$

де s_{ij} – кілометровий виграш, що отримується при об'єднанні пунктів i і j , км.; d_{0i} , d_{0j} – відстань між оптовою базою і пунктами i і j відповідно, км.; d_{ij} – відстань між пунктами i і j , км.

Набутих значень заносимо в наступну таблицю, де представлені відстані між пунктами d_{ij} (права верхня частина матриці) і кілометрові виграші s_{ij} (ліва нижня частина матриці).

Алгоритм Кларка-Райта складається з 6 кроків:

Крок 1. На матриці кілометрових виграшів знаходимо осередок (i^*, j^*) з максимальним кілометровим виграшем $S_{\max}$:

$$S_{\max} = \max_{i,j} s(i, j) = s(i^*, j^*)$$

При цьому повинні дотримуватися наступні три умови:

1. пункти i^* і j^* не входять до складу одного і того ж маршруту;
2. пункти i^* і j^* є початковим і/або кінцевим пунктом тих маршрутів, до складу яких вони входять;
3. осередок (i^*, j^*) не заблокований (тобто розглядалася на попередніх кроках алгоритму).

Якщо вдалося знайти такий осередок, який задовольняє трьом вказаним умовам, то перехід до кроку 2. Якщо не вдалося, то перехід до **кроку 6**.

Крок 2. Маршрут, до складу якого входить пункт i^* , позначимо як маршрут 1. Відповідно, маршрут, до складу якого входить пункт j^* , позначимо як маршрут 2. Введемо наступні умовні позначення:

$N = \{1, 2, \dots, n\}$ – множина одержувачів; N_1 ($N_1 \subset N$) – підмножина пунктів, що входять до складу маршруту 1; N_2 ($N_2 \subset N$) – підмножина пунктів, що входять до складу маршруту 2.

Очевидно, що $i^* \in N_1$, $j^* \in N_2$ і $N_1 \cap N_2 = \emptyset$ (згідно кроку 1, умова 1).

Розрахуємо сумарний об'єм поставок по маршрутах 1 і 2:

$$q_1 = \sum_{k \in N_1} q_k \quad q_2 = \sum_{k \in N_2} q_k$$

де q_k – об'єм попиту k -го пункту, шт.

Крок 3. Перевіримо на виконання наступну умову:

$$q_1 + q_2 \leq 3$$

де 3 – ресурс часу торгівельного представника, шт.

Якщо умова виконується, то перехід до **кроку 4**, якщо немає – до **кроку 5**.

Крок 4. Проводимо об'єднання маршрутів 1 і 2 в один загальний кільцевий маршрут Х. Вважатимемо, що пункт i^* є кінцевим пунктом маршруту 1, а пункт j^* – початковим пунктом маршруту 2. При об'єднанні маршрутів 1 і 2 дотримуємо наступні умови:

- послідовність розташування пунктів на маршруті 1 від початку і до пункту i^* не змінюється;
- пункт i^* зв'язується з пунктом j^* ;
- послідовність розташування пунктів на маршруті 2 від пункту j^* і до кінця не змінюється.

Крок 5. Повторюємо кроки 1-4 до тих пір, поки при черговому повторенні не вдасться знайти $S_{\max}$, який задовольняє трьом умовам з кроку 1.

Крок 6. Розраховуємо сумарний пробіг торгівельного представника.

Наведений алгоритм було застосовано для розробки маршрутів торгівельних представників одного з підприємств м. Луганська.

Аналіз отриманих результатів засвідчив ефективність запропонованого підходу. Продуктивність торгівельних представників завдяки впровадженню оптимальних маршрутів підвищилася у середньому на 22%. Опит експлуатації розробленого програмного продукту показав, що даний підхід можна також використовувати для розробки маршрутів доставки товарів.

РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ФОРМУЛЮВАННЯ ВИМОГ ДО АПАРАТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Велігура А.В., Попова Н.М., Шеховцов С.Ю.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

При розробці програмного забезпечення однієї з найважливіших задач, є формулювання вимог до засобів технічної підтримки. Вибір апаратної платформи і конфігурації системи є надзвичайно складною задачею. Це зв'язано, зокрема, з характером прикладних систем, який в значній мірі може визначати робоче навантаження обчислювального комплексу в цілому. Проте часто виявляється просто важко з достатньою точністю передбачити саме навантаження, особливо у випадку, якщо система повинна обслуговувати декілька груп різномірних по своїх потребах користувачів. Оцінка конфігурації все ще залишається деяким видом мистецтва, але до неї можна підійти з наукових позицій. Набагато простіше вирішити, що певна конфігурація не зможе обробляти певні види навантаження, ніж визначити з упевненістю, що навантаження може оброблятися всередині певних обмежень продуктивності. Ця проблема зумовила мету даної роботи – *розробити інформаційну систему обґрунтування вимог до засобів технічної підтримки програмного забезпечення*. Предметною областю даної роботи є апаратне забезпечення інформаційної системи, а об'єктом – конфігурація. Для досягнення мети необхідно: виконати класифікацію апаратного забезпечення; дослідити і провести аналіз існуючих методик вибору конфігурації системи; виявити і сформулювати єдині критерії для вибору апаратних засобів; розробити методику розрахунку; розробити імітаційну модель функціонування інформаційної системи.

При виборі оптимальної конфігурації задовольняючої критерію – вартість/продуктивність необхідні чисельні показники продуктивності. Для порівняння різних комп'ютерів між собою звичайно використовуються стандартні методики вимірювання продуктивності, які дозволяють розробникам і користувачам використовувати одержані в результаті випробувань кількісні показники для оцінки тих або інших технічних рішень.

Найважливішою характеристикою обчислювальних систем є надійність. Підвищення надійності засновано на принципі запобігання несправностей шляхом зниження інтенсивності відмов і збоїв за рахунок вживання електронних схем і компонентів з високим і надвисоким ступенем інтеграції, зниження рівня перешкод, полегшених режимів роботи схем, забезпечення теплових режимів їх роботи, а також за рахунок вдосконалення методів збірки апаратури. Головною метою підвищення надійності систем є цілісність бережених в них даних.

В роботі побудована імітаційна модель роботи мережі підприємства, а саме, мережі факультету управління. Імітаційна модель повинна допомагати користувачу у визначенні вузлів місць в мережі і розрахунку основних характеристик вірогідності обслуговуваних вузлів.

Для досягнення мети необхідно виконати ряд етапів. Кожний з етапів слідує представити у вигляді керованих компонентів для забезпечення дієвого контролю.

Перший з етапів – аналізу, передпроектний етап. Він характеризується збором інформації, що цікавить, по об'єкту моделювання, вироблення концепції реалізації проекту. В нашому випадку, на цьому етапі необхідно визначити ті, що цікавлять, з погляду моделювання, показники типових вузлів мережі майбутньої моделі. На цьому етапі також потрібно визначитися з методикою і засобами реалізації проекту. Другий етап - етап проектування. На даному етапі потрібно спроектувати імітаційну модель з урахуванням вимог,

що містяться в специфікації. Третій етап - етап реалізації. На цьому етапі необхідно реалізувати систему, спроектовану на попередньому етапі. Четвертий етап – верифікація. Необхідно підтвердити, що система будується правильно. П'ятий етап – тестування (атестація). Перевірка того, чи правильна система побудована. Перевіряється факт відповідності реалізованої системи специфікації вимог. Шостий етап – планування експерименту. Визначення модельного часу, необхідного для проведення експериментів із заданою точністю. Сьомий етап – власне експеримент. Восьмий етап – оцінка одержаних результатів.

Перед етапом планування реалізації імітаційної моделі необхідно визначитися із загальними принципами функціонування імітованого об'єкту, розглянути його на певному рівні абстракції – представити концептуальну модель мережі. Схема концептуальної моделі представлена на рис. 1.

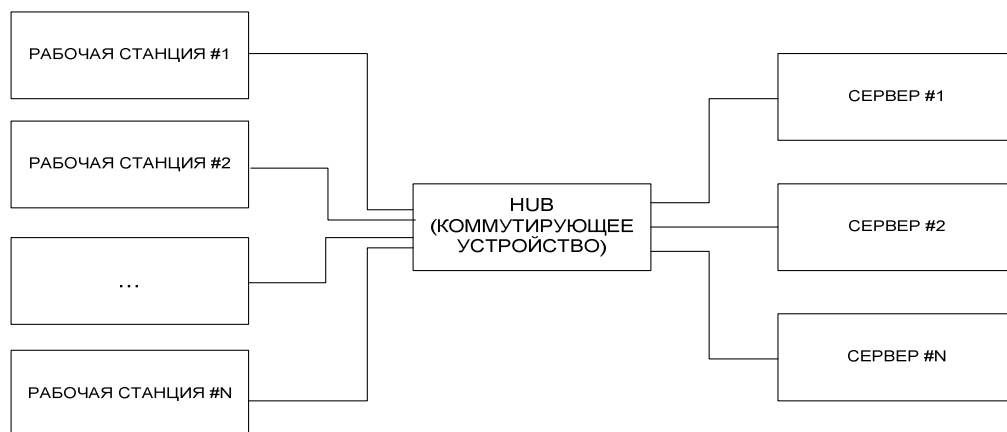

Рис. 1. Концептуальна схема мережі

Тепер необхідно визначитися з основними принципами роботи мережі, абстрагуватися від особливостей, якими можна нехтувати (з погляду функціонування мережі) і виділити найважливіші.

Схема реалізації імітаційної моделі напряду залежить від інструменту, за допомогою якого цю модель передбачається реалізовувати. Для реалізації даного проекту був вибраний пакет імітаційного моделювання AnyLogic 5.

Розроблена імітаційна модель є презентабельною і сприйматися широкою аудиторією. Модель імітує роботу мережі з типовими вузлами. Користувач має нагоду, використовуючи стандартні вузли, змінювати топологію мережі (змінювати тип комутаційних пристроїв, додавати сервери), видаляти вузли. Здійснюється збір статистики по параметрах, що цікавлять, і збереження її у файл (*.txt).

Вельченко С. О.,

Коледж СНУ ім В. Даля.

- 1. Навчання через Інтернет – це реально.**
- 2. Чим відрізняється дистанційна освіта від заочної?**
- 3. Дистанційне навчання в Україні.**
- 4. Висновки.**

Навчання через Інтернет – це реально.

За останні десять років віртуальні форми навчання стали звичними для більшості великих навчальних закладів усього світу. В одному тільки 1998 р. на ці мети було витра-

чено 1,5 млрд. дол., а до 2005 р., за прогнозом Інституту стандартів і технологій США (Institute of Standards and Technology), обсяг коштів, вкладених в освітні Інтернет-послуги, досягне 46млрд.дол.

Сьогодні навчання через Інтернет все частіше розглядається не просто як зручна форма підвищення кваліфікації, а як цілком серйозна альтернатива традиційній освіті, що дозволяє студенту одержати глибокі знання. Нам, видно, ще має бути по-справжньому оцінити роль сучасних технологій у зміні форм навчання і змісту освітніх програм, але для початку зупинимось на тім, що, власне, відбувається в цій сфері.

Поняття «дистанційне навчання» представляється досить розпливчастим, зокрема, тому, що в цю категорію попадає занадто багато видів і програм навчання. Однією з порівняно давно існуючих альтернатив традиційним заняттям в аудиторії під керівництвом викладача є комп'ютеризоване навчання (Computer-Based Training, CBT), під яким звичайно розуміється використання компакт-дисків на студентській настільній системі. Зараз, однак, навчальний матеріал можна одержати і з інших джерел, зокрема по Intranet чи через Internet. Інтерактивне навчання надає масу різних можливостей, у тому числі завантаження матеріалів навчального курсу з віртуальної аудиторії за допомогою браузера Web; спілкування з викладачами й однокласниками через переговорні кімнати, по електронній пошті, за допомогою протоколюючи дискусії чи за допомогою аудіо зв'язку; участь у відео конференціях; роботу в інтерактивних лабораторіях і з емуляторами, а також відновлення матеріалів навчального курсу в реальному часі.

Дистанційне навчання в Україні

Першою і головною перепорою на шляху розвитку дистанційного навчання в Україні залишається погано розвинені комунікаційні технології, зокрема Internet. Так лише 2 – 3% населення України регулярно чи час від часу користується послугами Internet. Причому якість зв'язку повною мірою задовольняє вимогам дистанційного навчання, або на сучасних цифрових АТС (при комутованому зв'язку), або при наявності виділеної лінії, а це дорого для більшості користувачів Internet. Тому виходом з даної ситуації може бути лише масове впровадження сучасних технологій зв'язку (в українських умовах ефективною може бути, наприклад, технологія xDSL – широкосмуговий Internet по наявним телефонним лініям).

Також слабкий розвиток дистанційного навчання спричинений слабкою інтеграцією його з заочним навчанням. Тобто заочне навчання саме по собі є мало ефективним, тому в наших умовах поєднання заочної та дистанційної освіти може дати відчутний поштовх у поліпшенні якості вищої освіти взагалі.

Чим відрізняється дистанційна освіта від заочної?

Не плутайте дистанційну освіту з заочною, хоча вони і дуже схожі. Заочна освіта - потокова. Це загальний для всіх навчальний план, загальні терміни здачі контрольних і курсових робіт, сесія узимку і влітку у визначений термін. Викладачі вузів, чесно говорячи, заочників «не жаліють»: студентів заочників у них багато, а на очі вони потрапляються рідко.

Дистанційна освіта - зовсім інша казка. Дистанційна освіта - це навчання за індивідуальним планом, і в цьому головна її відмінність від заочного. Кожен «дистанційний» студент прикріплюється до викладача, завдання якого - курирувати ваше навчання, консультувати по складних темах і питанням, перевіряти контрольні роботи і тести, допомагати готуватися до іспитів. З ним ви і будете постійно спілкуватися - або по телефону, або через Internet, а те і через супутник.

Комплект навчальних матеріалів «дистанційний» студент одержує відразу при зарахуванні на заняття (як правило, відразу після оплати навчання). Це не звичайні підручники, до яких ми звикли. Це і тексти лекцій, і задачки, і практикуми, і завдання для самостійної роботи на різних носіях - традиційних паперових, CD, аудіо і відео носіях. Важливою відмінністю дистанційної освіти від заочного є той факт, що ви самі вибираєте послідовність вивчення предметів і темп роботи. Наприклад, за один семестр може пройти курс, що у денному вузі вивчають цілий рік. Чи, навпаки, розтягти його на два роки.

Тільки не думайте, що дистанція величезного розміру дозволяє учитися абияк. Тверда звітність - на цьому тримається вся система дистанційної освіти. За кожен пройдений розділ курсу ви будете звітувати перед своїм викладачем (тести, контрольні роботи і т.п.). І поки не відзвітуєтесь, далі не рушите. До речі, "дистанційний" диплом західних

вузів нічим не відрізняється від звичайного (там пишеться, що ви прослухали повний курс такого-то університету, але не вказується, на якій формі навчання).

Висновок

Дистанційна освіта широко розповсюджена на Заході, активно розвивається в Росії та лише починає з'являтися на Україні (на сьогодні в Internet згадується лише про два проекти – на сервері Educational Network Ukraine). Основною відмінною рисою дистанційної освіти від інших типів освіти є широке використання телекомунікаційних технологій в навчальному процесі. Телекомунікації використовуються як при синхронному варіанті дистанційної освіти, так і при асинхронному. За їх допомогою може здійснюватися як забезпечення студентів необхідними матеріалами для навчання, так і перевірка отриманих студентами знань, спілкування з викладачем. Існує безліч реалізованих проектів дистанційної освіти, які відрізняються між собою технологіями та носіями інформації – від використання паперових носіїв та телефонного зв'язку до організації телеконференцій через супутники.

Серед телекомунікаційних технологій, що використовуються для дистанційної освіти, можна назвати: E-mail, комп'ютерні телеконференції, дошки оголошень (використовуються для розсилання матеріалів); on-line комп'ютерних мереж (для обміну письмовими повідомленнями); телевізійні передачі; телевізійні передачі кабельного телебачення; радіотрансляції; факсимільний зв'язок (для пересилки документів); телефонний зв'язок (для обміну звуковими повідомленнями); відео конференції шляхом телетрансляції із зворотним зв'язком по телефону; двонаправлені відео конференції з використанням комп'ютерних мереж; двонаправлені відео конференції з використанням супутникових телемостів.

Найбільш ефективними для дистанційної освіти в плані засвоєння студентами матеріалу є відео конференції. Так, дослідження, проведені зарубіжними вченими, показали, що при телефонній розмові вдається отримати, в середньому, 10 % від загального обсягу інформації, що транслюється. Використання телефонного зв'язку в сукупності з факсимільним дозволяє збільшити обсяги інформації до 25 %. У випадку коли є можливість у процесі розмови слідувати за жестикуляцією і мімікою співбесідника, коефіцієнт ефективності передачі інформації досягає 60 %.

Відео конференції з використанням супутників забезпечують найвищу якість передачі інформації, проте відзначаються і високою вартістю, тому знайшли використання лише в окремих проектах. Більш доступною за вартістю технологією є проведення відео конференцій на основі використання комп'ютерних мереж – як локальних так і глобальних. В силу своєї розвину тості найбільш перспективною в цьому плані вважається мережа Internet.

Окрім організації відео конференцій, в Internet існує ряд інших можливостей для дистанційної освіти, наприклад, тут можна здійснити розсилку матеріалів (чи комп'ютерних навчальних курсів) по електронній пошті; забезпечити зворотній зв'язок (передачу результатів тестування, контрольних, курсових і дипломних робіт); провести обговорення, опитування чи екзамен в діалоговому режимі; отримати доступ до інформації на певну тематику (за допомогою спеціальних пошукових програм); попрацювати з гіпертекстовими навчальними курсами та інш. З цією метою можна використати загальноживане програмне забезпечення (браузери, програми електронної пошти, IRC-програми та інш.).

Використання Internet для дистанційного навчання в Україні має свої обмеження. Зокрема, проведення відео конференцій, вимагає наявності дорогого обладнання – відеокамер, відео та аудіо-плат, динаміків, а також для якісної передачі відео та аудіо інформації – каналів з досить високою швидкістю передачі – не менше 200 Кбіт/с (при менших швидкостях кадри зображення оновлюються досить повільно).

На сьогоднішній день досить низький процент населення України використовує Internet взагалі – близько 200 тис. чоловік. Тому використання сучасних телекомунікаційних технологій в дистанційному навчанні на Україні залишається справою майбутнього.

Отже, дистанційне навчання на сьогодні є однією з передових форм організації навчального процесу, і воно має значні перспективи. Однак не слід чекати, що американські професори прийдуть в Україну запроваджувати передовий досвід. Це повинні робити українські викладачі та студенти і почати слід з простого: перш за усі викладачам слід відмовитись анахронізмів у вигляді писаних від руки конспектів лекцій, перевірки наявності конспектів у студентів. Конспекти лекцій викладача повинні, як і прийнято в усьому світі, бути в електронному вигляді, і тоді їх легко можна буде застосувати для створення

дистанційного курсу, підручника чи інших необхідних матеріалів. Тож на мою думку до-
сить говорити про передові форми організації навчання, пора зробити перший крок для їх
впровадження. [1], [2],[3].

Література

1. Бершадский А.М., Краевский И.Г. Дистанционное образование на базе новых информационных технологий. Пензенский региональный центр ДО. 1997 г.
2. Элизабет Кларк. Дистанционное обучение: способ преуспеть? LAN/ Журнал сетевых решений, №10, 99 г.
3. Сергей Сазонов. Телеобразование / "Отдел Кадров", №4, февраль 2000 г.

РОЛЬ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ СТУДЕНТА

В.М. Грибанов, Т.Ю. Балицкая,

Восточноукраинский национальный университет имени В. Даля

Одной из форм самостоятельной работы студентов является дистанционное обучение - новая форма получения образования, базирующаяся на принципе самостоятельного обучения студента. Среда обучения характеризуется тем, что учащиеся, отдалены от преподавателя в пространстве и/или во времени; в то же время они имеют возможность в любой момент поддерживать диалог с помощью средств телекоммуникации.

Опыт внедрения дистанционных курсов в систему очного обучения позволяет выделить ряд принципов, обеспечивающих эффективность дистанционного обучения как формы самостоятельной работы студентов, одним из которых является активное вовлечение студентов в процесс получения знаний. Здесь подразумевается то, что студенты могут ознакомиться с тем, что написали их товарищи. При этом у студентов возникает возможность вырабатывать логику аргументации и оценивать ее справедливость, выявлять проблемы, требующие разъяснения. Этот процесс превращает их в активных участников, вырабатывающих собственные идеи на базе замечаний коллег и собственного опыта. Следующий принцип, обеспечивающий эффективность дистанционного обучения как формы самостоятельной работы студентов, – гибкость, позволяющая преподавателям адаптировать и разрабатывать задания, соответствующие индивидуальным потребностям обучаемых. При этом сводится к нулю стереотип авторитарности преподавателя и утверждается гуманистический стиль отношений "преподаватель-студент".

Ученые подчеркивают, что целью индивидуального подхода к обучению является всемерное способствование тому, чтобы подметить в каждом учащемся его самую сильную сторону, поддержать веру в свои силы, укрепляя его бодрость и волю. Помимо названных принципов, обеспечивающих эффективность дистанционного обучения как формы самостоятельной работы студентов, можно назвать совместную работу обучаемых над заданием, когда каждый вносит свой вклад в достижение общей цели, и поддержку и помощь обучаемым со стороны преподавателя. Безусловно, внедрение в очное обучение дистанционных курсов не приводит к отмене лекций или семинарских занятий в аудиториях. Дистанционные курсы представляют собой интерактивные формы обучения, способствующие активизации учебно-образовательного процесса, в том числе и процесса самостоятельной работы студентов. При использовании дистанционных курсов используются различные информационные и коммуникационные технологии (чаще всего – сочетание различных технологий). При этом использование каждой технологии зависит от целей и задач, стоящих перед дистанционным курсом. На сегодняшний день не существует однозначной оценки роли новых информационных технологий в образовании. Мнения ученых, хотя и различны, все же сходятся в том, что они представляют собой средства для определенного метода обучения. Среди положительных моментов использования новых информационных технологий в сфере образования можно выделить следующие:

– достижение максимальной дифференциации и индивидуализации обучения на основе учета индивидуальных запросов обучаемых, уровня подготовки с ориентацией на развитие потребностей в самостоятельном приобретении знаний и умений;

- формирование навыков самообучения, исследовательской работы;
- сокращение времени на изучение отдельных курсов без ущерба качеству усвоения;
- формирование коммуникативных навыков, культуры общения.

Опыт внедрения дистанционных курсов в систему очного обучения, как одной из форм СРС, вызывает необходимость разработки психологического и педагогически грамотного учебно-методического обеспечения. Не менее остро стоит проблема создания электронных учебных мультимедиа программ, опирающихся на психологические особенности восприятия, памяти, мышления и др. Среди основных компонентов такого уровня программ можно выделить:

- социально-культурную ориентацию материала;
- систему занимательных заданий, где осуществляются методические правила – идти от простого к сложному и от разминки к закреплению и, затем к контролю умений и навыков, а не простое заимствование упражнений из учебника;
- понятность и конкретность и ясность выполнения заданий;
- соответствие уровню подготовленности студента;
- сквозную систему оценок для прослеживания прогресса в работе обучаемого; осуществление мыслительной деятельности обучаемым, а не простое выполнение очередного упражнения.

С вводом дистанционных курсов в очное обучение в теории и истории преподавания определено новое направление в изучении проблемы самостоятельной работы студентов: активизация учебного процесса на лекции, повышение его эффективности путем изменения сложившейся структуры и повышения удельного веса самостоятельной работы учащихся, использования новых методов и форм организации лекции.

ОЦЕНИВАНИЕ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ЗАОЧНОГО ОТДЕЛЕНИЯ ПО ХИМИИ

Григорьева А.А.,

Восточноукраинский национальный университет им. Владимира Даля

Студенты заочного отделения инженерно-технических специальностей изучают курс химии и сдают по нему экзамен. К экзамену допускаются те из них, кто отработал и защитил лабораторные работы и выполнил правильно контрольную работу, получив по ней «зачтено».

Так как в последнее время многие студенты-заочники не решают самостоятельно задачи контрольной работы, а пользуются посторонней помощью, возникает необходимость проверить, насколько студент освоил материал и разобрался в представленной им работе. С этой целью в экзаменационном билете первым вопросом стоит объяснение одной из задач (по указанию преподавателя) из зачетной контрольной работы студента. С 2007 г. знания студентов-заочников, так же, как и студентов дневного отделения оцениваются 12-ю баллами. За ответ на первый вопрос студент может заработать 1-3 балла.

Далее проверяется знание номенклатуры неорганических и органических соединений, важнейших стехиометрических законов химии, химической термодинамики и кинетики, теории растворов, электрохимии. При этом основное внимание уделяется умению студента с современной точки зрения с помощью формул и химических уравнений охарактеризовать свойства важнейших химических элементов и их соединений, значение рассматриваемых процессов и веществ в технике, народном хозяйстве и будущей его специальности.

Высшие оценки (10-11-12 баллов) получает студент, который

- легко объяснил решение указанной преподавателем задачи из зачетной контрольной работы;
- правильно формулирует один из основных законов химии, знает его математическое выражение и умеет применить его на практике при самостоятельном решении задачи или примера экзаменационного билета;
- безошибочно записывает формулы веществ и уравнения химических реакций, характеризующие свойства данного химического элемента или соединения;

- свободно владее химической терминологией и номенклатурой.
- Хорошие оценки (7-8-9 баллов) выставляются студенту в случае:
- правильного объяснения указанной преподавателем задачи из своей контрольной работы;
 - понимания сути основных законов химии, их математических выражений и самостоятельного решения задачи после небольшой подсказки или консультации с преподавателем;
 - в основном правильного записывания химических формул и уравнений;
 - хорошего владения химической терминологией и номенклатурой.

Оценки «удовлетворительно» (4-5-6 баллов) ставятся студенту при:

- небольших запинках в объяснении задачи из своей контрольной работы;
- приблизительном представлении о законах и понятиях химии;
- решении задачи или большей ее части после консультации с преподавателем;
- записывании химических формул и уравнений без очень грубых ошибок;
- слабом владении химической терминологией и номенклатурой.

Оценки «неудовлетворительно» (0-3 балла) выставляется студенту, не знающему основ химии, не умеющему записывать химические формулы и уравнения, не освоившему более 50% теоретического материала и не умеющему объяснять задачи из своей контрольной работы.

На экзамене студент-заочник может пользоваться учебной литературой: методическими указаниями, химическими справочниками, таблицами и плакатами, периодической системой химических элементов Д.И. Менделеева.

Итоги экзаменов по химии на заочном отделении электротехнического и Крымского факультетов (398 студентов) в 2007 и 2008 годах следующие:

11 и 12 баллов – нет	-	0 %;
10 баллов – 7 студентов	- 1,8 %;	
9	- 35	- 8,8 %;
8	- 14	- 3,5 %;
7	- 70	- 17,5 %;
6	- 35	- 8,8 %;
5	- 63	- 15,8 %;
4	- 132	- 33,3 %;
0-3	- 42	- 10,5 %.

В пятибалльной системе: отличных оценок ≈ 2 %, хороших ≈ 30 %, удовлетворительных – 58 % и неудовлетворительных – 10 %.

Отличных оценок мало, т.к. первокурсники-заочники не считают химию фундаментальной для своей специальности наук и не уделяют ее изучению достаточного времени.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ВУЗІ

Гульбс О.А.,

м. Краматорськ, КЕГІ

Ключові слова: освіта, гуманізація освіти, інновації, інноваційні технології, впровадження інновацій в навчальний процес, психологічні компоненти управління інноваційними процесами в освіті.

Постановка проблеми. Сучасний етап суспільного розвитку України загострює проблему необхідності радикальних змін в освіті. Стратегічний напрям розв'язання навчальних освітніх проблем спонукає обґрунтувати розвиток передових інноваційних технологій, управління процесами впровадження їх в освіті.

Мета публікації. В сучасному освітньому просторі виникає необхідність конкретизувати психологічні компоненти управління інноваційними процесами в освіті. Такі зміни потребують розробки процесу управління впровадження інновацій в освіті.

Аналіз останніх досліджень. Ряд дослідників вважає, що найбільш інтегративним критерієм освіти є її гуманізація, поважливе відношення до особистості, її інтересів і цін-

ностей. За орієнтир береться теоретична модель «інноваційної людини» - тобто особи, яка не тільки соціально-культурно розвинена, а й є патріот своєї країни. Формування такої людини потребує трансформування навчального процесу у напрямі індивідуалізації, розвитку творчого мислення і активної самостійної роботи. В психологічному аспекті інновації - це створення і впровадження різних видів нововведень, які спричиняють зміни особистості [1].

Постановка завдань. Інноваційна діяльність потребує врахування людського фактора учасників інноваційного процесу: ціннісних орієнтацій, етичних норм поведінки, соціальних установок викладачів вузу. При впровадженні інновацій треба враховувати можливі психологічні бар'єри в інноваційному процесі. Подолання психологічних бар'єрів викладачів вищої школи можуть сприяти: розвиток інноваційних здібностей, формування готовності до сприйняття та участі в інноваційних заходах.

Виклад основного матеріалу. В сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі існує багато різних підходів, точок зору щодо аналізу змісту управління. А.Л. Журавльов розглядає управління як процес, або серію безперервних взаємопов'язаних дій, які забезпечують успіх функціонування та розвитку організації [2]. Сукупність цих дій, які називаються управлінськими функціями, і складає сутність процесу управління. Деякі автори дають такий перелік управлінських функцій, які виділяються за різноманітними критеріями. Вони запропонували об'єднати існуючі управлінські функції в невелику кількість базових функцій, які сьогодні реалізуються практично в усіх типах організацій. До них відносяться: первинні функції (планування, організація, мотивація, контроль), які об'єднуються між собою функціями комунікації та прийняття рішень. Крім того, важливою самостійною функцією викладача вузу є функція керівництва (лідерства), яка пов'язана з «внутрішньою» структурою управлінської діяльності особистості. Такий підхід передбачає використання глибокого психологічного рівня аналізу управлінської діяльності [4].

До основних процесів психологічного аналізу належать проблеми прийняття управлінського рішення особистості, спілкування, керівництво та особливості мотивації професійної діяльності викладача. Мова йде про те, що кожна з базових функцій управління (планування, організація, мотивація, контроль) супроводжується властивими психологічними функціями, які забезпечують успішність їх реалізації в навчальній діяльності як керівника так і викладача.

При управлінні інноваціями треба враховувати психологічні, суб'єктивні аспекти самого керівника: рівень компетенції; творчий потенціал; організаторські здібності; ставлення керівника до проблеми; рівень самооцінки; здатність до ризику; готовність брати на себе відповідальність; стиль керівництва; міжособистісні стосунки з учасниками навчального процесу, а також психофізіологічні і емоційні характеристики особистості керівника.

В реалізації інноваційних цілей в процесі управління враховуються потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, життєві плани кожного із членів освітньої організації і створюються умови для їх найкращого задоволення. Це можливо, якщо враховується важливий психологічний феномен усіх учасників інноваційного процесу такий, як мотивація. У більш загальному вигляді мотивацію можна визначити як процес спонукання себе та інших до діяльності для досягнення особистих цілей або цілей вузу. Коли мова йде про врахування фактору мотивації в процесі управління, то мається на увазі її два види: мотивація керівників («власна» мотивація) та мотивація викладачів навчального закладу [5]. Психологічний аналіз показує, що в основі виникнення мотивів як факторів, які управляють поведінкою та діяльністю особистості, лежать такі потреби як усвідомлення та переживання особистістю нужди в тому, що необхідно їй для підтримання життя організму та розвитку особистості. Мотиви є предметним втіленням потреб, вони автоматично пов'язані з цілями, які усвідомлюються людиною як засоби задоволення потреб. Працівникам освітніх установ властивий набір основних потреб, які мотивують їх діяльність та поведінку є: фізіологічні потреби; потреби в безпеці та захищеності; соціальні потреби; потреби в повазі; потреби успіхів, самовираження, самовдосконалення [7]. Дані групи потреб утворюють певну ієрархічну структуру, яка не характеризується абсолютною жорсткістю тому що, залежно від конкретних обставин та індивідуально-психологічних особливостей працівників вузу значимість тих чи інших потреб може змінюватись. При цьому «мотиваційний профіль» кожного працівника може мати певні свої особливості, що виявляється в значущості тих чи інших потреб та способів їх задоволення [6]. Важливою умовою забезпечення мотивації інноваційної діяльності працівників вузу є мотивованість самого керівника, яка досягається в

результаті дотримання певних умов: розуміння та свідомого підсилювання мотивів своєї управлінської діяльності в інноваційному процесі; відповідальності за результати досягнення цілей впровадження інновацій; використання вольових прийомів та засобів саморегуляції для переборювання труднощів, які виникають при досягненні поставлених цілей [1].

Мотивація працівників освіти може здійснюватися на негативній та позитивній основі. Стратегія негативної мотивації базується на використанні керівником методів тиску та нажиму, які жорстко діють «зовні» і змушують викладачів виконувати певні функції. Стратегія позитивної мотивації зорієнтована на врахування потреб, інтересів, життєвих планів викладачів та досягнення певної «згоди» між мотивацією освітньої установи та мотивацією конкретних працівників [3].

Реалізація базових функцій управління інноваційними процесами в вузі передбачає також врахування в процесі управління такого важливого психологічного феномену, як стиль керівництва. Слід зазначити, що ефективність керівництва інноваційними процесами залежить від використання управлінським персоналом освітнього закладу певних стилів керівництва: цілеспрямовані засоби на впровадження інновацій у навчальний процес, стійка система методів управління інноваціями, позитивний вплив керівника на колектив при виконанні управлінських функцій по впровадженню інновацій у навчальний процес [4].

Стиль керівництва як соціально-психологічний феномен має певну структуру, яка включає такі елементи: значущість для керівника спільної діяльності з колективом; орієнтація керівника на налагодження міжособистісних стосунків в колективі; прийоми спілкування керівника з підлеглими; врахування в процесі керівництва індивідуально-психологічних особливостей викладачів та соціально-психологічних характеристик колективу; методи впливу на викладачів; орієнтація керівника на свої можливості [2].

Поєднання керівником адміністративних та психолого-гуманістичних методів управлінської діяльності, є найбільш ефективною умовою реалізації психологічних аспектів управління інноваційними процесами в закладах освіти. Позитивна мотивація керівників та викладачів до реалізації інноваційних процесів і задоволеність їх основних потреб, значно впливає на їх психічне здоров'я. Для забезпечення ефективного управління інноваційними процесами керівникові в освітній діяльності необхідно розуміти значення психічного здоров'я особистості та володіти прийомами забезпечення власного психічного здоров'я своїх викладачів вузу [7].

В процесах впровадження інновацій важливе значення має психологічна проблема міжособистісного спілкування керівника та викладачів навчального закладу. Так Карамушка Л.М. звертає увагу на такі види управлінського спілкування: спрямованість на певні соціальні об'єкти, які забезпечують взаємодію освітнього закладу з соціальним середовищем; за змістом формальні та неформальні; за засобами опосередковані (за допомогою наказів, телефонних дзвінків, факсових матеріалів) або безпосередні. Ці автори вважають, що одним із важливих психологічних компонентів управлінського спілкування в закладах освіти є формування позитивного іміджу навчального закладу [3]. Таким чином аналіз управління інноваційними процесами показує, що на ефективність базових компонентів управління таких як планування, організація та контроль мають вплив психологічні фактори: мотивація, прийняття управлінських рішень, прийоми спілкування, емоційний настрій та вольові процеси.

Висновки дослідження. Управління інноваційними процесами у вузі стосується взаємодії керівника освітнього закладу зі своїми заступниками, окремими працівниками, викладачами та педагогічним колективом в цілому, тобто мова йде про взаємодію між собою всіх учасників інноваційної діяльності у вузі. І саме на цих рівнях можна говорити про власну управлінську діяльність кожного педагогічного працівника вищого навчального закладу. Разом з тим, необхідно виділяти і управління в широкому значенні, яке стосується не лише взаємодії керівника з його заступниками та педагогами, а і взаємодії керівника з педагогічним колективом, та студентами. У даному випадку мова йде про взаємодію між собою представників всіх рівнів управління інноваційною діяльністю у вузі.

Література

1. Біркенбиль В.Ф. Як домогтися успіху в житті: пер. з нім. - М.: СП «Интерексперт», 1992. - С. 75-90.

2. Журавльов А.Л. Взаємозв'язок особистості керівника і стилю керівництва в умовах спільної діяльності колективу//Спільна діяльність: методологія, теорія, практика.- М.: Наука, 1988.-С. 151-165.
3. Карамушка Л.М. Психологічні основи управління в системі середньої освіти: навч. посібник. - Київ: ін-т. змісту та методів освіти, 1997.
4. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоурі Ф. Основи менеджменту: пер. з англ.. - М.: Справа, 1992. - 702 с.
5. Педагогическая технология: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей. - Белгород: Изд-во Белгородского государственного университета, 1998.-400с.
6. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у XX столітті /Харк. держ. пед.ун-т ім. Г.С. Сковороди. -Харків: «ОВС», 2001-256с.
7. Швальбе Б., Швальбе Х. Особистість, кар'єра, успіх: пер. з нім. - М: А/О Видавнича група «Прогрес», «Прогрес-Інтер», 1993. - С. 145-155.

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ДИСТАНЦИОННО

Демченко Х.И.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Ведущей целью обучения иностранного языка в вузе является коммуникативная - формирование коммуникативной компетенции, т.е. умение извлекать достаточно полную информацию при чтении иноязычных текстов, умения понять собеседника, а также выразить свою мысль, точку зрения устно и письменно.

Как отмечается в стандарте образования, основу коммуникативной компетенции составляют коммуникативные умения, сформированные на базе языковых знаний и навыков, а также лингвострановедческих и страноведческих знаний.

В действующей программе и в стандарте образования отмечается связь практической цели обучения с общеобразовательной, воспитательной и развивающей целями. Указанные цели являются подчиненными и достигаются в ходе формирования коммуникативной компетенции.

Таким образом, особенность предмета «иностранный язык» состоит в том, что целью обучения не столько знание о самом предмете, т.е. о языке (языковая компетенция), сколько выработка определенных навыков и умений разных видов речевой деятельности на основе знаний о способе деятельности (коммуникативная компетенция). В соответствии с теорией деятельности обучать любому виду деятельности можно лишь в ходе выполнения этой деятельности.

Отсюда следует, что при обучении иностранному языку необходимо организовывать самостоятельные действия студентов (причем КАЖДОГО студента) в том виде речевой деятельности, которому их обучают. Если студентов обучают чтению, то КАЖДОМУ обучаемому необходимо предоставить возможность читать, упражняться в чтении. При обучении говорению - КАЖДОМУ студенту следует предоставить возможность говорить, выражать свои мысли на иностранном языке. При обучении аудированию КАЖДЫЙ студент должен получить возможность слушать иноязычную речь. Важно иметь в виду и существующую закономерность, сформулированную в свое время известным методистом И.В. Рахмановым: в основе обучения любому виду речевой деятельности лежат слухомоторные навыки, следовательно, устная практика необходима при формировании умений любому виду речевой деятельности.

В настоящее время самостоятельная деятельность студентов является одной из составляющих процесса обучения. В тех случаях, когда речь идет о формировании умений и навыков, самостоятельная деятельность обучения становится условием достижения намеченных результатов. Нельзя забывать и о необходимости формировать грамматические, лексические навыки, постоянно совершенствовать фонетические навыки (постановку произношения все-таки предпочтительнее осуществлять под непосредственным руководством опытного педагога). Для этого также необходимо соответствующая практика и система упражнений. Надо, видимо, сразу оговориться, что дистанционное обучение иностранного языка, так же как и вообще дистанционные курсы по различным предметам и вопросам программы или внепрограммного, дополнительного

материала, призваны не заменить очное обучение (что, впрочем, может быть в отдельных случаях, когда студенты по тем или иным причинам не может посещать вуз в течение длительного времени) а дополнить его с целью углубить или расширить знания, предусматриваемые программой вуза.

Учебный процесс дистанционно на базе компьютерных телекоммуникаций обязательно предусматривает дифференциацию и индивидуализацию обучения. Обучаемые в силу своих психо-физиологических особенностей обладают различными способностями, задатками, поэтому для усвоения учебного материала разным студентам требуется разное количество времени, разное количество упражнений разной степени сложности, чтобы достичь определенных результатов.

В условиях обычной аудитории, оснащенной техническими средствами (например, в языковой лаборатории аудио-активного типа), преподаватель может дифференцировать и индивидуализировать процесс обучения с помощью специально подготовительных пособий: дидактического раздаточного материала для работы в парах, группа, звуковых пособий и пр.

При дистанционном обучении иностранному языку необходимо предусмотреть возможность усвоения учебного материала студентами на разном уровне тем более актуальна. Выше уже говорилось, что в курсах по иностранным языкам мы считаем необходимым предусмотреть три уровня – базовый (определенный стандартом образования), продвинутый и углубленный, в зависимости от уровня обученности студентов.

Уровни обученности выявляются с помощью специальных тестов перед началом обучения по основному курсу. Результаты тестирования учитываются при формировании малых групп сотрудничества. В каждую группу включается слабый студент, средний и сильный. Таким образом, многие проблемы обучаемые оказываются в состоянии решить в рамках своей группы без обращения по любому поводу к преподавателю. И только в том случае, если затруднение становится действительно серьезной заминкой для всех членов группы, они сообща обращаются за помощью к преподавателю.

Специфика дистанционного обучения такова, что обучаемый в любом случае остается один на один с заданием и работает самостоятельно, но вместе с тем, и это чрезвычайно важно, он знает, что в любой момент может обратиться за помощью. При этом преподаватель больше внимания может уделить слабым студентам. Зачетные работы и итоговые тесты даются по трем уровням сложности и оцениваются в соответствии с данным уровнем. Часть заданий студенты выполняют индивидуально, часть, в основном имеющих творческий характер, - в малых группах сотрудничества.

ИЗУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ С ПОМОЩЬЮ ИНТЕРНЕТ

Исанина С.А., Исанина В.А.

Постановка проблемы в общем виде и её связь с научным исследованием

Значительная потребность в изучении языка, предлагает студентам неограниченные возможности. В том числе и изучение языка с помощью Интернет.

Цель статьи

Показать, как с помощью Интернет можно изучать иностранные языки.

Исследование проблемы

Слово Internet уже ни для кого не ново. Интернет - это особая сеть для поиска, хранения и передачи информации. Это информационная проекция нашей жизни: наука и искусство, бизнес и политика, учёба и работа, отдых и развлечения, встречи с интересными людьми, сфера услуг. Весь мир у вас на столе, и рядом по-домашнему уютная чашка чая... Сеть сетей - это не застывшая форма людской мудрости (хотя и глупости тоже), не супербиблиотека, не мощный банк данных, не элитарный клуб интеллектуалов, а всё это вместе взятое, плюс процесс познания (движение, движение вперёд). Насколько уникален каждый из живущих людей, настолько же многолик мир Интернет. Ведь содержание сети создаётся многими людьми в разных уголках земного шара, поэтому Вы вряд ли будете скучать, блуждая по её просторам. Вне зависимости от пола, возраста и увлечений

можно найти подходящую нишу и получить возможность свободно высказать своё мнение. В Интернет нет языковых барьеров. (4)

Появление Интернет как еще одного мощного инструмента в образовании стимулирует желание учиться, расширяет зону индивидуальной активности каждого ученика, увеличивает скорость подачи качественного материала в рамках одного урока.

Знание иностранного языка позволяет увереннее чувствовать себя в современном мире. Можно не дожидаться пока отечественные издательства переведут книжку, а телекомпания сериал. В целом, например, англоязычный мир более богат на актуальную и полезную информацию. Чем же полезен Интернет для учебного процесса? Может ли он помочь в изучении иностранного языка? Думаю, что да. Для тех, кто учит и учится, могут быть полезны следующие сервисы Интернет:

Онлайновые курсы

Существует много сайтов, где можно найти курсы в режиме on-line. С помощью этих курсов можно изучать много иностранных языков. Для каждого курса предусмотрено около сотни уроков.

Недавно открылся ресурс Mango. Здесь можно изучать французский, итальянский, немецкий, китайский, японский, греческий и др. языки.

Подкасты и аудиокниги

Подкасты хороши тем, что позволяют “привыкнуть” к “чужой речи”. Они еще и удобны — не надо ходить и регулярно проверять сайт в поисках обновлений, поскольку на подкаст можно подписаться. Подкасты лучше брать по интересующей вас тематике.

Существуют также аудиокниги, которые можно найти в специальных электронных библиотеках.

Если вы студент, то стоит изучить сайты иностранных университетов. Они все чаще делают общедоступными *аудиоверсии лекций*.

Участие в международных телекоммуникационных проектах

Особенно интересно использовать материалы Интернет при работе над проектом. Международные проекты, которые используются в сети Интернет на основе какой-то общей проблемы, исследование которой, её решение одинаково интересны и значимы для партнеров разных стран, создаёт подлинную языковую среду.

Учитель может поискать различную, подчас даже противоречивую информацию в сети по проблеме, которая подлежит в данный период времени обсуждению, исследованию. Предлагая подобные материалы учащимся в малых группах, учитель может поставить задачу - отобрать подходящую для обсуждаемой проблемы информацию, согласиться с ней, принять к сведению в работе над проектом, либо, напротив, оспорить её, разумеется, аргументировано, для чего также необходимы факты, информация. Причем каждой группе, работающей над своей проблемой, можно предложить соответствующий материал по проблеме обсуждения. (1, 17)

Информация

Значимость информации сети Интернет именно в том, что всегда можно воспользоваться, если это необходимо, самой свежей информацией или подобрать определенный дайджест по той или иной проблеме.

Когда работаешь над проектом, задействованы самые разнообразные возможности и ресурсы сети Интернет. Поиск нужной информации приводит участников проекта в виртуальные библиотеки, базы данных, виртуальные кафе и музеи, на различные информационные и образовательные серверы. Вот адреса сайтов, которые вам помогут в изучении французского языка:

<http://www.studyfrench.ru/>

<http://www.infrance.ru/>

<http://www.languages-study.com/>

<http://www.vzmakh.ru/french/index.php>

И таких сайтов очень много. Интернет предлагает школьникам, студентам, а также всем желающим изучать иностранные языки множество полезных ресурсов. Преподаватели иностранных языков при подготовке к занятиям, проведении контролей, олимпиад, конференций, а также, при организации и проведении множества других внеклассных мероприятий могут использовать разнообразную информацию и даже советы по методике, психологии и педагогике, которой всегда много в сети Интернет.

Если в кабинете имеется компьютер с поддержкой Интернет, то можно будет использовать эти ресурсы не только во внеурочное время, при подготовке к занятиям, но и непосредственно на уроке.

Живое общение

Обучать речевой деятельности можно лишь в живом общении. А для этого нужен партнёр. Общаться можно со своим преподавателем, носителями языка и другими людьми, которые изучают этот язык. Но такой партнёр не всегда рядом, и поэтому мы обращаемся в виртуальный мир, чтобы восполнить эту потребность в общении, познакомиться с культурой страны изучаемого языка, или же проконсультироваться непосредственно с его носителем по какому-либо вопросу, касающемуся законов этого языка, не дожидаясь урока.

При компьютерной коммуникации ученик вступает в живой диалог (письменный или устный) с реальным партнёром – носителем языка.

Можно воспользоваться и услугами чата – свободной беседы пользователей, находящихся в данный момент у экранов своих компьютеров, телеконференции, или электронной почты, чтобы получить мнение носителей языка, граждан страны, язык которой изучается. (1, 15)

Помогать в изучении иностранных языков могут также мелкие компьютерные игры, где объёмы иностранного текста не большие и удобно понимать содержание.

Также в Интернете можно найти тесты, с помощью которых можно проверить уровень своих знаний в области иностранного языка.

Выводы

Таким образом, в век бурного развития новых информационных технологий, при изучении иностранных языков очень полезно и даже необходимо активно использовать ресурсы Интернет. Но от частого использования Интернет ресурсов может появиться психологическая зависимость, а это очень вредно и опасно для здоровья.

Интернет хоть и не заменит живое общение и тот опыт, который получишь, живя в стране, язык которой ты изучаешь, но даёт все же немало. Фактически, нужно одно — желание учиться.

Конечно же, нужно помнить о пользе библиотек и получении информации из книг и периодических изданий. В книгах иногда можно найти больше информации, чем в Интернет. И хотелось бы надеяться, чтобы информация, содержащаяся и в книгах, и в периодике, и в Интернете была более достоверной, проверялась тщательнее, и на неё можно было бы положиться.

Литература

1. Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка: Иностр. языки в школе. – 2001.- №2 – с.14 – 18
2. <http://lifelacker.ru/2007/10/02/izuchenie-inostrannye-jazykov-posredstvom-internet>
3. <http://www.referats.net.ua/get/14640>
4. <http://ime.keytown.com/default.phtml?name=innovac>

ВИРТУАЛЬНАЯ ЛАБОРАТОРНАЯ РАБОТА «ИЗУЧЕНИЕ КОЛЕБАНИЙ МАТЕМАТИЧЕСКОГО МАЯТНИКА»

Калюжный Г.С., Козий Е.А.,

Восточноукраинский национальный университет имени В.Даля

Выполнение лабораторного практикума по физике – неотъемлемая часть образования студентов инженерных специальностей. При выполнении лабораторных работ студенты убеждаются в справедливости общих физических законов и получают навыки их практического применения.

Альтернативой является создание виртуального лабораторного практикума, в котором работы выполняются на математических моделях реальных физических установок.

В состав системы Matlab входит пакет для объектно-ориентировочного программирования. Графический Пользовательский Интерфейс (GUI) Matlab – это среда программирования, которая позволяет создавать модели физических явлений и процессов в простом, привычном для пользователей виде с использованием всех функций и компонентов Matlab. Система Matlab поддерживает несколько языков программирования (C++, Fortran) и имеет свой собственный (язык программирования Matlab), что облегчает работу с данной программой. В GUI можно моделировать любые динамические системы, которые можно описать алгебраическими, дифференциальными, разностными уравнениями или их системами.

В настоящей работе описана модель математического маятника, выполненная с использованием Графического Пользовательского Интерфейса (GUI) системы Matlab.

Цель лабораторной работы – изучение незатухающих колебаний математического маятника.

Математическим маятником называют идеализированную систему, состоящую из невесомой нерастяжимой нити длиной l , на которой подвешена масса, сосредоточенная в одной точке (Рис. 1).

Из курса физики известно, что незатухающие колебания математического маятника описываются дифференциальным уравнением:

$$\frac{d^2\alpha}{dt^2} + \frac{g}{l}\sin(\alpha) = 0$$

Это уравнение нелинейное и его можно решить только численно.

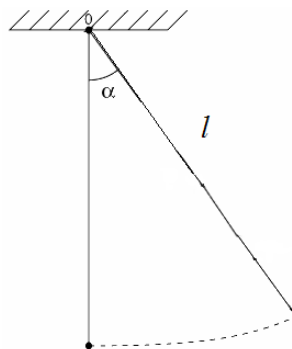

Рис. 1 Схема математического маятника

Для решения данного уравнения был использован решатель системы Matlab ode45. Ode45 – это численный решатель, использующий явные методы Рунге-Кутты 4-го и 5-го порядка. Ниже приведено окно GUI с решением уравнения колебаний маятника (слева) и графиком зависимости фазовой скорости маятника от его координаты (справа). Также в примере реализован расчет периода колебаний, что поможет студентам запомнить – период колебаний маятника зависит от его длины, и не зависит от начального положения и начальной скорости.

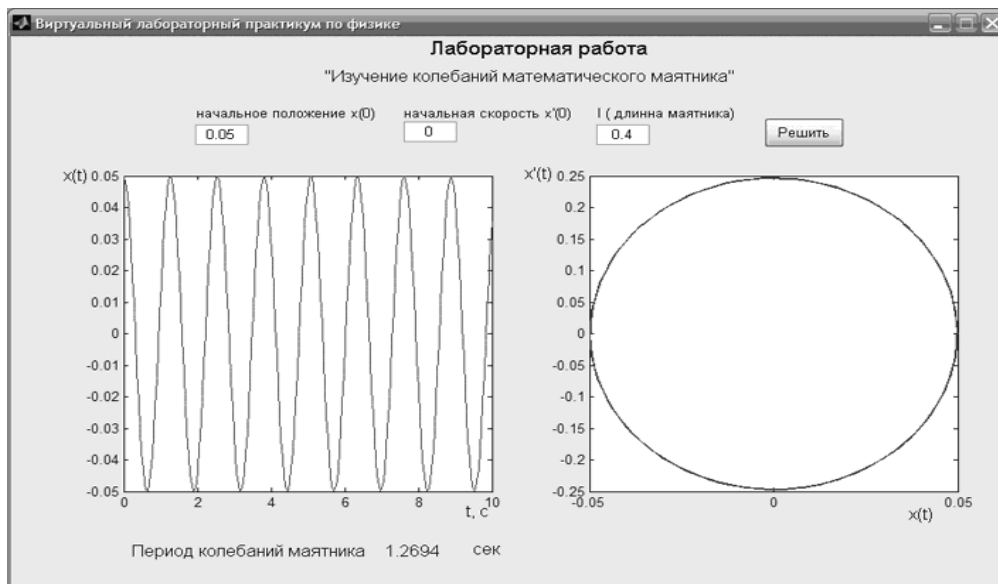

Рис.2 Вид окна графического интерфейса лабораторной работы

В данной лабораторной работе можно изменять начальное отклонение, начальную скорость и длину маятника. Важным преимуществом, по сравнению с реальной установкой, является возможность исследования незатухающих нелинейных колебаний математического маятника.

Виртуальный лабораторный практикум значительно облегчает и ускоряет выполнение лабораторных работ, так как работа компьютерных моделей может работать как в реальном, так и в ускоренном режиме, скорость которого ограничена только быстродействием персонального компьютера.

Ограниченность количества реальных установок (стендов), их содержание и ремонт решается введением электронных моделей. Они также позволят каждому студенту самостоятельно исследовать то или иное явление на виртуальной модели и даже провести её модернизацию при необходимости.

Единственный недостаток таких моделей – невозможность приобретения студентами практических навыков и знаний. Этот недостаток можно устранить путем оптимального сочетания в физическом практикуме количества виртуальных и реальных лабораторных работ.

Данная лабораторная работа будет использоваться на кафедре прикладной физики Восточноукраинского национального университета имени В.Даля для проведения лабораторного практикума.

Литература

1. Ануфриев И.Е., Смирнов А.Б. Смирнова Е.Н. MATLAB 7.–СПб.: БХВ–Петербург, 2005.–1104 с.
2. В.П. Дьяконов MATLAB 6.5 SP1/7 + Simulink 5/6. Основы применения. Серия «Библиотека профессионала».– М.: СОЛОН-Пресс, 2005.–800 с.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ МЕТОДОМ ТЕСТУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Л.В.Капуста, Т.Л.Глухова,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Важливим завданням викладацької діяльності є вдосконалення процесу навчання і підвищення ефективності засвоєння матеріалу студентів.

У наш час наука і техніка розвиваються настільки швидко, що своєчасне узагальнення потоку наукової інформації без застосування комп'ютерних засобів представляє значну трудність. Не менш складним є передача студентам знань, оскільки їх об'єм з року в рік збільшується, тоді як терміни і методи залишаються незмінними. У зв'язку з цим все більше число викладачів приходять до висновку про недостатність традиційних способів навчання і необхідності їх вдосконалення на основі новітніх досягнень науки і техніки.

В даний час, час використання інноваційних технологій, комп'ютери використовуються у великому числі різноманітних видів діяльності людини і покликані їй допомогати.

В даному випадку здійснюється чергова можливість використання комп'ютерної техніки в освітніх цілях, а саме в розробці інформаційного забезпечення системи контролю якості знань методом тестування з використанням інноваційних технологій.

Метод комп'ютерного тестування, як одним із напрямів підвищення ефективності навчання у вищій школі, може застосовуватися в різних формах навчального процесу і контролю знань студентів, і дає можливість при складанні комплексу тестових питань лектору з існуючої електронної бази даних вибрати ті розділи дисципліни, які вже вивчені студентами, а також залежно від висловлюваного їм матеріалу може, як доповнювати, так і виключати деякі питання. Таким чином, для кожного потоку студентів створюється своя база тестів, яка залежно від об'єму викладеного матеріалу, може містити в середньому від 70 до 150 питань.

Як відомо, інформаційне забезпечення це підтримка процесів управління, технологій, навчання, наукових досліджень та інш. засобами систем баз даних і знань. якість інформаційного забезпечення гарантується за рахунок концентрації інформації в базах даних, підвищення інтелектуального рівня інформаційних систем засобами баз знань [1].

Розробка бази даних контролю рівня знань, полягає у вдосконаленні і доопрацюванні системи тестування, а також доповненні його інформаційною підтримкою.

Аналіз завдання на першому рівні деталізації включає: початкові дані, що складають перелік дисциплін, розділи, питання і відповіді, дані викладача і студента, група і навчальний матеріал по даній дисципліні; сам процес тестування і навчання і результат в вигляді статистики навчання і тестування.

На другому рівні деталізації завдання розбивається на декілька підзадач:
вхід в систему – введення логіна і пароля (перевірка належності студента до групи);
реєстрація нового користувача – введення PIN, логіна, пароля, групи;
редактор студентських груп;
наповнення та редагування бази даних;
тестування;
статистика тестування;
статистика навчання.

Таким чином, інформаційна модель системи контролю рівня знань методом тестування з інформаційною підтримкою є набором наступних даних:

інформація про тих, що тестують;
інформація про тестованих;
інформація про групи студентів;
загальна інформація про всі дисципліни;
інформація про питання;
інформація про відповіді;
інформація про навчальний матеріал;
інформація про студентів;
інформація про дії тестованих.

Висновок

Для нормального функціонування система контролю якості знань методом тестування використовує дві бази даних, одна з них містить інформацію про навчальний і тестуючий матеріал по кожній дисципліні, а друга - інформацію про тих, що тестують і тестованих.

Література

1. Голенищев Э.П., Клименко И.В. информационное обеспечение систем управления . серия..Учебники и учебные пособия». Ростов н/Д: «Фенекс», 2003-352с.
2. <http://hypertest.virtual.ne/>
3. <http://testolog.navod.ru/>
4. Аванесов В.С. Теорія і методи педагогічних вимірювань.

ІНФОРМАЦІЙНА МЕРЕЖА INTERNET ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОРІЄНТОВАНОГО МИСЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Козлов І. О.,

Краснодонський факультет інженерії та менеджменту

Вибуховий характер розвитку Internet в останні роки свідчить про те, що нові інформаційні технології одержали у світі широке суспільне визнання. Практично всі країни - члени світового співтовариства в тому або іншому ступені інтегровані в мережу Internet. Не обійшло дане явище й Україну. Починаючи з 1993 року, наша країна є невід'ємною частиною світового інформаційного простору, реалізованого по засобах Internet. За свою майже сорокалітню історію, починаючи з жовтня 1969 року, Internet перевернув сприйняття простору часу й ознаменував перехід на новий якісний рівень суспільних відносин. З огляду на такі темпи розвитку, можна припустити, що вже через 10 років кожний п'ятий житель Землі буде мати вихід в Internet. До цього потрібно й варто прагнути.

На жаль, на Україні ситуація з розвитком Internet - технологій досить не проста. Кількість користувачів Internet на Україні не перевищує двісті тисяч чоловік, при цьому дане число розподілене нерівномірно - у більших містах - Києві, Дніпропетровську, Харкові, Львові, Одесі, Луганську й ін. зосереджене до 75% всіх користувачів. Т.е. у невеликих обласних центрах кількість людей, які мають доступ до мережі не перевищує 2-3 тисячі чоловік. Але все-таки навіть у таких складних умовах у нас є значні резерви росту. У першу чергу вони пов'язані з розгортанням присутності українських підприємств і організацій в Internet. Значна вартість Internet для індивідуалів робить його недоступним значному числу фізичних осіб. Тому саме підприємства й організації можуть дозволити собі мати й користуватися Internet. Таким чином, більша частина українських користувачів має доступ до Internet на роботі (зі свого робочого місця). При цьому зараз відслідковується тенденція - при прийманні на роботу наявність певних навичок використання Internet є одним з важливих факторів конкурентоспроможності фахівця. У цьому зв'язку спостерігається певне відставання.

Вищі навчальні заклади покликані й повинні найближчим часом стати кошиком нової Internet - орієнтованої свідомості молодих людей. Саме у вищих навчальних закладах викладач у своїй діяльності повинен орієнтуватися як на традиційні, так і нетрадиційні методи навчання. Головне - сформувати в студента Internet орієнтований спосіб мислення, навчити використати інформацію для самоосвіти, підвищення кваліфікаційного рівня рішення ймовірних виробничих проблем і завдань.

Найбільш відомими із традиційних методів навчання є проведення лекційних, практичних і лабораторних занять. При цьому на лекціях викладач зобов'язаний давати концептуальні основи, пов'язані з розвитком і функціонуванням Інтернету, ілюструючи виклад матеріалу доступними прикладами (бажано з використанням роздавальних матеріалів). Якщо припустити, що кожний студент за час навчання у вищому навчальному закладі стане кваліфікованим Internet - користувачем, то вже через два - три роки загальне число Internet - користувачів у країні збільшиться до 1-1,5 мільйона чоловік, тобто 2-3% українських громадян будуть включені в міжнародне інформаційне співтовариство. А якщо справу

вищих навчальних закладів підтримують і середньо-спеціальні заклади - училища, технікуми й коледжі, то можна чекати, що кількість Internet - користувачів зросте до 2-3 мільйонів чоловік, тобто 4-6% від загального числа населення України.

Такий підхід у стимулюванні розвитку нових технологій і їхнього надання значному числу молоді в майбутньому дасть великий позитивний ефект і буде сприяти інтеграції України у світове співтовариство.

ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛЕЙ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Коробецький Ю. П., Дорошко В. В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Існує значна різниця між побудовою однорівневих моделей обробки деталей на машинобудівному підприємстві та побудовою таких багаторівневих моделей. Якщо побудова однорівневої моделі є досить зрозумілою, та може вирішуватися різноманітними способами [1], [2], [3], [4], то спроба перенести принципи такої побудови на багаторівневі моделі натикається на певні суперечності.

Оскільки виробничі системи є багаторівневими та ієрархічними, то розробка багаторівневої моделі є актуальною. У [5] показано подібність різних рівнів обробки один до одного, крім того тут закладено головні принципи спрощення моделі, тобто відсікання другорядних аспектів. Згідно з наведеними принципами вважаємо агрегати та транспортери цілком подібними одне до одного об'єктами, оскільки і ті й інші виконують обробку, тобто витрачають час, характер обробки при цьому значення для нас не має, назовемо ті й інші одним терміном обробних елементів, або спрощено елементів (Elem).

Однак однієї схеми моделі недостатньо для її функціонування, потрібна також організація цієї моделі, тобто визначення логіки згідно з якою вона буде функціонувати. У нашому випадку це означає визначення маршрутів обробки деталей різними рівнями підприємства та їхнього сумісного взаємовідношення.

Приклад найпростішого, однорівневого маршруту обробки деталей певної партії показано на рис. 1.

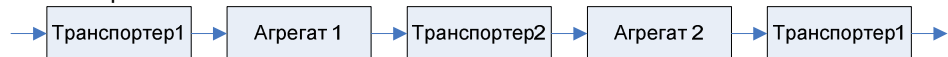

Рис. 1. Приклад однорівневого маршруту обробки партії деталей

Якщо ми розглянемо маршрут обробки партії деталей на другому рівні (тобто рівні цеха), то побачимо таку картину.

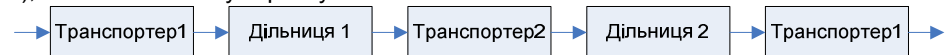

Рис. 2. Приклад маршруту обробки партії деталей рівня цеху

Але при більш детальному аналізі ми зрозуміємо, що вказана на другому малюнку «Ділянка 1» для однієї партії деталей оброблятиме деталі в одній послідовності, а для іншої та ж «Ділянка 1» може обробляти їх у зовсім іншій послідовності. Тому тут вірніше буде говорити не про ділянки, а про маршрут обробки рівні ділянки, тобто той, приклад якого наведений на першому малюнку.

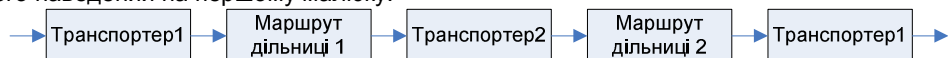

Рис. 3. Уточнений маршрут обробки партії деталей рівня цеху

Тобто ми спостерігаємо укладеність маршрутів меншого рівня у маршрут більшого рівня подібно до вкладання самих виробничих одиниць один до одного. Можемо уявити себе усю складну структуру багаторівневого маршруту. На рис. 4. показано структуру трирівневого маршруту обробки партії деталей.

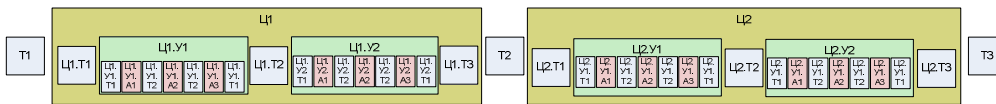

Рис. 4. Структура трирівневого маршруту обробки партії деталей

У [5] також вказувалося, що кожний з обробних елементів має накопичувачі для збереження деталей. Важливим моментом є також визначення послідовності переміщення не тільки між обробними елементами, але й між їхніми накопичувачами, тому що, наприклад агрегат нерухомий, тому забирає та вивантажує деталі у один і той же накопичувач, тоді як транспортер може переміщуватися між ними.

Знов почнемо з рівня дільниці, використавши приклад, наведений на рис. 1.

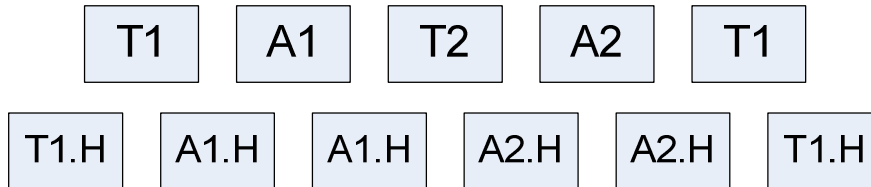

Рис. 5. Приклад однорівневого маршруту з накопичувачами

Тут Ті – і-й транспортер, Аі – і-й агрегат, відповідно Ті, Аі – їхні накопичувачі. Як бачимо, накопичувачів завжди на один більше, чим обробних елементів. Тепер наочно наведемо, яким чином співвідносяться між собою маршрути різних рівнів, коли там також присутні накопичувачі.

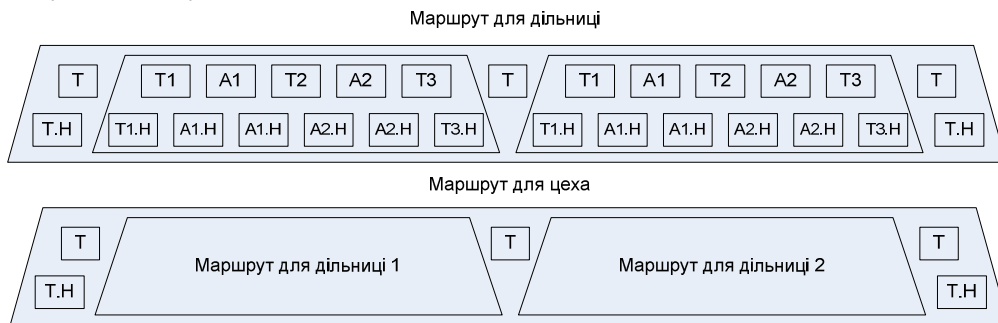

Рис. 6. Багаторівневі маршрути з урахуванням накопичувачів

Отже, дотримуючись такої схеми організації моделей, можна мати чітку послідовність обробки кожної партії деталей кожним обробним елементом на всіх рівнях виробництва. В такому вигляді дані про маршрути повинні отримувати модель, отже база даних повинна дати можливість отримати у такому вигляді ці дані, які вона зберігає.

Література

1. Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки: Матеріали III-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 21-23 березня 2007 р. / СХУ ім. В. Даля; Дорошко В. В. – Луганськ, 2007.
2. ИММОД-2003: Материалы Всеросс. науч. конф. в г. Санкт-Петербурге, 23-24 октября 2003 года / УГАТУ; Загидуллин Р. Р. – СПб, 2003.
3. ИММОД-2003: Материалы Всеросс. науч. конф. в г. Санкт-Петербурге, 23-24 октября 2003 года / ОрелГПУ; Лазарев. – СПб, 2003.
4. Карташов Леонід Євгенович. Моделювання гнучких виробничих систем із часовим резервуванням: Автореф. дис... канд. техн. наук (05.13.20) / Нац. техн. ун-т України "Київ. політех. ін-т". - К., 2005. – 20 с.
5. Коробецкий Ю. П., Дорошко В. В. Особенности построения информационной модели работы производственного подразделения – Праці Луганського відділення Міжнародної академії інформатизації. – 2008. - № 1. – С. 59-61.

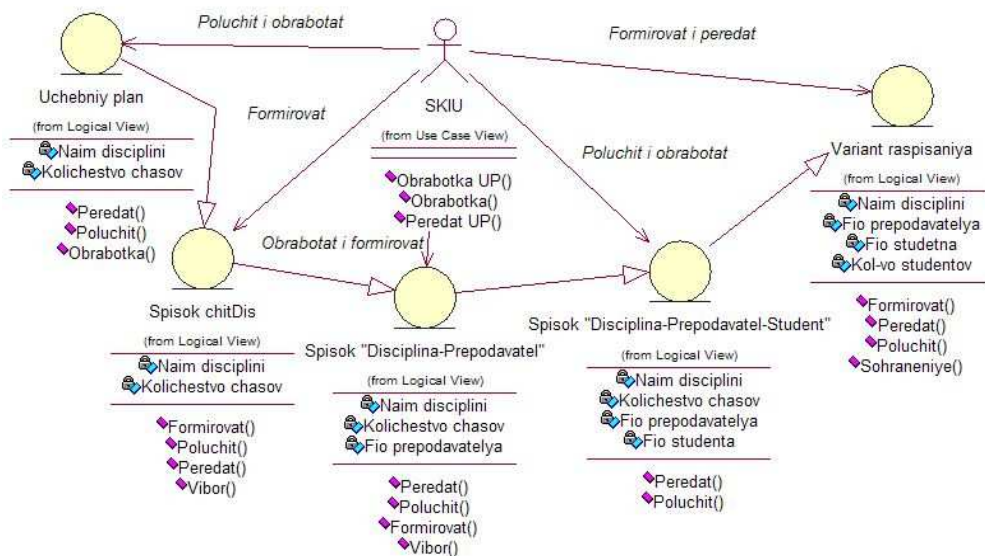

Рис. 2. Приклад діаграми класів

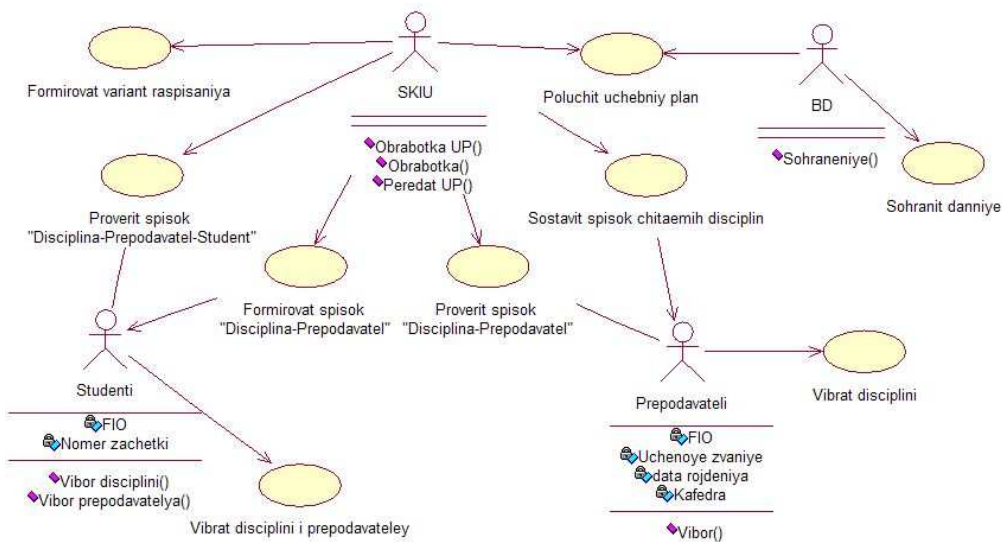

Рис. 3. Приклад діаграми прецедентів

Таким чином, був отриманий фундамент для побудови інформаційної системи для автоматизації учбового процесу при подальшому виконанні освітньої реформи у вищих учбових закладах. На її основі планується розширення і розробка Інтернет-додатка.

Література:

1. Болонский процесс [Электронный ресурс]/ Альма матер. – Режим доступа: [www/URL: http://almamater.od.ua/content/view/102/175/](http://almamater.od.ua/content/view/102/175/) - 2006. – Загл. с экрана.
2. Квартрани Т. Rational Rose 2000 і UML. Визуальное моделирование [Текст]/ пер. з англ.: Т. Квартрани. – М.: ДМК Пресс, 2001. – 176 с.

ОСОБЕННОСТИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ТЕХНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Кравчук Н.Г.,

Краснодонский факультет инженерии и менеджмента

Информационные технологии как неотъемлемая часть учебного процесса изменяет идеологию обучения, которой присущи такие важные элементы, как открытые системы образования, разнообразие в выборе знаний и информации, свобода доступа к образовательным ресурсам, единство требований к количеству и качеству знаний по основным направлениям подготовки.

Для принятия технически грамотных решений при работе с системами автоматического проектирования (САПР) или другими человеко-компьютерными комплексами необходимо уметь правильно воспринимать и осмысливать результаты вычислений, учитывать трудно формализуемые факторы, всегда имеющиеся в инженерной деятельности.

При всей несомненной полезности автоматизации инженерного труда в учебных задачах не всегда приводит к повышению качества инженерной подготовки в процессе дистанционного обучения. Студенты порой не получают в полном объеме даже тех знаний свойств технических объектов, которые им дает традиционное обучение. К тому же относительная легкость получения результата с применением компьютерных средств обучения снижает интерес к самому результату.

Многие вычисления, которые нередко объявляются рутинной работой, обладают большим обучающим эффектом, так как позволяют проследить и понять связь значений варьируемых переменных технического объекта с его характеристиками.

Применительно к предметной области САПР обладают как обучающими, так и противоположными свойствами. Причем, применение САПР в учебном процессе приводит к расслоению студентов, причем с малочисленной группой, проявляющей склонность к анализу результатов расчетов.

Компьютерную поддержку учебного процесса в технических дисциплинах осуществляют только с помощью пакетов прикладных программ. Это либо промышленные разработки, либо их учебные копии. Учебные пакеты прикладных программ имеют обычно ряд упрощений по сравнению с их промышленными аналогами, обусловленных в основном экономическими соображениями.

По данным специалистов в области компьютеризации образовательного процесса число учебных программ, которые нельзя назвать даже удовлетворительными с дидактической точки зрения, составляет 85% от их общего количества. В большинстве случаев сценарии работы студентов с учебными пакетами прикладных программ копируют технологию аналогичных инженерных работ. Обучающие функции в этих сценариях реализуются преподавателем. На начальном этапе работы с указанными пакетами обучаемый уясняет задачу и разрабатывает варианты ее решения, а именно генерирует проекты в проектно-конструкторских задачах, выдвигает гипотезы в учебном исследовании. Здесь же выбираются математическая модель объекта или процесса и соответствующая программа их пакета, готовятся исходные данные для расчета.

Основная учебная деятельность в дистанционной форме обучения, имеющая исключительно важное значение для общетехнической подготовки, выполняется на этапах анализа результатов расчета, выбора рационального решения, корректировки ранее принятых решений. Выполнение этой деятельности вызывает у студентов значительные затруднения, так как они не обладают еще достаточной квалификацией.

Дидактические принципы построения сценариев учебных тренажеров на основе пакетов прикладных программ:

1. Организация циклического, замкнутого управления познавательной деятельностью студентов.
2. Обязательное эвристическое решение задач, предлагаемых при работе с тренажером, с последующим сопоставлением результатов с машинным вариантом решения.
3. Создание соревновательных ситуаций для активизации познавательной деятельности студентов.

ИНТЕРАКТИВНЫЕ ВИДЕОЛЕКЦИИ В СИСТЕМЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

В.Я. Кучма, Н.М. Крамарь, Т.Ю. Балицкая,

Восточноукраинский национальный университет имени В. Даля

Ведущее значение для формирования социально-ожидаемых качеств выпускника высшей школы имеет педагогическое взаимодействие студента с преподавателями. Чем интенсивнее и разностороннее это взаимодействие, тем выше качество обучения. Однако в дистанционном обучении (ДО) педагогическое взаимодействие обеднено – обычно оно заключается в изучении студентом подготовленных коллективом преподавателей гипертекстовых или печатных учебных материалов, выполнении подготовленных ими заданий и общении в форуме Интернет. В результате - развитие личности студента, формирование у него социально-ожидаемых гражданских и деловых качеств происходит медленнее, чем в традиционном очном обучении.

Обогатить педагогическое взаимодействие в ДО можно путем использования видеолекций. В случае, когда в создании видеолекций участвуют наиболее квалифицированные преподаватели, положительный эффект от их применения достигается как в очном так и в заочном дистанционном обучении.

Видеолекции в педагогической системе ДО реализуют, в основном те же функции, что и обычная аудиторная лекция в очном обучении. Традиционно выделяют мотивационную, информационную, организационно-ориентационную, профессионально-воспитательную, методологическую, развивающую, воспитательную функции лекции. Эти функции практически в полной мере могут быть реализованы в видеолекции. Наряду с этим для обеспечения высокого качества обучения, достигаемого в обычном очном обучении, при проектировании системы ДО необходимо учитывать, что традиционная аудиторная лекция выполняет также контролирующую и консультационную функции.

Контролирующая функция лекции заключается в том, что она может являться формой текущего контроля за работой студентов. Помимо контроля посещаемости лекций, квалифицированный лектор по поведению слушателей, по выражению лиц, по характеру работы над конспектом может оценить степень их настроения на учебную работу, определить насколько полно и глубоко они усваивают сообщаемый на лекции учебный материал. В случае если студент в течение семестра ритмично и серьезно работал на лекциях, преподаватель может с большой долей уверенности считать, что данный студент освоил учебный материал как минимум на уровне знакомства и понимания основного смысла, после непродолжительной самостоятельной работы сможет успешно сдать зачет или экзамен, а прочность полученных знаний будет достаточно высокой. Учитывая, что текущий контроль за работой слушателей на лекции осуществляется преподавателем визуально в процессе чтения лекции либо в форме краткого опроса, и для его осуществления не требуется дополнительного времени, оборудования и помещений - данный вид контроля является весьма эффективным и в экономическом смысле.

Консультационная функция лекции реализуется лектором путем ответов на вопросы слушателей в процессе и в конце лекции. Обычно слушатели также имеют возможность пообщаться с лектором индивидуально или в малой группе сразу по окончании лекции.

Контролирующая и консультационная функция лекции особенно важны, если учебным планом данной дисциплины не предусмотрено семинарских занятий или лабораторных работ, также выполняющих эти функции.

У видеолекции контролирующая и консультационная функция отсутствуют. Поэтому для контроля ритмичности работы студентов и уровня усвоения ими учебного материала в педагогическую систему ДО должны включаться средства текущего контроля знаний и проведения консультаций. В качестве таких средств лучше всего подходят соответственно система автоматизированного тестирования и форумы Интернет.

Традиционные видеолекции хорошо подходят для преподавания гуманитарных дисциплин с малым количеством графического иллюстративного материала, где основное внимание обучаемых должно быть уделено монологу лектора и применяемым им средствам активизации познавательной деятельности обучаемых – жестам, мимике, пе-

редвижениям лектора по аудитории. Небольшое количество текстового иллюстративного материала и несложной графики может быть вмонтировано в видеоряд.

Однако такие традиционные видеолекции малопригодны для обучения по техническим и естественнонаучным дисциплинам, изобилующим сложными схемами, чертежами, графиками, формулами. Для повышения эффективности обучения часто в поле зрения слушателей должно одновременно находиться большое количество иллюстративного материала, например - схема объекта изучения, система уравнений, описывающая объект и графики решения системы уравнений, характеризующие поведение объекта. Одновременное качественное отображение всего этого в одном телевизионном кадре, даже при использовании видеозаписи на DVD, как правило невозможно. Иллюстративный материал приходится показывать по частям или по очереди, что усложняет создание видеолекций и снижает удобство восприятия учебного материала. Кроме того, в такой видеолекции неэкономно расходуется информационная емкость носителя видеозаписи для отображения статических иллюстраций. Уровень интерактивности, обеспечиваемый традиционными видеолекциями, в частности удобство навигации, даже при использовании в качестве носителя DVD-диска, часто оказывается недостаточным. Длительность видеозаписи на видеокассетах и двухслойном DVD-диске при приемлемом качестве записи не превышает 6 часов.

Указанные недостатки традиционных видеолекций преодолены в интерактивных компьютерных видеолекциях с синхронной демонстрацией слайдов – сокращенно интерактивные видеолекции с синхронными слайдами - ИВСС.

С технической стороны ИВСС представляет собой программу (скрипт) на языках DHTML и JavaScript для браузера Microsoft Internet Explorer.

Некоторые дидактические и технические характеристики ИВСС.

1. В ИВСС преподаватель может применять практически все средства управления познавательной деятельностью обучаемых, которые он использует на обычных аудиторных лекциях: речевое воздействие, жесты, мимику, разнообразный иллюстративный материал.

2. Лучшая разборчивость речи лектора: разборчивость речи лектора в видеолекции индивидуального просмотра значительно лучше, чем даже на первых рядах аудиторной лекции. Это достигается тем, что при съемке лекции микрофон находится вблизи лектора, (либо используется малогабаритный петличный микрофон), а устройства воспроизведения звука – наушники или колонки располагаются вблизи учащегося: - в результате чего влияние акустики помещения (многократное эхо, проникающие через окна уличные шумы) сводится к минимуму. При необходимости, в процессе создания видеолекции может быть произведена электронная обработка сигнала микрофона, улучшающая звучание голоса. При работе с видеолекцией индивидуального просмотра громкость и тембр звука учащийся может установить в соответствии с персональными предпочтениями. В случае, когда аудиторная лекция читается с микрофоном, разборчивость речи лектора при воспроизведении в той же аудитории видеолекции группового просмотра оказывается выше из-за отсутствия акустической обратной связи динамики-микрофон часто приводящей к характерному свисту и гулу в системе звукоусиления.

3. Лучшая видимость лектора по сравнению его видимостью из большей части лекционной аудитории на 100 и более человек.

4. Индивидуализация темпа обучения в соответствии со способностями и целями учащегося. Обеспечивается возможностью делать паузы и повторное воспроизведение фрагментов, менять скорость воспроизведения.

РОЗРОБКА ПІДСИСТЕМИ ОБЛІКУ І ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВИКЛАДАЧА

Ляшенко Т.В., Мусаєва Е.К.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Основним ресурсом, що забезпечує можливість виконання навчального процесу є викладачі кафедри. В умовах конкурентної боротьби ефективний процес формування ін-

дивідуального навантаження викладача є ключовим в питанні забезпечення якості пропонованих освітніх послуг. З цією метою була розроблена підсистема обліку індивідуального навантаження викладача.

Для досягнення слід вирішити наступний спектр задач:

- провести аналіз предметної області, виявити основні цілі і задачі, які необхідно автоматизувати в підсистемі, що розробляється;
- побудувати функціональну модель інформаційних потоків предметної області за допомогою DFD;
- побудувати схему бази даних, яка зможе забезпечити функціонування майбутньої підсистеми;
- розробити і реалізувати підсистему, що забезпечує можливість автоматичного формування індивідуального плану викладача;

Аналіз існуючих систем по автоматизації діяльності кафедри, що дозволяють вирішити поставлені задачі, дозволив зробити висновок щодо необхідності розробки власної підсистеми, яка могла б легко інтегруватися з іншими розробками в рамках конкретного факультету. Для реалізації такої системи прийнята угода про її створення на основі архітектури клієнт-сервер.

Для формулювання вимог до проектованої системи була побудована функціональна модель діяльності кафедри Економічної кібернетики. На діаграмі верхнього рівня, виділені основні функції, що виконуються на кафедрі ЕК.

В рамках виконання даної роботи розглядатиметься тільки та частина функцій, що стосується виконання задачі обліку і формування індивідуального навантаження викладача, а також функції, пов'язані з навчальним навантаженням на кафедрі.

Для формування індивідуального навантаження викладача необхідно послідовно реалізувати ряд нижче приведених функцій:

- розрахувати навантаження на кафедру;
- розподілити загальне навантаження між викладачами;
- сформувати індивідуальний план викладача;

Для реалізації функції підсистеми була розроблена база даних. Клієнтська частина підсистеми реалізована з використанням мови Visual Basic, база даних, що забезпечує функціонування підсистеми, реалізована в SQL Server.

Для модуля формування загального кафедрального навантаження і модуля формування індивідуальних планів проведений аналіз існуючих стандартних форм звітів (файли Excel).

Розподіл загального навантаження кафедри між її викладачами базується на концепції вузла навантаження, що може знаходитися або в нерозподіленому навантаженні кафедри, або ж може бути закріпленим за відповідним викладачем. Особа, що розподіляє навантаження, має змогу призначати конкретному викладачеві лише вузли навчального навантаження, вузли ж методичного навантаження призначаються викладачеві автоматично в залежності від призначеного виду навчального доручення. За результатами розподіленого між викладачами навантаження підсистема надає можливість автоматичного формування індивідуального плану викладача.

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ КОМПЬЮТЕРИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Львова М.И., Додонова В.В.,

Восточноукраинский национальный университет им.В.Даля

Одним из важных средств интенсификации и улучшения учебной работы является компьютеризация обучения. В связи с этим, задача дидактики состоит в определении и обеспечении тех условий, при которых такая интенсификация достигается. Компьютер является таким средством и орудием человеческой деятельности, применение которого качественно изменит и увеличит возможности накопления и применения знаний каждым человеком, а также возможности познания [2, 3, 4]. Использование ЭВМ в качестве орудия познания человека означает появление новых форм мыслительной, мнемонической,

творческой деятельности, что можно рассматривать как историческое развитие психических процессов человека [1, 5, 6].

Компьютер является не просто техническим устройством, он предполагает соответствующее программное обеспечение. Решение указанной задачи связано с преодолением трудностей, обусловленных тем, что одну часть задачи - конструирование и производство ЭВМ - выполняет инженер, а другую - педагог, который должен найти разумное дидактическое обоснование логики работы вычислительной машины и логики развертывания живой человеческой деятельности учения. В настоящее время последнее приносится пока что в жертву логике машинной; ведь для того чтобы успешно работать с компьютером, нужно обладать алгоритмическим мышлением.

Другая трудность состоит в том, что средство является лишь одним из равноправных компонентов дидактической системы наряду с другими ее звеньями: целями, содержанием, формами, методами, деятельностью педагога и деятельностью студента. Все эти звенья взаимосвязаны, и изменение в одном из них обуславливает изменения во всех других. Как новое содержание требует новых форм его организации, так и новое средство предполагает переориентацию всех других компонентов дидактической системы. Поэтому установка в вузовской аудитории вычислительной машины или дисплея есть не окончание компьютеризации, а ее начало - начало системной перестройки всей технологии обучения.

Преобразуется, прежде всего, деятельность субъектов образования - преподавателя и студента. Им приходится строить принципиально новые отношения, осваивать новые формы деятельности в связи с изменением средств учебной работы и специфической перестройкой ее содержания.

Выделяются три основные формы, в которых может использоваться компьютер при выполнении им обучающих функций: а) машина как тренажер; б) машина как репетитор, выполняющий определенные функции за преподавателя; в) машина как устройство, моделирующее определенные предметные ситуации (имитационное моделирование).

Если пойти по пути всеобщей индивидуализации обучения с помощью персональных компьютеров, не заботясь о преимущественном развитии коллективных по своей форме и сути учебных занятий с богатыми возможностями диалогического общения и взаимодействия, можно упустить саму возможность формирования мышления студентов. Реальны и опасность свертывания социальных контактов, и индивидуализм в производственной и общественной жизни. С этими явлениями в избытке встречаются в странах, широко внедряющих компьютеры во все сферы жизнедеятельности.

Нельзя безоглядно ориентироваться на пути внедрения ЭВМ в тех странах, где исходят из принципиально иных представлений о психическом развитии человека, чем те, которые разработаны в современной психолого-педагогической науке. Возникает серьезная многоаспектная проблема выбора стратегии внедрения компьютера в обучение, которая позволила бы использовать все его преимущества и избежать потерь, ибо они неизбежно отрицательно скажутся на качестве учебно-воспитательного процесса, который не только обогащает человека знаниями и практическими умениями, но и формирует его нравственный облик.

Подводя итог, можно сказать, что проблемы компьютерного обучения не сводятся к массовому производству компьютеров и встраиванию их в существующий учебный процесс. Изменение средства обучения, как, впрочем, и изменения в любом звене дидактической системы, неизбежно приводят к перестройке всей этой системы. Использование вычислительной техники расширяет возможности человека, однако оно является лишь инструментом, орудием решения задач, и его применение не должно превращаться в самоцель, моду или формальное мероприятие.

Сама возможность компьютеризации учебного процесса возникает тогда, когда выполняемые человеком функции могут быть формализуемы и адекватно воспроизведены с помощью технических средств. Поэтому прежде, чем приступить к проектированию учебного процесса, преподаватель должен определить соотношение между автоматизированной и неавтоматизированной его частями.

Литература

1. Вербицкий АЛ. Концепция знаково-контекстного обучения в вузе //Вопр. психологии. 1987. № 5.

2. Верлань А.Ф., Тверезовская Н.Т. Дидактические принципы в условиях традиционного и компьютерного обучения // Педагогика і психологія, 1998. - с.126-132. - №3
3. Ломов Б.Ф. Научно-технический прогресс и средства умственного развития человека // Психол. журнал. 1985. № 6. С. 8-28.
4. Машбиц Е.И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения. М.: Наука, 1997 – 240 с.
5. Психолого-педагогические основы использования ЭВМ в вузовском обучении / Под ред. А.В.Петровского, Н.Н.Нечаева. М.: Наука, 1987. – 168 с.
6. Тихомиров О.К., Бабанин Л.Н. ЭВМ и новые проблемы психологии. М.: Наука, 1986. – 204 с.

ПРОЦЕС МОДЕЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У КОМП'ЮТЕРИЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Макаренко М.Б.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Процес моделювання складних педагогічних явищ та процесів є однією з найважливіших проблем, яка спрямована на рішення різноманітних завдань вищої школи. Серед багатьох цих проблем саме підвищення ефективності навчального процесу стає актуальним для успішності і конкурентоспроможності майбутнього фахівця, галузі, країни в цілому.

Дослідження процесу моделювання параметрів навчального процесу у вищій школі показує, що у процесі вивчення цієї проблеми в першу чергу варто розглядати:

- формування якісної моделі опису різних властивостей діяльності студента;
- розробка відповідних якісних шкал вимірів;
- розробка стандартної методики обробки результатів вимірів якісних ознак досліджуваних властивостей студента;
- аналіз засобів вимірів якісних ознак;
- реалізація розроблених методик з використанням комп'ютерних технологій при проведенні педагогічного експерименту й керування їм.

У науковій літературі відзначається, що ні тестування, ні експертне оцінювання інформаційними технологіями не є достатніми для оцінки їхньої ефективності. Основний критерій істини – це експеримент. Дефіцит або труднощі одержання експериментальних оцінок вказує на те, що об'єктивними труднощами стають: складність об'єкта дослідження, неможливість організувати досить представницьку базу експериментальних даних у зв'язку з надзвичайною трудомісткістю й багатофакторністю педагогічного експерименту й, одночасно, напруженим навчальним планом вивчення досліджуваної дисципліни.

Більшість інформаційно-психологічних закономірностей, що мають місце у навчальному процесі вищої школи, є багатофакторними й багатомірними. Багатофакторність педагогічних експериментів обумовлена тим, що студенти, які беруть участь в експериментах, є неоднорідними за рівнем навчальної підготовки, і для підвищення точності експерименту доцільне структурування експериментального матеріалу з наступним блокуванням джерел неоднорідностей. Чим більшою мірою структуровано експериментальний матеріал, тим більше точність експерименту, й тим більше порівнянні результати аналогічних досліджень.

Виділімо чотири етапи аналізу багатофакторного багатомірного експерименту:

- оцінюються ефективність педагогічної інновації по кожному з досліджуваних параметрів. Варто використовувати багатофакторний параметричний і непараметричний дисперсійний аналіз. У результаті визначаються найбільш значимі фактори, що впливають, та їх взаємодія;
- оцінюються статистичні взаємозв'язки між параметрами. Взаємозв'язок між параметрами вимірюється до проведення експерименту й після проведення експерименту. На цьому етапі визначається інформативність всіх параметрів;
- аналізуються коефіцієнти кореляції залежно від виділених факторів, визначаються впливові серед них;
- проводиться факторний аналіз.

Існуючі можливості для проведення педагогічного експерименту в рамках поточного навчального процесу уважно враховуються. Уточнюється мета проведення педагогічного експерименту: одержання експериментальних даних, які дозволяють виявити математичні залежності ефективності навчального процесу від параметрів роботи в інтерактивній навчальній системі. При цьому, під ефективністю навчального процесу в інтерактивному середовищі, відповідно до численних результатів, будемо мати на увазі мотивацію студента до вивчення даного навчального матеріалу, яка характеризує ступінь засвоєння цього матеріалу.

Запропонована методика й алгоритм оцінки рівня мотивації учнів до вивчення навчального матеріалу дозволяють виконати необхідні виміри й зробити з ними необхідні обчислення відповідно до існуючих методів статистичної обробки експериментальних даних.

Таким чином, результати процесу моделювання навчального процесу у комп'ютерному середовищі відображає ступінь мотивації студента до вивчення навчальної дисципліни. Результати кореляційного зв'язку дозволяють робити кількісну оцінку якості навчальної роботи студента в інтерактивному середовищі й без наявності спеціальних блоків для тестування. Одночасно, при достатньому обсязі експериментального матеріалу є можливість робити порівняльну оцінку ефективності різних методичних і навчальних фрагментів дисципліни по величині мотивації до навчання, яка викликана в студентів цими навчальними матеріалами.

СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ И ПРОБЛЕМЫ ИТ-ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Макаренко М.Б., Писарева А.Г.,

ВНУ ім.Даля

Современные информационные системы (ИС) охватывают широкий спектр дисциплин и областей деятельности, которые относятся к технологиям управления и обработки данных. Изначально функции информационных систем были просты: диалоговая обработка запросов, хранение записей и электронная обработка данных. Позже, в связи с появлением концепции управленческих информационных систем, была добавлена функция, которая предоставляет необходимую для принятия управленческих решений информацию, на основе собранных о процессе данных. Важным шагом в развитии ИС стало создание и применение систем и методов искусственного интеллекта. Экспертные системы и системы баз знаний определили новую роль информационных систем. Сегодня они могут обеспечить лицо принимающее решение качественными рекомендациями в специализированных областях.

Существующая классификация ИС предусматривает изучение по многим критериям. В частности, по сфере применения ИС обычно подразделяются на четыре группы:

- системы обработки транзакций (режим оперативной обработки транзакций);
- системы принятия решений (с помощью запросов производится отбор и анализ данных в различных разрезах);
- информационно-справочные системы (основаны на гипертекстовых документах и мультимедиа);
- офисные информационные системы (перевод бумажных документов в электронный вид, автоматизацию делопроизводства и управление документооборотом).

Современные информационные технологии (ИТ) быстро изменяют современную картину мироустройства и непосредственно влияют на развитие и реализацию различных областей человеческой деятельности. Они нашли применение и в образовании, так называемое ИТ – образование.

Под системой ИТ – образования понимается целостная система, которая содержит следующие структурные компоненты:

- інформаційно-образовательна среда;
- методи і засоби відкритого навчання;
- управлінсько-організаційні засоби;
- організаційно-методичні і науково-методичні засоби, які забезпечують опережувальний характер освітніх технологій.

Одночасно для систем ІТ-навчання висувається ряд суттєвих вимог:

- впровадження принципів дистанційного навчання;
- оптимізація змісту навчальних курсів;
- активізація самостійної наукової діяльності студентів;
- застосування ефективних систем контролю засвоєння знань.

Система ІТ-навчання дозволяє організувати в межах електронного навчального курсу управління процесом навчання в двох напрямках: засобами комп'ютерних технологій навчання з однієї сторони, і безпосередньою роботою студента з іншою. Така структура і організація навчального матеріалу в межах ІТ-навчання повинна максимально сприяти якісному засвоєнню знань майбутніми фахівцями.

Перехід нашого ВНУ на Болонську систему навчання є сприятливим умовою для впровадження і реалізації на практиці принципів ІТ-навчання. Для цього необхідно застосовувати методики проектування систем ІТ-навчання, які передбачають внесення в програми дисциплін ряд спеціальних розділів, покращення змістовності курсу дисципліни, розробка для студентів індивідуальних програм курсу і графіків навчального процесу, які дозволять створити гнучкі і взаємоприйнятні умови для всіх учасників навчального процесу. Але разом з тим ВНУ не повинен втрачати все цінне, що нароблено багаторічною роботою для підготовки фахівців.

Медленне впровадження ІТ – навчання в Україні обумовлено багатьма причинами. Відсутність єдиної методології формування структури ІТ – навчання, нерівномірність забезпеченості матеріальною і інформаційними базами освітніх установ, несумісність вимог до сучасного фахівця в конкретній області діяльності. Для успішного подолання всіх проблем необхідно організувати співпрацю між ВНУ всередині країни і за її межами з метою проведення досліджень і аналізу ситуації на науковій основі для підготовки конкурентоспроможних фахівців.

ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Макарова М.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Кінець ХХ – початок ХХІ століття відзначається використанням нових інформаційних технологій у навчанні, зокрема студентів-філологів, й отримує все більше розповсюдження. Застосування комп'ютерних навчальних матеріалів – електронних словників, довідників, навчальних мультимедійних програм, матеріалів Інтернету дозволяє зробити освітній процес максимально ефективним.

На сучасному етапі надається велике значення конкурентоспроможності освіти, підвищенню її якості, гостро постає питання щодо використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи. Адже студентів необхідно засвоїти велику кількість матеріалу за обмежений термін, відведений на навчання. Тож перед викладачами та студентами стоїть задача вибрати між традиційними методиками навчання та використанням нових інформаційних технологій.

Як свідчить аналіз наукової літератури, дослідження в галузі нових інформаційних технологій навчання тривають у кількох напрямках – дидактичні проблеми (І.В.Роберт, Т.О.Сергєєва та ін.), психолого-педагогічні основи комп'ютерного навчання (Ю.І.Машбіц) та проблеми підготовки вчителя до впровадження ним інформаційних технологій у навчальний процес (М.І.Жалдак, О.І. Іваницький, С.А. Раков та ін.).

Концептуальні засади процесу інформатизації системи освіти закладено в роботах Є.П.Веліхова, Б.А.Глинського, В.М.Глушкова, А.А.Дородніцина, А.П.Єршова, В.С.Михалевича, М.М.Моїсєєва та ін.

Незважаючи на популярність і перспективність нових інформаційних технологій не конкретизовано їх ролі у навчальному процесі, електронні підручники для студентів-філологів недосконалі й потребують доопрацювання, словники, довідники та банки даних розширення, тому метою дослідження є визначення ролі нових інформаційних технологій у навчанні студентів-філологів.

На жаль, нові інформаційні технології використовують епізодично, хоч можливості навчальних комп'ютерних програм дозволяють робити те у сфері методичного забезпечення, що традиційними засобами досягти неможливо: моделювати дискусії, створювати ігрові ситуації проблемного характеру, конструювати оптимальні моделі в будь-яких нестандартних ситуаціях.

Також можемо виділити такі якості програмованого навчання: по-перше, дозвіл чітко визначати послідовність навчальних задач, які повинен розв'язувати студент, щоб оволодіти змістом теми; по-друге, можливість організувати активну самостійну роботу студентів з урахуванням можливості кожного; по-третє, дозволяє студентам контролювати і корегувати кожен крок своєї діяльності; по-четверте, забезпечити одержання викладачем зворотної інформації.

Щоб краще зрозуміти ці якості, розглянемо види роботи, які виділяють у навчанні студентів-філологів, а саме глобальні комп'ютерні мережі (Інтернет), що дозволяють швидко отримувати студенту необхідний матеріал з різних куточків світу та вивчати іншомовні джерела, використовуючи банки даних електронних бібліотек. До цього ж напряму можна віднести дистанційне навчання, при якому за певних умов студенти можуть співпрацювати з викладачами вищих навчальних закладів.

Історично виникли передумови для розвитку такого важливого різновиду комп'ютерних засобів навчання, як мультимедіа. Комп'ютери, оснащені мультимедіа, мають можливість відтворення на екрані одночасно кількох форм подання інформації - тексту, відео-інформації та звукового супроводу. Застосування зовнішніх носіїв інформації підвищеної місткості, зокрема компакт-дисків, сприяло поширенню різноманітних довідкових систем, багатотомних словників та комп'ютерних енциклопедій, що можуть розміститися на одному диску [1].

Широка доступність навчальної інформації різноманітного характеру завдяки засобам мультимедіа є важливим фактором, що впливає на перспективи розвитку та характер сучасного процесу навчання. Спеціалізовані програми навчального призначення стають елементом оснащення робочих місць та лабораторій учнів, важливим чинником підвищення професійної кваліфікації студентів, а також впливають на зростання інтересу до навчання та надбання основ комп'ютерної грамотності [1].

Як свідчить аналіз інтеграційних процесів актуальною залишається й проблема поєднання друкованих та електронних видань, бо електронна книга суттєво дешевша друкованої, її виготовлення не потребує витрат важковідновлюваних ресурсів (лісу) і забруднення довкілля. Тож у процесі навчання студентів-філологів вагоме місце відводиться впровадженню електронних видань, які здебільшого є більш функціональними, ніж друковані. Довідкове або навчальне електронне видання дозволяє динамічніше побудувати процес вивчення матеріалу, підсилити його мотивацію, що дозволяє прискорити процес сприйняття і запам'ятовування інформації.

Реалізація систем гіпермедіа призвела до появи електронного підручника, призначеного в основному для самостійного навчання. Такі підручники можна умовно поділити на чотири класи: енциклопедичні, інформаційні, навчальні та екзаменуючі (текстові).

Зараз концепція електронного підручника з української мови перебуває в стадії формування, пропонуються різні варіанти його побудови, застосування мультимедіа, дидактичного матеріалу; визначаються сфери його застосування. Зазначимо, що створювані нині електронні підручники й посібники мають цілеспрямований характер, але містять незначний обсяг інформації.

Текстові електронні підручники містять три основних компоненти: банк питань, модуль тестування й експертну інформаційну систему для аналізу та оцінки відповідей. Такі програмні продукти вже широко застосовуються в навчальному процесі.

Отже, високоефективні системи навчання заслуговують на впровадження їх у практику. Комп'ютер створює умови для удосконалення навчання студентів-філологів, дає можливості для створення зорових опор, електронних видань, електронних підручників, автоматизованих словників тощо. У зв'язку із застосуванням нових інформаційних технологій відбуваються істотні зміни в організації навчання, що сприяє його диференціації, індивідуалізації та інтенсифікації.

Необхідно працювати над розробкою й удосконаленням комп'ютерних навчальних програм, для того щоб вони допомагали зробити завдання, які відповідають змісту, меті й навчальним цілям. Треба зрозуміти, що комп'ютер необхідно використовувати, і це найголовніше, з метою вдосконалення знань та умінь студентів, розкриття їх індивідуальних творчих можливостей. Важливо навчити молодь специфічних прийомів розв'язування проблем з використанням засобів інформатики, сформувати їх уміння щодо впорядкованої діяльності при плануванні й реалізації різноманітних практичних завдань, уміння бачити в повсякденному житті проблеми, розв'язання яких можна й доцільно здійснювати засобами інформаційних технологій.

Література

1. Жук Ю.О., Шишкіна М.П. Тенденції формування та використання систем комп'ютерних засобів навчання // <http://edu.ukrsat.com/labconf/tezy/4/tendency.html>
2. Лаврентьев Г.В. Психолого-педагогические условия подготовки преподавателей для применения образовательных инноваций в вузе // lavr@math.dcn-asu.ru
3. Підручник з сучасної української мови // <http://www.linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index2.htm>
4. Смагин А.А. К вопросу оценки эффективности использования компьютерных технологий в учебном процессе // smagin@sv.uven.ru
5. Терещук С.І., Гнатюк О.В., Декарчук М.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час вивчення фізики в 12-річній школі // <http://labconf.ic.km.ua/tezy/docs/07.pdf>
6. Шестопа О. В Використання інформаційних систем та електронних видань у процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ // <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/Sestopal.php>

ИНФОРМАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Махортова Н.В., Омеляненко И.А., Чурсин Н.Н.,

ВНУ им. В.Даля

Для обеспечения выполнения высшей школой своей социальной функции - трансляции знаний и опыта - в условиях информатизации общества уже недостаточно традиционного механизма вовлечения в образовательную деятельность новых знаний и информации.

На протяжении всего классического периода развития науки все, что касалось методов и средств познания, оставалось вне поля зрения; единственным объектом, достойным специального изучения, был окружающий мир. Проблемы же организации, управления, информационного обеспечения процесса познания, которые относятся к методологической сфере, решались по мере того, как они начинали беспокоить исследователей, и решались сугубо прагматически; складывающиеся при этом методы, приемы вливались в единую, нерасчлененную квалификацию специалиста. В образовательной деятельности складывается достаточно похожая картина: ее методология до сих пор в целом исходит из того, что все, что нужно сообщить учащемуся, педагогу известно, доступно, а основная проблема состоит в том, чтобы правильно построить процесс передачи и усвоения уже имеющегося знания. Образовательная деятельность, что выглядело до недавних пор совершенно естественным, была сосредоточена на познавательном процессе, а извлечение необходимой для его осуществления информации из информационной среды не выделялось в самостоятельное направление этой деятельности.

Изменения в информационной среде общества, происходящие во все возрастающем темпе, требуют смещения акцентов в образовательной деятельности. Изменение объективной основы обоснования метода обучения - методов познания людьми реальной

действительности, вызванное революционными изменениями в доступе к знаниям, очевидно, должно получить отражение и в методологии образовательной деятельности.

Научно-информационная деятельность определяется как организационно оформленная разновидность научного труда, который выполняется в целях повышения эффективности собственно исследований и разработок и заключается в сборе, аналитико-синтетической переработке, хранении и поиске закреплённой в документах научной информации, а также в предоставлении этой научной информации ученым-исследователям и специалистам в соответствующее время и в удобной для них форме. И точно так же, как наука в свое время потребовала определенной организации информационной среды и информационных потоков для сохранения смысла своей деятельности, образовательная деятельность сейчас нуждается в информационной деятельности для сохранения самого смысла образования.

Информационную деятельность в структуре образовательной деятельности логично структурировать в два направления. Первое направление - научно-информационная деятельность - имеет целью отобрать из внешнего информационного потока ту информацию, которая наиболее соответствует достижению целей образовательной деятельности, а также выполнить ее аналитико-синтетическую обработку, аналогичную той, которая выполняется в сфере научной деятельности. Второе направление - учебно-информационная деятельность - более специфична, ее цель состоит в такой организации взаимодействия обучающегося с информацией, которая бы обеспечивала наиболее высокие темпы усвоения знаний, т.е. предоставление информации обучающемуся в соответствии с достигнутым им уровнем подготовки.

Изменения в структуре профессиональной деятельности ученых и специалистов выступают для педагогики прообразом соответствующих изменений в методике. Проблема, однако, состоит в том, что темпы роста научной информации слишком велики, а способы доступа к знаниям слишком динамичны, чтобы подвергаться дидактической обработке в необходимые сроки. Именно для этого, как представляется, необходимо организационное выделение, обособление специального вида педагогической и методической деятельности, именно информационной деятельности, как на личном уровне работы педагога, так и на уровне образовательного учреждения, в первую очередь, вуза.

Предоставление научной информации студентам в процессе их обучения способствует подготовке специалиста, способного эффективно выполнять возлагаемые на него профессиональные функции. Усвоение научной информации позволяет будущему специалисту не только быть осведомленным относительно уровня современных достижений в соответствующей области знания, но и раскрывает перед ним проблематику, противоречия, движущие силы ее развития. Сознание важности научной информации для функционирования высшей школы как социального института получило выражение в формировании понятий информационных ресурсов, информационного потенциала высшего учебного заведения.

Сформировавшаяся общественная потребность в более интенсивном использовании научной информации в учебном процессе высшей школы до сих пор не нашла должного отражения в практике организации учебного процесса в высшей школе. Принципиально новые требования должны предъявляться в сложившейся ситуации к формированию и использованию входного потока научной информации в учебном процессе и научных исследованиях. Для контроля постоянно возрастающего потока информации требуется своевременный переход к новой адекватной информационной технологии, а также сопутствующей аналитико-синтетической обработке входного потока информации.

Выводы.

- 1 Информационная деятельность в высшей школе должна рассматриваться как важная составная часть образовательной деятельности, выступая в ней и целью, и средством.
2. Информационная деятельность должна быть организационно и методически выделенной.
3. Информационная деятельность наряду с методической должна включаться в планируемую деятельность преподавателей.

МОДЕЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В СИСТЕМЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Моспан М.Ю.,

Краснодонский Факультет Инженерии и Менеджмента

В настоящее время к уровню подготовки выпускников высших учебных заведений предъявляются высокие требования, что вызывает необходимость изменения образовательных программ, внедрения современных технологий обучения, направленных на повышение качества знаний учащихся, приобретение ими профессиональных навыков, соответствующих требованиям реального времени. Одним из вариантов решения данной задачи выступает дистанционная форма обучения.

Большое внимание при организации дистанционного обучения студентов уделяется кадровому вопросу.

В качестве одного из основных элементов процесса обучения является преподаватель. Исходя из информации западных авторов, можно выделить несколько специализаций преподавателей:

- специалист по разработке курсов, т.е. дизайнер курсов;
- методист-консультант по методам обучения (facilitator), который помогает студентам найти и реализовать свой путь в разработанном учебном материале;
- специалист по предоставлению учебных курсов, взаимодействию со студентами в ходе изучения определенного предмета (tutor), который должен уметь создать организованную группу и проводить групповую работу, организовать продуктивную групповую дискуссию, создать и поддерживать в группе атмосферу доверия;
- специалист по методам контроля результатов обучения, ответственный за организацию и проведение тестов, зачетов, экзаменов (invigilator).

Однако в соответствии с современной кадровой политикой нашего государства преподаватель в системе дистанционного обучения должен объединять все перечисленные специализации. Таким образом, «отечественный преподаватель» выполняет одновременно функции преподавателя, консультанта и организатора (менеджера) учебного процесса.

Существует мнение, что в некоторых формах дистанционного образования, особенно в корреспондентных и открытых университетских курсах, недостаточно работы в группах, не хватает или полностью отсутствует взаимодействие между студентом и преподавателем в реальном времени. Вместо этого студенту назначается индивидуальный преподаватель, который, как правило, не является разработчиком курса: он только представляет его содержание. Тьютор взаимодействует со студентом на индивидуальной основе по почте, по мере того как студент прорабатывает содержание курса по учебно-методическому руководству и другим материалам.

При обсуждении места и роли преподавателя в системе дистанционного образования целесообразно также рассмотреть классификацию форм сотрудничества между преподавателем и студентом на основе работ П. Эр. Характеризуя отношения между преподавателем и обучаемыми (в основном взрослыми), Эр использует следующие образы (рис. 1).

Исходя из данного рисунка видно, что преподаватель должен быть доминирующей фигурой, экспертом и носителем информации, генератором идей, двигателем и вдохновителем для студентов. В то же время, исходя из последних двух связей (рис. 1), научно-техническая информация должна быть интересной для студента - как покупателя знаний, а также подаваться в доступной форме (например, с помощью мультимедийных технологий), что обусловит эффективное взаимодействие именно с этим преподавателем, а это является одним из критериев повышения авторитета учебного заведения.

Анализ созданных на сегодняшний момент дистанционных курсов показал, что в большинстве случаев разработчик курса и преподаватель - это одно и то же лицо, либо преподаватель принимает активное участие при составлении дистанционных курсов.

Рис.1. Отношения между преподавателем и обучаемыми (с использованием образов П. Эр)

Таким образом, можно выделить основные роли преподавателя в процессе дистанционного обучения: создание и постоянное усовершенствование курса; ознакомление и определение общей характеристики перспективных студентов, изучение их знаний и потребностей, целей и др.; изучение принципов и методов дистанционного обучения, принимая участие в конференциях, семинарах, изучая современную литературу; координация и распределение студентов в соответствии с учебным планом, разбиение на подгруппы; подготовка учебных материалов для доставки студентам по каналам связи (почта, e-mail и др.); проведение семинаров и общение со студентами посредством систем Chat, BBS, Forum; оценка промежуточных и итоговых тестовых и контрольных заданий, фиксации их в соответствующих базах данных электронного деканата; фиксация серьезных и содержательных проблем у студентов, попытка помочь им; придание занятиям привлекательности и заинтересованности для студентов; развитие материалов курса.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ З ДИСЦИПЛІН ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЖД

Пітельгузов М.А., Андріанова О.О., Шинкарьова Т.А.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми. Швидка зміна умов зовнішнього і внутрішнього середовища діяльності підприємств, прискорення науково-технічного прогресу потребують від фахівців не тільки достатньо широкої фундаментальної підготовки, але і постійного відновлення та розширення теоретичних і практичних знань. Вирішити ці проблеми можливо завдяки розвитку системи безперервного процесу освіти – дистанційного навчання, що забезпечує ефективність освіти на всіх її етапах. На теперішній час у системі освіти пара-

лельно функціонують дві школи викладання: традиційна школа викладання, орієнтована на групову форму організації навчального процесу у вузі; індивідуальна школа викладання, заснована на дистанційному підході при навчанні студентів. Одним зі способів вирішення недоліків традиційної методики навчання є розвиток дистанційного підходу в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень. Дистанційна форма навчання має ряд переваг у порівнянні з іншими формами освітнього процесу у вищому навчальному закладі: адаптаційні можливості навчання; організація самостійної роботи студентів і підвищення її ролі в навчальному процесі; створення ефективного зворотного зв'язку між студентом і викладачем [1]. Найбільш широкий розвиток дистанційна форма освіти одержала на прискореній формі навчання. Цьому сприяли цілий ряд факторів: істотне скорочення годин навчання; значна частина студентів, що навчаються за прискореною формою вже має першу, базову вищу або середньо-спеціальну професійну освіту або мають певний досвід роботи і достатній рівень знань в області обраної професії, що дозволяє коректувати обсяг годин по ряду дисциплін відповідно до потреб і можливостей студентів [2].

Формування цілей. Як показує досвід, при розробці дидактичних друкованих матеріалів для дистанційного навчання, необхідно враховувати такі основні складові: навчальні посібники з повноти змісту повинні бути складені таким чином, щоб мінімізувати звернення студентів до додаткових джерел інформації; при побудові структури навчального матеріалу в посібнику доцільно використовувати модульний принцип; повинні бути наведені докладні інструкції з вивчення матеріалу і організації самостійної роботи; обов'язковими елементами в навчальному посібнику повинні бути контрольні завдання, глосарій, питання для самоперевірки з відповідями.

У результаті проведеного аналізу навчально-методичних матеріалів, призначених для дистанційного та заочного навчання було встановлено, що раціональна структура дистанційного навчання по дисципліні повинні містити в собі наступні розділи:

1. Вступ до дисципліни (актуальність, програми за фахом і ін.).
3. Мету і завдання вивчення дисципліни.
4. Методичні вказівки із самостійного вивчення курсу.
5. Основний зміст, структурований по розділах (модулям).
6. Тести, питання, завдання (по розділах).
9. Практичні завдання для самостійної роботи.
10. Список літератури (основний та додатковий).

Виходячи з цього, слід відмітити що на кафедрі «Охорона праці та БЖД» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля у 2006-2007 р.р. було розроблено три навчальних посібника та три монографії. Серед них навчальний посібник «БЖД» розроблений за системою «Проба – 2006» [3], який вперше за період існування науки БЖД, дає змогу студентам вищих навчальних закладів самостійно вивчати дисципліну, згідно з Програмою підготовки студентів вищих навчальних закладів з дисципліни БЖД [4] з урахуванням вимог, які виникли у зв'язку з участю СНУ ім. В.Даля у експерименті щодо впровадження Болонської системи у навчальний процес. Даний навчальний посібник відповідає програмі курсу вивчення дисципліни розрахованій на 54 години, з яких: лекційні заняття – 14 год; практичні заняття – 14 год; самостійна робота – 26 год.

Навчальний посібник складається з трьох розділів: лекційні заняття; практичні заняття; самостійне вивчення тем, що не увійшли до лекційних та практичних занять. В кінці кожної теми наведено рекомендовану літературу, це дає можливість більш детально розглянути матеріал, що вивчається.

Висновок. На прикладі використання розділів навчальних посібників у процесі дистанційного навчання можна зробити висновок, що подальше використання дистанційного підходу у процесі навчання потребує систематичного розвитку. Завдяки таким методичним розробкам студенти самі можуть обирати темп та графік навчання, дійсно, узгоджуючи його із своїм керівником у навчальному закладі, це сприяє оптимізації процесу навчання. Також ураховуються індивідуальні особливості кожного студента.

Література

1. Макаров С.П. «Технология индивидуального обучения»// Педагогический вестник. – 1994г.-№1

2. Васянович Г.М. Педагогика вищої школи: Навчально-методичний посібник. – Львів: Ліга-Преса, 2000.
3. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 284 с.
4. Навчальна програма нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для студентів вищих навчальних закладів освітніх рівнів «неповна вища освіта» та «базова вища освіта» всіх спеціальностей / 36. директивних документів з питань викладання нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі», «Цивільна оборона» у вищому навчальному закладі. – К.: Основа, 2003. – С. 438-449.

РОЛЬ РЕСУРСІВ МЕРЕЖІ INTERNET У САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ „ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ)

Сапицька О.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Концепцією модернізації української освіти визначене основне завдання - готувати фахівця, конкурентноздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією. Вирішення цього завдання полягає, насамперед, у розвитку творчих здібностей студентів на всіх етапах навчання, підвищенні їх інтелектуального потенціалу, активності та самостійності.

Стратегія прискорення соціально-економічного розвитку країни пред'являє принципово нові вимоги до вищої школи, до підготовки фахівців. Для підвищення якості підготовки фахівців перебудова вищої школи передбачає перехід на нові навчальні плани й програми, регулярну модернізацію їх з урахуванням новітніх досягнень науки, поліпшення фундаментальної теоретичної підготовки, розвиток самостійної творчості молоді. Взагалі, будь-яка освіта повинна виступати як динамічний процес, властивий людині та такий, що триває все її життя. Оволодіння науковою думкою та мовою науки є необхідною складовою в самоорганізації майбутнього фахівця-дослідника. Під цим розуміється не стільки нагромадження знань, скільки оволодіння науково обґрунтованими способами їх набуття. У цьому, загалом кажучи, і полягає основне завдання вузу. Специфіка вузівського навчального процесу, в організації якого самостійній роботі студента приділяються усе більше місця, полягає в тому, що він є начебто б останньою та самою адекватною ланкою для реалізації цього завдання через те, що під час навчання у вузі відбувається вироблення стилю, навичок навчальної (пізнавальної) діяльності, раціональний характер яких буде сприяти постійному відновленню знань висококваліфікованого випускника вузу.

Однак до цього шляху існують певні труднощі, зокрема, перехід студента від синтетичного процесу навчання в середній школі, до аналітичного у вищій. Це пов'язано як з новим змістом навчання (розширення загальної освіти та поглиблення професійної підготовки), так і з новими, невідомими дотепер формами навчання (лекції, семінари, лабораторні заняття тощо). Студент одержує не тільки знання, передбачені програмою та навчальними посібниками, але він також повинен познайомитися зі способами оволодіння знаннями так, щоб зуміти оцінити, що ми знаємо, звідки ми це знаємо і як цього знання ми досягли. До усього цього студенти приходять через власну самостійну роботу.

Традиційно самостійна робота трактувалася як весь спектр діяльності студента (аудиторної та позааудиторної), що виконується за вказівкою викладача, але без викладача. Однак нові умови посприяли перегляду самої суті поняття «самостійна робота» і зміні відношення до неї.

Майже всі абітурієнти уявляють собі навчання у вузі як аналогію шкільного життя. Нерідко першокурсники називають лекції та семінари «уроками». На денному відділенні в основному вчать вчорашні школярі, для яких інститут - продовження шкільної трансляції знань із супутнім твердим щоденним контролем з боку вчителів. Насправді система контролю в інституті набагато слабкіша, студентам надають більше самостійності. Так виникають проблеми у першокурсників, багато хто з яких згадують про необхідність навчальної роботи лише напередодні сесії. Взагалі, система навчання у вузах побудована на іншому принципі: апіорі вважається, що студент свідомо вибирає свою майбутню професію та готовий працювати над засвоєнням її основ. Таким чином, відповідальність за результат

процесу навчання покладається в основному на самого студента, передбачається наявність у нього активної зацікавленості. Але це найчастіше не так.

Приєднання українських вузів до Болонської системи освіти передбачає зменшення обсягу лекційних годин за рахунок збільшення обсягів самостійної роботи студентів, консультацій. Але в нинішніх умовах України це не завжди приводить до підвищення якості освіти.

Оскільки проблема самостійної роботи студентів у сучасних умовах дуже складна та багатогранна, у даній доповіді більш докладно зупинимося на деяких аспектах самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Історія Стародавнього Сходу» у рамках учбової програми СНУ ім. В.Даля.

На сьогодні для самостійної роботи студентів по цій дисципліні відведено 120 годин (на лекції - 28 г., на семінарські заняття - 14 г.) - тобто, основний обсяг матеріалу по даному предмету студенти напрямку «Історія», для яких читається дана дисципліна, повинні обробляти самостійно.

Опитування, проведене серед студентів напрямку «Історія», показало, що студенти низько оцінюють стан навчальної бази даної дисципліни, тому що у науковій бібліотеці СНУ ім. В.Даля даний предмет можна вивчати на підставі дванадцяти підручників і навчальних посібників різних авторів. Аналіз цих видань, проведений викладачами кафедри всесвітньої історії показав, що далеко не всі з представлених видань підходять для повноцінного вивчення всіх питань даного курсу. Так, наприклад, високою інформативністю та системністю відрізняється підручник «Історія Стародавнього Сходу» (Т.1. Древній Єгипет) за редакцією академіка В.В. Струве, але рік випуску цього підручника - 1935! А от у підручнику, виданому у 1998 році, його автор стверджує, що в Древньому Єгипті відбувався процес приватизації, не пояснюючи, що він мав на увазі, і тим самим вводячи студентів в оману, оскільки приватизація у сучасному розумінні не властива рабовласницькому ладу.

Оскільки кількості лекційних годин по даній дисципліні недостатньо для того, щоб викладач міг дати матеріал у повному обсязі, а більшість студентів не мають можливості придбати якісні підручники з історії Стародавнього Сходу, у сучасних умовах вони усе більше орієнтуються на ресурси мережі Internet.

Залучення Internet-ресурсів підвищує активність студентів і змінює роль викладача, який є тепер не просто вчителем, а ще консультантом і координатором. Проте нова роль у жодному разі не зменшує значення викладача на занятті, просто міняється сам процес навчання, а, отже й роль керівника, бо, відповідно до педагогічної психології, процес самостійного навчання не виключає наявності керівника, який контролює виконання того або іншого завдання. Крім того, велика кількість інформації, розміщеної та доступної у мережі Internet може привести студента у замішання та спричинити самі неадекватні реакції. У цьому випадку особливо важливий фактор присутності реального, а не віртуального викладача, оскільки безсистемне використання Internet-ресурсів навряд чи дасть бажаний результат.

Кількість домашніх комп'ютерів та інформаційних центрів, що надають доступ до Internet, росте з кожним днем, тому усе складніше стає контролювати самостійну роботу студентів поза освітніми установами. Варто врахувати істотний недолік роботи з Internet-ресурсами - невірогідність деякої інформації, наявність якої може залежати від власника ресурсу (державна або комерційна організація, приватна особа). Як правило, відбір матеріалу для мережі Internet проводиться зацікавленими людьми, які можуть добирати матеріал, дотримуючись своєї позиції щодо якого-небудь питання. При цьому вони не враховують, що серед відвідувачів ресурсу можуть бути і не фахівці, здатні відразу ж визначити вірогідність інформації. Але цей недолік і активізує під керівництвом викладача самостійну роботу студентів, що полягає в аналізі та переосмисленні отриманого матеріалу для визначення рівня його вірогідності. У зв'язку із цим, викладачі повинні, по можливості, спробувати направити самостійну діяльність студентів при роботі з Internet-ресурсами у потрібному напрямку. Здійснити це допомагають побудовані спеціальним чином завдання, що включають список рекомендованих, заздалегідь переглянутих викладачем Internet-ресурсів.

До того ж, при інтеграції Internet-ресурсів у навчальний процес зростає рівень мотивації студентів, підвищується прагнення самостійно знайти та вивчити необхідну інформацію. Самостійною роботою студента викладачі повинні не примушувати, а спонукати студента до систематичного навчання, погоджуючись із висловленням А.Дістервега:

«знання можна тільки запропонувати, але опанувати ними може та повинен кожен самостійно».

У контексті вивчення дисципліни «Історія Стародавнього Сходу» у рамках навчальної програми СНУ ім. В.Даля, ми рекомендуємо студентам наступні сайти, де доступний матеріал відрізняється інформативністю, комплексністю та зручним інтерфейсом: www.godsbay.ru; www.middleeast.org.ru; www.papyri.ru-egypt.com; www.refill.ru/egypt.

ВПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «ЦЕНТР КЕРУВАННЯ НАВЧАННЯМ»

Сердюк С.А.,

Коледж СНУ ім. Володимира Даля

Основним напрямком діяльності навчальних закладів у цей час є забезпечення всебічного розвитку учнівській молоді як цілісної особистості, розвиток її здібностей і творчості, здатності самостійно діяти й приймати рішення в динамічних, нестандартних ситуаціях.

У цей час актуальним для людства є створення відкритого суспільства, так званого «суспільства без границь». Найважливішою умовою його формування зізнається необхідність удосконалювання системи освіти на принципах відкритості й волі. Відкрита й вільна освіта припускає створення єдиного освітнього простору, надання рівних можливостей усім учасникам освітнього процесу, одержання доступу до інформаційних й освітніх ресурсів, дає можливість кожному студенту максимально розвинути свої особистісні якості. Особливо це актуально для регіонів, вилучених від провідних освітніх центрів.

Найбільше повно відповідає ідеям відкритої освіти *концепція особисто-орієнтованої освіти*. Але зміна парадигми освіти робить необхідним створення нової моделі освіти на основі вдосконалення педагогічних технологій у педагогічних системах. У світовій й українській освіті в цей час проявляється тенденція до створення освітніх систем на основі *інформаційних технологій*.

Для реалізації ідей відкритої освіти потрібні нові підходи, освітні інноваційні технології. Особливе місце в цій системі приділяється навчальним експертним системам, «віртуальним» формам навчання, самостійній й індивідуальній роботі учня.

Сполучення традиційного методу програмованого навчання з технологією експертної системи є одним з нових підходів до створення систем програмованого навчання на основі ЕОМ. Цей підхід по можливості реалізований за допомогою оболонки навчальної системи «Центр керування навчанням», яка використовується в процесі навчання в коледжі СНУ.

Ціль цієї навчальної системи - створення навчальних матеріалів, які дозволяють виробити індивідуальну стратегію навчання.

У даній системі постійно контролюються глибина й обсяг досліджуваного матеріалу. Студент одержує порцію досліджуваного матеріалу, що супроводжується виконанням тестового завдання. Базуючись на відповідях, ЕОМ формує для конкретного студента індивідуальний шлях навчання, що відповідає його рівню розуміння.

Основна мета системи «Центр керування навчанням» орієнтація на розвиток активності, ініціативи, творчості учнів, підвищення інтересу студентів до навчальних занять, формування вмінь застосування отриманих знань у практичній діяльності.

Оцінюючи психолого-педагогічні можливості комп'ютеризації навчального процесу з використанням даної системи, можна виділити наступні основні напрямки:

- використання для одержання й закріплення знань;
- перевірка знань, умінь і навичок учнів;
- облік результатів навчання й оперативне подання відповідної інформації викладачам, батькам і самим учням.

Для ефективного впровадження методів активного навчання на базі використання оболонки навчальної системи «Центр керування навчанням», необхідна більша і серйозна робота по підготовці методичної і інформаційної бази по різних дисциплінах.

Це забезпечить реалізацію методів активного навчання для підвищення якості підготовки фахівців з урахуванням зрослих вимог в умовах ринку.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ВІРТУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Соколова Я.В., Телешко М.О., Мовлян О.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Будь-яке підприємство, у тому числі і віртуальне, пронизують багаточисельні інформаційні потоки. Дослідженням інформаційних потоків займається інформаційна логістика. Вживання способів і методів оптимізації інформаційних потоків в практичній діяльності забезпечує створення і функціонування інформаційних логістичних систем, що керують виробництвом інформації, її рухом і доставкою споживачам з мінімальними витратами при максимальному задоволенні їх потреб в інформації. Інформаційна логістична система є сукупністю певним чином організованих інформаційних потоків, інформаційних технологій, устаткування і працівників, які виконують операції, що забезпечують рух інформації в логістичній системі, а також між логістичною системою і зовнішньою середою [1].

Формування інформаційної логістичної системи – складний творчий процес. Він ґрунтується на розбитті всього циклу проходження інформації на функціональні підсистеми, формуванні і структуризації інформаційних потоків, встановленні ієрархії їх супідрядності і організації їх взаємозв'язків, розробляється інформаційна модель руху потоків на підприємстві. При розробці інформаційної логістичної системи віртуального підприємства слід враховувати основні проблеми логістики Інтернет-комерції [2]. Відсутня достатня кількість кур'єрських фірм, що спеціалізуються на оформленні замовлень і їх доставці покупцям; отримав широкий розвиток процес, званий “зворотною логістикою”, тобто післяпродажне обслуговування, прийом використаних товарів для їх переробки і повернення товарів, від яких покупець по тих або інших причинах відмовляється; виникає необхідність залучення фахівців з “кібертранзиту”, тобто з продажу і доставки товарів громадянам інших країн; з'являються проблеми, що стосуються термінів, витрат і можливих помилок в поставках замовлених товарів; проблеми тарифікації послуг кіберторговців.

Модель інформаційних логістичних процесів віртуального підприємства являє собою комп'ютерну реалізацію, побудовану в середі BP Win. У моделі відбиваються елементи віртуального підприємства, їх характеристики, взаємозв'язки з іншими елементами і із зовнішнім світом. Модель містить інформацію про поточний стан, про минулі і можливі стани в майбутньому віртуального підприємства в цілому і кожного його елементу окремо.

Розроблена модель інформаційних логістичних процесів віртуального підприємства з використанням засобів візуального моделювання дозволяє представити інформаційні логістичні процеси, які відбуваються у віртуальному підприємстві; зрозуміти проблеми, які стають перед функціонуванням як логістичної системи, так і самого підприємства в цілому з врахуванням особливостей роботи віртуальних підприємств; забезпечує точнішу оцінку необхідних ресурсів, чітке опрацювання планів і ефективне управління розробленою системою.

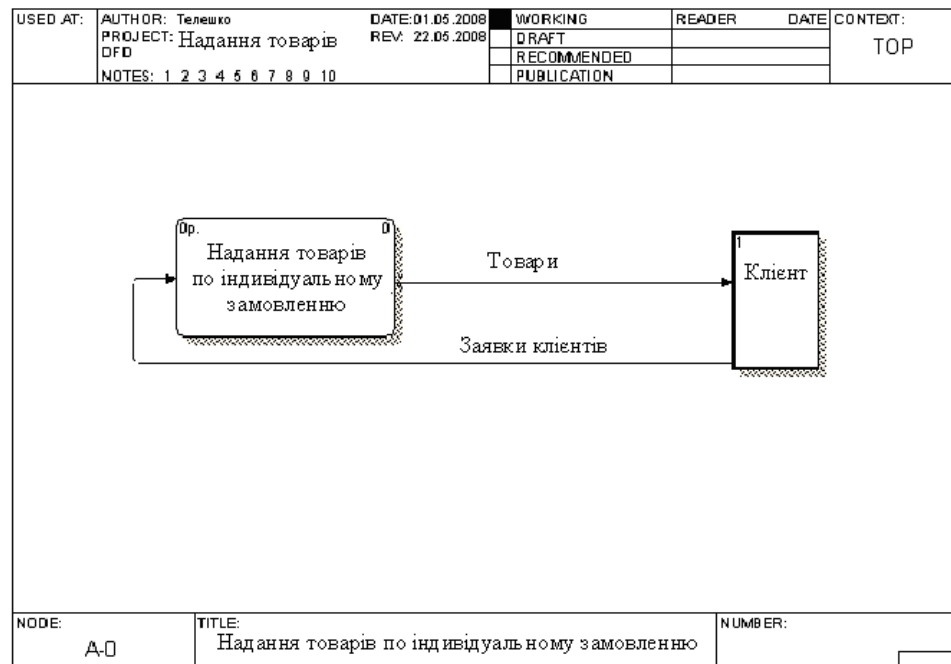

Рис. 1. Схема опису бізнес-процесу «Надання товару по індивідуальному замовленню»

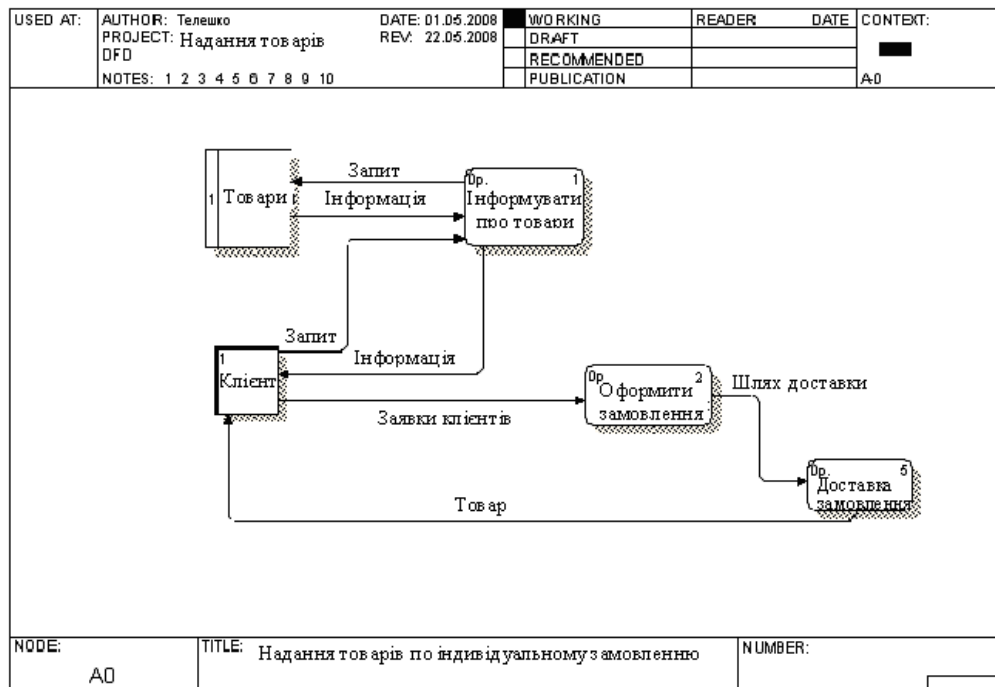

Рис. 2. Схема опису декомпозиції бізнес-процесу «Надання товарів по індивідуальному замовленню»

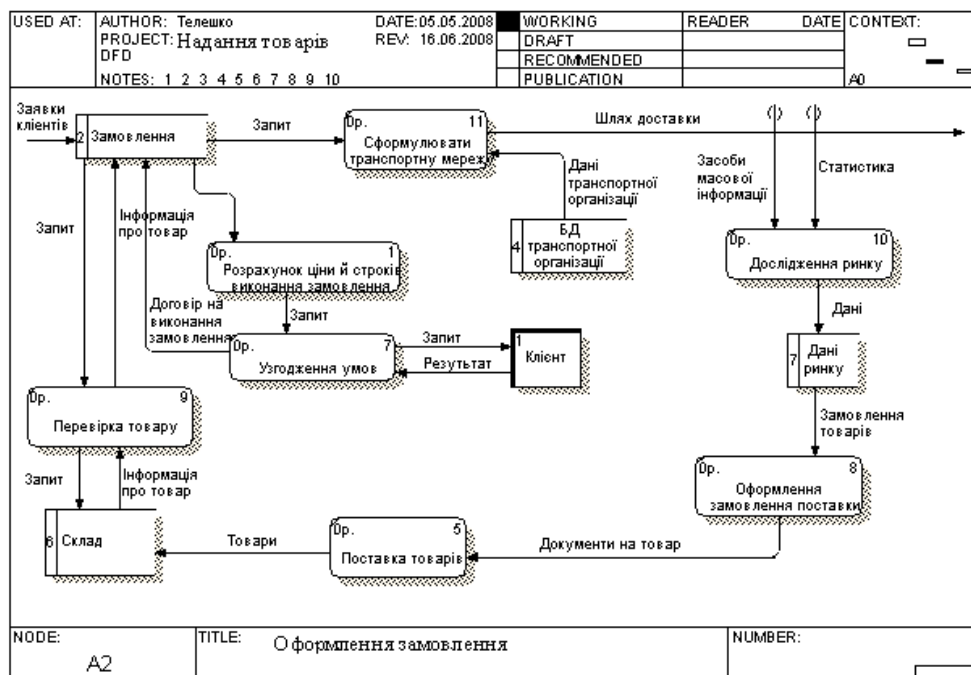

Рис. 3. Схема опису декомпозиції бізнес-процесу «Оформити замовлення»

Література

1. Пушкарь А. И., Грабовский Е.Н., Пономаренко Е.В. Стратегічне керування розвитком електронного бізнесу й інформаційних ресурсів підприємства (моделі, стратегії, механізми). – Харків, Вид. ХНУ, 2005 – 450 с.
2. Тимашова Л. А., Рамазанов С. К., Бондар Л. А., Лещенко В. А. Організація віртуальних підприємств. Монографія. – Луганськ: СЛУ ім. В. Даля, 2004. – 368 с.

ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ INTERNET ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Співак О.М., Співак А.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В умовах сучасного динамічного розвитку суспільства найважливішим стратегічним ресурсом є інформація. Разом з традиційними ресурсами сучасні інформаційні технології, що дозволяють створювати, зберігати, переробляти та забезпечувати ефективні способи представлення інформації, стали не тільки важливим фактором життя суспільства, але і засобом підвищення ефективності управління всіх сфер суспільної діяльності. Інформатизація на основі застосування обчислювальних мереж проникає сьогодні у всі сфери життя сучасного суспільства, пов'язані з використанням і переробкою інформації. Рівень інформатизації стає одним з істотних факторів успішного розвитку та підвищення конкурентоспроможності у тому числі й вищих учбових закладів.

В умовах швидкого старіння змісту дисциплін, яке пов'язане з новими відкриттями науки та техніки особливого значення набуває підготовка випускників ВУЗу в області використання нових способів пошуку знань і методів доступу до видалених банків даних, що містять актуальну наукову й учбову інформацію.

У зв'язку з цим важливого значення набуває використання унікальних можливостей, якими володіє Internet і, який органічно пов'язаний з процесом модернізації управління у всіх сферах людської діяльності. Одним з основних напрямів розвитку освітнього процесу стає реалізація концепції випереджаючої освіти, орієнтованої на широке використання інноваційних педагогічних технологій навчання, направлених на розкриття творчого потенціалу особистості. Для європейських Вузів вже давно характерним є дуже високий ступінь використання Internet-технологій в учбовому процесі. Більшість провідних вітчизняних Вузів прагнуть не відставати від цієї тенденції.

Внаслідок чого викладачам і студентам надається можливість використовувати в учбовому процесі:

електронну пошту для обміну інформацією, як усередині мережі, так і із зовнішніми абонентами, що особливо важливо для розвитку партнерських відносин і здійснення обміну інформацією із студентами інших Вузів; внутрішньовузівську електронну дошку оголошень; участь в телеконференціях і Internet-форумах, де обговорюються проблеми наукового та професійного характеру; доступ до відкритих файлових серверів мережі Internet для отримання вільно поширюваних програмних засобів; видалений доступ до баз даних, бібліотечних каталогів і файлів електронних бібліотек при підготовці учбових робіт і проведеної наукових досліджень; робота у віртуальному підприємстві; отримання електронних періодичних видань з вибраної тематики.

Проте сьогодні далеко не всі викладачі вищої школи володіють необхідними навичками використання комп'ютерних інформаційних технологій і Internet в учбовому процесі. В більшості випадків це торкається периферійних Вузів.

Впровадження Internet-технологій в учбовий процес ВУЗу пов'язано із рядом проблем. Перша істотна проблема – це обмеженість ресурсів ВУЗу (фінансування, якість каналів зв'язку, рівень використовуваної у ВУЗі комп'ютерної техніки). Другої, не менш важливої, проблемою на сьогодні є невідповідність викладацького складу і відсутність методичних розробок по застосуванню ресурсів глобальних мереж в учбовому процесі. Проте через очевидну складність формалізації процесів навчання й із-за новизни Internet-технологій ці проблеми знаходяться на початковій стадії свого рішення, можливості сучасних інформаційних технологій використовуються в малому ступені в учбовому процесі.

Слід зазначити, що щоб існуюче положення справ змінилося, потрібен час на створення особливого класу педагогів і учених мережевого типу. Цей клас фахівців переважно формуватиметься з молодих науково-педагогічних кадрів, здатних здійснити сполучення новітніх педагогічних і телекомунікаційних технологій. Для забезпечення якості освітнього процесу викладачі повинні бути фахівцями в своїй галузі, пройти курс базової підготовки, які в змозі організувати кафедри з інформаційних технологій, які є сьогодні в будь-якому ВУЗі.

Література

1. Зайцева Л. А. Использование информационных компьютерных технологий в учебном процессе и проблемы его методического обеспечения. // Интернет-журнал "Эйдос". - 2006.
2. <http://bykov.socionet.ru>

АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА ТЕСТИРОВАНИЯ СТУДЕНТОВ В ОБЛАСТИ ЗНАНИЙ ЯЗЫКА SQL

Стоянченко С.С., Шигирт В.А.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Постановка проблемы. В современном мире, где автоматизация процессов играет важную роль в развитии человечества, немаловажную роль занимает автоматизация учебного процесса. Будь то ВУЗ или дополнительные курсы подготовки специалистов в той или иной сфере деятельности. Необходимо сделать систему общедоступной и простой в использовании, так же требуется исключить мошенничество, а также утечки данных из системы.

Многие системы удаленного тестирования работают в рамках определенных учебных заведений, не имеют модульности и не дают возможность обычным пользователям проверить свой уровень знаний в той или иной области. Однако приведенная ниже система обладает модульностью, свободой в использовании и распространении. Система предназначена для проверки знаний студентов в области языка структурированных запросов (англ. Structured Query Language). Это универсальный компьютерный язык применяемый для создания, управления и модификации данными.

Основная часть. С развитием кредитно-модульной системы возникают потребности в дистанционном образовании. При этом каждый учащийся может в любой точке земного шара независимо от местонахождения пройти обучение, а также дистанционно проверить свой уровень знаний. Важнейшими технологиями в развитии таких систем являются именно веб технологии. Такие протоколы как HTTP и HTTPS обеспечивают надежный, а второй еще и защищенный режим обмена данными. Современные средства веб программирования такие как, серверные – PHP, SQL, ASP, Perl и на стороне клиента AJAX, FLASH, ActionScript обеспечивают реализацию клиент-серверных приложений.

Реализованная нами система использует такие современные технологии веб программирования как PHP, MySQL, JavaScript, HTML. Функционирование которых поддерживают такие сервера как Apache 2.0 и MySQL 5.0, это обеспечивает высокий уровень безопасности и производительности.

Для осуществления контроля знаний студентов важную роль играет объективная оценка контроля знаний. Различные системы тестирования в той или иной степени дают приближенный показатель коэффициента знаний. Достичь наивысшей степени проверки знаний удастся лишь в том случае, если вопросы и задачи, поставленные перед студентом, максимально приблизить к реальным условиям. Однако следует и учесть, что в реальных условиях значительное время затрачивается на различные настройки сервера, создание учетных записей и так далее.

В приведенной же здесь системе эти стандартные и времязатратные процедуры упрощены. Случаи мошенничества в системе исключены, так как список вопросов для каждого генерируется отдельно и содержит абсолютно разные и неповторяющиеся вопросы. Для начала прохождения тестирования от пользователя требуется лишь единая абсолютно быстрая по времени регистрация в системе. При регистрации указывается, является ли пользователь студентом кафедры.

Проверка этого осуществляется за счет сравнения персональных данных студента с эталонной базой студентов кафедры, если все проходит успешно, то пользователь в системе имеет привилегию студент. Студент отличается от рядового пользователя тем что ему предоставляется список вопросов отличный от тех которые предоставляются обычным пользователям. Это позволяет избежать утечки экзаменационных вопросов. Система предусматривает также ограничение времени прохождения тестов, однако предусмотрены режимы и без ограничений. Проверка знаний студента достигается не выбором варианта ответа, а написанием запроса, что дает максимальную оценку знаний усвоенных студентом. В системе предусмотрена защита от модификации эталонных баз данных, а также недоступность к чтению или записи служебной информации системы. Высокий уровень защиты и продуманность интерфейса и поставленных задач отличают эту систему от других аналогичных систем.

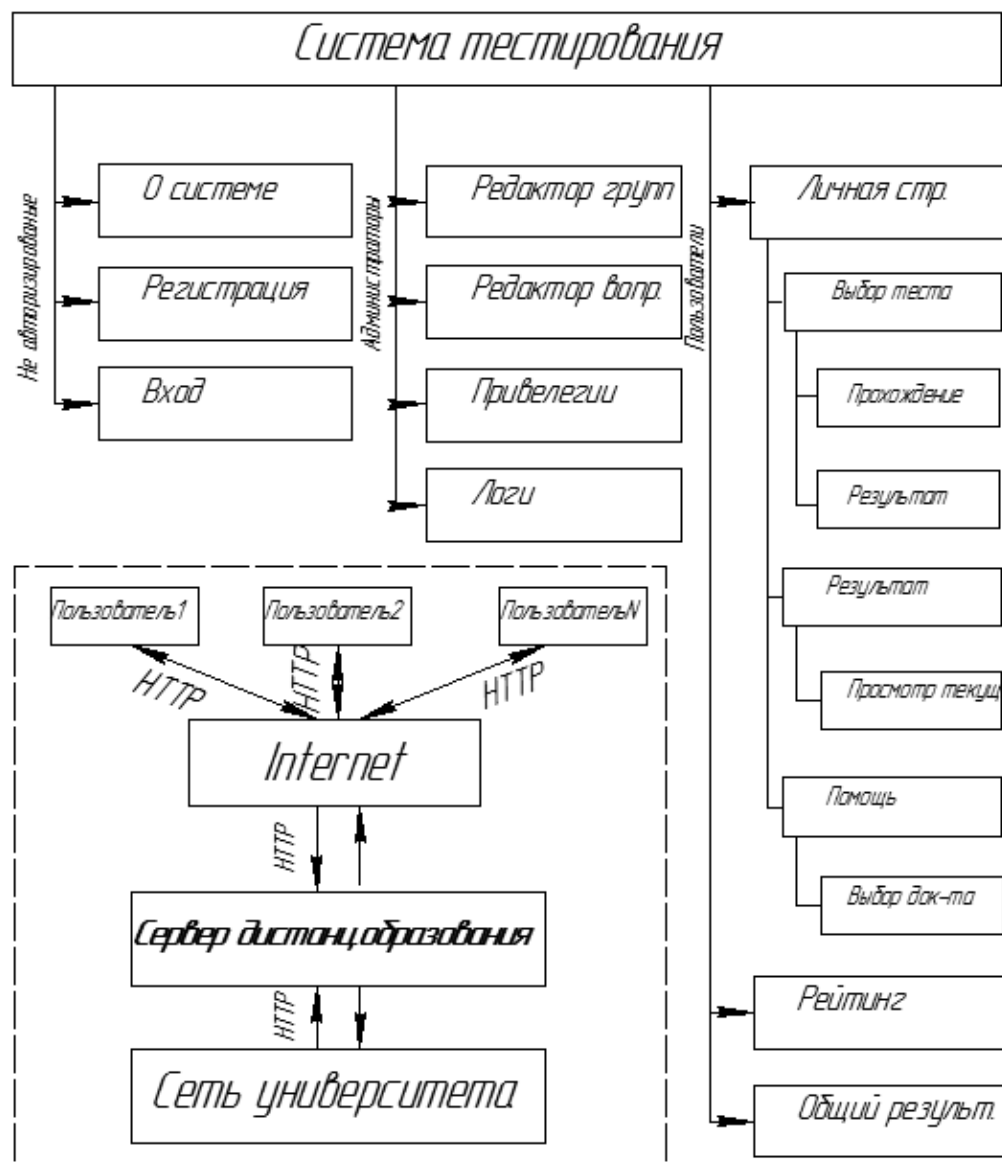

Рис.1 Схема системы тестирования

На рис. 1 приведена общая схема функционирования системы тестирования. Эта схема не раскрывает функции системы в целом, а служит лишь для общего представления системы. Данная разработка имеет не только режим тестирования, но и режим обучения в процессе которого пользователь может с нуля начать изучения языка SQL либо пополнить существующий багаж знаний. Также дабы создать дух соперничества имеется система рейтинга основанная на результатах и количествах уже пройденных тестов. Правильность пройденных пользователем вопросов и результаты их выполнения он может как в процессе прохождения теста так и по его окончанию. Администратор системы войдя под своей учетной записью имеет возможность изменять права пользователей, объединять пользователей в группы, добавлять или удалять вопросы. Важную роль в системе тестирования играет модуль тестирования схема функционирования приведена на рисунке 2.

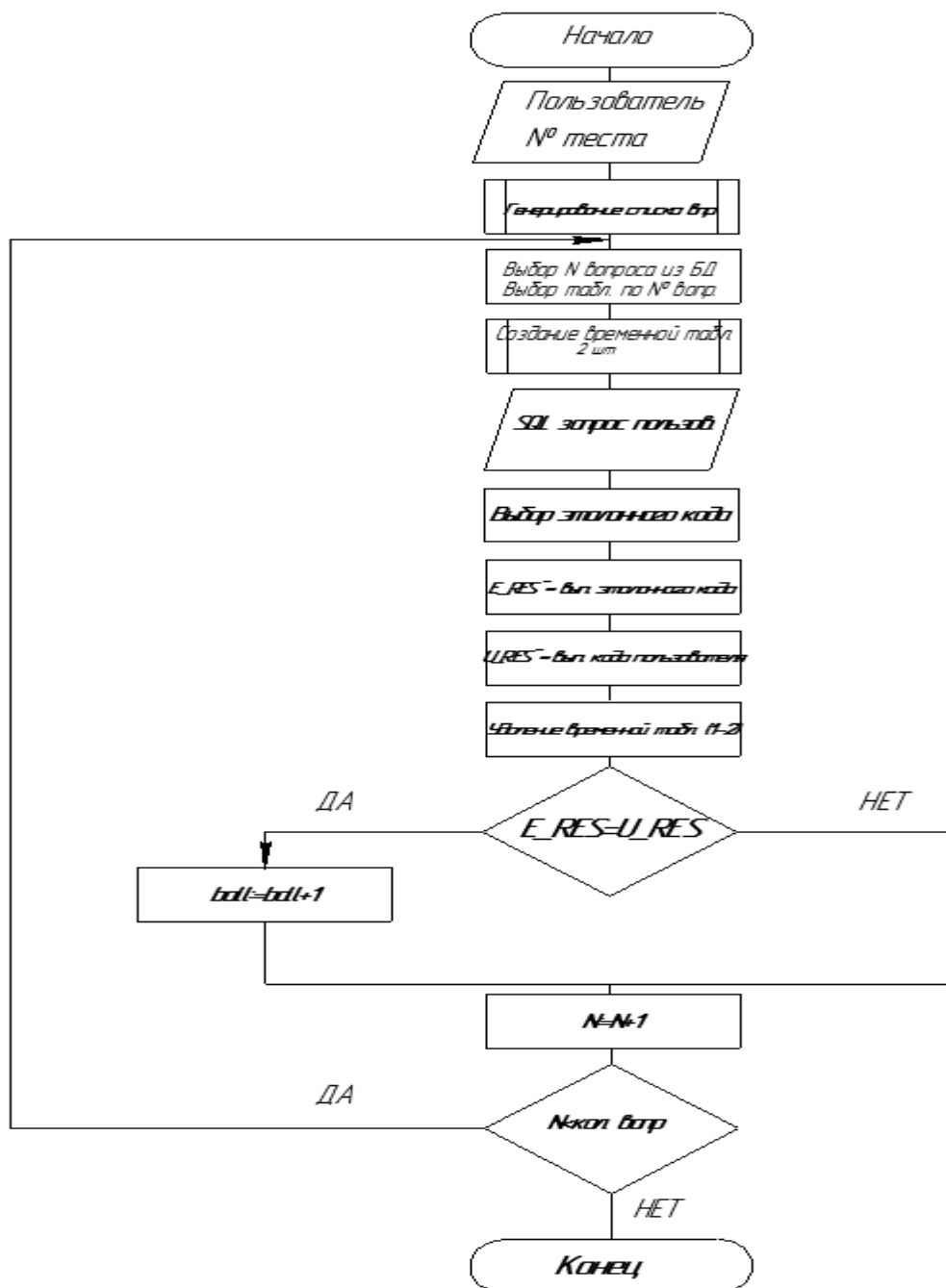

Рис. 2. Модуль тестирования блок-схема

Для того чтобы выполнять запросы любой сложности и функциональности из эталонных таблиц хранящихся на сервере создаются 2 таблицы дубликаты эталонной таблицы, на этих дубликатах собственно и выполняется запросы пользователя и скрипта. Затем результаты выполнения сравниваются, в случае если пользователь ввел правильный ответ, то его результат будет идентичен результату скрипта. Чтобы избежать случайного совпадения имен таблиц они имеют имена – id пользователя+имя таблицы+скрипт(или пользователь). Такая система имеет защищенность благодаря тому, что

пользователь может выполнить любой даже вредоносный код программы, что никоим образом не повлияет на исходную таблицу или саму систему. Это дает дополнительные возможности в проверке знаний, например вопросы на создание, модификацию или удаление таблиц.

Веб интерфейс системы тестирования приведен на рисунке 3.

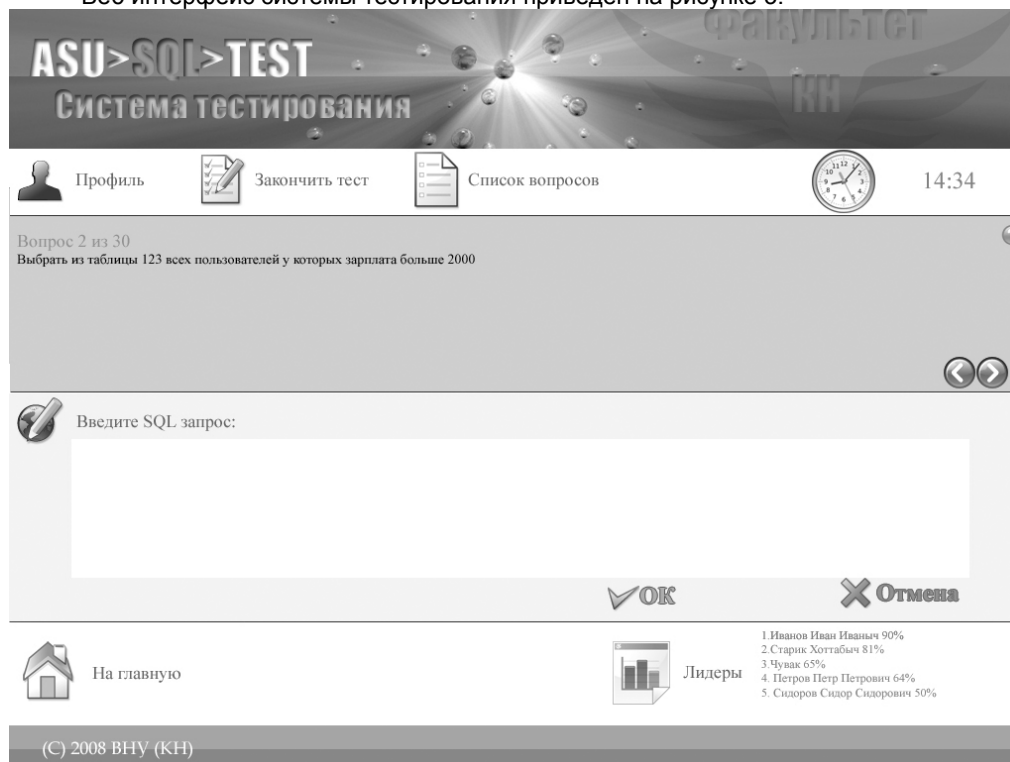

Рис. 3. Веб интерфейс системы тестирования

Вывод. Разработанная система, имея веб интерфейс, позволяет сэкономить уйму времени преподавателей и студентов на прохождение тестирования, а также дает наиболее объективную оценку проверки знаний в области языка SQL. Обладая высокой функциональностью и надежностью, система является наиболее приемлемой для проведения тестирований в данной области знаний.

МНЕМОТЕХНИКА В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Твердохлебова И.П.,

ВНУ

Ассоциации образов и связи разных систем облегчают изучение любого предмета. Секрет хорошей памяти на языки состоит в формировании множества ассоциаций для каждой идеи, которую следует сохранить в памяти. Чем больше других идей и звуков ассоциируется с новой разучиваемой информацией, тем легче нашей памяти удерживать ее. Как известно, при изучении иностранного языка одна из основных задач – пополнение словарного запаса. Многие запоминают слова, используя зубрежку. Но существуют эффективные приемы, позволяющие свести количество повторений при запоминании до минимума. Полное запоминание, которое мы называем ускоренным обучением, начинается с ввода информации и сохранения ее в особой форме. Самое главное – связать новые звуки и произношение с чем-то уже знакомым. А затем можно создавать разнообраз-

разные ассоциации, чтобы к новому слову или идее вело множество тропинок. Главное в образовании ассоциаций - это яркость образа. Чем ярче воображение, тем легче создавать связи между ними, соответственно больше слов вы запомните. Ассоциации должны быть необычными, нестандартными, абсурдными, смешными, образными, неожиданными, новыми. Чем с большим числом других фактов связан разучиваемый новый факт, тем легче и дольше он остается в памяти. Существует множество причин, по которым человек не может запомнить информацию. Основными причинами являются следующие моменты: недостаточная концентрация внимания, несоблюдение основных законов памяти, сложность самой информации для запоминания, а также ее плохая организация и слабо развитая природная память. Забывание связано с неумением вспомнить, с неумением подобрать нужный ключ к нужной двери. И вот здесь на помощь может прийти мнемоника.

Мнемоника - это искусство запоминания, совокупность приемов и способов, облегчающих запоминание и увеличивающих объем памяти путем образования искусственных ассоциаций: по контрасту (антонимы), черный - белый (black-white), по сходству (синонимы), например, боль, страдание (pain, suffering), по звучанию: сон - тон, bank-tank, по корню слова: высота - высокий, beauty-beautiful, часть - целое: нос-лицо, nose-face, подчинительные ответы: человек (мужчина) - отец, женщина - мать, man - father, woman-mother обобщающие: яблоко - фрукт, огурец - овощ, apple-fruit, cucumber-vegetable, дополняющие обстоятельства, например, бежать быстро, медленно -run quickly, slowly, определения: комната темная, мужчина- смелый, заяц- трусливый, room-dark, man - brave, эгоцентрические ответы (личностные реакции): одиночество - всегда, никогда, успех - возможен, невозможен.

Мнемотехника использует естественные механизмы памяти мозга и позволяет полностью контролировать процесс запоминания, сохранения и припоминания информации. Эта техника значительно повышает обучаемость человека любым дисциплинам. Овладение мнемотехникой - это овладение инструментальным навыком, как обучение машинописи, стенографии. Для формирования навыка необходимы упражнения. После формирования навыка запоминания человек может пользоваться этим навыком в любое время. Система апробированных упражнений на практических занятиях по устному переводу подтвердила, что мнемотехника дает возможность накапливать в памяти большое количество точной информации, экономить время при запоминании. Сохранение запомненных сведений в памяти - мощная тренировка памяти и мышления, хороший шанс быстро освоить несколько специальностей и стать профессионалом в своей области, возможность пользоваться разнообразной информацией и отличная гимнастика для мозга.

ВИКОРИСТАННЯ АУТСОРСИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВНЗ

Тіщенко І.О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У сучасних умовах постійного зростання обсягів інформації, стрімкого розвитку комп'ютерних технологій та високого рівня обізнаності з ними студентів, постає проблема ефективного задоволення інформаційних потреб останніх. Виникає загроза зменшення кількості відвідувачів бібліотек ВНЗ, адже споживачам інформації більш зручно отримувати її з мережі Інтернет. Проте пересічному студенту достатньо важко орієнтуватися в інформаційному просторі глобальної мережі, знаходити необхідні публікації. Посередником між студентом та інформаційною системою можуть стати університетські бібліотеки. Тому доцільно вивчати сучасні тенденції діяльності цих закладів, проаналізувати еволюцію взаємодії споживача інформації з бібліотекою. Теоретичні основи, еволюцію та сучасні тенденції інформаційного обслуговування розглянуто в працях Д.І. Блюменау, Р.С. Гіляревського, В.В. Брежневої, В.А. Мінкіної, І.І. Родіонова, В.А. Цветкової. Проте новітні форми інформаційного обслуговування у бібліотеках ВНЗ, зокрема, із залученням технології аутсорсингу розглянуто у наукових працях лише побіжно. Отже, метою даної публікації є дослідження особливостей аутсорсингу як одного з напрямів діяльності бібліотек ВНЗ.

Розглядаючи історичний розвиток уявлень про завдання і зміст обслуговування користувачів бібліотеки ВНЗ, варто зазначити, що установи бібліотечно-інформаційного комплексу пройшли декілька етапів розвитку: бібліотечне, бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування, причиною чому слугувало постійне збільшення інформаційних потреб суспільства. В процесі вдосконалення взаємодії бібліотеки із споживачем постійно збільшувався арсенал форм та методів обслуговування читачів, які сьогодні можливо поєднувати завдяки використанню комп'ютерних технологій. Такий рівень розвитку бібліотек, коли пріоритетним напрямком їх роботи стає широке застосування комп'ютерної техніки та орієнтація на користувачів інформації, їхніх потреб, вимог, вподобань, називають інформаційним сервісом [1, с. 19 – 21]. Перехід бібліотеки СНУ імені Володимира Даля на цей рівень підвищить ефективність обслуговування читачів та авторитет книгозбірні серед студентів. Для цього слід вирішити такі проблеми як поповнення фонду новими виданнями; обладнання комп'ютеризованих робочих місць в читальних залах; забезпечення студентам та викладачам доступу до ресурсів глобальної мережі. Проте такі перетворення бібліотеки університету вимагають значних матеріальних витрат. В умовах доволі обмеженого фінансування з боку держави бібліотеці доводиться шукати альтернативні джерела отримання коштів для розвитку та успішного функціонування. Тобто перехід на рівень інформаційного сервісу буде можливим за умов застосування у діяльності книгозбірні ринкових технологій, зокрема, аутсорсингу.

Варто зазначити, що аутсорсинг як технологія передачі певних функцій стороннім підприємствам вже давно набув поширення в різних сферах виробничої та підприємницької. Менш активно він впроваджується в традиційно консервативну бібліотечну практику [2, с. 12]. Основним ресурсом бібліотеки СНУ ім. В. Даля як аутсорсера є професійний, а саме кваліфіковані трудові ресурси. Обізнані у процесах інформаційного пошуку працівники бібліотеки можуть на комерційній основі надавати консультативні послуги щодо роботи з електронними ресурсами Інтернет, здійснювати безпосередньо процедури пошуку документів за інформаційними запитами студентів, викладачів, сторонніх користувачів. У контексті сучасного розвитку комп'ютеризації та телекомунікаційного зв'язку одним з найбільш пріоритетних напрямків сервісних послуг у бібліотеці СНУ ім. В. Даля може стати електронна доставка документів (ЕДД), яка значно скорочує час отримання інформації споживачем. Електронною поштою студенти

СНУ ім. В. Даля та інші користувачі бібліотеки могли б також отримувати повідомлення про нові надходження з питань, що охоплюють їх учбові та наукові інтереси, визначені переліком дисциплін згідно з планами навчального процесу або індивідуальними замовленнями. Також є можливість надсилати користувачеві бюлетені нових надходжень, реферативні, бібліографічні огляди літератури. На замовлення окремих споживачів або груп читачів фахівці бібліотеки мають змогу формувати спеціалізовані бази даних, які б враховували різнобічні аспекти інформаційних потреб замовника. Подібні послуги бібліотека СНУ ім. В. Даля може надавати на постійній основі, разово або періодично. Отже, із застосуванням технології аутсорсингу, засобів комп'ютерно-телекомунікаційної техніки бібліотека синтезуватиме в своїй діяльності різні форми та методи інформаційного обслуговування, аналітико-синтетичної обробки документів, що дозволить здійснювати інформаційне супроводження користувачів, тобто перейти на рівень інформаційного сервісу, і, як наслідок, підвищивши ефективність інформаційного обслуговування споживачів.

Таким чином, пройшовши довгий еволюційний шлях від бібліотечного обслуговування через бібліотечно-бібліографічне до інформаційного, установи бібліотечно-інформаційного комплексу поступово переходять до інформаційного сервісу. Науковій бібліотеці СНУ ім. В. Даля доцільно застосовувати в своїй діяльності новітні технології, зокрема, аутсорсинг, щоб підвищити ефективність обслуговування користувачів, перейти на рівень інформаційного обслуговування та зберегти свою роль та місце у сучасному комерціалізованому інформаційному просторі.

Література

1. Брежнева, В.В. От библиотечно-библиографического обслуживания к информационному сервису / В.В. Брежнева // Науч.-техн. информация. Сер. 1. – 2003. – № 6. – С. 18 – 23.
2. Гончаров М.В. Использование аутсорсинга при реализации библиотечных Интернет-комплексов // Научные и технические библиотеки. – 2004. – № 3. – С. 12 – 19.

ВИРТУАЛЬНАЯ ЛАБОРАТОРНАЯ РАБОТА “СЛОЖЕНИЕ ВЗАИМНО ПЕРПЕНДИКУЛЯРНЫХ КОЛЕБАНИЙ” НА БАЗЕ СИСТЕМЫ КОМПЬЮТЕРНОЙ МАТЕМАТИКИ MATLAB

Калюжный Г.С., Турчак С.В.,

Восточноукраинский национальный университет имени В.Даля

В процессе обучения на естественных и инженерных специальностях нельзя обойтись без выполнения лабораторных работ. При выполнении лабораторных работ у студентов вырабатываются навыки работы с учебным оборудованием. Однако выполнение лабораторных работ возможно только в лабораториях с ограниченным количеством оборудования. Такая форма выполнения лабораторных работ не подходит для студентов дистанционной формы обучения. Поэтому, чтобы студенты дистанционной формы обучения получили более глубокое представление о лабораторной работе мы используем виртуальный лабораторный практикум.

В общем случае виртуальная лаборатория представляет собой некую информационную среду, позволяющую проводить эксперименты, не имея непосредственного доступа к объекту исследования.

Создание виртуальных лабораторных работ позволит учащимся дистанционной формы обучения освоить практический курс и ознакомиться с измерительными приборами без использования специального оборудования.

При этом экономятся собственные силы и средства, остается широкое поле для собственного творчества. Применение компьютерных технологий позволяет автоматизировать не только вычислительные процессы и графическое представление результатов расчетов, но и учебный процесс, создать моделирующие системы.

Особенно эффективно применение моделирующих программных систем при дистанционном обучении, когда обучающийся может воссоздать условия реальной лаборатории у себя на ПК дома.

Для выполнения виртуального лабораторного практикума можно использовать систему MatLab, в состав которой входит пакет для моделирования динамических систем Simulink. Он имеет обширную библиотеку блочных компонентов и удобный редактор блок-схем – разновидность средств визуального программирования. Математической базой Simulink являются сложные системы алгебраических и дифференциальных уравнений (линейных и нелинейных), которые автоматически генерируются при «сборке» модели и решаются в процессе ее работы [1].

В настоящей работе представлены результаты разработки лаб. работы “Сложение взаимно перпендикулярных колебаний” на базе Simulink.

Если частоты взаимно перпендикулярных колебаний не одинаковы, то траектория движения имеет вид довольно сложных кривых, называемых фигурами Лиссажу [2]. Вдоль осей X и Y такие два линейных колебательных движения можно записать в виде:

$$x = a_x \cos(\omega_x t + \alpha_x) \quad y = a_y \cos(\omega_y t + \alpha_y)$$

Результирующая проекция движения в плоскости XY зависит от соотношения частот, амплитуд и фаз этих колебаний. Если отношение частот $\frac{\omega_x}{\omega_y}$ равно рациональному числу, т.е.

может быть представлено в виде отношения двух натуральных чисел $\frac{\omega_x}{\omega_y} = \frac{n_y}{n_x}$, то траектория оказывается замкнутой и движение является периодическим. Такого типа траектории называют фигурами Лиссажу [2].

На рис.1 представлена блок-схема лабораторной установки, составленная в системе Simulink.

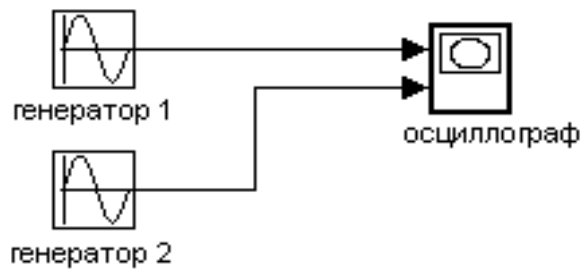

Рис.1. Блок –схема лабораторной установки в Simulink

Данные, полученные при выполнении лабораторной работы, приведены на рис.2

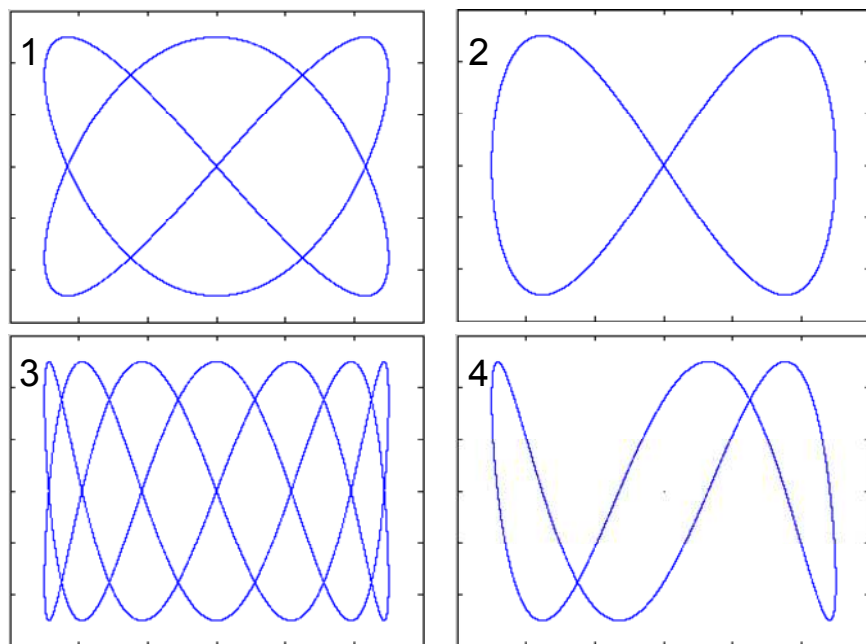

Рис.2. Фигуры Лиссажу полученные в Simulink.

1) $\omega_x=50\text{ Гц}$ $\omega_y=75\text{ Гц}$ $\alpha_x=0$ $\alpha_y=0$	2) $\omega_x=50\text{ Гц}$ $\omega_y=175\text{ Гц}$ $\alpha_x=0$ $\alpha_y=0$
3) $\omega_x=50\text{ Гц}$ $\omega_y=100\text{ Гц}$ $\alpha_x=0$ $\alpha_y=0$	4) $\omega_x=50\text{ Гц}$ $\omega_y=150\text{ Гц}$ $\alpha_x=0$ $\alpha_y=\pi/4$

По форме и известной частоте одного из складывающихся колебаний можно определить частоту второго колебания.

Фигура Лиссажу пересекает любую прямую параллельную оси Ox n_x раз а прямую параллельную оси Oy , n_y раз. Эти прямые конечно должны проходить внутри прямоугольника, огранич.фигуру Лиссажу. Отсюда вытекает правило для нахождения искомой частоты: через фигуру Лиссажу необходимо провести две прямые, параллельные осям X и Y , подсчитать число точек пересечения этих прямых с фигурой, т.е n_x и n_y и вычислить неизвестную частоту по формуле: $\nu_y = \frac{n_x}{n_y} \nu_x$ [2]. Созданная работа будет использоваться в практикуме по общей физике на кафедре "Прикладной физики".

Литература

1. Дьяконов В.П. MATLAB 6: учебный курс. – СПб, Питер, 2001. – 592 с.
2. Савельев И.В. Курс общей физики. Том I: Учеб. пособие для студентов вузов. — 2-е изд., перераб.— М.: Наука, 1982. — 576 стр

РОЛЕВЫЕ ИГРЫ В СИСТЕМЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ-ЖУРНАЛИСТОВ

Фесенко Ю.П.,

Восточноукраинский национальный университет им. Владимира Даля

Вузовские процессы, инициированные Болонской конвенцией, предъявляют повышенные требования к самостоятельной работе студентов, в том числе и будущих специалистов журналистского профиля. Необходимость выпуска профессионалов, подготовленных к конкурентной борьбе, заставляет максимально приблизить обучение к действительным производственным реалиям. В общем случае это условие не противоречит ни одной системе преподавания, однако с учетом нынешних рыночных обстоятельств, на наш взгляд, нуждается в определенном уточнении.

Ограничиться различными типами учебных практик в СМИ или книжных издательствах, за редчайшим исключением, не представляется возможным, ибо неизбежная атмосфера рутинной повседневности, как правило, подавляет необходимые творческие искания и подменяет их несложным набором расхожих цеховых клише. Конечно же, не просто овладеть и многократно апробированными штампами. Но несомненно и другое – сориентированный таким образом специалист вряд ли поднимется выше среднего уровня. В то же время возможность вернуться в университетскую аудиторию в контексте дистанционного обучения сведена к минимуму. Думается разорвать складывающийся замкнутый круг вполне под силу проблемным ролевым играм.

В самом деле, соответствующим образом сформулированные взаимопересекающиеся и взаимоконтролирующиеся задания в состоянии актуализировать любой спектр профессиональных вопросов, включая планирование выпускниками собственной карьеры [1, 24-25]. При этом желательно акцентировать внимание на взаимодействии теории и практики. Мы подразумеваем здесь прежде всего не воссоздание экстремальных ситуаций, а обнаружение новых подходов к давно, казалось бы, устоявшимся представлениям. Речь может идти и о новостной ленте, и об этапах предвыборной кампании, и о журналистской этике. Главное – следует избегать ненужного менторства. Во избежание схоластического логизирования целесообразно вводить в подобные игры юмор, что дополнительно позволит студентам почувствовать себя не просто рядовыми исполнителями, мелкими «винтиками», а создателями и творцами. Ограничимся здесь одним примером.

Невольно вспоминается популярный среди наших студентов сценарий телевизионного клипа о палочках miracle (англ. чудо). Вкратце воспроизведем его.

Крупным планом. *Клавиатура компьютера. Нежные женские пальчики с длинными разноцветными ногтями с трудом нажимают на буквенные обозначения. Слева и справа от компьютера по стопе бумаги: одна, на которую безостановочно падают входящие листы сверху, неуклонно увеличивается; вторая, куда секретарша складывает, готовые тексты, катастрофически отстает. Мимо проходит шеф, его снисходительно - сожаляющая улыбка.*

И вдруг!!! о чудо!! Палочки «Миркл»! Те же пальчики нажимают клавиши двумя удлинненными спичками, концы которых обмотаны ватой. Соотношение величины двух стоп бумаги резко меняется. Улыбающееся лицо шефа. Восторженный смех и возглас секретарши: «Палочки "Миркл" спасут мир!»

Надписи на исходящих листах и читающий их за экраном «левитановский» голос: *Палочки «Миркл» производятся всемирно известной фирмой «Миркл»! Они экологически чисты! «Миркл» -это демократия для всех! Палочки «Миркл» легко подбираются к любому цвету Ваших ногтей, локонов, платья и даже к любой форме Вашей прически!*

и т.д. Компьютер взрывается салютом и разлетается разноцветными палочками «Миркл». Они сверху планируют на широкую площадь с прохожими. Каждый прохожий с палочкой. Надписи на домах и проезжем транспорте: «Миркл» не померкнет никогда! Ваша мечта сбылась!! Все покупают «Миркл»!!!

Предположенный визуально – вербальный ряд носит ярко выраженный пародический характер, но формально соответствует общеизвестным рекламным установкам. Правда, сами эти установки доведены до абсурда, что укрупняет вопрос о действительном качестве позиционируемого товара и о нравственной ответственности рекламодателя и рекламопроизводителя. Сходным образом может быть интерпретировано и обращение кандидата в депутаты к своим избирателям.

Безусловно, сами по себе ролевые игры не в состоянии гарантировать подготовку классного специалиста. Однако в сочетании с другими педагогическими средствами обучения они доказывают свою высокую эффективность. Студент вынужден выбирать разные точки зрения на создаваемые им тексты. А это не только расширяет его чисто профессиональный кругозор, но и воспитывает чувство гражданской ответственности.

Литература

1. Москалюк Б.А. Прогрессивные методы обучения в вузе: самостоятельное планирование карьеры //36. наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Луганськ, 2007.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ОСВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фокіна В.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Коледж

Вища школа навчання 21 століття повинна орієнтуватися на якісно нові технології навчання. Працювати в таких умовах повинні викладачі, які прагнуть засвоїти нове, яким не байдужий рівень своєї професійної компетенції. Перед такими викладачами завжди стоїть проблема підвищення і досягнення якості навчання.

Під якістю навчання розуміється співвідношення мети та результату.

Основними вузловими моментами реалізації процесу управління якістю навчання є:

2. Мета процесу навчання повинна бути максимально технологічною.
3. Встановити початковий стан студентів шляхом розробки відповідних технологій.
4. Кількісним та якісним аналізом змісту навчального матеріалу виділити основні фактори, які впливають на якість навчання, що дозволить прогнозувати результати процесу навчання.
5. Забезпечити автоматичний зворотний зв'язок шляхом безперервного спостереження за станом освітньої середовища та її дії на особистість студента, що дозволить прогнозувати результати процесу навчання та поступовий перехід до корекції цього процесу.
6. Всі ці задачі повинні вирішуватися на підставі нових інформаційних технологій.

Інформаційні технології – це процес пов'язаний з переробкою інформації. А навчання є процесом передачі інформації викладачем студенту з подальшою переробкою їм цієї інформації. Таким чином будь-яка педагогічна технологія є інформаційною технологією. Поява поняття «нові інформаційні технології навчання» зв'язано з появою широкого впровадженням комп'ютерної техніки в освіту.

Інформаційні технології включають програмоване навчання, інтелектуальне навчання, експертні системи, гіпертекст та мультимедіа, імітаційне навчання, демонстрації дидактичного матеріалу. Ці методики повинні використовуватись відповідно до цілей і ситуацій в навчанні. В одних випадках необхідно імітувати виробничу задачу та углубляти знання студентів, в інших – важливий аналіз знань з предметної області і т.ін.

Головне в нових інформаційних технологіях це комп'ютерна техніка з відповідним технічним і програмним забезпеченням. Із усього слід зробити висновок: нові інформаційні

технології навчання – це процес підготовки і передачі інформації студенту за допомогою сучасної комп'ютерної техніки.

Я викладаю предмет "Інформатика та комп'ютерна техніка" за модульно-рейтинговою системою, як найбільш прогресивному та демократичному методу у підвищенні рівня якості навчального процесу. Це складається із сучасних потреб у комп'ютерній грамотності фахівців різноманітних напрямків. Вміння досконало використовувати комп'ютери у професійній діяльності є невід'ємною часткою знань та вмінь, з яких складається поняття "фахівець".

Одним із шляхів підвищення ефективності та продуктивності модульно-рейтингового навчання є його комп'ютеризація. Підкріплюючи модульне навчання комп'ютером, необхідно розподілити педагогічні функції в системі "педагог – той, хто навчається, – модуль (модульна програма) – ЕОМ".

За допомогою ЕОМ реалізуються такі функції як інформаційно-вибірні, інформаційно-ілюструюча, тренажерська, контролююча, а також ті, що не є для неї суттєвими, – комунікативна та керуюча навчальними діями.

Розглянувши функції ЕОМ в процесі модульно-рейтингового навчання, встановимо доцільні межі застосування комп'ютерів у модульному навчанні.

Інформаційно-вибірну функцію доцільно реалізувати через ЕОМ, деталюючи існуючу підготовку тих, хто навчається, та вимоги до їх знань і, виходячи з цього, добирати структуру модульної програми та окремих модулів.

Інформаційно-пред'являюча функція може реалізовуватися за допомогою ЕОМ шляхом надання тим хто навчається структури індивідуалізованого змісту модуля чи модульної програми, або окремої частини змісту навчання за модульною програмою, яка особисто їм необхідна.

Інформаційно-ілюструюча функція, котра виконується ЕОМ, частіше за все містить надання допоміжної інформації, на необхідність якої указує модуль у вигляді малюнків, таблиць, моделей процесів та ін.

Тренажерська функція здійснюється за допомогою ЕОМ і метою формування умінь та навичок того хто навчається шляхом діяльності. Для цього треба використовувати адаптивні тренажери функціонально-орієнтовані навчальні системи, в яких інформація надається в неформалізованому вигляді на дійсних технічних засобах об'єкта, що вивчається. Тренажерська функція може реалізовуватися через ЕОМ шляхом надання як основної, так і допоміжної інформації з модульної програми чи модуля.

Контролююча функція здійснюється за допомогою ЕОМ: реалізується вхідний чи вихідний контроль, а в деяких випадках при організації поточного контролю.

Комунікативна функція реалізується через ЕОМ в режимі діалогу того, хто навчається, та машини про вибір стратегії пошуку додаткової інформації або навчальних дій у процесі навчання. Вона реалізується інформаційно – навчальними системами.

Таким чином, стверджується, що широка комп'ютеризація модульно-рейтингового навчання можлива, але при цьому ні в якому разі не можна абсолютизувати використання ЕОМ.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ У ВИХОВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ БРИТАНЦІВ

Чибіс Л.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями

Велика Британія досягла великих успіхів у сфері екологічної освіти. Одним з провідних принципів екологічної освіти є принцип міждисциплінарності, тому що екологічне навчання і виховання має багатоаспектний характер і не може здійснюватися в межах одного предмету. Реалізація принципу міждисциплінарності надає широкі можливості для якісного удосконалення екологічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

При підготовці статті використовувались матеріали досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячених питанням екологічної освіти у Великій Британії: В. Червонецького, Г. Марченко, Я. Полякової (Україна), Т. Каленнікової (Білорусь), П. Беррі, С. Холла, В. Брауна (Велика Британія).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Дослідженню формування у британців екологічної свідомості сприяли, переважно, роботи Я. Полякової, Г. Марченко. У них головним чином зосереджується увага на етно-педагогічному аспекті екологічного виховання, позашкільній освіті. Т. Каленнікова розкрила можливості міждисциплінарного підходу в білоруських навчальних закладах. Це актуалізує потребу дослідження можливостей даного підходу у вихованні британської молоді. Відповідно, нами було виділено наступні аспекти проблеми, що розглядається: висвітлення основних положень міждисциплінарного підходу, визначення педагогічного потенціалу даного підходу в екологічному вихованні молоді.

Формулювання цілей

Мета дослідження полягає в тому, щоб розкрити і проаналізувати міждисциплінарний підхід в екологічній освіті Великої Британії.

Виклад основного матеріалу дослідження

Багатосторонній та комплексний характер сучасної екологічної ситуації в цілому світі, й у Великій Британії зокрема, передбачає міждисциплінарний підхід до навчання, включення різноманітних сучасних наукових знань про людину, суспільство і природу.

Міждисциплінарний підхід – є логічним підпорядкуванням змісту шкільних предметів основній меті екологічної освіти для більш ґрунтовного висвітлення екологічних проблем. Згідно з цим підходом кожна навчальна дисципліна, враховуючи її специфіку та структуру, має сприяти формуванню екологічної свідомості і культури людини.

Міждисциплінарний підхід дозволяє здійснювати комплексний вплив на навчально-виховний процес і виконує інтегруючу роль, що забезпечує єдність процесу екологічного навчання, виховання й розвитку.

Відповідно до принципу міждисциплінарності предмети мають бути екологічно спрямовані. Дуже важливим є питання відбору навчального матеріалу, тому що він повинен відповідати змісту певної навчальної дисципліни.

У курсі біології розглядаються питання взаємозв'язку людини і біосфери, стану й охорони природних ресурсів, взаємодії між живими організмами та середовищем їх існування.

Вивчення географії дає можливість ознайомитися з проблемами використання природних ресурсів і їх охорони, допомагає зрозуміти вплив людини на біосферу, а також вплив навколишнього оточення на людське суспільство.

Історія допомагає проаналізувати досвід спілкування людини з природою, розкриває зміни у ставленні людини до навколишнього середовища з плином часу, знайомить зі змінами в довіллі, що мали місце в процесі розвитку людського суспільства; розглядає хронологію подій.

Релігійне виховання у поєднанні з екологічним дозволяє ознайомитись зі ставленням представників різних культур, релігій до тварин, навколишнього середовища і всесвіту в цілому, розкриваючи моральні аспекти взаємодії людини та довкілля. Через те що провідною релігією Великої Британії є християнство, біблійне вчення та його сучасна інтерпретація займають чільне місце в релігійній освіті населення островів. Згідно з Біблією людина повинна поважати і піклуватися про тварин та природне середовище.

Хімія знайомить з методами боротьби із забрудненням довкілля.

Фізика допомагає розібратися, які новітні технології є шкідливими, а які не шкідливими для навколишнього середовища.

Екологічно орієнтований зміст математичних задач допомагає отримати інформацію про масштаби сучасних екологічних проблем, спробувати знайти шляхи подолання екологічної кризи, сформувати власне ставлення до екологічних катастроф і усвідомити свою роль у вирішенні екологічних питань.

Заняття малюванням, музикою формують емоційно-ціннісне ставлення особистості до природи, сприяють замилюванню її красою.

Поєднання фізичного виховання та екологічної освіти дозволяє забезпечити безпосереднє спілкування з довкіллям, сприяє формуванню вмінь та навичок, потрібних для формування гуманних стосунків з природою.

Предмети мовного та літературознавчого профілів допомагають навчитися висловлювати свої емоції і почуття, пов'язанні з сприйняттям природи. Саме література акцентує увагу на моральному та естетичному питаннях спілкування людини з навколишнім середовищем. Варто зазначити, що в британській художній літературі завжди багато уваги приділялось емоційно яскравим описам природи і роздумам про стосунки людини з природним оточенням. Цей предмет в цілому є дуже важливим засобом у формуванні екологічної свідомості людини, оскільки містить увесь досвід взаємодії людства з природою. Завдяки художнім текстам можливо дослідити екологічний стан навколишнього середовища країни з плином часу, побачити зміни у відношенні людини до природного оточення, проаналізувати питання біологічного розмаїття й захисту природи.

Отже, британські освітяни, екологи, вчені постійно шукають можливості включення екологічного компонента в зміст базових предметів. Таким чином екологічна освіта скорочує відстань між базовими предметами, між потребами життя та освітою.

Література

1. Локшина О. Розвиток екологічної освіти в західноєвропейських країнах // Біологія і хімія в шк.. – 1999. - № 6. – с. 18-21
2. Марченко Г.В. Історія виникнення і розвитку екологічної освіти школярів у Великій Британії // Гуманітарні науки. – 2005. - №1. – С. 97- 106.
3. Червонецький В.В. Екологічна освіта в школах розвинених країн Європи і США // Директор шк., ліцею і гімназії. – 2005. - №3 – с. 98-106.
4. Червонецький В.В. Екологічна освіта учнів у школах країн європейського регіону та Північної Америки.: Монографія. – Луганськ: Вид-во ЧНУ ім. В. Даля, 2005. – 312 с.
5. Mills, Jean. Partnership in the Primary School: Working in Collaboration. – Routledge, 1996. – 173 p.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЛЬТИМЕДИА В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

О.П. Швед, Т.Ю. Балицкая, Л.Н. Изварина,

Восточноукраинский национальный университет имени В. Даля

Учебно-познавательная деятельность осуществляется посредством следующих технологий:

- педагогического общения преподавателя со студентом в аудитории или с использованием электронных средств связи;
- педагогического общения тьютора со студентом в аудитории или с использованием электронных средств связи;
- самостоятельной работы студента с учебными материалами.

Добро пожаловать в мультимедийное обучение. А что такое мультимедиа? Определений мультимедиа множество. Ричард Майер, профессор психологии Калифорнийского университета, Санта-Барбара, определяет мультимедиа, как представление контента с использованием как текста, так и графики. Определение очень хорошее для начала, но не обеспечивает необходимой глубины для понимания того, что делает использование мультимедиа эффективным (или неэффективным) для обучения.

Мао Нео и Кен Т.К. Нео, с факультета мультимедиа Малазийского университета, расширили это определение. Они определяют мультимедиа как "соединение различных типов цифрового контента, таких как текст, изображения, звук и видео, в интегрированное мультисенсорное интерактивное приложение или представление для доставки сообщения или информации аудитории". Это определение более полное, поскольку включает в себя те ключевые моменты, которые определяют использование мультимедиа в обучении. При любой комбинации или наложении обычных медиаформатов, целое включает в себе гораздо больше, чем простая сумма составляющих.

При обучении на основе мультимедиа курсов используются различные организационные формы и технологии, для осуществления которых необходимо организовать работу студентов (включая самостоятельную работу) в учебных аудиториях, в компьютерном классе, в библиотеке, в методическом кабинете и др. Все мультимедиа курсы должны быть адаптированы к основному профилю специальности.

Например, специфика мультимедиа курсов по физико-математическим дисциплинам связана с формализованным представлением содержания знаний и большой долей учебного практикума, имеющего целью не только развитие навыков решения задач и выполнение лабораторных работ, но и формирование комплекса профессиональных знаний, умений и навыков.

Теоретический материал по физико-математическим дисциплинам изобилует математическими формулами и системами доказательств, сложными для самостоятельного усвоения. Этим определяется необходимость создания интерактивных мультимедиа лекций и использования демонстрационного материала, дополняющего электронные учебники, составленные на основании традиционных печатных изданий.

Интерактивная мультимедиа лекция позволяет интегрировать различные среды представления информации - текст, статическую и динамическую графику, видео- и аудиозаписи в единый комплекс, позволяющий учащемуся стать активным участником учебного процесса, поскольку выдача информации происходит в ответ на соответствующие его действия.

Применение компьютерных технологий позволяет создавать качественные видеозаписи лекционных демонстраций, компьютерные лабораторные работы и практикумы, имитационные анимационные модели физических явлений и процессов, необходимые для понимания их сущности. Более того, современные компьютерные средства позволяют создавать тренажеры, модели и лабораторные работы, неосуществимые в реальных условиях. Особенно важно их применение в тех случаях, когда нельзя осуществить прямой эксперимент. Примером может служить демонстрация с помощью компьютера кинетических процессов в газах, молекулярных явлений в жидкостях, квантовых явлений в микромире и т.п.

При разработке мультимедиа курсов по физико-математическим и естественнонаучным дисциплинам особое значение приобретает решение одной из основных дидактических задач в этой предметной области - обучение моделированию и наиболее общим методам воздействия на объект познания. Моделирование с применением компьютеров позволяет продемонстрировать и исследовать основные свойства физических объектов, выяснить границы применимости той или иной теории.

Особую сложность в изучении физико-математических и естественнонаучных дисциплин представляет лабораторный практикум. При его организации следует использовать специально разработанные компьютерные лабораторные тренажеры, которые позволяют эффективно отследить важные закономерности, смоделировав физические процессы. При этом компьютер выполняет роль экспериментальной установки, которая особенно важна:

- для предварительного знакомства студента с экспериментом, который ему предстоит выполнить впоследствии на реальной установке, если эксперимент сложен и работа на лабораторной установке требует предварительной подготовки и тренировки;
- в тех случаях, когда реальный эксперимент затруднен, например, тем, что физические параметры имеют экстремальные значения (слишком большое или, напротив, слишком малое давление или температура и тому подобное);
- для реализации модельных, идеальных экспериментов, которые вообще невозможно осуществить в реальной жизни, но которые можно себе представить мысленно;
- для моделирования знаменитых опытов, вошедших в историю (тем самым, знакомя студентов с историей данной науки);
- для наглядной демонстрации не наблюдаемых в обычном эксперименте, но реально протекающих процессов (например, движение электронов или других микрочастиц).

ОКРЕМІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛЕКЦІЙ З ХІМІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Абраменко В.Л.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Ефективність функціонування системи освіти на всіх рівнях значною мірою залежать від впровадження в її життя інновацій. Вони змушують всіх учасників навчально-виховного процесу переглянути і проаналізувати якість своїх знань, умінь, навичок, відповідність їх світовим стандартам, визначити і спрямувати свою діяльність на шлях перспективних перетворень. Практика свідчить, якою значною не була б роль теоретичного й методичного забезпечення, матеріальної бази нововведень, особистість викладача є ключовою фігурою інноваційного процесу. Саме з інноваційною педагогічною діяльністю пов'язують реформування та стабілізацію освітньої системи у перехідний і подальший періоди.

Серед різних форм і методів навчальної роботи у вищій школі лекційний курс займає особливе місце, про що свідчать постійні дискусії щодо форм і методів подачі лекційного матеріалу. З часу впровадження системи дистанційної освіти деякі викладачі пропонують готові тексти (конспекти) лекцій, забуваючи при цьому фундаментальний принцип дидактики – «людина навчає людину». Сила живого слова, обумовлена інтонацією, логічним наголосом, мімікою, жестами, дозволяє встановити такий контакт між лектором і слухачами, при якому лекційний матеріал швидко передається слухачеві. Важливо з перших хвилин лекції поставити задачу, зацікавити слухачів прикладом із практики, підкреслити важливість теми, її практичну значимість. У більшості випадків «готовий» конспект лекцій є не що інше, як дуже скорочений підручник, «вижимки» матеріалу, який не відображає сучасні досягнення науки. Інколи написаний викладачем готовий конспект може зробити і негативну послугу: недбайливий студент обмежується вивчення курсу, користуючись лише скороченим конспектом, не розуміючи всієї глибини і практичного значення дисципліни, не вміючи самостійно працювати з довідковою і оригінальною літературою.

Стрімко зростаючий потік інформації поставив перед лектором вимогу ретельного і більш суворого вибору теоретичного матеріалу, виконання принципу «розумної достатності». Надмірне перевантаження навчального процесу інформаційним матеріалом може привести до втрати послідовності і логічного взаємозв'язку окремих розділів дисципліни. Тому на початку кожної лекції доцільно давати розширений план і список основної і додаткової літератури.

В умовах дефіциту аудиторного часу неможливо розглянути всі питання плану, необхідно зупинятися лише на найбільш складних моментах. Важливою функцією викладача стає не викладання інформаційного матеріалу, а організація активного творчого придбання студентами нових знань. «Поганий вчитель подає істину, хороший – вчить її знаходити» (А. Дистерверг). В зв'язку з цим нами розроблені рекомендації до вивчення теоретичного матеріалу, роботи з підручниками і науковою літературою [1]. Цей посібник написаний з

урахуванням основних розділів програми курсу хімії для технічних напрямків і спеціальностей вузів, включаючи будову речовин, теорію розчинів, термодинаміку і кінетику хімічних процесів, окисно-відновні і електрохімічні процеси, властивості елементів і їх сполук. Окрім рекомендацій до вивчення теоретичного матеріалу, наведені типові задачі, їх розв'язок та індивідуальні завдання, а також лабораторні роботи до кожної теми (з елементами НДРС).

Належну увагу в лекційному курсі слід приділяти використанню сучасних технічних засобів навчання, демонстраційному експерименту, мультимедійній техніці. Великі можливості надаються при використанні медіа-класів, оснащених сучасними засобами – проекційною апаратурою, комп'ютерами, CD по окремим темам, що дозволяє лектору демонструвати на відео експерименти, фотографії, схеми, фрагменти кінофільмів тощо. Але всі ці елементи не вирішують всіх задач навчання і не можуть повністю замінити традиційні методи. Для такої експериментальної дисципліни, як хімія, «живий» дослід завжди має перевагу перед віртуальним мультимедійним експериментом, який інколи надмірно впроваджується в сучасний процес.

Таким чином, на лекціях викладач і студент виступають як партнери в науково-педагогічному процесі, де роль викладача – бути не стільки джерелом знань, а, насамперед, бути організатором і керівником пізнавального процесу. Конспектування лекцій, незважаючи на різне тлумачення його необхідності, корисне лише у тому випадку, коли воно змушує думати і переосмислювати матеріал. «Скажи мені – і я забуду, покажи мені – і, можливо, я запам'ятаю, залучи мене – і тоді я осягну» (Конфуцій).

Література

1. Абраменко В.Л., Арданова Л.І. Лабораторний практикум з загальної та неорганічної хімії: Навчальний посібник. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2003. -172с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ І ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НДРС З ХІМІЇ

Абраменко В.Л.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Науково-технічний прогрес і стрімке зростання потоку інформації поставили перед освітянами задачу розробки і впровадження нових інноваційних технологій у систему освіти [1]. Відправним етапом інноваційного процесу, спрямованого на підготовку висококваліфікованих кадрів з метою задоволення потреб суспільства, є створення належних умов для розвитку наукових досліджень як у академічних, так і у вищих навчальних закладах. Важливим кроком на шляху визначення засад організації вузівської науки стало прийняття ще у 2001р. Концепції наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти України, в якій сформульовані конкретні принципи, напрямки та інші положення відносно завдань підготовки кадрів для розбудови України як високотехнологічної держави, і які чітко спрямовані на розвиток науки в системі вищої освіти.

Головним принципом, відправним для Концепції, є ствердження, що наука у вищих учбових закладах – це невід'ємна складова науки країни та її соціально-економічної системи. Розвиток науки вищої школи в значній мірі залежить від її інтегрованості у світову наукову систему, а також від відповідності потребам економіки і суспільства, рівню світових кваліфікаційних вимог. На сьогоднішній день стратегічним завданням державної наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти є перехід від збереження наукового і науково-технічного потенціалу до його розвитку і ефективного використання для задоволення потреб суспільства і розбудови економіки країни. При цьому підготовка кадрів для майбутнього повинна базуватися на наукових результатах, що будуть актуальними як сьогодні, так і в наступні десятиліття.

Науково-дослідна робота студентів (НДРС) являє собою вищу форму організації індивідуальної самостійної діяльності студентів. Це один з найскладніших аспектів організації навчального процесу у вузі, який потребує особливої уваги і попередньої кропіткої підготовки. На кафедрі хімії Східноукраїнського університету розроблено і впроваджено цілий

комплекс заходів щодо залучення студентів до дослідної роботи вже з першого курсу. На жаль, слабка шкільна підготовка по хімії і іншим природничим дисциплінам примушує викладача з перших днів перебування першокурсників у вузі проводити інтенсивні додаткові консультації (за змістом, це – пропедевтичний курс). Фактично «з нуля» першокурсники знайомляться з правилами і прийомами роботи з хімічними реактивами, обладнанням, посудом тощо. Більша частина розроблених нами лабораторних робіт, містить завдання з елементами НДРС, що дозволяє активізувати процес навчання, викликає зацікавленість до пошукової роботи і проведення простіших наукових досліджень [2].

Найбільш підготовлені студенти залучаються до виконання більш складних досліджень по окремим науковим темам в рамках тематики НДР кафедри, НДЛ «Хімекс» і секції хімії Луганського відділення МАН України. Ця частина дослідної роботи може бути здійснена лише після ґрунтовної підготовки студента за вибраною ним темою, ознайомлення його з оригінальною літературою, періодикою, спеціальними монографіями. Безумовно, що це найбільш складний етап, який потребує від студента самовіддачі і значних зусиль. На цьому етапі змінюються і взаємовідношення викладача і студента: тепер вони виступають як партнери у вирішенні певних задач, де роль викладача – бути на тільки джерелом знань, а, насамперед, організатором і керівником наукової роботи.

При виконанні НДРС студенти залучаються не тільки до постановки експерименту, але й до обробки результатів експерименту, узагальнення даних, написання звітів, рефератів, статей. Досвід свідчить, що ця частина дослідної роботи викликає у студентів найбільші труднощі. Зазначимо, що студенти, виконуючі дослідну роботу на кафедрі хімії, постійно приймають участь у наукових конференціях вузівського, регіонального і республіканського рівнів.

Останнім часом спостерігається світова тенденція до зниження якості знань у школярів і студентів з хімії і інших природничих наук. На наш погляд, залучення студентів до виконання НДР – це один з найбільш дійових шляхів активізації процесу навчання, формування позитивної мотивації учбової діяльності студентів і, як наслідок, підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів.

Література

1. Сучасні проблеми науки та освіти / Матеріали 4-ої Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції, 1-10 травня 2003р., м. Ялта – Харків: вид-во ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2003. – 324 с.
2. Абраменко В.Л., Арданова Л.І. Лабораторний практикум з загальної та неорганічної хімії: Навчальний посібник. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. – 172 с.

ПРОБЛЕМИ НАБУТТЯ Й УДОСКОНАЛЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ МОРФОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Бадер В.І., Шевцова В.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Кафедра української мови та літератури СНУ імені Володимира Даля має певний досвід у викладанні української мови іноземним студентам. Здається, прийшов час поділитися певною його часточкою у своїх науково-методичних працях, оскільки науковці зазначають, що зважаючи на потреби іноземних громадян вивчати українську мову в умовах україномовного та чужомовного оточення, довгострокового та короткострокового, включеного або курсового навчання, самостійно чи під керівництвом викладача, робота, яку проводять в Україні з метою підготовки відповідних кадрів, створення методичних матеріалів, програм засобами відео- та аудіоматеріалами тощо, є недостатня.

На нашу думку, чільне місце в науково-методичній роботі кафедра відводить заявленій проблемі. Її актуальність визначається завданням, поставленим «Державним стандартом вищої освіти» щодо підготовки фахівців. У педагогічному плані державний стандарт освіти розглядаємо як вихідний рівень знань, умінь і навичок, який держава зобов'язана забезпечити всім, хто одержує фахову освіту.

У час широких міжнародних зв'язків знання мов є запорукою успіху трудової діяльності фахівця будь-якої галузі виробництва, науки й культури, поглиблюється інтелектуалізація праці, збагачується й удосконалюється процес комунікації. Як процес буде протікати, з якими позитивними надбаннями студента, залежить від його психолінгвістичних і власне психологічних особливостей володіння мовним матеріалом та від уміння викладача включати й уключатися в процес навчання. Саме в комунікативному взаємозв'язку «викладач-студент» у різних ситуаціях спілкування на заняттях і відбувається набуття й удосконалення мовленнєвих навичок.

Звичайно, зміст занять визначається навчальною програмою й регламентується часом. Та робота з удосконалення мовленнєвих умінь студентів-іноземців відбувається при вивченні всіх розділів науки про мову, зокрема й при вивченні морфології української мови паралельно з виробленням нових умінь – уживання в мовленні системно-організованих граматичних засобів, необхідних для побудови речень й оволодіння морфологічною будовою української мови. Тож бачимо, що цей процес «удосконалення мовленнєвих умінь» відбувається безперервно. У нашому випадку – це вдосконалення мовленнєвих умінь, що ґрунтуються на фонетико-орфоепічних й інтонаційних нормах української мови, набуття нових мовленнєвих умінь, що спираються на знання морфологічної будови української мови, та їх удосконалення. Саме в такому тісному взаємозв'язку відбувається цей процес.

Розв'язання досліджуваної проблеми забезпечується комплексним представленням лексико-граматичного матеріалу. Усі заняття є тематичними. Кожній граматичній темі передуює робота передусім з текстом: прослуховування й читання його, ознайомлення з новими словами, а саме з їх значенням, наголошуванням та вимовою. Проте насамперед іде робота щодо вдосконалення мовленнєвих умінь шляхом зв'язного говоріння студента. З цією метою викладач вагомим запитанням, зазначеним у завданні до тексту, намагається, щоб студент зміг зіставити у відповіді поданий у тексті українознавчий компонент зі своїм країнознавчим: культурологічним, літературознавчим, мистецтвознавчим або якимсь іншим (це залежить від теми українознавчого тексту). Тож зв'язна розповідь студента, в основі якої лежить рідний компонент, дозволяє оцінити рівень досконалості набутих мовленнєвих умінь та передбачити для їх корекції (у разі потреби) індивідуальні вправи. Тільки після такої роботи пропонуємо ознайомитися з новими словами: їх значенням та вимовою. Лише після цього переходимо до роботи над словосполученням, чим і початкуємо такий вид вправ, як творче реконструювання: студенти утворюють словосполучення. Більшість слів і, як правило, опорне слово взято з тексту, який тільки-но аудіювався. Виробляємо вміння вирізняти серед інших слова, валентність яких або їх граматична форма не дозволяє утворити словосполучення.

Продовжують вправи творчого реконструювання, наприклад такі, як: із пари простих речень, узятих з тексту, утворити складне речення або із ряду слів, узятих з тексту, скласти речення. Пропонується з цією метою й багато інших вправ.

Усі ці методичні прийоми направлені на удосконалення вмінь використовувати емоційні, естетичні і смислові відтінки українського слова, закономірності його зв'язку в словосполучення та словосполучень у речення і т. ін.

Формування нових умінь відбувається на етапі вивчення нового матеріалу з морфології. Іноземний студент повинен розпізнавати як іменні частини мови, так і дієслівні та службові, визначати їх граматичні ознаки, правильно утворювати форми самостійних частин мови, визначати їх синтаксичну роль, правильно використовувати у мовленні, знаходити й виправляти помилки на вивчені правила в чужому й своєму мовленні.

У той час, як новий матеріал вивчається шляхом ознайомлення з матеріалом таблиць, створення фреймів, уміння застосувати лексико-морфологічний матеріал в мовленнєвій практиці формується шляхом виконання вправ. Такого типу вправи пропонуються в певній системі: «творче спостереження – конструювання - використання в словосполученні — уживання в тексті». Наступний етап – це удосконалення тільки-но сформованих мовленнєвих умінь, він відбувається під час читання нового тексту українознавчого спрямування та створенні мовленнєвої ситуації. В основу останнього покладено аналогічний рідний студентів регіональний компонент. Саме така мовленнєва ситуація й дозволяє планувати необхідні вправи корекційного характеру.

Звичайно, запропонований матеріал аж ніяк не претендує на вичерпність у питанні розв'язання проблеми «набуття мовленнєвих умінь – удосконалення мовленнєвих умінь» іноземними студентами при вивченні морфології української мови. Це лише постановка проблеми. Проте такий підхід має право на існування. Зауважимо, що він потребує створення новітніх лінгводидактичних технологій.

Література

1. Бовтенко М.А. Компьютерная лингводидактика: Учебное пособие. Новосибирск, 2000, 91 с., 2-е изд. дополн. М.: Флинта: Наука, 2005.
2. Онукович Г. Українознавство і лінгводидактика: Навчальний посібник. – Київ: Логос, 1997.
3. Паламар Л.М. Особливості вивчення української мови як іноземної// Проблеми вищої школи. – 1972. – Вип. 12.
4. Присяжнюк Н.К. Проблеми викладання української мови іноземцям // Українська мова і сучасність. – К., 1991.
5. Українська мова як іноземна: Проблеми методики викладання: Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції. – Ялта: вересень, 1993. – Львів, 1994.

СПЕЦИФІКА СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМКУ ТА РОЛЬ ВИКЛАДАЧА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ

Бєлікова В.В.,

Колеж СНУ ім. В.Даля

Спеціальні дисципліни у середньому спеціальному закладі починають викладатися на третьому курсі. На цей момент студент повинен засвоїти цикл загально-освітніх, фундаментальних та частково професійно-спрямованих дисциплін. Метою вивчення спеціальної дисципліни є об'єднання набутих знань і, з урахуванням загального комплексу професійних дисциплін та вимог виробництва на якому буде працювати майбутній спеціаліст, забезпечення знаннями та практичними навичками, передбаченими навчальною програмою.

Отже, викладання спеціальної дисципліни, яка як правило носить прикладний характер, вимагає від викладача глибоких знань всього комплексу дисциплін, що формують майбутнього спеціаліста. Свою роботу над предметом слід починати з установлення міжпредметних зв'язків. По-перше: слід узгодити навчальні програми фундаментального циклу дисциплін з вимогами спецпредмету. Недоліки при вивченні фундаментальних дисциплін не завжди можна усунути пізніше і вони обов'язково принизять якість засвоєння студентом спецпредмета. Оптимальний варіант – коли фундаментальну і спеціальну дисципліну веде один і той же викладач. Тоді він обов'язково загострить увагу студентів на найбільш важливих розділах, які сприяють засвоєнню спеціальної дисципліни. Якщо це не можливо, то викладач фундаментальної дисципліни повинен керуватися рекомендаціями спеціаліста при встановленні міжпредметних зв'язків. Це не повинно принижувати викладача фундаментальної дисципліни. Потрібно порозуміння у колективі, який керується кінцевою метою – підготовкою висококваліфікованого, якісного спеціаліста, що основну відповідальність за кінцевий результат роботи навчального колективу несе якраз викладач спецдисципліни. Тому до викладача спецдисципліни пред'являються і особливі, дуже високі вимоги.

Викладання спецдисципліни вимагає від викладача глибокої освідомленості про становище у галузі для якої готується спеціаліст, починаючи з динаміки розвитку економіки, перспектив галузі у масштабі держави, останніх досягнень науки та техніки з питань, які вивчаються згідно програми предмету, чіткого визначення місця предмета у комплексі професійних дисциплін та їх взаємозв'язок, досконалих знань про вимоги виробництва до майбутнього спеціаліста. Такому рівню може відповідати лише людина з серйозним досвідом виробничої діяльності у галузі. На жаль заохочення до викладацької діяльності таких спеціалістів не знаходить порозуміння у суспільстві. Адже людина, яка тривалий час працює на виробництві, при переході на викладацьку діяльність дорівнюється при оплаті сво-

єї праці до починаючого викладача. Тому навчальні заклади користуються послугами довідчених спеціалістів лише пенсійного віку, що не завжди на користь навчально-виховному процесу.

Якісне засвоєння спеціального предмету студентом можливе лише у тому випадку, коли викладач не тільки володіє змістом предмета, але має чітку уяву про динаміку його засвоєння. Це означає, що викладач ув'язує свій предмет з програмою паралельних спецдисциплін. При розробці завдань на курсове проектування, контрольних робіт, індивідуальних завдань тощо, він повинен урахувати необхідність використання під час їх виконання студентом знань з інших спецдисциплін, використання знань з питань охорони праці, охорони навколишнього середовища, відповідність рішень, що приймаються, нормативним актам, освітлення юридичного аспекту розглядаємого питання, особливості його рішення у надзвичайних обставинах та таке інше. А тому викладач повинен вільно володіти і постійно освітлювати такі питання в навчальному процесі. Чим ширше розглядається предмет, тим більше він наближається до реальних виробничих умов, тим якіснішу підготовку спеціаліста забезпечить таке навчання.

Особливо слід підкреслити зв'язок процесу вивчення спецдисципліни з програмами навчальних та виробничих практик. Викладач спецдисципліни повинен обов'язково використовувати можливості цієї форми навчання для покращення якості засвоєння дисципліни, що викладається. Тому потрібно розробити комплекс завдань, або перелік питань, які студент повинен з'ясувати під час таких практик. Ці питання повинні знайти своє відображення у програмах практик і підлягати обов'язковому контролю з боку і керівника практики і викладача спецдисципліни. Отже, викладач спецдисципліни повинен вивчити програми всіх практик згідно навчального плану, внести свої корективи і відстоювати необхідність їх неухильного виконання.

Викладач-спеціаліст є тою людиною, яка виховує у студента любов до майбутньої спеціальності, розвиває бажання постійно поглиблювати знання у цій галузі, спонукає до винахідництва, вчить творчо мислити. У цьому плані важливу роль відіграє позааудиторна робота викладача з студентами. Це може бути організація роботи технічного гуртка або творчої лабораторії, куди викладач запрошує найбільш обдарованих студентів для індивідуальної роботи. Така форма роботи вимагає від викладача дуже уважного ставлення до постановки проблем, що вивчаються, відповідності їх складності рівню і обсягу знань студентів. Адже непродумані, занадто складні проблеми, висунуті викладачем можуть виховати у студента переконаність у неспроможності займатися дослідницькою роботою і назавжди відвернути від бажання займатись наукою.

Фінальною частиною роботи над предметом є використання одержаних теоретичних знань при написанні випускної або дипломної роботи. Якщо вивчення предмета велось згідно вище перелічених вимог, то виконання такої роботи не викликає у студента значних складностей. Навпаки – дає йому можливість найбільш повно проявити свої здібності та можливості, висвітлити свій творчий рівень, заявити про себе як про зрілу особистість.

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ „УКРАЇНЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)”

Бондаренко Г.П.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Основна мета вивчення української мови (за професійним спрямуванням) у ВНЗ України – „сформувати мовну й мовленнєво-комунікативну компетенцію особистості студента вищого навчального закладу, що володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами фахової мови відповідно до обраної професійної галузі” [1, 69], тобто має багатий активний термінологічний запас фаху.

Аби досягти визначеної мети під час опанування мовного курсу студентами-нефілологами, потрібно розробити раціональну систему прийомів і способів подачі мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу, зміст якого пов'язаний із майбутнім фахом.

Українські й російські лінгводидакти (О.М. Біляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентиліук, Є.М. Дмитровський, Л.П. Федоренко та ін.) серед значної кількості різноманітних класифікацій методів і прийомів не визначають специфічних, призначених для збагачення словникового запасу студентів нефілологічних спеціальностей фаховою термінологією. Натомість, спираючись на теорію поетапного формування навичок і мовленнєвих умінь, радять (зокрема, Н.В. Бондаренко, Н.А. Пашковська, М.І. Пентиліук, Т.П. Усатенко та ін.) використовувати оптимальні методи й прийоми відповідно до етапу засвоєння термінологічної одиниці.

На нашу думку, на першому етапі (етапі введення термінологічних одиниць у мовлення студентів-нефілологів), коли відбувається фонетичне опрацювання та семантизація фахової лексики, доцільно застосовувати непродуктивні методи і прийоми навчання: розповідь, пояснення, спостереження над мовою, виконання вправ репродуктивного типу. Тобто завдання, пов'язані з ознайомленням із терміном, аналізом і засвоєнням його вимовних, словотвірних та правописних особливостей, з'ясуванням дефініції, порівнянням з іншими термінами системи, упорядкуванням термінологічного словника, з'ясуванням значення словотвірних афіксів у складі термінів іншомовного походження.

Після ознайомлення студентів з новими термінологічними одиницями та їх семантизації можна переходити до етапу закріплення й автоматизації первинних термінологічних навичок, оскільки згідно з експериментальними дослідженнями психологів „у цей момент крива збереження матеріалу в пам'яті різко падає, тому важливо розподілити роботу над словом в часі, звертаючись постійно до повторення як кращого способу запобігання забування” [2, 44].

При цьому повторення не повинні бути стандартним відтворенням попередніх процесів. З цією метою фаховий термін слід вміщувати в структуру більш складної дії, оскільки „запам'ятовування посилюється новизною поєднання, умотивованістю його семантичної цінності для індивіда, зразковим звучанням” [1, 46].

На етапі закріплення термінологічних одиниць варто використовувати продуктивні методи та прийоми навчання: аналіз та зіставлення мовних явищ, тренувальні вправи напівпродуктивного характеру, дослідницькі та проблемні завдання. Найдоцільнішими, на наш погляд, є завдання типу: оберіть нормативний варіант перекладу українською мовою; перекладіть текст українською мовою, підготуйтеся до усного переказу тексту за опорними термінами; у поданому тексті знайдіть терміни, що під час перекладу українською мовою будуть мати інший рід або інше словесне оформлення порівняно з російською мовою; з ряду термінів випишіть ті, що будуть мати закінчення -а чи -у в Родовому відмінку однини; за опорними термінами напишіть переказ тексту професійного спрямування тощо.

Наведені вище та подібні завдання підведуть студентів до завершального етапу формування термінологічної компетенції, тобто до етапу активізації вживання фахової лексики у власних мовленнєвих висловлюваннях як письмових, так і усних. На цьому етапі акцент ставиться на застосуванні продуктивних методів і прийомів, які дають поштовх до комунікативної діяльності студентів-нефілологів з використанням лексики фаху й відображають реальні ситуації професійного спілкування спеціалістів. Стимулом до мовленнєвої діяльності студентів з використанням термінологічної лексики фаху можуть бути комунікативні вправи, що допомагають студентам перенестися в іншу ситуацію і спонтанно висловити свою думку. Насамперед творчі й ситуативні завдання, складені так, щоб кожен студент під час їх виконання відчував потребу в спілкуванні, потребу в необхідності висловитися. З цією метою доречно застосовувати такі форми роботи: дискусія, ділова гра, написання доповідей, виступів, складання діалогів, презентація тощо. При цьому слід враховувати принцип типовості й можливої частотності тієї чи іншої ситуації у виробничій діяльності майбутніх фахівців.

Отже, застосування в навчальному процесі розглянутих методів і прийомів формування фахових термінологічних навичок дасть змогу студентам нефілологічних спеціальностей розширити, активізувати й закріпити словниковий запас фахових лексем, що водночас інтенсифікує навчальний процес, наблизить його до умов реальної професійної діяльності, підвищить ефективність формування культури фахової мови майбутніх спеціалістів нефілологічних спеціальностей на практичних заняттях.

Література

1. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам: Пособие для учителей иностранного языка и студентов педвузов. – М.: Просвещение, 1965. – 227 с.
2. Кислая С.В., Демьяненко М.Я., Лазаренко К.А. Обучение лексике иностранного языка. Методическая разработка к теоретическим основам. – К.: Знание, 1974. – 71 с.
3. Мацько Л., Кравець Л. Культура української фахової мови. – К.: Академія, 2007. – 126 с.

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Борзенко-Мірошніченко А.Ю., Медведєва О.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Традиційно метою лекційних занять є передача визначеного обсягу теоретичної інформації від викладача студентам. Приєднання України до Болонського процесу визначило необхідність впровадження нових технологій в навчальний процес, яке викликано суттєвим скороченням обсягу аудиторних занять поряд з підвищенням їх значущості. Зокрема, основною ознакою лекційних занять стає їх проблемність, тобто перехід від монологу лектора (цитування теоретичного матеріалу) до відкритого діалогу з аудиторією щодо вирішення проблемних питань у відповідності до тематики заняття. Отже, лекція набуває ознак унікальності завдяки сукупності проблем, що вирішуються під час аудиторного заняття, форм презентації матеріалу викладачем та його вміння вести діалог з аудиторією. Проблемний характер лекційних занять потребує наявності певного досвіду, фаху, компетентності від викладача. Крім того, це вимагає впровадження нетрадиційних підходів до управління процесом передачі знань, які забезпечать його результативність та ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Однією з проблем державного управління освітою щодо реалізації євроінтеграційних процесів у системі вищої освіти є підвищення якості за рахунок вдосконалення методико-матеріального забезпечення та формування компетентного професорсько-викладацького складу [1].

Однією з провідних технологій управління на сьогодні є управління проектами. Серед сукупності освітніх проектів, що реалізує вищий навчальний заклад окремо виділений вид навчальних проектів. Результатом реалізації такого проекту є студент, який володіє невід'ємними від нього знаннями та навичками [2]. Лекційні заняття є невід'ємною складовою навчального проекту. В роботі [3] лекції визначені як окремий вид робіт в рамках навчального проекту. Але з огляду на нові вимоги, встановлені Болонським процесом, до проведення лекційних занять – їх проблемність та унікальність, лекцію необхідно розглядати як окремий проект.

Метою даної роботи є визначення основних характеристик лекції як проекту.

Викладення основного матеріалу дослідження. У відповідності до традиційного визначення [4] проект – це унікальна, тимчасова подія, спрямована на досягнення фіксованого корисного результату в умовах ресурсних та часових обмежень.

Характеристика тимчасовості лекції як проекту не потребує доведення, її тривалість є чітко зафіксованою нормативними документами.

У відповідності до вищесказаного унікальність лекції як проекту полягає у змістовній сутності матеріалу, що виноситься для засвоєння, форми презентації цього матеріалу викладачем. В основу змістовної сутності матеріалу повинні бути покладені сучасні розробки щодо вирішення проблемного питання, що виноситься студентам для розгляду в аудиторії. Для презентації лекційного матеріалу викладач (як трудовий ресурс проекту) крім наявності в останнього професійної компетентності повинен застосовувати сучасні способи візуалізації інформації: слайди, презентації, мультимедійні засоби і т.ін.

Такі вимоги до лекційного заняття пов'язані з тим корисним результатом, що повинен бути отриманий в результаті реалізації такого проекту, а саме сформованого вміння у студента в процесі діалогу знаходити рішення проблемного питання, що винесене до розгляду. Зі свого боку викладач повинен організувати діалог на лекції таким, чином, щоб

студент мав змогу за допомогою послідовного подання матеріалу наблизитися до вирішення поставленої проблеми.

Висновки. Доведено, що лекції властиві усі ознаки проекту. На цій підставі обґрунтовано доцільність впровадження проектного управління до організації та проведення лекційних занять в рамках Болонського процесу.

Література

1. Щербакова Г.О. Проблеми й особливості державного управління вищою освітою в контексті адаптації діяльності регіональних вищих навчальних закладів до Болонського процесу. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-2txts>. Дата входу на сайт 03.07.2008 р.
2. Борзенко-Мірошніченко А.Ю., Осік О.О. Особливості реалізації проектів ліцензування як окремого виду освітніх проектів / Тези доповідей міжнародної конференції "Управління проектами у розвитку суспільства". Відповідальний за випуск С.Д. Бушуєв. – К.: КНУБА, 2008. – С. 34-36.
3. Борзенко-Мірошніченко А.Ю. Моніторинг якості освітніх проектів на основі моделей системної динаміки: Дис. канд. техн. наук: 05.13.22 / Київський нац. ун-т буд. і арх. – К., 2007. – 221 с.
4. Руководство к Своду знаний по управлению проектами. – 3-е изд. (Руководство РМВОК). – Project Management Institute, Inc., 2004. – 402 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ "УКРАЇНЬСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)"

Бугоркова Н.С.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Процес педагогічного контролю є складовою частиною навчально-виховного процесу, засобом встановлення зв'язку між викладачем і студентами. Психолого-педагогічна література приділяє значну увагу питанням контролю та оцінки результатів навчання (роботи Бабанського Ю.К., Лернера І.Я., Амонашвілі Ш.А., Талізінної Н.В., Алексюка А.М., Данилова М.А., Кувшинникової І.І., Кузьміної Г.І., Перовського С.І. та ін.). На сучасному етапі дуже актуальною є проблема підвищення ефективності педагогічного контролю як дидактичного засобу управління навчанням, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Традиційно виділяють такі види визначення стану навчального процесу і якості навчання, як попередній, поточний, тематичний, підсумковий і завершальний контроль. Вибір видів контролю, методів і форм його організації при викладанні дисципліни "Українська мова (за професійним спрямуванням)" зумовлений специфікою самого курсу (за планом передбачено 28 годин практичних занять).

Поточний контроль полягає у систематичному спостереженні викладача за навчально-пізнавальною діяльністю студентів. Як найбільш ефективні методи застосовуємо різні форми опитування, виконання письмових контрольних завдань. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні ознайомитись з основними вимогами до зв'язного усного і писемного мовлення, оволодіти практичними навичками і вміннями складання різних типів текстів, коригування можливих мовленнєвих помилок в усних і письмових висловлюваннях. Одним із найважливіших комунікативних умінь по праву вважається вміння удосконалювати написане. Для цього пропонуються завдання на редагування висловлювань з точки зору використання в них мовних засобів. Складаючи такі вправи можна штучно спрямувати їх на виправлення одного виду помилок. Але в мовленнєвій практиці удосконалення написаного потребує одночасного композиційно-тематичного, стилістичного і текстового правлення. Це один з найбільш цікавих і продуктивних видів завдань. Адже студенти повинні оволодіти нормами сучасної української літературної мови, зокрема тими, які найчастіше порушуються. Так, наприклад, студентам пропонуються контрольні завдання на усунення повторів у мовленні, на виявлення помилок в утворенні форм слова і побудові словосполучень, на усунення різноманітних мовленнєвих помилок. Передбачається повторення вивчених у школі тем з орфографії та пунктуації. На практичних заняттях пропонуємо відповідно дібраний навчальний матеріал, передусім тексти наукового стилю фахо-

вого спрямування, зразки документів. Корисними є завдання на редагування вже готових наукових текстів, які перекладені з російської мови за допомогою комп'ютерних програм. Також студенти повинні отримати основні відомості щодо уживання фахової термінології, тому для проведення поточного контролю застосовується такий вид роботи, як переклад фахових текстів, фраз, словосполучень з російської мови на українську. Опитування студентів першого і другого курсів юридичного факультету та факультетів масових комунікацій і управління економікою СНУ ім. В. Даля свідчить, що більшість з них висловлюється за поточний контроль знань. За їх твердженням він допомагає перевірити правильність думок, якість знань, виділити у матеріалі головне, привчає працювати систематично.

Тематичний контроль – це оцінка вивчення певної теми чи розділу програми. Він не протиставляється поточному, навпаки, вони взаємопов'язані. Для проведення і поточного, і тематичного контролю активно використовуємо тестову методику. Наприклад, після вивчення теми “Лексичні норми професійного спілкування” проводиться тестова перевірка, коли студентам треба визначити порушення норм мовлення (калькування лексем з російської мови, суржик, сплутування семантики слів, синонімів, паронімів, трансформація фразеологізмів). Тести, які передбачають перевірку засвоєння морфологічних норм, містять завдання щодо вживання нормативних форм іменників, прикметників, числівників, дієслів тощо.

Підсумковий контроль виконує переважно діагностичну функцію. Це процес виявлення рівня знань, умінь, навичок, оцінка успіхів студента, рівня його розвитку, перевірка логіки засвоєння ним матеріалу. Проводиться у формі заліку, диференційованого заліку або іспиту (залежно від напрямку навчання). У кінці семестру перевіряється рівень сформованості україномовної компетенції, навичок практичного володіння мовою в обсязі тематики, обумовленої фаховими потребами. Ураховуючи специфіку дисципліни, проведення іспиту виключно в усній формі здається, на нашу думку, на зовсім ефективним, тому екзаменаційні білети можуть містити і завдання практичного характеру (переклад чи редагування тексту, складання зразків певних ділових паперів тощо).

Єдність навчання і контролю знань – одна з найважливіших закономірностей дидактики. Правильна і методично грамотна організація контролю і оцінки знань, вибір видів перевірки навчально-пізнавальної діяльності сприятиме забезпеченню ефективності вивчення дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)”, яке має на меті не тільки поглиблення знань студентів з української мови, удосконалення культури мовленнєвої поведінки, а й забезпечення лінгвістичної освіти, що необхідне майбутньому фахівцю будь-якої сфери професійної діяльності.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ

Бугрім С.П.,

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля

Хімія – фундаментальна природнична наука, яка вивчає навколишній світ, тобто матерію та рух в їх непорушній єдності і має багатогранні перспективи у всіх напрямках розвитку науково-технічного прогресу.

Найважливіші технічні досягнення неможливі без використання нових матеріалів з особливими властивостями, які створює хімія.

Знання хімії потрібні для плідної творчої діяльності сучасного фахівця у багатьох галузях: хімії, біології, медицині, приладо- і машинобудуванні, електро- і радіотехніці, мікроелектроніці, будівництві, сільському господарстві тощо.

Курс хімії на підготовчому відділенні для іноземних громадян входить до циклу дисциплін базової підготовки за спеціальностями: хімічні технології переробки нафти та газу, інженерно-технічними, інженерно-економічними, медичніськими.

Основна мета викладання дисципліни “Хімія” на підготовчому відділенні – підготувати іноземних слухачів до навчання у вищих навчальних закладах України, а саме:

1. Систематизація знань, здобутих на батьківщині, заповнення прогалин шкільної освіти, зумовлених розбіжністю в національних і українських загальноосвітніх програмах з хімії.
2. Формування сучасних уявлень про наукову картину світу, поглиблення знань про ті явища і закони хімії, які використовуватимуться під час вивчення хімії у вузі.
3. Вивчення хімічної термінології російською та українською мовами.
4. Опанування мовою хімії як засобом, який забезпечує:
 - вільне читання і розуміння текстів підручників з хімії російською і українською мовами;
 - слухання і конспектування лекцій з хімії у загальних потоках з українськими студентами;
 - усне і письмове складання іспитів з хімії російською мовою.

У процесі викладання головна увага приділяється вивченню основ хімії: основні закони хімії, атомно-молекулярне вчення, будова атома і періодична система хімічних елементів, періодичний закон Д.І. Менделєєва, хімічний зв'язок, розчини і теорія електролітичної дисоціації, основні класи неорганічних сполук, окисно-відновні реакції.

Хочу зупинитися на вивченні теми "Будова атома".

Цю тему починаємо вивчати з назв хімічних елементів, вказуючи на російську, українську та національну назви. Їх записуємо в спеціальний словник хімічних слів та термінів.

На першому етапі вивчаємо назви елементів 1, 2, 3 періодів, потім переходимо до ядерної моделі атома кожного елементу, вказуючи будову ядра та електронних хмар.

На другому етапі вивчаємо квантово-механічні основи будови атома, де особливу увагу приділяємо квантовим числам (головному – n , орбітальному – l , магнітному – m_l , спіновому – m_s). Вказуємо на зв'язок будови атома та основи сучасних уявлень на інформацію, використання цифрових технологій, причину існування геопатогенних зон та інш. Далі вчимося писати електронні та електронно-графічні формули. Поряд з цим вивчаємо основні принципи (Паулі), правила (Хунда, Клечковського), закони (періодичний Д.І. Менделєєва), враховуючи які можливо вірно писати ці формули. Потім переходимо до вивчення зв'язку будови атома та властивостей його і його сполук.

Використовуючи електронні та електронно-графічні формули атомів, визнаємо до металів чи неметалів відноситься проста речовина цього елементу, можливі ступені окиснення, пишемо формули оксидів, гідроксидів, солей для кожної ступені окиснення.

Окремими темами вивчається хімічний зв'язок, хімічні властивості оксидів, кислот, основ та солей враховуючи будову атомів, та генетичний зв'язок між класами неорганічних сполук.

Тема "Будова атома" – є базовою темою при вивченні властивостей хімічних речовин, формуванні сучасних уявлень про наукову картину світу, тому їй приділяється таке важливе значення на підготовчому відділенні іноземних слухачів.

МЕТОД ПРОЕКТОВ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ В ХОДЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Васильева Л.Г., Сура Л.Г.,

Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля, г. Луганск

Повышение требований к владению иностранным языком на коммуникативном уровне заставляет искать для формирования мотивации учащихся новые формы и приемы обучения.

Важным становится не конечный результат, так как знания устаревают или подвергаются изменениям, а сам процесс приобретения знаний. Необходимо научить учащихся самостоятельно учиться и добывать необходимые знания, учить применять свои знания в конкретных жизненных ситуациях и самостоятельно принимать решения, критически мыслить. Гуманистический подход в обучении способен положительно решать вышеуказанные проблемы. К педагогическим технологиям данного подхода можно отнести метод проектов, а также обучение в сотрудничестве, нетрадиционные формы уроков.

Метод проектов, довольно активно применяющийся за рубежом при обучении иностранным языкам, только недавно начал использоваться в системе отечественного образования.

В связи с социолингвистическим подходом к обучению иностранному языку он дает реальную возможность формировать не только коммуникативную, но и лингвострановедческую и методическую компетенцию учащихся. Идея обучения в сотрудничестве (а также его разновидности) возникла в начале века XX века, когда умы педагогов, философов были направлены на то, чтобы найти способы, пути развития активного самостоятельного мышления ребенка, чтобы научить его не просто запоминать и воспроизводить знания, которые дает им школа, а уметь применять их на практике. Именно поэтому американские педагоги Дьюи, Килпатрик и другие обратились к активной познавательной и творческой совместной деятельности детей при решении одной общей проблемы. Ее решение требовало знаний из различных областей. В связи с этим первоначально метод проектов назывался проблемным. Проблема, как правило, была чисто прагматичной. Ее решение позволяло реально увидеть результаты. Рудольф Штайнер, известный австрийский педагог, также считал необходимым учить детей применять получаемые ими знания в решении практических задач. Все, что ребенок познает теоретически, он должен уметь применять практически для решения проблем, касающихся его жизни. Он должен знать, где и как он сможет применить свои знания на практике, если не сейчас, то в будущем.

В настоящее время целью обучения иностранным языкам является не система языка, а речевая деятельность, причем не сама по себе, а как средство межкультурного взаимодействия. Метод проектов позволяет творчески применить языковой материал, превратить занятия по иностранному языку в дискуссию, исследование, путешествие.

Метод проектов нашел широкое применение во многих странах мира главным образом потому, что он позволяет органично интегрировать знания учащихся из разных областей при решении одной проблемы, дает возможность применить полученные знания на практике, генерируя при этом новые идеи.

Проектное обучение значительно повышает мотивацию учащихся, так как делает виды учебной работы более динамичными, открывает свободу для деятельности преподавателей. Может быть, именно поэтому преподаватели иностранного языка в первую очередь взяли на вооружение идеи проектной методики: ее цели и задачи наиболее тесно связаны с целями и задачами коммуникативного подхода, где понятия "активность", "деятельность" являются основными, а лингвистическое оснащение поставлено на службу коммуникативным умениям и навыкам. Стирается барьер между обучением теоретическим основам языка (например, лексика, грамматика) и практическим применением полученных знаний.

Наиболее органично метод проектов сочетается с использованием телекоммуникаций. Мотивация учащихся к обучению увеличивается при взаимодействии с учащимися из других городов, стран. Повышается интерес к изучаемому предмету с помощью компьютерной электронной почты и использования сравнительного аспекта обучения. Стимулируются активность и самостоятельность учащихся, развитие навыков коллективной работы.

Использование компьютерных систем обеспечивает реализацию интенсивных форм и методов обучения в рамках метода проектов, организацию самостоятельной учебной деятельности, способствует повышению мотивации обучения за счет возможности использования современных средств комплексного представления и манипулирования аудиовизуальной информацией.

Осмысление проделанной работы осуществляется на двух уровнях: преподавателя и учащегося. Происходит самооценка результатов и процесса индивидуального и коллективного творчества, анализ личностного отношения к проектной работе. Руководство проектом подчас требует от преподавателя таких качеств, которые отличаются от тех, что предъявляют педагогу в традиционной системе образования. Чтобы быть хорошим руководителем проекта, надо владеть "технологией" обучения, быть профессионалом в своей области, отличаться организованностью самому и уметь организовать других, быть всегда готовым к роли подчиненного, иметь развитое чувство предвидения, уметь выступать в роли посредника, быть способным в любой момент оставить свою роль руководителя, чтобы стать участником процесса. Одной из главных целей проекта является переход учащихся от статуса пассивных обучаемых к такому уровню, когда они сами являются

актерами, творцами своего собственного обучения. Происходит смещение акцента с результата на сам процесс, что дает учащимся радость от успешного творческого процесса. Именно этим аспектом нельзя пренебрегать, особенно при обучении иностранным языкам, где мотивация играет важную роль. Метод проектов тесно связан с использованием новейших технологий (Интернет). Все больший интерес представляет работа над международными проектами. Интересной и плодотворной технологией обучения, способной вызвать у учащихся интерес к иностранному языку, является метод глобального подражания (*les simulations globales*). Эта методика появилась во Франции в конце 70-х годов и получила широкое распространение. Ее разработкой занимается Bureau pour l'enseignement de la langue et de la civilisation françaises à l'étranger – BELC. Один из создателей методики глобального подражания Франсис Дебизер (F. Debyser) пишет: "Симуляция применительно к языку – это подражательное, выдуманное и разыгранное воспроизведение межличностных контактов, организованных вокруг проблемной ситуации: изучение какого-либо случая, разрешение проблемы, принятие решения и т. д." Цель данной методики – внести новую струю в обучение иностранным языкам, использовать активные методы обучения, развить инициативность и самостоятельность учащихся в осуществлении общения на изучаемом языке, расширить кругозор при решении разнообразных познавательных заданий. Этот метод предполагает отказ от традиционных учебников, развитие свободного самовыражения и творчества обучаемого, формирование подлинной коммуникативной компетенции. Преимущества этой методики в том, что она нацелена на учащегося как на личность, учитывает его интересы, возраст, субъективный пережитый опыт. Используются групповые формы работы, что развивает умение работать в коллективе. Помимо применения ранее освоенных языковых знаний и приобретения новых лингвистических знаний, работа по данной методике нацеливает учащихся на использование знаний из других учебных предметов. В настоящее время успешно функционируют следующие методики: "L'Immeuble", "Le village", "Les îles", "La Conférence internationale", "L'Hôtel". Среди них можно выделить общие (*simulations généralistes*) и функциональные (*simulations fonctionnelles*) методики глобального подражания. Так, например, "L'Immeuble", "Le village", "Les îles" предназначены для любого контингента учащихся, "La Conférence internationale", "L'Hôtel" адресуются тем, которые имеют более профессиональные цели обучения.

В заключении необходимо подчеркнуть, что внедрение в учебный процесс инновационных методов обучения вовсе не исключает традиционные методы, а гармонично сочетается с ними. Их внедрение, напротив, позволяет не только многократно повысить эффективность обучения, но и стимулирует студентов к дальнейшему самостоятельному изучению иностранного языка и изменить в положительную сторону мотивы его изучения.

Литература

1. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежной методики исследования // ИЯШ: 1985. - №2.
2. Никитенко З. М. К проблеме выделения культурного компонента в содержании обучения англ. языка в начальной школе. // ИЯШ. - 1993. - №3.
3. Томахин Г. Д. Реалии в языке и культуре // ИЯШ. - 1997. - №5.
4. Christin R. Le projet pédagogique en français // Le français dans le monde. 1997. № 288. P. 24 – 28.
5. www.lib.ua-ru.net/diss/cont/113157.html

ПОВЫШЕНИЕ РОЛИ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ В УНИВЕРСИТЕТЕ

Вахно О. С., Свистун И. Н., Форощук В. П.,

ВНУ им. В. Даля

Необходимость адаптации национальной системы квалификаций Украины к европейской системе квалификаций (EQF) и внедрения новых подходов к уровню знаний, навыков, личностных и профессиональных компетентностей выпускников высших учебных

заведений нуждается в радикальной организационной перестройке учебного процесса в высших учебных заведениях вместе с необходимостью внедрения новых образовательных подсистем таких, как асинхронная система учебы; активизация самостоятельной работы студентов; многоуровневые индивидуализированные учебные планы; накопительная кредитно-модульная система; расширенная шкала оценивания знаний. Использование новых форм организации учебного процесса, в первую очередь, должно сопровождаться организационно-методическим обеспечением.

Одним из таких организационных мероприятий, повышающим эффективность учебного процесса и улучшающим качество подготовки специалистов, может служить создание при кафедрах проблемных научных лабораторий. С другой стороны, это будет способствовать усилению роли науки в высшей школе, о чем неоднократно отмечается в нормативных документах. Конечно, это и есть хорошо всем известный НИС, но уже порядком забытый. Но, если раньше он был направлен на потребности внешнего заказчика, то теперь, в условиях недостатка таковых, должен переориентирован в первую очередь на повышение эффективности учебного процесса и улучшение качества подготовки специалистов. Кроме возможности проведения на базе таких лабораторий более качественного НИРСа, возможным станет и проведение преддипломных и полевых практик. Сегодня реальность такова, что производственные предприятия все чаще отказывают в возможности прохождения студентами преддипломных практик или их проводят формально. А это уже негативно сказывается на уровне подготовки специалистов. Конечно, в условиях недостаточного финансирования образования и науки создание таких лабораторий не простое дело, но и надеяться на внешние инвестиции тоже не приходится, которые поступят только в том случае, когда она уже будет иметь достаточный рейтинг. Представляется целесообразным, начинать деятельность таких лабораторий с аналитического направления, которое позволит создать необходимую базу данных, осуществлять НИРС и завоевать определенный научный авторитет. Для этого необходимо иметь компьютер, подходящее место и рутинная работа со статистическими данными. Второй этап развития – осуществление экспериментальных исследований, которые могут проводиться в период полевых практик. В результате этого будет накоплена соответствующая база научных данных, с которой можно искать уже инвестиции. Здесь уже, конечно, необходимо иметь соответствующее оборудование. А это уже обеспечит возможность прохождения студентами преддипломных практик на базе таких лабораторий. Впоследствии это будет отражено в обеспечении учебного процесса необходимой научной и учебно-методической базой. Тогда, уже, можно будет говорить и о создании виртуальных лабораторий, научно-практических центрах, учебно-научно-производственных комплексах и так далее. В противном случае, если ситуация с обеспечением лабораторий выпускных кафедр необходимым оборудованием в ближайшее время решена не будет, то вскоре эти кафедры смогут выпускать специалистов только по истории техники, музейного дела, инженерной археологии и тому подобное.

Критерием теории есть практика. За три года своего существования созданная на факультете естественных наук при кафедре экологии лаборатория биоразнообразия проводит как аналитические, так и экспериментальные исследования. Создана база данных по экологической ситуации в области. Собраны научные фондовые коллекции животных, обитающих на территории области, материал которых используется и для проведения лабораторных и практических аудиторных занятий, а также – НИРСа. Опубликовано совместно со студентами около 30 научных работ, студенты неоднократно принимают участие в научных конференциях и во Всеукраинских конкурсах студенческих научных работ. Остается теперь добиться соответствующего гранта и при улучшении оборудования – возможности проведения преддипломных практик.

TO THE PROBLEM OF TASK-BASED LERNING

Vitrenko I.P., Novikova O.N.,

EUNU named after V.Dal

In recent years, there has been a major shift in perspective within the language teaching profession concerning the nature of what is to be taught. In relatively simple terms, there has been a change of emphasis from presenting language as a set of forms (grammatical, phonological, lexical) which have to be learned and practiced, to presenting language as a functional system which is used to fulfill a range of communicative purposes. This shift in emphasis has largely taken place as a result of fairly convincing arguments, mainly from those who study language in its context of use, that the ability to use a language should be described as communicative competence. Task-based learning is one of the forms of teaching a foreign language aimed at developing communicative competence.

By task we mean a goal-oriented activity with clear purpose. Doing a communication task involves achieving an outcome, creating a final product that can be appreciated by others. Examples include compiling a list of reasons, features, or things that need doing under particular circumstances; comparing two pictures and/or texts to find the differences; and solving a problem.

Tasks can be used as the central component of a three part framework: pre-task, task cycle and language focus. These components have been carefully designed to create four optimum conditions for language acquisition, and thus provide wide learning opportunities to suit different types of learners. Let us outline the roles of the teacher and learners during a task-based learning class paying special attention to the degree of teacher control and the opportunities for learner language use:

- Introduction to topic and task: teacher explores the topic with the class, highlights useful words and phrases, and helps learners understand task instructions and prepare. Learners may listen to recording of others doing a similar task, or read part of a text as a lead in to a task.
- Task cycle-task: students do the task in pairs or small groups. Teacher monitors from a distance, encouraging all attempts at communication, but do not correct. Since this situation has a 'private' feel, students feel free to experiment. Mistakes do not matter.
- Planning: students prepare to report to the whole class (orally or in writing) how they did the task, what they decided or discovered. Since the report stage is public, students will naturally want to be accurate, so the teacher stands by to give language advice.
- Report: some groups present their reports to the class, or exchange written reports, and compare results. Teacher acts as a chairperson, and then comments on the content of the reports. Learners may now listen to recording of others doing a similar task and compare how they all did it. Or they may read a text similar in some way to the one they have written themselves, or related in topic to the task they have done.
- Language focus analysis: students examine and then discuss specific features of the text or transcript of the recording. They can enter new words, phrases and patterns.
- Practice: teacher conducts practice of new words, phrases, and patterns occurring in the text or recording either during or after the analysis stage. Sometime after completing this sequence, learners may benefit from doing a similar task with a different partner.

Learners get exposure at the pre-task stage, and a chance to recall things they know. The task cycle gives them speaking and writing exposure with opportunities for students to learn from each other.

The task cycle also gives students opportunities to use whatever they have, both in private (with mistakes, hesitations, and approximate rendering do not matter so long as the meaning is clear) and in public (where there is a built-in desire to strive for accuracy of form and meaning, so as not to lose face).

A focus on form is beneficial in two phases in the framework. The planning stage between the private task and the public report promotes close attention to language form. People

have often been under the impression that task-based learning means 'forget the grammar'. As we have discussed above, this would not be a wise move.

The aim of analysis activities is to encourage learners to investigate language for themselves, and to form and test their own hypotheses about how language works. In the task-based cycle, the language data comes from the texts or transcripts of recordings used in the task cycle, or from samples of language they have read or heard in earlier lessons.

The language focus component does need careful preparation: whatever analysis activity is set needs to be done by the teacher beforehand to iron out problems. More examples can then be found in dictionaries or grammar books. Sometimes teachers are afraid that they may not know the answers to incidental language queries that learners have – there are always some! But learners can be encouraged to explore these further on their own, or in pairs, or together with the teacher, with the help of dictionaries, computer databases, or concordance lines, and then report on them in the next lesson.

Task-based learning offers a change from the grammar practice routines through which many learners have previously failed to learn to communicate. It encourages learners to experiment with whatever English they can recall, to try things out without fear of failure and public correction, and to take active control of their own learning, both in and outside class. For the teacher, the framework offers security and control. While it may be true that task-based learning is an adventure, it can be undertaken within the safety of an imaginatively designed playground.

НОВІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І НАПРЯМКИ РОБОТИ В СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТАХ

Віннікова Л.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Соціальна робота – це не тільки теорія, але й мистецтво взаємодії з іншими людьми, які зазнають значних психологічних проблем або знаходяться в складній життєвій ситуації. Це унікальна професія, тому що вона має справу з людиною в цілому: у біологічному, психологічному, соціальному й духовному плані. Дійсного соціального працівника повинні характеризувати відповідальне відношення до своєї професії, намагання допомагати людям шляхом формування конкретних пропозицій і способів вирішення проблем, винаходження оптимальних рішень. Соціальний працівник повинен правильно розуміти не тільки ознаки, але й причини проблеми клієнта, сприяти тому, щоб клієнт усвідомив власні цінності: він має з'ясувати не тільки ситуацію, проте й первинні ознаки її виникнення. У нашому суспільстві, що постійно розвивається, позначилися соціальні проблеми, які потребують вирішення як на державному, так і на місцевому рівні. Насамперед, мова йдеться про суспільну допомогу тим, хто її потребує: діти, літні люди, інваліди, самотні, тобто ті, хто страждають від економічної нерівності, обмежених інвестицій у суспільне житло, скорочення рівня персональних соціальних послуг, знецінення пенсій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій і проблеми. За минулі роки предметом наукових досліджень стали проблеми професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників. Ці питання висвітлено в працях Л. Міщик, І. Зверєвої, А. Капської, Н. Кривоконь, В. Поліщук, І. Цимбал, Н. Максимової, С. Харченка, Л. Ваховського (Україна), у публікаціях російських дослідників (І.Зимняя, М.Єфремова, Б. Шапиро, В. Бочарова, А. Соловйов, Д. Павленок, М. Богуславський, Г. Корнетов та ін.), у працях американських учених щодо діяльності соціальних служб та соціальних працівників (А. Абботт (A. Abbott), Х. Браунс (H. Brauns), Д. Крамер (D. Kramer), Д. Линн (D. Lynn), Р. Спрінг (R. Spring), К. Уілсон (K. Wilson), П. Аллен-Меарес (P. Allen-Meares), Т. Бемфорд (T. Bamford), П. Хайгем (P. Higham), К. Келхоун (C. Calhoun). Переважна більшість науковців позначають, що студентів у сфері соціальної роботи навчають бути сприйнятливими до теорії і практики соціальної роботи, кваліфіковано працювати в агентствах, де хоча соціальний вплив є досить обмежений, проте вони можуть кожного дня безпосередньо спілкуватися з індивідуумами, сім'ями, пробувати допомогти їм подолати життєві негаразди.

Виділення не вирішених частин проблеми, формулювання цілей. У минулому зв'язок між університетськими установами й агентствами в нашій країні був слабкий, було наявне, що більшість теорій були заземлені. У розвинених країнах світу, як наприклад у США (Пенсільванія, Мічиган), уже давно соціальне навчання пов'язане з роботою студентів у таких установах, як відділ планування кар'єри та працевлаштування, центр освіти жінок, центр консультування та психологічна служба, служби охорони здоров'я, відділ, що надає інформацію про розміщення, міжнародний центр, служби допомоги студентам-інвалідам

Викладення основного матеріалу. Зараз соціальна робота в Україні досягла ступеня об'єднання теорії і практики, але треба відзначити деяку обмеженість часу, що його студенти потребують для введення в практику, подальшої спеціалізації, вибору напрямку практики (робота з дітьми та молоддю; надання соціальних послуг дорослим; медична допомога в сфері розв'язання соціальних проблем; розумове здоров'я тощо).

Надання кваліфікованої допомоги в соціальних установах прямо залежить від системи освіти й підготовки соціальних працівників.

Через дослідження, розвиток знань, їх втілення в практику соціального забезпечення й соціальної роботи підтримується постійне покращання професії соціального працівника. Вищі навчальні заклади готують соціальних працівників до того, щоб вони могли попередити, зменшити або вирішити проблеми, що виникають із взаємодії "людина – середовище", покращити потенціал людей до задовільного життя в соціальному оточенні. Протягом навчання студентів націлюють на цінності й перспективи майбутньої професії, готують як практичних працівників, організаторів діяльності в спільноті, адміністраторів, політичних діячів, інспекторів перевірки. Студентам надають історичні знання, необхідні для практики роботи з дорослими, людьми похилого віку, дітьми, молоддю в спільноті та інших соціальних системах, що займаються охороною здоров'я. Соціальні працівники працюють з окремими людьми, сім'ями, групами, спільнотами, організаціями або поєднують роботу з ними.

Серед завдань кожного ВНЗ визначено зобов'язання навчати студентів набувати й розповсюджувати знання, надавати послуги суспільству на місцевому, державному, національному й міжнародному рівнях. З цього приводу університети спрямовують свою діяльність на: підвищення в студентів компетентності в соціальній роботі; розвиток суспільства, яке підтримує й покращує добробут; покращання соціальної справедливості й повноважень і виключення соціальних умов, що пригнічують життя людей.

Працівникам соціальної сфери також необхідно використовувати власне знання індивідуального нещасть і соціального приниження, щоб правильно визначати й формулювати соціальну політику й соціальні реформи. Дослідження потрібні для втілення накопиченого фундаменту знань.

Таким чином, основним джерелом підготовки кваліфікованих кадрів для роботи в соціальній сфері є поєднання теорії і практики, що підвищує компетентність соціального працівника, допомагає йому правильно зрозуміти причини соціальних проблем, визначати необхідні соціальні зміни.

Література

1. Социальная работа и подготовка социальных работников в Великобритании, Канаде, США // Социальная работа / Под ред. Зимней И.А. – М., 1992. – Вып.3. – 199 с.
2. Social Work and Social Welfare. An Introduction / Ed. Joseph Heffernan, Guy Shattlesworth, Rosalie Ambrosino. – New York: University Press, 2000. – 407 p.

К ВОПРОСУ ОБ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В НЕЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ

Дегтяренко Е.А.,

Кафедра английского языка

Проблема интенсификации самостоятельной работы студентов (СРС) неоднократно рассматривалась в различных публикациях (А.Г.Молибог, М.Г.Гарунов, П.И.Пидкасистый, В.И.Астахова и др.), в которых исследовались различные ее аспекты:

общедидактические, методические, психологические и другие. Особую актуальность эта проблема приобретает в условиях реформирования высшего образования, которое предусматривает, что СРС должна стать основой образовательного процесса. Это предполагает повышение степени самостоятельности студентов в учебной деятельности, создание таких условий самостоятельной работы, которые стимулировали бы творческие силы и способности обучающихся, способствовали формированию у них потребности в самообразовании и самосовершенствовании. Основным принципом организации самостоятельной работы должен стать перевод студентов на индивидуальную работу с учетом их способностей, интересов, склонностей и потребностей. При этом задача преподавателя, как координатора познавательной деятельности студента, применять такие современные образовательные технологии, которые бы обеспечили использование внутренних мотивирующих факторов, способствующих активизации самостоятельной работы. Так, продуктивность СРС значительно повышается в условиях ее организации на основе рейтинговой системы обучения, которая придает СРС личностно-ориентированный характер, повышая заинтересованность студентов в максимально возможной для них рейтинговой оценке, настраивает их на добросовестную работу в процессе подготовки к занятиям.

Перенос центра тяжести учебного процесса на самостоятельную работу студентов предопределяет изменение роли и функции преподавателя, превращение его в специалиста-консультанта, переоценку традиционных методов и подходов к преподаванию всех дисциплин и иностранных языков в частности.

Самостоятельная работа студентов в процессе овладения иностранным языком в неязыковом вузе важна во многих отношениях. Во-первых, в условиях формирования учебных групп студентами с разным уровнем языковой подготовки правильно поставленная самостоятельная работа дает возможность привести работу студентов в соответствие с их индивидуальными способностями. На аудиторных занятиях, когда задания выдаются фронтально, без учета индивидуальных возможностей студентов, слабым студентам приходится выполнять непосильные для них задачи, что приводит к формальному отношению к обучению. В то же время продвинутые студенты часто теряют интерес к изучению языка, так как вынуждены задерживаться на тех этапах работы, которые они в состоянии легко преодолеть. Организация СРС на рейтинговой основе имеет разноуровневый характер, что позволяет дифференцировать задания по степени сложности и путем подбора индивидуальных заданий для самостоятельной работы в определенной степени прогнозировать темпы и результативность обучения каждого студента. Задача преподавателя – психологически настроить студентов, показать им важность и необходимость ответственного выполнения каждого этапа работы, объяснить студентам, что рейтинговая система поможет им равномерно распределить силы в течении семестра без обычных «авралов» во время сессии. При этом в систему рейтинговой оценки должны быть включены поощрительные баллы за более быстрое прохождение программы отдельными студентами, что, несомненно, может стать хорошим стимулом регулярной и качественной подготовки студентов.

Во-вторых, при ограниченном количестве аудиторных занятий по иностранному языку в неязыковом вузе практически невозможно сформировать у студентов навыки устной речи и устойчивое умение читать оригинальную литературу по специальности на иностранном языке. Правильно организованная СРС позволит разгрузить групповое занятие от тех видов рутинной работы, которые можно выполнить без непосредственного руководства со стороны преподавателя. За рамки группового занятия можно вынести значительную часть тренировочных упражнений предречевой типа, что даст возможность заниматься на уроке преимущественно речевой практикой. Организация СРС на основе рейтинговой системы обучения требует от преподавателя большой предварительной работы по определению содержания и дозировки СРС (какие именно виды работы и в каком объеме должны выполняться студентами самостоятельно на каждом этапе). Для этого преподавателю необходимо провести структурирование учебных материалов, подготовить систему дифференцированных индивидуальных заданий разного уровня сложности и оценки их в баллах, рассчитать максимальный возможный балл, разработать шкалы оценок за все виды учебной деятельности и коэффициенты значимости всех выполняемых заданий, которые будут учитываться при выведении итоговой оценки. Таким образом, оптимизация самостоятельной познавательной деятельности студентов в рамках

рейтинговой системы обучения – это совместная деятельность преподавателей и студентов, продуктивность которой во многом зависит от инициативной позиции преподавателя.

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ СНУ ІМ. В. ДАЛЯ ДО КОНКУРЕНТНИХ УМОВ РИНКУ

Друзь О.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, коли відбувається значна кількість надзвичайних ситуацій побутового характеру (вибух побутового газу в м. Дніпропетровськ 2007 р.), техногенного (аварія на залізничному транспорті з викидом фосфору в Львівській обл. 2007 р.) та природного (лісові пожежі АР Крим 2007 р.) відчувається гостра потреба фахівців з безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та охорони праці. Схожа ситуація спостерігається в країнах СНГ, наприклад, за оцінкою російських експертів потреба фахівців за спеціальностями з безпеки в 2008 р. складає 11600 фахівців і щороку зростає на 2,5% [1]. Отже, володіння теоретичними знаннями та практичними навичками з дисциплін «БЖД», «ЦО», «Охорона праці» у майбутніх спеціалістів - випускників СНУ ім. В. Даля не викликає сумніву.

На сучасному етапі відбувається нарощування промислових потужностей, зміна (вдосконалення) технологій та технологічних ліній, обладнання на підприємствах, у тому числі в Луганській області. Одночасно на промислових об'єктах використовується обладнання, яке морально застаріло та має критичний фізичний знос. Вищезазначені фактори являють одну з можливих причин виникнення надзвичайних ситуацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх публікацій присвячених стану безпеки вказує на те що більше 60% нещасних випадків зі смертельними наслідками відбуваються на виробництві [1]. Отже стан безпеки життєдіяльності в Україні незадовільний.

Невирішені раніше проблеми. В сучасних умовах існування людини зовнішнє середовище збагатилося джерелами небезпеки, які потребують розробки нових підходів з їхнього вивчення, ідентифікації та попередження [1]. Насамперед мова йде про вилучення предметів «Основи безпеки життєдіяльності» зі шкільної програми, закриття кафедр «Безпеки життєдіяльності» у деяких вищих навчальних закладах, скорочення аудиторного часу вивчення дисциплін. Законодавчо не закріплено нову ідеологію безпеки, яка могла б врахувати велику кількість приватних об'єктів. У зв'язку з цим в Україні з'явилися нові фактори небезпеки: бізнес, корупція, злочинність, наркоманія, міграції, тероризм і т. ін. При цьому фахівців (бакалаврів, спеціалістів, магістрів) з безпеки життєдіяльності Українські вищі навчальні заклади не готують, відсутня така спеціальність, отримання наукових ступенів кандидата наук за цією спеціальністю в нашій країні також неможливе. За таких умов відбувається втрата позитивного досвіду та відсутність мотивації вивчення проблем безпеки молоддю.

Постановка задачі. Задачею даної роботи є обґрунтування необхідності підготування фахівців в галузі безпеки для промислових об'єктів.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку із розвитком науково-технічного прогресу і науковими відкриттями виникає гостра проблема адекватності можливостей людини по відношенню до використання нової техніки та сучасних технологій. Більша кількість катастроф та злочинів виникають з вини людського фактора. Найважливішим стає питання: чи зможе сучасна людина розумно керувати та використовувати нові технологічні та генетичні відкриття?

Фахівець з безпеки повинен бути однією з інтегрованих складових промислового об'єкта. Питання безпечної експлуатації об'єкта є складовою загальної безпеки регіону.

Окрім виробничих, першочергові завдання, які покликані вирішувати майбутні спеціалісти, наступні: безпеку необхідно розвивати як наукову та методологічну основу спеціальних дисциплін (безпека життєдіяльності, охорона праці, цивільний захист, екологія, промислова психологія та ін.); зацікавлення та стимулювання органів державної

влади для профілактики небезпек; рятування людства, цивілізації та біосфери в цілому від самознищення.

Крім професіоналів з безпеки суспільство потребує розвитку компетентності людини щодо особливостей сучасних ситуацій і забезпечення самостійного повноцінного її життя в умовах постійної небезпеки промислового регіону. Необхідно здобути реальні знання щодо забезпечення безпеки індивідуального життя, уміння подолати бар'єри при переході в сучасний інформаційний і високотехнологічний світ.

Перспективи подальших досліджень. Необхідність підготовки спеціалістів з безпеки не викликає сумніву. Луганська область та інші промислові регіони країни з метою забезпечення безпеки повинні мати своїх фахівців, які б досконало володіли особливостями конкретного виробництва і місцевості. Вищі навчальні заклади повинні звернути увагу на перебудову світосприйняття, системи цінностей, внутрішнього духовного світу молодих спеціалістів усіх напрямків підготовки. В СНУ ім. В. Даля учбовий план передбачає вивчення дисциплін «БЖД», «ЦО», «Охорона праці в галузі», «Основи охорони праці», «ОП та БЖД» за всіма напрямками для всіх форм навчання, в необхідному для майбутнього фахівця обсязі. Планується відкриття нової спеціальності «Охорона праці» за якою стане можливо готувати спеціалістів для потреб регіону.

Висновки. 1. Розвиток промислових регіонів повинен бути керованим, погодженим з еволюційними законами природи і суспільства, за якого життєві потреби людей нинішнього покоління задовольняються з урахуванням перспектив розвитку майбутніх поколінь.

2. Глобальній катастрофі можливо протипоставити тільки глобальну підготовку фахівців з безпеки в промислових регіонах.

3. Вивчення студентами дисциплін «БЖД», «ЦО», «Охорона праці в галузі», «Основи охорони праці», «ОП та БЖД» значно підвищує їхню конкурентоспроможність в умовах ринку.

Література

1. Безпека життєдіяльності людини – освіта, наука, практика: матеріали доповідей на сьомій міжнародній науково-методичній конференції. – Миколаїв: НУК, 2008. – 292 с.

ВИКОРИСТАННЯ РЕАЛЬНОЇ ТЕМАТИКИ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ "БЖД" ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ СНУ ІМ. В. ДАЛЯ В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Друзь О.М., Гуляєв В.П.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В Україні спостерігається тенденція до росту кількості промислових об'єктів, що зберігають і використовують у промисловому виробництві небезпечні хімічні речовини (НХР).

При вивченні теми "Оцінка хімічної обстановки методом прогнозування при аваріях на хімічно небезпечних об'єктах" багато студентів не уявляють реальної загрози від подібних надзвичайних ситуацій (НС). Часто спостерігається нерозуміння і небажання вивчення даної теми, що пов'язано з недостатньою наочністю визначення хімічної обстановки, схематичністю і відірваністю від реальних умов і місцевості.

Студенти в недалекому майбутньому стануть керівниками промислових об'єктів та їх відділень і саме від їхніх знань буде залежати життя працівників, службовців та населення. Нажаль на сьогодні окрім студентів-випускників навіть керівники деяких підприємств не мають необхідних навичок щодо дій у НС при аваріях з НХР. В таких умовах різко підвищується конкурентоспроможність спеціалістів, що мають ґрунтовні навички та теоретичні знання з дисциплін «БЖД», «ЦО», «Охорона праці».

В СНУ ім. В. Даля добре зарекомендувала себе методика використання реальних даних про місцевість і хімічно небезпечні об'єкти (ХНО), які знаходяться в Луганській області та становлять небезпеку зараження. В Методиці [1] приведені загальні положення,

терміни і визначення, вона використовується для оперативного і аварійного прогнозування при аваріях на ХНО і на транспорті, а також для визначення ступеня хімічної небезпеки ХНО. З метою аналізу можливої хімічної обстановки на практичному занятті оцінюється хімічна обстановка при аварії на молокозаводі №2 м. Луганськ і розробляються рекомендації із захисту робітників, службовців, студентів університету.

ПРИКЛАД. Умовно на молокозаводі №2 відбулася аварія, у результаті якої зруйнувалася 30-тонна ємність зі зрідженим аміаком ($Q=30$ т). Метеоумови: вечір, ясно, інверсія, температура повітря $+20^{\circ}\text{C}$, вітер у напрямку університету, швидкість вітру 2 м/с. Ємність немає обвалування.

Провести оцінку хімічної обстановки на 1 годину після аварії.

РОЗВ'ЯЗАННЯ. 1. За табл. 8 [1] визначаємо глибину поширення хмари зараженого повітря. Для умов: $Q=30$ т, температури повітря $+20^{\circ}\text{C}$ і швидкості вітру 2 м/с вибираємо $\Gamma=3,4$ км. 2. Визначаємо час формування зони хімічного зараження в результаті аварії: $t=\Gamma/V=3,4/10=0,34$ год., де Γ - глибина зони зараження, км; V - швидкість переносу хмари зараженого повітря, за табл. 2 [1]. 3. Визначаємо час випару НХР, за табл. 21 [1]: $t_{\text{випар}}=1,05$ год. 4. Визначаємо площу можливого хімічного зараження [1]: $S_{\text{МХЗ}}=3,14\cdot\Gamma^2=3,14\cdot11,56=36,3$ км². 5. Визначаємо площу прогнозованої зони можливого зараження: $S_{\text{ПМЗ}}=0,11\cdot\Gamma^2=0,11\cdot11,56=1,27$ км². 6. Визначаємо ширину зони прогнозованого хімічного зараження: $Ш_{\text{ПХЗ}}=0,3\cdot\Gamma^{0,6}=0,3\cdot3,4^{0,6}=0,6$ км. 7. У масштабі наносимо на карту місцевості зону можливого і прогнозованого хімічного зараження. Для даних умов зона зараження являє собою сектор з кутом у 90° [1].

Висновки з оцінки хімічної обстановки: 1. За даних умов територія СНУ опиниться в зоні можливого і прогнозованого зараження. 2. З метою захисту особового складу університету необхідно: а) сповістити робітників, службовців і студентів університету про аварію, б) припинити заняття і евакуювати особовий склад університету в безпечне місце, в) організувати медичну допомогу потерпілим, г) провести дегазацію території університету, навчальних, допоміжних, житлових корпусів.

Висновок: 1. Дана методика дозволяє наочно показати можливість прогнозування хімічної обстановки, максимально наблизитися до наслідків реальної НС, спонукати студентів до активного вивчення навчальної теми і розробки заходів щодо зменшення можливих втрат і запобіганню НС.

2. Маючи ґрунтовні знання з прогнозування наслідків можливих НС на промислових об'єктах, випускники СНУ значно підвищують свою конкурентоспроможність в умовах ринкових відносин.

Література

1. Методика прогнозування наслідків викиду НХР при аваріях на промислових об'єктах і на транспорті. Затверджена Міністерством України з питань НС і в справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи №73 від 27 березня 2001 р.

МОДЕРНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АВТОМОБІЛІ ТА АВТОМОБІЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО» ВІДПОВІДНО ДО КОНКРЕТНИХ УМОВ РИНКУ АВТОСЕРВІСУ

Калінін О.В.,

Східноукраїнський національний університет ім. В.Даля, Краснодонський факультет інженерії та менеджменту

У даний момент ситуація у світовій автомобільній промисловості перейшла на випуск якісно нових, обладнаних складною електронікою автомобілів. Тому для їхнього якісного обслуговування й ремонту фахівцеві потрібно не тільки спеціальні професійні знання, але й зовсім інший рівень технічного оснащення робочого місця. Практика показує, що ця тенденція буде зберігатися й надалі.

Автомобілі оснащуються найсучаснішою електронікою, автовиробники використовують у ній широкий спектр технологій, запозичених у розроблювачів авіаційної й космічної техніки. У цей час в Україні обсяги продаж нових сучасних автомобілів постійно ростуть. Так, наприклад, тільки у місті Київ за останній рік кількість зареєстрованих сучасних автомобілів збільшилась з 500 тис. до 1 мільйону одиниць, а до кінця 2009 року очікується зростання вже до 2-х мільйонів. Але як виявилось, багато підприємств сфери автосервісу не готові до такого стрімкого розвитку автомобільної електроніки, та й не тільки вони. Вищі навчальні заклади зараз не в змозі підготувати висококваліфікованого фахівця з обслуговування й ремонту сучасних автомобілів. У навчальних планах багатьох навчальних закладів дотепер переважає акцент на вивченні давно застарілих автомобілів типу ЗИЛ-130, ГАЗ-24 і т.п. У результаті на роботу в автосервіс приходять молоді фахівці практично не готові займатися обслуговуванням і ремонтом сучасних автомобілів. Старі кадри здебільш по цілому ряді причин теж не в змозі освоїти нову техніку.

Тому перед навчальними закладами встає завдання перегляду програм підготовки фахівців у даній сфері діяльності й розробці необхідних вимог, пропонованих до фахівця при виконанні їм комплексу робіт з ТО й ремонту автотранспортних засобів на своєму робочому місці.

У наш час можна виділити основні елементи, з яких повинне складатися сучасне робоче місце діагноста малого або середнього підприємства автосервісу.

Персональний комп'ютер. Він необхідний для зберігання всіляких баз даних з ремонту автомобілів (наприклад Autodata, Workshop), електричних схем базових і модифікованих систем, інформації з місця розташування датчиків, вузлів і механізмів, технічних характеристик.

Сканери кодів помилок. У блоки керування електронними системами сучасних автомобілів вбудована функція самодіагностики, що дозволяє виявляти несправності датчиків, електропроводки й самого блоку. Для зчитування цієї інформації автомобілі оснащуються діагностичними розніманнями для підключення до них сканерів.

Мотортестер. Мотортестер – вимірювальний прилад, що дозволяє продіагностувати механікові двигуна, виміряти сигнали й параметри електронних датчиків і виконавчих механізмів. Мотортестери не прив'язані до якої або автомобільної марки або системи й це дозволяє діагностувати двигуни будь-яких типів і будь-які електронні системи.

Крім усього перерахованого встаткування в оснащення поста діагностики обов'язково повинні входити: стробоскоп, набір манометрів і перехідників для виміру тиску палива, вимірювач компресії або тестер витоку, манометр для виміру розрідження у впускному колекторі, імітатори вихідних електричних сигналів різних датчиків.

Але головне полягає в тому, що все перераховане вище встаткування й всі витрати на створення поста діагностики будуть марною витратою засобів і часу, якщо немає діагноста або людини, що бажає їм стати. Діагностичне обладнання – лише інструмент, при наявності певних знань і навичок що допомагає й дозволяє фахівцеві швидко й точно встановити «діагноз» несправності автомобіля.

Тому перед транспортними кафедрами в навчанні й підготовці фахівців необхідно поставити наступні завдання:

- підготовка й перепідготовка фахівців з діагностики й технічного обслуговування автотранспортних засобів,
- розробка й впровадження контрольно-діагностичного обладнання для підприємств технічного сервісу автомобілів,
- консалтинг в області сучасних технологій діагностування автомобільної техніки,
- пошук, розробка й впровадження новітніх технологій діагностування автотранспортних засобів.

Виходячи з вищесказаного можна зробити наступні висновки:

1. З урахуванням специфіки існуючої системи взаємодоповнюючих спецдисциплін, таких як "ТО і ремонт автомобілів", "Технічна експлуатація автомобілів", "Основи технічної діагностики", "Організація автосервісу", "Електронне і електричне обладнання автомобілів", пропонується розглянутим аспектам приділяти особливу увагу як найбільш передовим і затребуваним у цей час на ринку автосервісу.

2. Є необхідність внесення в навчальні програми кафедри ДВЗ вивчення як конструктивних елементів двигуна відповідних вивідних каналів для підключення до них сучасних засобів діагностування і регулювання робочих параметрів двигуна.

3. Для викладацького складу навчальних закладів періодично проводити курси підвищення кваліфікації по даних напрямках.

НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ І ФОРМУВАННЯ ЇЇ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

О. А. Карловас,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сьогодення вимагає "конверсії національної свідомості та самосвідомості в усіх прошарках громадянського суспільства" [1, 3]. В Україні відзначається суттєва суперечність між процесами диференціації українського суспільства, яке складається і трансформується, та існуючою інтерналізацією всіх сфер його життя. Тому одним із головних завдань формування національної самосвідомості особистості на сучасному етапі розвитку суспільства є утвердження переваг існування індивіда в рамках державної цілісності. Формування національної самосвідомості особистості ґрунтуються переважно на об'єктивних процесах, що відбуваються в суспільстві. Більш дієвими з точки зору впливу на зростання національної самосвідомості в сучасних умовах виступають духовні чинники (національна ідея, релігія, мова, історичні традиції).

Самоусвідомлення нації та окремого індивіда не мислиться поза соціальною активною діяльністю та розуміння статусу мови конкретною соціальною групою, конкретною верствою суспільства. Велике занепокоєння викликає зменшення інтересу молодих людей до суспільно-політичних перетворень в Україні, що виявляється майже в повному ігноруванні національних традицій і в захопленні звulгаризованою, інтенсивно нав'язуваною західною масовою псевдокультурою. Ще в 60-х роках О. Гончар говорив про проблему національного відродження як одну з найважливіших умов досягнення рівня світової цивілізації. "Адже національні інтереси суперечливі, безмірні й невтоленні. Вони зростають дивним чином паралельно падінню духовного змісту національної культури" [2, 71].

У цьому процесі самоусвідомлення особливе місце мають посідати національна освіта й психолого-педагогічна наука. Адже країна сильна свідомістю мас, а її, цю свідомість, необхідно формувати, а в деяких випадках і переформовувати. Тому проблема національного виховання набула в умовах державотворення в Україні "особливого звучання як форма самовизначення нашого народу і людини, повернення їх до нормального, природовідповідного стану" [2, 92].

Фундаментальне значення для української педагогіки мають два висновки К.Ушинського: по-перше, почуття національного є вродженим, вічним і властивим кожній людині, а по-друге, почуття національного має стати наріжним каменем системи виховання. Національне виховання зорієнтоване на національні цінності, бо система цінностей є фундаментом виховання. Це та головна мета, на яку спрямовуються зусилля виховника і те, що він повинен розвивати у свідомості вихованця (віра в українську ідею, почуття любові до свого народу, шанобливе ставлення до власної культури, мови, традицій, почуття національної гідності та самоповаги). З огляду на сказане вище, "національне виховання розглядається нашими виховними інституціями як домінанта всієї системи українського виховання" [2, 93].

Перед вихованням завжди має стояти стратегічна мета: забезпечити соціалізацію учнів шляхом актуалізації та розвитку їх духовних потреб засобами свого предмету. Адже потреби та породжувані ними трансформації — мотиви, уподобання, переконання, поривання серця, бажання, цінність орієнтації є підґрунтям і рушійною силою поведінки людини, її [поведінки] стимулу та мети. І їх, на думку П.Симонова та П.Єршова, слід розглядати як ядро особистості, як найвагомішу її характеристику [3, 160].

Такі потреби особистості, як пізнавальна, моральна, естетична, самовизначення, самореалізації мають стати орієнтиром для педагога щодо вибору змісту, методів і засобів навчання.

Оскільки однією з важливих ознак людської натури є почуття національного, то повноцінний самовияв особистості неможливий без цієї особливості. "А тому почуття

національного має неабияке значення в процесі виховання і позначається на поведінці людини. Бо "не може розкрити своїх творчих сил ... народ, позбавлений національного обличчя" [2, 92].

Однією із складових цього "обличчя" є національні ЗМІ. Участь ЗМІ у розв'язанні реальних проблем суспільного життя полягає в тому, що вони виробляють і розповсюджують такі тексти, які здатні стимулювати активність, орієнтувати та координувати зусилля маси стосовно самостійних суб'єктів соціальної дії, викликаючи цілеспрямовані зміни в характері та результатах соціальної практики. А це дає підстави стверджувати, що "журналістський текст може розглядатися як системний продукт журналістики, що несе у своїй типологічній структурі (у прихованому вигляді) всю повноту зв'язків масового впливу та соціальної практики" [5, 7].

Теоретичне обґрунтування використання засобів масової інформації в навчанні української мови студентів-нефілологів зроблено доктором педагогічних наук, професором Онкович Г.В. А це дає можливість залучати масовокомунікаційні матеріали на заняття з української мови у вищому навчальному закладі, адже вони розширюють обрії пізнання, межі образно-емоційної культурної пам'яті, сприяють розвиткові мовної та мовленнєвої діяльності, формують мовленнєві навички та вміння з одного боку, і з другого – допомагають формувати національну самосвідомість студентів [4, 7 –22].

Література

1. Киричук О. Проблеми та перспективи розвитку психолого-педагогічної науки в Україні // Матеріали звітної наукової конференції Післядипломна освіта педагогічних кадрів: проблеми розвитку. - К., 1997. - С. 3.
2. Набруско І. Ю. Мова як засіб самопізнання особистості // Філософія. Мова. Культура: 36. наук. праць. - К., 1994. - С. 71 –93.
3. Симонов П.В., Ершов П.М. Темперамент. Характер. Личность. - М.: Наука, 1984. - С.160.
4. Онкович Г.В. Теоретичні основи використання засобів масової інформації у навчанні української мови студентів-нефілологів. Автореферат дис.- К, 1995. – С. 7-22.
5. Алексєєв Ю.М. Україна: освіта і держава (1987-1997). - К.: Експрес-об'ява, 1998. - С.90.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ВИКЛАДАЧА ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Курєнкова Г.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В сучасній науці не викликає сумніву важливість розробки і впровадження в педагогічну практику більш довершених методик навчання, які забезпечують підвищення якості навчального процесу, сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, розвивають їх розумові здібності. У вирішенні цієї проблеми значна роль відводиться формуванню у них не лише умінь та навичок самостійного мислення, але також і практичного застосування знань.

Головна роль викладача полягає в правильній організації самостійної роботи студентів і підвищенні її ефективності. В цьому сенсі виділяються такі основні види позааудиторної самостійної роботи студентів як: самостійне вивчення деяких розділів курсу; підбір додаткових матеріалів до лекції; самостійне рішення завдань з метою закріплення або поглиблення вивченого теоретичного матеріалу; пошук, самостійне складання і рішення завдань з практичним змістом; виконання різного роду творчих завдань; виконання позааудиторних контрольних робіт по темах курсу, що вивчаються, які включають і практичні і теоретичні завдання.

Керівництво виконанням самостійної роботи студентів може мати такі форми: поточна співбесіда і контроль; консультації; аналіз, рецензування, оцінка, корективи СРС, дискусія і т.д.

Існує ряд умов, яким повинен відповідати навчальний матеріал, відведений для самостійного вивчення:

- 1) його зміст повинен бути доступним для студентів;
- 2) основні поняття теми знайомі з шкільного курсу;
- 3) студенти повинні ясно представляти значення даної теми для подальшого вивчення предмету;
- 4) необхідно мати нагоду при вивченні інших розділів предмету продемонструвати практичне вживання даної теми;
- 5) студенти повинні бути забезпечені літературою.

Щодо керівництва самостійною роботою студентів надаються наступні рекомендації: не перенавантажувати студентів творчими завданнями; чергувати творчу роботу на заняттях із завданнями в позааудиторний час; давати чіткий і повний інструктаж щодо мети завдання, умов виконання, об'єму, термінів та зразка оформлення роботи.

Викладач може використовувати також наступні форми роботи: вибіркову перевірку, розробку тем, створення пошукових ситуацій, спецкурс, спецсеминар, співбесіда по літературі, що опрацьована; складання плану подальшої роботи тощо. В лекціях необхідно ставити питання для самостійної роботи студентів, давати вказівки на джерело відповіді в літературі. В ході лекції можливі так звані «вкраплення» - виступи, повідомлення студентів з окремих питань плану. Слід також давати випереджаючі завдання – самостійно вивчити фрагменти майбутніх тем занять, лекцій (в статтях, підручниках і ін.)

Також в завдання викладача входить рекомендація літератури, перевірка завдань, складання методичних вказівок, алгоритму дій, показників рівня досягнення результату, розробка тематики самостійних, курсових і дипломних робіт, консультації, керівництво ними, розробка контрольних завдань, перевірка.

Успіх будь-якої самостійної роботи залежить від її організації. У зв'язку з цим слід шукати шлях найефективнішого рішення даної проблеми. Ефективною повинна бути самостійна робота з книгою. „Використовуючи положення лекції, студенти працюють з навчальною і методичною літературою, в результаті чого шліфуються навички написання конспектів, курсових і дипломних робіт. Самостійна робота з літературою є необхідною умовою розвитку мислення і мови майбутнього вчителя, виховання пізнавальної активності, привиття навичку навчальної праці.”¹

Серед умов, які забезпечують ефективну самостійну роботу студента, можна виділити наступні: забезпечення правильного співвідношення аудиторної і самостійної роботи; методично правильна організація роботи студента; забезпечення студента необхідними методичними матеріалами з метою перетворення процесу самостійної роботи в процес творчий; наявність контролю за ходом самостійної роботи і заходів, що заохочують студента на її якісне виконання.

Переслідуючи мету підвищення якості підготовки фахівців, слід разом з повідомленням певних програмних відомостей, більш активно здійснювати управління процесом отримання і засвоєння знань студентами, особливо при їх самостійній роботі. Певний внесок в рішення цієї задачі повинна внести більш ретельна розробка і впровадження в процес навчання сучасних, науково-обґрунтованих навчальних і методичних посібників, які за використаними в них способами представлення знань відходять від традиційного виконання, характерного для більшості навчальної літератури. Для підвищення ефективності самостійної роботи студента навчальні посібники повинні також доповнюватися методичними вказівками, що виконують тільки керівну і направляючу роль. Одним з методів активізації навчальної діяльності може служити створення проблемної ситуації. Проблемні ситуації ставлять студента перед необхідністю вибору в процесі ухвалення рішення, що формує не тільки його волю, але і його мислення.

Література

1. Ковалева Н.Д. Некоторые пути формирования у студентов умений самостоятельной работы с литературой. - Материалы научно-практической конференции преподавателей вузов г.Благовещенска, 19 янв.2000г. – 19с.

¹ Ковалева Н.Д. Некоторые пути формирования у студентов умений самостоятельной работы с литературой. - Материалы научно-практической конференции преподавателей вузов г.Благовещенска, 19 янв.2000г.

О ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАБОТЫ С ТЕКСТАМИ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РКИ

Мищенко Т.Н.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Проблемы повышения эффективности преподавания русского языка как иностранного постоянно находятся в центре внимания методистов и практиков. Одним из способов повышения эффективности учебного процесса в группах нефилологического направления может стать оптимизация работы иностранных студентов с текстами по специальности.

В последнее время при работе с текстом всё чаще исходят из понимания текста как речемыслительного образования в единстве внешней и внутренней формы, которое возникает в процессе его понимания.

Внешняя форма представляет собой совокупность языковых средств вместе с их содержательной стороной, т.е. то, что дано непосредственному восприятию. То, что понимается, составляет внутреннюю форму текста, которая имеет свою структуру. Одна из плоскостей отношений между её элементами – это отношения иерархии. Главный объект или предмет, т.е. то, о чём говорится в тексте, раскрывается через его отношения с другими предметами, которые относятся к нему или непосредственно (подтемы, обеспечивающие конкретизацию и полноту описания) или опосредованно (субподтемы, обеспечивающие глубину описания, причём, существует несколько уровней таких опосредованных отношений).

Так как внутренняя форма управляет на уровне замысла процессом порождения текста, она считается доминирующей, и на изучении именно внутренней формы должно быть сосредоточено основное внимание при изучении текста.

Совокупность наиболее существенных элементов внутренней формы, включая главный предмет, образует тему текста. Тема – это свёрнутое содержание.

Мы исходим из того, что, будучи свёрткой, тема всегда может быть развёрнута в полный связный текст, внутренняя форма которого по своей структуре должна быть близкой к внутренней форме исходного текста, несмотря на различие их внешних форм.

При понимании текста «перевод на внутренний язык» осуществляется с помощью универсального предметного кода, составляющего денотатный уровень знания о действительности.

При работе иностранного студента с текстом тема вначале хотя и может прогнозироваться, но в своём окончательном виде является неизвестной, искомой величиной. К теме можно подойти от структуры денотатов, полученной в результате декодирования языковых выражений текста.

Задача исследования – определить денотатную структуру текста по специальности для иностранных студентов 1 курса технического направления вузов и, представив её в виде графа, показать, что такой способ работы поможет учащимся понять и воспроизвести текст.

При построении денотатной структуры текста была использована методика, предложенная А.И.Новиковым.

В тексте по физике «Инерциональные системы отсчёта» (И В Савельев, Курс общей физики, том 1) на уровне денотатов выделены 6 «ключевых» элементов, которые в содержательном плане представляют собой то, о чём говорится в абзаце. Из них два денотата – 1-й закон Ньютона и Инерциональные системы отсчёта – могут быть главным предметом описания, т.к. они имеют равное число вхождений в группы связанных с ними в тексте денотатов. Но по объёму замещаемого содержания более широким является денотат «1-й закон Ньютона», поэтому в графе денотатной структуры текста он будет занимать вершину первого уровня. В тексте были выделены также подтемы и субподтемы и составлен граф денотатной структуры содержания текста, который принял вид иерархического дерева, вершины которого расположены в трёх уровнях.

Из графа видно, что компрессия текста может идти за счёт подтем «Системы отсчёта» и «Неинерциональные системы отсчёта», так как эти подтемы не имеют субподтем.

Как показали результаты работы со студентами первого курса технического направления подготовки, «подсказка» в виде графа денотатной структуры содержания текста облегчила учащимся его понимание и заметно уменьшила время на репродукцию текста и подготовку монолога-воспроизведения.

Таким образом, определение денотатной структуры текстов, особенно текстов по специальности, поможет иностранному студенту более точно и экономно эксплицировать тему текста, а также воспроизвести его, повышая тем самым эффективность работы в учебно-профессиональной сфере обучения и оптимизируя в целом весь процесс обучения русскому языку иностранных студентов-нефилологов.

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ПРЕПОДАВАНИЮ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ – ЗАЛОГ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

Э.Г. Миквабия,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

За прошедшие двадцать лет было выполнено достаточно большое количество исследований в области методики преподавания иностранных языков, проанализирован отечественный и зарубежный опыт, сформулированы новые общеконцептуальные подходы и частнодидактические решения актуальных проблем обучения иностранным языкам. Эти исследования убеждают нас в том, что секрет успешной работы в сфере обучения иностранным языкам кроется в инновационном подходе, в мастерстве большинства преподавателей, инновационный подход как раз и предполагает непрерывный рост мастерства преподавателей, что, в конечном счете, проявляется в профессионализме преподавателей. Это, в свою очередь, требует анализа и учета современных тенденций развития высшей школы:

- переход от информативных к активным методам и формам обучения с включением в деятельность обучающихся элементов проблемности, научного поиска, разнообразных форм самостоятельной работы – переход от школы воспроизведения к школе понимания, школе мышления;
- переход к активизирующим, развивающим, интенсифицирующим, инновационным, игровым способам организации учебного процесса;
- компьютеризация и технологизация обучения;
- переход к такой организации взаимодействия педагога и обучаемого, при которой акцент переносится с обучающей деятельности преподавателя на познающую деятельность обучаемого (1). Таким образом кардинально меняется деятельность самого преподавателя.

Инновационный подход предполагает глубокое осмысление этих тенденций и внедрение их в учебный процесс. Высшая школа длительное время находилась на позициях гностического подхода к организации учебного процесса. Основной образовательной задачей считалось формирование у учащихся, студентов прочных, систематизированных знаний, умения и навыки всегда выступали второстепенными компонентами. На современном этапе акцент меняется – от гностического подхода – к деятельностному: основная цель образования теперь – формирование у обучаемых способности к активной деятельности, к труду во всех его формах, и в том числе к творческому профессиональному труду. Это означает, что сами знания из основной и единственной цели образования превращаются в средство развития личности обучаемых. Но в развитии личности в процессе обучения важнейшим компонентом является овладение процессом, способами и средствами деятельности, а не только усвоение знаний. Это обусловлено тем, что в будущей профессиональной деятельности студент должен будет использовать не знания в чистом виде, а способность применять их в конкретных практических ситуациях его профессиональной деятельности. В практике работы преподавателей эта важнейшая сторона учебно-воспитательного процесса часто не учитывается.

При переориентации вузовского учебного процесса от гностического к деятельностному подходу в аспекте формирования у студентов системы знаний, по мнению А.М. Новикова, становятся актуальными два круга проблем: а) построение системы знаний

студентов, необходимой и достаточной для полноценного овладения ими основами профессиональной деятельности, совершенствование взаимосвязи чувственных и рациональных (теоретических) знаний, лежащих в основе овладения деятельностью; совершенствование системы знаний о деятельности, её целях, способах, средствах и условиях; поиск возможностей повышения уровня обобщения формируемых знаний о деятельности; б) поиск возможностей соединения формирования теоретических знаний студентов с их практическими потребностями, их ценностными ориентациями; поиск путей расширения возможностей применения теоретических знаний в практической деятельности студентов непосредственно в процессе обучения (2, с. 18). Инновационный подход предполагает органическое слияние этих проблем и их практическую реализацию в учебно-воспитательном процессе высшей школы.

Инновационно могут решаться не только большие сложные проблемы, но и простые задания, являющиеся отдельными элементами процессов в разных сферах человеческой деятельности, в том числе и в обучении иностранным языкам. Так, на первый взгляд кажется простой задачей отбор лексического и грамматического материала, распределение его в определенной последовательности в отдельных звеньях учебного процесса, применение адекватных методов и приемов изложения и проверки усвоенности лингвистического материала. Все это требует знания типологии трудностей языкового материала, уровня сформированности языковой компетенции обучаемых, их мотивации. Владея методикой применения технических средств обучения и современной компьютерной техники, преподаватель может инновационно и творчески решать учебные задачи, связанные с формированием умственных действий оперирования языковым материалом. Знания форм речевого обучения позволяют преподавателю решать вопросы дифференциации методов и приемов обучения диалогу, устному и письменному монологу.

Творчески мыслящий преподаватель сегодня должен знать и решать противоречия в процессе педагогического взаимодействия субъектов вузовского учебного процесса: «преподаватель - студент». Сегодня в вузовском образовательном пространстве в большинстве случаев преподаватель с установками и ориентирами на студента середины 80-х годов и резко изменившийся с тех времен студент, несравненно более слабо мотивированный к процессу учения, не понимающий его смысла, собственной жизни и находящийся в вузе абсолютно не за тем, чтобы овладеть некой конкретной профессией (2, с.268, 269). Выходом из такого положения является постоянная, систематическая самообразовательная работа; знание актуальных проблем методики преподавания иностранных языков и их практического решения в учебно-воспитательном процессе; развитие в себе каждым педагогом – исследователем неодолимого стремления к чтению, особенно классической, философской, педагогической и психологической литературы; умение применять общие положения методики, педагогики и психологии к конкретным условиям обучения тех или иных студентов на различных этапах обучения; индивидуализация учебного процесса в условиях коллективного труда когда у обучаемых имеет место не одинаковый уровень сформированности языковой компетенции.

Готовность преподавателя к самообразованию, ведению творческой, инновационной работы, отказ от привычного, рутинного набора методов и приемов работы, стремление к новизне, экспериментированию в учебной работе, умение преодолевать шаблонность и косность обыденного сознания и развивать в себе педагогическое мышление, умение владеть собой и аудиторией и научно управлять учебно-воспитательным процессом – залог профессиональной компетенции преподавателя.

Литература

1. Архангельский С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе. – М., 1974.- с.7 - 98.
2. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. – М., 1980. – с.21-79.
3. Багрова А.Я. Методика обучения чтению в языковом вузе: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М., 1974. - 28с.
4. Загвязинский В.И. Теория обучения: современная интерпретация. – М., 2001. с.37-68.
5. Новиков А.М. Профессиональное образование в России. – М.: ИЦП НПО РАО, 1997. – с.40-150.
6. Попков В.А. Коржуев А.В. Теория и практика высшего профессионального образования. – М.: Академический проект. 2004.-430с.
7. Фокин Ю.Г. Преподавание и воспитание в высшей школе. – М., 2002. - с.9-37.

О ФИЛОСОФИИ ЯЗЫКА КАК УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЕ

Москалюк В.М.,

ВНУ им. В. Даля

Взаимосвязь языка и философии остается одной из самых сложных проблем гуманитарной мысли. В связи с чем и следовало бы обратить конкретное внимание на связывающий компонент, точнее на философию языка, которая давно статистируется как научная и учебная дисциплина в ряде отечественных и зарубежных университетов. «Далевский университет» в этом плане не может быть исключением. В пользу этого, то-есть целесообразности введения данной дисциплины в учебные планы подготовки специалистов по философии и филологии, говорит то, что в основе предмета лежит изучение одного из наиболее влиятельных направлений современной западной философии, в центре внимания которого представление о языке как ключе к пониманию мышления и знания, оснований и пределов зависимости познавательного процесса от языка.

В настоящее время в высших учебных заведениях Украины все шире применяется проблемное обучение, как правило, в совокупности с традиционным репродуктивным методом. При этом предполагается оптимальное сочетание репродуктивной и творческой деятельности обучаемых по усвоению системы научных понятий и приемов, способов логического мышления и профессиональных действий. Формула специальности «философия», «всемирная философия» носит комплексный характер. Ее содержание обусловлено соединением проблем из нескольких областей знания. Это не исключает, а наоборот, предполагает возможность включения философии языка как учебной дисциплины в процессе подготовки данных специалистов. Интересны в этом плане размышления профессора М.В. Лебедева в статье «Философия языка на фоне развития философии», работы на эту тему львовского ученого Ф.С. Бацевича и других. Нельзя не согласиться с тем, что умение работать с языком является условием философского профессионализма. Игнорируя технику анализа языка трудно правильно поставить и решить сложные философские вопросы о бытии и сущем, познании и ценности, человеке и обществе.

Предлагаемый к внедрению курс лекций по философии языка поможет интегрировать разнообразные дисциплины: семантику, семиотику, семиологию, прагматику, логику, риторику, поэтику, лингвистику, тем, что поможет найти общее в их методологических проблемах, а также их взаимную связь и дополнительность.

Естественно, что философия языка более всего тяготеет к теоретическому языкознанию. Как наука, философия языка постоянно взаимодействует со всеми разделами традиционного языкознания (грамматикой, стилистикой и др.), а также новыми направлениями лингвистических исследований (психолингвистикой, социолингвистикой, теорией межкультурной коммуникации, этнолингвистикой, лингвосемиотикой и т.д.).

В то же время такое сближение, соединение расширяет фронт исследования, способствует разработке и реализации междисциплинарных связей. Язык, в таком случае, действительно становится предметом междисциплинарных исследований. Таким образом, целесообразность введения курса лекций по философии языка как для философов, филологов, переводчиков, подтверждается самой практикой, ибо результаты могут быть использованы на межотраслевом уровне, найдут применение в других областях науки, в различных сферах духовной и материальной деятельности.

Литература

1. Бацевич Ф.С. Філософія мови: історія лінгвофілософських учень. – К.: Видавничий центр "Академія". - 2003. – 240 с.
2. Кузнецов И.Н. Настольная книга преподавателя. - Минск: ИООО "Современное слово". - 2005. – 544 с.

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

Харьковский Б.Т., Ушакова Н.Д., Ушаков Ю.Г., Москвиченко В.А.,

Восточноукраинский национальный университет им. В.Даля.

Качество учебного процесса является основополагающим критерием оценки работы ВУЗа, кафедры, научной лаборатории. От полноты преподаваемого материала зависит уровень образованности студенческой молодежи. Этому вопросу уделяется большое внимание преподавателей и научных работников.

Наряду с изучаемым теоретическим материалом на кафедре экологии в учебный процесс широко внедряются материалы научно-исследовательских разработок проводимых преподавателями. Кроме этого к научно-исследовательским привлекаются и студенты.

В связи со спецификой преподаваемых дисциплин, основными задачами которых является природоохранная деятельность, охватывающая большое многообразие направлений человеческой деятельности, требует разработки и внедрения в учебный процесс результатов прогрессивных методов обеспечивающих защиту и сохранение природной среды.

Такие научные направления, как «Биоэкологические технологии» рассматривают вопросы внедрения в учебный процесс технологий, основанный на способности некоторых видов микроорганизмов перерабатывать и усваивать в качестве пищи метан или другие газообразные загрязнители SO_4 NO_4 . Это является особенно важным для нашего региона Донбасса. Известно, что добыча каменного угля в шахтах региона последствиями выбросов метана приводящих к гибели людей.

Заслуживает внимание так же вопрос разработки и внедрения методов получения биогаза, что является важным с точки зрения использования альтернативных видов топлива, в значительной мере снижающих выбросы вредных веществ в окружающую среду.

Для нашего региона проблемой является так же образование отходов, их хранение, утилизация и переработка. В учебном процессе для дисциплины «Оборудование и расчёт систем утилизации рекуперации отходов» рассматриваются новые прогрессивные направления в организации и переработке отходов.

Внедрения научно-исследовательских разработок в учебный процесс позволяет в значительной мере улучшить качество преподаваемых дисциплин, расширить и углубить их диапазоны и создать условия для широкого приобщения к науке и творчеству студентов.

КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОДХОД В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Пашенко Т.Н.,

КРАФІМ

Первую строчку в рейтинге популярности методик активно удерживает коммуникативный подход, который, как следует из его названия, направлен на практику общения. Эта методика отлично "работает" в Европе и США. Коммуникативная методика, как следует уже из ее названия, направлена именно на возможность общения. Из 4-х "китов", на которых держится любой языковой тренинг (чтение, письмо, говорение и восприятие речи на слух) повышенное внимание уделяется именно двум последним. Вы не услышите на занятиях особенно сложных синтаксических конструкций или серьезной лексики. Устная речь любого грамотного человека достаточно сильно отличается от письменной. Попробуйте последить за собой в течение дня: много ли вы употребили длинных предложений? Конструкций в сослагательном наклонении? К сожалению, эпистолярный жанр уходит в прошлое, и если наши потомки будут судить о нас только на основе e-mail'ов и других "памятников" сетевой литературы, то их мнение вряд ли будет лестным...

Однако ошибкой было бы думать, что коммуникативный метод предназначен только для легкой светской беседы. Те, кто хочет быть профессионалом в конкретной облас-

ти, регулярно читают публикации по своей тематике в иностранных изданиях. Обладая большим словарным запасом, они легко ориентируются в тексте, но поддержать беседу с иностранным коллегой на ту же тему им стоит колоссальных усилий. Коммуникативный метод призван, в первую очередь, снять страх перед общением. Человек, вооруженный стандартным набором грамматических конструкций и словарным запасом в 600-1000 слов, легко найдет общий язык в незнакомой стране. Но, к сожалению, есть и недостатки в использовании исключительно коммуникативного метода: клишированность фраз и небогатый лексикон. Добавьте к этому массу грамматических ошибок, и вы поймете, что единственный способ не прослыть, скажем, так, неумным собеседником - повышенное внимание к партнерам, знание этикета и постоянное желание совершенствоваться. В наших условиях гораздо эффективнее использовать коммуникативную методику, интегрированную с некоторыми традиционными элементами преподавания. Она предполагает максимальное погружение студента в языковой процесс, что достигается с помощью сведения апелляции учащегося к родному языку до минимума. Основная цель этой методики - научить студента сначала свободно говорить на языке, а потом думать на нем. Немаловажно и то, что механические воспроизводящие упражнения тоже отсутствуют: их место занимают игровые ситуации, работа с партнером, задания на поиск ошибок, сравнения и сопоставления, подключающие не только память, но и логику, умение мыслить аналитически и образно. Часто в учебниках приводятся выдержки из англо-английского словаря. Именно англо-английского, а не англо-русского, французского, итальянского и т.д. Весь комплекс приемов помогает создать англоязычную среду, в которой должны "функционировать" студенты: читать, общаться, участвовать в ролевых играх, излагать свои мысли, делать выводы. Данная методика положена в основу курса *Headways* которым, в частности, мы пользуемся на занятиях по английскому языку.

Каждый урок этого курса состоит из нескольких разделов. Первый обычно посвящен развитию навыков разговорной речи (например, обсуждается *fact-file* какого-либо знаменитого человека) и анализу некоторых грамматических конструкций, выполнению письменного задания по практике общения, обсуждению в парах определенных тем, практике составления диалогов на основе предложенных подсказок, прослушиванию аудио-кассеты, а также закреплению и повторению материала, пройденного на предыдущих занятиях. Второй нацелен на развитие языковых навыков (*skills development*): "оттачивание" вокабуляра посредством выполнения устных и письменных упражнений. Далее следует работа с текстом (характерная для английских учебников подача - небольшие пронумерованные абзацы), причем чтение тоже разнообразно (*scan reading, reading for gist, summary reading* и т.д.). Работе над текстом, как правило, предшествуют занятия в парах, ответы на вопросы, заполнение таблиц. Все это хорошо ориентирует студента на восприятие последующей информации, стимулирует интерес к чтению. Урок обычно завершает аудиочасть, которую тоже предваряют различные упражнения, позволяющие легче воспринять новый материал. Отличительная особенность курса "*Headway*" - изучение грамматики на двух уровнях: сначала в контексте урока, а затем более полно в рабочей книге студента (упражнения на *self-study* и *revision*); она также суммирована в конце учебника в особое приложение.

Итак, если подвести итоги, или, выражаясь по-английски, сделать *summary*, использование коммуникативной методики, разработанной на основе интеграции традиционных и современных методов преподавания, делает процесс обучения более плодотворным и успешным, а также способствует формированию навыков, необходимых человеку в современной деловой жизни (умение делать доклад, проводить презентации, вести переписку и т.д.).

ТРУДОВЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ З НАПРЯМКУ «ПРАВО»

Плахотіна Н.А.,

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

В період формування ринкової економіки найважливішим завданням в області регулювання найманої праці є створення ефективного механізму вирішення трудових спорів і конфліктів. Правовідносини по вирішенню трудових розбіжностей характеризуються специфікою суб'єктного складу, об'єкту і змісту, що дає підставу для визначення їх в якості самостійного предмета правового регулювання і позначення їх терміном «трудова процесуальні правовідносини». Разом з тим ці правовідносини носять досить комплексний характер і можуть реалізовуватися в різних формах (судових та позасудових).

Всебічне вивчення студентами-юристами правовідносин по вирішенню трудових розбіжностей дуже важливе на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Наявність в суспільстві професіоналів, які детально ознайомлені зі специфікою процесуальних відносин по вирішенню трудових розбіжностей, з умовами та чинниками виникнення трудових спорів і конфліктів допоможуть в значній мірі уникати цих суспільних розбіжностей, а при їх виникненні – швидко та ефективно вирішувати їх. Це, в свою чергу, буде сприяти підтримці соціального миру в суспільстві.

Слід зазначити, що зараз при підготовці спеціалістів з напрямку «право» в Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля трудові процесуальні відносини вивчаються в рамках курсу «Трудове право». Аналізу цих правовідносин приділяється тільки одна тема – Трудові спори. Вважаємо, що якісне викладання правової природи такого значного суспільного феномена як трудові спори та конфлікти, їх видів, порядку та способів їх вирішення неможливе в межах однієї єдиної теми.

Складна структура трудових процесуальних відносин, існування різних видів і форм цих правовідносин обумовлюють необхідність їх вивчення студентами-юристами в межах окремої навчальної дисципліни – Трудового процесуального права.

Об'єктом вивчення Трудового процесуального права, як учбової дисципліни повинні стати трудові процесуальні відносини, тобто правовідносини по вирішенню трудових спорів та конфліктів.

Для найбільш повного познання об'єкта, предметом вивчення Трудового процесуального права повинні стати трудові розбіжності, їх види, чинники та наслідки в суспільстві; передумови становлення трудового процесуального права як самостійної галузі в системі відчизняного права, предмет та метод правового регулювання трудового процесуального права; поняття, види та форми трудових процесуальних відносин, їх суб'єкти та зміст; розвиток наукової думки щодо ефективної правової регламентації трудових процесуальних відносин в умовах розвитку ринкової економіки.

При викладанні та вивчанні курсу Трудового процесуального права студентами-юристами мають бути використані такі методи наукового пізнання, як діалектичний, історично-правовий, системно-структурний, логіко-юридичний, порівняно-правовий, соціологічний методи. За допомогою загальнонаукового діалектичного методу доцільно вивчати основні закономірності виникнення і розвитку трудових процесуальних відносин. Історично-правовий метод має бути викоротан для розкриття генезису правової регламентації трудових процесуальних відносин. Системно-структурний – для виявлення особливостей окремих елементів трудових процесуальних відносин і структурних елементів методу їх правового регулювання. За допомогою порівняно-правового і соціологічного методів мають бути вивчені особливості правової регламентації трудових процесуальних відносин у зарубіжних країнах і в Україні, що дозволить зробити відповідні узагальнення і обкреслити перспективи розвитку вітчизняного законодавства, регулюючого порядок вирішення трудових розбіжностей.

Включення учбової дисципліни «Трудове процесуальне право» до програми підготовки спеціалістів з напрямку «право» на базі юридичного факультету Східноукраїнського національного університету значною мірою підвищить рівень професіоналізму випускників-юристів, що в свою чергу буде сприяти подальшому зростанню престижу та авторитета

О РАБОТЕ С ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКОЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ СО СТУДЕНТАМИ I-II КУРСОВ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Ряannelь Т.Я.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Высшая школа всегда чутко реагирует на запросы времени и помогает обществу решать самые острые проблемы. Нынешний социальный, экологический, нравственный кризис состояния человека ставит перед вузами задачу не только подготовки высококвалифицированного специалиста, но и воспитания полноценной, разносторонне развитой личности, способной и готовой взять на себя ответственность за существование цивилизации.

Некоторые трудности в решении данной проблемы могут возникать в процессе подготовки специалистов технического направления. А ведь именно на них лежит ответственность за то, чтобы на нашей планете не наступила экологическая катастрофа. Вот почему мы обратились к рассмотрению проблем экологического образования иностранных студентов нефилологических специальностей. Кроме того, проведение опроса и анкетирование показывают, что в развивающихся странах, откуда прибывает основной состав учащихся, проблемам сохранения окружающей среды не уделяется должного внимания, что связано с целым рядом социально-экономических и технических проблем.

Система экологического обучения в высшем учебном заведении формируется целым комплексом учебных, специальных предметов. Преподавание русского языка как иностранного на I-II курсах должно дать студентам основы экологических знаний с целью их дальнейшего превращения в практические навыки природопользования, сформировать нравственное и эстетическое отношение к природе, выработать новый тип мышления и поведения по отношению к окружающей среде. Этому способствует выполнение единого плана экологического воспитания и образования, которое осуществляется во всех формах учебной и внеучебной работы.

Возможность познакомиться и усвоить лексику учащимся I-II курсов дает прежде всего страноведческий материал, при работе над которым следует обратить внимание студентов на следующие слова и словосочетания: *земные недра, полезные ископаемые, природные ресурсы, микроклимат, окружающая среда, биосфера, фауна, флора и др.* Целесообразно одну из бесед на I курсе предварить небольшим рассказом преподавателя об истории экологии как "науки о взаимоотношениях живого существа с окружающей средой" (Э.Геккель), предложить учащимся ряд заданий, которые позволят ввести данное понятие, а вместе с ним и слово в активную лексику студентов.

Работая в аудитории I курса над текстами, посвященными истории создания и становления украинского государства, можно отметить, что первым законом Киевской Руси, связанным с охраной природы, стала "Русская правда" Ярослава Мудрого (XI век), где речь шла об охране бобров. В XIII веке во Владимиро-Волынском княжестве на довольно большой территории было запрещено охотиться на всех животных. Эта территория стала первым в мире заповедником, существующим и поныне.

В наши дни отмечается возросшее значение средств массовой информации, а также глобальной сети "Интернет" в учебном процессе, что напрямую связано с внедрением высоких технологий в сферу образования. Пользуясь научными и техническими достижениями в этой области, иностранные студенты могут испытывать некоторые затруднения в восприятии особенно популярной сейчас экологической тематики. В связи с этим задача преподавателя русского языка как иностранного состоит в том, чтобы, используя различные виды и формы работы, подготовки к внеаудиторным мероприятиям, минимизировать экологическую лексику и ввести ее в речевой актив обучаемых. Работа с газетными статьями, обсуждение теле- и радиопрограмм знакомит студентов-иностранцев с лексическими единицами типа: *природопользование, природоохранитель-*

ний, сохранение окружающей среды, исчезновение вида, истощение ресурсов, озоновая дыра и т.п.

Одной из форм внеаудиторной работы, направленной на приобщение студентов к экологическим проблемам, являются экскурсии. Они помогают сформировать у студентов любовь к природе, понимание неразрывного единства и взаимосвязи человека с природой, необходимость бережного отношения к ней, защиты всего живого на Земле.

На I-II курсах учащиеся бывают на тематических экскурсиях, знакомящих их с историческим прошлым Донецкого края, богатством его природы, его недр. Экскурсиям предшествует работа, направленная на семантизацию лексики, значимой с точки зрения экологии.

Комплексный подход к проблеме минимизации экологической лексики и введения ее в речевой актив иностранных студентов в ходе учебной и внеаудиторной работы на I-II курсах подготовит учащихся к восприятию специальных текстов, а также составлению сообщений, развернутых монологических высказываний по темам "Глобальные проблемы современности", "Охрана окружающей среды – задача общечеловеческая", "Научно-технический прогресс и защита биосферы" на старших курсах и обеспечит выполнение единого плана экологического образования и воспитания будущих специалистов.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Слацов В.А., Додонова О.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Самою актуальною проблемою, яка стоїть на сьогодні перед вищою школою, є суттєве покращення якості освіти, підвищення її до рівня світових стандартів. Курс на примат самостійної роботи при підготовці фахівців з різних точок зору, безперечно, являється правильним, можна сказати – об'єктивно виправданим. У навчальних планах бакалаврів, спеціалістів та магістрів майже дві третини загального обсягу кожної дисципліни відводиться на самостійне опанування. Однак, стосовно практичної реалізації цього курсу немає чітко визначених підходів і рекомендацій. У багатьох випадках самостійна робота студентів уявляється викладачами як форма тренінгу щодо закріплення одержуваних знань при вивченні тієї чи іншої дисципліни. Збільшується кількість домашніх завдань, їх обсяг та складність з урахуванням використання ЕОМ тощо. Іноді на самостійну роботу студентів виносяться другорядні розділи дисципліни, які з тих чи інших причин випадають з курсу лекцій, що викладається в аудиторії. Виносити їх на екзамен або модульний контроль, хоча і рекомендується, але далеко не всіма і не завжди виконується.

На жаль, рівень теоретичної підготовки, який звичайно реалізується у лекційних курсах навчальних дисциплін, зазнає мало змін у силу їх обмеженості за обсягом аудиторних занять.

Аналіз змісту лекційного курсу практично будь-якої навчальної дисципліни показує, що він дуже неоднорідний за рівнем важкості вивчення і засвоєння. Не малу частину тут, як правило, займають питання класифікацій, термінології та визначень, історичні огляди тощо. Зустрічаються розділи, засвоєння яких посильне навіть для студентів з порівняно низьким рівнем загальної підготовки. Але дуже часто на викладання такого матеріалу під час проведення лекцій витрачається досить багато дефіцитного аудиторного часу. Більш того, не поодинокими є випадки, коли викладач до курсу лекцій включає додаткові розділи з матеріалом інших дисциплін, які студенти вже вивчали, але рівень їх знань його не задовольняє. При чому, робиться це далеко не кращим чином, схематично, спішно, у формі натаскування. Результат усього цього – освітній рівень курсу лекцій і всієї дисципліни у цілому не відповідають запитам до сучасного фахівця.

Резерви тут бачаться, на наш погляд, у ретельній переробці методик побудови і реалізації лекційних курсів навчальних дисциплін. Принаймні таких, де це можливе та найбільш ефективно, скажімо, у спецдисциплінах інженерного профілю. Наприклад, якщо у дисципліні "Динаміка рухомого складу залізниць", де з 162 годин її загального обсягу тільки 28 відведено на лекційний курс, передати на самостійну роботу студентів частину

нескладних до опанування тем (устрій і динамічні характеристики рейкової колії, класифікація коливань надресорного підвишування, критерії оцінки ходових якостей локомотивів і вагонів тощо), можна було б за той же час додатково розглянути актуальні на сьогодні проблеми статистичної динаміки рейкових екіпажів. Рівень лекційного курсу дисципліни при цьому буде суттєво підвищено. Але це вимагає підготовки відповідних навчально-методичних матеріалів, подання їх у електронній формі, доступній для використання студентами. Така робота . вже зараз проводиться на кафедрі залізничного транспорту і у найближчий час буде завершена. Планується аналогічним чином удосконалити інші спец-дисципліни, що викладає кафедра.

Але вже зараз виникає передбачувана "ланцюгова реакція" при реалізації ідеї, що пропонується, а саме: підвищення рівня попередньої підготовки студентів із забезпечуючих дисциплін. Стосовно вищевказаного прикладу дисципліни "Динаміка рухомого складу залізниць" для успішного опанування розділу зі статистичної динаміки, що планується до введення, потрібне більш глибоке вивчення теорії ймовірностей у курсі вищої математики, теорії коливань у курсі теоретичної механіки тощо. Не кажемо вже про чисельні методи аналізу складних математичних моделей.

Словом, реалізація пропозицій, що розглянуті, як одного із шляхів підвищення рівня підготовки фахівців стане найбільш ефективною якщо впроваджувати її не у рамках однієї-двох конкретних профільюючих дисциплін, а принаймні у межах комплексу дисциплін, що їх забезпечують.

Запропонований тут підхід до самостійної роботи студентів – лише один з позитивних елементів у великій, багатоплановій роботі щодо підвищення якості вищої освіти до рівня вимог європейської спільноти, куди прямує Україна.

СЕМАНТИЧНА ГРУПА «ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ» ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Тарапат О.С.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сьогодні на тлі відродження української мови, широкого впровадження національної мови в усі сфери життєдіяльності суспільства, зокрема й у сферу вищої освіти, актуальною залишається проблема збагачення лексики студентів вищих навчальних закладів.

Процеси оновлення словникового складу української мови відбуваються постійно. Вивченням даної проблеми присвячено праці таких науковців, як Д.В. Мазурик, О.А. Стишов та ін. Нашим завданням і є виявити інформативність семантичної групи «лікарські рослини» як одного із засобів оновлення та збагачення лексики студентів вищих навчальних закладів.

Лексика будь-якої мови світу є рухливою, оскільки вона першою реагує на зміни в науковому, суспільно-політичному, культурному житті людства. Відповідно до цих процесів змінюються й вимоги до навчання мови, створюються нові принципи та пріоритети. Так, Концепцією мовної освіти, окрім комунікативного, лінгвістичного та ін. аспектів навчання української мови, виокремлено українознавчий (народознавчий) аспект.

З огляду на вищесказане вважаємо можливим говорити про семантичну групу «лікарські рослини» як джерело збагачення словникового складу студентів вищих навчальних закладів і як засіб формування національної культури особистості, тому що ботанічна номенклатура, до складу якої входить група «лікарські рослини», головним чином ґрунтується на народних назвах, відбиває етноботанічні знання українського народу і стає своєрідним носієм національної культури.

Назви лікарських рослин можуть бути використані як дидактичний матеріал під час вивчення таких розділів курсу «Сучасна українська літературна мова», як «Лексикологія» (значення слова і поняття, багатозначність слів сучасної української мови), «Словотвір» (способи словотвору), «Синтаксис» (типи словосполучень, способи зв'язку слів у словосполученні).

Вивчаючи поняття багатозначності слова, його прямого та переносного значення (метафора, метонімія, синекдоха), пропонуємо ознайомити студентів із назвами лікарсь-

ких рослин, в основі яких лежить метафоричне перенесення: *ангельське зілля* [Л.:40], *бабині зуби* [Л.:47], *божа крівця* [Л.:65], *бождерево* [Л.:65], *боже тіло* [Л.:65], *божі ручки* [Л.:65], *ведмеже вухо* [Л.:78], *вовче лико* [Л.:90], *вовче тіло болотне* [Л.:90], *вовчий зуб* [Л.:90], *вороняче око звичайне* [Л.:94], *гелічки жовті* [Л.:111], *гніздо сорочке* [Л.:116], *горіх відьмин* [Л.:119], *гусяча лапка* [Л.:131], *дивина ведмежа* [Л.:137], *дивне дерево* [Л.:138], *дівоча краса* [Л.:139], *доля* [Л.:140], *жаб'яче зілля* [Л.:156], *жаб'ячі огірочки* [Л.:156], *живильна трава* [Л.:158], *журавлині носики* [Л.:167], *журавлині стручки* [Л.:167], *заяча капуста велика* [Л.:169], *заяча конюшина багатоліста* [Л.:169], *заяча крівця* [Л.:170], *заячий горіх* [Л.:170] тощо.

Ознайомитися та збагатитися новими семантичними групами лексики студенти зможуть при вивченні словотворчих засобів, зокрема таких, як префікси:

без-(безплідниця [Л.:54], безсмертки однорічні [Л.:55]),

від-(відкасник безстеблій [Л.:87]),

на-(наперстянка великоквіткова [Л.:293]),

не-(незабудка польова [Л.:296], *нетреба* звичайна [Л.:297], *нечіпай-зілля* [Л.:298], *нечуйвітер* волохатенький [Л.:298]),

о-(об-) (*обвійник* грецький [Л.:299], *обліпиha* крушиновидна [Л.:300]),

пере-(перекотиполе [Л.:329], *перелет* [Л.:329]);

суфікси:

-ин-(горобина звичайна [Л.:122], *дивина* ведмежа [Л.:137], *журавлина* звичайна [Л.:166]),

-ник-(білоголовник [Л.:61], *борщівник* європейський [Л.:66], *гадючник* в'язолистий [Л.:96], *горішник* [Л.:120]),

-ок-(барвінок малий [Л.:51], *іванок* [Л.:184], *кучерявий горошок* [Л.:229]) та ін.

Оскільки головним принципом укладання ботанічної номенклатури, до складу якої входить семантична група «лікарські рослини», є бінарність, або двослів'я, це дає можливість використати дану групу лексики під час вивчення типів словосполучень та способів зв'язку слів у словосполученні. Наприклад: *дивне дерево* [Л.:138], *око козине* [Л.:306], *рогаті волошки* [Л.:377], *ласкавець золотистий* [Л.:234], *зозулинець Фукса* [Л.:180], *кудрявець Софії* [Л.:223], *лобода доброго Генріха* [Л.:246], *підсніжник Воронова* [Л.:347], *сон Галера* [Л.:409].

Тож використовуючи лексику семантичної групи «лікарські рослини» як дидактичний матеріал до занять з сучасної української літературної мови, маємо змогу збагачувати словниковий склад студентів, поповнюючи його новими лексичними одиницями.

Література

1. Баєва О.М., Вашуленко М.С., Плахотник В.М. Концепція мовної освіти в Україні // Рідна школа. – 1994. - № 9. – С.71-73.
2. Лікарські рослини. Енциклопедичний довідник / За ред. акад. А.М. Гродзинського. – К.: Головна редакція укр. рад. енциклопедії ім. М.П. Бажана, 1989. – 544 с.

РЕЙТИНГОВАЯ СИСТЕМА ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ НА ЛАБОРАТОРНОМ ПРАКТИКУМЕ ПО ХИМИИ

Хоружая И.А.,

Восточноукраинский национальный университет им. В.Даля

Болонская система предполагает увеличение доли самостоятельной работы студентов в процессе обучения. Однако не все студенты первого курса обладают необходимыми умениями самостоятельно работать. Иными словами, недостаток школьной подготовки учащихся состоит в том, что в процессе обучения, средняя школа преимущественно формирует образы, понятия, суждения и недостаточно учит знанию рациональных приемов умственной деятельности и навыкам их наилучшего использования: умению работать с книгой, конспектировать лекции, планировать и использовать время.

Решение проблемы кроется не только в разработке и использовании эффективных методов и средств организации самостоятельной работы студентов [1], но и в умелой организации систематического контроля результатов самостоятельной деятельности. Рейтинговый контроль на лабораторном занятии по химии хорошо сочетается с модульной технологией Болонской системы обучения, поскольку предполагает систематический учет и оценку всех видов самостоятельной работы и позволяет осуществлять мониторинг процесса обучения, а также проанализировать достижения и причины неудач. При этом любой пробел в самостоятельной работе студентов становится очевидным и не перекрывается успехами в других видах деятельности. Кроме того, соблюдается объективность в оценивании знаний умений и навыков.

В начале выполнения лабораторного практикума студенты знакомятся с условиями рейтингового контроля, при этом устанавливаются своего рода «правила игры», которые уже никто не вправе менять до конца модуля, иначе будет подорвано доверие к преподавателю и исчезнут стимулы к достижению высокого рейтинга. Студентам предлагается до занятия самостоятельно ознакомиться с целями, задачами, содержанием лабораторной работы и заполнить графу «содержание лабораторного эксперимента» в лабораторном журнале. Этот вид деятельности оценивается в один балл. Самостоятельная подготовка теоретического материала, соответствующего теме лабораторной работы оценивается двумя баллами. Контроль теоретических знаний студентов может быть осуществлен различными методами: фронтальный опрос, беседа, индивидуальная беседа, химический диктант и др. Для выполнения экспериментальной части лабораторной работы студенты организуются в бригады по два или три человека в каждой. При этом происходит объективное распределение ролей в группах студентов по степени подготовленности того или иного студента к работе и автоматически включается такая индивидуальная форма организации обучения как тьюторство. Функции тьютора в бригаде выполняет наиболее сильный студент, являясь фактически консультантом других членов бригады. Такой подход в организации деятельности студентов вносит в содержание изучаемых вопросов индивидуальность, которую невозможно достичь в обычной системе обучения. С другой стороны, возрастает личностная самооценка студента-тьютора и его авторитет, значимость в коллективе, что стимулирует деятельность остальных учащихся.

Все виды деятельности бригады в процессе выполнения лабораторной работы, а именно подготовка эксперимента (сборка прибора), правильное и последовательное выполнение операций, лаконичность выводов, теоретическое обоснование эксперимента, соблюдение чистоты и порядка на рабочем месте, соблюдение техники безопасности, составление отчета оценивается в четыре балла. Бригада, которая быстро организует и качественно выполняет работу, получает поощрительный балл. Соревновательная атмосфера при выполнении лабораторной работы позволяет дополнительно заинтересовать студентов. Студентам, для проверки навыков решения задач в заключении предлагается тест по теме лабораторной работы. Этот вид деятельности оценивается четырьмя баллами.

Системный контроль знаний позволяет проследить динамику образовательной деятельности в процессе изучения курса химии, как преподавателю, так и учащимся. Студенты могут самостоятельно программировать, оценивать, анализировать и, если необходимо, корректировать свою деятельность. Таким образом, у студентов формируется личное отношение к проблеме. В результате учащиеся осуществляют основные элементы индивидуальной образовательной деятельности: цель- план- деятельность - рефлексия- сопоставление результатов с намеченной целью - самооценка [2]. Иными словами происходит конструирование индивидуальной познавательной области. Саморазвитие, самореализация может стать личностно-значимой целью. Роль же преподавателя состоит в продуманном операторстве по алгоритмизации индивидуальной деятельности, ориентации в проблеме, выделению критериев анализа и оценке работы студентов.

Литература

1. Хоружая И.А. Использование современных технологий в процессе изучения студентами специальности «Прикладная физика» курсов химии и физической химии.- Вісник СНУ ім. В.Даля, №4(110) частина I, с.235-239.
2. Хуторской А.В. Современная дидактика. - «Питер», 2001.-С. 185-198.

ЛАБОРАТОРНЫЕ РАБОТЫ ПО ХИМИИ, КАК ЭЛЕМЕНТ В СИСТЕМЕ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Хоружая И.А.,

Восточноукраинский национальный университет им. В.Даля

Лабораторные работы по химии, как элемент в системе учебно-воспитательного процесса, обладают значительно более широкими дидактическими возможностями по сравнению с лекциями или семинарскими занятиями. В соответствии с теорией поэтапного формирования умственных действий, учащиеся в процессе выполнения лабораторной работы по химии усваивают новые знания через этап материализованного действия. Это означает, что роль лабораторного практикума заключается не только в формировании определенных навыков и культуры экспериментирования, но и в развитии научного мышления, в формировании интеллектуального проникновения в сущность изучаемых явлений, в пробуждении интереса к науке и приобщении к научному поиску.

Методика проведения экспериментальных работ по химии предусматривает оптимальное сочетание коллективного и индивидуального в учебной работе. [1] В этой связи работа студентов в небольших группах по 2-4 человека является более предпочтительной. Это позволяет индивидуализировать обучение в условиях группового взаимодействия с использованием продуманного подбора форм общения и учебных заданий. Например, один учащийся предлагает свой ход проведения эксперимента, другие с ним не согласны и вносят свои предложения, второй учащийся готовит раствор, третий готовит прибор к опыту, кто-то записывает показания, а кто-то на калькуляторе или компьютере обрабатывает результаты ит.д. В процессе совместной деятельности происходит объективное распределение обязанностей среди членов группы на основании степени подготовленности того или иного студента к работе. При этом начинает работать такая индивидуальная форма организации обучения как тьюторство. [2,3] Функции тьютора в бригаде выполняет студент, хорошо знающий материал, обладающий речевыми навыками, коммуникабельный и дисциплинированный. Сильный по уровню знания, но медлительный, неряшливый, индивидуалистически настроенный или же стремящийся к лидерству для возможности меньше работать и пользоваться результатами группы, учащийся отвергается в качестве лидера. С одной стороны, студент-лидер, являясь фактически консультантом других членов бригады, вносит в содержание изучаемых вопросов индивидуальность, которую невозможно достичь коллективной формой обучения. С другой стороны, возрастает его личностная самооценка и его авторитет, значимость в коллективе, что стимулирует деятельность остальных учащихся. Саморазвитие, самореализация может стать личностно-значимой целью.

Коллективная работа способствует формированию обратной связи отдельной личности с группой и одновременно с преподавателем, что позволяет контролировать результаты индивидуальных действий на фоне коллективной деятельности тем самым, формируя атмосферу взаимной ответственности обучаемых. Не смотря на предоставленную возможность коллективного выполнения задания, каждый студент должен самостоятельно вести свой лабораторный журнал, индивидуально объяснять результаты, формулировать выводы и составлять отчет о работе.

Методика оптимального сочетания коллективного и индивидуального в организации лабораторных работ по химии позволяет активизировать учебно-воспитательный процесс, способствует формированию активной жизненной позиции личности.

Литература

1. Психолого-педагогические вопросы методики обучения химии в высшей школе.- Саранск, 1987.- 100с.
2. Кричевский Р. Л., Дубовская Е.М. Психология малой группы: Теоретический и прикладной аспекты – М., 1991.-207с.
3. Донцов А.И. Психология коллектива.- М.,1984.-208с.

ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ТРУДОВОГО ПРАВА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Шамшина И.И.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Трудовое право является одной из важнейших отраслей в системе не только украинского права, но и любой правовой системы. Правовое регулирование общественных отношений по применению наемного труда является неизменно актуальным для эффективного развития отечественной экономики и сохранения социального мира в обществе. Особую актуальность приобретает регулирование трудовых отношений и отношений, тесно связанных с трудовыми, в условиях рыночной экономики.

Поэтому при подготовке юристов учебная дисциплина "Трудовое право" имеет непреходящее важное значение. Однако, на современном этапе существуют объективные проблемы в изучении названной дисциплины, что служит препятствием к уяснению ее студентами на надлежащем уровне.

В общем случае эти проблемы носят экономический, социальный и юридический характер.

Проблемы экономического характера состоят том, что нормы современного трудового права не отражают в полной мере потребности общества в соответствии с уровнем развития рыночных отношений в нем. Это приводит к тому, что наряду с существованием трудовых отношений в рамках установленного правового поля, в значительной степени развито применение наемного труда на нелегальной и полунелегальной основе.

Нелегальное использование наемного труда – это фактическое существование трудовых отношений без какого бы то ни было их оформления, полунелегальное – это когда трудовые отношения легально оформляются, но не отражают действительного содержания этих отношений (указывается минимальная заработная плата вместо фактической, стороны негласно договариваются о ненормированном рабочем дне, сверхурочной работе и т.п.). Нелегальное и полунелегальное использование наемного труда широко распространено в негосударственном секторе экономики, который имеет тенденцию к активному развитию. Причем, зачастую стороны выходят за пределы правового поля, установленных нормами действующего трудового права, именно потому, что эти нормы не отвечают современным экономическим потребностям.

Многие студенты предполагают в дальнейшем осуществлять свою трудовую деятельность в негосударственном секторе экономики. Поэтому у них присутствует достаточно скептическое отношение к действующим нормам трудового права, которые носят, по сути, декларативный характер – так как действует только на бумаге, но не в реальной жизни. В силу этого некоторая часть излишне прагматически настроенных студентов предпочитает не утруждать себя особенно изучением норм трудового права, которые в практической деятельности, по их мнению, не будут им полезны.

Пути преодоления этой проблемы – безотлагательная разработка отечественным законодателем таких норм трудового права, которые будут реально соответствовать уровню развития рыночных отношений в обществе (учитывать потребность малого и среднего бизнеса, особенности непроизводственной сферы деятельности и т.п.).

Проблемы социального характера заключаются в общей низкой правовой культуре населения и достаточно развитом правовом нигилизме работодателей в негосударственной сфере, которые считают, что на частных предприятиях нормы трудового права применять вообще ни к чему. Поэтому изучение трудового права не представляется некоторым студентам важным в силу того, что в своей практической деятельности, работая на частных предприятиях, они не собираются руководствоваться его нормами.

Пути преодоления названной проблемы – повсеместное усиление государственного надзора и контроля за соблюдением трудового законодательства, особенно и в первую очередь, в негосударственном секторе экономики. Частный предприниматель должен быть безусловно убежден в важности и значимости соблюдения норм трудового права и предъявлять соответствующие требования к знаниям юридического персонала.

Юридическая проблема изучения трудового права состоит в том, что нормативно-правовой материал разбросан по многочисленным источникам, которые не всегда к тому же согласованы между собой. Действующий с 1971 года КЗоТ перестал выполнять функции комплексного источника трудового права. В настоящее время произошла, по сути, декодификация отечественного трудового законодательства.

Для решения названной проблемы необходимо скорейшее проведение новой кодификации трудового законодательства.

Безусловная значимость трудового права как отрасли права и учебной дисциплины не подлежит сомнению. Существующие ныне проблемы в изучении трудового права могут и должны быть устранены в ближайшее время, что будет содействовать дальнейшему развитию Украины как правового, социального государства.

НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ

Щолокова Л.П.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку методики викладання англійської мови найбільше застосування знайшли комунікативно-орієнтовані концепції. У статті [1] була запропонована концепція KIBAC, яка містить сукупність принципів і організаційно-методичних форм сучасного навчання. Концепція KIBAC (концепція індивідуальної віртуальної аудіолінгвальної середовища) з'явилася як альтернатива тим навчальним технологіям, які підвищують у студентів рівень тривожності, включають захисну реакцію, негативно впливають на ступінь самооцінки. Цей психологічний дискомфорт, на думку автора, можна здолати реалізуючи в практиці навчання базові принципи KIBAC.

Актуальність дослідження даної проблеми, пояснюється тим, що психологічний чинник, як фактор гармонізації комунікативного навчального середовища (КНС), є основним при формулюванні і реалізації цільових установок інноваційних стратегій освітнього процесу, змісту навчання, суть яких полягає в пошуку альтернативних моделей освітніх систем, в розробці багатополарних і багатоваріантних освітніх технологій, що розглядаються в контексті становлення сучасних соціально-економічних стосунків, а також культури і творчості [2].

Результати. На основі сучасних інформаційних підходів до навчання, що синтезують сукупні світові знання, оптимізують психолого-педагогічні, дидактичні умови розвитку творчих здібностей студентів, розробляються технології становлення особи як суб'єкта учбової діяльності і КНС. Таким чином, психологічний зміст сучасних систем навчання англійській мові характеризується зсувом акцентів: студент з об'єкту навчальних стратегій стає їх суб'єктом, що активно впливає на всю багатогранну освітню процедуру [3]. В цьому плані не можна не відзначити цілу лаву суперечностей між:

зростаючими вимогами до розвитку творчих здібностей студентів і вузькою спрямованістю реального процесу вивчення англійської мови, орієнтованого переважно на досягнення приватних дидактичних цілей;

глобалізацією світової інформації і обмеженістю її реалізації в навчальному процесі;

збільшеними можливостями використання комп'ютерів в проектуванні і застосуванні ефективних технологій розвитку творчих здібностей і відсутністю відповідних систем у вивченні англійської мови;

значною кількістю розробок в області інформаційних технологій і їх недостатньою методичною завершеністю стосовно вивчення англійської мови в контексті розвитку творчих здібностей.

У концепції KIBAC через аналіз цих суперечностей виявлені пріоритети розвитку творчих здібностей студентів, а також поставлена і розв'язана проблема практичного характеру: які психологічні умови в КНС забезпечують розвиток творчих здібностей студентів інженерно-технічних спеціальностей в процесі вивчення англійської мови. У зв'язку з цим в KIBAC сформульована модель етапного розвитку творчих здібностей студентів при вивченні англійської мови, що підвищує ефективність даного процесу, структура якої вклю-

чає мету, зміст, принципи положення (глобалізація знань, прояв спільних здібностей, розвиток творчих здібностей і створення мотивацій для креативних рішень), організаційні форми, технології, напрям етичного виховання і розвитку. Особливо варто відзначити сутнісну характеристику розвитку творчих здібностей студентів, що становить психологічну основу концепції KIBAC, що дає цілісне уявлення про стратегію навчання і що включає наступні принципи положення:

- розкриття здібностей на заняттях з англійської мови;
- проявлення спеціальних здібностей до англійської мови;
- уведення студента в нестандартну ситуацію при вивченні різних спеціальних тем;
- виявлення проблеми згідно здібностям студентів;
- побудова проблемної теми англійською мовою;
- вирішення творчих завдань.

Виводи. Теоретична значущість концепції KIBAC визначається розробкою структури, суті, змісту, форм, методів і технологій поетапного розвитку творчих здібностей студентів інженерно-технічних спеціальностей в процесі навчання англійській мові, виявлення критеріїв сформованості творчих здібностей, формулюванням принципів дидактичної моделі, що створює умови розвитку творчих здібностей студентів в процесі навчання англійській мові.

Практична значущість концепції KIBAC полягає в можливості використання інноваційної дидактичної моделі поетапного розвитку творчих здібностей студентів в процесі вивчення англійської мови і в розробці методичних рекомендацій, що роблять істотний вплив на розвиток творчих здібностей студентів.

Література

1. Щелокова Л.П. Современные компьютерные технологии и формирование виртуальной языковой среды при обучении английскому языку студентов инженерно-технических специальностей // Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов: Збірник наукових праць (матеріали Другої міжнародної науково-практичної конференції 26 травня 2004 року).-Луганськ: Видавництво СХУ ім. В.Даля, 2004.-с.176-178.
2. Мойсєєнко Л.П. Психологія розуміння викладацьких задач студентам технічного вузу: Автореф. дис. канд. психол. наук. 19.00.01(ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. К...:1998.-18с.)
3. Щолокова Л.П. Аналіз рівнів творчого потенціалу студентів СХУ імені Володимира Даля // Вісн.Східноукр.нац.ун-ту ім. В.Даля.-2007.-№12(118).-с.190-195.

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТЕХНІЦІ, ЕКОНОМІЦІ ТА МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ВЛИЯНИЕ РЕЖИМА ЭНЕРГОВЫДЕЛЕНИЯ В ВОДЕ НА СОДЕРЖИМОЕ ПУЛЬСИРУЮЩЕЙ ПОЛОСТИ И ОБРАЗОВАНИЕ ДОЛГОЖИВУЩИХ СВЕЯЩИХСЯ ОБЪЕКТОВ

Алборов А.В., Голубничий П.И., Крутов Ю.М., Цымбалюк А.Н.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Исследования динамики образования долгоживущих светящихся объектов (ДСО) из продуктов распада плазмы, инициированной электрическим разрядом в воде, указывают на то, что ДСО состоят из необычных соединений кислорода и (или) водорода. Эти соединения "конденсируются" в светящиеся сгустки сферической формы, что указывает на сильное межчастичное взаимодействие. Внутренняя энергия соединений превосходит термодинамически равновесную и проявляется в длительном послесвечении, время которого больше характерного времени высвечивания разрядной плазмы почти на пять порядков. Таким образом, амплитуда и длительность послесвечения (АДП) показывает количество энергоемких соединений, возникших после разряда.

В настоящей работе представлены результаты экспериментальных исследований влияния условий энергоснабжения на АДП и амплитуду световой вспышки, сопровождающей коллапс каверны. На рисунке 1 представлена блок-схема экспериментальной установки.

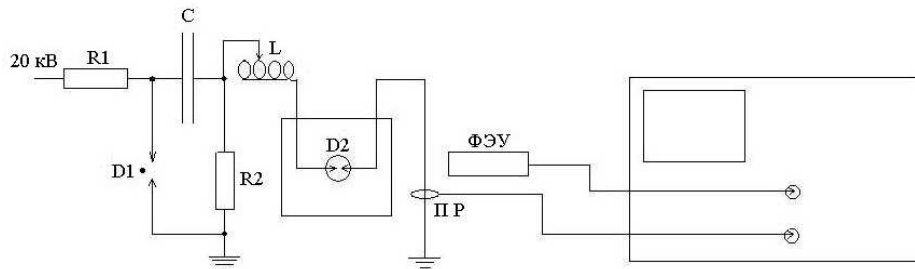

Рис. 1. Принципиальная схема экспериментальной установки

Напряжение + 20 кВ через сопротивления R1 (500 кОм) и R2 (1 кОм) заряжает емкость C (0,125 мкФ). При срабатывании управляемого разрядника D1 на сопротивлении R2 вырабатывается напряжение - 20 кВ, которое через переменную индуктивность L подается на высоковольтный электрод рабочего разрядника D2, находящегося в рабочей камере в воде. Разрядный ток регистрировался поясом Роговского, сигнал с которого подавался на один из входов запоминающего осциллографа С 8-14. На второй вход осциллографа подавался сигнал от фотоумножителя (ФЭУ-84), который регистрировал интегральный световой поток из рабочей камеры. Переменная индуктивность L, выполненная из нихромового провода.

вой проволоки являлась и переменным сопротивлением. Диапазон изменения сопротивления 0 – 4 Ом, диапазон изменения полной индуктивности разрядной цепи 2 – 20 мкГн. Изменяя величину L можно было изменять амплитуду и частоту тока разряда. Для получения спектров исследуемого излучения применялся монохроматор УМ-2.

Для количественного анализа зависимости АДП от параметров разряда была введена величина $E_{АДП}$, равная интегралу от напряжения, вырабатываемого фотоумножителем ($U_{ФЭУ}$) по времени

$$E_{АДП} = \int_{t_0}^{\infty} U_{ФЭУ} dt.$$

Величина t_0 выбиралась таким образом,

чтобы в интеграл не входило напряжение, которое вырабатывает ФЭУ благодаря свечению распадающейся плазмы, когда образование энергоемких соединений не происходит. Результаты экспериментов, обработанные описанным выше способом, представлены на рис. 2. Из него видно, что величина $E_{АДП}$ при максимальном токе разряда более 3500 А возрастает в пять раз. Это означает, что при таком режиме энерговыделения в полости резко увеличивается количество энергоемких соединений.

Было также обнаружено, что при этих параметрах разряда резко увеличивается амплитуда световой вспышки, сопровождающей коллапс пульсирующей каверны. На рис. 3 представлена относительная амплитуда световых вспышек в зависимости от длины волны. Верхняя кривая соответствует случаю, когда энергоемкие соединения образуются после разряда с максимальным током 3600 А, нижняя – в отсутствии длительного послесвечения. Видно, что в диапазоне длин волн 500 – 750 нм спектры световой вспышки при коллапсе полости с энергоемкими соединениями и без них резко отличаются. Интегральный световой поток в первом случае почти на порядок выше, чем во втором. На верхнем графике в области 400 – 500 нм наблюдается подъем интенсивности излучения в сторону коротких длин волн.

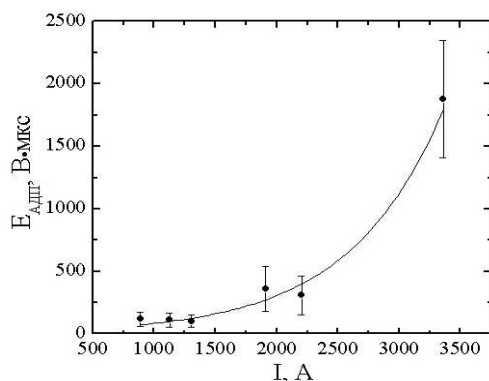

Рис. 2. Зависимость $E_{АДП}$ от амплитуды тока разряда

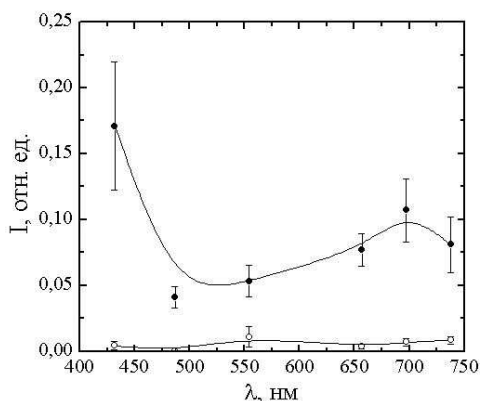

Рис. 3. Спектральное распределение световой вспышки, сопровождающей коллапс каверны

На основе полученных данных сделаны оценки некоторых параметров энергоемких соединений, образующихся в результате распада разрядной водяной плазмы.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИКОРИСТАННЯ УДОСКОНАЛЕНОЇ ГІПЕРБОЛОЇДНОЇ ФРЕЗИ

Белозерова В.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Нарізування зубів є одним із самих трудомістких процесів виготовлення зубчастих коліс. Проведені дослідження, спрямовані на створення гіперboloїдних передач й інструментів, свідчать про високі потенційні можливості цих інструментів.

Найбільш доцільним методом профілювання ріжучих крайок зубів гіперboloїдних багатозахідних фрез для зуботочення циліндричних зубчастих коліс представляється використання циліндричного інструментального колеса для створення гіперboloїдної багатозахідної фрези. При цьому відповідно до наявних досліджень, крім обкатування циліндричне колесо повинне подаватися уздовж прямолінійної утворюючої заготовки виду «однополосний гіперboloїд». Завдяки особливостям кінематики нарізування повинен виникати задній кут, що виключає з технологічного циклу операцію затилування.

На підставі раніше проведених досліджень виконане експериментальне дослідження зі створення гіперboloїдної фрези, що дозволило зробити наступні основні висновки:

1. Проведено перевірку експериментально отриманого профілю гіперboloїдного колеса з його теоретичним профілем, отримана помилка становить не більше 1% і ймовірно викликана помилками позиціонування гіперboloїдного колеса.

2. Уперше зроблене нарізування зубів циліндричних зубчастих коліс гіперboloїдною багатозахідною фрезою за допомогою розробленої схеми. Показано, що передня ріжуча грань у гіперboloїдних многозаводних фрезах може бути будь-якою і розташовуватися під кутом залежно від оброблюваного матеріалу і його твердості, у результаті чого зусилля різання можна значно зменшити.

3. Аналіз точності виготовлення циліндричних зубчастих коліс гіперboloїдним інструментом при різних способах формоутворення показав більшу стабільність запропонованого способу формоутворення на відміну від того, що використовується раніше. Показано, що запропонований спосіб формоутворення дозволяє домогтися меншого розсіювання точності форми циліндричного зубчастого колеса й менших параметрів шорсткості при обробці.

4. Результати дослідження стійкості черв'ячної й запропонованої гіперboloїдних фрез показали збільшення стійкості в пропонувананих гіперboloїдних фрезах на 80%, що ймовірно пов'язане з більше рівномірним розподілом навантаження по профілю фрези.

5. Установлено, що питома собівартість пропонуваного інструмента менше 2 рази існуючого гіперboloїдного інструмента й в 3 рази менше питомої собівартості черв'ячних фрез.

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ЗАХИЩЕНИХ МІКРОЯДЕРНИХ ОПЕРАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Белозьоров Є.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У теперішній час інформація все в більшій мірі стає стратегічним ресурсом, продуктивною силою й дорогим товаром. Побудова систем реалізації захисту інформації з метою запобігання несанкціонованого оволодіння інформацією й завдання збитків інформаційним ресурсам є найважливішими завданнями подальшого розвитку суспільства. Необхідним компонентом функціонування всіх інформаційних систем є наявність операційної системи, захищеність якої багато в чому визначає рівень безпеки інформаційної системи в цілому. Використання стандартних мікроядерних операційних систем для підтримки завдань real-time систем безпеки являє собою значні труднощі, тому що вимагає додаткових зовнішніх елементів забезпечення безпеки, цілісності й надійності оброблюваної інформації. Запропонована структура мікроядерної операційної системи для real-time систем безпеки припускає використання в подібних завданнях особливої інтеграції real-time ядра

з окремою реалізацією компонента оброблювача переривань по стану, призначеного для забезпечення функцій безпеки самої операційної системи. Мікроядро стандартної мікроядерної операційної системи доповнюється real-time ядром, що встановлює рівень програмної емуляції між ядром мікроядерної ОС й апаратним контролером переривань. Функціонування запропонованої захищеної операційної системи може відбуватися в одному з двох режимів:

- режим основної ОС - обробляються тільки переривання стандартної частини мікроядерної ОС й обмежується число системних запитів real-time компоненти (для можливості активізації real-time ядра);
- режим real-time ОС - система контролюється real-time ядром і виконуються всі процеси й переривання, пов'язані з real-time компонентом.

СТЕГАНОАНАЛІЗ ГРАФІЧНИХ ФАЙЛІВ НА ОСНОВІ ГІСТОГРАМ КОЛЬОРОВИХ ЧАСТОТ

Брюханова Я.А., Соловйов В.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У цей час у зв'язку з бурхливим розвитком обчислювальної техніки й нових каналів передачі інформації з'явилися нові стеганографічні методи, в основі яких лежать особливості подання інформації в комп'ютерних файлах, обчислювальних мережах та сприйняття інформації людиною. Це дає можливість говорити про становлення нового напрямку інформаційної безпеки, напрямку пошуку прихованої інформації - комп'ютерного стегоаналізу.

Досить великий відсоток сучасних стеганографічних систем використовує як контейнери растрові графічні зображення різних форматів. У тому випадку, коли формат зберігання растрових зображень використовує стиск даних, значно зростає складність розробки стеганографічної системи, тому що, по-перше, збільшується складність аналізу формату, а по-друге, внесені стеганографічною системою в дані зображення зміни приводять до небажаного погіршення ефективності стиску. У випадку, коли формат графічних зображень використовує стиск із втратами інформації, класичні методи приховання в графічних зображеннях стають малоефективними, тому що при втратах інформації відбувається знищення прихованої інформації.

Для дослідження були відібрані кілька сотень різних 24 розрядних графічних файлів форматів bmp й jpg. Ці файли являли собою різноманітні графічні дані - результати цифрової зйомки, відеокадри з Internet, і т.п. У кожному з файлів виділявся молодший значущий біт. Послідовність молодшого біта, що складає з нулів й одиниць, представляє часовий ряд, статистичні характеристики якого підлягали дослідженню. Зараз існує ряд статистичних критеріїв, які досить істотно змінюються при вбудовуванні в графічні дані схованої інформації. Метою досліджень є спільне використання декількох статистичних критеріїв для збільшення ефективності виявлення схованої інформації.

У якості подібних статистичних критеріїв використовувалася двовимірна автокореляційна функція молодшого біта кольорних складових і спеціальний статистичний критерій для виділення певних фрагментів графічного файлу. Для вбудовування схованої інформації використалися ряд відомих програмних продуктів стеганографії.

При проведенні дослідження спеціальним чином вибиралися фрагменти графічних файлів для яких оцінювалися значення автокореляційної функції. Далі по цим значенням було отримано певні гістограми кольорових частот. Їх аналіз показує, що при вбудовуванні інформації приблизно 20% від обсягу файлу значна кількість значень автокореляційної функції зміщується к значенню 0.25, а при значенні вбудованої інформації біля 5% значення автокореляційної функції розподіляються більш рівномірно в діапазоні між 0.25 та 0.

Для більшості досліджених фрагментів графічних файлів можливо виявити істотні зміни характеру аналізованих залежностей при вбудовуванні схованої інформації. Як показали дослідження, використання запропонованого методу гістограм кольорових частот, при виявленні прихованої інформації приблизно в 76% аналізованих фрагментів різних графічних файлів можлива досить ефективна перевірка гіпотези об наявності схованої

інформації. Межа кількості вбудованої інформації в молодший біт колірної складової, нижче якої даний підхід губить свою ефективність, становить приблизно 5-7% від розмірів файлу. Підвищення ефективності виявлення схованої інформації в рамках підходу, що розвиває, вимагає залучення додаткових статистичних критеріїв.

СТЕНД ДЛЯ ЗБОРУ І ФІКСАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН ПІДШИПНИКОВИХ ВУЗЛІВ РУХОМОГО СКЛАДУ

Вівденко Ю.Г., Махортова Н.В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Зростання швидкостей руху поїздів, підвищення навантаження на вісь, подовження строків між плановими оглядами, скорочення числа лінійних пунктів обслуговування - все це обумовлює необхідність контролю стану рухомого складу технічними засобами та спрямовано на підвищення безпеки перевезень. Особливого значення набуває збір інформації про стан ходової частини залізничного транспорту під час руху, а саме про стан буксових вузлів.

Діагностування стану буксових вузлів бажано проводити не в депо або на залізничних станціях, а безпосередньо, у процесі експлуатації. Діагностика під час руху дозволить оперативно аналізувати технічний стан букс.

Отже, актуальною є завдання створення діагностичної системи для збору й фіксації інформації про стан буксових вузлів залізничного транспорту.

Для вирішення цієї задачі створено стенд і проведено експеримент. Стенд складається з двох частин.

Перша – це катковий стенд, який складається з двох рам: нижньої опорної та верхньої, що навантажується. На нижню раму встановлено каток, який опирається на підшипникові вузли ідентичні конструкції буксового вузла локомотива. Верхня рама містить жорстко закріплений на неї електродвигун, на вал якого насаджений ролик. В свою чергу ролик опирається на каток і через точку контакту передає вертикальне та тангенціальне зусилля від верхньої рами. Конструкція стенду дозволяє моделювати умови зчеплення у контакті колеса з рейкою і моделювати різні режими роботи підшипникового вузла.

Друга частина стенду – це візок, який рухається по напрямним розташованим на певній відстані від стенду. Рух візка задається через систему приводів за допомогою електродвигуна постійного струму. На візку розміщені ноутбук до якого через разьом RS232 підключені пірометр і збірка спрямованих мікрофонів. Пірометр - це пристрій для фіксації температури безконтактним методом. Технічні характеристики промислових пірометрів відповідають діапазону температур нагрівання буксових вузлів. У нашому пристрої використовувався портативний безконтактний інфрачервоний пірометр типу Raynger LT, який має виходи для виводу даних, що забезпечують підключення самописців, принтерів і комп'ютерів, та має рознімання аналогового/цифрового підключення. Для аналізу віброакустичних коливань використовувався шумомір малогабаритний ШМ-І, що складається з вимірювального приладу ПВ-14 і капсуля мікрофонного конденсаторного М-101 призначений для вимірювання звуку й має частотні характеристики А і за ДСТ 17187-81.

Стендове обладнання працює наступним чином.

На рознімання електродвигуна постійного струму подається напруга. Залежно від розміру напруги визначається швидкість обертання катка. По необхідності можна задавати різне навантаження на ролик. Стенд розташований таким чином, що підшипниковий вузол знаходиться з боку вимірювального візка. Конструкція підшипникового вузла дозволяє проводити заміну підшипників з метою можливості проведення різних серій експерименту. На певній відстані від каткового стенду розміщений візок з вимірювальною апаратурою. Його пересування відносно каткового стенду здійснюється по напрямних через систему блоків за допомогою електродвигуна постійного струму.

Лінійна швидкість пересування візка відповідає швидкості обертання ролика колісного стенду.

Для проведення експерименту ставимо візок у початок шляху, таруємо швидкість обертання двигуна та переміщення візка; вмикаємо обладнання (комп'ютер, направлені мікрофони, пірометр); задаємо рух і проводимо вимірювання.

Інформаційні сигнали з пірометра і зборки спрямованих мікрофонів фіксуються у пам'яті комп'ютера і обробляються за допомогою програмного забезпечення.

Отримана і оброблена інформація використовувалась нами для аналізу стану підшипникового вузла.

Висновки:

1. Експеримент показав, що швидкість руху, яка рекомендується при діагностуванні складає 5-10 м/сек.
2. Віброакустичний аналіз дефектного і справного підшипника дозволяє визначити дефектний вузол.
3. Запропонована нами система діагностування дозволяє визначити несправності підшипникових вузлів на ранніх стадіях і з меншими витратами.

MONITORING OF THE ACOUSTIC SEA ACTIVITY AND THE ACOUSTIC SMALL ICE CAPS CRACK EMISSIONS FOR STUDY OF THE ANTARCTIC PENINSULA REGIONAL CLIMATE

V. Vojtenko (1), S. Kovalenok (2),

(1) East-Ukrainian National Volodymyr Dal' University, Lugansk, Ukraine,

(2) Ministry Education and Science of Ukraine, Kyiv, Ukraine

The small glacier and island ice cap dynamics can serve as an indicator of rapid recent Antarctic Peninsula warming. The processes similar to the Antarctic Peninsula ice shelves disintegration are observed on the small ice caps and glaciers in this region. The research is based on recent ice cap survey and comparison of this data with historical observations. The Galindez Island and other islands on Argentina Island archipelago ice cap geomorphology monitoring is carried out using the historical data analysis,

GPS-photogrammetry survey data, aerial photography, satellite image and the analysis of the bedrock position. The objectives of research are following: to detect the shape, edge position and ice velocity dynamics in order to forecast the ice cap future development on the base of precision GPS-photogrammetry measurements; to carry out glacial-geomorphology monitoring of the ice cap dynamic and to create the model.

The GPS-photogrammetry measurements have been developed to study the size and form changes which has being used for the observation of the ice cap of the Argentine Islands archipelago since 2002. The process of the ice caps breakdown accumulation is accompanied by acoustic emission, which spreads in the layer of ice. The parameters of acoustic emission can simply serve as sign of the ice cap formation and breakdown intensity. Acoustic monitoring of glaciers allows modelling the dynamic picture of those destructions. The observations will be based on registration of acoustic emission by the acoustic sensors net.

Result of recent observations of the small ice cap of Galindez Island showed significant changes since 1950. Even since 2000 Galindez ice cap has lost more then 2-3 % of its volume. The recent data of ice cap dynamics is discussed.

The monitoring of the climate changes in the West Antarctic Peninsula on the base of the long-term registration of the acoustic sea activity and the acoustic emission of the small ice caps cracks formation in the body of glaciers is the purpose of the work. The long-term changes of atmosphere and sea water temperature observed at Antarctic Peninsula as well as modulation of total solar and especially UV radiation due to Ozone Hole can produce inhomogeneous warming of the glacier ice and floating icebergs destruction. This warming could impact on glaciers deformation and initiate the cracks in ice bulk and icebergs.

The breaking of glacier is accompanied by powerful acoustic emission with a characteristic spectrum which will be registered by acoustic sensors distributed in the body of glaciers and in sea water in the case of icebergs destruction study. Then the acoustic emission will inform about the dynamics and values of the internal glacier destruction, which is result of disintegra-

tion and/or melting acceleration. These parameters could serve as indicators of regional climate changes.

The acoustic sensors for sea noise registration (hydrophones) and four acoustic sensors for space distributed ice crack analysis have been already created and are under test measurements. The prospects and peculiarities of the proposed methods are discussed.

КОМПЛЕКС ДЛЯ ЗНИЖЕННЯ АВАРІЙНОСТІ ПОЇЗДА

Ю.І. Осенін, Г.О. Войтенко

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Серед стратегічних задач залізничного транспорту України особливе місце займає зниження аварійності рухомого складу. До факторів, що підвищують аварійність, можна віднести несвоєчасне виявлення несправностей екіпажної частини та низьку періодичність контролю технічного стану коліс. Проведення періодичного контролю технічного стану екіпажу не забезпечує своєчасного виявлення несправностей під час руху поїзда, тому на залізницях світу підвищується попит на автоматичні системи безперервного контролю технічного стану рухомого складу.

На основі проведених досліджень з контролю дефектності колісних пар та зниження аварійності рухомого складу визначено основні функції комплексу для зниження аварійності поїзда:

- діагностика технічного стану колісних пар;
- прийняття рішень у випадку виникнення несправностей колісних пар;
- керування режимом руху поїзда у випадку виникнення несправностей колісної пари, небезпечної для руху поїзда.

Кожна із основних функцій комплексу вирішує визначене коло задач, ґрунтуючись на сучасних методах і методиках проведення контролю. Діагностика технічного стану колісних пар включає:

- швидкісний експрес контроль утворення великих тріщин;
- ультразвуковий контроль осей колісних пар, колісних центрів і бандажів на наявність дрібних тріщин і тенденції їхнього росту і накопичування дефектності;
- ультразвуковий контроль надійності з'єднання складових частин колісної пари;
- ультразвуковий контроль напруженості і внутрішньої анізотропії металу колісного центра;
- акустоемісійний контроль утворення великих тріщин колісного центра і бандажа;
- акустоемісійний контроль надійності кріплення складових частин колісно-редукторних блоків.

Функція прийняття рішень у випадку виникнення несправностей колісних пар і колісно-редукторних блоків містить у собі: ідентифікацію несправності за ступенем небезпеки для руху поїзда; ідентифікацію аварійної ситуації і вибір дій, спрямованих на зниження аварійності, таких як:

- продовження руху по маршруту зі зміною швидкісного режиму поїзда;
- продовження руху по маршруту без зміни швидкості руху, але з виведенням несправної колісної пари з тягового режиму навантажування шляхом зняття збурення тягового двигуна і виведення з режиму;
- продовження руху до депо приписки;
- продовження руху до найближчого депо;
- продовження руху до найближчої станції.

Функція керування режимом руху поїзда у випадку виникнення несправності колісної пари містить у собі:

- зниження швидкості поїзда для зменшення амплітуди динамічних навантажень на несправну колісну пару;
- виведення колісної пари з тягового режиму;
- виведення колісної пари з режиму гальмування.

Розглянемо блок-схему комплексу для зниження аварійності поїзда, що реалізує на апаратному і програмному рівні розглянуті функції.

Комплекс містить у собі дві основних частини: діагностуючу і керуючу. Система керування поїздом за допомогою системи керування тяговими електродвигунами і системи керування гальмами через відповідні допоміжні блоки керування підмагнічуванням тягових електродвигунів і блоки керування гальмовими циліндрами кожної з колісних пар забезпечує керування режимами руху з урахуванням результатів діагностування. Основне керування режимом руху в ручному і напівавтоматичному режимах здійснюється за допомогою контролера машиніста. Автоматична зміна режиму руху або режимів навантажування окремих колісних пар у тяговому і гальмовому режимах здійснюється за результатами прийняття рішень апаратно-програмним блоком, що обробляє інформацію, яка надходить у реальному масштабі часу з блоків ультразвукового й акустоемісійного контролю колісних пар і колісно-редукторних блоків, які збирають інформацію із застосуванням методу експрес контролю й акустичного методу СФА за допомогою індивідуальних груп ЕМА датчиків і індивідуальних п'єзоелектричних датчиків акустоемісійного контролю.

Попередні результати перевірки застосування запропонованих способів та методик контролю показали можливість створення комплексу для зниження аварійності поїзда. Встановлено, що використання вібраційного, акустоемісійного та ультразвукового методів контролю технічного стану екіпажу цілком достатньо для виявлення значної частини несправностей в колесах та колісно-моторних блоках.

Застосування запропонованого комплексу для зниження аварійності поїзда за результатами комплексного контролю технічного стану екіпажу забезпечить запобігання виникненню аварійних ситуацій під час руху шляхом автоматичного прийняття рішень та керування рухом складом за результатами контролю.

ВОПРОСЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МОНИТОРИНГА ВОДНОЙ СРЕДЫ РЕГИОНА

Гиркин Е.И.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Важными вопросами, которые необходимо решать при разработке гидроэкологического мониторинга являются получение, обработка, накопление, упорядочение и использование гидроэкологической информации вместе с современной научно-обоснованной информационной методологией с использованием принципов системного анализа методов имитационного моделирования. Методы гидроэкологического мониторинга выбираются по его видам, который может быть как локальным местным, региональным, так и глобальным. Характерным признаком всякого гидроэкологического мониторинга является бассейновый принцип, то есть сбор, накопление, анализ и оценка информации должны быть характерными для соответствующего бассейна системы или водного объекта.

Программа работ по созданию системы экологического мониторинга реки Северский Донец предусматривает четыре основных блока.

1. Разработка концепции мониторинга, которая предусматривает выполнение следующих задач:

- анализ имеющейся информации о качестве воды, водохозяйственных балансах, гидрологическом и гидробиологическом режимах, об основных источниках загрязнения с количественной оценкой ее полноты и достоверности;
- анализ существующей системы контроля за поступлением в реку Северский Донец загрязняющих веществ;
- анализ действующей в Луганской области системы управления качеством воды в водоеме;
- разработка принципов совместной эксплуатации реки Северский Донец в Луганской области с учетом интересов существующих водопользователей;
- разработка критериев экологического мониторинга с оценкой существующих систем наблюдения за качеством воды в реке Северский Донец;
- разработка предложений по региональной системе нормирования качества воды в реке Северский Донец.

2. Разработка системы оперативного экологического мониторинга.

Данный этап включает обоснование системы наблюдений за загрязнением воды реки Северский Донец, основанный на выборе оптимального перечня контролируемых показателей, обобщенных критериев качества воды, створов и периодичности наблюдений, необходимых для реализации системы мониторинга.

Прежде всего, совершенствование системы должно касаться упорядочения створов наблюдений в условиях сложного изменения количества и качества воды реки Северский Донец.

3. Организация контроля качества воды.

При создании системы мониторинга для обеспечения оперативного контроля воды нужно предусмотреть три уровня получения информации:

- 1) автоматические станции контроля, устанавливаемые на наиболее характерных участках реки Северский Донец;
- 2) передвижные гидрохимические лаборатории, измеряющие мутность, цветность, ХПК, БПК, количество растворенного в воде кислорода, аммиака, нитратов и нитритов;
- 3) стационарные лаборатории, которые измеряют количество нефтепродуктов, пестицидов, фенолов СПАВ, тяжелых металлов, ароматических и хлорированных углеводородов, а также гидрологические и гидробиологические характеристики.

4. Разработка методов использования результатов мониторинга для управления качеством воды.

В процессе проведения перечисленных работ будет создано информационное обеспечение для решения задач управления качеством воды. Это предусматривает:

- разработку предложений по экономико-организационной структуре системы управления качеством воды реки Северский Донец, анализ действующих в настоящее время механизмов, связанных с управлением качеством воды реки Северский Донец, анализ организационной структуры эколого-экономической эффективности действующей системы водоохраны на участке реки в Луганской области;
- разработку предложений по совершенствованию системы платежей, обоснованию нормативов и реального введения их в действие;
- разработку предложений по совершенствованию нормативно-правовой базы;
- разработку структуры информационной системы управления на основе имеющихся в распоряжении организаций Луганской области информационного и материального обеспечения;
- разработку и апробацию системы представления мониторинговой информации правительственным, природоохранным и санитарным органам.

АМБРОЗИЯ ПОЛЫННОЛИСТНАЯ – ОПАСНЫЙ КАРАНТИННЫЙ СОРНЯК

Головко Н.С., Симененко С.Т., Еремина Н.В.,

Восточноукраинский национальный университет им. Владимира Даля

Целью работы является исследование влияния *Ambrosia artemisiifolia* L. на природные компоненты окружающей среды, а именно растительность и почвенный покров.

Присутствие амброзии полыннолистной в урбоэкосистеме, как синантропного вида, приводит к изменению видового и структурного разнообразия растительности, биологических показателей почв, ухудшению экологических показателей окружающей среды.

Амброзия полыннолистная – опасный карантинный сорняк, выявленный во всех районах Луганской области. Как показали наши исследования площадь, которую занимает *Ambrosia artemisiifolia* L. увеличивается ежегодно.

На территории Луганской области амброзия полыннолистная встречается в различных растительных группировках, что свидетельствует о ее натурализации.

К основным местообитаниям этого сорняка относятся агрофитоценозы (пашни) и земли с нарушенным естественным травянистым покровом – техногенные экотопы, огороды, берега оросителей, пустыри.

Растение это очень агрессивно, сильно иссушает и обедняет почву.

При оптимальных условиях (рыхлая почва, хорошая освещенность, влажность)

Ambrosia artemisiifolia L. достигает высоты 2 м., плотность ее всходов 5 – 7 тыс. м², а фитомасса до 10 т/га.

За вегетационный период, при средней густоте стояния амброзия полыннолистная выносит с 1 га почвы до 2000 т воды и столько питательных веществ, сколько содержится в 7-8 центнерах минеральных удобрений.

Для образования 1 т сухого вещества этот сорняк усваивает из почвы 15.5 кг азота, 1,5 кг фосфора и 950 т воды, и намного больше калия, магния, кальция, микроэлементов (железо, бор, цинк), чем зерновые культуры. По литературным данным в присутствии *Ambrosia artemisiifolia* L. урожайность подсолнечника снижается на 40 %, а кукурузы - на 35% [1].

При исследовании влияния *Ambrosia artemisiifolia* L. на биологические показатели плодородия почв Луганской области опыты проводили на черноземе обыкновенном в 3-х кратной повторности. В качестве контроля исследовали почвы, на которых не произрастала *Ambrosia artemisiifolia* L.. Опытным вариантом служили почвы, отобранные из-под растений амброзии полыннолистной.

Целлюлозоразлагающую активность почв определяли по разложению хлопчатобумажной ткани, погруженной в почву. На 30-е сутки определяли разложение ткани по уменьшению массы, которую представляли в %. Также мы учитывали нитрификационную способность по количеству нитратов, содержащихся в почве каждого варианта опыта [2].

В результате наших исследований выявили, что один из главных показателей плодородия почв, – их целлюлозоразлагающая активность, в 1,5 – 2 раза снижалась в присутствии растений *Ambrosia artemisiifolia* L., а нитрификационная способность снижалась в 2-3 раза, что свидетельствует об уменьшении активности нитрифицирующих бактерий, т.е. изменении биологического состояния почв.

Таким образом, присутствие *Ambrosia artemisiifolia* L. в агроландшафте Луганской области, как синантропного вида приводит к деградации аборигенной флоры и фауны, ухудшению показателей биологической активности почв, а, следовательно, ведет к снижению плодородия грунта, что негативно сказывается на понижении урожайности сельскохозяйственных культур и состоянии здоровья человека.

Литература

1. О.М. Мовчан, І.Д. Устінів, «Карантинні шкідливі організми». - К.: Світ, 2000. – 203 с.
2. Векірчик К.М. «Мікробіологія з основами вірусології». - К.: Либідь, 2001. -305 с.

МІСЦЕ НАУКОВОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Голубєва Н.М., Цопа Г.О., Голубєва С.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сучасність ставить нові вимоги до вищої школи. Стратегічний напрямок цього розвитку полягає у входженні до Болонського процесу, та до відповідності його вимогам і остаточному його завершенні. Вища школа повинна бути тісно пов'язана з передовою наукою, кожен викладач повинен вести наукову тему, чи науковий напрям, щоб залучати студентів до творчої наукової роботи. Впровадження наукового напрямку в учбовий процес підвищить рівень професійної підготовки. Розвиток вищої освіти повинен підпорядковуватись законами ринкової економіки, тобто закону розподілу праці та закону конкуренції. Ефективність навчального процесу підвищується впровадженням інноваційних засобів проведення занять, таких як презентація лекційного матеріалу, комп'ютеризація практичних занять дистанційне навчання, користування мережами Інтернету, впровадження електронних пошуків. Застосування комп'ютерних технологій під час проведення практичних і лабораторних робіт відкриває нові можливості. З'являється можливість всебічної

обробітці інформації стосовно зміни багатьох параметрів досліджуваного об'єкта, заповнення таблиць даних побудування графіків, проведення тестування.

Важливим напрямком наукової роботи зі студентами на кафедрах є методика наскрізного курсового й дипломного проектування. Суть цієї методики полягає в тому, що студенти виконують курсові а згодом і дипломні роботи бакалавра та магістра з однієї теми, спрямованої на розв'язання певної науково-прикладної задачі. Такий підхід дає змогу всебічно дослідити проблему та забезпечує на момент закінчення університету великий заділ майбутньої дисертації.

За час навчання така методика дає змогу опублікувати статтю у наукових виданнях, що дає можливість виявити творчий підхід у висвітленні обраної теми і продемонструвати самостійне та інноваційне осмислення отриманих знань.

Студенти мають можливість приймати участь у науково-практичних конференціях та семінарах, які міністерство освіти і науки України щорічно проводить. Значна увага приділяється стимулюванню студентів, які досягають значних успіхів у науковій праці. Для реалізації положень Болонського процесу у вищій освіті України студенти беруть участь у навчальних тренінгах з актуальних проблем на європейському освітньому просторі. При визначенні рейтингу студентів зараховується рівень участі студента у науковій роботі.

Високий рівень участі студентів у науковій роботі дає можливість поповнювати склад кафедр, які здійснюють професійну підготовку студентів. Найбільший ефект від наукової роботи студентів може бути досягнутий за наявності у них внутрішньої мотивації у якій виділяються такі аспекти, як професійний (підвищення рівня знань); моральний (самовираження та самореалізація через участь конкурсах, конференціях олімпіадах); матеріальний. Ознайомлення студентів з науковою діяльністю здійснюється шляхом проведення інформаційних семінарів або конференцій кафедри, спілкування з керівниками наукових робіт, співпраці з студентами інших спеціальностей, що дозволить розширити тематику міжкафедральних дипломних і магістерських робіт. Процес спілкування допоможе вирішити питання виховання студентів.

Узагальнюючи можна визначити, що запропонована модель організації студентської наукової роботи дозволить вирішити питання безперервної наукової підготовки студентів, що дає змогу значно скоротити час на підготовку наукових кадрів вищого рівня кваліфікації і дає виняткові можливості для самореалізації студентів.

УСЛОВИЯ, СОПРОВОЖДАЮЩИЕ ОБРАЗОВАНИЕ ДОЛГОЖИВУЩИХ СВЕТЯЩИХСЯ ОБЪЕКТОВ ИЗ РЕЛАКСИРУЮЩЕЙ ПЛАЗМЫ ЭЛЕКТРИЧЕСКОГО РАЗРЯДА В ВОДЕ

Голубничий П.И., Каменев С.А., Крутов Ю.М., Решетняк Д.В.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Долгоживущие светящиеся объекты (ДСО) образуются в результате распада плазмы, иницированной электрическим разрядом в воде. Первоначально ДСО были зарегистрированы внутри пульсирующей полости, возникающей в жидкости как результат расширения разрядной плазмы. В ходе исследования светящихся образований был найден способ выброса их из каверны в воздух. Размеры ДСО и время их жизни (свечения) при этом значительно возрастали.

В настоящей работе представлены результаты экспериментальных исследований спектров излучения разрядной плазмы, из продуктов распада которой формируются светящиеся объекты. Регистрация спектров осуществлялась с помощью монохроматора типа МУМ.

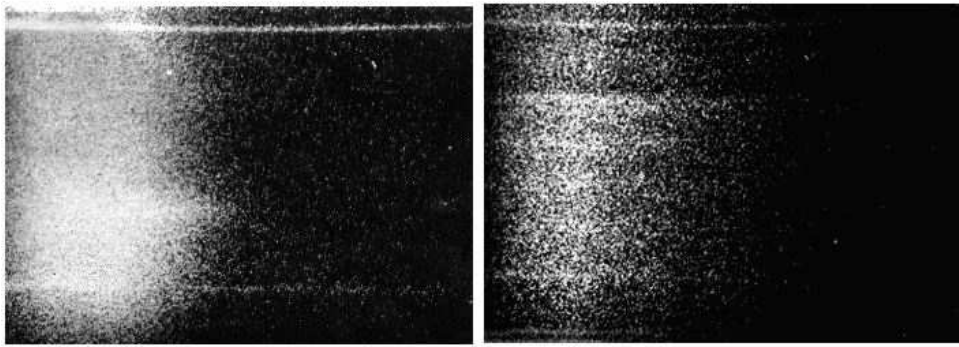

Рис. 1. Результат хронографирования спектра излучения распадающейся плазмы электрического разряда в воде

Рис. 2. Результат хронографирования спектра излучения продуктов распада водяной плазмы

На рисунке 1 приведена фотография, полученная при хронографировании спектра излучения из полости. Время хронографии – 10 мкс, задержка начала съемки по отношению к началу разряда – 5 мкс. В верхней и нижней части фотографии видны опорные линии излучения Кг с длинами волн $\lambda_1 = 8059,5 \text{ \AA}$ и $\lambda_2 = 7694,54 \text{ \AA}$ соответственно. Здесь видна уширенная линия, середина которой соответствует $\lambda \approx 7773,5 \text{ \AA}$. По нашему мнению, она состоит из трех линий излучения атома кислорода с длинами волн $\lambda_1 = 7775,39$; $\lambda_2 = 7774,17$; $\lambda_3 = 7771,94 \text{ \AA}$. Перечисленные линии излучения указывают на образование в процессе рекомбинации плазмы атомов O^* в метастабильном состоянии ${}^5_3S_2^0$ с энергией 9,146 эВ и радиационным временем жизни 180 мкс. Очевидно, в этих условиях должны также образовываться атомы H^* , находящиеся в метастабильном состоянии ${}^2_2S_{1/2}$ с энергией 12,09 эВ и радиационным временем жизни 0,1215 с.

Примерно через 40 мкс после окончания энерговыделения, в спектре излучения продуктов распада водяной плазмы регистрируются группы линий, которые появляются только при выполнении условий, необходимых для образования ДСО. Они наблюдаются до 50 мкс. Обнаруженные группы линий лежат в диапазоне 7388 – 7450 $\text{\AA}$ и 7910 – 8000 $\text{\AA}$ (погрешность определения $\pm 2 \text{ \AA}$). На рис. 2 представлен результат хронографирования одной из таких групп линий. Найденные группы линий сходны с колебательными молекулярными спектрами, но не соответствуют известным спектрам излучения H_2 , O_2 , H_2O и радикала OH . Из вышеизложенного следует, что образованию ДСО предшествует появление внутри расширяющейся полости метастабильных атомов O^* и H^* . Кроме того, возникновение ДСО сопровождается образованием необычных соединений кислорода и (или) водорода.

Для определения условий в разрядной полости была построена теоретическая модель, описывающая ее термодинамические параметры, химический состав и степень ионизации содержимого. На рис. 3 приводятся результаты расчетов динамики и термодинамических параметров на начальной стадии расширения полости. Из расчетов видно, что температура содержимого полости резко падает на первых 10 мкс расширения полости, достигая величины $T \approx 4 \cdot 10^3 \text{ K}$. Далее, за счет экзотермических химических реакций, темп ее падения замедляется и к моменту уверенной регистрации ДСО, температура составляет $T \approx 3 \cdot 10^3 \text{ K}$. Давление внутри каверны в этот момент составляет $P_g \approx 0,4 \text{ атм}$.

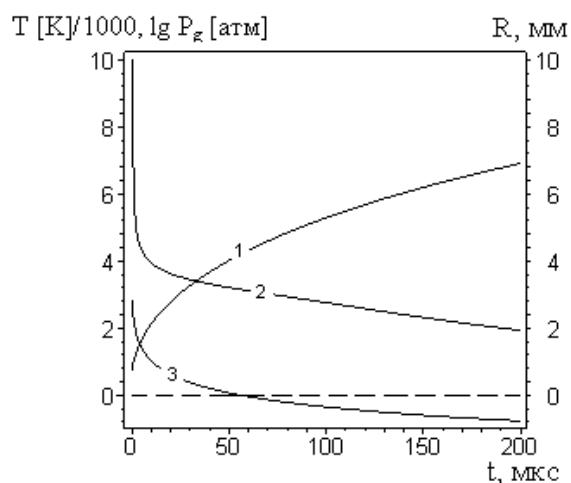

Рис. 3. Характеристики полости на начальной стадии расширения;
кривые: 1 – радиус полости, 2 – температура содержимого полости, 3 – давление в полости.

Согласно графикам на рис. 4 полость к этому времени заполнена в основном H , O , OH , H_2 , O_2 и H_2O . Концентрации O_3 и H_2O_2 пренебрежимо малы.

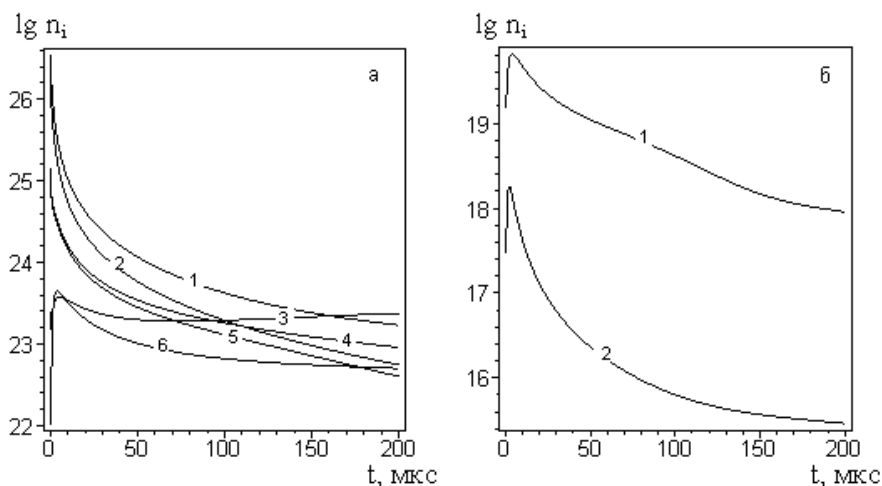

Рис. 4. Кинетика химического состава послеразрядной полости:
а) 1 – H , 2 – O , 3 – H_2O , 4 – H_2 , 5 – OH , 6 – O_2 ; б) 1 – H_2O_2 , 2 – O_3 .

Таким образом, на основе полученных экспериментальных и расчетных данных установлены многие аспекты формирования ДСО.

УСТОЙЧИВОСТЬ ФОРМЫ И ПОЛУЧЕНИЕ ВЫСОКИХ ТЕМПЕРАТУР ПРИ СЖАТИИ ПУЗЫРЬКОВ, ОБРАЗОВАННЫХ В ИМПУЛЬСНЫХ АКУСТИЧЕСКИХ ПОЛЯХ

Голубничий П.И., Крутов Ю.М., Решетняк Д.В.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

В работе исследован на устойчивость Релея-Тейлора одиночный кавитационный пузырек в воде, образованный и пульсирующий в поле биполярного акустического им-

пульса (АИ) различной амплитуды P_a , длительности τ и полярности (растяжение-сжатие – Р-С, сжатие-растяжение – С-Р). Установление влияния характеристик АИ на устойчивость сферической формы пузырька в окрестности коллапса важно для нахождения оптимальных условий концентрирования энергии в нем. Типичная картина развития второй гармоники возмущения в окрестности первого коллапса пузырька, пульсирующего в поле импульса Р-С, показана на рисунке 1а. На рис. 1б показана зависимость относительной амплитуды возмущений от амплитуды импульса Р-С.

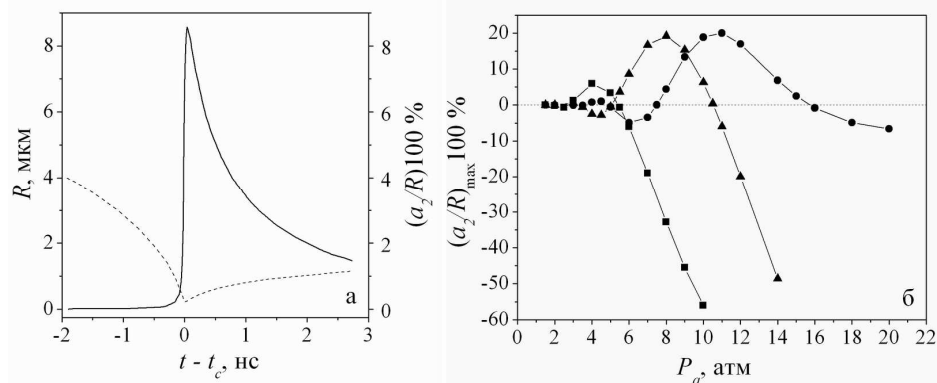

Рис. 1. (а) Развитие возмущения в окрестности коллапса пузырька при $\tau = 10$ мкс, $P_a = 6$ атм, импульс Р-С ($t_c = 9849.9$ нс) и (б) зависимость амплитуды возмущения от амплитуды АИ Р-С при длительности τ : 5 мкс (■), 10 мкс (▲), 15 мкс (●).

Из полученных результатов видно, что при пульсациях в поле АИ Р-С малой амплитуды, коллапс пузырьков практически сферичен. При увеличении амплитуды АИ возмущения могут развиваться как наружу, так и внутрь пузырька или иметь значения близкие нулевым. Результирующая величина возмущения, очевидно, определяется совместным влиянием на нее скорости и ускорения стенки пузырька при сжатии и возрастающей плотностью содержимого пузырька и воды у его поверхности при увеличении акустического давления. Таким образом, имеются значения относительно высоких амплитуд АИ, при которых коллапс пузырьков также будет сферическим. Существование таких «островков стабильности» может быть использовано при проведении исследований кавитации в импульсном поле. Увеличение длительности АИ, в целом, стабилизирует схлопывание пузырьков. Расчеты развития возмущений поверхности пузырька, пульсирующего в поле импульса С-Р показали, что к моменту коллапса они полностью затухают для всех рассматриваемых значений τ и P_a .

Для параметров АИ, при которых форма пузырька на конечной стадии схлопывания близка к сферической, были рассчитаны термодинамические условия в нем в момент первого коллапса. В расчетах использовалась модель, учитывающая сжимаемость жидкости, тепло-массообмен между полостью и жидкостью и неоднородность давления парогазовой смеси по радиусу пузырька при его быстром сжатии. В модели также оценивалось влияние диссоциации водяного пара и ионизации атомов на пиковую температуру и давление в пузырьке. Рассматривался пузырек, состоящий из гелия и пара при низкой (4 С) температуре окружающей жидкости; в этом случае к моменту коллапса в полости будет относительно мало водяного пара, что способствует сильному сжатию и достижению высокой температуры и давления.

Расчеты показали, что с увеличением амплитуды импульсов до некоторого значения, пиковая температура (рис. 2) в пузырьке растет, а затем начинает снижаться. Критическое значение P_a уменьшается с ростом длительности импульса τ . Этот эффект хорошо заметен в случае АИ С-Р (рис. 2 б). Объяснить его можно следующим образом: при увеличении растягивающего акустического давления и длительности импульса, увеличивается максимальный размер пузырька, т.е. его потенциальная энергия, что должно приводить к повышению температуры при схлопывании. С другой стороны с ростом размера полости, увеличивается и количество водяного пара, который не успеет сконденсироваться к моменту коллапса; это подавляет пиковую температуру. Таким образом, макси-

мальная температура определяется конкурирующим действием этих двух факторов и снижается, начиная с определенного значения P_a .

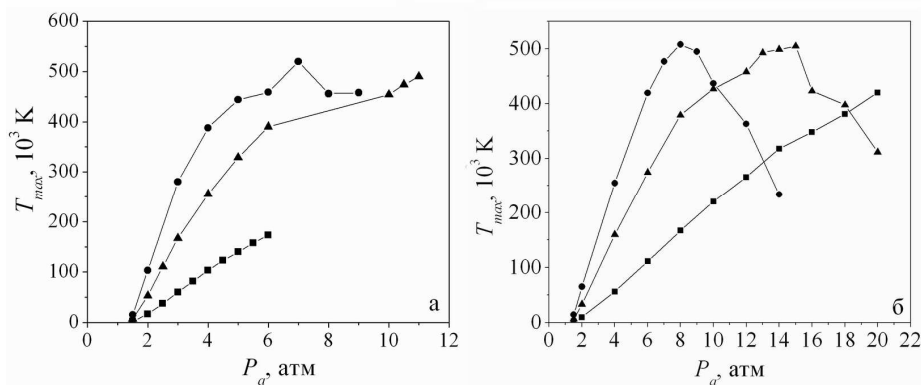

Рис. 2. Зависимость пиковой температуры в пузырьке от амплитуды и длительности АИ Р-С (а) и С-Р (б); τ : 5 мкс (■), 10 мкс (▲), 15 мкс (●).

Полученные результаты могут быть полезны при планировании экспериментов по инициированию реакций термоядерного синтеза в коллапсирующих пузырьках, содержащих дейтерий (при условии образования фокусируемой ударной волны), а также в сонохимических технологиях, для которых необходимы высокие плотности энергий. Эффективность таких методик концентрирования энергии можно повысить воздействием на среду периодической последовательности импульсов. Также было показано преимущество использования одиночных АИ перед гармонической волной для получения высокой температуры при коллапсе.

ПОЛЕ РАДИОИЗЛУЧЕНИЯ, ВЫЗВАННОЕ УДАРОМ МЕТЕОРНОГО ТЕЛА О ПОВЕРХНОСТЬ ЛУНЫ

Голубничий П.И., Решетняк Д.В., Филоненко А.Д., Хорошун А.Н.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

В ряде работ, опубликованных в последние годы, сообщалось об обнаружении короткопериодических вариаций электромагнитной (ЭМ) эмиссии нетеплового происхождения в сантиметровом и дециметровом диапазоне с помощью наземных радиотелескопов, которую авторы связывали с бомбардировкой поверхности Луны метеорным потоком Леонид и падением модуля Lunar Prospector, а также сейсмическими процессами, вызванными этими ударами. В связи с этим в некоторых работах были высказаны опасения, что в планируемых экспериментах по радиодетектированию первичных космических лучей с энергией $E_0 = 10^{20} - 10^{23}$ эВ на окололунной орбите, ЭМ сигналы "ударной" природы могут быть ошибочно приняты за радиоимпульсы, вызванные ливневыми событиями в грунте Луны.

Для ответа на вопрос, насколько критичны могут быть такого рода помехи при детектировании космических частиц супервысоких энергий (СВЭ) радиометодом авторами была оценена интенсивность ЭМ излучения, вызванного ударом метеорного тела (МТ) в области рабочей полосы частот спутникового радиодетектора с характерной частотой наблюдения $\nu \sim 50$ МГц. Для построения модели радиоэмиссии, вызванной ударом МТ предполагалось, что на определенной стадии ударного кратерообразования происходит хрупкое разрушение самого МТ и лунных горных пород, образуются трещины, а их остановка происходит на границах зерен породы. При этом на свежееобразованных противоположных берегах трещин возникают некомпенсированные заряды разного знака, которые не успевают релаксировать за время раскрытия трещины. В качестве основного механизма радиоизлучения принималась ЭМ механоэмиссия при раздвижении разноименно

заряженных берегов трещин, т.е. за счет изменения их дипольных моментов. Для решения данной задачи сначала была найдена спектральная плотность энергии излучения одной модельной трещины в горной породе, после чего полученная величина суммировалась по числу излучающих трещин из области разрушения. Очевидно, что скорость раздвижения берегов трещин (и, соответственно, зарядов на них) $v_{cy} \ll c$ (c – скорость света в вакууме), следовательно, поле излучения трещины следует рассчитывать в дипольном приближении.

Для спектрального распределения интенсивности радиоизлучения из области трещинообразования была получена зависимость:

$$J_{tot}(R, \nu) = \frac{\mu_0 r_k^2 \langle U \rangle}{192 \pi^3 c R^2 L_0^3} \left| d(\ddot{\nu}) \right|^2,$$

где μ_0 – магнитная постоянная; r_k – радиус ударного кратера на Луне; $\langle U \rangle$ – средняя скорость волны разрушения в направлении соударения; R – расстояние от области разрушения до точки детектирования; L_0 – средний размер зерен разрушаемой горной породы;

$d(\ddot{\nu})$ – Фурье-компонента второй производной по времени дипольного момента трещины.

Радиус ударного кратера на Луне (в метрах) для случая вертикального падения МТ определялся с помощью уравнения:

$$r_k = \left(6.65 \cdot 10^{-3} W_m^{0.294} + 0.755 D_m \sqrt{\rho_m / \rho_r} \right) (g_M / g_E)^{-0.165},$$

где W_m , D_m – кинетическая энергия и диаметр МТ; ρ_m , ρ_r – плотности МТ и горной породы; $g_M = 1.62 \text{ м/с}^2$, $g_E = 9.81 \text{ м/с}^2$ – ускорение свободного падения на Луне и Земле, соответственно.

Интенсивность излучения области разрушения нужно сравнить с величиной радишумов космического происхождения. Поверхностная интенсивность радиоизлучения небесной сферы определяется как $J_n(\nu) = 3.0715 \cdot 10^{-40} T_{eq} \nu^2$, (T_{eq} – эквивалентная температура участка неба, ν – частота в герцах).

Сравнительная оценка спектральной интенсивности радиоизлучения от области трещинообразования, произведенной ударом каменного МТ о лунную горную породу – анортозит, а также интенсивности радишумов космического происхождения дана на рисунке 1. В расчетах приняты значения: $T_{eq} = 5 \cdot 10^3 \text{ К}$, $R = 100 \text{ км}$, $L_0 = 5 \text{ мм}$, $\langle U \rangle = 10 \text{ км/с}$, масса МТ $M_m = 10^3$ и 10^4 кг , относительная скорость столкновения $v_m = 72 \text{ км/с}$; радиус ударного кратера для таких ударных событий составит примерно 41 и 81 м.

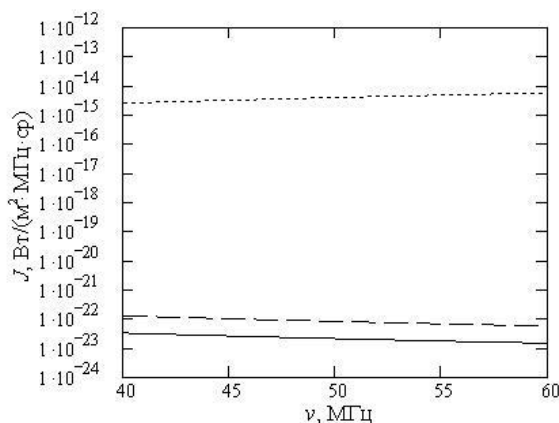

Рис. 1. Спектральная интенсивность космических радишумов (.....) и ЭМ излучения от удара МТ массой 10^3 (—) и 10^4 кг (— —).

Как видно из результатов численных оценок, полученных в рамках построенной модели, интенсивность радиоизлучения от ударного события с участием даже крупных МТ, налетающих на Луну с максимальными скоростями примерно на 7 порядков ниже уровня космических радишумов. Следовательно, такого рода радиопомехи не смогут препятствовать регистрации космических частиц СВЭ радиометодом на окололунной орбите, поскольку по предыдущим оценкам величина радиоимпульсов, вызванных ливневыми событиями от частиц СВЭ в лунном грунте должна превышать уровень радишумов.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Гончарова І.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,

Сорочан Н.Ю.,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Ті трансформації, які відбулися в суспільстві на шляхах його модернізації, а також політичні, соціальні, екологічні, технологічні результати індустріальних революцій, катаклізми новітнього часу зажадали нових, більш оперативних способів пристосування окремих членів суспільства до їхніх соціальних наслідків.

Дійсно, зміни середовища перебування, у зв'язку із господарською діяльністю людини, усвідомлювалися суспільством досить давно, але з середини ХХ в. привели до постійно зростаючого почуття тривоги й стурбованості людей. Негативні ефекти інтенсивного промислового виробництва на всіх континентах, високі темпи «переробки» природних ресурсів, незліченні аварії на виробництвах, випробування у природному середовищі зброї поставили в порядок денний проблеми фізичного виживання людства.

До цього часу стали накопичуватися й соціальні наслідки макроекономічних змін; зростання народонаселення, скучене проживання людей у мегаполісах, збільшення дитячої смертності в країнах з низьким життєвим рівнем, психологічні стреси людей, збільшення числа інвалідів, безпритульних дітей як результат воєнних дій, які, здається, в ХХ в. не припинялися на планеті ні на один день, роль «фактора людини» у техногенних катастрофах, якісно більш часте звернення людей до таких небезпечних способів досягнення психофізіологічного комфорту, як алкоголь і наркотики, і т.д. і т.п.

Звичайно, жодна з відзначених нами вище форм суспільної свідомості не залишилася осторонь від цього принципово нового стану людської цивілізації. Означені проблеми привернули увагу економістів й політологів в рамках їхніх наук, міжнародної охорони здоров'я, суспільних гуманітарних фондів, представників мистецтва, церкви, яка просвіщає людей у рамках своєї безпосередньої діяльності, преси.

У результаті цього з'явився феномен – соціальна реклама. Організаційно оформилася специфічна діяльність по створенню текстів, що формують образ соціально схвалюваного й соціально несхвалюваної дії або думки (емоції). Мається на увазі, що надзадача такого звертання до мас – це участь людей (участь, як дія й участь, як співучасть, співпереживання) у рішенні позначеної проблеми.

Соціальна реклама – вид некомерційної реклами. Відповідно до закону України "Про рекламу" соціальна реклама – інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку.

Соціальна реклама – шляхетна справа (як і благодійність), з одного боку, і чудова можливість для втілення мистецьких задумів (що складніше зробити в комерційній рекламі) – іншого. Однією з причин участі в створенні соціальної реклами є гарантія відомості (для початківців), бо її використовують у загальнонаціональних ЗМІ. Кошти на неї надають:

- держава (у дуже обмеженій кількості);
- зацікавлені організації;
- ЗМІ (у межах 5% законодавчої вимоги та в період міжсезоння).

Часто точний бюджет соціальної (як і будь-якої іншої) реклами невідомий, і ЗМІ неохоче її підтримують.

Оскільки соціальна реклама є ефективним інструментом потужного впливу на громадян, держава повинна її підтримувати (створювати податкові й тарифні пільги на законодавчому рівні; підтримувати організації, які замовляють, виготовляють і розміщують соціальну рекламу) і контролювати виконання законодавчих норм; перевіряти якість реклами для захисту від підробок. Для цього в державних органах влади всіх рівнів мають бути відповідальні за зміст і якість соціальної реклами.

Найвідомішою соціальною рекламою є:

1. «Зупинимо СНІД» (ролики по телебаченню у кожному рекламному боці, білборди та інші види печатної реклами);
2. «Споживачі – захистимо свої права» (білборди та статті у періодичних виданнях);
3. «Чужих дітей не буває» (ролики по телебаченню, білборди).

З всього вищенаведеного висновок один: соціальна реклама це ефективний інструмент викликання емоцій у сучасних умовах у громадян, який повинен набувати подальшого розвитку.

ХАРАКТЕРИСТИКА КАЧЕСТВА ИСТОЧНИКОВ ПИТЬЕВОГО ВОДОСНАБЖЕНИЯ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ

Гречка В.А., Еремина Н.В.,

Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля

Водообеспеченность территории и населения области водными ресурсами общегосударственного значения в 1,65 раза (по Украине в среднем – 8,39 км³, по области – 5,09 км³) и местными в 2,0 раза ниже, чем в среднем по Украине (на 1 жителя по Украине – 1.04 тыс. м³, по области – 0,54) [1].

Проблема нехватки и сохранения качества питьевой воды в Луганской области связана с тем, что область является урбанизированным и индустриальным регионом Украины, что оказывает антропогенную нагрузку на окружающую среду.

Вопрос обеспеченности населения Луганской области качественной питьевой водой является наиболее острым, потому что значительная часть воды, которая подается потребителям, не соответствует требованиям законодательства ДСТУ 2874 – 82 «Вода питна».

В связи с этим были проведены исследования, целью которых являлось изучение современного состояния водных ресурсов, а именно подземных и поверхностных источников питьевого водоснабжения.

Основными поверхностными источниками пресной воды на территории области являются река Северский Донец с притоками, а также речка Миус. Из общего объема забираемой воды (629,0 млн. м³) на поверхностные источники приходится 141,5 млн. м³ (22 %). Однако вода р. Северский Донец по своему качеству непригодна для рыбохозяйственного и питьевого водоснабжения.

К главным источникам централизованного хозяйственно – питьевого водоснабжения населенных пунктов области относятся подземные воды - 487,5 млн м³ (77,5 %). Годовой объем отбора подземных вод составляет 1112,1 тыс. м³/сут, однако требованиям ДСТУ «Вода питна» соответствует только 100 тыс. м³/сут.

На территории области находится 50 крупных питьевых водозаборов, 35 из которых эксплуатируются более 25 лет. По 17 крупным водозаборах минерализация превышает норматив 1000 мг/дм³. На 30 водозаборах общая жесткость превышает нормативы на 10-50 %. Также качество питьевой воды подземных водозаборов не отвечает требованиям стандарта по микробиологическим показателям (доля нестандартных проб в ряде городов составила 8,6 %). В связи с исчерпанием качественных водоносных горизонтов и создавшимся дефицитом подземных питьевых вод, область в основном снабжается водой некондиционной. Процесс ухудшения качества подземных вод связан с инфильтрацией в питьевые водонесущие горизонты загрязненных речных и сточных вод, фильтра-

цією забруднюючих речовин з промислових підприємств, міських агломерацій, масивів зрошувальних сільськогосподарських земель.

Якісне забезпечення питною водою залежить від роботи систем водовідведення та водопостачання. В ряді міст очищувальні споруди морально та фізично застаріли, наприклад, Луганські очисні споруди, розташовані в м. Луганську експлуатуються з 1940 року.

Складеною екологічною ситуацією, пов'язаною з нехваткою та незадовільною якістю питною води можна вирішити шляхом залучення в водообіг нових джерел прісної води, покращення технічного стану водних комунікацій, ізоляції антропогенного водного циклу від природного.

Альтернативою неякісній питною водопровідній воді може бути частично привозна – розвоз спеціальними автомобілями та постачання води в тару споживача, а також бутилирована вода. Різниця в ціні на таку воду та водопровідну купується сприятливим впливом на здоров'я населення регіону.

Література

1. Річний звіт про стан навколишнього природного середовища в Луганській області у 2006р. // Під. Ред. Кононова Ю.О./ Державне управління екології та природних ресурсів в Луганській області, 2007. –137с.

СЕЗОННІ ЗМІНИ ЯКОСТІ ВОДИ

Нідодаєва А.Г., Олійник Н.В., Григор'єва А.А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Високоякісна вода – одна з обов'язкових умов збереження здоров'я людини.

Вона потрібна їй для забезпечення нормального функціонального стану організму, оскільки є середовищем, в якому відбуваються обмінні процеси, і має безпосередній вплив на здоров'я.

Потреба людини у воді – 3-3,5 л на добу. Обмеження у воді порушує водно-сольову рівновагу, спричиняє загустіння крові, затримку обміну речовин. Без води людина може прожити лише декілька днів. Втрата 4% води від загальної маси тіла значно зменшує працездатність людини, а втрата 20-25 % води за температури повітря понад 30°C може призвести до смерті.

За запасами водних ресурсів Україна належить до маловодних країн. Поганий стан справ із водними ресурсами в Донецькій, Луганській та Дніпропетровській областях, де обсяги промислового виробництва великі, а запасів води дуже мало.

Крім того, переважна більшість рік і водойм знаходяться в екологічно небезпечному стані – відхилення в якості води від норми часом сягає 70—80 відсотків. Тому питання якості води зараз стає актуальним.

Особливе значення для здоров'я людини має хімічний склад води. Він впливає на перебіг захворювань, зокрема, викликаних надмірним або недостатнім надходженням в організм людини мікроелементів. Їхній розподіл у природі нерівномірний, тому можлива як нестача так і надмірна кількість їх в їжі та воді. Внаслідок цього у можуть розвиватися захворювання – геохімічні ендемії.

Вода, що використовується населенням для пиття та господарсько-побутових цілей повинна відповідати наступним гігієнічним вимогам:

- 1) хороші органолептичні властивості;
- 2) придатність за своїм хімічним складом для використання. Шкідливі речовини не повинні бути присутні в концентраціях, які небезпечні для здоров'я, або обмежують використання води в побуті;

- 3) відсутність патогенних мікробів та інших збудників захворювань.

Хімічний аналіз уточнює стан води на даному етапі.

Перш за все визначаються такі показники:

– сухий залишок. Загальна кількість мінеральних солей в 1 л профільтрованої води після випаровування не повинна перебільшувати 500-600 мг, якщо в ній більше 1000 мг, то вода вважається мінеральною. Великий сухий залишок, якщо він не обумовлений високим вмістом певних солей у ґрунті даної місцевості, може розглядатися як показник забрудненості водойм.

– вміст солей кальцію і магнію, від яких залежить жорсткість води. У фізіологічному відношенні дуже жорстка вода несприятлива через те, що у такій воді овочі і м'ясо розварюються погано, а це впливає на смакові якості страв і засвоєння харчових речовин. Жорстка вода мало придатна для миття тіла, оскільки дає нерозчинні сполуки, що осідають на поверхні тіла. Під час прання у жорсткій воді довго не утворюється піна (треба більше порошку). При кип'ятінні її утворюється багато накипу.

– вміст солей феруму. Вода, яка містить залізо, нешкідлива, але псується її смак, з'являється жовтий відтінок, а з часом в ній утворюється бурий осад.

– рН- водневий показник.

Нами протягом 2007-2008 рр. були досліджені деякі характеристики якості трьох вод: питної води села Валуйського Луганської області (валуйська); води Жовтневого району м. Луганська, яку подають до квартир на кв. 60 річчя створення СРСР (домашня) і води з лабораторії кафедри хімії СНУ ім. В. Даля (лабораторна). Визначалися: загальна жорсткість, вміст йонів Ca^{2+} , Mg^{2+} , $\text{Fe}^{2+}/\text{Fe}^{3+}$, кислотність (рН) і сухий залишок. Вимірювання проводилися в осінній, зимовий, весняний та літній періоди, з метою прослідити сезонні зміни. Одержані такі результати (табл.)

Таблиця 1

	Валуйська			Домашня			Лабораторна		
	I	II	III	I	II	III	I	II	III
Жзаг.	2.85	2.6	2.3	15.3	13.7	12.6	9.2	13.4	12.4
Ж Ca^{2+}	2.1	2.0	2.0	12.6	11.6	10.8	7.1	12.2	11.6
Ж Mg^{2+}	0.75	0.6	0.3	2.7	2.1	1.8	2.1	1.2	0.8
$\text{Fe}^{2+}/\text{Fe}^{3+}$	-	0.18	0.11	-	0.10	0.16	-	0.20	0.17
рН	7.3	8.0	7.8	6.8	7.2	7.4	6.9	7.5	7.3
Сухий залишок	-	164	178	-	1348	1414	-	1284	1344

Жзаг., Ж Ca^{2+} , Ж Mg^{2+} - мЕ/л;

$\text{Fe}^{2+}/\text{Fe}^{3+}$, сухий залишок - мг/л

I – зимовий період; II – весняний період; III – осінній період.

Найбільш м'якою є валуйська вода, з загальною жорсткістю менше 3 мЕ/л, домашня і лабораторна відносяться до дуже жорстких вод. Вміст солей кальцію у всіх водах перевищує у декілька разів вміст солей магнію. Вміст солей заліза приблизно однаковий, хоча візуально при відстоюванні з валуйської води випадає більший осад солей заліза. За величинами сухого залишку валуйська вода більш придатна для пиття і корисна для здоров'я, тому що залишок сухих солей в ній приблизно у 8 раз менший, ніж у водах Жовтневого району, у яких він більше 1000 мг/л, а це може бути причиною виникнення хвороб нирок і сечовипускної системи, тому для харчових цілей треба користуватися більш м'якою водою. Вода, яка подається по водопровідній системі, повинна підлягати фільтруванню та кип'ятінню перед вживанням. За величинами рН валуйська вода більш лужна, ніж води м. Луганська, тому більш придатна для прання. Вивчення сезонних змін показує, що загальна жорсткість, вміст солей кальцію і магнію знижуються від зимового до осіннього періоду. Вміст солей заліза знижується у валуйській воді, у домашній – зростає, у лабораторній – залишається постійним. Сезонні зміни сухого залишку зростають приблизно на 9%. З переходом від зимового до осіннього періоду кислотність усіх вод зростає, причому у весняно-літній період вона залишається постійною ± 0.2 рН. Заплановано подальше продовження дослідження стану цих вод на предмет визначення сезонних змін, а також наявності йонів хлора у цих водах.

ДО ПИТАННЯ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ЛИСИЧАНСЬКОЇ ШТЕЙГЕРСЬКОЇ ШКОЛИ

Гусс К.С.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Розвиток вугільної промисловості Донбасу в останній чверті XIX ст. висунув вимоги забезпечення шахт гірничими майстрами, техніками, яких називали штейгерами. Гірничі училища, що існували у той час, були не в змозі забезпечити потреби Донбасу, який розвивався швидкими темпами, гірничими фахівцями середньої кваліфікації. У зв'язку з бурхливим будівництвом залізниць на півдні Росії і пов'язаним з цим прискорене спорудження металургійних заводів зросли вимоги до вугільної промисловості. Член Державної Ради гірський інженер генерал-ад'ютант Костянтин Володимирович Чьовкин, енергійні і вельми ініціативні гірський діяч, в 1871 р. надав Державній Раді доповідну записку про необхідність відкриття Лисичанської штейгерської школи.

21 травня 1872 року було затверджено положення про Лисичанську штейгерську школу. Вона була оголошена державною з утриманням на засоби казни і передана у ведення начальника Луганського гірничого округу. За кошторисом викладацький склад передбачався в кількості 9 осіб, зокрема 2 з них – з середньою освітою, 5 – з вищим і 2 – з нижчою освітою. Для школи виділялося казенне приміщення в самому центрі Лисичанська. З часом штейгерській школі були передані всі будівлі заводу і копалень.

Не дивлячись на те, що положення про Лисичанську штейгерську школу було затверджене царем 21 травня 1872г., але цього року ніяких призначень проведено не було. Лише 11 січня 1873 р. Гірничий Департамент призначив гірничого інженера Михайла Дмитровича Білоусова директором школи. У березні 1873 р. він добився передачі у розпорядження школи лабораторії, що знаходилася при Лисичанському заводі, зі всім приладдям.

У серпні 1873 р. відбувся перший прийом на навчання у штейгерську школу. Школа була розрахована на 40 учнів. З 1 вересня 1873 р. почалися теоретичні і практичні заняття. Практичні заняття проводилися з учнями в штольні, теслярській майстерні і кузні. Крім обов'язкового у той час закону божия, в першому класі викладали російську мову, географію, історію і малювання, а в другому – російську мову, алгебру, геометрію, фізику, хімію, практичне креслення і геометричне креслення. Уроки починалися о 9 годині і продовжувалися до 12.30. У післяобідній час відводилося три години практичним роботам у кузні, штольні й теслярській майстерні, що мало велике значення для вироблення практичних навичок в учнів.

У березні 1877 р. інспектором школи був призначений гірський інженер Дмитро Васильович Данчич. Ця енергійна і знаюча справа людина пожвавила всю роботу в школі. На посаді інспектора школи Д.В.Данчич особливо попрацював над поліпшенням навчального процесу. Кожні літні канікули він возив учнів на сусідні Лисичанські копальні для того, щоб познайомити їх з різними умовами виробництва і гірською технікою. У 1879 р. Д.В.Данчич розробив ґрунтовний план закладки і експлуатації кам'яновугільної копальні для навчальних цілей. З метою організації показових технологічних процесів він вжив заходи щодо облаштування копальні для штейгерської школи. У тому ж році Д.В.Данчич добився відведення для школи особливої ділянки землі площею 10 десятин. Після отримання такої ділянки Д.В.Данчич відразу приступив до робіт і заклав штольню. Проте брак коштів на кріплення і прокладку рейкового шляху змусив незабаром припинити роботи.

Не вимагаючи особливих асигнувань, руками учнів Данчич влаштував декілька коксувальних печей, що давало можливість вивчати технологію отримання коксу.

Здійснення всіх цих нововведень було пов'язане з великими труднощами, які посилювалися закриттям Лисичанського заводу, який опікав штейгерську школу, і передбачуваною ліквідацією Луганського заводу, у ведення якого була передана Лисичанська штейгерська школа.

Новим в організації навчання в штейгерській школі було також те, що при Данчиче в літній час учні обов'язково проводили на земельній ділянці школи різні розвідувальні роботи і проходили розвідувальні вироблення: шурфи, невеликі штольні, рови. А також зобов'язані були проходити на ділянці розвідувальні бурові свердловини, для чого Данчич знайшов повний комплект бурового інструменту.

Маючи свою копальню, учні школи протягом курсу навчання мали повну можливість оволодіти практично всіма прийомами і методами роботи, ознайомитися з проходкою вироблень в різноманітних породах. Так само вони, вивчаючи далі гірничу справу, працювали керівниками артілей, ґрунтовно вивчали декілька видів стовпової і стелеуступної систем виїмок, знайомилися на практиці з пристроєм провітрювання, відткатки, освітлення, зі способами механічного збагачення і коксування вугілля, розвідувальними роботами, бурінням. Учні ґрунтовно знайомилися з геодезичною і маркшейдерською зйомками. Разом з практичними заняттями в своїй копальні, вони в літній час обов'язково влаштовували екскурсії на сусідні копальні, в яких брав безпосередню участь сам Д.В.Данчич. Завдяки всьому цьому Лисичанська штейгерська школа випускала цілком кваліфікованих і добре підготовлених майстрів з кам'яновугільної справи й по праву вважалася самим кращим і зразковим гірничим училищем в Російській імперії.

У 1889 р. Лисичанську штейгерську школу відвідав заслужений професор Петербурзького гірничого інституту, засновник російської гірничої механіки І.А.Тіме, який дав високу оцінку школі. У «Горному журналі» за січень 1889 р. писав: «Скрізь на копальнях нам вдалося чути похвали до Лисичанської школи. Успіх справи цієї школи виключно залежить від прекрасного штатного складу, відданих своїй справі викладачів. Практичний же напрям викладання вельми полегшений знаходженням школи біля самих копалень, так що замість мініатюрних моделей, учні бачать перед своїми очима справжні гірничозаводські споруди. Креслярські роботи вельми хороші. Починають з геометричних фігур, потім йде креслення з планів в зміненому масштабі, копіювання на кальці і, нарешті, креслення з натури».

Лисичанська штейгерская школа була важливим осередком культури. У ній влаштовувалися літературні, вокально-музичні вечори і навіть спектаклі. Особливо часто спектаклі ставилися з початку існування школи, коли на копальні «Догмара» ще не було збудоване окреме приміщення театру. У цих спектаклях брали участь як учні, так і викладачі школи. Грошові надходження з вечорів і спектаклів йшли на придбання театральних декорацій або на користь бідних учнів школи. У 1882 р. був поставлений спектакль, грошові кошти від якого були віддані на поліпшення утримання дитячого притулку при Луганському заводі.

Таким чином, штейгерська школа готувала кваліфікованих і водночас культурних кадрів. Не дивлячись на це, матеріальний і правовий стан викладачів, учнів та штейгерів, які вийшли зі стін школи, був у край незадовільним.

НЕЧІТКА ЛОГІКА ЯК МЕТОД АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В ХЛІБОБУЛОЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Т.В. Дубініна,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Одним з критеріїв ефективності хлібобулочного виробництва є надійність ухваленого управлінського рішення, яка в хлібопекарському секторі економіки значною мірою залежить від некерованих людиною факторів. Головною задачею підвищення якості і надійності питань управління є формування і обґрунтування методології системи управління в хлібопекарському виробництві[1].

нечітка логіка – це вивчення методів і принципів, заснованих на вживанні нечітких множин. Слово “фазі” (fuzzy- англ.) є технічним терміном. Цей термін походить від слова fuzz- неясний, нечіткий, розмитий. Поєднання “fuzzy control” звичайно інтерпретується, як “розмите управління” і позначає собою один з напрямів в сучасних новітніх технологіях управління.

Методами нечіткої логіки у сфері бізнесу і фінансів з успіхом розв'язуються такі задачі, як

- управління фінансовими і інформаційними потоками;
- вплив політичних і соціальних подій на прибуток;
- прогноз поведінки цін і оптимальних стратегій купівлі-продажу різних валют, цінних паперів, нерухомості і др.;
- оцінка кредитних ризиків і ін.

Аналіз показав, що найбільше вживання нечітка логіка знайшла в побудові систем управління складними технологічними процесами, а також у сфері бізнесу і фінансів. Оскільки перші результати були одержані в сільському господарстві, в молочній промисловості Ізраїлю [3], то було вирішено застосувати нечітку логіку в управлінні хлібобулочним виробництвом.

Проста модель нечіткої системи управління складається з однієї або більш вхідних змінних (наприклад температура повітря і вогкість) і однієї вихідної змінної (наприклад ціни на енергоносії) і декількох нечітких правил, що виражають зв'язок між ними. Функції членства визначені на основі нечітких правил, і неясні результати переводяться в чіткі рекомендації управління.

Методологія моделі нечіткої системи управління складається з наступних кроків:

- 1) фазіфікація вхідних змінних і визначення функцій членства;
- 2) формулювання нечітких правил;
- 3) дефазіфікація результатів.

На кроці 1) з безлічі різних методів був використаний метод кластерів, представлений Bezdek [2].

На кроці 2) для формулювання нечітких правил був вибраний метод витягання нечітких правил, сконструйований Sugeno і Takahiro [4]. Цей метод розглядає всі аспекти нечіткого моделювання.

На кроці 3) для дефазіфікації результатів віддали перевагу центроїдному методу, оскільки він знаходить більш точне значення результату.

У результаті вищезазначена методологія для проектування нечіткої системи включає фазіфікацію даних, автоматизоване витягання правил з вибіркового відомостей, використання нечітких правил і обчислення чітких вихідних результатів. Спроба застосувати нечітку логіку в хлібобулочній промисловості примусила вибрати як параметри нестабільності наступні змінні: ціни на сировину і енергоносії, а також ставки оподаткування. Адаптивне управління з елементами нечіткої логіки широко використовуватиметься в управлінні.

Література

1. Дубинина Т.В. Решение проблемы управления запасами с помощью теории нечетких множеств. // Вісник Східноукраїнського національного університету, Луганськ: Вид. СНУ, 2001, № 9(43) – с. 55-61

2. Bezdek J.C. Pattern Recognition with Fuzzy Objective Function Algorithm. New York: Plenum Press, 1981.
3. Grinspan P.,Edan Y.,Kahn H.E. A fuzzy logic expert system for dairy cow transfer between feeding groups. 1994. P.1647-1654.
4. Sugeno M. Takahiro Y. A Fuzzy-Logic-Based Approach to Qualitative Modeling. 1993. Vol. 1.

ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

Дубініна Т.В., Літвяк І.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Фінансові ринки останні десять років переживають період бурхливого розвитку і глобалізації зв'язків. Разом з крупними національними фондовими, ф'ючерсними, валютними біржовими ринками, з'явилися ринки світового масштабу.

Відомо, що близько 99%[1] всіх операцій на фінансових ринках - спекулятивні, тобто що укладаються виключно з метою витягання прибутку по схемі "купити дешевше - продати дорожче". Всі спекулятивні операції засновані на прогнозах зміни котирувань учасниками ринку, причому прогнози учасників кожної операції протилежні один одному.

Тому сьогодні велика кількість фахівців працює в області розробки методів прогнозування фінансових ринків.

Таким чином, дослідження в області фінансових ринків актуальний і перспективний напрям діяльності і можна сподіватися на те, що воно залишатиметься таким протягом задоволеного довгого періоду часу.

Для нормального розвитку економіки постійно потрібна мобілізація тимчасово вільних грошових коштів фізичних і юридичних осіб і їх розподіл і перерозподіл на комерційній основі між різними секторами економіки. У ефективно функціонуючій економіці цей процес здійснюється на фінансових ринках.

Грошово-фінансовий ринок – це ринок, де товарами є гроші, кредити, цінні папери[2]. Відповідно до цього грошово-фінансовий ринок можна підрозділити на грошово-кредитний і фінансовий (ринок цінних паперів).

Люди, що використовують в своїй повсякденній роботі технічний аналіз, прийняли за аксіому твердження про те, що історія на ринку повторюється, що фінансові ринки піддаються прогнозуванню. Це твердження, проте, оспорується прихильниками теорії "Випадковості цін", яка стверджує, що картина цін на біржових і фінансових ринках - довільні хаотичні зміни. Природно, в діях "біржового" натовпу - як всякого стовпотворіння - немало випадкового. Проте спостерігач може виявити моделі поведінки натовпу, що повторюються, і на їх основі зробити ставку на збереження або на розворот тенденції. Людині дана пам'ять. У пам'яті трейдерів - колишні курси валют, і це впливає на їх сьогоднішні рішення про купівлю і продаж. Завдяки пам'яті існують явища підтримки (support) - підлоги цін - і опору (resistance), або їх стелі. Проте теоретики "випадковості цін" випускають з уваги той факт, що пам'ять про минуле впливає на поведінку людини в сьогоденні[3].

Хай у нас є якась базова торгова система - БТС. Необхідно спроектувати і навчити нейромережу так, щоб вона могла робити те, на що нездібна БТС. Внаслідок чого повинна вийти торгова система з двох комбінованих і взаємодоповнюючих один одного БТС і НС.

Якщо у нас є трендова ТС, то необхідно навчити нейромережу тільки контртрендовою стратегії. Тому що, система призначена для трендів не в змозі адекватно торгувати в трендах бічних, розпізнавати відкоти або розвороти. Можна, звичайно узяти два МТС, одну потрендовую, другу контртрендовую і поставити торгувати на один чарт. Але з іншого боку, також можна і навчити нейронну мережу доповнювати яку або торгову систему.

Для цієї мети була спроектована двуслойная нейронна мережа, що складається з двох перцептронів нижнього шару і одного перцептрона в шарі верхньому.

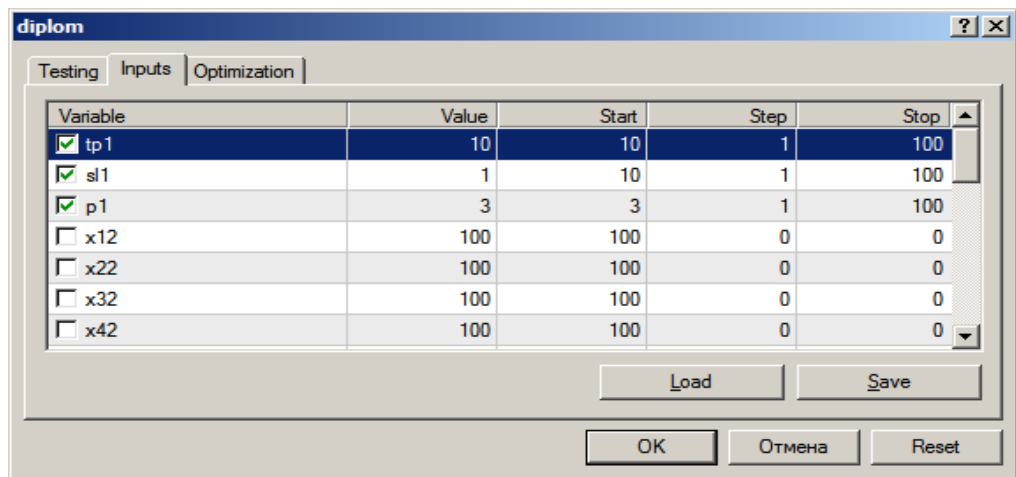

Рис. 1. Вікно оптимізації параметрів мережі

Після оптимізації БТС отримуємо результати:

Чистая прибыль	24099.30	Общая прибыль	72603.90	Общий убыток	-48504.60
Прибыльность	1.30	Матожидание выигрыша	178.51		
Абсолютная проса...	689.60	Максимальная просадка	6711.60 (0.6...	Относительная просадка	0.66% (6711.60)
Всего сделок	135	Короткие позиции (% в...	54 (44.44%)	Длинные позиции (% вы...	81 (62.96%)
		Прибыльные сделки (% ...	75 (55.56%)	Убыточные сделки (% о...	60 (44.44%)
Самая большая		прибыльная сделка	994.00	убыточная сделка	-897.60
Средняя		прибыльная сделка	968.05	убыточная сделка	-808.41
Максимальное количество		непрерывных выигрыш...	7 (6897.00)	непрерывных проигрыш...	5 (-4008.20)
Максимальная		непрерывная прибыль (...	6897.00 (7)	непрерывный убыток (ч...	-4008.20 (5)
Средний		непрерывный выигрыш	2	непрерывный проигрыш	2

Рис. 2. Результаты оптимизации БТС

Результати застосування нейронних мереж для вирішення завдань прогнозування курсів валют в даній роботі показали, що статична нелінійна система може бути навчена так, щоб виконувати аналіз валютних ринків і прогнозувати курси валют. У половині з описаних в роботі дослідів, були отримані результати, на основі яких розроблені прибуткові стратегії торгівлі. Можна укласти, що робота із створення власної автоматизованої системи прогнозування має перспективи і може бути продовжена. Сьогодні багато крупних фірм і приватні особи мають власні розробки в області технологій прогнозування з використанням ІНС, але вони не поспішають обнародувати їх, вважаючи за краще отримувати дохід від безпосереднього використання своїх систем.

Література

1. Наговіцин А.Г., Иванов В.В. Валютный курс. Чинники. Динамика. Прогнозування. - М.: Инфра-М, 1995. - 176 с.
2. Бестенс Д.-Э., Ван Ден Берг В.-М., Вуд Д. Нейронные сети и финансовые рынки: ухищрения решений в торговых операциях. - Москва: ТВП, 1997. - 236 с.
3. Елдер А. Как грати и выигрывать на бирже/ Пер. з англ. М. Волковой, А. Волкова. - М.: Крон-Прес, 1996. - 336 с.

МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ РЕГЕНЕРАЦИИ САЖЕВОГО ФИЛЬТРА ДИЗЕЛЯ ПРИ РАБОТЕ АВТОМОБИЛЯ НА РАЗЛИЧНЫХ РЕЖИМАХ

Заиграев Л.С., Шеховцов Ю.И.,

Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля

Дизельные двигатели благодаря ряду положительных качеств, таких как высокие показатели надежности, экономичности и др., получили широкое распространение на автомобильном транспорте. Однако проблема снижения количества вредных выбросов с отработавшими газами (ОГ) автомобилей является актуальной и для автомобилей с дизельным приводом. Одним из основных компонентов вредного выброса дизелей являются твердые частицы (ТЧ). Выполнение современных, и тем более перспективных норм, на выбросы ТЧ дизельными автомобилями только путем воздействия на рабочий процесс двигателя практически невозможно. Для этого необходимо улавливание ТЧ с помощью сажевых фильтров (СФ), устанавливаемых в выпускной системе двигателя. Наиболее просты, и в то же время, достаточно эффективны и надежны механические СФ, в которых улавливание ТЧ осуществляется пористым слоем фильтрующего материала. Однако при эксплуатации СФ возникает проблема, связанная с заполнением фильтрующего материала уловленными частицами, что резко сокращает срок службы фильтра и ухудшает эффективные показатели дизеля. Поэтому обеспечение регенерации СФ является актуальной задачей, решение которой позволит обеспечить их широкое внедрение в эксплуатацию.

Существуют различные способы регенерации сажевых фильтров, среди которых перспективным является использования каталитических покрытий фильтрующего материала. При этом температура выгорания сажевых частиц существенно снижается, а так как в ОГ дизеля всегда содержится кислород, то процесс регенерации может протекать непосредственно при работе дизеля на режимах имеющих достаточную температуру ОГ. Процесс такой авторегенерации будет протекать по-разному в зависимости от ряда факторов. Разумеется, что основное воздействие на процесс выгорания ТЧ оказывают такие показатели как температура в СФ и свойства катализатора. Однако немаловажную роль играют и другие, не столь очевидные параметры, такие как концентрация кислорода в ОГ, количество ТЧ находящегося в фильтре в данный момент, время работы на определенном режиме и др. При этом в зависимости от значений этих факторов, которые в условиях эксплуатации изменяются во времени, фильтр может как заполняться твердыми частицами, так разгружаться от них в результате выгорания сажевых частиц. Фильтр будет работать длительное время только в том случае, если количество находящихся в нем ТЧ и температура регенерации не превышают определенных допустимых величин. В литературе описываются математические модели выгорания сажевых частиц в СФ в условиях стационарных режимов [1, 2], а вот методик расчета процессов накопления и выгорания ТЧ в условиях эксплуатации автомобильного дизеля нет. Разработка такой методики и явилась задачей данной работы.

Исходными для расчета данными являются универсальные характеристики двигателя, представляющие в зависимости от частоты вращения двигателя его мощности значения таких показателей как расход и температура ОГ, коэффициент избытка воздуха, концентрация ТЧ. Необходимы также значения параметров сажевого фильтра: условная площадь фильтрования, толщина слоя фильтрующего материала, константы скоростей каталитических реакций и др.

На основе имеющихся исходных данных на различных режимах работы дизеля определяются:

1. Скорость наполнения СФ твердыми частицами

$$W_H = \eta V_{OG} C_C,$$

где W_H – скорость наполнения фильтра твердыми частицами, г/с; η – эффективность сажевого фильтра; V_{OG} – объемный расход ОГ, м³/с; C_C – концентрация твердых частиц в ОГ, г/м³.

2. Скорость выгорания ТЧ, которая вычисляется с помощью составленной ранее программы для расчета регенерации СФ в стационарных условиях [3] и определяется на

различных режимах работы дизеля и при различном заполнении частицами сажевого фильтра.

Результаты этих расчетов обрабатываются по методу наименьших квадратов с целью получения зависимостей для скоростей наполнения СФ и выгорания ТЧ в сажевом фильтре как функции от частоты вращения двигателя и его мощности, а для скорости выгорания еще и массы ТЧ находящейся в фильтре. Хорошую адекватность дают уравнения, представленные в виде

$$W_H = e^{a_{00} + a_{01}n + a_{11}n^2 + a_{02}P + a_{22}P^2 + a_{12}nP},$$

$$W_B = e^{A_{00} + A_{01}n + A_{11}n^2 + A_{02}P + A_{22}P^2 + A_{03}m + A_{33}m^2 + A_{12}nP + A_{13}nm + A_{23}Pm},$$

где W_B – скорость выгорания ТЧ, г/с; n – частота вращения коленчатого вала двигателя, мин⁻¹; P – относительная мощность двигателя, %; $a_{00}, a_{01}, \dots, a_{22}, A_{00}, A_{01}, \dots, A_{33}$ – коэффициенты аппроксимирующих уравнений.

Количество ТЧ, находящихся в СФ в период эксплуатации дизеля определяется в процессе численного интегрирования дифференциального уравнения

$$m_{\text{нак}} = m_n + \int_0^t (W_H - W_B) dt,$$

где $m_{\text{нак}}$ – количество ТЧ находящихся в фильтре, г; m_n – начальное количество ТЧ в фильтре, г; t – время работы двигателя, с.

Согласно изложенной методике составлена программа для ПК, позволяющая производить исследования состояния сажевого фильтра дизеля автомобиля КамАЗ при его работе на различных режимах и их сочетаниях.

Литература

1. Konstandopoulos A.G., Kostoglou M. Periodically Reversed Flow Regeneration of Diesel Particulate Traps // SAE Techn. Pap. Ser. – 1999. – №1999-01-0469. – 14 p.
2. Original Modeling Approach of Diesel Particulate Filter Regeneration / L. Achour, J.-B. Dementhon, P. Rouchon // SAE Techn. Pap. Ser. – 2001. – No 2001-01-1943. – P. 53–59.
3. Математическая модель выгорания твердых частиц в структуре дизельного сажевого фильтра / Ю. И. Шеховцов, Л. С. Заиграев // Авиационно-космическая техника и технология. – Харьков, 2003. – Вып. 7 (42). – С. 16–19.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОГРАМУВАННЯ КОДУ ЦЕЗАРЯ

Звєрєва О.С., Поляченко О.Ю.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Шифр Цезаря — один з якнайдавніших шифрів. При шифруванні кожен символ замінюється іншим, віддаленим від нього в алфавіті на фіксоване число позицій (Рис. 1). Шифр Цезаря можна класифікувати як шифр підстановки, при вужчій класифікації — шифр простій заміни.

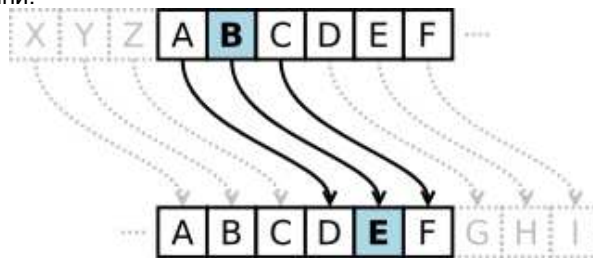

Рис. 1.

Цей спосіб шифрування укладаються в наступну математичну конструкцію. Хай X - алфавіт відкритого і шифрованого текстів. Припустимо, що задане біактівне відображення F множини X в себе. При цьому повідомлення xy_z переходить в $F(x)F(y)\_F(z)$. Далі можна вважати, що текст розбивається на k блоків однакової довжини m . Тому для більшої скритності отримані блоки переставляються відповідно до заданої перестановки ступеня k . Відзначимо, що при цьому використовується один алфавіт, причому в процесі шифрування різні букви переходять в різні.

Для опису цього способу шифрування нам необхідно повернути відповідний математичний апарат. Хай m - фіксоване натуральне число. Для будь-якого цілого числа d через $[d]$ позначимо залишок від ділення числа d на m . Позначимо через множину $., [m-1]$ всіх залишків від ділення цілих чисел на m . Тоді на Zm можна ввести операції складання і множення. Поклавши, де $a \cdot b$ і $a + b$ - твір і сума, b як цілих чисел. Нескладна перевірка показує, що ці операції визначені коректно, причому вони володіють наступними властивостями:

$$\begin{aligned}([a] \cdot [b]) \cdot [c] &= [a] \cdot ([b] \cdot [c]), \\[a] \cdot [b] &= [b] \cdot [a], \\[a] \cdot [1] &= [a], \\([a] + [b]) + [c] &= [a] + ([b] + [c]), \\[a] + [b] &= [b] + [a], \\[a] + [0] &= [a], \\([a] + [b]) \cdot [c] &= [a] \cdot [c] + [b] \cdot [c].\end{aligned}$$

Таким чином, можна проводити з елементами Zm звичайні обчислення алгебри, враховуючи лише, що $[ml] = [0]$ для всіх цілих чисел l . Множина Zm з введеними операціями складання і множення називається кільцем вираховань по модулю m .

Хай ми працюємо в латинському алфавіті, що складається з 26 букв. Записавши цей алфавіт і ототожнивши букву алфавіту з номером i з елементом, можна ототожнити букви алфавіту з елементами кільця вираховань $Z26$. Тоді процес шифрування можна розуміти як відображення, що переводить довільний елемент $[x]$ в $[a] \cdot [x] + [b]$, де, $[b]$ - елементи $Z26$. Так при, $b = 3$ виходить класичний шифр Цезаря.

МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ

Якщо зіставити кожному символу алфавіту його порядковий номер (нумеруючи з 0), то шифрування і дешифровку можна виразити формулами:

$$\begin{aligned}y &= x + k \pmod{n} \\x &= y - k \pmod{n}\end{aligned}$$

де x - символ відкритого тексту, y - символ шифрованого тексту, n - потужність алфавіту, а k - ключ.

Можна відмітити, що суперпозиція двох шифрувань на ключах і k_2 - є просто шифрування на ключі $k_1 + k_2$.

Реалізація на мові C++:

```
include <stdio.h>
typedef unsigned char uchar;
// Формируем таблицу перевода. keyAlpha будет содержать таблицу ключей
bool convertAlphaBet(uchar *Alphabet, uchar *key, int k, uchar keyAlpha[256])
{
    bool res=false;
    int lenght=0;
```

```

if (Alphabet != NULL)
{
    while (Alphabet[lenght] != 0) lenght++;
    if (lenght >= 256) lenght = 0;
}
if ((lenght > 0) && (keyAlpha != NULL) && (key != NULL)
    && (k < lenght) && (k >= 0))
{
    uchar let[256] = {0};
    int i=0;
    while (i<256) keyAlpha[i++]=0;
    i=0;
    while ((i<lenght) && (key[i] != 0))           // Цикл для ключа
    {
        if (let[key[i]] == 0)
        {
            keyAlpha[Alphabet[k++]] = key[i];
            if (k == lenght) k=0;
            let[key[i]] = 1;
        }
        i++;
    }
    int z=0;
    while (i<lenght)                             // Цикл для отсавшихся букв алфави-
та
    {
        if (let[Alphabet[z]] == 0)
        {
            keyAlpha[Alphabet[k++]] = Alphabet[z];
            if (k == lenght) k=0;
            let[Alphabet[z]] = 1;
            i++;
        }
        z++;
    }
    res=true;
}
return res;}
// Шифрование
bool Crypt(uchar keyAlpha[256], uchar *src, uchar *crp){
    bool res=false;
    if ((src !=NULL) && (crp != NULL))
    {
        int i=0;
        while (src[i] != 0)
        {
            if (keyAlpha[src[i]] != 0) crp[i]=keyAlpha[src[i]];
            else crp[i]=src[i];
            i++;
        }
        crp[i]=0;
    }
}

```



```

        res=true;
    }
    return res;}
// расшифровка
bool Encrypt(uchar keyAlpha[256], uchar *src, uchar *crp){
    bool res=false;
    if ((src !=NULL) && (crp != NULL))
    {
        int i=0;
        int z=0;
        while (src[i] != 0)
        {
            z=0;
            while ((z<256) && (keyAlpha[z] != src[i])) z++;
            if (z == 256) crp[i]=src[i];
            else crp[i]=(uchar)z;
            i++;
        }
        crp[i]=0;
        res=true;
    }
    return res;}
int main(int argv, char **argc){
    if (argv == 2)
    {
        uchar AlphaBet[]="abcdefghijklmnopqrstuvwxyz";
        // Алфавит
        uchar key[]="klin";
        // Ключевое слово

        int k=7;
        // Смещение
        uchar keyAlpha[256];
        uchar *Phr=NULL;
        uchar *EnPhr = NULL;
        if (convertAlphaBet(AlphaBet, key, k, keyAlpha))
        {
            int len = 0;
            while (argc[1][len] != 0) len++;
            len++;
            Phr=new uchar[len];
            EnPhr = new uchar [len];
            if (Phr != NULL)
            {
                if (Crypt(keyAlpha, (uchar*) argc[1], Phr))
                {
                    printf("%s\n", Phr);
                    Encrypt(keyAlpha, Phr, EnPhr);
                    printf("%s\n", EnPhr);
                }
            }
        }
    }
}

```

```

    }
    if (Phr != NULL) delete [] Phr;
    if (EnPhr != NULL) delete [] EnPhr;
}
return 0;}

```

КООРДИНАЦІЙНА РОЛЬ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ

КИРИЛЛОВА Ю. Г.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У 90-х роках минулого століття за відсутністю нових форм відношень в аграрному секторі економіки поза увагою залишилося трудове виховання підростаючого покоління. Були зруйновані шефські відношення. Бригади учнівської молоді, залишившись без виробничої бази і допомоги, практично перестали існувати.

Складність вирішення піднятих питань у нашій області пов'язана з тим, що вона має найбільший відсоток міського населення в країні (88%). І так склалося, що навчальні позашкільні заклади, особливо міські, практично не мали закріплених навчально-дослідних земельних ділянок достатньої площі. У зв'язку з цим виникли проблеми, пов'язані з дефіцитом спілкування дітей з природними об'єктами, виконанням практичних господарських робіт, проведенням дитячої науково-дослідної роботи.

Це обумовлює пошук і впровадження в роботу навчальних закладів Луганщини найбільш активних форм еколого-натуралістичної роботи, які б сприяли залученню учнівської молоді до першочергових екологічних проблем області:

- поліпшення екологічного стану басейну річки Сіверський Донець;
- захисту від забруднення водозаборів питних підземних вод;
- проблеми раціонального використання, екологічно-небезпечного зберігання відходів вуглевидобутку;
- активного впливу автотранспорту на повітряний басейн;
- стану та створення нових об'єктів ПЗФ.

Сьогодні потрібно шукати шляхи відродження ботанічного, зоологічного, сільсько-господарського дослідництва засобами встановлення зв'язків науково-дослідних установ з учнівською молоддю. Наприклад,

- встановлення творчих зв'язків між міськими станціями юних натуралістів та вищими навчальними закладами;
- залучення вихованців гуртків еколого-натуралістичного спрямування до співпраці зі студентами, що займаються науково-дослідницькою діяльністю у лабораторіях природничого факультету;
- координація студентами роботи щодо зібрання матеріалів юннатами спостережницького характеру.

Отже, така система навчально-виховної еколого-натуралістичної роботи в області повинна бути спрямована перш за все на формування нової генерації екологічно освічених господарів рідного краю, здатних реалізувати свої індивідуальні здібності в умовах демократичного динамічного розвитку суспільства.

Співпраця студентів-дослідників та юних натуралістів повинна бути спрямована на реалізацію проектів, пов'язаних з екологічною освітою, моніторингом навколишнього середовища, відкриттям об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) та ін. Це, у свою чергу, може визначити новий рівень стосунків між органами місцевого самоврядування та науково-дослідними установами. Такий вид діяльності спрямований перш за все на створення комплексної багаторівневої роботи науково-дослідних установ (лабораторій) з мережею гуртків еколого-натуралістичного спрямування.

Збереження біорізноманіття – найважливіший фактор оздоровлення навколишнього середовища. Враховуючи важливість цього питання, необхідно активізувати та вдосконалити науково-дослідницьку діяльність студентів природничих спеціальностей у лабора-

торії біорізноманіття, що сприятиме більш глибокому оволодінню практичних знань з відповідних спеціальностей. Таким чином, шляхом активної співпраці співробітників лабораторій, студентів, викладачів, гуртківців здійснюватиметься формування у молоді цілісного екологічного світогляду та оволодіння ними практичних навичок роботи..

Шляхи співпраці можуть бути різноманітними: активна участь у комплексі заходів щодо вивчення і збереження об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), пропагандистська діяльність з цього напрямку: організація навчальних екологічних стежок і роботи експедиційних загонів, екологічних експедицій з вивчення рослинного і тваринного світу, проведення навчальної і дослідницької роботи.

Саєме екологічні об'єднання учнівської та студентської молоді можуть бути прототипом еколого-натуралістичних центрів. Такі центри разом з громадськими організаціями в умовах обмеженого фінансування здатні вирішити питання охоплення еколого-натуралістичною роботою учнівську молодь всіх регіонів області

Таким чином, проблеми екологічної кризи в країні – це своєрідний сполох, що віщує про нагальну необхідність модернізації системи навчально-виховного процесу в позашкільних еколого-натуралістичних закладах освіти. Модернізація має бути спрямована на посилення практичної частини освітньо-виховної еколого-натуралістичної роботи. А це можливо, у свою чергу, за рахунок залучення шкільної молоді до співпраці з науково-дослідними установами (лабораторіями) вищих навчальних закладів.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ КОМУНІКАЦІЙ В ЛОКАЛЬНИХ ТА ГЛОБАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ

Командіна Т.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

При будь-якому підключенні комп'ютера до зовнішнього середовища для спілкування з іншими ресурсами не можна бути повністю упевненим, що до цього комп'ютера та інформації в ньому мають доступ тільки користувач комп'ютера або тільки санкціоновані користувачі з мережі. При всіх таких підключеннях застосовуються або штатні засоби розмежування доступу операційної системи, або спеціалізовані засоби захисту від несанкціонованого доступу, або криптографічні системи на рівні конкретних застосувань, або і те і інше разом. Проте всі ці заходи, на жаль, не можуть гарантувати бажаної безпеки при проведенні мережевих атак.

Отже необхідно забезпечити на мережевому рівні тотальний контроль всього вхідного та вихідного трафіку комп'ютера, що проходить через всі його мережеві інтерфейси.

Мова йде про побудову віртуальних захищених мереж (VPN) в ширшому розумінні, коли до їх складу включаються й окремі комп'ютери (робочі станції та сервера), що знаходяться в локальній мережі або видалено підключаються, фрагменти локальних мереж і локальні мережі в цілому.

Використання розподіленої системи персональних та міжмережевих екранів, що забезпечують шифрування трафіку, автоматично для будь-яких інформаційних систем та додатків забезпечує конфіденційність і достовірність інформації, захист від мережевих атак, як з глобальних, так і з локальних мереж.

Усередині локальної мережі шляхом установки ПЗ ViPNet[клієнт] на різні робочі станції та сервера можуть бути створені взаємно - недоступні віртуальні захищені контури для забезпечення функціонування в єдиному телекомунікаційному середовищі різних по конфіденційності або призначенню інформаційних завдань. Будь-який трафік між двома комп'ютерами буде недоступний нікому третьому з будь-якої точки мережі. ПЗ ViPNet[координатор] забезпечує організацію роботи віртуальної мережі.

Усередині розподіленої мережі ViPNet[координатори], які встановлені на входах в локальну мережу, забезпечують як тунелювання (шифрування) трафіку заданих адрес відкритих комп'ютерів усередині локальної мережі, так і організацію установки захищеного з'єднання безпосередньо між комп'ютерами з ПЗ ViPNet[клієнт]. В цьому випадку можна добитися повного захисту від можливих атак з приєднаної локальної мережі.

Установка ПЗ ViPNet[клієнт] на мобільний комп'ютер забезпечує можливість його роботи в корпоративній мережі, при цьому ефективні атаки на цей комп'ютер із зовнішньої мережі або через цей комп'ютер на локальну мережу неможливі.

При необхідності захисту звернення до довірених сегментів локальної мережі такий сегмент (наприклад, група серверів) може бути захищений також за ViPNet[координатор]. Тоді звернення до цього сегменту зовні відбуватиметься через двох координаторів, а при необхідності ще й через деякий зовнішній Firewall, тобто забезпечується можливість каскадування координаторів. Такі звернення будуть захищені від атак як зовні даної локальної мережі, так і з найлокальнішої мережі. В розподіленій мережі будь-якої конфігурації з будь-якими каналами зв'язку та мережами може бути легко організована віртуальна захищена мережа для безпечної та достовірної інформаційної взаємодії.

Шляхом встановлення на виході з локальної мережі спеціального ViPNet[координатора] усередині розподіленої мережі може бути організований віртуальний контур частково або повністю ізольований від решти мережі, комп'ютери якого можуть діставати доступ до відкритих ресурсів Інтернет. При цьому весь потенційно небезпечний відкритий трафік з Інтернет зашифровується на Координаторі та може бути розшифрований тільки на комп'ютерах локальної мережі, які включені в цей віртуальний контур. Будь-які стратегії зовнішніх атак не можуть нанести шкоди решті ресурсів локальної мережі. ПЗ ViPNet[клієнт] при роботі станції в Інтернет повністю блокує будь-який інший трафік даної станції в локальній мережі.

Розглянута технологія заснована на використанні програмних модулів, застосовується на існуючих мережах і не вимагає спеціального устаткування. Одночасно забезпечується підтримка інфраструктури для використання електронного цифрового підпису відповідно до закону про ЕЦП, організація віртуальних каналів для безпечного підключення окремих станцій локальної мережі до відкритих ресурсів Інтернет, захист конфіденційних даних на дисках при таких підключеннях.

Технологія ViPNet - це набір програмних модулів, установкою яких на різні комп'ютери корпоративної мережі - зовні, зсередини, на межі локальної мережі, забезпечується досягнення довірчості стосунків, безпеки комунікацій та технічних засобів, безпеки й достовірності інформаційних ресурсів в корпоративній мережі.

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З НЕКОМЕРЦІЙНИМИ НЕДЕРЖАВНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЩО СПРІЯЮТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Логачова С.С.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Одним із перспективних напрямів створення конкурентного ринкового середовища в усьому світі було, є й залишається мале підприємництво. Але в Україні сьогодні склалася така ситуація, що суб'єктам малого підприємництва складно самотійно виживати – їх необхідна підтримка. Треба виділити наступні види підтримки малого підприємництва: державна, міжсекторна, самоорганізована та громадська.

Одним з перспективних видів підтримки малого підприємництва є громадська підтримка, яка реалізується некомерційними недержавними організаціями (НДО), що сприяють діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Можна виділити декілька основних напрямів та форм підтримки некомерційними недержавними організаціями діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Першим напрямом підтримки НДО діяльності малого підприємництва слід вважати безпосереднє надання послуг, в яких є потреба.

Другий напрям підтримки – непрямий, сутність якого полягає в виконанні замовлень на проведення різного роду досліджень і залучення грантів вітчизняних та іноземних фондів. Дослідження, які проводять НДО, є інформаційною базою для прийняття рішень для різних фондів щодо розміщення інвестицій за пріоритетними напрямками розвитку регіону та прийняття заходів з економічної ситуації в регіоні.

Третім напрямом підтримки НДО діяльності суб'єктів малого підприємництва є сприяння. Робота НДО в цьому сенсі припускає створення умов для діяльності малих підприємств: створення інфраструктури підтримки малого підприємництва шляхом започаткування інформаційних центрів, бізнес-інкубаторів, залучення громадськості до проблем малого підприємництва за допомогою активної співпраці зі ЗМІ або випуск власної друкованої продукції, розробка і постійне оновлення інформації про регіон та підприємства у мережі Інтернет.

Четвертий напрям – опосередкований. Він зумовлений визначенням некомерційної недержавної організації, є важливим і самим складним в реалізації. Тому його треба розглянути більш детально.

Сутність опосередкованого напрямку підтримки НДО малих підприємств складається в активній співпраці НДО з органами державної влади та місцевого самоврядування. Треба відразу уточнити, що необхідно розрізняти взаємодію й спільне прийняття рішень НДО й органів влади. У першому випадку потрібно говорити про систему залучення НДО до проведення спільних акцій, про інформаційний обмін; а в другому - про способи виявлення інтересів НДО й урахуванні їх думки при прийнятті рішень органами місцевого самоврядування.

Перший випадок реалізується в державних програмах регіональної підтримки підприємств малого підприємництва, зокрема тих, де впродовж декількох останніх років розробляються програми саме розвитку малого підприємництва

У другому випадку активної співпраці НДО з органами державної влади та місцевого самоврядування НДО намагаються впливати на діяльність місцевих органів влади та лобювати інтереси малого підприємництва. Можна виділити багато форм безпосередньої участі недержавних некомерційних організацій у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування. Представляється, що найбільш застосовуваними й перспективними є ініціативні групи, консультативні ради й асоціації.

Тимчасові ініціативні групи може створювати орган місцевого самоврядування для вирішення конкретного питання, наприклад, для експертизи або розробки нормативного акту регіонального рівня. Після виконання роботи група розпускається. Тимчасові ініціативні групи є самою гнучкою з усіх форм співпраці НДО з органами державної влади та місцевого самоврядування, тому що існує можливість запрошувати щораз людей, які спеціалізуються по темі вирішуваного питання, мають відповідний досвід, та можуть чітко сформулювати свою думку. Звичайно рекомендації тимчасових ініціативних груп не мають суттєвого впливу й часто розглядаються лише як додаткова інформація.

У консультативній раді, у якій переважають представники органів місцевого самоврядування, участь НДО в прийнятті рішень органами місцевого самоврядування номінальна, тому що більшість голосів належить чиновникам і рішення буде, напевно, відображати їхню думку. Представники НДО виступають як канал передачі інформації й, у силу своєї нечисленності, представляють інтереси тільки своїх організацій.

Консультативна рада з вільним членством, у якій переважають представники НДО є дуже демократичною формою, де часом демократія доводиться до крайнощів: рішення приймаються тільки одноголосно. До того ж у таку раду часто запрошуються всі бажаючі, а зрештою далеко не всі реально працюють. Склад, що постійно змінюється (як по персоналіях, так і по чисельності) може привести до прийняття діаметрально протилежних рішень на різних засіданнях, а так як за рішення ніхто не відповідає крім лідера, звідси велика залежність від його особистості.

Асоціації некомерційних організацій є юридичними особами, що поєднують всі НДО або НДО, що сприяють діяльності суб'єктів малого підприємництва. Головною їх метою є представлення інтересів малого підприємництва у різних структурах (як державних, так і недержавних), а також акумулювання ідей й інформації, і на цій основі реалізація спільних проектів.

Асоціації не мають більшості недоліків консультативних рад, але вони потребують від НДО готовності до офіційного об'єднання на довгий час.

Структура асоціації повинна бути підпорядкована головній меті - представленню НДО в органах влади. Голова організації повинен займатися оперативним управлінням і керівництвом діяльності представницького органу. Останній же, в першу чергу, здійснює функції консультативних рад при органах місцевого самоврядування і вирішує лише глобальні питання розвитку асоціації. Орган місцевого самоврядування в цьому випадку вза-

ємодіє з незалежною організацією, а точніше її представницьким органом. У перспективі ці відносини цілком можуть будуватися на договірній основі. Асоціації, крім того, можуть: проводити свої проекти й залучати на них кошти; створювати інформаційні центри; захищати інтереси малих підприємців на рівні державних і муніципальних органів влади, в інших організаціях.

Таким чином, асоціація здатна виконувати більш широке коло завдань, ніж консультативні ради, а значить задовольняти інтереси більшого числа організацій.

У наш час органи місцевого самоврядування й недержавні некомерційні організації перебувають у повній або частковій ізоляції один від одного. Органи місцевого самоврядування не знають точну кількість НДО, чим вони займаються і яким потенціалом володіють. НДО не мають інформації про програми підтримки малого підприємництва, про пріоритетні напрямки державної політики, що стосується малих підприємств, про нормативні акти, що розроблюються і вже прийняті. Як наслідок, обидві сторони не задоволені роботою одна одної, прийняті органами місцевого самоврядування рішення не враховують потреби й потенціал НДО, останні не довіряють органам місцевого самоврядування, отожднюючи їх із владою в цілому. Найчастіше виконавчі органи місцевого самоврядування й НДО дублюють свої дії, що веде до неефективної роботи з вирішення проблем малого підприємництва. Перебороти ці проблеми можливо через створення й діяльність спеціальної структури суспільно-муніципального інформаційного центру (далі - СМІЦ), метою діяльності якого є формування механізму динамічного взаємного обміну інформацією між органами місцевого самоврядування й НДО.

Основними принципами діяльності СМІЦ є: оперативність (у строк) інформації; відкритість (загальнодоступність) інформації; затребуваність інформації; вірогідність інформації; СМІЦ повинен займатися тільки збором і первинною обробкою інформації, не інтерпретуючи її.

Таким чином, можна зробити висновки, що дотепер питання підтримки НДО діяльності суб'єктів малого підприємництва було мало вивченим, а особливо взаємодія органів місцевого самоврядування з некомерційними недержавними організаціями, що сприяють діяльності суб'єктів малого підприємництва. Але так як цей напрямок підтримки виявився важливим і перспективним, його потрібно вивчати більш детально.

ОГЛЯД ДЕЯКИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Поляченко О.Ю.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Рідкісний користувач замислюється проблемою несанкціонованого доступу до комп'ютера, особливо якщо цей комп'ютер стоїть удома і окрім домочадців ніхто до нього не підходить. Але якщо мова йде про величезній локальній мережі, одним з комп'ютерів який може скористатися будь-яка людина, то справи йдуть абсолютно інакше. Сьогодні розглянемо три програми, які так чи інакше, але захищають від несанкціонованого доступу до комп'ютера.

Програмний продукт	Сайт	Опис
FileControl	www.filecontrol.ru	Ця програма призначена для контролю доступу до розташованих на комп'ютерах локальної мережі мобільним пристроям і носіям інформації, таким як Floppy driver і CD/DVD приводи, Bluetooth і USB-пристрої та інш. Заблокувавши подібні пристрої - користувач не зможе «принести» нову інформацію (наприклад, віруси або інші програми для злому) і понести що є (наприклад, важливі дані, секретну інформацію). Робота з програмою дуже проста. Спочатку запускаємо панель управління програмою (вибираємо сервер і вводимо пароль). Потім редагуємо список комп'ютерів, які необхідно контролювати, і встановлюємо драйвера стеження. Після цього на кожному комп'ютері встановлюємо політики доступу до різних пристроїв – від USB, до COM і LPT портів. Можливі три політики: повний доступ (ніяких обмежень не немає), тільки читання, немає доступу. Установка і настройка програми займають мінімум часу.
Dekart Logon	http://www.dekart.com/products/access_control/logon/	Ця програма дозволяє використовувати ключі для доступу до комп'ютера. Як ключ можуть виступати USB-flash, смарт-карти, токени. Вибираємо пристрій, який виступатиме в ролі ключа (наприклад, USB-flash). На вибраний пристрій записуються призначені для користувача профайли. Потім настраюємо пароль, біологічні дані (BIO ID) і мітку. Так само можна встановити дії, які застосовуватимуться при вилученні ключа. Наприклад, повне блокування комп'ютера. Використовуючи настройку «вхід тільки по ключу», отримуємо ситуацію, коли за комп'ютером може працювати тільки та людина, у якої є пристрій-ключ для цього комп'ютера.
DeviceLock	http://www.protect-me.com/ru/dl/index.htm	Ця програма дозволяє контролювати доступ користувачів або груп до пристроїв (USB, CD/DVD, WiFi, COM, LPT і т.д.). При цьому контроль доступу до портів введення/виводу може залежати від часу і дня тижня (наприклад, на вихідні можна забороняти абсолютно все, а в решту днів забороняти тільки певні порти). Так само можна задавати дозволи для різних об'єктів (файли, контакти, пошта і т.д.), що передаються с/на КПК, що працюють під управлінням ОС Windows Mobile. Призначати спеціальні "політики шифрування" для змінних носіїв, зашифрованих за допомогою продукту PGP Whole Disk Encryption, і для флеш-дисків Lexar SAFE PSD, що підтримують апаратне шифрування даних. Для кожного користувача або групи можна задати свій список пристроїв, доступ до яких буде завжди дозволений. Ці пристрої можна ідентифікувати по моделі і по унікальному серійному номеру. Нарешті, одна з найкорисніших функцій - протоколювання всіх дій користувачів з пристроями і файлами (копіювання, читання, видалення і т.п.), також можливе збереження точної копії даних, копійованих на зовнішні пристрої і передавані через послідовні і паралельні порти (тіньове копіювання). DeviceLock рясніє всілякими функціями, але і складність роботи висока.

Висновок: у цьому огляді розглянули три програми, які допоможуть захистити комп'ютер від несанкціонованого доступу або небажаної передачі інформації на зовнішній пристрій. Звичайно, цих програм має сенс ставити на робочі станції локальної мережі підприємства.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДОХОДІВ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ І МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

О. А. Садовников, Н. О. Шеховцова, Мовлян О.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Метою МСА 700 «Аудиторський висновок про фінансову звітність» є визначення основних положень і надання рекомендацій щодо форми та змісту аудиторського висновку фінансової звітності суб'єкта господарювання, який складено незалежним аудитором [7, с. 67].

Згідно з міжнародними стандартами аудиту (наприклад, МСА 500-599 «Аудиторські докази»), Законом України «Про аудиторську діяльність» аудитор повинен проаналізувати і оцінити отримані аудиторські докази для формування свого висновку про перевірену фінансову звітність.

Питання дослідження аудиту обліку доходу за видами діяльності на підприємствах є дуже важливим і актуальним в наш час. Це пов'язано з тим, що з розвитком ринкових відносин та відносної стабілізації в економіці країни, господарюючі суб'єкти почали окрім основної діяльності інвестувати вільні активи в фінансову та інвестиційну діяльність. Метою такої діяльності підприємства - є отримання доходу. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності; її доходність і є вирішальними для підприємства. Окрім його керівництва і колективу вони цікавлять вкладників капіталу (інвесторів), кредиторів, державні органи, в першу чергу податкову службу, фондові біржі, які займаються купівлею-продажем цінних паперів та ін.

Практичне значення показника доходу полягає в тому, що він характеризує загальну суму коштів, яка поступає підприємству за певний період і, за вирахування податків, може бути використана на споживання та інвестування. Доход іноді є об'єктом оподаткування.

Шляхи вдосконалення аудиту обліку доходів за видами діяльності в умовах національних та міжнародних стандартів з урахуванням практики і досвіду, наступні:

1. Фінансова звітність узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємств і є матеріалом для всебічного аналізу з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Правильні висновки про діяльність підприємства можна зробити лише при наявності достовірної фінансової звітності, що передбачає проведення якісного та об'єктивного аудиту.

2. Враховуючи те, що система аудиту в Україні знаходиться у процесі розвитку та вдосконалення, виникає необхідність у створенні системи контролю його якості. Сьогодні якість вітчизняного аудиту взагалі й аудиту фінансової звітності зокрема викликає багато нарікань: методика перевірки залишається недосконалою і не повністю враховує сучасні наукові надбання, що мають бути покладені в основу розвитку аудиторської практики.

3. Методи вибіркової перевірки використовуються аудитором як для оцінювання системи внутрішнього контролю, так і для аудиторських процедур по суті.

В МСА 230 «Документація» вказується, що «Аудитор повинен документально оформити інформацію, яка є важливою з нагляду формування аудиторських доказів на підтримку аудиторської думки, а також доказів того, що аудиторська перевірка виконувалася у відповідності до МСА.

В навчальному посібнику академіка АЕНУ, д. е. н., проф. І. І. Пилипенка приведені такі робочі документи аудитора:

- Програма аудиту доходів.
- Тест з питань бухгалтерського обліку доходів.
- Визначення суттєвості доходів (питома вага в загальному обсязі доходів).
- Реєстр вибіркової перевірки на співвідношення ціни реалізованої продукції з прейскурантною.
- Відомість перевірки повноти обліку відвантаження та реалізації продукції за період.
- Реєстр вибіркової перевірки кількості відвантаженої продукції за даними складського обліку та документів на відвантаження продукції.
- Перелік помилок і порушень, виявлених при аудиті доходу.

- Тест вибіркової перевірки повноти відображення на рахунках орендної плати з операційної оренди.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Смірная С.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Реальна еколого-економічна ситуація диктує необхідність розробки концепції й впровадження дієвого організаційно-економічного механізму забезпечення екологічної безпеки підприємств, який зможе попереджуючи впливати на причини забруднення довкілля. Необхідно підвищити відповідальність підприємств за завданий природі збиток і у той же час підвищити їх зацікавленість у дотриманні вимог екології. При цьому цілі виробничої діяльності підприємств мають гармонічно відповідати екологічним вимогам суспільства.

Для реалізації екологоспрямованих нововведень на виробничих підприємствах в структурі механізму забезпечення їх екологічної безпеки необхідно виділити організаційний етап, що передбачає розробку загальної стратегії екологоорієнтованого виробництва через здійснення нововведень, спрямованих на екологізацію виробництва; визначення програмних цілей; постановку задач; розроблення організаційної структури управління еколого-економічними процесами і визначення відповідальності за прийняття рішень.

Організаційні заходи включають систему професійної підготовки і відповідний розподіл посадових обов'язків, а також можливо введення нових організаційних форм (нова система управління або нові елементи в системі управління, діючої на підприємстві). Усвідомлення керівниками підприємств актуальності проблеми забезпечення екологічної безпеки в нинішніх умовах господарювання є введення до організаційної структури підприємств спеціальних елементів управління, призначених забезпечити їх екологічну безпеку. Організаційна підсистема зазначеного механізму згідно з його цільовою функцією, поряд із традиційними елементами структури виробничого підприємства такими, як загальні функціональні служби (функціональний керівник – директор, фінансово-економічна служба, виробнича служба), включає спеціальну функціональну ланку еколого-економічного управління підприємством – менеджера з екології.

Досить часто функції менеджера з екології здійснюють посадові особи, які суміщають їх з виконанням інших функціональних обов'язків (наприклад, головний бухгалтер, фінансовий менеджер, начальник виробничого цеху). Спеціалізовані організаційно-управлінські структури, до функцій котрих належить екологоспрямована діяльність, існують, як правило, тільки на великих промислових підприємствах–природокористувачах. Для МСП виробничого типу, враховуючи їх відносно невеликий розмір, виконання даних функцій покладається на менеджера з екології, виділення якого в якості окремої ланки (окремої функції) управління підприємством уявляється доцільним при здійсненні екологізації виробництва.

Діяльність щодо впровадження екологоспрямованих нововведень повинна здійснюватися, в першу чергу, на рівні внутрішньофірмового планування. Ця форма економічного планування досить розвинута в практиці діяльності зарубіжних підприємств, у тому числі й у сфері екологізації виробництва, котра здійснюється на мікрорівні. Подібний досвід розвитку екологічно орієнтованого виробництва з успіхом застосовується в діяльності зарубіжних фірм. Як відомо, Німеччина традиційно вважається країною з найбільш жорсткими екологічними вимогами. Програмою Міністерства досліджень і технологій Німеччини 5% державних бюджетних коштів виділяються на НДДКР у сфері екотехнологій. Всі підприємства в Німеччині в обов'язковому порядку проходять екологічний аудит. Крім того, на кожному підприємстві Німеччини вводиться посада менеджера з екології. В умовах, коли більшість промислових підприємств України мають реструктуризовати своє виробництво, засвоїти нові види продукції, знайти нові ринки її збуту (в тому числі й зовнішні), врахування екологічного фактора в процесі виробництва слід вважати необхідною мірою для покращення еколого-економічної ситуації в країні.

Концепція організаційно-економічного механізму передбачає як урахування витрат з екологізації виробництва, так і визначення економічного ефекту від запобіжних заходів

щодо попередження забруднень навколишнього середовища. Менеджеру з екології у співробітництві з фінансовою та бухгалтерською службами підприємства доцільно провести економічний аналіз витрат на екологічні цілі, відверненого економічного збитку і можливого додаткового доходу від проведення заходів щодо екологізації виробництва. Крім того, введення посади менеджера з екології як спеціальної функціональної ланки в загальній системі управління підприємством допоможе забезпечити формування на підприємстві спеціального фонду фінансових ресурсів, призначеного для здійснення фінансової підтримки організаційно-економічного механізму.

ОЦІНКА РИЗИКІВ ЕКОЛОГІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Соколова Я.В., Приходченко М.С.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Екологічна безпека є складовою частиною національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, навколишнього середовища і держави від реальних або потенційних загроз, що утворюються під впливом антропогенних або природних факторів щодо навколишнього середовища. Основною метою підходів, що дозволяють здійснити екологічний моніторинг і прогнозувати розвиток процесів в навколишньому середовищі, є оцінка і прогноз реально або потенційно існуючих ризиків негативного впливу екологічно небезпечних підприємств на навколишнє середовище, людину і економіку. Необхідність такої оцінки обумовлена тим, що негативні впливи можуть викликати зміни рівноваги складених компонентів екосистеми і екосистеми в цілому.

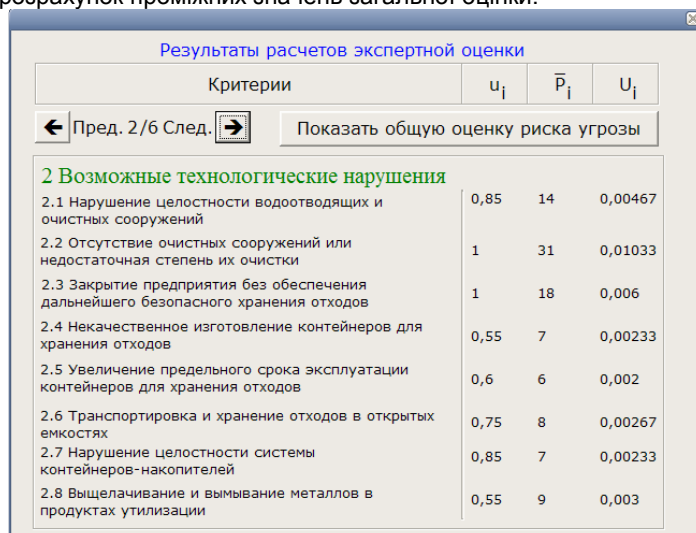
Застосування програми оцінки ризиків виникнення аварії на екологічно небезпечних підприємствах в сприянні з групами компетентних експертів дозволяють своєчасно визначити ризик для навколишнього середовища, населення, працівників підприємства [1]. Тому для розробки апарату, що був покладений в основу інформаційної системи оцінки ризику, використаний метод “мозкового штурму”. Для реалізації алгоритму за основу була вибрана мова програмування C++.

Спочатку ми вносимо експертні оцінки: 1) джерел загрози, 2) можливих технологічних порушень, 3) чинників, які сприяють аварії, 4) надійності системи безпеки, 5) наслідків аварії, 6) характеру збитку [2].

Критерии	Количество оценок			Вес критерия P_i
	Сильно вероятно (70-100), 1	Вероятно (40-69), 0,5	Мало вероятно (0-39), 0	
← Пред. 2/6 След. → <input checked="" type="button" value="Расчитать"/>				
2 Возможные технологические нарушения				
2.1 Нарушение целостности водоотводящих и очистных сооружений	7	3	0	14
2.2 Отсутствие очистных сооружений или недостаточная степень их очистки	10	0	0	31
2.3 Закрытие предприятия без обеспечения дальнейшего безопасного хранения отходов	10	0	0	18
2.4 Некачественное изготовление контейнеров для хранения отходов	3	5	2	7
2.5 Увеличение предельного срока эксплуатации контейнеров для хранения	5	2	3	6
2.6 Транспортировка и хранение отходов в открытых емкостях	6	3	1	8
2.7 Нарушение целостности системы контейнеров-накопителей	7	3	0	7
2.8 Выщелачивание и вымывание металлов в продуктах утилизации	4	3	3	9

Рис. 1. Головне вікно програми. Приклад результатів експертної оцінки по п.2. «Можливі технологічні порушення»

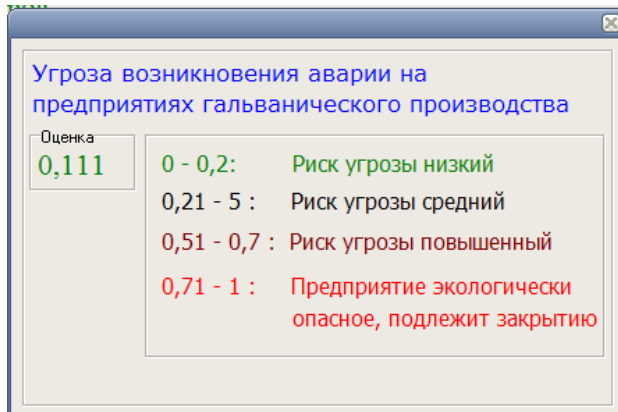
По натисненню клавіші «Розрахувати» відбувається прочитування з полів даних і відбувається розрахунок проміжних значень загальної оцінки.

Критерии	u_i	$\bar{P}_i$	U_i
2 Возможные технологические нарушения			
2.1 Нарушение целостности водоотводящих и очистных сооружений	0,85	14	0,00467
2.2 Отсутствие очистных сооружений или недостаточная степень их очистки	1	31	0,01033
2.3 Закрытие предприятия без обеспечения дальнейшего безопасного хранения отходов	1	18	0,006
2.4 Некачественное изготовление контейнеров для хранения отходов	0,55	7	0,00233
2.5 Увеличение предельного срока эксплуатации контейнеров для хранения отходов	0,6	6	0,002
2.6 Транспортировка и хранение отходов в открытых емкостях	0,75	8	0,00267
2.7 Нарушение целостности системы контейнеров-накопителей	0,85	7	0,00233
2.8 Выщелачивание и вымывание металлов в продуктах утилизации	0,55	9	0,003

Рис. 2. Приклад результатів розрахунків експертної оцінки «Можливі технологічні порушення»

Натискаючи кнопку «Показати загальну оцінку ризику загрози» відбувається загальне обчислення оцінки. У результуючому вікні ми можемо оцінити ступінь загрози і провести ранжирування.

Угроза возникновения аварии на предприятиях гальванического производства

Оценка: **0,111**

0 - 0,2: Риск угрозы низкий
 0,21 - 5 : Риск угрозы средний
 0,51 - 0,7 : Риск угрозы повышенный
 0,71 - 1 : Предприятие экологически опасное, подлежит закрытию

Рис. 3. Результат обчислень програми – ризик виникнення аварії на підприємстві

Таким чином, розроблена програма на підставі вхідної інформації, представлена у вигляді експертних оцінок від 0 до 100 балів, що описують ступінь загрози підприємства на навколишнє середовище, і розбиту на 3 категорії: «сильно ймовірно», «ймовірно» і «маловірогідно», видає на вихід загальну оцінку загрози аварії на підприємстві гальванічного типу. Проте розробка локальної інформаційної системи не вирішує всіх проблем, що виникають при нанесенні екологічного збитку роботою промислових підприємств. Інтеграція інформаційних ресурсів в єдине інформаційне середовище і організація доступу до обчислювальних ресурсів є одним з найважливіших напрямів розвитку сучасних інформаційних технологій.

Література

1. Бородин Н.А. Модель прогноза загрязнения окружающей среды при хранении гальванического шлама // Экология и ресурсы, 2005. – Вып. 12. – С. 67-74.
2. Бородин Н.А. Оцінка ризику впливу відходів гальванічного виробництва на безпеку людини та навколишнє середовище // Екологія і ресурси, 2005. – Вып. 11. – С. 92-94.

ПОНЯТЫЕ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ

Старокожев О.А.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Институт понятых – один из рано возникших и сформировавшихся в законодательстве. Его история насчитывает около четырех веков, при этом он является одним из самых стабильных и консервативных институтов судопроизводства.

В ст.127 УПК Украины определено, что в качестве понятых приглашаются лица, незаинтересованные в деле. Привлечение незаинтересованных лиц в качестве понятых имеет целью создания необходимых условий для наиболее объективного и правильного производства таких следственных действий, как обыск, выемка, опись имущества и других (ч.1 ст.127 УПК).

Понятые обязаны присутствовать при производстве следственного действия, но не участвовать в его проведении и засвидетельствовать своими подписями соответствие записей в протоколе выполненным действиям.

Как говорилось выше, для соблюдения объективности в качестве понятых приглашаются только те лица, которые незаинтересованные в деле. То есть, это люди, случайно оказавшиеся на месте проведения следственных действий. Они должны быть совершенно независимы от сотрудников правоохранительных органов. Более того, понятые выступают в роли представителей общества, призванных от его имени контролировать соблюдение законов следователями и оперативными работниками. В соответствии с законом они имеют право обращать внимание следователя на любые обстоятельства, касающиеся производимого следственного действия, делать замечания по поводу произведенных действий, которые обязательно заносятся в протокол.

В то же время, несмотря на достаточно детальную регламентацию статуса понятых в теории и практике уголовного процесса в отношении данного института существуют различные взгляды, в том числе и диаметрально противоположные. Обобщая научные суждения и мнения ученых-процессуалистов и практических работников, можно свести выдвигаемые ими аргументы к двум следующим позициям.

В пользу сохранения института понятых приводятся следующие доводы:

- устоявшаяся модель привлечения понятых выдержала проверку временем;
- в процессе исследования полученных с участием понятых доказательств, последние могут перейти в положение свидетелей обвинения;
- понятые обеспечивают процессуальные гарантии прав личности и интересов правосудия.

Противники института понятых в качестве основных доводов приводят следующие суждения:

- незаинтересованность граждан в оказании содействия правосудию;
- стремительное развитие научно-технического прогресса, позволяющее с достаточной достоверностью фиксировать любые действия органов уголовного преследования;
- невозможность обеспечения участия понятых в исключительных случаях.

По нашему мнению, в данной ситуации приемлем компромиссный вариант разрешения проблемы. Он основан на тесной взаимосвязи уголовного процесса и права, проявляющейся в эффективных материально-правовых санкциях за процессуальные нарушения в ходе доказывания, в том числе с участием или без участия понятых. Например, повышенная уголовная ответственность за фальсификацию доказательств как для должностных лиц, так и для понятых.

В отдельных случаях отсутствие понятых может быть компенсировано применением научно-технических средств и участием в процессуальном действии заинтересованных в исходе дела представителей стороны защиты.

Кроме того, в действующем законе вызывает неоднозначное толкование термин «незаинтересованное лицо». В этой связи уместно дать разъяснение этому термину и в организационном плане создать постоянно действующую общественную структуру, включающую список лиц, которые потенциально могут выполнять вспомогательные функции в уголовном процессе (понятые, статисты и т.п.). Данные лица должны пройти первона-

чальную подготовку, усвоить свои права и обязанности. Их выбор может определяться методом случайной выборки, исключающим субъективный подход, и при этом им необходимо возмещать понесенные расходы через механизм процессуальных издержек.

ТЕОРІЯ ВИСОКОЕФЕКТИВНОГО СИНТЕЗУ ОПТИЧНОГО ВИХОРУ З ГАУССОВОГО ПУЧКА

Хорошун Г. М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Оптичні вихори (ОВ) є унікальними об'єктами, що мають гелікоїдальну форму хвильового фронту, навколо осі якого відбувається циркуляція світлового потоку. Частота обертання вектора Умова-Пойнтінга визначається зарядом m оптичного вихору. ОВ утворюються як Лаггер-Гауссові моди LG_0^m потужного лазера, або за допомогою додаткових амплітудно-фазових пристроїв, таких як фазовий клин, дифракційні амплітудні та фазові ґратки, які мають певні недоліки – малий коефіцієнт перетворення у ненульових дифракційних максимумах або складність отримання необхідного оптичного елемента у стандартних лабораторних умовах. Актуальність питання щодо знаходження простого та високоефективного методу синтезу оптичних вихорів з одного боку зумовлена необхідністю впровадження сучасних наукових доробок у навчальний процес, оптичні лабораторії якого обладнані малопотужними лазерами, з метою підвищення якості освіти студентів фізичних спеціальностей та з іншого боку – широким колом застосування ОВ як оптичних пінцетів, багатоканальних маніпуляторів мікрочастками, пристроїв сортування об'єктів, менших за розмір довжини хвилі світла.

Динаміку утворення та просторової еволюції цих об'єктів пропонується вивчати за допомогою модифікованої дифузійної моделі дифракції у параксіальному наближенні. Розглядається лінійно поляризований пучок, що поширюється уздовж осі z , та описується векторним потенціалом

$$A = eU(x, y, z) \exp[i(\omega t - kz)], \quad (1)$$

де $\vec{e}$ – одиничний вектор, що вказує напрямок поляризації, $U(x, y, z) = u + iv$ – комплексна амплітуда поля, ω – частота світла, t – час, k – хвильовий вектор, який задовольняє параболічному рівнянню Леонтовича

$$-2ik \frac{\partial A}{\partial z} = \frac{\partial^2 A}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 A}{\partial y^2}. \quad (2)$$

Для якісного аналізу виникнення оптичних вихорів у світловому полі замінимо z на умовний час τ та виразимо окремо диференціальні рівняння для реальної u та уявної v компонент комплексної амплітуди U . Одержимо систему рівнянь, що описує динаміку збуреного світлового поля на площині XY у часі τ :

$$\frac{\partial u}{\partial \tau} = \frac{1}{4} \left(\frac{\partial^2 v}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 v}{\partial y^2} \right), \quad \frac{\partial v}{\partial \tau} = -\frac{1}{4} \left(\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} \right). \quad (3)$$

у безрозмірних змінних $\tau \Rightarrow z/L_R$, $x, y \Rightarrow x/r_0, y/r_0$ (r_0 – радіус перетяжки Гауссового пучка, довжина Релея $L_R = kr_0^2/2$). Якщо амплітудний розподіл поля розкласти по плоских хвилях з різними хвильовими векторами $k_\perp$

$$\begin{aligned} u_n(x, \tau) &= u_0 \exp[-i(\hat{\omega}_{\perp n} \tau - (k_{\perp nx} x + k_{\perp ny} y))], \\ v_n(x, \tau) &= v_0 \exp[-i(\hat{\omega}_{\perp n} \tau - (k_{\perp nx} x + k_{\perp ny} y))], \end{aligned} \quad (4)$$

що розповсюджуються в напрямку XY . Найбільший вклад у амплітудний розподіл значної інтенсивності складають гармоніки з довжиною, визначеною за шириною амплітудного спектру $\Delta k_{\perp}$ початкового пучка за допомогою перетворення Фур'є. Цей параметр дозволяє визначити величину фазового набігу у поперечному перетині пучка для синтезу сингулярного пучка (рис.1) з гауссового пучка з коефіцієнтом перетворення 54%-96% в залежності від часу спостереження $\tau=z$ за відношенням інтенсивності отриманого пучку до моди лазерного резонатора LG_0^1 .

Експериментальна реалізація запропонованого методу можлива за допомогою використання двох дзеркал, нахилених під певним кутом до площини поперечного перетину Гауссового пучка.

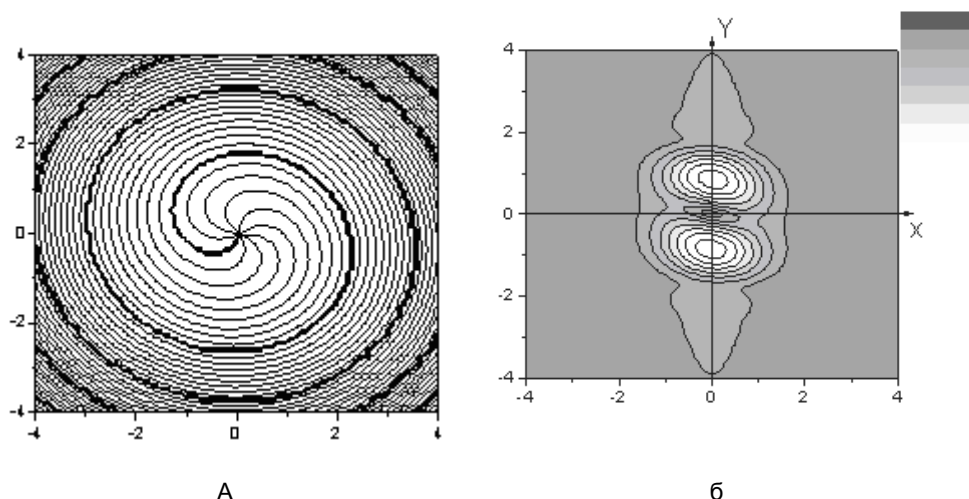

Рис 1. Розподіл фази (а) і амплітуди (б) синтезованого оптичного вихору

МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗАДАЧ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СРЕДЫ MATHCARD В РЕШЕНИИ ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗАДАЧ

Шарая А.Г., Тихонова Ю.О.,

Краснодонский факультет инженерии и менеджмента Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля

Реальные процессы очень сложны, поэтому для их изучения хорошо бы построить модель, т.е. упрощенную копию, которая отражала бы существенные черты изучаемого процесса. Построение такой модели - это искусство. Чем удачнее будет подобрана модель, т.е. чем точнее она будет отображать черты реального объекта, тем успешнее и полезнее будут вводы и рекомендации. В научном исследовании используются различные модели:

1. натуральные (архитектурные, модели построения ТЭС, города и т.д.);
2. абстрактные;
3. физические (схемы);
4. математические (из переменных, функций, уравнений, неравенств, систем уравнений, систем неравенств и т.д.).

В качестве примера возьмем экономическую задачу, построим ей модель в виде системы линейных алгебраических уравнений (СЛАУ) и покажем использование ЭВМ в решении таких задач.

Задача.

С двух заводов поставляются автомобили для двух автохозяйств, потребности которых соответственно 200 и 300 машин. Первый завод выпускает 350 машин, второй - 150. Известны затраты на перевозку машин с завода в каждое хозяйство. Они заданы в таблице

Завод	Затраты на перевозку в автохоз-во, ден. единица	
	I автохоз-во	II автохоз-во
1	15	20
2	8	25

Минимальные затраты на перевозку 7950 ед. Найти оптимальный план перевозок машин.

Решение.

x_1 - число машин, передаваемых I заводом I автохозяйству,

x_2 - число машин, передаваемых II заводом II автохозяйству,

тогда $x_1 + x_2 = 350$.

x_3 - число машин, передаваемых II заводом I автохозяйству,

x_4 - число машин, передаваемых II заводом II автохозяйству,

тогда $x_3 + x_4 = 150$.

Потребности: $x_1 + x_2 = 200$ – I автохозяйство берет автомобили из I и II заводов.

$x_2 + x_4 = 300$ - II автохозяйство берет с обоих заводов.

Учтем затраты на перевозку: $15x_1 + 20x_2 + 8x_3 + 25x_4 = 7950$.

Составим систему уравнений:

$$\begin{cases} 15x_1 + 20x_2 + 8x_3 + 25x_4 = 7950 \\ x_1 + x_2 = 350 \\ x_3 + x_4 = 150 \\ x_1 + x_3 = 200 \\ x_2 + x_4 = 300 \end{cases}$$

Получим математическую модель данной задачи.

Традиционно, такую систему можно решить методом Крамера, или методом Гаусса, или матричным методом. Но уровень достоверности обработки данных задачи и исследования её результатов зависит не только от умений и знаний человека, но и от технологий, которые он применяет для того, чтобы производимые действия проходили с заданной степенью оперативности. Поэтому целью работы - показать применение программного продукта Mathcad для решения систем линейных уравнений.

Этот пакет позволяет исследователю, не владеющему в полной мере умением решать указанными выше методами, самостоятельно выполнить громоздкие вычисления.

Являясь средой для автоматизации выполнения различных математических и технических расчетов, Mathcad предоставляет пользователю инструментарий для работы с формулами, числами, графиками и тестами. Он снабжен простым в освоении графическим интерфейсом, взаимодействие между пользователем и программой происходит с помощью команд главного меню, панели инструментов и контекстного меню и проводится в режиме диалога.

Данный программный продукт содержит более сотни операторов и логических функций, предназначенных для численного и символьного решения задач различной сложности.

Основное отличие Mathcad от других программных средств состоит в том, что математические выражения на дисплее представлены в общепринятой математической нотации, т.е. в системе общепринятых письменных обозначений, и имеют такой же вид, как в книге, тетради или на доске.

Рассмотрим решение исходной задачи.

Запишем систему в матричной форме

$$\begin{pmatrix} 15 & 20 & 8 & 25 & | & 750 \\ 1 & 1 & 0 & 0 & | & 350 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & | & 150 \\ 1 & 0 & 1 & 0 & | & 200 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & | & 300 \end{pmatrix} \cdot A: A := \begin{pmatrix} 15 & 20 & 25 \\ 1 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot B := \begin{pmatrix} 750 \\ 350 \\ 150 \\ 200 \\ 300 \end{pmatrix}$$

$x := \text{solve}(A, B)$ - эта команда выполняет все операции, предусмотренные матричным методом: умножение матрицы, нахождение обратной матрицы, транспонирование и т.д.

$$x = \begin{pmatrix} 50 \\ 300 \\ 150 \\ -4,785 * 10^{-14} \end{pmatrix}$$

Решение обычным методом высшей математики включало бы:

1. определение ранга матрицы системы;
2. определение ранга расширенной матрицы системы;
3. $\text{rang } A = \text{rang } B = 4$, V строку надо было бы отбросить.

Все это делает программа Mathcad. Интересно заметить, что порядок вычислений методом Крамера в Mathcad такой же, как и в обычных математических преобразованиях, только определители вычисляются быстрее.

Применение Mathcad в методе Гаусса приводит к ещё более быстрым расчетам, так как сама программа Mathcad производит все операции над строками и столбцами.

Но самый громоздкий метод матричный в Mathcad выполняется ещё быстрее, чем два предыдущих.

Следовательно, использование программы Mathcad при решении подобного рода задач приводит к тому, что значительно снижаются трудозатраты за счет увеличения скорости проводимых расчетов и обработки данных.

СОВРЕМЕННЫЕ ЗАДАЧИ УПРАВЛЕНИЯ РЫНКОМ ТРУДА

Гордиенко В.Д., Белоусова К.И.,

Восточнoукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В системе приоритетов современной социально-экономической стратегии демократических стран существенное место принадлежит эффективным методам использования трудовых ресурсов и обеспечению полной занятости. Весомость этих составляющих определяется как задачей повышения конкурентоспособности выпускаемой продукции и экономики, так и наличием сложных социально-экономических последствий безработицы.

Экономический рост на протяжении последних пяти лет, увеличение темпов промышленного производства стали основой позитивных изменений на рынке труда как в целом в Украине, так и в большинстве ее регионов. Так, в прошлом году в Луганской области повысился уровень экономически активного населения, уровень занятости возрос с 55,8% до 57,1%, сократилась безработица. Эта же тенденция сохранялась и в первой половине текущего года. Сокращение объемов производства, закрытие некоторых предприятий в течении последних двух месяцев отразилось на состоянии рынка труда. Так, только в ноябре месяце за помощью в Государственный центр занятости обратилось в 4 раза больше нуждающихся, чем в прежние месяцы.

В сложившихся условиях экономического кризиса обостряются прежние нерешенные вопросы и появляется целый ряд новых проблем, решение которых, на наш взгляд, требует кардинального улучшения качества государственного управления в таком направлении как преодоление расбалансированности между рынком образовательных услуг и рынком труда. Общеизвестно, что образование является важным фактором повышения качества человеческого капитала. Всемирный банк в результате обследования 62 стран пришел к выводу, что экономический рост лишь на 16% обеспечивается физическим капиталом и на 64% человеческим, основу которого составляет образование. В Украине за последние 6 лет расходы на образование увеличились более чем в 4 раза, что существенно увеличило число выпускников с высшим образованием. Необоснованное увеличение количества специалистов с высшим образованием привело к увеличению безработицы, особенно среди экономистов и юристов, на одну вакансию которых претендовало в прошлом году 93 и 180 человек соответственно. В то же время, предприятия остро нуждаются в квалифицированных рабочих. Последнее связано с сокращением их подготовки как через систему профессионально-технических заведений, так и на самих предприятиях.

С целью решения этой проблемы необходимо:

- разработать новые подходы к механизму формирования и размещения государственного заказа на подготовку кадров на основе реальных потребностей экономики, с определением в нем полномочий заинтересованных центральных и местных органов исполнительной власти, социальных партнеров, работодателей, учебных заведений;

- усилить контроль за выполнением планов заказов и трудоустройством выпускников высшего образования и использованием государственных средств на их подготовку;

- упрощение и сокращение длительности процедуры лицензирования образовательных услуг с целью обеспечения мобильности системы высшего образования и профессионально-технического обучения, а также способности оперативно реагировать на потребности работодателей;

- усовершенствование системы управления профессионально-техническим образованием, внедрять ее многоканальное функционирование, привлекая для этого работодателей;

- шире использовать материальные стимулы, совершенствовать условия труда рабочих специальностей. Так из 300 тыс. вакансий поданных предприятиями в Государственную службу занятости 59% были с зарплатой ниже 600 грн. В Луганской области заработная плата каждой третьей вакансии ниже прожиточного уровня и лишь зарплата 6,3% вакансий выше средней по области. Это является одной из причин того, что при наличии вакансий процент трудоустройства составляет лишь 50%;

- совершенствовать механизм подготовки и переподготовки специалистов на предприятиях путем включения в план корпоративного развития программу качественного обучения и повышения квалификации, получение смежных специальностей, расширяя источники финансирования и налоговых льгот той части средств, которые идут на реализацию таких программ;

- расширять научно-методическое обеспечение учебных заведений и предприятий, которые занимаются обучением персонала (научно-методических центров, консультационных пунктов, областной совет профсоюзов и т.д.).

Комплекс таких мер будет способствовать ослаблению напряженной ситуации на рынке труда.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНИХ ГРУП В СИСТЕМІ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Ангелова В.Г., Харченко Є.І.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Одним з пріоритетних завдань реформування освіти в Україні на сучасному етапі є організація профільного навчання. Саме профільне навчання повинне сприяти свідомому професійному самовизначенню молодшої людини, поширенню індивідуалізації та диференціації, упровадженню педагогічних інновацій в учбовий процес. Проблема профільного

навчання та напрями його розвитку визначені в основних державних документах про освіту, зокрема в «Концепції профільного навчання в старшій школі».

Аналіз організації профільного навчання старшокласників в загальноосвітніх навчальних закладах свідчить, що є цілий ряд суперечностей, які знижують ефективність профільного навчання, молодь після закінчення школи недостатньо готова до свідомого вибору професії, має місце немотивований розподіл учнів за профільним навчанням.

Одним із засобів вирішення цих суперечностей та проблем, на наш погляд, є впровадження профільного навчання в системі довузівської підготовки вищого навчального закладу.

Метою статті є розробка системи профільного навчання в центрі довузівської підготовки університету, спрямованого на професійне самовизначення абітурієнтів, свідомий вибір профільного навчання та підготовку до подальшого навчання в університеті.

Аналіз напрямків та спеціальностей, що є в Університеті, дозволив виділити такі напрями профілізації, згідно з «Концепцією профільного навчання в старшій школі» [1] - це суспільно-гуманітарний, природничо-математичний та технологічний. Для цих напрямів нами визначено наступні навчальні профілі та напрями підготовки, що відповідають напрямам підготовки в університеті:

Суспільно-гуманітарний напрям профілізації

- Філологічний: – Філологічний (Українська мова та література);
– Філологія (Переклад);
- Гуманітарний: – Філософія;
– Документознавство та інформаційна діяльність;
– Туризм;
- Історично-правовий: – Історія;
– Право;
- Соціально-політичний: – Соціологія;
– Психологія;
– Політологія;
– Соціальна робота;
- Економічний: – Економічна кібернетика;
– Міжнародна економіка;
– Економіка підприємства;
– Управління персоналом та економіка праці;
– Прикладна статистика;
– Маркетинг;
– Фінанси і кредит;
– Облік і аудит;

Природно-математичний напрям профілізації

- Фізико-математичний: – Механіка;
– Фізика;
– Прикладна фізика;
- Природно-екологічний: – Гідрометеорологія;
– Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування;
– Здоров'я людини;

Технологічний напрям спеціалізації

- Менеджмент: – Менеджмент;
- Комп'ютерні технології: – Комп'ютерні науки;
– Комп'ютерна інженерія;
– Системна інженерія;
– Автоматизація і комп'ютерно-інтегровані технології;
– Безпека інформаційних і комунікативних систем;
- Інформаційно-математичний: – Інформатика;
– Прикладна математика;
- Електротехнічний: – Електроніка та електротехнології;
– Електромеханіка;

- Метрологія та інформаційно-вимірвальні технології;
- Приладобудування;
- Транспортні технології: – Транспортні технології (за видом);
- Залізничний транспорт;
- Автомобільний транспорт.

Таким чином, після діагностичного етапу, на якому з'ясовуються здібності учнів, їх інтереси та побажання, підбирається відповідний навчальний профіль навчання. В залежності від профілю навчання та підготовки учнів формуються профільні групи, в яких вже організується сам процес профільного навчання. Для чого вже потрібно здійснити добір як предметів, так і їх змісту. Це повинно забезпечити як загальноосвітню підготовку учнів, так і спеціалізовану поглиблену підготовку до майбутньої професії, сформувати профільну компетентність, допоможе адаптуватись для подальшого навчання в університеті.

МИСТЕЦТВО І СВІТОГЛЯД ОСОБИСТОСТІ

Восводіна Л.П.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Трансформації, що відбуваються у суспільстві, відповідним чином відзеркалюються на його духовній культурі, яку можна оцінити як кризову. В цих умовах особливої актуальності набувають питання, пов'язані з формуванням у молоді світогляду, зокрема, й засобами мистецтва, вплив якого на світоглядні орієнтації особистості все більш поширюється.

Феномен світогляду розглядається в науковій літературі як особливе духовно-практичне утворення, що характеризує комплекс усіх сутнісних сил особистості, систему її поглядів на світ і своє місце в ньому, відношення до оточуючої дійсності, життєві позиції, ідеали, культурні норми і цінності, принципи теоретичної і практичної діяльності. Соціальні форми духовної культури суспільства (філософія, наука, релігія, мистецтво) спрямовують свій вплив на особистість, формуючи її світогляд. Світоглядний потенціал людини набуває різних форм виявлення: світоспоглядання, світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Всі вони є складовими загальної системи світоглядної орієнтації особистості, завдяки яким гармонійно поєднуються емоційні і раціональні форми осягнення нею навколишньої дійсності. В цілісну структуру світогляду входять узагальнені уявлення людини про світ і про себе, про смисл людського життя тощо. Філософські погляди і переконання складають фундамент світогляду і виконують функцію раціонально-понятійного вираження та обґрунтування сукупності знань про сутність всесвіту, суспільного буття, історичної об'єктивної картини дійсності. Наукові знання, включені в систему світогляду, сприяють більш доцільній орієнтації людини в соціальному і природному середовищі. Релігійний світогляд абсолютизує людський досвід обожнення надприродних сил, прагнення піднятися до усвідомлення в узагальненому вигляді вищого духовного смислу людського призначення. Художній світогляд як специфічна форма емоційно-ціннісного відношення до навколишнього буття, фокусує в мистецьких творах смисложиттєві установки і орієнтири людини (естетичні і моральні цінності, ідеали та ін.).

В умовах поширеного впливу мистецтва (як його високих форм, так і форм масового мистецтва) на свідомість людини особливої уваги заслуговує художній світогляд як особистісний тип бачення навколишнього світу, його пізнання та оцінки. Художній світогляд закріплює у свідомості людини знання про соціальні процеси, різні сторони життя людини в різні історичні епохи, перетворюючи їх на емоційно забарвлені переживання, стереотипи поведінки й виражає загальнокультурний зміст світоглядної свідомості, носіями якої є окремі індивіди. Цей емоційно-чуттєвий рівень особистісного реагування розширює межі пізнання людиною навколишнього світу, допомагає усвідомити його іманентне багатство, спонукає до ціннісного переживання явищ навколишньої дійсності. Особлива активізація свідомості засобами мистецтва зумовлена тим, що художній твір є водночас і відтворенням дійсності, і вираженням авторського естетичного, морального ставлення до неї. Пізнаючи явища дійсності через ставлення до них людини, мистецтво оцінює й самі ці відносини, прагнучи виявити їхню суть. Художнім творам притаманне знання цінності буття, завдяки чому вони формують у особистості здатність до творчого уявлення, сприйняття суспільних явищ і процесів в їх цілісності й конкретності. Художня картина світу являє

собою синтез узагальнених чуттєвих образів, які відображають розвиток і функціонування природних і соціальних явищ у різних просторово-часових вимірах буття. Саме тому мистецтво може плідно впливати на розвиток світогляду людини.

Художнє життя суспільства виявляється специфічним барометром рівня його світоглядного розвитку. Світоглядні установки суспільства набувають свого втілення в мистецьких творах через таку важливу складову світогляду, як почуття, без яких знання про світ не можуть перетворитися в художні, естетичні та моральні норми, цінності, ідеали. Світоглядність є найважливішою функцією мистецтва, адже у світогляді об'єднуються пізнавальний, емоційний і діяльнісний чинники людської активності. Мистецтво дає людині унікальну можливість особистісно пережити чужий досвід "бування", й при цьому відчувати таку глибину переживань стосовно життєвих і художніх явищ, що зумовлює в ній таку універсальну самовизначеність, якої не можна досягти на рівні наукового способу освоєння світу. Людським досвідом доведено: якщо філософія і наука розвивають уміння теоретично мислити, то мистецтво вдосконалює здатність людини чуттєво споглядати навколишній світ. Мистецтво як особливий вид людської діяльності пронизує всі види світогляду (міфологічний, релігійний, науковий). Міфологічні образи сприяли розвитку художньої творчості митців різних епох і культур. У численних явищах духовного мистецтва можна простежити взаємозалежність художніх і релігійних світоглядних ідей. Художньо-філософський світогляд набув свого відбиття у творах різних епох і культур.

Мистецькі твори являють собою художній образ матеріальної дійсності в її духовно-ціннісному значенні для особистості. Художній твір є специфічною емоційно-чуттєвою моделлю дійсності, яка для свого повноцінного сприйняття і розуміння потребує адекватного відбиття у свідомості особистості як системи художніх образів. В процесі сприйняття мистецького твору як складної художньо-образної системи, яка розгортається перед реципієнтом (глядачем, слухачем, читачем), останній спілкується через цей твір з суспільною художньою свідомістю певної епохи. Результатом такого спілкування є розвиток художнього світогляду особистості.

ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ МОНІТОРИНГУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Іванова Т.І., Курина Н.В.,

*Краснодонський факультет інженерії та менеджменту Східноукраїнського
національного університету імені Володимира Даля*

Глобальні зміни, що відбулися за останнє десятиріччя в нашій державі, значно загострили проблеми навчання та виховання молоді. Яку людину повинна готувати освіта до життя? На чому слід зосередити увагу, модернізуючи освітню діяльність?

Освіта повинна готувати інтелектуально розвинену, інноваційну людину, самодостатню розвинуту особистість. Тому в процесі навчання слід не просто надати студенту суму знань, а зробити знання органічною складовою особистості, його сутністю, основою і методологією його поведінки, діяльності, самого його життя, використовувати ці знання і уміння в практичному житті, максимально наблизити всю справу навчання і виховання до конкретної сутності кожного студента.

Тому, однією з важливих проблем організації освітнього процесу, забезпечення високих результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів, їх відповідальності освітнім стандартам є створення системи відслідкування результатів на кожному з етапів навчання, у кожного студента, з кожної дисципліни. Для розв'язання означених проблем останнім часом застосовується система регулювання якості освіти, а саме педагогічний моніторинг, мета якого - забезпечення високої якості роботи.

Питанням освітнього моніторингу в останній час присвячена значна кількість наукових робіт: Майоров А.Н. Моніторинг в освіті, Шилов С.Е., Кальней В.А. Моніторинг якості освіти у школі, Саможенков В.М. Моніторинг і управління інвестиційним процесом на промислових підприємств та інші.

Будь-який рівень управлінської діяльності з точки зору моніторингу включає окреслення таких структурних компонентів: визначення мети та завдань; установлення вхідного стану справ (рівня); створення програми взаємодій; забезпечення одержання інформації за визначеною системою параметрів (надійний зворотній зв'язок); обробка інформації;

вибудовування регулюючих впливів (корекція); системна реалізація останніх. Моніторинговий підхід в навчальному закладі дає можливість простежити за змінами, які відбуваються у освітньому процесі, дає матеріали і підстави для порівняння, аналізу, дає змогу побачити успіхи і недоліки в діяльності педагогічного колективу, внести корективи, спланувати науково - методичну роботу та подальшу роботу адміністрації, викладачів і студентів.

Моніторинг дає можливість періодично уточнювати показники якості системи на основі поповнених дослідних даних. Рівень і якість підготовки студентів може змінюватись і в кращий, і в гірший бік. Причини таких змін можуть бути об'єктивними (наприклад зміна мотивації до навчання або престижу спеціальності) і суб'єктивними (відсутність розуміння матеріалу певної галузі науки). При цьому завдання для частини студентів можуть виявитися занадто легкими, а для інших - занадто складними, що істотно погіршить якість і точність оцінювання знань. Тому неперервний або періодичний моніторинг підсистеми контролю дуже корисний.

Процес розроблення курсів навчання і тестових просторів до них творчий і неперервний. Завжди виникає бажання й необхідність поліпшити, вдосконалити курс. Однак внесені зміни можуть впливати на показники якості навчання. Хоча зміни вносять з метою поліпшення системи, але на практиці можливі випадки погіршення її показників якості. Використання моніторингу систем дало б змогу простежувати вплив змін у змісті бази даних тестових завдань на якість навчання і своєчасно сигналізувати про погіршення її параметрів. Система моніторингу якості освіти орієнтує викладачів та студентів на співробітництво, на організацію особистісно-орієнтованого навчання, на творчість і самостійність. Одночасно все підлягає одній меті: сприянню становлення та розвитку особистості студента при умови дотримання у спілкуванні з принципу : «Не поряд і не над, а разом!».

Щоб моніторинг став реальним фактором управління, його треба організувати. Необхідно розподілити повноваження між учасниками моніторингового дослідження, розробити нормативно-правове, науково-методичне, кадрове, матеріально-технічне забезпечення. Зокрема, слід обговорити і виробити спеціальне положення про внутрішній моніторинг, розробити спеціальні інструкції для проведення моніторингу, опрацювати наукову літературу, вибрати адаптаційні діагностичні методики для визначення реального стану об'єктів, що обстежуються.

Системний підхід дасть змогу корегувати навчальну діяльність упродовж року, простежувати результат особистісного зростання студентів та діяльності викладачів, підтримати будь-які успіхи. Моніторингова діагностика змінює суть контролю адміністрації, робить її гуманнішою, стимулює роботу викладача та студента над собою.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕРГОНОМІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ РОБОЧОГО МІСЦЯ ДЛЯ ОЦІНКИ УМОВ ПРАЦІ ЛЮДИНИ-ОПЕРАТОРА У ВИРОБНИЧІЙ СИСТЕМІ

Касьянов М.А., Андріанова О.О.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Постановка проблеми. Ускладнення виробничих процесів і устаткування змінили функції людини у сучасному виробництві: зросла відповідальність задач, що розв'язуються; збільшився обсяг інформації, що сприймається працівником, і швидкість устаткування. Проблема впливу на людину новітніх технологій, пов'язаних, зокрема, із автоматизацією усіх функціональних сфер діяльності підприємств стає все більш актуальною. Найбільше поширення у розвинутих країнах здобувають гнучкі виробничі системи, що працюють під контролем ЕОМ [1,2]. Серед операторів досить розповсюдженими є такі професійні захворювання, як погіршення зору, м'язові болі, психічні і нервові розлади, хвороби серцево-судинної системи, онкологічні захворювання.

Аналіз останніх досліджень показав, що все більша увага [3,4,5] у організації системи "людина-машина-середовище" приділяється особливостям пізнавальних процесів, системі прийняття рішень, професійним якостям людини-оператора. Актуальними є [6,7,8] питання вивчення та аналізу проблем надійності зазначеної системи, особливостей прояву професійного ризику і забезпечення здорових і безпечних умов праці, а також працездатності людини в даних умовах.

Формування цілей. Механізація та автоматизація промислового виробництва потребують рішення складної задачі, яка вимагає урахування адаптаційних можливостей людини до управління технікою і дотримання відповідних норм, правил і вимог. У зв'язку з тим, що причиною 15 % нещасних випадків (НВ) [9] на виробництві є конструктивні недоліки устаткування, автоматизованих ліній, пультів управління, робота з ЕОМ повинна забезпечувати умови праці, які відповідають вимогам нормативних документів. Тому, виникає необхідність у дослідженні впливу психофізіологічних факторів виробничого середовища на людину-оператора.

Дослідження антропометричних характеристик молодих людей у віці від 20 до 30 років, що проживають у східному регіоні України, показали їхні зміни у порівнянні з діючими у країні стандартами. Тому, при проектуванні та організації робочого місця людини-оператора не враховуються її сучасні антропометричні характеристики, що збільшує ризик травмування працівника.

Останнім часом на зміну робітників, що займаються фізичною працею, приходять фахівці, основна діяльність яких пов'язана із розумовою, емоційною напругою і творчою працею. Характеризуючи зміни стану організму людини при розумовій праці, можна констатувати, що якісні зміни при всіх її видах однакові. Різні лише інтенсивність процесів та зміна показників діяльності. Це особливо різко виражено при виконанні робіт, що вимагають емоційно-нервової напруги.

Процес зниження працездатності, тимчасовий занепад сил, що виникає при виконанні визначеної фізичної або розумової праці, призведе до стомлення і перевтоми. При цьому, швидко зростає стомлення, що настає при виконанні праці зі значними фізичними зусиллями або напругою, є наслідком порушення центральної координації, виникнення екстремних джерел гальмування через невідповідність робочого завдання функціональним особливостям організму, а при повільно зростаючому стомленні поступово знижується працездатність у результаті звичної, але надмірно тривалої або монотонної роботи.

Висновки. Встановлено, що для створення здорових і безпечних умов праці доцільне проведення комплексних досліджень, спрямованих на оцінку відповідності антропометричних і психофізіологічних характеристик сучасних молодих людей професійним ризикам у різних галузях промисловості східного регіону України.

Література

1. Климов Е.А. Введение в психологию труда. – М.: Изд-во МГУ, 1998. – 180 с.
2. Повякель Н.И. Видеодисплейные системы: психологические проблемы организации информации: Метод. рекомендации. – К.: Знание, 1990. – 28 с.
3. Навакатіян О.О. та ін. Охорона праці користувачів комп'ютерних відеодисплейних терміналів. – К.: Охорона праці, 1997. – 400 с.
4. Жидецкий В.Ц. Охорона праці користувачів комп'ютерів. – Л.: Афіша, 2000. – 176 с.
5. Колосков В.Ю. Метод прогнозування адаптації оператора до дії шкідливих факторів машинобудівного виробництва / Автореф. дис. ... канд.техн.наук, 2007. – Харків. – 20 с.
6. Выщепан Л.И., Выщепан Л.Н. Коэффициент загрузки и надежность оператора // Прикладные вопросы инженерной психологии. Вып. 2. Таганрог: ТРТИ, 1975. – 124 с.
7. Герасимов Б.М., Тарасов В.А., Токарев И.В. Человечно-машинные системы принятия решений с элементами искусственного интеллекта. – К.: Наукова думка, 1993. – 224 с.
8. Гуревич К.М. Профессиональная пригодность и основные свойства нервной системы. – М.: Наука, 1970. – 96 с.
9. Безпека праці: ергономічні та естетичні основи: Навч. посіб. / С.О. Апостолук, В.С. Джигирей, А.С. Апостолук та ін. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2007. – 215 с.

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОГО РИЗИКУ У ЦЕХАХ ГАРЯЧОЇ І ХОЛОДНОЇ ОБРОБКИ МЕТАЛІВ ТИСКОМ

Касьянов М.А., Вишневський Д.О., Гунченко О.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Аналіз стану питання. Статистика нещасних випадків (НВ) в Україні свідчить про те, що у виробничих умовах щорічно травмується близько 120 тис. чол., з яких 2,5 тис. гине, а більше 10 тис. отримують професійні захворювання. Коефіцієнти частоти та тяжкості травматизму на машинобудівних підприємствах України у 3-5 разів вище аналогічних показників у США, Великобританії, ФРГ та Японії [1]. Це тісно пов'язано з економічним

становищем у країні та ставленням власників підприємств до нематеріальної сфери діяльності виробництва, у т.ч. і до роботи підрозділів охорони праці (ОП) підприємства, які фінансуються не достатньо.

Постановка задачі. На машинобудівних підприємствах підрозділи і цехи, які займаються обробкою металів тиском є одними з провідних. Від них, у першу чергу, залежить економічний стан підприємства, тому що вони є, як правило, заготівельними, і від них деталі ідуть на подальшу обробку і складання вузлів. А на рівень ОП впливають технологія, розміщення обладнання на ділянці та його стан, а також вік і стан працівників, їх кваліфікація, напруженість праці. Тому виникає необхідність дослідити складові професійного ризику у цехах обробки металів тиском.

Матеріали і результати дослідження. За характером впливу на людину виробничі фактори поділяються на фізичні, хімічні, біологічні, електричні, електромагнітні та психофізіологічні. Кожен з цих факторів впливає на фізичний та психоемоційний стан людини, а їхня сумісна дія посилює додаткові негативні наслідки.

Основні технологічні процеси при обробці металів пов'язані з виготовленням відливок (ливарний цех), поковок та штамповок (ковальсько-пресові цехи) та термічною (термічні цехи) та холодною (механічні цехи) обробкою металів. Виробничі умови цих цехів характеризуються наявністю таких виробничих чинників як: висока температура оточуючого середовища та поверхонь, теплове випромінювання, запиленість та забрудненість повітря робочої зони, дискомфортна робоча поза, статичне та динамічне навантаження на різні групи м'язів, недостатня освітленість, високий рівень шумового навантаження, вібрація та ін.

У зв'язку з тим, що рівень збитку від ушкодження здоров'я небезпечними факторами виробничого середовища та трудового процесу виражається часом скорочення терміну життя (наприклад у днях), то й збиток від травми зі смертельним наслідком чи втратою працездатності на один день чи більше, а також професійного захворювання, необхідно виражати у тих самих одиницях. Для його оцінки рекомендується використовувати шкалу Россера, яка застосовується у медичних, демографічних і соціальних дослідженнях [2].

На основі проведеного аналізу у цехах гарячої обробки металу тиском ХК «Луганськтепловоз» за 1985-2006 рр. були встановлені показники загального травматизму. На рис. 1 для прикладу наведено кількість травм за 1985 р.

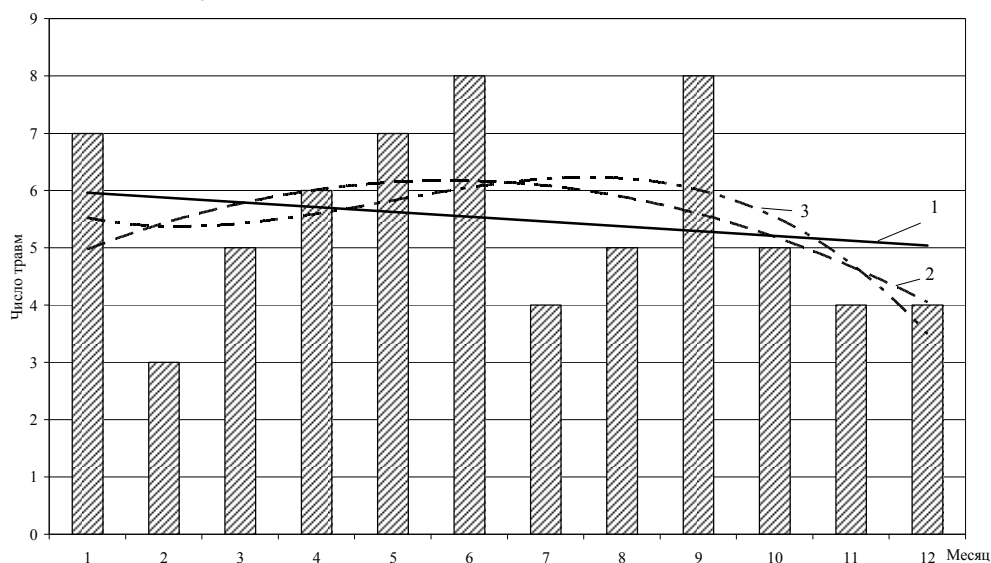

Рис. 1. Розподіл числа травм по місяцях 1985 г.

1) $y_1 = -0,0839x + 6,0455$; $R^2 = 0,0325$; 2) $y_2 = -0,0539x^2 + 0,6174x + 4,4091$; $R^2 = 0,1578$; 3) $y_3 = -0,0111x^3 + 0,1632x^2 - 0,5576x - 5,9293$; $R^2 = 0,2041$

Такі високі показники рівня виробничого травматизму свідчать про необхідність системного та детального аналізу його причин. Такий аналіз повинен проводитись з урахуванням комплексного впливу на робітників цієї галузі всіх виробничих факторів.

Серед основних причин НВ у машинобудуванні слід відзначити організаційні (недоліки з навчання безпечним прийомом роботи, незастосування засобів індивідуального захисту, порушення технологічного процесу, порушення режиму праці та відпочинку), технічні (незадовільний технічний стан виробничих фондів, недосконалість технологічних процесів, конструктивні недоліки) та психофізіологічні (алкогольне та наркотичне сп'яніння, перенапруга, хронічна втома) [3]. Всі ці фактори мають бути нейтралізовані, тобто створені такі умови праці, які дозволять захистити життя та здоров'я працівника і подовжити його працездатність якнайдовше.

Висновки. Особливістю існуючих методів оцінки безпеки праці є необхідність використання повних статистичних початкових даних, збір і накопичення яких є трудомісткою задачею, а використання сучасного математичного апарату є обмеженим і епізодичним. Для того, щоб математичні методи використовувалися регулярно необхідно мати доступні вихідні дані. Це можливо лише при створенні спеціальної автоматизованої системи збору, узагальнення, зберігання і аналізу інформації про несприятливі чинники, що формують умови праці в робочих зонах виробничих процесів, яка матиме нормативно-довідкову інформацію про заходи щодо підвищення рівня охорони праці.

Література

1. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці. – К.: Каравела, 2004. – 408 с.
2. Гунченко О.М. Удосконалення системи управління охороною праці на машинобудівних підприємствах: Автореф. дис. канд. техн. наук: 05.26.01 / ВНУ ім. В.Далія. Луганськ., 2007. – 21 с.
3. Водяник А.О., Малихін О.В. Причини ризику травмування на виробництві // Інформаційний бюлетень з охорони праці. – №3. – 2005. – С. 17-23.

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ ТА РИЗИКОМ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Касьянов М.А., Медяник В.О., Гунченко О.М.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Далія

Аналіз стану питання. У сучасних умовах ринкових відносин в Україні роботодавці всіх підприємств несуть повну відповідальність за створення безпечних і здорових умов праці для своїх працівників, попередження випадків травматизму, профзахворювань, аварій і пожеж [1]. Закон України «Про охорону праці» встановлює основні принципи державної політики в галузі охорони праці, що ґрунтуються на пріоритеті життя і здоров'я працівників, повній відповідальності роботодавця за створення безпечних і здорових умов праці, комплексному розв'язанню завдань охорони праці, соціальному захисті працівників, повному відшкодуванню збитків особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, використанні економічних методів управління, виконанні нормативів з охорони праці незалежно від форм власності і видів діяльності підприємства.

Прийнятий у 1999 р. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» передбачає диференціацію страхових тарифів залежно від класу професійного ризику виробництва, рівня травматизму і стану охорони праці на підприємстві. Отже, роботодавець економічно зацікавлений в поліпшенні мов та безпеки праці на виробництві, а розрахунки показують, що економічні наслідки нещасних випадків коштують у десять разів дорожче, ніж вартість заходів щодо їх попередження [2].

Закон України «Про охорону праці» вимагає, щоб на кожному підприємстві діяла Система управління охороною праці (СУОП).

В 1999р. був затверджений міжнародний стандарт OHSAS 18001-99 «Система менеджменту охорони здоров'я та безпеки персоналу» (Occupational Health and Safety Assurance System), який зараз впроваджується в розвинутих країнах. Ця система передбачає управління ризиками в галузі охорон здоров'я та безпеки праці. Вступ України до Всесвітньої організації торгівлі потребує адаптації нормативно-правової бази до вимог стандартів та директив Європейського Союзу. Росія гармонізувала свою СУОП впровадивши стандарт Р. 12.0.006-2002 «ССБТ. Общие требования к управлению охраной труда в организации».

Постановка задачі. Короткий виконаний аналіз стану питання показує його актуальність і необхідність дослідження шляхів адаптації нормативних документів у системі управління охороною праці (СУОП) з вимогами міжнародного стандарту OHSAS 18001: 1999 (2007) для підвищення рівня безпеки праці та якості продукції машинобудівних підприємств. Впровадження СУОП на підприємстві за цим стандартом дозволить їм налагодити випуск продукції, здатної конкурувати на Європейському ринку.

Матеріали і результати дослідження. Згідно зі стандартом OHSAS, планування заходів з охорони праці повинно ґрунтуватися не тільки на підставі відповідності стану умов та безпеки праці вимогам нормативно-правових актів з охорони праці, а і на підставі управління ризиками виникнення аварій, нещасних випадків та профзахворювань за допомогою методики їх виявлення та оцінки для усунення неприпустимих ризиків.

Міжнародний стандарт OHSAS 18001-99 «Система менеджменту охорони здоров'я та безпеки персоналу. Вимоги.» визначає, що СУОП - це загальна система менеджменту підприємства, що забезпечує управління ризиками в сфері охорони здоров'я і безпеки праці, пов'язаними з його діяльністю.

СУОП, як підсистема загальної системи управління виробництвом, повинна передбачати такі функції: організацію та координацію робіт (обов'язки, відповідальність, повноваження керівників різного рівня, осіб, що виконують і перевіряють виконання роботи); облік, аналіз і оцінку ризиків; планування показників стану умов і безпеки праці; контроль планових показників і аудит всієї системи; коректування, можливість адаптації до обставин, що змінюються; заохочення працівників до активної участі та ініціативи в проведенні заходів щодо підвищення рівня безпеки і поліпшення умов праці.

Завдяки цій системі повинне забезпечуватися рішення таких основних завдань: професійний відбір працівників, що виконують роботи підвищеної небезпеки з урахуванням стану їхнього здоров'я і психофізіологічних показників; навчання і пропаганда з охорони праці; безпека устаткування; безпека виробничих процесів; безпека будинків і споруджень; забезпечення нормативних санітарно-гігієнічних умов праці; наявність засобів індивідуального захисту (ЗІЗ); оптимальні режими праці та відпочинку; лікувально-профілактичне обслуговування працюючих; санітарно-побутове обслуговування.

Під час розробки СУОП роботодавець повинен, відповідно до міжнародного стандарту, визначити та документально оформити політику, цілі та завдання в сфері охорони праці виходячи з існуючого стану умов і безпеки праці та необхідності приведення їх до нормативних вимог або підтримки в існуючому стані. При цьому цілі повинні бути встановлені для кожної окремої функції та кожного рівня управління та мати, по можливості, кількісне вираження.

Успішна сертифікація систем управління охороною праці машинобудівних підприємств вимогам МС OHSAS 18001:1999 надасть право використати сертифікат відповідності діючої системи управління охороною праці [3].

Висновки. Встановлено, що на підприємствах, незалежно від їхньої спрямованості у бізнесі, чи виробництва, потрібно: ввести такий механізм управління охороною праці, коли роботодавця буде економічно не вигідно мати шкідливі і небезпечні умови виробництва; забезпечити фінансування витрат, пов'язаних з виплатою компенсацій працівникам при втраті працездатності, а також пенсій по інвалідності і у випадку смерті годувальника; організувати надійну систему медичної, професійної та соціальної реабілітації потерпілих; значно підвищити рівень усієї профілактичної роботи щодо запобігання нещасних випадків та професійних захворювань.

Література

4. Гогіташвілі Г.Г., Лапін В.М. Основи охорони праці: Навч.посібник. - Львів: Новий світ-2000, 2004. - 232 с.
5. Гунченко О.М. Удосконалення системи управління охороною праці на машинобудівних підприємствах: Автореф. дис. канд. техн. наук: 05.26.01 / ВНУ ім. В.Далі. Луганськ., 2007. - 21 с.
6. Єфремова О.С. Служба охорони праці в організації. - К.: Альфа-прес, 2007. - 96 с.

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ЇХ УЧАСТІ В ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Куцурубова-Шевченко О.В.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Далі

В системі вищої освіти за останні роки спостерігається активність в створенні філій і відокремлених підрозділів. У сучасному освітньому просторі разом з вищими навчальними закладами діє широкий спектр їх відокремлених підрозділів «від практично повністю залежних до таких, які мають високий рівень господарської самостійності». Розширення використання таких підрозділів для здійснення освітньої, наукової, господарської і іншою дозволеною законом, діяльності було пов'язано із значним зниженням державного фінансування даної сфери, і як наслідок надання права надавати платні послуги і займатися господарською діяльністю. Це цілком виправдано.

Вивчення внутрішньовузівської практики виявило, що певного впорядкування вимагають не тільки традиційно існуючі відокремлені інститути, факультети, центри, філії, а також структурні утворення, які раніше були самостійними навчальними закладами або академічними центрами науки. Правова природа структурних утворень, що увійшли до складу вищого навчального закладу, які раніше володіли ознаками юридичної особи, не отримала належного оформлення. Цьому свідчить лист Міністерства освіти і науки України від 27.03.2006 р. № 1/9-181 «Про впорядкуванні питань фінансово-господарської самостійності структурних підрозділів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації». Як показує аналіз ситуації, що склалася, виникають численні проблеми щодо питань фінансування, отримання ліцензії, наявності печатки з своїм найменуванням, інших питань статутної діяльності вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації (технікумів, коледжів, училищ) які стали структурними підрозділами вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації. Більшість цих проблем викликана невідповідністю їх юридичного статусу чинному законодавству України в області господарської діяльності і цивільно-правових відносин. Багато проблем такої реорганізації у вищій школі недостатньо були позначені в наказах уповноваженого органу про включення ряду технікумів, коледжів до складу університетів. Ряд інших проблем не вирішуються через відсутність юридичного супроводу. Реалізація норм господарського законодавства в діяльності вищих навчальних закладів, відповідні дії їх керівників і інших працівників, застосування ними своїх знань і умінь повинні бути нормальним процесом управління. Тому виникає потреба у формуванні доступних і чітких правил поведінки при організації і діяльності відокремлених підрозділів вищих.

Вищий навчальний заклад, як суб'єкт права, є певною внутрішньо-структурованою соціальною спільністю. Угрупування структурних підрозділів по ступеню їх відокремленості дозволить відобразити їх повне різноманіття, особливості правового статусу, отримати повніше уявлення про цільове призначення і роль відокремлених підрозділів в здійсненні завдань і функцій, покладених на вищий навчальний заклад. У сучасних умовах реформування системи вищої освіти в Україні актуальним є питання про оптимізацію його структури і впорядкування його підрозділів в залежності не тільки від функціонального критерію, але і від економічних ознак.

Структура вищого навчального закладу, як і структура будь-якої організації, не може бути чимось статичним і є предметом змін і розвитку. Особливо динамічно повинна удосконалюватися структура вузу в умовах реформування вищої освіти і участі їх в господарських відносинах, що характерно для сучасної ситуації.

Недостатність традиційної побудови підрозділів вищого залежно від основних видів їх діяльності, а саме освітню, науково-дослідну, і іншу дозволена законом діяльність виразно дала про себе знати останніми роками. Сучасний етап діяльності вищого навчального закладу характеризується активною його участю в господарських відносинах.

Створення відокремлених підрозділів – стало невідкладною потребою для вищих навчальних закладів. Наприклад, ліцеї, що включаються в структуру вищого, училища, технікуми, коледжі втрачають статус юридичної особи і стають, як правило, відокремленими підрозділами. Наукові дослідження, створення і реалізація продуктів інтелектуальної і творчої праці, виробництво і реалізація наукоємкої продукції - не менш значуща сторона діяльності вищого навчального закладу, яка дає йому матеріальну і фінансову підтримку, дозволяє зберігати науково-педагогічний потенціал і інтелектуальну власність, сприяє рішення питань іноваційно-інвестиційної діяльності. Діяльність наукових підрозділів вищих також будується, як правило, на принципі самоокупаємості, за рахунок господарських тим. Щодо таких структур, як спортивний або студентський клуби, їдальня, профілакторій, специфіка їх діяльності, безперечно, потребує самостійності. В першу чергу - фінансово-господарської, в наданні їм права вести господарську діяльність, при збереженні пільг по оподаткуванню, які передбачені для вищих. Мета подібних устремлінь - забезпечити можливість підрозділам працювати на себе і тим самим понизити залежність від бюджетного фінансування. Тому все більш структурних підрозділів вузу, через специфіку їх діяльності, безперечно, потребують відокремленості фінансово-господарської діяльності і наявності прав і обов'язків, що дозволяють брати участь в господарських відносинах (зобов'язаннях).

У свою чергу пошук нових критеріїв класифікації підрозділів у вищих, в більшій мірі тих, що враховують економічну характеристику, вимагає господарсько-правового підходу. На наш погляд, в системі вищої школи виникає велика потреба в продуманій організаційно-господарській (економічній) структурі управління вищим. Тому, слід ввести диференціацію структурних підрозділів вищих навчальних закладів залежно від майнової і функціонально-самостійної відособленості. Структура організовує комунікації цілого із зовнішніми умовами. Вона повинна бути гнучкою, керованою, здібною до самозабезпечення і придатною для задоволення організаційно-господарських потреб у сфері вищої освіти.

Для диференціації структурних підрозділів вузу нами пропонується затверджувати організаційно-господарську структуру управління вищим навчальним закладом. Об'єкт такої структури слід визначати залежно від об'єму господарської самостійності підрозділів, майнової відособленості і самостійності виконання всіх або частини функцій. Наявність такої структури допоможе відокремити відособлені підрозділи вузу від інших внутрішніх структурних підрозділів, виділити підрозділи для віддзеркалення їх як об'єктів дії в Статуті і послужить своєрідною формою господарського керівництва вузом, полегшить перевірку вищих навчальних закладів фінансовими державними органами.

АКТУАЛЬНОСТЬ ИДЕЙ К. Д. УШИНСКОГО В СОВРЕМЕННОМ ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ

Мирошниченко Д.В.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

«Камень, который отвергли строители, сделался главою угла» (Мк. 12. 10)

*«Психология, в собственном смысле этого слова, находится еще более, чем история, в тесном отношении к религиозным системам... Все религиозные системы не только возникли из потребностей души человеческой, но и были, в свою очередь, своеобразными курсами психологии»
Константин Дмитриевич Ушинский*

Цель исследования - определить основные направления развития идей православной педагогики в наследии К.Д. Ушинского и охарактеризовать возможность их реализации в отечественной педагогической теории и практике.

Объектом исследования является педагогическое наследие К.Д. Ушинского.

Предмет исследования - развитие идей православной педагогики в трудах К.Д. Ушинского.

Как известно краеугольным камнем педагогической системы К.Д. Ушинского является требование демократизации народного образования и идея народности воспитания. Эти мысли получили своё развитие в педагогических работах Ушинского и отражены в книгах для первоначального классного чтения «Детский мир» (1861) и «Родное слово» (1864), фундаментальном труде «Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии» (2 т. 1868—1869) и других педагогических работах. Однако в интерпретации советских исследователей учения К.Д. Ушинского была упущена важнейшая мысль, краеугольный камень учения К.Д. Ушинского - применение и развитие идей христианства в воспитательном процессе.

Педагогика существовала ещё в те далёкие времена, когда не было школ, педагогов и учеников в привычном для нас смысле. Искусство воспитания было неотъемлемой и естественной частью жизни каждой семьи. В самом слове «воспитание» заложен глубокий смысл: питание души, наполнение её благодатными силами для восхождения к высокому смыслу, раскрытие природных способностей, свойств души человека и воспитания моральных устоев – вот достойная задача воспитания.

«Воспитание, - говорит Ушинский, - величайший вопрос человеческого духа. Педагогика – первое и высшее из искусств, потому что она стремится к выражению совершенства не на полотне, не в мраморе, а в самой природе человека». И сразу предостерегал, что из абстрактного совершенства вырастают и величайшие добродетели, и величайшие пороки.

Каким же путём вести человека к совершенству? К. Д. Ушинский отвечает на этот вопрос ясно и определённо: «Только христианство может вести человека по этой великой и опасной дороге, указывая на живой идеал совершенства – Христа». «Для нас нехристианская педагогика, - говорит К. Д. Ушинский – вещь немыслимая, предприятие без побуждений позади и без результатов впереди. Каким человек должен быть выражено вполне в божественном учении и воспитанию остаётся только положить вечные истины христианства. Христианство служит источником всякого света и всякой истины и указывает высшую цель всякому воспитанию. Это неугасимый светоч, идущий вечно, как огненный столб в пустыне – впереди человека и народов». Ушинский внимательно изучил различные учения о душе. Только в христианстве находит он истинное понимание свойств и путей души человека. Евангелие ставит перед человеком определённую цель: «Будьте совершенны, как Отец наш Небесный совершен».

К. Д. Ушинский признан в наше время поистине гениальным педагогом, а его идеи и опыт и по сей день используется во всех областях воспитания и обучения. Он тонко, глубоко и разносторонне осветил важнейшие вопросы воспитания и многое в его мыслях остаётся непревзойдённым. Труды К. Д. Ушинского являются настоящей педагогической энциклопедией, которая не утратила своей актуальности и в наши дни. Казалось бы, сейчас есть все условия для того, чтобы идеи великого педагога воплотились в жизнь, а посеянное им семя на ниве народного просвещения принесёт обильные плоды. Однако это далеко не так. Подлинного прогресса в деле воспитания и обучения у нас нет. Почему же дерево, посаженное великим педагогом и мыслителем, отдавшим всю свою жизнь великому делу «воспитания человека», оказалось бесплодным именно в наше время? Может быть современная педагогика сорвала только плоды с живого дерева творческой мысли К. Д. Ушинского, но обрубила корни учения и бросила их как ненужные. Дерево засохло и не даёт плодов. В чём же сущность и правда учения К. Д. Ушинского и какая мысль лежит в основе его педагогической системы, которую не используют в современной педагогике.

Либеральные реформы, начатые в нашей стране более десяти лет назад, затронули все области нашей жизни, в том числе и сферу воспитания и образования. Реформаторы прекрасно осознают, что их будущее во многом зависит от того, какую систему ценностей удастся привить подрастающему поколению. Но беда в том, что психология и педагогика строятся на принципе полного детерминизма, при котором нет места ни для

воспитания, ни для нравственной жизни. Отвергнув реальность души, её духовную природу, отвергнув свободу воли, материалисты навсегда утратили ключ к решению вопросов воспитания человека. Там, где душа понимается как «моральный облик человека», а личность – как «совокупность общественных отношений», учение о воспитании превращается в бесполезную схоластику. «Сейчас все научно – исследовательские институты гонятся за «нравственным воспитанием» как за синей птицей счастья, которая неизбежно становится черной от одного их прикосновения»¹. Материалисты утверждают, что конечной целью деятельности человека есть «максимальное удовлетворение непрерывно растущих потребностей. Ушинский же по этому поводу говорит: «окружите человека всеми материальными благами, и он не только не сделается лучше, но не будет и счастливей и, что – нибудь из двух: или будет тяготиться самой жизнью, или быстро начнёт понижаться до степени животного. Это нравственная аксиома, из которой не вывернуться человеку. Зерно его существа – бессмертный дух – требует иной пищи, и, не находя её, или томится голодом, или покидает человека заживо. Вот почему всякое воспитание, при котором забыты слова Спасителя: «Не хлебом единым жив будешь» и, которое приготавливает человека только к материальной жизни, как бы утонченна эта жизнь не была, и сколько бы не требовалось для её познаний, не выполняет своего назначения. Она не приготавливает человека к жизни, но на первых же шагах сбивает с настоящей дороги».

«Как ничтожна и шатка теория морали материалистов!» - восклицает К. Д. Ушинский.

Воспитание, как его представляет Ушинский, есть дело глубоко христианское и имеющее самое непосредственное отношение к церкви. Нельзя отделить религию от жизни и очерчивая для неё узкий круг. «Лукавое отделение религии от жизни есть идолопоклонство, ...разрушающее жизнь» - говорит Ушинский. И далее утверждает: «Христианство есть жизнь. Не сказал ли Спаситель, что кто хочет спасти душу свою, тот погубит её, и, кто погубит её ради веры и ближних своих – спасёт её. Это вечно живая основа христианства. Кто удаляется от неё, тот удаляется разом и от христианства, и от жизни». А сам воспитатель не может быть равнодушным к религии. Такой человек не может понять развитие души, не может сознать ни целей, ни путей воспитания. «Кто не имеет религии и не чувствует в ней потребности не может воспитывать детей».

Ведь «Человек с двоящимися мыслями нетвёрд во всех путях своих» - сказано в Библии. Как же может такой человек быть воспитателем молодого поколения? Среди педагогов – новаторов, многие из которых скорее похожи на телевизионных педагогических шоуменов не было ни одного, кто исходил бы в своих новаторских идеях из христианских традиций, говорил бы о Боге, необходимости веры, педагогике К.Д. Ушинского. Зато о психологии доктора Фрейда говорили с упоением и самозабвением. Да это и понятно. Нет пророка в своем отечестве, мода на западничество пришла и в педагогику. Давайте же отбросим словоблудие многих западных да и наших «исследователей»-новаторов и не будем изобретать велосипед в таком тонком вопросе как развитие и воспитание личности. Вспомним великого русского педагога К.Д. Ушинского, который считал главным признаком развитой личности ее способность самой себе запрещать все то, что противоречит христианской нравственности. На этом принципе строилась вся русская система воспитания. Сейчас эти принципы напрочь забыты. Почему бы не ввести в систему высшего образования, соответствующих специальностей, хотя бы краткий курс лекций о настоящем, а не вырванном из контекста культурно-педагогическом наследии К.Д. Ушинского? Ни в коей мере не посягая на светский статус высшего учебного заведения, изучая работы великих педагогов прошлого, мы так часто забываем одну простую вещь, которая во многом сделала этих людей теми путеводными звездами, на которые взирает современная педагогика: в подавляющем большинстве своем это были глубоко и искренне верующие люди, которые только развили в системе образования те простые принципы, известные нам как 10 Библейских заповедей.

Вызывает интерес и практическое применения и распространение идей

К.Д. Ушинского в рамках организации научных международных конференций с участием представителей как ближнего так и дальнего зарубежья, обмен опытом, доклады, возможно и перевод наиболее интересных трудов, статей Ушинского на основные языки мира. Убеден, основные принципы, заложенные в педагогике великого ученого, такие как, опора в воспитании молодого поколения на народность, самобытность, наглядность и

самое главное веру будут настоящим открытием для многих доселе незнакомых с творчеством К.Д. Ушинского ученых, исследователей, да и простых педагогов во всем мире.

Так называемый дух времени, современный научно-технический прогресс делают все возможное, чтобы исключить самопознание человека, не дать ему углубиться в самого себя, прийти к себе, к своему духовному центру, то есть стать личностью. Даже самых талантливых и добросовестных педагогов постигает тяжелое разочарование, когда они пытаются разрешать вопросы воспитания человека, забывая о назначении самого человека.

Наш соотечественник К. Д. Ушинский внёс в процесс воспитания религиозную идею, которая была революционной. Его по – своему поняли наши современники, они подняли его на пьедестал как основоположника педагогической науки, как тонкого психолога, замечательного дидакта и «учителя учителей».

Но даже самые талантливые не могут плодотворно использовать его наследие, потому что из этого наследия были вырваны корни, т. е. была отвергнута суть его.

Литература

1. К. Д. Ушинский/ Избранные педагогические сочинения в двух томах// Под редакцией А. И. Пискунова, Г. С. Костюка, Д. О. Лордкипанидзе, М. Ф. Шабаяевой. – М. «Педагогика», 1974.- С. 17-65
2. К. Д. Ушинский. Собр. Сочинен., в 10 т. // М. – Л., 1952. - С. 33-56
3. Ушинский К.Д. Собрание соч. Т.9.-М.-Л. // Изд-во АПН, 1950. - С. 21-60
4. Ушинский К.Д. Собрание соч.- Т.10.- М.-Л // Изд-во АПН, 1950. - С. 11-15
5. А. А. Радугин "Психология и педагогика", Москва // "Центр" - С. 42-69

ЕЭП-ЕДИНОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО: ПРЕИМУЩЕСТВА ИЛИ ПОТЕРИ ДЛЯ УКРАИНЫ

Петрук П.Б.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

3 марта 2004 года Кабинет министров Украины направил на ратификацию в Верховную Раду Соглашение о формировании Единого экономического пространства между Украиной, Россией, Казахстаном и Беларусью, подписанное в сентябре 2003 года президентами этих государств. Ратификация этого документа санкционирует участие Украины в проекте, который с самого начала его инициирования вызывал и продолжает вызывать неоднозначные, иногда диаметрально противоположные оценки его целей, природы параметров осуществления и возможных последствий. Поэтому необходимо тщательно, взвешенно и непредубежденно проанализировать Соглашение и другие документы, касающиеся создания ЕЭП, с точки зрения их соответствия как жизненно важным интересам Украинского государства, украинского общества и украинских граждан, так и провозглашенному стратегическому курсу Украины на интеграцию в европейские и евро-атлантические структуры.

По мнению многих специалистов, реализация концепции ЕЭП по российскому сценарию затормозит нормальное развитие экономики Украины, отрицательно отразится на жизненном уровне рядового украинского гражданина, будет препятствовать достижению европейских стандартов и, наконец, сделает невозможным членство Украины в европейских и евро-атлантических структурах. В ответ приверженцы ЕЭП утверждают, что предусмотренные в нем механизмы можно будет использовать в качестве инструмента для:

- восстановления разорванных распадом СССР кооперативных связей и оживления работы тех отраслей промышленности и отдельных предприятий, которые остановились или попали в стагнацию;

- сохранения рынков России и других стран СНГ для украинских товаров;
- укрепления экономики Украины;
- обеспечения Украине доступа к дешевым российским энергоносителям;
- повышения уровня жизни граждан Украины;
- содействия вступлению Украины в ЕС.

Рассмотрим основные из этих аргументов.

А именно аргумент относительно укрепления экономики Украины.

Суммарные параметры объединенного потенциала стран-участниц ЕЭП вовсе не гарантируют укрепление экономики Украины, поскольку на постсоветском пространстве сформировались содержательно разные экономики. Источники экономического роста в Украине и России принципиально разные, что предопределяет кардинальные структурные различия их экономик.

Экономика России, как экономика Казахстана, имеет четко определенную сырьевую направленность. Именно сырьевые продукты, прежде всего нефть и газ, доминируют в экспорте этих стран. Их сырьевые комплексы потребляют львиную долю инвестиций. Рост российской экономики на три четверти обеспечивается нефтегазовым комплексом.

В Украине главным источником увеличения ВВП являются накопления, обеспечиваемые развитием, прежде всего таких важных структурных отраслей, как машиностроение (рост за последние три года-52%, тогда как в России - всего 2%), производство товаров широкого потребления (58%), строительство, металлургическая, химическая, нефтеперерабатывающая промышленность. Экономика Украины, в отличие от российской, развивается не за счет нефтедолларов и низких внутренних цен на энергоносители, а путем внедрения рыночных механизмов, проведения структурных изменений, технологического обновления предприятий, повышения их конкурентоспособности.

Несложно предсказать, что именно сырьевая мононаправленность экономик России и Казахстана будет определять экономическую политику ЕЭП, которая будет ориентирована, прежде всего, на бесплатную транспортировку российских и казахских энергоносителей в Европу через территории Украины и Беларуси и использование их нефтеперерабатывающих мощностей.

Следовательно, в лучшем случае речь будет идти об использовании украинского производственного потенциала для обслуживания российской промышленности и оборонного сектора, но вовсе не об укреплении украинской экономики в качестве самостоятельного технически развитого национального комплекса, ориентированного на повышение уровня жизни граждан Украины.

Аргумент относительно обеспечения Украине доступа к дешевым российским энергоносителям.

По разным причинам снижение цен на российские энергоносители противоречит интересам, как России, так и Украины. Как известно, сегодня цена на газ для внутренних потребностей в России дифференцируется от 16 до 30 долл. США при экспортной цене 110-120 долл. США за 1 тыс. куб.м.

В случае продажи Украине энергоносителей по внутренним российским ценам значительно уменьшатся поступления в государственный бюджет РФ. Кроме того, в довольно невыгодном положении окажется российский товаропроизводитель, поскольку это уменьшит себестоимость украинской продукции и увеличит ее конкурентоспособность.

В то же время следует отметить, что проблема цен на российские энергоносители имеет и другое измерение, в значительно более широком международном контексте. Евросоюз- в процессе переговоров с Россией о создании общего экономического пространства ЕС- Россия, и ВТО - во время переговоров о присоединении России к этой организации- требуют от России повышения ее внутренних цен на энергоносители до уровня рыночных мировых цен. И ЕС, и ВТО квалифицируют низкие внутренние цены на энергоносители в России как скрытую форму государственного субсидирования российского товаропроизводителя, что является нарушением одного из основополагающих рыночных правил - обеспечения равных конкурентных условий.

В этой ситуации наиболее вероятно, что Россия рано или поздно будет вынуждена пойти на постепенное повышение своих внутренних цен на энергоносители.

Следовательно, в любом случае Украине нечего и надеяться на получение дешевых российских энергоносителей.

Как это ни парадоксально, получение Украиной российских энергоносителей по нерыночным ценам противоречит ее коренным жизненно важным национальным интересам. Использование в Украине рыночных цен на энергоносители стимулирует внедрение энергосберегающих технологий и модернизацию оборудования для производства конкурентоспособных товаров. Это обеспечивает стабильный экономический рост и увеличение объемов украинского экспорта.

Переход на низкие нерыночные цены на российские энергоносители принесет лишь кратковременные преимущества, а в долгосрочной перспективе помешает завершению формирования в Украине современной технологической рыночной экономики. В этом случае Россия практически утвердится в качестве монопольного поставщика энергоносителей, и энергозависимость Украины станет перманентной и абсолютной со всеми вытекающими из этого последствиями для безопасности государства.

Кроме того, введение низких внутренних цен на энергоносители в пределах ЕЭП и их продажа по мировым ценам за его пределами немедленно закроет для Украины путь в ВТО, а следовательно, и в ЕС. Таким образом, долгосрочные жизненно важные интересы Украины лучше всего будет обеспечивать не получение дешевых энергоносителей из России, а поиск альтернативных источников поставок нефти и газа по существующим в мире ценам и правилам.

Литература

1. Концепция Единого экономического пространства.
2. Д. Ю. Н., Василенко В. Что Украине делать с ЕЭП?
3. Википедия - свободная энциклопедия. ЕЭП.

СТРУКТУРНО-ЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИН НА КАФЕДРЕ "ОХРАНЫ ТРУДА И БЖД"

Пительгузов Н.А., Александров В.Е., Кожин В.Н.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

При изучении на кафедре "Охраны труда и БЖД" дисциплин "Безопасность жизнедеятельности", "Основы охраны труда", "Охрана труда в отрасли", "Гражданская оборона" следует использовать структурно-логические принципы единства учебной, аудиторной и самостоятельной деятельности студентов, определяющие основные положения каждой из этих дисциплин с учетом закономерных связей с развитием науки, общества, окружающей среды, состояние экономики в условиях рыночных отношений при капитализации Украины.

Одним из условий построения эффективного обучения по Болонской системе требуется решить следующие взаимосвязанные задачи:

- соединение имеющегося опыта изучения конкретной дисциплины с достижениями в современной науке;
- использование эмпирических положений, которые могут быть приняты без доказательств, используя средства измерения;
- разработать четкую содержательную программу по каждой дисциплине на базе соответствующей строгости и объективности изложения материала.

Для решения этих задач необходимо:

- во первых использовать основные положения теории обучения по целевому принципу, при котором проводится анализ и прогнозирование явлений на основе логики и вероятности возможных последствий;
- во вторых вводятся определенные термины и понятия, знаки и формулировки, позволяющие давать объективное описание и обобщение множество событий и положений;
- в третьих должна быть объективные и обоснованные формы проверки обучения с учетом обобщения по нескольким дисциплинам.

Структурно-логические методы являются одним из современных путей повышения качества обучения на основе научной организации учебного процесса путем его оптимизации.

При этом следует использовать логико-математические средства для выражения целей, задач и результатов обучения в последовательности изучения нормативных дисциплин "Безопасность жизнедеятельности" и "Основы охраны труда", дисциплин по специализации "Охрана труда в отрасли" (машиностроении, сварочном и литейном производстве, на транспорте и др.).

Для учебного процесса по этим дисциплинам должно проводиться сочетание логики действительного и логики возможно проявления различных опасных, чрезвычайных, природных и производственных явлений и факторов, влияющих на работников и население отдельных жилых районов и городов в целом.

В настоящее время следует рассматривать учебную программу по отдельным курсам и дисциплинам во взаимной связи, как некоторый сложный процесс подготовки специалистов высокой квалификации в условиях современности со сложной действительностью по науке, технике и социальным отношениям.

Одной из проблем в теории высшего образования является установление главных составляющих учебного процесса по отдельным дисциплинам в виде последовательного перехода от одной дисциплины к другой с использованием полученных знаний в дальнейшей учебной подготовке.

Подобная координация учебного процесса с учетом согласованности позволяет оптимизировать обучение, повысить заинтересованность студентов, так как создается определенная психологическая нагрузка в подсознании изучаемого материала по каждой дисциплине.

При изучении отдельных логически взаимосвязанных дисциплин весьма существенное значение имеют информационные процессы, которые выражают совокупность знаний, сообщений и изложений изучаемого материала.

Как известно, информация в учебном процессе весьма разнообразна. Сюда входит информация условная, чувственного восприятия, знаковая, языковая, прямая, обратная и другие виды.

Все эти виды информации направлены на решение двух главных задач: первая – переработка полученной информации в знания, умения и навыки; и вторая – для развития творческого мышления обучаемых.

Анализируя современные положения теории обучения в высших учебных заведениях можно сделать следующий вывод. Для повышения эффективности обучения и получения практических знаний и навыков по специальности необходимо учебный процесс строить по определенному структурно-логистическому принципу с использованием информационных процессов и поэтапного обучения, с выбором основных положений при переходе от одной дисциплины к другой на протяжении всего периода обучения.

Литература

1. Навчальні програми нормативних дисциплін "Основи охорони праці", "Безпека життєдіяльності", "Охорона праці в галузі". – К., 1999. – 50 с.
2. Архангельский С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе. – М.: Высшая школа, 1974. – 384 с.
3. Денисов А.Е., Ожогин В.Я., Таукач Г.Л. и др. Современные средства обучения в техническом вузе. – Львов, 1979. – 276 с.

КОМПЕТЕНТНОСТНАЯ МОДЕЛЬ СЛУШАТЕЛЯ СИСТЕМЫ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ ДЛЯ ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ ОБУЧЕНИЯ

Харченко Е.И., Савенко О.П.

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Анализ содержания национальных образовательных программ как стран Европейского Союза, России так и Украины показывает, что компетентностный подход в образовании является одним из ключевых. При этом необходимо решить ряд важных задач, таких как определение набора компетенций для каждого направления подготовки и специальности, разработка методов их формирования и методик диагностики.

Для этого необходима разработка компетентностной модели, в частности, для слушателей системы довузовской подготовки.

В данной работе предлагается компетентностная модель слушателя для филологического направления. Она включает в себя следующие группы компетенций:

1. Ключевые компетенции. Это наиболее общие культурно вырабатываемые способы действия, позволяющие человеку достигать результатов в личной и профессиональной жизни.

2. Социально-личностные компетенции – включают в себя компетенции, относящиеся к самому человеку как к личности, к социальному взаимодействию человека и социальной сферы:

- компетенции гражданственности;
- компетенции ценностно-смысловой ориентации;
- компетенции здорового образа жизни;
- компетенции социального взаимодействия;
- компетенции саморазвития и самосовершенствования.

3. Профильные компетенции – включают в себя набор компетенций, позволяющих самостоятельно приобретать те знания, которые будут необходимы для дальнейшего обучения по выбранной специальности:

- иноязыковые компетенции – позволяющие осуществлению функционально направленного языкового общения. К ним относятся, в частности, лингвистические компетенции, предусматривающие блок знаний, умений, навыков, обеспечивающих овладение языковыми способами, определение отдельных языковых единиц и значения, формы и структуры.
- социокультурная компетенция, обуславливающая понимание лингвострановедческих реалий.
- Информационные компетенции – владение новыми информационными технологиями, массмедийными и мультимедийными технологиями.

Предложенная компетентностная модель позволит готовить слушателя к обучению в вузе на качественно новом уровне, что даст ему возможность успешного овладеть выбранной специальностью.

СИСТЕМНАЯ МОДЕЛЬ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ В СОВРЕМЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Харченко Е.И., Чаленко А.В.

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

С позиций системного подхода довузовскую подготовку в современном университете нужно рассматривать как целостную систему, в состав которой входят следующие основные функционально взаимосвязанные и взаимодействующие подсистемы: профессиональная ориентация и допрофессиональная подготовка. В свою очередь каждая из подсистем имеет свою структуру.

Так в подсистеме профессиональной ориентации можно выделить такие подсистемы:

- подсистема профессиональной информации, позволяющая реализовать принцип полноты системности информации;
- подсистема профконсультации – осуществляется профдиагностика, самодиагностика, изучаются личные склонности и потенциальное призвание слушателя;
- подсистема профотбора – здесь устанавливается соответствие индивидуальных особенностей личности требованиям выбранной профессии, направления подготовки, оказывается помощь в выборе личной образовательной траектории, в составлении личного проекта профессионального самоопределения, выбирается профиль обучения в системе довузовской подготовки.

В подсистеме допрофессиональной подготовки осуществляются следующие этапы:

- организованный, на котором в зависимости от выбора профиля обучения и степени подготовки формируются профильные группы по определенным направлениям;
- обучающий: главная задача на этом этапе – построение процесса обучения с учетом профильной направленности и степени подготовки, формирование профильной компетентности.

- контролирующий: мониторинг качества обучения.

При реализации профильной подготовки реализуется принцип компетентного подхода, личностно-ориентированного обучения, принцип фуркации (разделение учеников за уровнями подготовки, интересами, способностями), принцип гибкости содержания профильного обучения и др.

Особое место занимает выбор базовых профильных и дополнительных не профильных предметов.

Таким образом системный подход к довузовской подготовке позволит лучше организовать ее функционирование, главной целью которого является помощь молодым людям, выпускникам школ, в профессиональном самоопределении, в реализации их личного потенциала.

МЕТОДИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ СЛУШАТЕЛЕЙ СИСТЕМЫ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ

Харченко Е.И., Чумакова С.Г.,

Восточнoукраинский национальный университет имени Владимира Даля

В связи с бурными социально-экономическими преобразованиями, происходящими в обществе, перед системой довузовской подготовки возникают новые задачи, связанные с организацией профессиональной ориентации ее слушателей. Причиной этому являются как переход к информационному обществу, к рыночным отношениям, так и повышенная динамика изменения содержания, условий и способов труда, быстрый рост количества профессий и изменения их содержания.

Предлагаемая методика профессиональной ориентации слушателей системы довузовской подготовки базируется на таких принципах: полноты системности информации, компетентностного подхода, личностно-ориентированного подхода к профессиональному самоопределению.

Для реализации принципа полноты системности информации слушатель должен получить информацию по четырем системообразующим блокам: психология человека, мир профессий, рынок образовательных услуг, рынок труда.

Для реализации принципа компетентностного подхода разрабатываются компетентностные модели слушателя по каждому направлению подготовки, в которых указываются наборы компетенций, необходимых для успешного обучения по выбранной специальности.

Для реализации личностно-ориентированного подхода к профессиональному самоопределению с каждым слушателем системы довузовской подготовки проводится индивидуальная работа. В процессе этой работы на диагностическом этапе определяются личные возможности, склонности, потребности человека, определяется потенциальное призвание человека, соответствующее его природным склонностям и задаткам. (Методика ДДО Климова, методика самонаправленного поиска Голаада). Затем выстраивается личная образовательная траектория (профессиональный проект), в которой указываются пути и средства достижения цели, направление подготовки и желаемая специальность (с указанием запасных вариантов), варианты поиска работы, профессионального роста, набор компетенций, соответствующий выбранному направлению, который необходимо сформировать в процессе довузовской подготовки. Все это позволит конкретному абитуриенту качественно подготовиться к успешному обучению в университете по своей специальности, создаст предпосылки успешного профессионального роста.

ВІД КІБЕРНЕТИЧНОЇ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Чурсін М.М., Тищенко Ю.А.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Розглядаються кібернетико-інформаційні аспекти парадигми вищої освіти. Наголошується, що в умовах динамічного інформаційного середовища пріоритетними в цій парадигмі стають інформаційні аспекти, тобто перехід від управління до розвитку як основній характеристиці інформаційної взаємодії того, хто навчається, із середовищем.

Істотний вплив на теорію освітньої діяльності мають результати, отримані в інформатиці і кібернетичі. Поступово уточнюються предмети і методи цих областей знання, а також відповідні підходи. Освітні парадигми так чи інакше спираються на певні інформаційні і кібернетичні моделі, тому істотно залежать від їх адекватності, ступені відповідності спостережуваним умовам освітньої діяльності.

В інформатиці предметом розгляду є закономірності розповсюдження інформації, інформаційні процеси і системи. Кібернетику цікавлять такі управлінські атрибути взаємодії системи з середовищем, як цілі, суб'єкт і об'єкт управління, зворотний зв'язок.

Освіта має і інформаційні, і кібернетичні аспекти. *Інформаційні* – оскільки навіть ціль його «ідеальна в квадраті» – це уявлення про передбачувані знання випускника вузу, а, крім того, процес навчання – це, перш за все, інформаційний процес. *Кібернетичні*, оскільки є ціль, управління, зворотні зв'язки в процесі досягнення мети.

Практика освітньої діяльності вищої школи в останні десятиріччя виявляє тенденцію до зміни акцентів в її парадигмі, яка може бути розкрита у сфері «взаємостосунків» інформатики і кібернетики.

Для відносно статичної системи освіти минулого основна задача полягала в організації більш менш ретельного контролю за досягненням мети. Остання була достатньо стабільною і не створювала особливих проблем в теорії і методології вищої освіти. Зворотні зв'язки виконували допоміжні, контролюючі функції.

Але в умовах динамічного інформаційного простору (можна використовувати також термін «інформаційне середовище», хоча вони не є синонімами; в рамках цього обговорення відмінності між цими поняттями не принципові) цілі вищої освіти втрачають минулу стійкість.

Управління змінюється *розвитком* (останнє поняття іноді підміняється терміном «інноваційна діяльність», що не дуже коректно, а в деяких контекстах і взагалі неприйнятно: інноваційна діяльність має на увазі самі зміни, а не позитивність їх результату; точніше все ж таки – розвиток).

Розвиток – зміна парадигми (інформаційно-кібернетичної моделі) – зміщує акценти в принциповій схемі управління.

Характерні риси нової ситуації:

- ціль надзвичайно динамічна, така, що погано описана, фактично перетворюється на цінність (задається не точкою, а вектором в інформаційному просторі);

- керована система розглядається не замкнутою, а відкритою; при цьому стає принциповим характер взаємодії з середовищем (а не досягнення мети);

- у взаємодії з середовищем (в умовах розвитку, перетворень системи методом спроб і помилок – іншого немає!) ключова роль в регулюванні поведінки системи переходить до зворотних зв'язків.

Як відомо, кібернетика розглядає і такі системи, де немає цілі, але є зворотні зв'язки. Фактично зворотні зв'язки – це канали з інформацією про успішність або неуспішність чергового руху системи.

І тоді картину трансформації парадигми завершує теза про пріоритетність *інформаційної взаємодії* системи з середовищем перед цілеорієнтуванням її поведінки (більше гіпотез, моделей, спроб, виборів, зворотних зв'язків і т.д.).

Для того, щоб налагодити правильний інформаційний обмін якої-небудь окремої моделі з оточуючою проблемною ситуацією, слід сформувати цю модель не ізольованою

від даної ситуації, а виділити її як елемент більш широкої моделі, яка охоплює проблему, що розглядається, цілком [1, с. 188]

Тобто, більш коректною моделлю навчання в умовах, що змінилися, є не підвищення динамічності системи в її прагненні до фіксованої цілі (що фактично приймається часто як робоча модель в даний час), але підвищення динамічності відносин в більш загальній системі, саме, «система-середовище».

Підвищення динамічності середовища, крім того, означає збільшення числа можливих цілей для системи, ускладнення роботи їх перебору і оцінки (вибору), а звідси – підвищення значення інформаційної активності, інтелектуальних (та й аксіологічних) компонент поведінки системи.

Все це може бути віднесено до цілісної системи вищої освіти, що знаходиться в інформаційному середовищі і взаємодіє з ним.

Умови функціонування системи вищої освіти, зрозуміло, не можуть не відображатися і на інформаційній моделі її випускника. В ній також на провідне місце висувуються динамічні компоненти:

- інтелект;
- інформаційна активність і інформаційні потреби;
- метазнання (знання про знання) і мета-інформованість (знання, де відшукати потрібну інформацію)

Фундаментальні компоненти знання, а також інформаційні аспекти підготовки того, хто навчається, служать в цих умовах необхідними умовами актуальної освіти (фундаментальні знання служать основою засвоєння актуальних, отже, основою динамічності особистих знань і т.д.)

Ці компоненти покликані грати роль фільтрів, що забезпечують випускнику вузу правильну орієнтацію в перенасиченому інформаційному середовищі, можливість вибрати якнайкращу стратегію засвоєння знань у взаємодії з інформаційним середовищем.

Література

1. Марков Ю.Г. Функциональный подход в современном научном познании. – Новосибирск: Наука, 1982. – 256 с.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ КОМП'ЮТЕРНОГО МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Чернецька Н. Б., Варакута Е.А., Колегов О. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Моделювання є невід'ємним компонентом загальнолюдської культури і могутнім методом пізнання. Як відомо, в освітній області зі всіх видів моделювання домінують інформаційне і комп'ютерне математичне моделювання. Саме поява комп'ютерної техніки дала відчутний поштовх розвитку комп'ютерного математичного моделювання. В курсі інформатики ВНЗ, як системи базових знань, на яку можна спиратися при вивченні комп'ютерного математичного моделювання, виступають основи алгоритмізації і програмування, комп'ютерні технології, знання студентів по точних (математика і ін.) і природничих науках (фізика, хімія, біологія і ін.). В якості предметної галузі учбових проектів нами були вибрані математичні моделі класичних числових методів: вирішення нелінійних рівнянь і числова інтеграція. Слід зазначити, що наведені числові методи є інструментарієм математичного моделювання і дуже поширені в конкретних наукових областях від фізики до економіки, тому пропонувані завдання часто вдається змістовно інтерпретувати. Перед студентами ставилося дослідницьке завдання, яке вони повинні були вирішити, використовуючи табличний процесор Excel і об'єктно-орієнтоване середовище **Delphi**.

Слід відмітити, що при вирішенні подібного роду завдань можна було б використовувати математичні пакети Mathlab, Mathcad, Maple, Mathematica і тому подібне. Наш вибір здебільшого був визначений отриманими в першому семестрі студентами знаннями і навичками з основ алгоритмізації і програмування (мова вищого рівня Pascal), а також можливістю не тільки використовувати готові рішення, а сприяння розвитку у студентів

здатності творчо вирішувати поставлені завдання. Важливою технічною умовою була розробка власного графічного інтерфейсу середовища і написання коду програми. Наприклад, їм пропонувалося вирішити нелінійне рівняння декількома методами, проаналізувати отримані результати, зробити висновки. Запропоновані завдання лабораторних робіт відрізняються значним діапазоном, використанням між предметних зв'язків інформатики і математики, здебільшого ці зв'язки базуються на добре апробованій методології математичного моделювання, яка робить предмет цілісним.

Досвід застосування в учбових проектах по вивченню інструментарію математичного моделювання середовища Delphi і табличного процесора Excel дозволяє говорити про ефективність їх використання у вище згаданому курсі. По-перше, студенти витрачають часу значно менше на підготовку завдання до рішення в порівнянні з програмуванням. По-друге, за рахунок графічних можливостей вирішення завдань стає наочнішим. По-третє, регулярне застосування комп'ютера дозволяє студентам відноситися до програмних засобів як до зручних робочих інструментів. Це сприятиме подальшому розвитку студентів у професійному плані і буде їх заохочувати до подальшого навчання.

КОМПЛЕКС ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СТАНОВЛЕННІ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Чернецька Н.Б., Варакута Е.А., Пушкарьова Ю.Ю.,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Головним завданням професійної транспортної освіти, в сучасних умовах, є підготовка необхідної кількості кваліфікованих і адаптованих до вимог виробництва кадрів для організацій транспортного комплексу і інших галузей економіки України. Згідно сучасній парадигмі вищої освіти, як базова концепція обирається відповідний підхід, при якому оцінюються професійні знання і кар'єрні шанси випускників.

Організація роботи залізничного транспорту - це організація роботи складної системи. Її безперебійна і безпечна робота залежить від дій кожного працівника. Одним із шляхів зменшення впливу людського чинника є підвищення якості підготовки персоналу і виявлення необхідних для цього навичок.

Формування умов, сприяючих скороченню терміну адаптації молодих фахівців, які є базою для їх професійного і кар'єрного зростання, - одна з основних задач учбового закладу з підготовки конкурентоздатних випускників.

Для модернізації освітніх технологій становлення, розвитку і оцінки рівня **формування** професійних навичок, що викладаються в СНУ ім. В. Даля упроваджені інноваційні, інформаційно-комунікативні засоби і методи навчання, такі, як Інтернет-технології, дистанційне навчання. «Віртуальне середовище» в моделюванні реальних професійних ситуацій, активні методи навчання (дискусії, ділові і ролеві ігри, професійно-психологічні тренінги).

Специфіка роботи на залізничному транспорті, забезпечення безпеки перевезень і робіт пред'являють особливі вимоги до таких якостей, як відповідальність, комунікативність, здатність прийняття самостійних відповідальних рішень, здатність прийняття рішень в умовах стресу, нестандартних і аварійних ситуаціях. Дуже важливу роль в придбанні студентами таких навичок грають різні віртуальні комплекси-тренажери і віртуальні лабораторії.

Існуючі лабораторії і тренажери, у тому числі і ті, що вживаються на залізничному транспорті, є вузько направлені і розраховані для підготовки фахівців в системі «оператор - машина». Проте важливою є підготовка операторів в системі взаємодії «людина - людина» і «людина - машина - людина». У зв'язку з цим тренажерні системи повинні взаємодіяти в єдиному інформаційному просторі та єдиній шкалі часу тренажерів окремих робочих місць. У ширшому сенсі, застосування тренажерних систем (тренажерних комплексів) є реалізацією концепції формування професійних компетенцій, навиків і умінь на основі професійно-ролевих (ділових) ігор.

Ведуться дослідження рішення даного завдання, розроблено і запропоновано до застосування, лабораторно-тренажерний комплекс «Віртуальна залізниця» (ВЗК). Ком-

плексом «Віртуальна залізниця» є сукупність тренажерів різних працівників залізничного транспорту, що відповідають за здійснення перевізного процесу. Накопичено значний досвід використання ВЗК для формування практичних навиків і умінь випускників. Лабораторії ВЗК оснащені реальними промисловими системами, як в апаратній частині, так і в програмному забезпеченні. Єдиний інформаційний простір комплексу підтримується оригінальним програмним забезпеченням з виділеним центральним сервером під управлінням СУБД Oracle (потужний програмний комплекс, що дозволяє створювати додатки будь-якої складності, ядром цього комплексу є база даних, що зберігає інформацію). Всі лабораторії комплексу сполучені системою єдиного конференцв'язку.

В цілому комплекс «Віртуальна залізниця» дозволяє проводити масштабні ділові ігри з відработкою навиків взаємодії і злагодженої роботи різних учасників перевізного процесу, як в штатному режимі, так і при відмові технічних засобів і різних нештатних ситуаціях, що виникають на реальній залізниці.

В Україні зроблено важливі кроки з реалізації положень Болонського процесу, впровадження інформаційних технологій в учбовий процес сприятиме істотному підвищенню якості освіти випускників. Підготовка фахівців, які відразу б могли адаптуватися до роботи на виробництві, на будь якій залізниці України, чи Європи – основна перспектива майбутнього.

ЦЕННОСТИ ЭЛИТАРНОЙ КУЛЬТУРЫ КАК ДОМИНАНТА В ЦЕННОСТНОМ СОЗНАНИИ XX В.

Шаповалова С.И.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Культурное сознание реализуется в рамках определенной исторической традиции. Когда речь идет о ценностной семантике русской культурной традиции, мы учитываем мнение других исследователей, согласно которому в истории русской культуры XIX- XX вв. она формировалась и реализовывалась в первую очередь в художественном дискурсе и в дискурсах, рефлектирующих относительно художественного – критическом, философском.

Для русской культуры последних столетий было характерно установление ценностной иерархии. Тексты, которые в рамках культурной традиции являлись авторитетными, рассматриваются не только как явления культурного дискурса, но и как явления культурной парадигмы, характерной для культурного сознания определенной традиции.

В конце XX века в связи с утверждением постмодернистского мировоззрения, ускоренного общественно-политическими преобразованиями, общественное сознание актуализирует вопрос об отношениях, в которых находятся массовая и элитарная культуры. Табу на их взаимопроникновение подвергалось ревизии, как и многие существовавшие мифы.

В творчестве Н. Горбаневской проявляется тенденция к переживанию текстов русской классической литературы как составляющей части элитарной культуры. Тем самым эти тексты наделяются высокой ценностью.

Другой пласт ценностей элитарной культуры – это ценности морально-этические, преимущественно определяемые как христианские. Религиозный дискурс активизировался, стал проявлять себя в индивидуальном художественном творчестве.

МЕРЫ ПРЕСЕЧЕНИЯ В ХОЗЯЙСТВЕННОМ ПРОЦЕССУАЛЬНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ КАК АСПЕКТ ИЗУЧЕНИЯ ЮРИДИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Талыкин Е. А.,

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

Сравнительно новое и весьма эффективное процессуальное средство – меры пресечения в практике реализации сталкивается с рядом проблем, в частности с недостатками доступного перечня видов возможных мер. Формирование достаточного и необходимого перечня возможно только на теоретической основе. В отечественной и зарубежной процессуальной науке тема мер пресечения исследовалась в трудах таких ученых, как Е. А. Беляневич, М. А. Бояринцевой, О.А. Воловик, В. С. Щербины, Н.В. Павловой, З.Т. Новичковой и др. Однако специальные исследования видов мер пресечения в хозяйственном процессе на данный момент отсутствуют.

Для формирования перечня конкретных мер пресечения нужно ответить на вопрос о том, какие именно меры необходимо принять для достижения цели предварительной судебной защиты, т.е. определить пути достижения этой цели. Как уже было отмечено ранее, целями предварительной судебной защиты является предотвращение возможных убытков посредством пресечения правонарушения. Соответственно, необходимо законодательно закрепить такой перечень способов воздействия, который был бы достаточным для реализации названных целей во всех случаях применения мер пресечения, учитывая всю сложность и многообразие отношений, подлежащих судебной защите.

В соответствии со ст. 43 2 ХПК видами предварительных обеспечительных мер на данный момент являются:

- 1) истребование доказательств;
- 2) осмотр помещений, в которых происходят действия, связанные с нарушением прав;
- 3) наложение ареста на имущество, которое принадлежит лицу, в отношении которого приняты меры пресечения, и находится у него или других лиц.

Причинение вреда субъектам хозяйствования возможно самими разнообразными способами. Не смотря на то, что сфера применения мер пресечения не ограничена, в действующем законодательстве отсутствует возможность не допустить причинения вреда в тому случае, если суть такого вреда заключается в действии или бездействии. Итак, действующее законодательство противоречиво: допуская пресечения любого причинения вреда, оно не содержит меры, адекватно направленной на собственно пресечение неправомерных действий (бездействия).

Перечень мер пресечения должен содержать способы противодействия различным по характеру нарушениям прав заявителя, как тем, которые связаны с неправомерным посягательством на имущество, так и тем, которые не связаны с прямым посягательством на имущество заявителя. Итак, если интерес заявителя заключается в установлении права на имущество, то целью меры пресечения является изъятие этого имущества из сферы воздействия должника. Если же права заявителя нарушаются действием или бездействием, то цель, которую он преследует, обращаясь к суду за предварительной судебной защитой – предотвращение совершения этого действия (бездействия) до разрешения вопроса о его правомерности. Эти два способа временной защиты прав заявителя являются различными по своему характеру, так как направлены на пресечение различных нарушений. Они не могут быть взаимно заменены, так как способ защиты должен быть адекватным нарушению. Следовательно, меры пресечения должны содержать противодействие нарушению имущественных прав – арест имущества, и противодействие неимущественным нарушениям – запрет совершать определенные действия или обязанность их совершить. Именно такой перечень является необходимым и достаточным для предоставления защиты субъектам хозяйствования с учетом ее предварительного характера. Наложение ареста на имущество – мера имущественного характера, применяемая и в соответствии с действующим процессуальным законодательством, обеспечивает защиту будущих имущественных требований. В свою очередь запрет совершать определенные действия или установление обязанности совершить определенные действия – мера неимущественного характера, которая охватывает собой любые действия, которые предписывается или запрещается совершить. Отличие этой меры от ареста имущества – она не ограничивает правомочностей относительно имущества.

Многочисленные примеры из судебной практики свидетельствуют о том, что субъекты хозяйственной деятельности нуждаются в расширении видов мер пресечения и дополнении существующего перечня мерами, направленными на запрет совершать определенные действия или установление обязанности совершать определенные действия.

Подобные меры имеют отличное от ареста имущества содержание, иной механизм воздействия на правоотношения. Исходя из разнообразия хозяйственных отношений, включающих как имущественные, так и неимущественные отношения, превентивные средства также должны иметь разнообразное содержание, соответствующее характеру спорных правоотношений. В отличие от ареста имущества, запрет совершать определенные действия или установление обязанности совершить определенные действия носит неимущественный характер, т.е. не ограничивает имущественных прав какого-либо лица. Такая мера пресечения может применяться не только к будущему ответчику, но и к другим лицам. Запрет совершения определенных действий направлен на сохранение существующего положения.

Мера пресечения, предписывающая совершение определенных действий, как правило, направлена на предотвращение порчи, ухудшения состояния спорного имущества. Применение данной меры целесообразно в тех случаях, когда объектом спора является имущество, которое требует особых условий хранения или оно без должного внимания к нему может испортиться либо его состояние может ухудшиться, то суд может возложить на ответчика обязанность совершить определенные действия в целях предотвращения причинения такого ущерба заявителю.

Следовательно, необходимость объемной защиты прав субъектов хозяйствования обуславливает потребность дополнения существующего перечня мер пресечения таким видом как запрещение совершать определенные действия или возложение обязанности совершить определенные действия.

ГОСПОДАРСЬКИЙ КОДЕКС ЯК ОСНОВА ДЛЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Сиротюк О.Д.

здобувач Інституту економіко-правових досліджень НАН України, м.Донецьк

Актуальною проблемою сучасної юриспруденції є виявлення адекватності стану господарського законодавства, аби служити правовою основою взаємодії держави з приватними партнерами. Розвитку державно-приватного партнерства (далі – ДПП) присвячено багато публікацій, але питання про доцільність затвердження на офіційному рівні Господарського кодексу України основою для розвитку ДПП не було заявлено та доведено науковцями у комплексних дослідженнях.

Основна гіпотеза, яка висувається для доказу містить таке твердження: серед можливих підходів до утворення правової основи ППП та ДПП імовірність визнання в нашій країні такою основою саме Господарського кодексу України є найбільш вдалою.

Основні аргументи на користь розміщення в ньому положень про ДПП знаходимо в концепції Господарського кодексу України. Підтвердження її дієвості проявляється в тому, що в кодексі виділено самостійну главу другу “Основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у сфері господарювання”, яка містить достатній обсяг статей для закріплення ключових для ДПП норм. Зокрема, це - форми реалізації державою та основні напрями економічної політики (ст.9, ст.10 ГК), прогнозування та планування економічного і соціального розвитку (ст.11 ГК), засоби державного регулювання господарської діяльності (ст.12 ГК), державне замовлення, державне завдання

(ст. 13 ГК), дотації та інші засоби державної підтримки суб'єктів господарювання (ст. 16), податки в механізмі державного регулювання господарської діяльності (ст. 17 ГК), державний контроль та нагляд за господарською діяльністю (ст. 19 ГК), захист прав суб'єктів господарювання та споживачів (ст. 20 ГК), об'єднання підприємців (ст. 21 ГК), особливості управління господарською діяльністю у державному секторі економіки (ст. 22 ГК), відносини суб'єктів господарювання з органами місцевого самоврядування (ст. 23 ГК), особливості управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки (ст. 24 ГК).

Такий підбір законоположень відображає реальний стан відповідності наявної правової основи для найбільш поширених форм участі органів державної влади у господарській діяльності. Науковці класифікували основні форми участі органів державної влади у господарській діяльності на:

- реалізацію загально владних повноважень (нормативне забезпечення, затвердження державного бюджету й контроль за його виконанням та ін.) та здійснення функцій по управлінню конкретним сегментом ринку (реєстрація суб'єктів, ліцензування) (Н.О. Саніахметова, І.А.Селіванова, В.В.Добровольська та ін);

- реалізацію господарської компетенції відповідними державними установами, зокрема, шляхом участі у створенні суб'єктів господарювання (підприємств, господарських товариств) І.А.Селіванова вважає таку форму пасивною економічною діяльністю;

- безпосередню некомерційну господарську діяльність органів влади (надання платних послуг);

- господарське забезпечення своєї діяльності.

В даному переліку не вистачає такої форми як укладання партнерських угод, договорів у межах ДПП (оренди, концесії, угод про розподіл продукції, тощо) та здійснення повноважень публічного/державного партнера.

Тому стає необхідним розмістити у ГК України весь перелік понятійних ознак ДПП. Його доцільно розмістити у новоствореній ч.4 ст.8 ГК України, а не в окремому законі про ДПП чи ППП. Стаття 8 ГК України складається з трьох частин і має назву "Участь держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в господарській діяльності".

Отже, концептуальні засади Господарського кодексу України дозволяють йому бути правовою основою взаємодії держави з приватними партнерами. Серед можливих підходів до утворення правової основи ППП та ДПП в нашій країні імовірність визнання такою основою саме Господарського кодексу України є новою гіпотезою. Її обґрунтування та доведення істинності досі не відбувалося у межах комплексного наукового дослідження, хоча дійсні можливості та приклади ДПП давно вивчаються в галузі правових та економічних наук. Водночас сучасна господарська та судова практика свідчить про наявність проблем існуючого правового регулювання відносин партнерства влади з бізнесом. Внаслідок цього (у сукупності з іншими чинниками) існує загроза належної реалізації підприємницьких прав, в тому числі дискримінація їх з боку державовладних структур.

Зазначене є аргументом доцільності вдосконалення Господарського кодексу України шляхом доповнення його змісту положеннями про ППП та ДПП внаслідок того, що провідні засади для цього кодекс містить не лише у главі другій, але й в інших положеннях.

Отже, можна дійти висновку про необхідність реалізації задуму про внесення відповідних змін та доповнень до Господарського кодексу України, аби він став правовою основою ДПП. Для цього необхідно визначитись із системою та структурою скоординованих змін.

В даній публікації автор не ставив за мету визначитись з відмінностями терміну ДПП стосовно ППП. Думка інших авторів і власна обізнаність з неодноковим ставленням науковців до тлумачення термінів ППП/ДПП не переконує автора даного дослідження, що для забезпечення економічного розвитку нашої країни на цьому етапі, обов'язково треба їх розвести. Для такої дослідницької роботи потрібно накопичення певного досвіду реалізації ППП та ДПП.

- виногоді, що є підставою для розірвання умов договору;
- гарантію, що реорганізація орендодавця не є підставою для зміни умов або розірвання

договору оренди;

-порядок визначення терміну договору оренди та його продовження після закінчення терміну дій.

Ст. 10 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» визначає, що істотними умовами договору оренди є не лише: об'єкт оренди; термін, на який укладається договір оренди; орендна плата; порядок використання амортизаційних відрахувань; відновлення орендованого майна та умови його повернення, тобто як і за ст. 284 ГК України, але й виконання зобов'язань; забезпечення виконання зобов'язань; порядок здійснення орендодавцем взятого ним в оренду майна; обов'язки сторін щодо забезпечення пожежної безпеки орендованого майна. Частина друга статті містить вимогу стосовно відповідності укладеного сторонами договору оренди в частині істотних умов типовому договору оренди відповідного майна. Тобто, якщо на перший погляд ст. 10 Закону у порівнянні зі ст. 284 ГК України здається більш змістовною, то правила системного тлумачення доводять, що у такому дублюю положень ГК України, ким перенасичена редакція ст. 10 Закону немає необхідності і навіть є чимала шкода – невиправдана конкуренція норм.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПРИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОМУ ПАРТНЕРСТВІ

Шаповалова О. В.,

*д.ю.н., професор, завідувачка кафедри господарського права
СНУ ім. В. Даля м.Луганськ*

Визначення та наповнення змістом підстав юридичної відповідальності при державно-приватному партнерстві є сучасним напрямком економіко-правових досліджень. Його перспективність зумовлена багатьма факторами, основні з яких: правопорядок країни недостатньо зорієнтований на створення стабільних умов для довгострокового господарювання; вимоги до договорів у межах державно-приватного партнерства не передбачають покриття збитків довгострокових проектів; внаслідок запровадження стосунків державно-приватного партнерства, у господарському обороті з'явилося державне майно, правовий режим якого є неадекватним ринковим умовам обігу та т. інш

Юридична відповідальність є важливою основою правової охорони прав та законних інтересів партнерів. Відповідальності за порушення правових вимог суб'єктами партнерства властиві основні риси та принципи, характерні для юридичної відповідальності взагалі. Але по відношенню до підстав господарсько-деліктної відповідальності слід звертати увагу на особливості, які зумовлені характером партнерства.

В класичному розумінні юридична відповідальність - це поєднане з державним осудженням застосування до правопорушника заходів державного примусу особистого, матеріального або організаційного характеру.

Якщо сприймати державно-приватне партнерство як узагальнююче поняття, яким окреслюється порядок інвестування під довгострокові проекти економічного розвитку у певних галузях, визначених законодавством, то «юридична відповідальність при державно-приватному партнерстві» буде лише комплексом різногалузевих наслідків, визнаних кваліфікуючим складом правопорушень. Це – проблематичне питання, яке потребує дискусії.

Наприклад, для активізації соціальної складової політики економічного розвитку та реалізації довгострокових зобов'язань орендаря та орендодавця внаслідок формування складу договору про оренду державного та комунального майна, слід більш чітко визначити процес переходу права використання майна, процес його оцінки з метою встановлення ринкової вартості або норми амортизації. Натомість в законодавстві про оренду майна не визначено умови, які відбивають сутність невідносладних зобов'язань сторін партнерства.

Отже виявлені прогалини господарського законодавства стосовно юридичної відповідальності при державно-приватному партнерстві необхідно анулювати шляхом поглиблення його кодифікації на основі Господарського кодексу України.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Лазніков В. М.,

*начальник юридичного відділу Луганської облдержадміністрації,
здобувач кафедри господарського права*

Кризовий стан економіки України, її вразливість в умовах світової фінансовоекономічної кризи вимагають створення крім політичних, сприятливих правових умов для більш ефективного використання приватного капіталу на благо суспільства. Очевидним є той факт, що слабка економіка не та вкрай обмежені бюджетні ресурси не в змозі забезпечити постійно зростаючі соціальні потреби країни та її регіонів.

За таких умов на часі стає створення правових засад для державно-приватного партнерства, яке успішно реалізується в багатьох країнах світу. Хоча на цей час досі не прийнято закон, який би визначав основні засади взаємодії держави з приватним бізнесом, однак фактично деякі форми державно-приватного партнерства в Україні реалізуються протягом останніх років. Прикладами використання механізмів державно-приватного партнерства є укладення договорів концесії, оренди державного та комунального майна, створення суб'єктів господарювання з часткою капіталу, який належить державі або територіальним громадам та деякі інші.

На жаль, як на державному, так і на регіональному рівні, прикладів успішної реалізації партнерств дуже обмаль. Причинами цього є висока ступінь економічних ризиків для приватних партнерів, слабка правова захищеність їх капіталів, а також інституціональна неготовність органів державної влади та місцевого самоврядування до передачі певних прав на інфраструктуру приватному бізнесу.

Модернізація об'єктів, побудованих ще за часів радянської економічної системи, неможлива без залучення вітчизняного та іноземного приватного капіталу. Особливої актуальності це питання набуває на регіональному рівні, де надто велика ступінь зношеності основних фондів. Наприклад, знос основних фондів у сфері житлово-комунального господарства та транспортної інфраструктури України сягає майже 80%. При цьому спостерігається неефективне використання державної власності та незадовільна якість послуг, які надаються громадянам та бізнесу. У державному, а тим більше в місцевих бюджетах, не вистачає коштів на інвестиційні програми. Державні службовці та службовці органів місцевого самоврядування не мають навичок ефективного управління державною та комунальною власністю.

Партнерство держави та бізнесу є багатоаспектним складним процесом, який передбачає системне визначення необхідних напрямів партнерства, вимог до його якості та обсягів, платіжного механізму, процедур виявлення й оцінювання ризиків, їх розподілу між державою та приватним партнером, нагляд та контроль з боку держави за використанням приватним інвестором державного чи комунального майна, яке передано в строкове користування.

Запровадження державно-приватного партнерства у житлово-комунальному господарстві як елемента системи фінансового забезпечення модернізації та відновлення житлового фонду і житлово-комунальної інфраструктури сприятиме адаптації системи господарства до ринкових умов, підвищенню енергоефективності будівель, зменшенню обсягів споживання природного газу підприємствами комунальної енергетики, поліпшенню якості питної води тощо. Вбачається, що держава та приватні інвестори повинні об'єднати свої зусилля та фінансові ресурси для модернізації об'єктів житлово-комунального господарства і відновлення житлового фонду, розподіливши між собою не лише прибутки, які планується отримати від надання житлово-комунальних послуг, а і ризики, пов'язані з діяльністю у цій сфері.

Перепоною на цьому шляху є те, що існуюче законодавство не дозволяє державному партнерові повною мірою реалізувати свої зобов'язання. Не встановлені гарантії окупності інвестицій приватного партнера. Все це напряму пов'язано з найболючішою проблемою в сфері житлово-комунального господарства – проблемою тарифів. Статтею 14 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» встановлення цін та тарифів на житлово-комунальні послуги віднесено до повноважень органів місцевого самоврядування та уповноважених центральних органів виконавчої влади. Відомо, що ці тарифи не завжди є економічно обґрунтованими та в кращому випадку встановлюються на рівні собівартості відповідних послуг чи незначного рівня рентабельності. За таких обставин приватний інвестор не буде зацікавлений в інвестуванні, бо втрачає економічний інтерес. В зв'язку з цим на законодавчому рівні потрібно передбачити механізми компенсації витрат інвестора, інакше ця сфера просто не буде модернізуватися. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які уповноважені законом затверджувати тарифи, повинні знайти компроміс між соціальною та економічною складовою проблеми, можливо компенсуючи на першому етапі втрати інвестора з державного та місцевого бюджетів. В будь-якому випадку потрібно розуміти головне, що приватний капітал буде готовий до партнерства тільки у випадку міцних гарантій з боку держави.

Необхідно прийняття спеціального закону, який би визначав засади державно-приватного партнерства або внесення відповідних змін до Господарського кодексу України. В законі слід визначити правові засади взаємодії держави з приватними партнерами на договірній основі. Бажано б передбачити, що державна підтримка здійснення державно-приватного партнерства може надаватися шляхом надання державних гарантій, гарантій Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування; шляхом фінансування за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та інших джерел згідно з загальнодержавними та місцевими програмами. Цілком логічно, що рішення про надання державної підтримки повинно прийматися тим органом, який відповідно до законодавства здійснює права розпорядження об'єктом державно-приватного партнерства.

З метою вмотивування приватного партнера та створення для нього привабливих умов для інвестування слід передбачити його право на відшкодування своїх втрат у разі якщо ціни (тарифи) на послуги, що надаються у процесі здійснення державно-приватного партнерства, встановлені в розмірі, нижчому від розміру економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво. Якщо ціни (тарифи) на послуги приватного партнера підлягають державному регулюванню, такі ціни (тарифи) мають включати кошти для компенсації вартості внесених приватним партнером інвестицій. Розмір інвестиційної складової має забезпечувати компенсацію протягом строку дії договору витрат приватного партнера на здійснення інвестицій. Очевидно, що такі підходи потребують і внесення відповідних змін до законів «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про житлово-комунальні послуги».

Створення таких правових гарантій стане значним кроком в напрямку залучення приватного капіталу до модернізації сфери житлово-комунального господарства. Але лише самих цих правових механізмів недостатньо. Для успішної реалізації проектів державно-приватного партнерства в житлово-комунальній сфері необхідно створення надійних механізмів фінансового забезпечення гарантій. Статтею 17 Бюджетного кодексу України передбачено, що Кабінет Міністрів України в особі Міністра фінансів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим в особі Міністра фінансів Автономної Республіки Крим та міські ради в особі керівників їх виконавчих органів можуть надавати гарантії щодо виконання боргових зобов'язань суб'єктам виключно у межах повноважень, встановлених відповідно законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет. Гарантії надаються лише на умовах платності, строковості, майнового забезпечення та зустрічних гарантій, отриманих від інших суб'єктів. Очевидно, що такі права слід розширити, надавши їх, крім міських, також сільським, селищним та районним і обласним радам.

Традиційні енергетичні ресурси є вичерпними і цей факт вже доказано багатьма дослідженнями у різних країнах. На тлі зростання потреб в енергії, обумовлених розвитком народного господарства та зміною образу життя людини спостерігається постійне зростання кількості використаної енергії та ціни на її використання.

Актуальність теми статті визначається необхідністю проведення політики енергозбереження в Україні на підставі впровадження альтернативних джерел енергії.

Мета цієї статті – дослідження правових та економічних стимулів для виробників та споживачів енергії, виробленої з альтернативних джерел.

Економіка України є ресурсозалежною, яскравим прикладом може бути газовий конфлікт із Російською Федерацією. Проблема енергетичної ефективності має першочергове значення та має бути пріоритетною державною задачею. Проблема енергоефективності особливо дає про себе знати в період фінансової кризи. Однак при умові прийняття діючих заходів з боку держави саме енергетична сфера може вплинути на зниження фінансового навантаження на бюджет, стабілізування енергетичних тарифів та підвищити конкурентоспроможність економіки держави.

Підвищення долі альтернативної енергетики у загальному енергоспоживанні сприятиме зменшенню використання вичерпних енергетичних джерел, негативного впливу на навколишнє середовище, отже і на здоров'я людини, також призведе до зниження залежності економіки України від імпорту газу, нафти та електричної енергії.

Слід зауважити на той факт, що незважаючи на те що занепад тяжкого виробництва в Україні не призвів до зменшення рівня споживання енергії, а навпаки приріст потреб у енергії опереджає приріст її виробництва. Даний факт знов таки постає на користь впровадження альтернативної енергетики в Україні.

На даний час в Україні проявляється зацікавленість питанням альтернативної енергетики у вигляді наукових конференцій, проведення семінарів, виставок. На цих заходах активно розглядаються питання альтернативної енергетики у різноманітних аспектах. Важливим є той факт, що пропонується можливість економічних та соціальних перетворень та пропонуються законодавчі ініціативи. Розглядаються не тільки позитивні сторони впровадження альтернативної енергетики, але й негативні фактори, можливі перепони на шляху впровадження альтернативних джерел, технічні та фінансові ризики тощо.

Окрім зазначених заходів, в Україні прийняті два закони, які стосуються альтернативних джерел енергії: Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.03.2003 № 555-IV та Закон України «Про альтернативні види рідкого та газоподібного палива» від 14.01.2000 № 1391-X IV.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що альтернативна енергетика в Україні є, але її доля у загальному енергобалансі незначна (від 0,5 % до 0,83%). Проте, влада України пропонує ряд програм щодо підвищення процента джерел енергії, що відновлюються.

Для підвищення енергетичного комплексу разом із долею альтернативної енергетики у перспективі необхідна розробити правову базу, яка ґрунтується на енергозбереженні, та включає організаційні заходи, що охоплюють наступні категорії: форми споживання енергії, масштаб витрат, типи електричних станцій, галузі економіки, строки окупності, етапи виробництва та реалізації енергії, характер запропонованих технологій, форми споживання енергії. Ця стратегія повинна стимулювати удосконалення діючих та введення нових механізмів правового регулювання у сфері альтернативної енергетики.

НАКАЗОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ (історія розвитку)

Фонова О.С.

аспірантка кафедри господарського права

Тенденції запровадження наказового провадження визнаються новою течією у сучасному господарському процесуальному праві України. Вона виникла при розробці проекту нового Господарського процесуального кодексу. Взагалі у всій правовій системі незалежної України такий інститут, як наказне провадження, з'явився зовсім недавно. У прийнятому Цивільному процесуальному кодексі України закладені деякі теоретичні основи наказного провадження.

Історія вітчизняного наказного провадження, що почалася в другій половині минулого сторіччя і була перервана на рубежі 20-х-30-х років двадцятого століття, одержала своє продовження в даний час як в цивільному, так і господарському процесах.

Слід зауважити, що наразі наказне провадження у господарському процесі існує в багатьох країнах СНД. Зокрема у Білорусії, Казахстані, в Російській Федерації цей інститут процесуального права знайшов відображення тільки у цивільному процесі. На відміну від Білорусії та Казахстану, в Арбітражному процесуальному кодексі РФ передбачено спрощене провадження, яке за змістом дещо інакше, а за метою теж саме.

Інститут судового наказу, орієнтований на функціонування головним чином в умовах ринкової економіки, у російській дійсності 30-х-50-х років XX століття з її тоталітарною регламентацією всіх сфер цивільного обороту практично не використовувався. В силу цього не знайшлося йому місця в Цивільному процесуальному кодексі 1964 року, і він на довгий час був необґрунтовано забутий вітчизняним законодавцем.

З огляду на розвиток державно-приватного партнерства необхідно розробити судові процедури, які б у прискореному порядку відновлювали порушені права та охоронювані законом інтереси учасників такого партнерства. Істотною проблемою становить дефіцит процесуальних норм, без яких важко забезпечити нормальне здійснення державно-приватного партнерства і захист інтересів його учасників.

Сучасна судова система розвивається в напрямку пошуку спрощених форм вирішення підвідомчих різним органам справ для того, щоб знайти оптимальне співвідношення між результатом і способом його досягнення. У цьому плані мається постійне протиріччя між повільністю, консерватизмом правил судового процесу і необхідністю швидкого вирішення спорів. Багато інститутів, що використані в цьому плані, наприклад такі як заочне і наказне провадження, відомі досить давно. Тому мова йде більше про те, щоб на кожному витку розвитку процесуального права і всієї системи господарської юрисдикції вибрати найбільш прийнятний і раціональний процесуальний інструментарій, що буде адекватно відбивати існуючі реалії та особливості господарського судочинства.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ОХОРОНЮВАНОГО ЗАКОНОМ ІНТЕРЕСУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Прокопанич Г.К.

здобувач кафедри господарського права

Відповідно до статті 1 Господарського процесуального кодексу України підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку, набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності (далі - підприємства та організації), мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів.

Однак численні звернення суб'єктів господарювання з позовами про захист права за його фактичної відсутності свідчать про те, що позивачі не у повному обсязі розмежовують поняття порушеного права та охоронюваного законом інтересу.

Найбільша кількість помилкових звернень має місце в сфері земельних та орендних відносин.

Так, згідно з п. 1,3,5 статті 123 Земельного кодексу України надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування здійснюється на підставі рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування.

Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування в межах їх повноважень у місячний строк розглядає клопотання і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні.

Пункт 11 зазначеної статті передбачає, що відмова органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у наданні земельної ділянки у користування або залишення клопотання без розгляду можуть бути оскаржені до суду.

Однак, як свідчить судова практика, особа, яка у встановленому вищенаведеними нормами закону порядку не зверталась із заявою про надання згоди на розробку проекту землеустрою, разом з тим, звертається з позовом про визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування, яким таке право було надано іншій особі.

Виникає проблема надання оцінки в цілому відповідності оскарженого акту нормам чинного законодавства, оскільки мають місце непоодинокі випадки суперечності прийнятого рішення положенням Земельного кодексу України.

Стаття 4-2 Господарського процесуального кодексу України передбачає, що правосуддя у господарських судах здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом.

Розглядаючи спір, суд процесуально пов'язаний змістом позовних вимог, а саме, підставами та предметом позову.

Пункт 2 частини 1 статті 83 Господарського процесуального кодексу України надає господарському суду право виходити за межі позовних вимог, якщо це необхідно для захисту прав і законних інтересів позивачів або третіх осіб із самостійними вимогами на предмет спору, і про це є клопотання заінтересованої сторони, однак це право обмежене наявністю відповідного клопотання заінтересованої сторони.

Отже, у господарському судочинстві існує певна процесуальна обмеженість щодо можливості визнання недійсним акту органу місцевого самоврядування у разі відсутності порушеного права або охоронюваного законом інтересу позивача.

З системного аналізу вищенаведених норм випливає, що, на відміну від процесуального, матеріальне право не конкретизує, чиї саме права або інтереси можуть бути порушені правовим актом органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

Перелічені розбіжності не сприяють напрацюванню сталої судової практики та безспірному застосуванню діючого законодавства, що, безумовно, впливає на рівень захисту як прав, так і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання.

Довузівська підготовка - мала академія наук України

ЗМІСТ

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС І ПЕРЕБУДОВА НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ	3
СТОСОВНО ЄДИНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАЬ СТУДЕНТІВ	
Голубенко О.Л., Смирний М.Ф.	3
ДО НОВОЇ ПАРАДИГМИ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ	
Щедрова Г.П.	5
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	
Андрюшук А.О.	6
ВІТЧИЗНЯНА ВИЩА ОСВІТА: ЧАС ЗМІН	
Сафонова Н.М.	8
ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	
Слащов В.А.	10
БОЛОНСКИЙ ПРОЦЕСС И ПРОБЛЕМЫ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ	
Алексеев Р.В.	11
ПРИМЕНЕНИЕ КОЛИЧЕСТВЕННЫХ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ И СЕРТИФИКАЦИИ ПРОЕКТНЫХ МЕНЕДЖЕРОВ	
Бирюков О.В.	13
ЗДІЙСНЕННЯ ПРИНЦИПУ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ - ВАЖЛИВА УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	
Блащук В.І.	13
ОПРЕДЕЛЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ В КОНТЕКСТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ОТЕЧЕСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА	
Болдырев К.А.	15
L'ENSEIGNEMENT SUPERIEUR ET SA REFORME EN FRANCE	
Vozniyk M.	17
ВИЩА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	
Дорош Т.О.	20
ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ І РОЛЬ СТУДЕНТІВ В ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	
Жданов С. О.	21
НЕОБХОДИМОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА	
Истомин. Л.Ф., Кулишова Е.И., Белоусов Я.И.	22
ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	
Кальницька Н.Д.	24
ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА – ОСНОВА ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ВЫСОКОРАЗВИТОГО ОБЩЕСТВА	
Качурин С.Г.	25
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ	
Клеймьонова О.О.	26
ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО СТАТУСА РАБОТНИКА КАК СУБЪЕКТА ТРУДОВОГО ПРАВА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНЫХ ОТНОШЕНИЙ	
Котова Л.В.	28
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ДЛЯ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ	
Крупський К.Л.	29
ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВХОДЖЕННЯ ДО БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	
Кузнецов О.О.	31
ОРГАНИЗАЦИЯ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ В СВЯЗИ С ИНТЕГРАЦИЕЙ В БОЛОНСКИЙ ПРОЦЕСС	
Лазор Л.И.	32
РОЛЬ НАУКОВО – ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ	
Литвиненко В.Ф.	33
ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	
Лобовікова О.О.	34
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ РЕГІОНАЛЬНИМИ РИНКАМИ	
Максимова Т.С., Мовлян О.О, Белоусова К.І.	36

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» У КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІЙ СИСТЕМІ НАВЧАННЯ	
Мальоткін В.М., Медяник В.О., Сало В.І.	37
ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ, КАК УРОВЕНЬ РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕКА	
Матвеева Н. Г., Домская А. С.	39
СУТНІСТЬ ЕТАПІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	
Михайлюк В.П., Кравець Ю.А.	40
ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ КОНКУРЕНЦИИ НА РЫНКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ	
Михайлюк В.П., Кравець Ю.А., Петренко Т.В.	42
КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ СИСТЕМАМИ	
Плахута О.В.	43
НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ	
Плахута Г.А.	44
СИСТЕМА БАГАТОРІВНЕВОГО ТЕСТУВАННЯ ПРИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	
Поляченко О.Ю.	45
ПРОБЛЕМИ НЕЗАЛЕЖНОГО ТЕСТУВАННЯ В ПІДСУМКАХ ПРИЙМАЛЬНОЇ КАМПАНІЇ 2008 РОКУ	
Поляченко О.Ю.	46
СИСТЕМА КОМПЕТЕНЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ З ПРАВЛІННЯ	
Рач В.А.	50
АЛГОРИТМ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РИНКАХ ОСВІТИ І ПРАЦІ	
Салогубова В.М.	51
ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК ОСВІТИ У ДОНБАСІ (СЕРЕДИНА 50-Х – СЕРЕДИНА 60- Х РР. XX СТ.)	
Сергієнко Г.С.	52
ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	
Стрижиченко Н.О., Максименко Р.Г.	53
ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНСЬКИХ ВУЗАХ	
Тітова Т.І., Чиж В.І.	54
СТРУКТУРНАЯ МОДЕЛЬ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ	
Ткач В.Н.	56
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЩОДО СТВОРЕННЯ ЇХНІХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА РИНКУ ПРАЦІ	
Федорова Ю.К., Журавльова О.А.	57
О РЕФОРМЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ.	5
Фомин А. И.	59
ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ	
Чутчева О.Г.	59
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ І ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.	61
ВПЛИВ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ УПРАВЛІНЦЯ НА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ – СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА	
Третьяченко В.В.	61
ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ – ВАЖЛИВЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАВДАННЯ	
Левченко О.Ом., Тіхонова Ю.О.	62
ГУМАНИТАРИЗАЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СОВРЕМЕННОГО СТУДЕНТА	
Акуленко Я.Г.	63
ПІДВИЩЕННЯ ДІЄВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ КЕРІВНИКА ШКОЛИ	
Андріанова Л.М.	64
МОДЕЛЬ ПРОЯВУ КОМПЕТЕНЦІЇ У РІЗНИХ ВИДАХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	
Антонян О.А., Осік О.О.	65
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ СНУ ІМ. В.ДАЛЯ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА ОРГАНАХ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ	
Бельдюгін В.А.	67
АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ПЕРШОКУРСНИКІВ	
Бохонкова Ю.О., Лисих Л.П.	68
ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО-ЧУТТЄВИХ ПЕРЕЖИВАНЬ В МІЖОСОБИСТІСНОМУ СПІЛКУВАННІ	
Бугайова Н.М.	70

ПРОБЛЕМА ІНДИВІДУАЛІЗМУ ТА КОЛЕКТИВІЗМУ В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ СУСПІЛЬСТВА, ЩО ТРАНСФОРМУЄТЬСЯ	
Верхотуров Р.І.	71
ПРОБЛЕМЫ МОТИВАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВРАЧА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ	
Воронов М.В., Петрова С.Г.	73
ДЕТЕРМІНАЦІЙНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-НОРМАТИВНОГО КОНФОРМІЗМУ ОСОБИСТОСТІ	
Гарькавець С.О.	74
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ	
Гончарова І.І., Сорочан Н.Ю.	76
ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЦІННІСНОГО ВІДНОШЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я	
Григор'єва В.О., Єрмолаєва Т.М., Додонова О.А.	77
ОСОБЛИВОСТІ КРЕАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА ТА ПЕДАГОГА	
Даник О.Л., Пузанкова Н.М.	78
ПЕРЕДБАЧЕННЯ І ПРОТИДІЯ МАСОВИМ ДЕСТРУКТИВНИМ ПРОЦЕСАМ (ТИПУ ПАНІКИ, АЖІОТАЖУ) НА ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	
Даніч В.М.	80
ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ	
Денисенко Г.А.	82
ГЕНДЕРНА АСИМЕТРІЯ ЧИ ГЕНДЕРНИЙ ПАРИТЕТ В УКРАЇНСЬКОМУ СТУДЕНСТВІ	
Довлад Л.О.	83
ДЕРЖАВНІ ПРІОРИТЕТИ В ЧАСТИНІ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЧИННИКІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	
Додонова О.А., Єрмолаєва Т.М., Григор'єва В.О.	84
СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ	
Заваріка Г. М.	86
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ ІВАНЬШИНА Н.М.	88
ДИНАМІКА ТА МОТИВАЦІЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ЗАНЯТТЯХ З РИТМІЧНОЇ ГІМНАСТИКИ	
Ігнатова Т.О.	89
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ ГІПЕРТОНІЧНОЇ ХВОРОБИ У ЛЮДИНИ В ЗРІЛОМУ ВІЦІ	
Кирпенко Т.М.	91
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В НЕОБХІДНОСТІ ВКЛЮЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СФЕРУ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Коломійцев В.А.	92
ИГРОВАЯ И КОМПЬЮТЕРНАЯ ЗАВИСИМОСТИ, НЕЙРОФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ КОРРЕЛЯТЫ ДЕВИАНТНЫХ ФОРМ ПОВЕДЕНИЯ	
Корчиков С.Д., Кратина И.П., Мечетный Ю.Н., Найденов С.И.	93
ВПРОВАДЖЕННЯ КОЛЕКТИВНОГО СТИЛЮ В УПРАВЛІННІ НА ПРИКЛАДІ УПРАВЛІНСЬКИХ КОМАНД	
Котилевська К.С., Белоусов Я.І.	94
ВИЩА ОСВІТА ЖІНОК У 20-30-І РОКИ ХХ СТ. В УКРАЇНІ: КОНСТРУЮВАННЯ НОВИХ НОРМ ПОВЕДІНКИ У РАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
Кривуля О.О.	97
ДО ПІДГРУНТЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА	
Курчанов О.	98
ТЕХНІЧНА ТВОРЧІСТЬ – ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ПРАЦІ	
Латкова А.О.	99
МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГРУНТЯ ФАСИЛІТАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
Левченко О.О.	101
ПСИХИЧЕСКОЕ ЗДОРОВЬЕ – ОБЩАЯ ПРОБЛЕМА ЧЕЛОВЕЧЕСТВА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	
Луценко Г.В.	102
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧО ОБДАРОВАНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	
Мазаненко О. М.	103
ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА	
Мелконова В.Л.	104

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ВІЛ/СНІДУ СЕРЕД СТУДЕНТІВ Мечетний Ю.М., Яковлєва К.В.	105
ДО ПИТАННЯ ПРО ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ Омельченко А.А.	107
ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОГО ВІДЧУТТЯ САМОТНОСТІ У ЗРІЛОМУ ВІЦІ Платонова С.О.	108
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОТИДІЇ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН НА ПІДПРИЄМСТВІ Плужник Я.А.	110
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ Пономаренко Л.А.	111
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСІБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКІЙ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ОСВІТИ Ратніков В.Ю.	113
МІСЦЕ ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛУБУ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ УСПІШНОГО ІНЖЕНЕРА-ПРОФЕСІОНАЛА Скляр П.П.	114
РОЗКРИТТЯ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА КОМУНІКАЦІЙ» Сорочан Д.В., Сорочан Н.Ю.	115
ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНО ОБРАЗОВАННОЙ ЛИЧНОСТИ Степковская С.А.	116
ВИКЛАДАЧ І КУЛЬТУРА Теліс Л.О.	118
ГУМАНІСТИЧНИЙ НАПРЯМОК У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБИСТОСТІ ЗА УМОВ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В НЕПОВНИХ РОДИНАХ Третьяченко В.О.	119
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ВПЛИВОМ МУЗИКИ Чшмарітян Г.В.	120
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СПІЛКУВАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ Шарапова Т.С.	121
ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УСПІХУ У ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК НЕОБХІДНОЇ УМОВИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ Шевченко О.В.	123
ДО ПРОБЛЕМИ СПІЛЬНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ Шейко Е.П.	125

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ. ДУХОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА 127

ТЕНДЕНЦІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО РЕГІОНУ Червонецький В.В.	127
ТВОРЧА ПОШУКОВА РОБОТА СТУДЕНТІВ: РОЗВИТОК НАВИЧОК АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Бадалян К.Р., Сікілінда О.В.	130
ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ АНГЛІЇ І США Барилко С. М.	132
РОЛЬ БЛАГОДІЙНОСТІ ТА МЕЦЕНАТСТВА У РОЗВИТКУ РІВНЯ ОСВІТИ НАСЕЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ ХІХ СТ. Бондаренко О.О.	133
ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА НА НАЦІОНАЛЬНУ МУЗИЧНУ КУЛЬТУРУ Данильченко К.В., Сушина І.В.	134
ЦЕРКВА І УКРАЇНСЬКИЙ РУХ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ Довжук І.В.	137
ЭСТЕТИЧЕСКАЯ РЕГУЛЯЦИЯ В УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ Еремина Е.А.	138
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ Іванова Т.І., Курина Н.В.	140
ВИХОВНА РОБОТА У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ Кузь К.В., Мальоткіна Л.Б.	141
К ВОПРОСУ О ПРЕСТИЖНОСТИ ЖУРНАЛИСТИКИ Москалюк Б.А.	143

ДО ПИТАНЬ РОЛІ РУСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У ДУХОВНОМУ РОЗВИТОКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У 20-Х РР. XX СТОЛІТТЯ	
Підченко С.А.	144
ДУХОВНОЕ И НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ	
Птушкина Т. Я.	145
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ СТУДЕНТІВ	
Стьопіна О.Г.	146
ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ВОСПИТАНИЕМ СТУДЕНТОВ	
Харченко И.В.	148
КРАЄЗНАВЧИЙ МАТЕРІАЛ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ - ФІЛОЛОГІВ	
Шумейко О.І.	149
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	151
ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЇ-ПРЕЗЕНТАЦІЇ (СЛАЙД-ЛЕКЦІЇ)	
Бранспіз Ю.А., Бранспіз О.В.	151
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА СОЗДАНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ПЛАНОВ СТУДЕНТОВ	
Стоянченко С.С.	153
WWW-BASED COMMUNICATION ACTIVITIES	
Krasnopolsky V.E., Dyadichev V. V.	156
КЛАССИФИКАЦИЯ ТЕХНИЧЕСКИХ УСТРОЙСТВ: ДИДАКТИЧЕСКИЙ, КОГНИТИВНЫЙ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ (НА ПРИМЕРЕ КЛАССИФИКАЦИИ ЭЛЕКТРОМАГНИТОВ)	
Бранспіз М.Ю.	157
ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ МАРКЕТИНГОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	
Велігура А.В., Дюбанов О.С.	159
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КЛАРКА-РАЙТА ДЛЯ СКЛАДАННЯ ОПТИМАЛЬНОГО МАРШРУ- ТУ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПРЕДСТАВНИКА	
Велігура А.В., Овсянко Ю. С.	161
РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ФОРМУЛЮВАННЯ ВИМОГ ДО АПАРАТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	
Велігура А.В., Попова Н.М., Шеховцов С.Ю.	163
Вельченко С. О.	164
РОЛЬ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ СТУДЕНТА	
Грибанов В.М., Балицкая Т.Ю.	167
ОЦЕНИВАНИЕ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ЗАОЧНОГО ОТДЕЛЕНИЯ ПО ХИМИИ	
Григорьева А.А.	168
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ВУЗІ	
Гульбс О.А.	169
ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ДИСТАНЦИОННО	
Демченко Х.И.	172
ИЗУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ С ПОМОЩЬЮ ИНТЕРНЕТ	
Исанина С.А., Исанина В.А.	173
ВИРТУАЛЬНАЯ ЛАБОРАТОРНАЯ РАБОТА «ИЗУЧЕНИЕ КОЛЕБАНИЙ МАТЕМАТИЧЕСКО- ГО МАЯТНИКА»	
Калюжный Г.С., Козий Е.А.	175
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЗНАНЬ МЕТОДОМ ТЕСТУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Капуста Л.В., Глухова Т.Л.	178
ІНФОРМАЦІЙНА МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОРІЄНТОВАНОГО МИСЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	
Козлов І. О.	179
ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛЕЙ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Коробецкий Ю. П., Дорошко В. В.	180
РОЗРОБКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ УЧБОВОГО ПРОЦЕСУ	
Коробецкий Ю.П., Нікіфоров О.С.	182
ОСОБЕННОСТИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ТЕХНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН	
Кравчук Н.Г.	184
ИНТЕРАКТИВНЫЕ ВИДЕОЛЕКЦИИ В СИСТЕМЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	
Кучма В.Я., Крамарь Н.М., Балицкая Т.Ю.	185

РОЗРОБКА ПІДСИСТЕМИ ОБЛІКУ І ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВИКЛАДАЧА	
Ляшенко Т.В., Мусаєва Е.К.	186
ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ КОМПЬЮТЕРИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ	
Львова М.И., Додонова В.В.	187
ПРОЦЕС МОДЕЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У КОМП'ЮТЕРИЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ	
Макаренко М.Б.	189
СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ И ПРОБЛЕМЫ ИТ-ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ	
Макаренко М.Б., Писарева А.Г.	190
ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ- ФІЛОЛОГІВ	
Макарова М.В.	191
ИНФОРМАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ	
Махортова Н.В., Омеляненко И.А., Чурсин Н.Н.	193
МОДЕЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В СИСТЕМЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	
Моспан М.Ю.	195
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ З ДИСЦИПЛІН ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЖД	
Пітельгузов М.А., Андріанова О.О., Шинкарьова Т.А.	196
РОЛЬ РЕСУРСІВ МЕРЕЖІ INTERNET У САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ „ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ)	
Сапицька О.М.	198
ВПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «ЦЕНТР КЕРУВАННЯ НАВЧАННЯМ»	
Сердюк С.А.	200
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ВІРТУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	
Соколова Я.В., Телешко М.О, Мовлян О.О.	201
ПРОБЛЕМИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ INTERNET ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	
Співак О.М., Співак А.О.	203
АВТОМАТИЗИРОВАНА СИСТЕМА ТЕСТИРОВАНИЯ СТУДЕНТОВ В ОБЛАСТИ ЗНАНИЙ ЯЗЫКА SQL	
Стоянченко С.С., Шигирт В.А.	205
МНЕМОТЕХНИКА В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ	
Твердохлебова И.П.	208
ВИКОРИСТАННЯ АУТСОРСИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ВНЗ	
Тіщенко І.О.	209
ВИРТУАЛЬНАЯ ЛАБОРАТОРНАЯ РАБОТА "СЛОЖЕНИЕ ВЗАИМНО ПЕРПЕНДИКУЛЯР- НЫХ КОЛЕБАНИЙ" НА БАЗЕ СИСТЕМЫ КОМПЬЮТЕРНОЙ МАТЕМАТИКИ МАТЛАВ	
Калюжный Г.С., Турчак С.В.	211
РОЛЕВЫЕ ИГРЫ В СИСТЕМЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ- ЖУРНАЛИСТОВ	
Фесенко Ю.П.	213
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ОСВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Фокіна В.І.	214
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ У ВИХОВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ БРИТАНЦІВ	
Чибіс Л.В.	215
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЛЬТИМЕДИА В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ	
Швед О.П., Балицкая Т.Ю., Изварина Л.Н.	217
ОКРЕМІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	219
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛЕКЦІЙ З ХІМІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Абраменко В.Л.	219
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ І ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НДРС З ХІМІЇ	
Абраменко В.Л.	220
ПРОБЛЕМИ НАБУТТЯ Й УДОСКОНАЛЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ ІНОЗЕМНИМИ СТУ- ДЕНТАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ МОРФОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	
Бадер В.І., Шевцова В.О.	221

СПЕЦИФІКА СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМКУ ТА РОЛЬ ВИКЛАДАЧА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ	
Белікова В.В.	223
МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ „УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)”	
Бондаренко Г.П.	224
ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	
Борзенко-Мірошніченко А.Ю., Медведєва О.М.	226
ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ “УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)”	
Бугоркова Н.С.	227
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ	
Бурімі С.П.	228
МЕТОД ПРОЕКТОВ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ В ХОДЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	
Васильева Л.Г., Сура Л.Г.	229
ПОВЫШЕНИЕ РОЛИ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ В УНИВЕРСИТЕТЕ	
Вахно О. С., Свистун И. Н., Форощук В. П.	231
TO THE PROBLEM OF TASK-BASED LERNING	
Vitrenko I.P., Novikova O.N.	233
НОВІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І НАПРЯМКИ РОБОТИ В СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТАХ	
Віннікова Л.В.	234
К ВОПРОСУ ОБ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В НЕЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ	
Дегтяренко Е.А.	235
СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКІВ СНУ ІМ. В. ДАЛЯ ДО КОНКУРЕНТНИХ УМОВ РИНКУ	
Друзь О.М.	237
ВИКОРИСТАННЯ РЕАЛЬНОЇ ТЕМАТИКИ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ "БЖД" ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ СНУ ІМ. В. ДАЛЯ В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	
Друзь О.М., Гуляєв В.П.	238
МОДЕРНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АВТОМОБІЛІ ТА АВТОМОБІЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО» ВІДПОВІДНО ДО КОНКРЕТНИХ УМОВ РИНКУ АВТОСЕРВІСУ	
Калінін О.В.	239
НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ І ФОРМУВАННЯ ЇЇ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	
Карловас О. А.	241
ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ВИКЛАДАЧА ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	
Курєнкова Г.М.	242
О ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАБОТЫ С ТЕКСТАМИ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РКИ	
Мищенко Т.Н.	244
ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ПРЕПОДАВАНИЮ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ – ЗАЛОГ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ	
Миквабия Э.Г.	245
О ФИЛОСОФИИ ЯЗЫКА КАК УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЕ	
Москалюк В.М.	247
НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ И УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС	
Харьковский Б.Т., Ушакова Н.Д., Ушаков Ю.Г., Москвиченко В.А.	248
КОММУНИКАТИВНИЙ ПОДХІД В ПРЕПОДАВАННІ АНГЛІЙСЬКОГО ЯЗЫКА	
Пащенко Т.Н.	248
ТРУДОВЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ З НАПРЯМКУ «ПРАВО»	
Плахотіна Н.А.	250
О РАБОТЕ С ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКОЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ СО СТУДЕНТАМИ I-II КУРСОВ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ	
Ряannelь Т.Я.	251

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
Слащов В.А., Додонова О.В.	252
СЕМАНТИЧНА ГРУПА «ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ» ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	
Тарапат О.С.	253
РЕЙТИНГОВАЯ СИСТЕМА ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ НА ЛАБОРАТОРНОМ ПРАКТИКУМЕ ПО ХИМИИ	
Хоружая И.А.	254
ЛАБОРАТОРНЫЕ РАБОТЫ ПО ХИМИИ, КАК ЭЛЕМЕНТ В СИСТЕМЕ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА	
Хоружая И.А.	256
ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ТРУДОВОГО ПРАВА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	
Шамшина И.И.	257
НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ	
Щолокова Л.П.	258

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТЕХНІЦІ, ЕКОНОМІЦІ ТА МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....260

ВЛИЯНИЕ РЕЖИМА ЭНЕРГОВЫДЕЛЕНИЯ В ВОДЕ НА СОДЕРЖИМОЕ ПУЛЬСИРУЮЩЕЙ ПОЛОСТИ И ОБРАЗОВАНИЕ ДОЛГОЖИВУЩИХ СВЕЯЩИХСЯ ОБЪЕКТОВ	
Алборов А.В., Голубничий П.И., Крутов Ю.М., Цымбалюк А.Н.	260
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИКОРИСТАННЯ УДОСКОНАЛЕНОЇ ГІПЕРБОЛОДНОЇ ФРЕЗИ	
Белозерова В.В.	262
ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ЗАХИЩЕНИХ МІКРОЯДЕРНИХ ОПЕРАЦІЙНИХ СИСТЕМ	
Белозьоров Є.В.	262
СТЕГАНООАНАЛІЗ ГРАФІЧНИХ ФАЙЛІВ НА ОСНОВІ ГІСТОГРАМ КОЛЬОРОВИХ ЧАСТОТ	
Брюханова Я.А., Соловйов В.І.	263
СТЕНД ДЛЯ ЗБОРУ І ФІКСАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН ПІДШИПНИКОВИХ ВУЗЛІВ РУХОМОГО СКЛАДУ	
Вівденко Ю.Г., Махортова Н.В.	264
MONITORING OF THE ACOUSTIC SEA ACTIVITY AND THE ACOUSTIC SMALL ICE CAPS CRACK EMISSIONS FOR STUDY OF THE ANTARCTIC PENINSULA REGIONAL CLIMATE	
Vojtenko V., Kovalenok S.	265
КОМПЛЕКС ДЛЯ ЗНИЖЕННЯ АВАРІЙНОСТІ ПОЇЗДА	
Осенін Ю.І., Войтенко Г.О.	266
ВОПРОСЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МОНИТОРИНГА ВОДНОЙ СРЕДЫ РЕГИОНА	
Гиркин Е.И.	267
АМБРОЗИЯ ПОЛЫННОЛИСТНАЯ – ОПАСНЫЙ КАРАНТИННЫЙ СОРНЯК	
Головко Н.С., Симененко С.Т., Еремина Н.В.	268
МІСЦЕ НАУКОВОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	
Голубева Н.М., Цопа Г.О., Голубева С.М.	269
УСЛОВИЯ, СОПРОВОЖДАЮЩИЕ ОБРАЗОВАНИЕ ДОЛГОЖИВУЩИХ СВЕЯЩИХСЯ ОБЪЕКТОВ ИЗ РЕЛАКСИРУЮЩЕЙ ПЛАЗМЫ ЭЛЕКТРИЧЕСКОГО РАЗРЯДА В ВОДЕ	
Голубничий П.И., Каменев С.А., Крутов Ю.М., Решетняк Д.В.	270
УСТОЙЧИВОСТЬ ФОРМЫ И ПОЛУЧЕНИЕ ВЫСОКИХ ТЕМПЕРАТУР ПРИ СЖАТИИПУЗЫРЬКОВ, ОБРАЗОВАННЫХ В ИМПУЛЬСНЫХ АКУСТИЧЕСКИХ ПОЛЯХ	
Голубничий П.И., Крутов Ю.М., Решетняк Д.В.	272
ПОЛЕ РАДИОИЗЛУЧЕНИЯ, ВЫЗВАННОЕ УДАРОМ МЕТЕОРНОГО ТЕЛА О ПОВЕРХНОСТЬ ЛУНЫ	
Голубничий П.И., Решетняк Д.В., Филоненко А.Д., Хорошун А.Н.	274
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ	
Гончарова І.І., Сорочан Н.Ю.	276
ХАРАКТЕРИСТИКА КАЧЕСТВА ИСТОЧНИКОВ ПИТЬЕВОГО ВОДОСНАБЖЕНИЯ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ	
Гречка В.А., Еремина Н.В.	277
СЕЗОННІ ЗМІНИ ЯКОСТІ ВОДИ	
Нідодаєва А.Г., Олійник Н.В., Григор'єва А.А.	278
ДО ПИТАННЯ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ЛИСИЧАНСЬКОЇ ШТЕЙГЕРСЬКОЇ ШКОЛИ	
Гусс К.С.	280
НЕЧІТКА ЛОГІКА ЯК МЕТОД АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В ХЛІБОБУЛОЧНОМУ ВИРОБНИЦТВІ	
Дубініна Т.В.	282

ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ	
Дубініна Т.В., Літвяк І.І.	283
МЕТОДИКА ИССЛЕДОВАНИЯ РЕГЕНЕРАЦИИ САЖЕВОГО ФИЛЬТРА ДИЗЕЛЯ ПРИ РАБОТЕ АВТОМОБИЛЯ НА РАЗЛИЧНЫХ РЕЖИМАХ	
Заиграев Л.С., Шеховцов Ю.И.	285
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОГРАМУВАННЯ КОДУ ЦЕЗАРЯ	
Зверева О.С., Поляченко О.Ю.	286
КООРДИНАЦІЙНА РОЛЬ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ	
Кириллова Ю. Г.	290
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ КОМУНІКАЦІЙ В ЛОКАЛЬНИХ ТА ГЛОБАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ	
Командіна Т.В.	291
ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З НЕКОМЕРЦІЙНИМИ НЕДЕРЖАВНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЩО СПРІЯЮТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	
Логачова С.С.	292
ОГЛЯД ДЕЯКИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ	
Поляченко О.Ю.	294
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДОХОДІВ ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ І МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	
Садовников О. А., Шеховцова Н. О., Мовлян О.О.	296
ОРГАНІЗАЦІЙНА СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	
Смірная С.М.	297
ОЦІНКА РИЗИКІВ ЕКОЛОГІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Соколова Я.В., Приходченко М.С.	298
ПОНЯТИЕ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ	
Старокожев О.А.	300
ТЕОРІЯ ВИСОКОЕФЕКТИВНОГО СИНТЕЗУ ОПТИЧНОГО ВИХОРУ З ГАУССОВОГО ПУЧКА	
Хорошун Г. М.	301
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗАДАЧ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СРЕДЫ MATHCARD В РЕШЕНИИ ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗАДАЧ	
Шарая А.Г., Тихонова Ю.О.	302
СОВРЕМЕННЫЕ ЗАДАЧИ УПРАВЛЕНИЯ РЫНКОМ ТРУДА	
Гордиенко В.Д., Белоусова К.И.	304
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНИХ ГРУП В СИСТЕМІ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ	
Ангелова В.Г., Харченко Є.І.	305
МИСТЕЦТВО І СВІТОГЛЯД ОСОБИСТОСТІ	
Воеводіна Л.П.	307
ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ МОНІТОРИНГУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	
Іванова Т.І., Курина Н.В.	308
ДОСЛІДЖЕННЯ ЕРГОНОМІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ РОБОЧОГО МІСЦЯ ДЛЯ ОЦІНКИ УМОВ ПРАЦІ ЛЮДИНИ-ОПЕРАТОРА У ВИРОБНИЧІЙ СИСТЕМІ	
Касьянов М.А., Андріанова О.О.	309
СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОГО РИЗИКУ У ЦЕХАХ ГАРЯЧОЇ І ХОЛОДНОЇ ОБРОБКИ МЕТАЛІВ ТИСКОМ	
Касьянов М.А., Вишневський Д.О., Гунченко О.М.	310
ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ ТА РИЗИКОМ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	
Касьянов М.А., Медяник В.О., Гунченко О.М.	312
ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ЇХ УЧАСТІ В ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ	
Куцурубова-Шевченко О.В.	314
АКТУАЛЬНОСТЬ ИДЕЙ К. Д. УШИНСКОГО В СОВРЕМЕННОМ ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ	
Мирошниченко Д.В.	315
ЕЭП-ЕДИНОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО: ПРЕИМУЩЕСТВА ИЛИ ПОТЕРИ ДЛЯ УКРАИНЫ	
Петрук П.Б.	318

СТРУКТУРНО-ЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИН НА КАФЕДРЕ "ОХРАНЫ ТРУДА И БЖД"	
Пительгузов Н.А., Александров В.Е., Кожин В.Н.	320
КОМПЕТЕНТНОСТНАЯ МОДЕЛЬ СЛУШАТЕЛЯ СИСТЕМЫ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ ДЛЯ ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ ОБУЧЕНИЯ	
Харченко Е.И., Савенко О.П.	321
СИСТЕМНАЯ МОДЕЛЬ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ В СОВРЕМЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ	
Харченко Е.И., Чаленко А.В.	322
МЕТОДИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ СЛУШАТЕЛЕЙ СИСТЕМЫ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ	
Харченко Е.И., Чумакова С.Г.	323
ВІД КІБЕРНЕТИЧНОЇ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Чурсін М.М., Тищенко Ю.А.	325
ІНСТРУМЕНТАРІЙ КОМП'ЮТЕРНОГО МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ	
Чернецька Н. Б., Варакута Е.А., Колегов О. В.	325
КОМПЛЕКС ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СТАНОВЛЕННІ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ	
Чернецька Н.Б., Варакута Е.А., Пушкарьова Ю.Ю.	326
ЦЕННОСТИ ЭЛИТАРНОЙ КУЛЬТУРЫ КАК ДОМИНАНТА В ЦЕННОСТНОМ СОЗНАНИИ XX В.	
Шаповалова С.И.	327
МЕРЫ ПРЕСЕЧЕНИЯ В ХОЗЯЙСТВЕННОМ ПРОЦЕССУАЛЬНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ КАК АСПЕКТ ИЗУЧЕНИЯ ЮРИДИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН	
Талыкин Е. А.	328
ГОСПОДАРСЬКИЙ КОДЕКС ЯК ОСНОВА ДЛЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	
Сиротюк О.Д.	329
СКЛАД ВИМОГ ДО ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА	
Шликов Д.В.	331
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПРИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОМУ ПАРТНЕРСТВІ	
Шаповалова О. В.	332
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	
Лазніков В. М.	333
РОЛЬ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В ЕНЕРГОБАЛАНСІ УКРАЇНИ	
Сердюкова І.В.	335
НАКАЗОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ (історія розвитку)	
Фонова О.С.	336
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ОХОРОНЮВАНОГО ЗАКОНОМ ІНТЕРЕСУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	
Прокопанич Г.К.	337
Довузівська підготовка - мала академія наук України.	337

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Літературний редактор
Технічний редактор
Коректор
Оригінал-макет

*Андропова З.І.
Дроговоз Т.М.
Єрмоменко О.В.
Кліпаков М.В.*

Підписано до друку . 2008 р.
Формат 70 x 108 1 / 16. Папір офсетний. Гарнітура Arial
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 29,6. Обл. друк. арк. 30,4.
Наклад 300 прим. Вид. № . Замовлення № . Ціна вільна

Видавництво
Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля
91034, м. Луганськ, кв. Молодіжний, 20а

Свідоцтво про реєстрацію серія ДК №1620 від 18.12.2003

Адреса видавництва: 91034, м. Луганськ, кв. Молодіжний, 20а
Телефон 8 (0642) 41-34-12. Факс 8 (0642) 41-31-60.
E-mail: izdat@snu.edu.ua